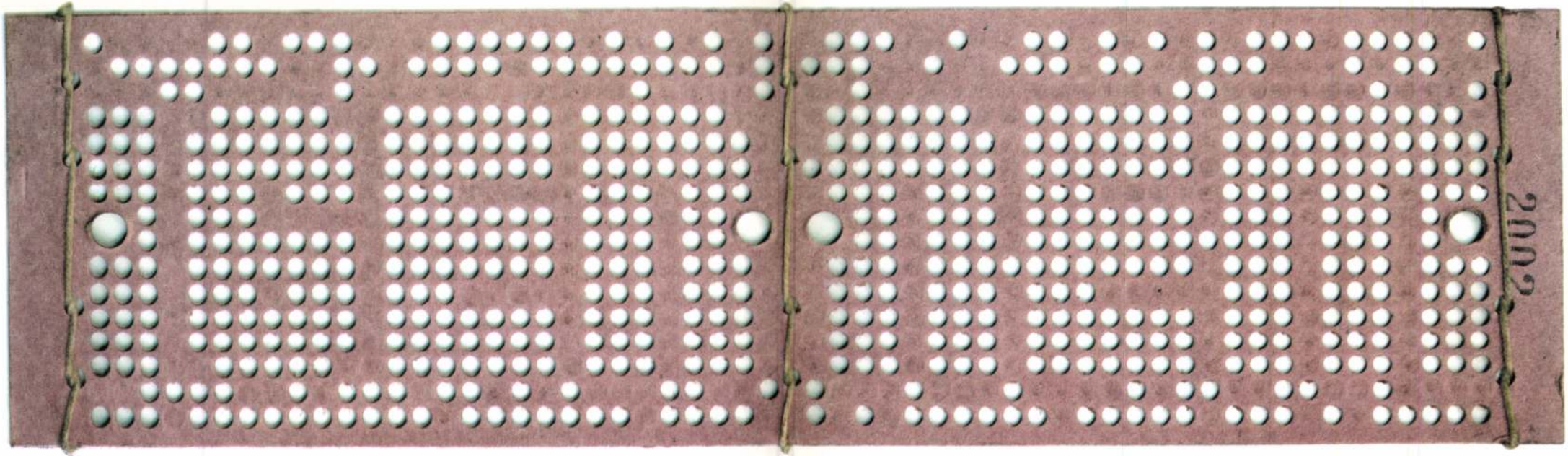

A Textil- és Textilruházati Ipartörténeti Múzeumi Alapítvány tisztelettel meghívja Önt a Ferenczy Noémi-díjas textilművészek műveiből rendezett **IGEN-NEM** című **Jacquard-kiállítás 2002. február 5-én**, kedden **17 órakor** tartandó megnyitójára és díjátadására a **Textilmúzeumba** (1036 Budapest, Lajos utca 138.). A kiállítást **Szepes Hédi** művészettörténész nyitja meg. Megtekinthető 2002. március 10-ig, hétfő kivételével naponta 10–16 óra között. *http:/*www.museum.hu/budapest/textilmuzeum *e-mail:* textilmuzeum.budapest@museum.hu
Telefon és fax: (+36-1)367-5910

A kiállítás támogatói:

Nemzeti Kulturális Alapprogram

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Jacquard Kft.
Gardénia Csipkefüggönygyár Rt., Győr
Szombathelyi Latex 2000 Rt.
Soproni Szőnyeggyár

MEGHÍVÓ

Meghívjuk Önt

VARJASI TAMÁS

iparművész

bőrmunkáinak kiállítására

a

Duna Galériába

(Budapest XIII., Pannónia u. 95.)

Megnyitó:

1993. június 17-én 17 óra

A kiállítást megnyitja:

dr.Szepes Lászlóné

művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:

1993. június 17-től július 4-ig

hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

VARJASI TAMÁS 1947-ben született Kustánszegen. Elhivatottsága révén a bőr megmunkálásának olyan technikai lehetőségeit fejlesztette ki, melyek az ősi alapanyag szépségét megőrizve lehetőséget nyújtanak a művészi kifejezésre. Művei a képző és iparművészet határmezsgyéjén valósulnak meg: dísztárgyak, belsőépítészeti elemek, de ugyanakkor táblaképek, féldomborművek, kisplasztikák.

Húsz önálló és számtalan kollektív kiállításon szerepelt Európa nagyvárosaiban, művei számos gyűjtő otthonában megtalálhatók.

Nevéhez fűződik néhány értékes épület belső terének és bőrbútorzatának korhű felújítása.

DUNA GALÉRIA

MT REKLÁMIRODA - KUPPA Ny.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

KÖNYVTÁROS
Szepes Magda
1973 APR -1

1021

Szepes Magda rajza

A huszadik század első felének magyar irodalmával kapcsolatban a leggyakrabban idézett folyóirat a *Nyugat*. Önéletrajzokban, személyes visszaemlékezésekben, monográfiákban kikerülhetetlen téma. Már működése idején az íróvá avatás fórumának számított, ké-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 5
Könyvtáros
Szepes Magda
1021

Szepes Magda tusrajza

bűntetteiről, szól a fontos üzemek keletre telepítésé
lásáról, Churcill és De Gaulle moszkvai látogatásár
egyéb eseményről is. A végső győzelmet a hadsereg
hősiességének tulajdonítja, de kiemeli a szocialista

Werth az oroszok őszinte barátja, de nem kom
szempontból — tévedések, hiányok is akadnak. E
a könyv elején közölt kis tanulmánya mutat rá.

A második világháborúról szóló emlékiratok l
Konsztantinovics Zsukov két kiadásban is megjele
sallt az első világháborúban sorozták be katonána
utána parancsnokképző iskolára küldték. Ezután egyre fontosabb beosztásokat kapott. 1941-ben, a hitleri agresszió idején vezérkari főnök volt, később pedig, mikor erről a tisztségről egy, Sztálinnal folytatott szóváltás után leköszönt, Leningrád, Moszkva védelmét, a sztálingrádi hadműveleteket irányította, majd az Ukrajna felszabadításáért, végül a Berlin elfoglalásáért indított támadást vezette.

Zsukov emlékiratait — címe: *Emlékek, gondolatok* — gyermekkorával kezdi, könyvének kétharmada azonban a Nagy Honvédő Háborúról szól, amelynek fontosabb mozzanatait személyes tapasztalatból kitűnően ismeri. Az eseményeket részletesen írja le, s pontosan megnevezi a helyet, időt és a szereplő személyeket is. Számos parancsot, jelentést, levelet, megbeszélést szó szerint közöl. Mindenről határozott véleménye van, saját szerepéről tárgyilagosan ír. Könyve így értékes forrásanyag a szakembereknek, érdekes olvasmány a történelem iránt érdeklődőknek.

Szepes Magda

3 bőröndcimkét tervezet az MBUSz részére (eml.)

Magyar Nemzet 1970 VIII. 16 12old.

Kepes Magda, grafikus

MDK

Rajz:

Kepes

Kepes Magda: Utirajz

11. 7.

Népszabadság, Bp. 1969. dec. 21.

Szepes Magda

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 DEC 21
1969 DEC 21

NÉPSZABADSÁG

Budapest

1021

SZEPES MAGDA: ÚTIRAJZ

7

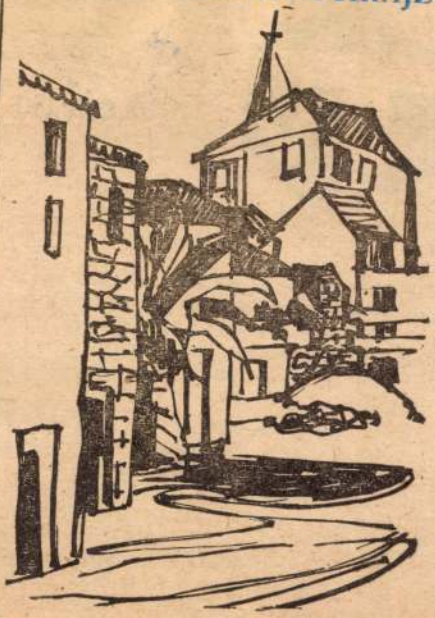

Kuczka Péter:

Hadd tapintsak rá televíziónk egyik gyenge pontjára. A tévéjáték műfajáról szeretnék vitatkozni *Örkény István Voronyezsének* bemutatása és néhány nem címzett bíráló megjegyzés ürügyén.

Előre is felhívom kedves olvasóink figyelmét, hogy a polémia kissé szakmai jellegű lesz, ráadásul az egyik vitázó fél, nevezetesen a Népszabadság kritikusa, tekintélyekre hivatkozva, mindenféle idézetekkel igyekszik majd meggyőzni ellenfeleit. Akinek nem fűlik a foga ilyesmihez, nyugodtan elmulaszthatja a heti tévésarok átnézését.

*

Kitűnő író, igen érdekes dráma, ran-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KÖNYVTÁROS

1973 MÁJ

Szepes Magda

1021

Szepes Magda rajza

illetve szakmunkásképző intézeti osztályokkal. A verseny célja az volt, hogy a gyermekek elsajátítsák a könyvtárak anyagában való tájékozódást, és gyakorolják magukat az egy-egy témakörrel kapcsolatos irodalom kutatásában. A versenyre 10 könyvtár nevezett be. A műsor összeállítását a könyvtárosok irányították. A legjobb műsort összeállító és bemutató csoport tagjait: a kispesti 25-ös kerületi könyvtár szakmunkástanulókból álló gárdáját és az I. kerületi 20-as gyermekkönyvtár fia-

és az FSZEK által n
detett szavalóversen
programja díjkiosztá
jutalomműsorral feje
be. (Z. I.)

PETŐFI, A VI
FORRADALOM KÖLTŐJE
címmel Pomázon, a Tanácsháza nagytermében a községi könyvtár szervezésében Czine Mihály irodalomtörténész tartott előadást. Létay Klára előadóművésznő közreműködésével. A több mint 100 főnyi hallgatóság érdeklődéssel nézte végig a könyvtár Petőfiről készített könyvkiállítását is. (P. E.)

— vett részt a KISZ Budapesti Bizottsága és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár által meghirdetett „Petőfi Sándor" szavalóversenyen. Közülük 52-en jutottak be a budapesti elődöntőbe, 18-an a döntőbe, amelyet március 15-én a Pinceszínházban rendeztek meg. Az ünnepi est keretében „A helység kalapácsa" bemutatásával zárták a szavalóversenyt és a jubileumi megemlékezést. (Z. I).

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

KÖNYVTÁROS

1973 MÁR

Szepes Magda

1021

Szepes Magda rajza

d így a kolostori könyvgyűjtés
ett. A XIII—XIV. században az
és — kisebb mértékben — a
lági körök veszik át a staféta-
e a folyamatba illeszti be Jakó
e Bury alakját.
biblon írója 1287-ben született
normann eredetű családból.
k nevelték Oxfordban, majd
király fiának nevelője lett. Po-
érokra tört, nem egyháziak-
ványának trónra kerülésével
előtte az érvényesülés útja:
lár, majd főkincstartó lett.
es diplomáciai tevékenysé-
durhami püspökséget kapta.
azott, mindenütt megfordult
dés korabeli központjaiban.

Szepes Magda, grafikus MDK

Bőviti Gross Arnold panaszát.

Szepes Magda: Mégegyszer: a grafikus kér szót 4.

ESTI HIRLAP Bp. 1964. nov. 13

MDK

Szepes Magda

4. m. plakát kiáll. Műcs. 1961.

Szepes Magda
grafikus

M.D.K.

Illusztráció

—: Néretelterés.

Nők Lapja, 1961. máj 13.

Szepes Magda
illustrációi

Mikszáth Kálmán: A
posta. Ford. Kapuvári
Béla. [Bp. 1949.]

Mikszáth Kálmán:
Vidám vasárnap.
Ford. Urbán Ester.
[Bp. 1949].

exp. 1893 februari 20.

Szepes Magda
Grafikus

M.D.K.

Illusztráció.

Kertész Magda: Bontakozó szerelem
Nők Lapja, 1963. szeptember 28 – 14 lap

Szepes Magda ujságrajzoló M.D.K.

Jaschik Álmos taniványa volt.

/ emlékére könyvet készitenek a volt tanitványok /

Napló

Magyar Nemzet 1964. október 29. 7.l.

MDK

Szepes Magda

Plakát kiállitás, 1948. N. Szal. képek

Szepes Magda
grafikus

M.D.V.

Illusztráció

Kürti András: Szinkári élet
Nők Lapja, 1963. szeptember 21–21 lap

MDK

Szepes Magda

Résztvett az Ernst Múzeumban rend.Plakátművészeti Kiállitáson 1953-ban.

Plakátművészeti kiáll.1953.Kat.

SZEPES József építész M.P.K.

a siofoki üdülőszálló tervezésénél Csángó András építész munkatársa

Magyar Építőművészet 1962/3. 31-33.l.

MDK

Szepes Magda

Plakátművészeti Kiállítás Ernst Museum 1953.
Kat.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Szepes Magda

MAGYAR NEMZET
Budapest

1970 AUG 11

*

Három igen csinos, új bőröndcímke jelent meg az IBUSZ kiadásában, idegenforgami célokra. Az egyiknek „Hungary" a felirata és hegycsúcson mesebeli várat ábrázol, mely inkább a népmesékből, mint földrajzból vétetett, de alatta a kék Duna és a fehér hajó mégis a mi tájainkról való. A „Balaton" című piros halat mutat, csipkésen zöld víz alatt finom rajzú náddal. A „Budapest" címkén a Parlament sziluettje látható, előtérben cserépkorsóval és virággal, mintegy ablakon át. Bizonyára örülnek az ízléses címkéknek a gyűjtők itthon is, azokban pedig, akik bőröndjeiken hazaviszik őket, talán még évek múltán is kellemesen idézik fel az itt töltött napokat. A címkéket Szepes Magda rajzolta.

1021

jelentőségének megfelelően foglalkozni", jegyezte meg záróbeszédében *Molnár* János művelődésügyi miniszterhelyettes. De megkezdtük azt a művet, amelyet *Bárczi* Géza akadémikus, összefoglaló beszédében, az egyetemes magyarság életében történő fordulatnak nevezett.

Tisztázni viszonyunkat, ápolni kapcsolatainkat, s megmenteni — az ő ajkaikon — a magyar nyelvet: ez volt a debreceni tanácskozás, a budapesti záróülés célja. S míg

1021

WYCINKI PRASOWE GLOB RSW „PRASA"

BIURO WYCINKÓW PRASOWYCH

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel. 28-59-59

SZPILKI
WARSZAWA, UL. PL. TRZECH KRZYŻY 16
wydanie
Nr 45 z dn. 8-11-1970

189 Szepes Magda

Gościli u nas:

MAGDALENA SZEPES, rysowniczka z Węgier

— Wiem jak się rodzą dzieci.

— A ja wiem, jak robić, żeby się nie rodziły.

— Tylko jedno chciałbym wiedzieć, czy dziecko jest do mnie podobne.

Hum

zagr

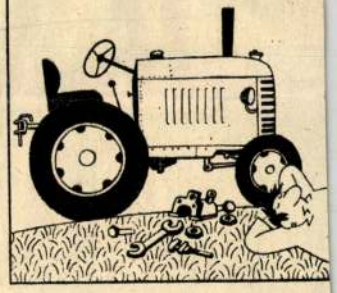

— w

Szepes Magda, grafikus MDG

Kési: a sajtó a megemlített
művel együtt említse meg az
alkotó művész nevét is.

Itt a budapestiek beszélnek
Szepes Magda. Ki csinálta? 4

ES / HIRLAP bu. 1963. szept. 24.

MDK

Szepes Magda

két rajza Marsak: Vidám vasárnap
című könyvéből (Athenaeum kiadás)
repr.

(Sz. Marsák: Vidám vasárnap)

Nők Lapja, Bp. 1950. február 25. [16. l.]

MDK

Szepes Magda

rajza (illusztráció) repr.

(Julia Poms: Hölgy szamárháton.)

Ország-Világ, Bp. 1958. szeptember 17. 12.l.

SZEPES Magda

Szirány J: Csillagvadász c. könyvének
mintaja

Fedor Á: A könyvek köntöse

Művelt Nép 1955 11 lít. 27. n. julius 3. 7 l.

MDK

Szepes Magda

rajza (illusztráció) repr.

(Ady Endre: Lujza, a jó feleség)

Érdekes Újság, Bp. 1957 március 23. 14. l.

⟨ Szepes megye közép-
kori éröntvényei és azok
mesterei ⟩

Pajdussák Máté:

⟨ 7 Lőcse 1909.
Ism. Kemény Lajos
Arch. Ért. 1910.

381 – 382. l.

Barbaipeiz, Ernst ~~X. 148~~.

Szepes Péter

1021

Tanítóm

TÁRLATUN

...TER festőművésznek készül.
...ellőzőművekbe került lakatosnak, on-
...nak. Leszerelése után az Egyedi
...el, mint kalkulátor. Most a de-
... után a Vasas Művelődési
...körbe jár. Fejlődését ez
...négy képe szerepelt.
...lőbben él meny-
...na volt. A jes-
...készít linó-

Az utazásról

Az időszak
ményekről
olvasóinkat.
nétől, a szo
delmi főos
kaptuk a f
— Heti
szeri utaz
ményt. Cé
zösség fen
tása a do
ló tekint
szeri utaz
sága azo
sével.
— Ki
— Öt
ször: A dolgozó a
élő házastársa állandó lakhelyére, ha más-más helységben dolgoznak, vagy ha ideiglenes munkásszálláson külön-külön laknak. Állandó budapesti lakos vele együttélő, állandóan vidéken lakó társához. Közös háztartásban élő élettárs
részesülhet a kedvezm
ha a házasságkötésnek
vényben levő házas
akdálya van.
— Másodszor: El
korú gyermekhez
zás esetén. Háza
szülő kiskorú gy
kor utazhat, ha
velését, gondoz
vagy megbízo
ténylegesen
felelően ig
anyagilag
léshez, az
gyermek
tézetber
Együtt
kapjál
nem
ott
sal
sé
v

„A levegőben lógott. Régóta esedékes már ennek a klubnak létrejötte" — mondta az
d veze-
násodik
ban má-
egtartott
ztbizott-
n képvi-
alakuló
ztottak
gádveze-
Gárdonyi
Acélön-
ádvezető-
népművelési
az alakulást
megelőző
ménykutatás alapján készített programtervet. A nyári hónapokra a munkával és mozgalommal való „közös foglalkozásokon" túl kirándulást, ismert sportolókkal való beszélgetést, egy könnyű vidám műsor megtekintését és
véb, közérdeklődésre számot
endezvényt terveznek.
pnak az ak-
mények-
ola-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
CSEPEL

SZEPES PE
Érettségi után a Sz
nan vonult be katona
Gépgyárban helyezkedett
korációban dolgozik. Munk
Házba, a képzőművészeti
biztosítja. Legutóbbi kiállításukon
Sopron és Párizs az illetője. Az e
asszonya, az utóbbi hosszú évekig otho
tészeten kívül a régészet érdekli. Szívesen
metszeteket, kedvelt a tus- és pasztell rajzokat.
Ezzel a portréjával a csepeli pedagógusokat ko
jük.

IFJ. SZEPESY SÁNDOR
OKL. ÉPITÉSZ, MŰEGYETEMI TANÁRSEGÉD
VII., DAMJANICH-U. 33.

TELEFON: 34-95.
(KIR. JÓZSEF MŰEGYETEM, II. ÉPÜLETSZERK. TANSZÉK)

Budapest, 1922. május hó 24-én.

A Müemlékek Országos Bizottságának,

Helyben.

Alant következőkben közlöm azoknak a kisebb budai épületeknek listáját, melyeket még az idei nyár folyamán felvenni szándékozom és jelentem, hogy átnézve a Műemlékek bizottságánal tulajdonában levő felméréseket és fénykép felvételeket ott ezekről sem az egyik, sem a másik féle munkát nem találtam.

Kijelentem, hogy fénykép felvételeket oly objektumokról, melyeknek fényképei a Fővárosi muzeumban, vagy a Petrik-féle gyüjteményben már megvannak, csak oly mennyiségben csinálok amennyiben mérési felvételeim kiegészitésére szükségesnek látom.

Donáti-utca 12.	Bécsikapu-tér 6. 7. 8.*
Donáti- " 14.	Verbőczi-utca 1.
Szallag " 20.	Tárnok- " 5.

Tisztelettel

IFJ. SZEPESY SÁNDOR
okl. épitész, műegyetemi tanársegéd
Budapest, VII., Damjanich-utca 33.

Ifj. Szepesy Sándor

* A Foerk féle felvételben a Bécsi kaputér 5 b. épület van pontosabban feldolgozva!
K.

Szepes Sándor ifj

épitész

Kiselejtereth írat

MDK

Szepes Sándor
Mádéfalvi veszedelem, 5ooo pengős dij /tört./

Esterházy Pál hg. müv. dijainak nyertesei ...
Uj Magyarság, 1941, márc. 22.

Szepes Zoltán építész M.D.K.

Miskolc Kilián-Délit lakótelep /kohósalak közép-blokkos lakóépületek

Társtervező: Ábrahám I., Lukézi O., Pénzes L., Zukovits J., Szalai Z., Föző K.

Magyar Epitőművészet 1962 /5. 61.l.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "CAOLA krém és bronzolaj" felirattal.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. juni 16-22. VI. évf. 26. sz. cimlap belső felén.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "Az előkelő illat Baeder Lavender Water" cimmel.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. május 5-11. VI. évf. 2o. sz. cimlap belső felén.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "Megbizható, gazdaságos, korszerü fogápolószer Ovenall" cimmel.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. nov. 24-3o. VI. évf. 49. sz. cimlap belső felén.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza " Ovenall habzó fogpor" cimmel.

Szinházi Magazin, Bp. 1944. febr. 2-8. VII. évf. 7. sz. cimlap ~~bes~~ belső felén.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "Caola krém és bronzolaj sport-hoz, napozáshoz" felirattal.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. aug. 25-31. VI. évf. 36. sz. cimlap belső felén

M.D.K.

Szepes M.

"Baeder Exotic kölnivż a divat" felirattal plakátrajz.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. szept.1-7. VI. évf. 37. sz. cimlap belső felén.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "Boldog Karácsonyt kíván BAEDER" cimmel.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. dec. 23-29. VI. évf. 52. sz.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "Ca-O-la bronzolaj gyermeke bőrét óvja" cimmel.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. juli 2-8
VI. évf.27. sz.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "Az előkelő illat, Baeder Lavende
Water" cimmelő.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. május 7-13.
VI. évf. 19. sz.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "Caola tubusban hygiénikus és gazdaságos" cimmel.

Szinházi -agazin, Bp. 1943. márc. 3-9. VI. évf 11. sz. cimlap belső felén.

M.D.K.

Szepes M.

Plakátrajza "CAOLA gyermeke bőrét óvja" felirattal.

Szinházi Magazin, Bp. 1943.juni 30-juli 6.
VI. évf. 28. sz. cimlap belső felén.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1976

3

Könyvtáros

Szepes Magda

1021

Szepes Magda rajza

n mindenütt magas
okon katonás rend-
nyvek. A padlótól
könyv, könyv min-
is könyvből épült
t pirosba kötve, a
rmadik vajszínű...
ısági könyvek. Né-
nézegette a címe-
jól ismerjük ezt a
ülés valamely régi
za stb.), *a folyosó*
ézmény (= szoba!)
g ma is ismerős.
túlzsúfoltság, és sok
ezetig érő állványo-
zedek változásainak
elmondhatjuk, hogy
e kinőtte ezeket az
tatásaiban is mesz-
ányban jelzett szűk,
etet. Már a legki-
ha szerény körül-
- lehetőség van a

múzeu
senyter
Kisebb
tanulha
rek." (I
Környe
iskolák
ad. Bp. 1979. 46—48. l.) Eszerint a városnál kisebb helyeken, tehát a községekben nincs önálló könyvtár, az intézményt a művelődési házhoz férceli a munkafüzet. Így is van ez a klubkönyvtárak és a művelődési házban — jól vagy rosszul — elhelyezett könyvtárak esetében. Úgy érezzük azonban, hogy az idézett közlés itt is módosításra szorul: a nagyobb számú s a könyvtári ellátást jobban jellemző önálló könyvtárakat kellene bemutatni, a művelődési házakban megtalálható tanulási, olvasási lehetőségek bemutatása mellett mindenképp szót kell ejteni *az iskolai könyvtárakról* is *az iskolai* olvasókönyvben. Ezt kívánja fejlődő könyvtárügyünk, ezt kívánja az olvasókönyvből kedvet, ol-

Szepesárki (jamniki)

templom harangja
(Szepes vm) 1400-ból

Pajdussák 18, 19. l.

Szepesbélai rk. templom

Czobor-Szalay II. k.
44. tábla

3. A szepes-bélai róm. kath. templom aranyozott ezüst kelyhe. 1515-ből.

és egy igen egyszerű rokokó oltár képezik. A kápolnát újabb időben kifestették; északi oldalán a négy evangelista, közepén Krisztus Urunk arczképei láthatók, de a kápolna nedvessége miatt a festmények már megrongálódtak.

A kápolna külsejének kiváló díszét képezi a hét támpillér, mely megtámasztja, három rész különböztethető meg. A támpillérek két alsó része tudniillik a földtől egészen az esvető párkányzatig síma, az esvető párkányzaton felül egész a templomkorona párkányzatáig dúsan és szépen vannak tagozva. A támpillérek ezen részén gyönyörű mennyezetek vannak construálva, melyek gyöngéd szerkezetű architectonicus részletek által vannak környezve. Sajnos azonban, hogy ezen támpillérek csonkák; csakis a templomkorona párkányzatáig érnek és itt le vannak törve. A kápolna párkányzatain is mint egyáltalában a kápolna belsején és külsején a csúcsműizlésnek legkifejlettebb formái érvényesülnek, ugyanazt észrevehetjük ezen kápolna párkányzatain is. A talap esvetőn és koronapárkányzatain gazdagon horony és pálczatagok gazdagon váltakoznak. És a mi a késő góthikát különösen jellemzi, az esvető párkányzaton igen erős horony fordul elő. A kápolna különös sajátosságát képezi, hogy talappárkányzata nem a kápolna alján, hanem az alsó kápolna ablakai fölött fut. Kivülről nincs bejárat a kápolnába. Keleti és déli oldalát számos ablak és támpillér dúsan tagozza. Ellenben nyugati homlokzata nélkülöz minden jelentékenyebb diszítményt. Csak a homlokzat csúcsán emelkedik egy óriási és igen szép keresztvirág, mely mintegy pótolja a kápolna tornyát. E nyugati homlokzaton számos évszám van a faragott kövekbe bevésve, melyek 1625—1658. évekből valók. A déli oldalon egy támpilléren napórát alkalmaztak 1752. felirattal. Ugyancsak déli oldalán a talap és esvető párkányzatok közt egy festmény Krisztust a keresztfán, jobbfelül a Sz. Máriát, balfelől Szt. Jánost ábrázolja; ezen képen a következő felirat olvasható:

«Renovatum Anno 1880. Ad. Springer». Az egész kápolna sárga színű négyszögű homokkőből van épitve; jelenlegi tetejét pedig vörös téglacserép borítja.

Szepeshely, 1897. februárius.

Horváth Viktor.

következő felirat olvasható: «Honor I, gLorIosæ De I paræ WrgInIs posVIt a Vrog Ve Instr VXIt CoMItIssa RosaLIa. Petheő.» — A barok izlésű oltár közepén régi táblafestmény van, mely úgy művészi conceptio, mint a technikája tekintetében a kápolna kiváló gyöngyét képezi. A kép arany alapra, fára van festve és a haldokló Szűzet állítja elő, fent a Megváltót látjuk, mögötte két angyal egy szőnyeget tart kifeszítve; lejebb két angyal virágot és gyümölcsöt tart edényekben, lent a tizenkét apostol közt, kiknél az egyéniség kiváló módon van feltüntetve, a haldokló Szűznek gyönyörű képe látható. Az oltáron szép csúcsíves gyertyatartók állanak.

A barok izlésű padok egyikén nagy latin betűkkel következő felirat van alkalmazva: «Gloria Patri et Filio et Spiritui S: sicut erat in principio et nunc et semper et in sæcula sæculorum Amen». Az evangéliumi oldalán a falon alkalmazott kő következő arany betűs feliratot tűntet elő: «Altare hoc Omnipotenti Deo, in honorem ss. Assumtionis B. V. M. erectum Privilegio quotidiano Perpetuo ac Libero pro Omnibus Defunctis ad quoscunque Sacerdotes vigore Brevis Benedicti Papæ XIV. Die IX. Octobris MDCCLI. insignitum atque a ministro Generali Ordinis Die X. mensis Maii MDCCCIII. Designatum».

A felső kápolnában kívülről nem nyílik bejárat, csak egyik ajtón át lehet a plébánia-templomból a kápolnába jutni; más bejáratot képez a csigalépcső, mely az alsó és felső kápolna közt van alkalmazva.

Az alsó kápolna szintén csúcsíves izlésben épült és úgy, mint a felső kápolna, egyhajós; alaprajza hossznégyszög háromoldalú szentélyzárással. Azonban daczára, hogy az építészeti stylus tekintetében a két kápolna közt különbség nincsen, igen nagy a különbség az arányokban. Az alsó kápolna alacsony, nyomott és sötét helyiség, mely szembetűnően emlékeztet a román műizlésben dívó altemplomokra, 1·90 méternyire a földben áll úgy, hogy szűk ablakai kívül egészen a földig érnek. Az alsó kápolnába vezető csigalépcsőn kívül van egy földalatti folyosó, mely a szomszéd minorita-rendű kolostorral köti össze a kápolnát. Hossza: 12·47 m., szélessége 5·19, magassága csak 4·22 méter. Dülény boltozata hat mezőre oszlik; gerinczei igen dúsan tagozottak és rajtok mély horony és pálczatag váltakozik, alsó részük körte alak. A boltozat zárkövei csakis a gerinczek összefolyásából állanak; a boltozat gerinczei fejezet közvetítése nélkül nyugosznak a hengerded faltövökön, melyeknek attikizáló lábuk van. A nyolcz ablak magassága egyenként 2·25 méter, szélességük 1·25 métert tesz; de az ablak nyílása csak 1·30 m. magas és 35 cm. széles. Az ablakok béllése mély horonyok és pálczatagokból áll, mérműve át nem tört lóhere idomot példáz; az ablaknyílás egyszerű hossznégyszög idomú; a padlózat négyszögű homokkőből áll.

Az alsó kápolna belső felszerelését csakis a szépen előállított padok

hálóboltozat, melynek gerinczein horony és pálczatag váltakozik. — A pajzsalakú zárkövön koronázott farkas látható. A boltozaton olvasható 1869 évszám, a restaurálás évét jelenti. A boltozat gerinczei faltő minőségében leérnek egészen a kápolna padlózatáig. Ezen faltövek testök $^{2}/_{3}$-ával szabadon állanak és dúsan tagozott gerinczhordókhoz hasonlítanak, melyeknek tisztán kifejezett fejezeteik és attizáló lábaik vannak. A tő félmagasságában igen gyöngéd szerkezetű fülkék, szentek szobrai számára vannak alkalmazva, mely mennyezeteken bámulandó finom stylizált növényzet látható. — A széles és magas ablakok miatt a kápolna keleti és déli oldalfala majdnem egészen eltűnik, úgy hogy a boltozat oldalnyomása kizárólag a kápolna támpilléreire nehezedik. A kápolna azon oldalfala pedig, mely az ablakok alatt egészen a padlózatig terjed, csúcsíves árkádív csoportozattal van diszítve. Ezen árkádívezet a kápolna egész keleti és déli oldalfalát diszíti, mely az ablakok s a templom padozata közt van. Az itt alkalmazott mennyezeteken igen gyöngéd szerkezetű toronyfiak és keresztvirágok láthatók. A kápolna ezen árkádívezete világosan emlékeztet a regensburgi dómra, melynek oldalfalait hasonlóképen diszítették.

A felső kápolna nagy világosságot nyer az itt alkalmazott öt ablak által. A déli oldalfalon előforduló három ablaknak magassága egyenként 8·66 m., szélessége pedig 2·89 métert tesz, maga az ablaknyílás pedig 2·23 méter széles.

A szentély két ablakos szűkebb és csak két osztályú, míg a kápolna három déli ablaka négy osztályú; a karzatra nyíló ablak csak félig van kiépítve. Az ablakok béllése horonyok és pálczatagokból áll; mértani műve pedig három és négy szirmú lóherét, halhólyagot és más késő csúcsíves idomot tüntet fel. Egy ablak mérműve ki van törve. Most az ablakokban csak közönséges színetlen üveg van, azért az óriási ablakokon át vakító világosság ömlik a kápolnába. A szentélyzárás két ablaka keskenyebb. Ezen öt ablakon kívül nyílik még a kápolna karzata alatt egy lóhere idomú ablak is. A kápolna nyugati oldalán előfordúló karzat igazi mesterműre vall. A karzat gerinczei zárkő helyett egy csomóban futnak össze. Ezen karzat homlokzatán két díszorom van, melyeken igen szép virágcsomó látható. A díszorom csúcsaiban két czímer fordul elő. Ezen karzaton régi stallumok vannak elhelyezve következő nagy latin betűs felirattal: «Selick + Sind + do + das + Wort + Gotes + heren + undt + bewaren +». A padokon 1599. évszám olvasható; azonfelül a karzat fasorompóján olvasható: A. D. 1772. Die 27. Maii. A karzaton barok izlésű orgona áll. A kápolna padlózatát egyszerű négyszögű homokkövek képezik.

A kápolna belső felszerelése igen egyszerű, barok izlésben készült. Az 1747. évben Gersei Petheő Rosalia által felállított barok ízlésű oltáron

trencséni várban töltötte, ezen «Trencinensis» nevű személy egy trencséni származású ember vala, a ki ezen kápolna építésénél volt alkalmazva.

A mint a XVI. században a hitújítás Szepesföldre is terjedt, e kápolna majd a katholikusok, majd az ágostai hitvallásúak birtokába került. Az 1638. és 1647. évi országgyűlések elhatározták, hogy a csütörtökhelyi kápolna a katholikusok birtokába menjen át és különösen az 1647. évi pozsonyi országgyűlésen az is ment határozatba, hogy miután maga a csütörtökhelyi plébánia-templomot még az ágostai hitvallásúak birták, a katholikusok számára a kápolnába kívülről külön ajtó készíttessék. Ezen országgyűlési határozat azonban soha sem ment foganatba.

1671. évben maga a plébánia-templom is a katholikusok birtokába jutott. Minthogy Csütörtökhely a többi tizenegy szepesi várossal és a szepesi várral együtt valószínűen még I. Mátyás alatt jutott Zápolya Imrének adományúl, Csütörtökhely ura Zápolya, később Thurzó és utoljára Csáky-család lett.

1668-ban gr. Csáky Ferencz a szepes-csütörtökhelyi kápolnát a minorita-rendnek adományozta. Az 1672-ik esztendőben, miután már egy évvel előbb a plébánia-templom is a katholikusoknak visszaadatott, Reggiani János minorita-rendi atya csütörtökhelyi lelkészszé avattatott fel. Ezen idő óta úgy a csütörtökhelyi plébánia-templom, mint a kápolna még mai napig is a minorita-rendi atyák gondozása alatt áll.

Az idők viszontagságaiban a kápolna belső felszerelése egészen elpusztult, helyét a czikornyás rokoko foglalta el. De külseje is jelentékeny károkat szenvedett. A szobrok, melyek hagyomány szerint a kültámok fülkéiben voltak elhelyezve, eltűntek. Az 1869. évben kitört tűzvész alkalmával, a midőn a kápolna teteje is leégett, a támpillérek toronyfiai és keresztvirágai eltűntek és így jelenleg a kápolna összes kűltámai csonkák. — Ilyen állapotban létezik mai nap a kápolna. — Formáira nézve meszsze földön a csúcsíves műizlés legremekebb példányainak egyike, de egyes részeiben, megrongálva és a megfelelő stylszerű felszerelést nélkülözvén, szükségli a föntartó intézkedéseket. *

A kápolna mint tudjuk, a csütörtökhelyi plébániai templom déli oldalához van építve és két részből, felső és alsó kápolnából áll. A felső kápolna magas és világos épület, melynek alaprajzát hosszúkás négyszög, háromszögű szentélyzárással képezi; magassága 12·93 m., belhosszúsága 12·79 m., szélessége pedig 5·70 métert tesz. A felső kápolnának boltozata

* A kápolna kijavítása szükségességének érzete által áthatva, főt. Gmitter Alfonz minorita-rendi atya fáradságot nem ismerő buzgalommal megkezdte a könyöradományok gyűjtését, melyek által ezen kápolna helyre állítható volna. A Mindenható áldása lebeg ezen buzgó atya gyűjtésén, mert a mint legújabban értesültem, ezen czélra már eddigelé is 15,000 frtnyi pénzösszeget összehozni sikerült. Minthogy a kápolnának teljes helyreállítása az összehozott 15,000 frtnyi pénzösszeget minden valószínűséggel jelentékenyen meg fogja haladni, ezen kápolna ügyét az irányadó körök figyelmébe legmelegebben ajánljuk

a szepesi vár tulajdonosai voltak, egynek sem volt Zsófia nevű felesége. Mert Zápolya Imrének, ki ezen családból első kapta meg a szepesi várat, felesége pelcsőczy Pebeck Orsolya volt. Zápolya Istvánnak felesége pedig Hedvig tescheni herczegnő volt. Zápolya János Izabellát, Zsigmond lengyel király leányát birta nőül, kinek fia Zápolya János Zsigmond, mint nőtlen ember halt meg. Zsófiát tescheni herczegnőnek mondja az okmány, már pedig az összes itt élt Zápolyaiak közül csakis Zápolya Istvánnak Hedvig nevű felesége volt tescheni herczegnő.

Hedviget buzgó hítű vallásos asszonynak ismerjük és tudjuk, hogy meg volt hozzá a vagyona, hogy ily szép és költséges kápolnát állítson; a szepeshelyi Zápolya-kápolnát is ő javadalmazta igen szép birtokokkal. Tudjuk, hogy férje Zápolya István, saját költségén felépíttette az 1493-ik évben a szepesi székesegyház déli oldalán a Zápolya-féle, máskép Úr-test kápolnát és az 1499-ik évben alkotott végrendeletében határozta, hogy az ő teste halála után ezen kápolnában temettessék el, — a mi tényleg meg is történt. Eléggé indokolt tehát a feltevés, hogy özvegye Hedvig, aki csak jóval utóbb, 1521-ben, a trencséni várban halt meg, a maga számára mausoleumúl a szepes-csütörtökhelyi kápolnát építtette. Igaz ugyan, hogy Hedvignek holt teste az 1521. évben a trencséni várból Szepességre hozatott és nem a szepes-csütörtökhelyi, hanem a szepeshelyi Zápolya-kápolnában férje mellett temettetett el, de ennek az lehetett az oka, hogy a szepes-csütörtökhelyi kápolna az említett évben még nem volt egészen felépítve.

A kápolna stylusa arra a korra vall, melyben Hedvig élt. Ha a szepes-csütörtökhelyi kápolnát a szepeshelyi Zápolya-kápolnával összehasonlítjuk, észreveszszük, hogy a szepeshelyi előbb készült, mint a csütörtökhelyi. — A szepes-csütörtökhelyi kápolna sokkal merészebb, nyúlánkabb, majdnem légies alkotmány. A fal itt majdnem egészen eltűnik és a feltűnő magas boltozatnak súlyát csakis a külső támpillérek viselik. A kápolna belsejében előforduló faltövek, valamint a külső párkányok feltűnő mély hornyolatai, az ablakok mérművei, a késő csúcsíves izlésre vallanak; itt a csúcsívnek oly alakját is látjuk, minőt a góth izlés utolsó stádiumában használtak. Ellenben a szepeshelyi Zápolya-féle kápolna formái még szigorúbb izlésre vallanak. Biztos, hogy a szepeshelyi Zápolya-kápolnát Zápolya István 1493-ban alapította, a mit kétségen kívül helyez az évszám, a kápolna nyugati oldalfalán. Hogyha tehát a mintáját követő csütörtökhelyi kápolna formái a csúcsíves izlésnek még tovább menő fokát, sőt már hanyatlását képviselik, akkor bízvást föltehetjük, hogy a két épületet néhány évtized választja el egymástól és e stilistikus ok is Hedvig özvegysége korára utal.

A kápolna nyugati homlokzatán egy kövön: «Trencinensis» név van bevésve. Meglehet, hogy miután Hedvig életének utolsó éveit a

a szepesi egyházmegyei hatóságtól az 1807-ik évi február hó 7-ikén 242. sz. a. kiadott rendelet másolata, a melyben szintén állíttatik, hogy a csütörtökhelyi kápolnát nem a gr. Csáky-család, hanem gr. Zápolyaiak építették.*

Ezen okmányból kitetszik, hogy a gr. Csáky-család a szepes-csütörtökhelyi kápolnát nem építtette fel. A felsorolt különféle hagyományokon és véleményeken kívül fentartja magát még egy hagyomány, mely szerint a most nevezett kettős kápolnát Hedvig tescheni herczegnő, Zápolya István felesége saját számára sírkápolnául építtette volna. Hogy a szepescsütörtökhelyi kápolnát legtöbb valószínűséggel nem más, hanem a szepesi vár tulajdonosai közül valaki építtette, kiviláglik abból, hogy Csütörtökhely, mint sok más község a szepesi várhoz tartozott, s így ezen kápolna az illető vártulajdonos meghagyásából Csütörtökhelyen, mint a várhoz tartozó területen épült. Hogy pedig a szepes-csütörtökhelyi kettős kápolnát nem más, mint Zápolya-családbeli építtette, eléggé kiviláglik a fent idézett két okmányból, a mi azért is valószínű, mert ily gondos szerkezetű és költséges kápolna csakis igen vagyonos mæcenas költségén készülhetett. Tudjuk, hogy a Zápolya-család mennyire bővelkedett földi javakban és kincsekben. A kápolnán formái is azon korra vallanak, melyben a Zápolyaiak a szepesi vár tulajdonosai voltak. A kápolna egyik czímerpajzsán előforduló farkasalak is e nézet mellett szól, mert azt a Zápolya-család használta czímerében. De hogy a Zápolya-család tagjai közül Hedvig, tescheni herczegnő alapította a csütörtökhelyi kápolnát, azt beható kutatásaim daczára még nem sikerült kétségen kívül helyezni. Mellette szól néhány okmány, Hedvignek jelleme és a kápolna stílusa. Az 1712-ik év julius hó 15-én fölvett egyház-látogatási okmány.**

Tanúsága szerint a szepes-csütörtökhelyi kápolnát Zápolya Zsófia, tescheni herczegnő építtette volna. Hogy itt Zsófia helyett tulajdonképen Hedvig értendő, az kiviláglik abból, hogy azon Zápolyaiak közül, kik

* Ezen rendelet ekkép hangzik: «Reverende Domine etc. Laudabilis profecto est Suæ Excellentiæ Domini Comitis Stephani Csáky conspicuus zelus, quo in Ecclesiam Dei et res sacras ad exemplum et imitationem omnium aliorum ferri cernitur ast vitio non caret . . . . . Capellam B. M. Virginis Ecclesiæ Quintoforensi adnexam Deo semel sacratam etiamsi per Dominum Comitem diserte fundata et erecta fuisset: (quod tamen factum non est, siquidem per Antecessores et Illustres Majores Ejusdem Comites Zapolyanos posita sit) Eidem tamen Comiti haud integrum fore prædictam Capellam efficere Csákyanam . . . . . Scepusii die 7-ma febr. 1807. Prætæ Dominationis Vræ addictus in Chto frater Franciscus Madocsány Vic. Gratis Capitularis.» m. p.

** «Præfata (Quintoforensis) ecclesia est una cum Turri et Sacristia murata in statu commodo. Cujus Sanctuárium fornice obductum, pars altera tabulato contecta, habens a latere meridionali elegantem sumptuosam Capellam operis pretiosi antiqui ex lapide scisso eccle, insertam per Sophiam quondam Zapollyay ducissam Tessinensem fundatam, quæ duplex est, nimirum inferior et superior cum ingressu ex ipsa eccla, honori B. M. V. in Coelos assumptæ dicata.»

csütörtökhelyi kápolna keletkezésével és alapítójával. A kápolna keletkezésére vonatkozólag ekkép nyilatkozik: «Legélénkebben nyilvánul ezen műhatás megyei góthikánk fénypéldányán a csütörtökhelyi kettős Zápolya-kápolnán, ha hozzá gondoljuk a tervezett üvegfestményeket az ablakokban. Azon korból való ez is (1515—1535), midőn e styl áttörte az építészeti alakítás szigorú szabályzatát, természetutánzásba ment át, előképül vevén a lombos sudarerdő ívágazatát». — Ezen kápolna alapítójára nézve pedig csak felemlíté a hagyományilag fenforgó két véleményt, midőn ezeket mondja: «Építtetését temetkezési czélra szintén Hedvignek, tescheni herczegnőnek, Zápolya István özvegyének tulajdonítja a hagyomány, ki azonban a trencséni várban történt halála után (1521.) a székes-egyházi kápolnában lelte nyughelyét; azért mások menynyét Izabellát mondják alapítónőnek; kapcsolatba hozzák azonfelül az építés vezetését a Máriássy-család egyik ősével Istvánnal, volt szepesi főispánnal († 1516), ki a márkusfalvi templomhajó déli falába befalazott sírkövén többi közt elmondja magáról: «gratus erum patrie atque domni Zapoliane». Dr. Vajdovszky János a kápolna keletkezési idejére fent felhozott állítása fölfogásom szerint legtöbb valószínűséggel bir, a mint ezt az alább felhozandókban ki fogom mutatni. Némelyek azt hiszik, hogy ezen kápolnát a gróf Csáky-családnak valamely tagja építtette volna azon idő után, melyben a szepesi vár birtokába jutott. E véleménynek azonban helyt adni azért nem lehet, mert maga gr. Csáky István a szepesi vár ura az 1806. évi deczember hó 8-ikán kelt levelében állítja, hogy ezt a kápolnát nem a gr. Csáky-család, hanem Zápolyaiak építették.*

Ezen okiratból, mely a lőcsei minorita-rendi kolostor levéltárában őriztetik, kiviláglik, hogy gr. Csáky István csak azt rendelte el, hogy a csütörtökhelyi kápolna, melyet állítólag a Zápolyaiak felépítettek, gr. Csáky-kápolnának neveztessék el. Gr. Csáky István ezen levelének kapcsában létezik ugyancsak a lőcsei minorita-rendi kolostor levéltárában

* A most nevezett gr. Csáky Istvánnak ezen levele így hangzik: «Nos Comes Stephanus Csáky de Keresztszegh perpetuus Terræ Scepus, ejusdemque Incliti Comitatus perpetuus supremus Comes Dominii Illyésfalva Hæreditarius Dominus ejusdemque Dominii Ecclesiarum Patronus (P. J.) Hoc Scripto Nostro, nominisque Nostri subscriptione, ac sigilli Nostri nobis, Familiæque Nostrae competentis, appressione hisce notum reddimus:

Quod Nos ad Dominium Nostrum Illyésfalva seu Willam Sancti Ladislai vocitatam parochiali Eccl. Capellam adnexam per Comites quondam Zapolianos errectam per Successores eorum Comites Turzóianos exstinctos Donatione regia mediante ad Familiam Nostram cum perpetuo Terræ Scepus, ac ejusdem Familiæ Csáky Supremi Comitis Tituli Prærogation ac undecim opidorum Regalium Familiæ nostrae traditis, devolutis, donatis. Illyésfalvaense Dominium per Divisionem 1763-o celebratam ad Nos devenit virtuali igitur jure gaudentes.

Et sic Authoritate illa Nobis competente Capellam parochiæ adnexam in futurum cognominandum volumus Capellam Comitum Csáky, a foris tabella acclavabitur secundum Nostram Exactori Illyésfalvaensi Dominii dandam Designationem: Damus ex Residentiali Loco Nostro Illyésfalva.

Die 8-a Decembris 1806-o.

Comes Steph: Csáky, m. p. (Sigillum)

volna. Erre nézve azon megjegyzésem van, hogy Zápolya Imre országnádor és a szepesi vár tulajdonosa felesége és az ő halála után özvegye nem Beatrix herczegnő, hanem Pelsőczy Pebeck Orsolya volt.

Ezen kápolna múltja és alapítójának felderítésével foglalkozott annak idején Ipolyi Arnold nagyváradi püspök is, a ki még mint egri kanonok a miskolczi kálvária felszentelése alkalmából mondott felköszöntőjében erre nézve ezeket mondá: «Dicső királyunk Mátyás kedvenczének, a hatalmas Zápolya István nádor és szepesi grófnak nejét, Hedvig teschen herczegnőt, véletlen súlyos kór éri. Jámbor lélekkel tesz fogadást, ha az ég megsegíti, dús kincséből nagyszerű és remek két kápolnát emeltet; egyiket a szepes-csütörtökhelyi régi monostor mellett saját mausoleumául, a másikat a szepesváraljai dóm mellékhajójának oldalánál férje, a nádor temetkezése helyéül. De még meg sem kezdék a munkát, mire a kérlelhetlen halál őtet utól érte. — A fogadás azonban állott. Csakhogy a művet a dús hagyományból most Zápolya kedves híve, Máriássy István, Szepes és Sáros várának kapitánya építteté, oly bámulatos művészi fénynyel és csínnal — miro opere — mond a történelmi feljegyzés, hogy eltekintve alabastrom szobraitól és remek festményeitől, melyeknek ma már csak hűlt helyét vagy töredékeit látjuk, maga az építészeti mű maig hazai góthikánk, legtökéletesebb s elragadó szépségű kevés példányai közé tartozik. Bennök ezen műépítészet eszményét teljesen kivíve s testesülve találjuk; s azon hatás, melylyel egyaránt a nem műértőben is magasztosnak és fenségesnek érzetét felkeltik, tanúsítja, hogy a művészet mily magas fokán állanak.» — A nagy műrégész ezen szavaira azon megjegyzésem van, hogy egyszer magam, másodszor Hradszky József kanonok úr társaságában átkutattam Markusfalván a Máriássy nemzetség levéltárát, de ilyféle történeti feljegyzésnek nyomát nem tudtuk megtalálni. Kerestetett ez Máriássy nemzetség magán családi évkönyvében is, de sikertelenül. Azonfelül nem áll, hogy Hedvig teschen herczegnő fogadalmat tett volna, hogy a szepeshelyi Zápolya nevű kápolnát is fölépíti és hogy meghalt volna, mielőtt ezen kápolnát is felépítette volna. Mert történetileg bizonyos, hogy a szepeshelyi kápolnát — a mint ez már fönt is említve volt — Zápolya István, Hedvig férje saját költségén még 1493-ik évben felépítette és Hedvig ezen kápolnát az 1510-ik évben kiadott adományozási okiratában javadalmazta. Ez pedig történt 11 évvel Hedvig halála előtt, miután ő csakis 1521-ik évben a trencséni várban halt meg.

Dr. Vajdovszky János, czímzetes kanonok és szepes-olaszii esperes plébánostól az 1888-ik évben a magyar orvosok és természetvizsgálók XXIV-ik vándorgyűlése alkalmából kiadott «Szepesi Emlékkönyv»-ben megjelent «a szepesvármegyei középkori egyházi műemlékek jellemzéséhez» czím alatt egy értekezés, melyben nevezett kanonok úr foglalkozik a szepes-

káptalan levéltárában, a szepes-csütörtökhelyi plébániai levéltárban, Lethánfalván, miután a szepes-csütörtökhelyi plébánia hosszabb időn át a lethánfalvi plébánosok által administráltatott; a márkusfalvi Máriássy nemzetség levéltárában, minthogy hagyomány szerint Máriássy István szepesi várnagy, Zápolya családnak híve, a ki 1516-ik évben meghalt, ezen kápolnát felépítette volna; a kézsmárki városi levéltárban, melyben Hedvig teschenі herczegnő, Zápolya István feleségének több sajátkezű levele őriztetik; egy hagyomány szerint pedig ő volna a szepes-csütörtökhelyi kápolnának alapítója; Aradon, Miskolczon és Lőcsén a minorita-rend levéltáraiban, minthogy 1668. évben ezen kápolna a minorita-rendnek adományoztatott, Lőcsén gr. Csáky-család levéltárában. Azonkívül erre vonatkozólag kérdés intéztetett Esztergomba, Budapestre, Weimarba, de sőt Rómába a vaticáni könyvtárhoz. — Azonban mély sajnálatomra ki kell jelentenem, hogy kutatásaim az óhajtott eredményre nem vezettek. Sikerült ugyan ezen alkalommal megtudni, hogy több hagyomány, mely eddig ezen kápolna keletkezésére és alapítójára vonatkozólag magát föntartotta, nem hiteles, azonban magát az alapítót és a kápolna keletkezését teljes biztonsággal megtudni még nem sikerült.

E részben többféle hagyomány maradt fönn és többféle vélemény keletkezett. A szepes-csütörtökhelyi minorita-rendi kolostor évkönyveiben fel van jegyezve egy hagyomány, mely szerint Izabella, Zápolya János, I. Ferdinand ellenkirályának felesége ezen kápolnát, valamint a szepesi székesegyház déli oldalán lévő Zápolya-kápolnát azon években építtette volna, melyekben férje Zápolya János hadjáratokat viselvén, távol volt otthonról. — Hogy mennyi hitel tulajdonítható ezen hagyománynak, kiviláglik 1-ször abból, hogy Zápolya János 1539-ik évben nőül vevén Izabellát, Zsigmond lengyel király leányát, csak egy évig élt feleségével, miután már 1540-ik év julius havában meghalt. (Lásd Hradszky József: Szepesvár és környéke, 1848. l. 69.) Ilyen kápolna felépítésére pedig, minő a szepes-csütörtökhelyi kápolna, egy év elegendő nem volt és nem is valószinű, hogy Izabella mindjárt a házassági frigy megkötése után sírkápolna felépítéséhez fogott volna. — De 2-szor halomra dönti ezen hagyomány hitelességét történeti okmányok által azon kétségen kivül helyezett tény, hogy a szepeshelyi Zápolya-féle kápolnát nem Izabella, hanem még az ő apósa t. i. Zápolya István országnádor, 1493-ik évben saját költségén építtette, a mint ez egész világosan kiderül, egyrészt Zápolya István végrendeletéből, másrészt Hedvig, teschenі herczegnő, Zápolya István feleségének 1510-ik évben kiadott okiratából, melyben ezen kápolnának javadalmazásáról gondoskodik.

A «Budapesti Látogatók Lapja» 8. évfolyam 1. szám, 25. lapján olvassuk azt az állítást, hogy a csütörtökhelyi Zápolya-féle kettős kápolnát Zápolya Imre özvegye, Beatrix herczegnő a XV. század végén építette

fejtheti meg, hogy egy keszthelyi népvándorlási sírban csiszolt őskori kőszekerczét leltek.*

Grácz, 1897. februáriusban.

*Dr. Fischbach Ottó.***

A SZEPES-CSÜTÖRTÖKHELYI KÁPOLNA.

A csúcsíves ízlés ezen kiváló gyöngye, melyen a csúcsíves építészetnek legjelesebb és legtökéletesebb vívmányait alkalmazva látjuk, keletkezését illetőleg a múltnak sűrű redőibe burkolódzik úgy, hogy mindeddig a legszorgalmasabb kutatás daczára sem sikerült ezen kápolna keletkezési idejét okmányok által minden kétségen kívül helyezni; és így nem marad egyéb hátra, mint ezen kápolnának formáihoz folyamodni és ezekből magára a kápolna keletkezésére némi következtetést vonni.

Első látására is önkéntelenül azon kérdés merül fel, mi czélból, mikor és ki által épült ezen kápolna? Az első kérdést illetőleg nem volna nehéz a felelet; mert igaz ugyan, hogy Quast az 1826-ik évben az ily kettős kápolnák czélját oda magyarázta, hogy miután ily kettős kápolnák leginkább a várakban szoktak előfordulni, a felső kápolnába a váruraság, az alsó kápolnába pedig a cselédség gyűlt össze az istentiszteletre úgy, hogy a cselédség a kápolna padozatán alkalmazott nyílás által megtudhatta a mise egyes jeleneteit. Ezt az elméletet azonban az újabb kutatók elvetették. Most a vélemény az, hogy a kettős kápolnáknak felső emelete, a mely rendesen maga is világos, az istentiszteletre volt szánva, míg az alsó helyiség, a mely rendesen nyomott, sötét és sokkal egyszerűbb szokott lenni, sírkápolnául szolgált. A szepes-csütörtökhelyi kettős kápolnánál is a felső emelet magas, könnyű, világos, majdnem légies természetű helyiség, melynek rendeltetése már eredetileg is más nem lehetett, mint az istentiszteletnek megtartása, ellenben az alsó kápolna nagy részével földben van, sötét, nyomott, alacsony helyiség, mely tulajdonságai arra vallanak, hogy eredetileg sírkápolnának volt szánva.

A két utóbbi kérdésre, t. i., hogy mikor és ki által épült ezen kápolna, évek előtt kutattam és kerestem egy kis világosságot. Kutatásaimat azonban a kivánt eredmény nem koronázta.

Hradszky József kanonok úr közreműködésével kutattam a szepesi

* Vsd ö. Dr. W. Lipp, Die Gräberfelder von Keszthely. S. 48. Nr. 211.

** A jelen közleményt fiatal gráczi szaktársunk kérésünkre irta meg. Sajnos, hogy ez volt utolsó dolgozata. Néhány nappal azután, hogy kéziratát kezünkhöz juttatta, a kérlelhetlen halál kiragadta az élők sorából. *A szerk.*

Arch. Ert 1897.

Szepes csütörtökhelyi

Nagyboldogasszony kápolna

Hány Gyula rajza

Repr.

Om V: 109. l.

SZAKOLCA

Vak Béla szülőháza

Képe VV 1860, 125 l.

Szepescsütörtökhelyi kápolna.

1555. ÁLLÓ MADONNA-SZOBOR, szin
Német, XV. sz. v. — Madonna, steh
E. XV. Jh.

1556. MADONNA-SZOBOR, faragott és s
Német, XV. sz. — Madonna, Ho
kind. Deutsch, XV. Jh.

1557. LEUCHTERWEIBCHEN, függő lá
tussal, két rénszarvu aganccsal. Néme
farbig, eine Sirene mit Kartusche

1558. SÉTABOT, malakkanád, fazettált
stock, mit Silbergriff. Deutsch, un

1559. SÉTABOT, keményfa, öntött bronzf
stock, der Bronzegriff ein Haifisch

1560. SÉTABOT, malakkanád, trébelt ba
XVIII. sz. — Spazierstock, im ve
XVIII. Jh.

1561. SZERTARTÁSI BOT, malakkanád,
mit Silberbeschlag. Sopron, E. X

1562. SZERTARTÁSI BOT, malakkanád
monienstab, mit Silberbeschlag. D

1563. SÉTABOT, malakkanád, ezüst ve

Horváth Viktor: A szepes-csütörtökhelyi kápolna. Arch. Ért. 1897. 147–156. l.

émet, XVIII. sz. — Ovale Dose, Elfenbein. Deutsch,

eretü, felnyiló fedővel. Német, 1800 k. — Runde Dose,

or, jobb vállán a gyermek Jézus. Német, XV. sz. v. —
lzfigur, mit dem Jesuskind. Deutsch, E. XV. Jh.

négyzetes talapzaton ülő nőalak. Louis, XVI. — Uhr-
lz, mit Figur. Louis, XVI.

kötésben, első és utolsó lapján miniatür kép : Jézus szü-
landschrift, in Pergament gebunden, mit Miniatür- bild.

álló helyzetben, jobbján ül a gyermek Jézus. Flamand,
nd, auf ihrer Rechten das Jesuskind. Flämisch, XV. Jh.

n. Aláirva : Ferenc király és Comes Carolus Pálffy. —

, közepén festett parkrészlet, kerek szentéllyel. Bider-
dpapier. Biedermeier.

és aranypapir, festett diszitéssel. Bidermeyer. — Vier
iedermeier.

Szepesváralja

Zápolya-kápolna

Mittheilungen der k.k.
Centralcommission
II. és V. évf.

…rnuár 11-én)

…ny patak széli, a melytől balra fiatal
…r; kissé odább lombos fák, koronái ~~kö~~
…zanak s a háttérben (hegység a szent László-) körvona-
… egész vidék felett felhők tornyosulnak
…t madár röpköd. Jelzése alól balra

…3·5 : 66·5 Cm.
…8 sz. rendelettel, ára 200 frt. – Elszámolta-
… elszámolás elfogadtatott 1899: V. 25-én
~~…irattal a Szegszárdi Muzeumnak.~~
…
…ajstr. 5.
…99, illetőleg az 1899. V. 29-diki 3702i. sz.
…99. V. 24-én (259/99) Kiadatott a Tolna-
…/99).

Vid Muz

Szepesm.

Szepes Daróc

Myskovszky 1876.

1) alaprajz 6 mm = 1 m déli homlokzat.

2) szentség fülke részletrajz. felirás és bordaprofil.

1482. [illegible] 1516.

22.

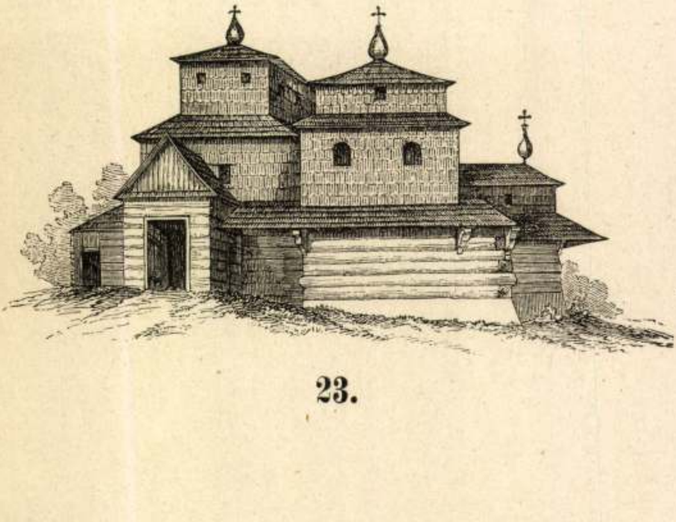

23.

d

Szepesdaróci

kálvária

1370 k.

repr.

Kampkőrépkfaszobr

159. l.

I. Lipót.

Dicsóitése.

Az „Alt und Ne
talapzatra helyezett k
2. „Vienna liberata 16
rinum assultu capt
coactum 1692", 6. „Bel
Spectante exercitu Tu
Canisa. Mongacz. Sigeti
bunt discrimina laur
lönféle képek szemlélhe
Bavariae Dux" – „Joann
niae Dux" arképei helyez
II. Lipóznak kerekmedaillon
bunt gentes Nomen
lap jelzése balra: „P:

Rézmetsze

Szepesdaróczi (Dravce, Drautz) templom falképei

lásd a Fórum 1932. 55. l.

Szepesdaróci

falképek

l. Ger MRE

227 – 229. l.

és CCXLVIII –

CCXLIX

táblák

ösmeri Fedort, ámulva megáll előtte és az a gondolat keresztül cikkázik agyán, itt a bosszu ideje és Fedort választja tisztiszolgának.

Most kezdődik a szegény Fedor szenvedése. Az igen brutális hadnagy minden lehető alkalmat megragad, hogy szolgáját kinozza. Egy napon elragad tőle egy levelet, melyet menyasszonyához intéz és amelyben a hadnagy durvasága felett panaszkodik. A levél olvasása közben a hadnagy arcán rémes, gonosz vigyorgás vonul végig. Most már ismeri ellenségének legérzékenyebb oldalát.

Egy alkalommal Gabrinoff a vivási gyakorlatokat nézi és azon ürügy alatt, hogy Fedort hibákra figyelmeztesse szembe áll vele, megsebzi a gyakorlatlan vivót, ki félig ájultan távozik a vivótérről. A tiszt visszahivja, de Fedor nem hallja már; és nem jön. Ez okból engedelmesség megtagadása miatt azonnal három napi sulyos áristomra itélik el.

Szepesdaróci falképek

Remete Szent Antal legendája 1360-70. körül

Jendrassik Borbála:

Szepes vármegye középkori falképei

Bp. 1938. 72 és kv képpel ll.

UJ IDŐK

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap.
Szerkeszti HERCZEG FERENC.

Előfizetési ára negyedévre 4 korona
Kiadóhivatal Budapest, Andrássy-ut 10.

Korvin Testvérek, Budapest.

Ezt a lapot itt kérjük kiszakitani s a rovatokat kitöltve az „Orsz. Magy. Képzőm. Társulathoz" Budapesten, Műcsarnok (Városliget) beküldeni, vagy a műcsarnok pénztáránál erre a célra felállitott szekrénybe dobni.

TAGBELÉPÉSI NYILATKOZAT

Alulirott az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat rendes tagjai sorába lépek s a társulati alapszabályok értelmében kötelezem magamat az 1904. évtől számitott legalább három éven át, évenkint 20 koronát, Budapesten a Társulat pénztárába befizetni. Kikötöm magamnak viszont mindazokat az előnyöket és jogokat, amelyek ugyanazon alapszabályok szerint a Társulat rendes tagjait megilletik.

Hely és kelet.....

Foglalkozás .....

Névaláirás .....

Szepesdaróci falképek

1300 Előtt

L. Jendrassik Borbála:

Szepes vármegye középkori falképei. Bp. 1938. 15 és kv. ll. képpel

Minden művelt ember lakása

kell, hogy ízlésének tükre legyen: Modern ízlésű, művészies kivitelű fa- és kárpitos-butorok, ablakfüggönyök, ágy- és asztalterítők

NEMES ÉS LENGYEL

jó hírnevű bútoriparos cégnél kaphatók: IV., Kecskeméti-utca 6. I.

3. A társulat, kizárólag tagjai javára, *évenkint sorsolást* rendez, melyben a pártfogók egyenkint 15, az alapítók, a kik alapítványaikat már befizették, 3, a rendes tagok (művészek és műpártolók) pedig *tagságuk első három évében 1 számmal, tagságuk minden további három éve alatt pedig eggyel több számmal vesznek részt.* Az alapítót vagy alapítóvá lett rendes (egyes) tagot e jog belépése idejétől számítva, szintén megilleti, hozzáadva az alapítói minőségben őt megillető három számot. Testület mint alapító mindenkor három számmal játszik. A társulat évenkint tetemes összeget fordít nyereményértékek kisorsolására, a tagsági díjakból befolyó jövedelem arányában (*ez idén összesen 33.800 koronát*). A nyerő tagok a társulat kiállításaiból a nyereményérték erejéig a saját tetszésök szerint választhatnak egy-egy, magyar művészektől való művek közül.

4. A rendes tagok kilépése, a kötelezett három éven túl csak a megelőző év december 31-ikéig beadott *írásbeli lemondás* alapján bír érvénynyel.

Az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat tagja lehet, minden ajánlás nélkül, bárki, a ki a titkári hivatalban kapható, vagy a tárgymutatóhoz mellékelt tagsági nyilatkozatot kitölti és aláírja, s a Műcsarnok jegypénztáránál elhelyezett szekrénybe dobja, vagy a társulat titkárságához (Városliget, Műcsarnok) beküldi.

Szepesdaróci templom

1.

Forum (magyar rész)
1937. 64. l.

Szepesdaróci
templom falképei
XV. sz.

L.

Jendrassik Borbála:

Szepesvármegye
középkori falképei.
57. l.

Szepesdaróci templom

(Szepes vm)

Marangja.

1516. ből.

léd Öntötte András mester

Pajdussák 22. l.

Szepesdaróci rk. templom

Kéthajós, kicsiny, gótikus templom. Épült 1288-ban. Freskóit 1928-ban Kőszeghy Elemér bontotta ki. A templomot a Szent Antalrend tagjai építették. A freskókat 2 vagy 22 jegyű master 1300–1310 körül festette.

Kőszeghy, Elemér: Die Denkmäler der Antoniter in Drautz (Zips). Késmárk, 1930. 8-r. 31 l., 6 kép.

Tsm.

Genthon István

Századok 1933. 226, 227. l.

Holland festő, XVIII. sz.: Meglepett szemlélő. Vászon, olaj, 88 x 118 cm.

Maurlagh II. 259. szám

REMETE SZENT ANTAL LEGENDÁJA. 1360—70. Szepesdaróc, r. kat. templom

Kösseghy Elemér: Die Denkmäler der Antoniter in Drautz.

Kis 8°, 5K, 31L, Késmárk, 1930.

Szepesdarócz rk.
Templom és
freskói

Szepesdaróci rk.

templom freskói

Kőszeghy Elemér:

Die Denkmäler
der Antoniter
in Draute, 1930.

0 –

280. Brand, Christian Hilfgott (német festő, 1695 – 1756): Tájkép?
Vászon, olaj, 48 × 65 cm.

Gerevich: Az Ujság 1916 jul 20, 4. lap.

Szepesdarócz vk.

templom

gótikus stallum

l.

Magyar Művészet

1934. 78, 81. l.

0—

20. Blaas, Carl (német festő, 1815—1894): Madonna | Vászon, olaj; 104×70

Jelezve lenn közép: Carl Blaas, Rom 1841.

revich: PA, 248 l.
arl Blaas: Térdeplő Madonna Rómában
estette, 1841-ben.

—

Maszlagy II. 210. szám

énji 23-24 l.

Maszlagy: Az esztergami érseki képtár. Uj Magyar Sion, VII—1876, 36 l.

KÉT SKATULYA GYUFA

mentette meg az Árpád elsüllyedésekor a hajóról utolsónak menekülő három magyar matróz életét

Amsterdam, február 6.

Január első napjaiban a Lloyd biztositótársaság *colombói* ügynökségének kábeltávirata jelentette elsőnek, hogy a *Kobe* japán hadikikötő felé utbanlévő, 6500 tonnás *Árpád* magyar gőzös az Indiai Oceánon elsüllyedt. Az első jelentések a hajókatasztrófa részleteiről nem tudtak beszámolni, s *Colomboban*, a katasztrófát követő órákban azt sem tudták megállapitani, hogy a gőzös *negyvenfőnyi magyar személyzetét a katasztrófa szinhelyére érkező Levenbank nevü angol hajó megmentette-e?*

A *Levenbank* később *Tandjong Priok* holland—indiai kikötőben kötött ki, ahol *partratette az elsülyedt Árpád-hajó magyar tengerészeit. A hajótöröttek, mind a negyvenen, együtt voltak* s a holland és a magyar hatóságok között történt megállapodás alapján a *Christiaan Huygens* nevü amszterdami hatalmas utashajóval január 17-én elindultak *Jáva* szigetéről *Európa* felé.

Gross Oszkár, a magyar hajótöröttek vezetője, az elsülyedt *Árpád* volt kapitánya, a Christiaan Huygens fedélzetén *elmondta az Árpád katasztrófájának rendkivül izgalmas történetét.*

Az *Árpád* 1897-ben, tehát 36 évvel ezelőtt került a *dumbartoni Denny et. Brothers* hajógyár kikötőjében vizre. Akkor *Rangoonnak* hivták, később a *Palm Beach*, majd a *Carbonari* nevet kapta, mikor pedig *hetedszer* is gazdát cserélt és uj gazdája *Burger Bernát genuai magyar konzul* lett, *Árpád* névre keresztelték. Ebben az időben a *Badacsony*, a *Balaton*, a *Ramona*, a *Tisza*, a *Rákóczi Ferenc* is magyar zászlót hordott a véghetetlen tengereken. A magyar hajók azonban a tengerek transito-kereskedelmében nem kaptak elég munkát, a kis magyar flotta igy egymásután vesztette el egyedeit s végül az Árpád is eladásra került. *Az Árpádot egy japán hajóantiquárius cég vette meg azzal a kikötéssel, hogy Kobéban, a világhires japán hadikikötőben veszi át s a hadikikötő hajótemetőjében ócskavasnak széjjelbontatja.*

Burger konzul az *Árpád* számára nagyobb foszfát- és szénrakományt kötött le. Az árut *Sfax*-ból, illetve *Boná*-ból kellett *Afrikát* megkerülve, a *Kanári-* és a *Cap Verde*-szigetek mellett, majd *Durban* érintésével, a *Szumatra* és *Jáva* szigetek közötti tengerszoroson át a japán *Kobéba* szállitani. A hajó magyar személyzete azután *Burger* konzul költségén tért volna vissza Japánból Európába.

Gross kapitány, miután az északafrikai *Boná*-ban elvégezte a rakodást, elindult az *Árpáddal* az afrikai partok mentén. *November 26-án Durbanba* ért a magyar hajó. Durban előtt azonban az öreg gőzös gépeivel sok baj volt, ugy hogy a hajót Durbanban alaposan átjavitották és igy csak január 2-án folytathatta utját *Batávia* felé. Január 3-án, a déli órákban az *Árpád* egyik matróza észrevette, hogy a hajó első részébe viz tört be. Percek alatt mind több és több viz gyült az *Árpád* kamráiba. *Az erős hullámverés ugyanis megrepesztette a hajó orrát s a kis résen vadul betóduló viztömeg mind kényelmesebb utat vájt magának.* Azonnal működésbe hozták az *Árpád* szivattyuit. Azonban ujabb komplikáció állott elő, amennyiben a viz már a hajó foszfát-rakományát is megtámadta s *a foszfátos tengerviztől pedig eldugultak a hajó szivattyui.* Délután 3 órakor veszedelmessé lett az *Árpád* helyzete, ugy hogy délután 4 órakor *Gross* kapitány leadatta az *S. O. S.* jeleket. Közben már a hajó második és harmadik kamráját is ellepte a viz s az *Árpád* elkezdett — ha lassan is, de — *süllyedni. A gépház is megbénult, a villanylámpák kialudtak s petroleum lámpásokat, valóságos máglyákat kellett gyujtani a koromsötétté lett Indiai Oceán háborgó hullámai hátán.*

A legborzalmasabb sors várt az Árpád negyven főnyi magyar személyzetére. Az *Indiai Oceánnak* ezen a vonalán ugyanis csak nagyon kevés hajó közlekedik s igy félő volt, hogy idejében nem érkezik segitség, a lebontásra itélt *Árpádnak* pedig távolról sem voltak modern mentőcsónakjai, melyek alkalmasak lettek volna arra, hogy az óriási hullámverésben megmentsék *negyven* magyar ember életét.

Szerencsére a *Levenbank* nevü angol gőzhajó már röviddel 4 óra után jelt adott, hogy felfogta az *Árpád S. O. S.*-jeleit, eltért eredeti utvonalától s siet a katasztrófa szinhelye felé. *Mégis az Árpád matrózai borzalmas órákat éltek át! A hajó mindjobban süllyedt s a vihar sem hagyott alább, közben pedig multak a negyedórák, félórák, sőt az órák is.* Este fél 7-kor leengedték a mentőcsónakokat s végre 7 órakor feltüntek a láthatáron a Levenbank lámpásai.

A *Levenbank* azonnal a mentéshez látott. A sülyedő *Árpád* közelébe ugyan nem jöhetett, de a távolság elegendő volt ahhoz, hogy a kis mentőcsónakokat idejében felfogja. *Ekkor a hullámok már átcsaptak az Árpád felett s a hajó magyarázslós orra elmerült a vizben.* Mármár ugy tetszett, hogy a Levenbanknak sikerül a mentés, mikor az utolsó kis csónakot, melyben az Árpád testéről utolsónak eljött *három* magyar matróz foglalt helyet, a hullámok elragadták. És a Levenbanknak nem voltak alkalmas reflektorai! A hajótörött 37 magyar ember azt hitte a Levenbank fedélzetén, hogy három társuktól végkép el kell bucsuzniok. *A három magyar matrózt azonban nem hagyta el a lélekjelenléte. Valahányszor a hullámok magasra dobták a kis csónakot, a koromsötét tengeren a magyar matrózok gyufát gyujtottak. Négy-öt gyufaszálat egyszerre. S ha csak egy pillanatra lángoltak fel ezek a gyufaszálak, mégis az ügyes magyar fiuk elérték céljukat: a felvillanó lángocskákat a Levenbank fedélzetén észrevették, a hajó a fény irányába fordult s megtalálta a csónakot, megmenekült a biztos haláltól az Árpád utolsó három matróza is!*

Mikor mind a negyvenen együtt voltak a *Levenbank* fedélzetén a magyar hajótöröttek, *az Árpád nagy csobbanással elmerült.* A Levenbank várt még egy negyedórát s este fél 10-kor teljes gőzzel elindult a hajótöröttekkel a katasztrófa helyéről.

Az emberiség szellemi fáklyahordozói

köztük

D'ALBERT, D'ANNUNZIO, CARUSO, I. DUNCAN, DOHNÁNYI, GALSWORTHY, HUBAY, JOURNET, KUBELIK, PAVLOVA és SALJAPIN

és más

Világjáró művészek

szólalnak meg

DIETL FEDOR

hasonló cimü szenzációs könyvében, amelyet minden kulturembernek olvasnia kell

A SZEPESDARÓCI HÉTSZÁZ ÉVES FRESKÓKAT

Ujfalussy Béla nyugalmazott kuriai biró fedezte fel

Hogyan sikerült megmenteni a felbecsülhetetlen értékü műkincseket?

A Nemzeti Ujság nemrég ismertette a szepesdaróci ősi templom napvilágra került művészi alkotásu freskóit, melyek egyszeriben egész Európa historikusainak és műtörténészeinek figyelmét e kis falu felé irányitották. Hogy e templom nagyértékü képeinél fogva a világ érdeklődésének előterébe került, csupán a szerencsés véletlen játéka és ezért nem lesz érdektelen néhány szóval erről a körülményről megemlékezni.

Amikor a közelmultban Szepesdaróc lakosságának anyagi hozzájárulásával a templom falainak helyrebozatalához fogtak, a régi vakolat eltávolitásakor hirtelen emberi alakok képmásai kerültek a dolgozó munkások szemei elé. Történetesen a templomban tartózkodott *Ujfalussy* Béla ny. kuriai biró, aki a nyarakat családja ősi otthonában Szepesdarócon tölti és amint a meglepő leletet előtünni látta, azonnal intézkedett, hogy e helyen a munka folytatását beszüntessék. Ez azonban nem ment minden nehézség nélkül. Szán olni kellett a község lakosságának ellenállásával, mely pénzéért nem megfakult freskókat, hanem frissen festett falakat akart látni. Viszont a nép sejtette azt, hogy ha e képek helyén a falakat azonnal ki nem festik, ugy temploma hosszu ideig elektelenitve, rendetlenségben marad. (Az események igazolták, hogy a község népének sejtelme valóra vált, mert a templomnak freskókat ábrázoló részét a mai napig sem festették ki, sőt a képeket sem hozták rendbe.) A felfedezőnek azonban segitségére sietett a templom plébánosa, Dr. *Chrappa* János, csütörtökhelyi minorita házfőnök, aki egyszercmind Daróc katolikus hivőinek lelkipásztora is. A nagymüveltségü és kiváló müvészi érzékkel rendelkező szerzetes rögtön felfogta a váratlanul napvilágra került ősrégi freskók történelmi és festőművészeti értékét, lelkes odaadással felvilágositotta hivőit e képek jelentőségéről és megakadályozta a XIII. századra visszavezethető páratlanul müvészi freskók ujbóli eltüntetését.

A nagy multtal biró szepesdaróci templom, melynek alapitását a történettudósok az 1280-as évekre teszik, egyike a Szepesség legöregebb templomainak. Gótikus stilusban épült, oszlopos kettős hajóval, a szentélyben kétoldalt egy-egy ötüléses stallum áll, mely a mai napig is elég ép állapotban maradt, mig az eredeti szárnyasoltárnak csak a törzse létezik. Az utóbbi időben napvilágra került ősi freskók a szentély északi, valamint a keleti, oltár mögötti falát töltik be. Maga a templomot alapitó Szent Antal szerzetesek kolostora a templom északi oldalánál állhatott erre mutat a befalazott nagykapu konturja, honnan bizonyára közvetlen kijárás volt a rendházba és az a hepe-hupás udvar, mely a templomot ezen a részen körülveszi. Ennek pontos megállapitására már csak az ásatások derithetnek világosságot.

A Szepesség egyik kiváló történettudósa, *Pajdussák* Máté sümegi esperes-plébános kutatásai alapján megállapitotta, hogy Magyarország egykori területén a Szent Antalról nevezett kereszteseknek anyakolostora a daróci volt, melynek minden kórház küldött bizonyos évi illetéket Darócra, a tartományi főnökhöz. A rend a lovagok, papok és szolgák osztályára oszlott. A rendházak *„hospitale“* elnevezéssel birtak és magukban egyesitették a szállóhelyek, szegény és betegházak szerepkörét. Sikertelenül iparkodtak a daróci keresztesek a kassai és szepesváraljai kórházat megszerezni, törekvésüket meghiusitotta a polgárok ellenszegülése. Kérelmükre Nagy Lajos 1366-ban eltiltotta a daróci kereszteseket a kassai kórház elfoglalásától. A nagy szerepet játszó rend azonban nem sokáig fejt ki emberbaráti és egyházi tevékenységet Darócon. A husziták betörnek az országba, végigpusztitják a Szepességet is, a daróci kolostort megsemmisitik (1433. év körül), a rend vagyonát pedig egy *Tluk* nevü egyén foglalta le. Nyilvánvalóan ebben az időben mázolhatták be a freskókat is, melyekre a későbbi évszázadok folyamán ujabb és ujabb festékréteg került, mignem a templom legutóbbi generális javitása alkalmával a szerencsés véletlen azokat ismét felszinre hozta. A keresztesek elszéledtek, a rend megsemmisült és már csak az általuk alapitott templom régi emlékei maradtak meg az utókor számára...

A Szent Antal rendre a mult homálya borult, azonban freskóik, melyeknek óriási jelentőségét a Szepességi Történelmi Társulat tudós igazgatója, Kőszeghy Elemér felfedezte, ékesen hirdetik a XIII. század eredeti művészi kulturáját. Reméljük, hogy a Szepességi Történelmi Társulat a képek restaurálásához szükséges összeget mielőbb meg tudja szerezni, hogy egyrészt a daróci hivők régvárt óhaja teljesülésbe mehessen, másrészt a Szepességen megforduló globetrotterek és művészek a képek tökéletes formájában élvezhessék a XIII. század visszamaradt ritka emlékeit.

Sztrichninnel mérgezte meg magát és negyvennégy bucsulevelet hagyott hátra Déghy Ödön, a KMAC igazgató-ügyésze

Beszámolt a *Nemzeti Ujság* arról, hogy kedden délután a *KMAC Apponyi-téri* irodájában az iróasztala mellett holtan találták *Déghy* Ödönt, az *Automobil Club* ismertnevü és kiváló igazgató-ügyészét. A kihivott mentők, valamint a rendőri bizottság orvosa *hirtelen halált állapitottak meg*, amely feltevésük szerint *szivbénulás* következtében állott be. A halál pontos okának megvizsgálására a holttestet a törvényszéki boncteni intézetbe szállitották.

Szerdán délelőtt a *KMAC* előljáró tisztviselőinek jelenlétében felnyitották *Déghy* Ödön lezárt iróasztalát és abból a jelenlevők legnagyobb megdöbbenésére *hatalmas boriték került elő*, amelyre ez volt ráirva:

„Halálom után felbontandó“.

A klub vezetői értetlenül állottak az ujabb, tragikus fordulat előtt, éppen ezért értesitették a főkapitányságot, ahonnan féltizenkettőkor ujabb rendőri bizottság szállott ki az *Automobil Clubba*, hogy megállapitsa, *Déghy* Ödön miért követte el öngyilkosságát?

Az iróasztalban talált boritékban *negyvennégy bucsulevelet találtak. Déghy* Ödön a klub minden vezető tagjától elbucsuzott, ezenkivül levelet irt feleségének, gyermekeinek és több jóbarátjának. Az egyik levélben, amelyet *Illés* Istvánnak, a *KMAC hivatalos* lapja szerkesztőjének cimezett, többek között a következőket irta:

„Elfáradtam, félek, hogy nem tudom a munkámat ugy elvégezni, ahogy eddig tettem. *Nem akarok terhére lenni senkinek. Nem akarom, hogy csak azért bánjanak velem jól, mert a kötelességemet régebben mindig pontosan teljesitettem.* Egy gondolatom volt mindig: a *KMAC* és a magyar automobilizmus. A családomon kivül csak ez érdekelt“.

Déghy Ödön a *KMAC*-ban a legnagyobb népszerüségnek és szeretetnek örvendett. Mintegy huszonöt év óta volt egyik vezetőtagja a klubnak. Néhány évvel ezelőtt sulyos betegség támadta meg. Nem régen az *Irgalmasok kórházában* megoperálták. Sok vért vesztett és ennek következtében *fehérvérüség* lépett fel nála.

Három héttel ezelőtt tért vissza hivatalába. A barátai előtt igy panaszkodott:

— *Nem vagyok a régi, nem tudok dolgozni.*

Egy alkalommal valamilyen hivatalos ügyben keresték fel irodájában *Déghy* Ödönt. Sokáig tárgyaltak zárt ajtók mögött. Amikor vége volt a tárgyalásnak, *Déghy* sápadtan jött ki a szobájából és ezeket mondta dr. *Hajós* Imrének, a klub háznagyának:

— *Nem tudom, mi van velem, nem tudok visszaemlékezni, hogy egy perccel ezelőtt bent a szobában miről tárgyaltam.*

Déghy Ödön barátai ugy látják, hogy az öngyilkosságnak a *sulyos betegség volt az oka. Déghy* valószinüen attól félt, hogy csak *a presztizsért tartják már állásában.* Pedig a klub vezetősége egészen más tervekkel foglalkozott, most egy hét mulva a Mátra-szanatóriumba akárta küldeni Déghyt.

A rendőri bizottság az igazgató-ügyész iróasztalát alaposan átvizsgálta. A bal felső fiókban *nyitott papirban fehér pormaradványt* talált. *Ez a fehér por sztrichnin volt. A csomagból annyi hiányzott, hogy tiz ember megmérgezésére is elegendő lett volna.*

A szomoru fordulat hirére a *KMAC* igazgatósági ülése szerdán délután összeült, hogy átvegye az öngyilkossá lett igazgató-ügyész iróasztalában talált iratokat.

Belitska Sándor nyugalmazott honvédelmi miniszter, az Automobil Club elnöke meghatódva beszélt a klub kiváló igazgató-ügyészéről:

— A tragikus eset után most — mondotta — kegyeletes ülést tartottunk. *Déghy minden hátrahagyott ügyét a legnagyobb rendben találtuk. Tragikus sorsu barátunk temetéséről a klub fog gondoskodni.*

Értesülésünk szerint a *Királyi Magyar Automobil Club* vezetősége *Déghy* Ödön iránt érzett nagyrabecsülése és kegyelete jeléül elhatározta, hogy gondoskodni fog a hátramaradt családról.

Véres szójáték

Utcai vérfürdőhöz is
Szükséges ám némi kád,
És pedig Páris mutatja,
Jóegynéhány — barrikád...

Időjárás, vizállás:

A Meteorologiai Intézet jelenti február 7-én este 10 órakor: Az enyhe óceáni levegő élénk beáramlása alatt nyugati és Közép-Európában az idő tovább enyhült. Egyébként változékony az időjárás és kisebb esőzések is vannak. *Hazánkban* is tovább enyhült az idő. A Dunántulon a hőmérséklet a délutáni órákban plusz 2—plusz 4 fokig emelkedett, az Alföldön azonban még minusz 2—minusz 3 fokkal a fagypont alatt maradt. Egyébként a felhőzet növekvőben van, de csapadékot még nem jelentettek. Budapesten szerdán este 9 órakor a hőmérséklet plusz 4 fok Celsius (hat fokkal magasabb mint délben) a tengerszintre átszámitott légnyomás 764 milliméter, alig változó.

A földmivelésügyi minisztérium vizrajzi osztálya jelenti: A *Duna* Passauig, Steinnél, Komáromnál és Budapestnél árad, máshol apad. Alacsony vizállásu. Mai dunai vizállások: Passau 109, Struden 3, Stein minusz 144, Bécs minusz 160, Pozsony minusz 38, Komárom 120, Budapest 52, Paks 126, Baja 133, Mohács 173. A Dráva Barcsnál minusz 103. A Duna jege Pozsony—Budapest között zajlik, Dunapentelétől lefelé áll. Az álló jég 20 cm. vastag. — A *Tisza* Szolnoknál árad, máshol apad. Igen alacsony vizállásu. Mai tiszai vizállások: Tiszabecs minusz 50, Vásárosnamény minusz 96, Tokaj 3, Tiszafüred 18, Szolnok minusz 17, Csongrád minusz 114, Szeged minusz 51. A Szamos Csengernél minusz 4, a Kőrös Békésnél minusz 2, Gyománál 2. A Balaton Siófoknál 94. A Tisza jege Vásárosnaménytől lefelé áll. Husz-huszonhárom cm. vastag.

Eljegyzés:

Laczó Edit és *Mahler* Vilmos György (Elek) jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Házasság:

Bacsa Aranka és dr. *Vavrinecz* Béla 1934 február 10-én, szombaton este 7 órakor tartják esküvőjüket a kelenföldi róm. kat. plébániatemplomban. (I., Szent Imre hercegutja 3.)

Szanka Rózsa és *Lélek* József m. kir. rendőrfelügyelő február 10-én délután 5 órakor tartják esküvőjüket a Várban, a Kapisztrán Szent János (helyőrségi) róm. kat. templomban.

Halálozás:

Kasza József, tisztes miskolci iparosmester, a város törvényhatósági bizottságának tagja, Miskolcon meghalt. Temetése csütörtökön lesz.

William *Martin*, a Journal de Geneve hosszu éveken át volt külpolitikai szerkesztője, 54 éves korában Zürichben meghalt. William Martin 1933 októberében megvált a Journal de Geneve szerkesztőségi asztalától és azóta a zürichi szövetségi müszaki főiskolán egyetemes történelmet adott elő.

Özv. *Jármay* Jenőné szül. Kammer Irma szerdán délután, február 7-én hetvenkétéves korában meghalt. Temetése 9-én, pénteken délután félnégy órakor lesz a Kerepesi-uti temető halottasházából. Az engesztelő szentmiseáldozat a belvárosi főplébániatemplomban február 10-én délelőtt kilenc órakor lesz.

— **(Estebédek Henrik németalföldi herceg tiszteletére.)** Hétfőn este *Borwin* Henrik mecklenburgi herceg és *Karola* hercegné nagybátyjuk, *Henrik* németalföldi királyi herceg tiszteletére estebédet adtak a Dunapalotában, amelyen rajtuk kivül még a következők vettek részt: *József* főherceg, *Auguszta* főhercegasszony, *Magdolna* főhercegnő, gróf *Széchenyi* Bertalan és felesége, *Kánya* Kálmán külügyminiszter, dr. *Scitovszky* Tiborné, dr. *Nagy* Elek és felesége, dr. *Ádám* Lajosné, *Attems* grófnő, gróf *Török* Sándor, *Lucich* Károly altengernagy, báró *Piret de Bihain* Gyula, H. J. *Schmidt* ezredes szárnysegéd. Kedden, február 6-án este *Borwin* Henrik mecklenburgi herceg és *Karola* hercegné ujabb dinert adtak *Henrik* németalföldi királyi herceg tiszteletére a Dunapalotában, amelyen részt vett *Horthy* Miklós kormányzó is feleségével, *József Ferenc* főherceg, *Anna* főhercegasszonnyal, gróf *Károlyi* Lajos és felesége, *Kállay* Miklós földmivelésügyi miniszter és felesége, dr. *Rakovszky* Iván ny. belügyminiszter és felesége, báró *Piret de Bihain* Gyuláné, báró *Berg* Tiborné, H. J. *Schmidt* ezredes és báró *Scholz* százados szárnysegéd. A kormányzó meghivására a németalföldi királyi herceg hétfőn délután nemeskéri *Kiss* fővadászmester vezetésével megtekintette a gödöllői vadászterületeket. Szerdán délelőtt *Henrik* herceg a mecklenburgi hercegi pár kiséretében a Mezőgazdasági Muzeumot tekintette meg báró *Piret de Bihain* és a muzeum igazgatójának vezetésével.

— **(Vasárnap tartja közgyülését a Kisfaludy Társaság.)** Vasárnap délelőtt féltizenegy órakor a Váci-utcai Ujvárosháza közgyülési termében tartja 87. ünnepélyes közülését a Kisfaludy Társaság. *Berzeviczy* Albert elnök megnyitó beszédében Apponyiról, mint szónokról beszél, majd *Kéky* Lajos titkár előterjeszti a jelentést. *Aprily* Lajos és *Sik* Sándor költeményeket, *Csathó* Kálmán elbeszélést olvas fel, *Voinovich* Géza pedig „A költészet hivatása" cimü tanulmányát mutatja be.

Forgách Hanna *irja:*

KARRIER

A Kálvin-téri megálló után az ötös villamos befordult a Muzeum-körutra. Teljes sebességgel haladt a nyilegyenes, esőtől fényesre mosott sinpáron.

Pogány Péter lelépett a járdáról. Át akart menni az uttesten. Pogány Pétert banktisztviselőnek ismerték, csendes, békés természetü ember volt. Ez volt az egyik arca. A másikat nem látta senki. Csak esténként látszott, amikor egy elrejtett budafoki laboratoriumban kigyult a villany. Pogány Péter ilyenkor fehér köpenyt öltött s nekilátott a kisérletezésnek. Egyetlen szenvedélye a tudományos kutatás volt, csak ehhez értett. A sors véletlen játéka terelte őt a bank felé. Pogány nem ellenkezett. Ellenkezéshez energia kell és ez hiányzott belőle. Igy történhetett, hogy tizenegy hosszu éven át nappal banktisztviselő volt, szabad idejében fizikus.

A tizenegy év utáni harminchatodik napon Pogány szenzációs felfedezést csinált. Tudta, hogy ez forradalmat jelentett a fizikában s az egész tudományt hatalmas lépéssel viheti előbbre. Pogány Péter iróasztalához ült és leirta összes tanulmányait, kisérleteit s az elért eredményt. Egész éjjelen át irt. Sok iv papiros feketéllett nemsokára a különböző formuláktól, kusza betüktől.

— Most már a nyilvánosság elé fogok lépni — gondolta magában — az egész világ elé...

Pogány Péter lelépett a járdáról. Át akart menni az uttesten. Hóna alatt szorongatta a felbecsülhetetlen értékü irományt. Szeme előtt káprázatos képek táncoltak. Hirnév. — Gazdagság. — Gondtalan élet. — Ünneplés. — Minden ujság tele az ő nevével. — Szintе szédült a boldogságtól. Nem látott, nem hallott semmit a külvilágból. Nem látta a sárga villamost, amint sebesen közeledett. Nem hallotta az ismételt, vészes csöngetést, egy járókelő ijedt sikolyát.

A villamosvezető teljes erejéből fékezett, de már nem segithetett a bajon. Nem segithettek a nyomban kivonult mentők sem. A villamos kerekei alól élettelenül hurták ki az elgázoltat. Köröskörül teleirt papirlapok hevertek az uttesten. Senki sem törődött velük. Beletaposták őket a sárba.

Az esti lapok „Közlekedési balesetek" cimü rovatában szükszavu hir jelent meg: „Pogány Péter 42 éves banktisztviselőt az ötös villamos a Muzeum-körúton elütötte. Szombat délután temetik".

Igy került Pogány Péter neve az ujságokba.

— **(A dán királyi pár utja Berlinen át.)** *Berlinből* jelentik: A dán király és a királyné szerdán reggel *Cannesba* való utjukban megérkeztek a berlini stettini pályaudvarra. Üdvözlésükre a pályaudvaron megjelentek gróf *Basswitz* követ, külügyminisztériumi osztályfőnök, a dán királyi követ és a követség tagjai, továbbá a berlini dán kolónia tagjai.

— **(Nemzetközi Mezőgazdasági, Technológiai és Vegyészeti Kongresszus Párisban.)** Március 26. és 31. között a francia földmivelési miniszter védnöksége alatt agrár, kémiai és technológiai kongresszust hivtak össze Párisba, amelyen Európa valamennyi földmivelő országa résztvesz. A kongresszussal kapcsolatban kiállitás is nyilik meg, amelyen a modern földmivelés legujabb vivmányait mutatják be. A kongresszus alkalmával a delegációk tagjai előadásokat tartanak, amelyek felölelik a belterjes földmivelés legégetőbb problémáit. Magyarországról dr. *Viczenty* Dezső, az Ampelológiai Intézet igazgatója jelenik meg, aki a *mustról* fog szakelőadást tartani. A kongresszus vezértitkárságának cime: *III-e Congrés International Technique et Chimique des Industries Agricoles. 156. Boulevar de Magenta, Paris (X-me).*

— **(A MAC régi gárdájának emlékezete Ferry Oszkárról.)** A MAC régi gárdája tegnap este az Országos Kaszinóban összejövetelt és vacsorát rendezett, amelyen a kommunizmus alatt vértanu halált halt *Ferry* Oszkár emlékének hódoltak. A vacsorán nagy számban jelentek meg *Ferry* Oszkár klubtársai, köztük *Pekár* Gyula, *Asbóth* Jenő, *Belitska* Sándor, *Sipőcz* Jenő, *Hellebrondt* Antal, tótváradi *Asbóth* István, *Bádoki-Soós* Károly, *Ábray* Zoltán, *Algya-Papp* Sándor, *Fellner* Frigyes, *Muzsa* Gyula, *Violand* Artur, *Gauber* Rezső, *Dusotzky* Károly, vitéz *Szinai* Béla csendőrségi felügyelő és még számosan, valamint *Ferry* Oszkár két fia, dr. *Ferry* Tibor és *Fery* Oszkár. Vacsora után *Pekár* Gyula idézte fel a vörös uralom rémnapjaival kapcsolatosan azokat az emberfeletti szenvedéseket, amelyekkel a csendőrség volt felügyelőjét, *Ferry* Oszkárt és társait hajnalig tartó kinzással kivégezték és a Dunába ölték. Utána *dr. Tóth* Péter ügyész és vivóbajnok emlékezet meg lendületes beszédben bajnok- és klubtársáról, aki nemzetközi vivóversenyeken és a hadsereg vivóversenyein érdemelte ki sikereivel a bajnoki cimet és egyuttal nevelője, oktatója volt az ifju vivógárdának. Befejezésül vitéz *Szinai* Béla csendőrségi felügyelő szolalt fel, majd *Ferry* Oszkár mondott meghatott hangon köszönetet a felszólalóknak.

— **(Elkészültek a római parti uj villamosvonal tervei.)** A Beszkárt igazgatóságának egyik legközelebbi programpontja a római fürdőtelepre vezető villamosvonal megépitése. A vonal megépitését Miklós Ferenc bizottsági tag régóta sürgette. A nagy népszerüségnek örvendő római partot nemcsak a sportolók keresik fel kora tavasztól késő őszig tizezrével, hanem az állandó lakók száma is egyre több és a Római-fürdő-telep, e szépen gondozott villaváros állandó lakossága egyre szaporodik. Ugy a római parton lévő sporttelepeket, mint a Római-fürdői kertvárost rendkivül nehezen lehetett ezideig megközeliteni és ugy a sportvilág, mint az állandó lakosság sürgette a villamosvonal megépitését. A Beszkárt már tavaly összel hozzáfogott a tervekhez és több helyszini bejárás is volt. A tervek most elkészültek és a kivitel kérdésében csütörtökön délelőtt a Városházán fontos megbeszélés lesz. Az uj vonalat a Dunaparton használaton kivül helyezett esztergomi vasutvonal egy részének igénybevételvével valósitják meg és *egészen Békásmegyer határáig épitik ki.* Az uj vonal körforgalomszerüen fogja átölelni Római-fürdőt. Az uj villamos megépitésénél szem előtt tartják azokat az uj partrendezési terveket, amiket a Közmunkák Tanácsa a városrendezési ügyosztály közbenjöttével már korábban elkészitett.

— **Tudta Daladier, hogy ha a népre lövet — akkor neki lőttek?**

— **(Irodalmi est a Nemzeti Kultur Egyesületben.)** A *Nemzeti Kultur Egyesület* február 6-án nagysikerü irodalmi estet rendezett. A megjelent előkelő és müértő közönséget, amely zsufolásig megtöltötte a Szent Rókus-Egyházközség disztermét, Gy. *Czikle* Valéria elnök és *Krizs* Árpád plébános, egyházközségi elnök üdvözölték. A hallgatóság sok tapssal adózott a müsor szereplőinek: Gy. *Czikle* Valériának, *Vándor* Ivánnak, *Pápai Molnár* Kálmánnak és vitéz *Rózsás* Józsefnek, Sz. *Sólymos* Beának és *Sebők* László, a kiváló iró és ujságirónak, a Berlini Magyar Reviziós Liga alapitó elnökének, aki hosszu külföldi tartózkodása után most lépett először hazai közönség elé, s akinek költeményeit *Gárdos* Kornélia, valamint *Hámory* Imre adták elő igaz müvészettel. Különösen meleg ünneplésben részesültek: *Steller* Mária ezüstkoszorus énekmüvésznő és *Hámory* Imre, akik *Sebők* László dalait adták elő nagy hatással.

— **(Kijelölték a fővárosi vitézi telkek helyeit.)** Jelentettük, hogy *Horthy* Miklós kormányzó szombaton magánkihallgatáson fogadta dr. *Sipőcz* Jenőt, a főváros polgármesterét és meghallgatta a polgármester jelentését a székesfővárosnak arról az elhatározásáról, hogy a budapesti vitézek számára ingatlanaiból *száz vitézi telket, illetve házhelyet ajánl fel, teljesen dijmentesen.* A városrendezési ügyosztály elkészitette javaslatát arról, hogy mely fővárosi ingatlanok látszanak legmegfelelőbbnek a vitézi házak felépitésére. Négy különböző ingatlancsoport látszik erre a célra legmegfelelőbbnek. Az egyik a VI. kerületben van, a Béke-utca és a Tahi-utca találkozásánál, itt hetvenöt házhelyet lehetne kihasitani, a másik a Zuglóban terül el, a VII., Fogarasi-utca és Hajtsár-ut találkozásánál, ahol ötven házhely számára van hely, a harmadik Kőbányán fekszik, a Maglódi-ut és Óhegyi-ut sarkánál és kilencven házhelyre alkalmas, végül a negyediket a VI. kerületben a Csömöri-ut mellett jelölték ki, ahol ötven házhelyet lehet kihasitani. Mind a négy ingatlan közmüvek közelében van és vagy autóbusszal vagy villamossal könnyen megközelithető. Az egyes telkek 125—130 négyszögöl nagyságuak lesznek.

— **(Nincs jobb házibarát) az „Igmándi" viznél. Azért legyen minden háztartásban kéznél.**

Utazás-üdülés

A dalos gyorsvonat március 3-án, szombaton reggel 7 órakor indul **Münchenbe—Linzbe** és március 6-án indulunk vissza. Programmunk a résztvevők minden igényét a legteljesebb mértékben ki fogja elégiteni, oly pazar és elsőrendü. **Részvételi dij:** Elsőrendü szállodai elszállásolással és étkezéssel 88.— P.

Február 27-től március 14-ig Olaszország legszebb helyeit keressük fel: Firenze—Róma — Nápoly— Capri— Palermo — Patras— Raguza. Társasutazásunkat Budapesttől Firenzéig gyorsvonaton, Nápolytól Triesztig a „Saturnia" óriási luxusmotorhajóval tesszük meg. **Részvételi dij: 393.— pengő. Jelentkezőket csak február 20-ig fogadhatunk el.**

A husvéti római utazásunkat, melyre oly nagyon sok érdeklődő jelentkezett, olvasóink érdekében egyelőre kénytelenek voltunk elhalasztani, mert előreláthatólag Rómát a husvéti ünnepek alatt oly hatalmas tömeg keresi fel, hogy utasaink nem találnák meg azt a Rómát s azt a kényelmet ,amit egy általunk rendezett utazásnál tőlünk megkivánnak. A muzeumok négy napig zárva vannak. A nagyhéten a templomokban nagyrészt még a mozaikok is le vannak födve. — *Kárpótlásul* üdülést ajánlunk olvasóinknak **Raguzában,** tavaszi verőfényben Triesztől Raguzáig és vissza luxushajón egy teljes hét tartózkodással az Adria legdélibb öblében, **Raguzában.** *Részvételi dij: Budapesttől Budapestig 198 P.*

Fenti utazásokról prospektust készséggel küld a **Nemzeti Ujság—Uj Nemzedék** utazási osztálya, Budapest, V., Honvéd-utca 10. szám. Telefon: 12—7—47 és 12—7—48.

— **Ischiásnál egy pohár „Ferenc —józsef"** keserüviz reggel éhgyomorra véve előmozditja a gyomor és a belek müködését s könnyü széklete biztosit.

— **(A Magyar Tudományos Akadémia ülése)** A *Magyar Tudományos Akadémia* II. osztálya február 12-én, hétfőn délután 5 órakor felolvasóülést tart, melynek tárgya *Marczali* Henrik tanulmánya: *„A Mária Terézia-rend* körül". A felolvsóülést zárt ülés követi.

— **(A Közgazdasági és Közlekedési Tudósitó)** legujabb száma közli vitéz *Rákosi* György légügyi igazgató nyilatkozatát a magyar aviatika problémáiról, beszámol az államvasut személyi változásairól, a főváros utépitéseiről, a bank-, malom- gabonapiacok eseményeiről, a biztositás államositásának a tervéről és számos aktuális problémáról.

— **(Farsangi asztal a menyasszonyképző iskolában.)** Az ötvenedik ebédet főzték a főváros Prohászka Ottokár-utcai háztartási iskolájának harmadéves növendékei és a komor vizsgára meghivták a sajtó egynémely tagját. Évek óta ez volt a legélvezetesebb sajtóbemutató. Fehérbabos pirosruhás, csipkekötényes növendékek ültek az asztalnál és váltogatva hordták fel a vizsgatárgyakat, az erőlevest, a remulardmártásos, rózsaszin salátás halat, a Wellington-bélszint spárgával és remek mártásokkal, azután a remekbe sütött orosz tortát és végül a kitünő feketét. A gyomrukon át részrehajlóvá kényszeritett idegenek egyhanguan gratuláltak a tanfolyam igazgatójának, *Fallenbüchl* Tivadarnak és a tanfolyam vezetőjének, *Kollmann* Dezsőnének, a kiválóan izletes eredményért. A farsangi asztalt, nagyon ötletesen, konfettivel és szerpentinnel diszitették.

— **(Öregdiáktalálkozó.)** A pécsi cisztercita öregdiákok budapesti csoportja szerdán este a budai Zöldfa-vendéglőben összejövetelt tartott, amelyen lelkes ünneplésben részesitették *Heckenberger* Konrád apátot, az uj villányi képviselőt, *Lauber* Dezsőt, aki bemutatta az 1930. évben bel- és külföldi golfversenyeken nyert 28 diját, valamint *Pogány* Kázmért, a *Nemzeti Ujság* munkatársát, aki most ünnepelte 30 éves ujságirói jubileumát. *Sebő* Gusztáv ny. fővárosi főjegyző meleg hangon megemlékezett az utolsó öt év alatt elhunyt pécsi cisztercita tanárokról. Beszédet mondott *Helvey* Lajos ügyvéd, *Angyal* Pál egyetemi rektor és *Heckenberger* Konrád képviselő.

— **(Van-e abszolut rendezői megoldása az Ember tragédiájának?)** Ezt a kérdést vetette fel dr. *Németh* Antal, a „Napkelet" h. szerkesztője, a szegedi szinház volt rendezője szerdán este a *Magyar Kulturszövetségben.* Uj ötletekben bővelkedő, tanulságos előadásának során arra a következtetésre jutott, hogy *abszolut egyedülálló rendezői megoldás nincs* és nem is lehet. Ennek bizonyitására bemutatta a *Tragédia* fejlődését és a különböző megoldási lehetőségeket, köztük eddig még szinpadra nem vitt, egészen ujszerü rendezői beállitások és diszletezések tervét. A kiváló *Madách-szakértő* ezután részletesen foglalkozott a *Tragédia* eddigi magyar- s külföldi szinpadi előadásaival, különösen a bécsi *Burgszinház* sok tekintetben uj megjelenitéseivel. A közönség nagy érdeklődéssel és hálával fogadta ezt a ma igen aktuális előadást.

— **(Győrött megmérgezte magát egy táncosnő.)** Szerdára virradó éjszaka az egyik győri szálloda alkalmazottai gyanus hörgésre lettek figyelmesek. Feltörték az ajtót és az ágyon félig felöltözve találták *Iszkeits* Erzsébet huszéves bajai születésü táncosnőt, aki legutóbb a budapesti Bohém-mulatóban volt alkalmazásban. A fiatal szőke leány szobája fel volt dulva. A mentők eszméletlen állapotban vitték a táncosnőt a kórházba, ahol azonban rövidesen meghalt. Orvosi vélemény szerint *valószinüleg ciánnal mérgezte meg magát.* Holmijai között egy cédulát találtak, amelyen arra kéri a hatóságokat, hogy ne boncolják fel s ruháját és takarékkönyvét küldjék el Sopronba, a Szinház-utca 8. szám alá.

Csánky - Szepesi 47. l.

Szépművészeti Múzeumban

Szepesdaróci ir. templom

Oltárszárnykép háromszögalakú oromképpel a szepesdaróci rk. templomból. A középen és jobbszélen erősen kiegészített és konzervált tábla főképe (82×51 cm) remete Szt. Antal megkísértését, háromszögalakú ormán (alsó szél. 50 cm, baloldali mag. 50 cm) Illés prófétát ábrázolja. Az utóbbi kezeiben mondatszalagját — el[ŷ]-as prop[heta] — tartja. Mindenütt ezüstözött háttér. Hátoldala festetlen. Új keretben. A templom eredetileg az antonita-rendhez tartozott és így táblánk tárgyánál fogva nyilván az elenyészett főoltárból származik. A kompozició helyzetét tekintve az egykori főoltár balszárnyának felső képét és ormát alkotta. 13. kép

12. Polemius király megkeresztelése, részlet a nedeci egykori főoltárról

13. Oltártöredék az egykori szepesdaróci főoltárról

Szepesgörgő" (Szepesgörgő) R. kath. templom

Harang 1707-ből, a Görgey-nemzetség adománya

SZKY VIKTOR
KIR. UDV.
NYOMDÁJA
APESTEN

Szepesgörgői harangtorony
(Szepes vm.)
a késmárki határa
alatt épült

l. Bruckner 44. l.

Paál L. Erdőrendet

...l, hogy Paál Laut nincs
...ha igen gyönyörű, és nagy
...jét Páolnak kétségtelenül
...ulóinak nemben legfel-
...szorámi, hogy ez kép a
...nincsen még, eléggé
...i idejéből való.

...jét R.? Fiolos rá mellékje
...nelhetett jöll kerül
...és fejé gyűrű.
...ossolat 43. 37 cm
...ge Evolitesi nemzetége

Szepesházy, Carl

Magyarország és Erdély postai térképe. (Postkarte von Ungarn und Siebenbürgen mit mehreren auf Allerhöchsten Befehl neu errichteten Poststationen ~~[illegible]~~ Kaschau 1826.

Jelzése: C. Szepesházy del. Cadett Bressanini v. B. Geppert Inft. sc. Rezin Fol.

A kör. umben:

Thiele, J.C. v.: Neuester Wegweiser durch das Königreich Ungarn. Kaschau, 1827.

Lásd Szinnyei M. irok. XIII. k. 781. h.

nemzeti parkká nyilvánitanánk.
Park intézménye még hazánkban
természeti emlékek és müemlék
tézmény az észak-amerikai Nat
hasonló, de itt nem lehetne é
védelmet létesiteni, mint ami
látunk. Az amerikai Nemzeti-P
ken létesültek, vagy olyan ki
tak ezeken a területeken, ame
nehézséget nem okozott.

A Nemzeti Park fog
igen nehéz. A park szó már eg
ben, hisz a kastélyokhoz tart

Szepesházy Károly

~~[illegible]~~ író

1827 Müve: Postkarte von Ungarn und Siebenbürgen" meg mellékletül van adva e munkához: Neuster Wegweiser durch das Königreich Ungarn stb. Von Carl v. Szepesházy und J. C. Thiele Kaschau 1827. Alá-írás C. Szepesházy del.

Szilágyi István. Adaléka magyarországi képző-művészek névsorához. Történelmi Tár. 1880. évf. 166. l.

I a térképet

Fenti rapa utánjuk-nette cadet Bressanini, kinek nevealatt a B. betűben már meg van írva.

TH Kihagyandó.

nak és az egyéb külföldnek a magyarságért, és viszont a magyarságnak a birodalomért és Európáért hozott anyagi és véráldozata között mutatkozik s amely aránytalanul a magyarság áldozatát mutatja nagyobbnak.

A hozott áldozatok arányosításánál tehát nem szabad Buda sikeres ostromát önmagában néznünk, hanem csak abban az egységes, több évszázados folyamatban, amely Magyarországot állítván az élre, a török hatalomnak és Európának élethalál-birkózását jelentette.

Annál kevésbbé szabad az arányosítást Buda ostromára lokalizálva végeznünk, mert mint alább látni fogjuk, külső körülmények gátolták meg a magyarságot abban, hogy jelesül Buda ostrománál a megtörténtnél nagyobb mértékben vegye ki a részét.

Ezek a körülmények a következők voltak: az ország területi megosztottsága, az önálló nemzeti hadsereg hiánya, a magyarországi csonk politikai viszonyai s az ország súlyos gazdasági kimerültsége. Vessünk egy-egy futó pillantást ezekre a körülményekre.

Szepeshely

I. Szepeshelyen

1) Főoltár 52–54 l.
2) Szt István mellkeje 53. l
3) Szt Mihály-oltár 121. l.
4) Mária koronázása oltár 62. l.

II. A szepeshelyi püspöki palotából képek a bpesti Nemzeti Muzeumban

III. Kassai Muzeumban Mária oltár.

Genthon István

A régi magyar festőművészet. Vác, 1932.

Szepeshely, székesegyház 144×175 cm

34. Krisztus az Olajfák hegyén. A szepeshelyi főoltár szárnyképe
1470—1480 körül

Szepeshely, székesegyház 144×175 cm

35. Krisztus ostorozása. A szepeshelyi főoltár szárnyképe
1470—1480 körül

Szepeshely, székesegyház

36. Krisztus siratása. A szepeshelyi főoltár szárnyképe
1470—1480 körül

figurái aránylag gyengék, de az épületrészletek s a kedves tájkép ábrázolásában nem mutatkozik ügyetlennek. A kép Hontmegye egyik közelebbről ismeretlen templomából való, ahová talán még a mohácsi vész előtt került, ez esetben például szolgálhatna az említett németalföldi importra.

Németalföldi hatás a lokális karakterrel emlékanyagunkban egyetlen egy izben keveredik, *Hütter János eperjesi szenátor epitáfiumán*[1] (Budapest, Nemzeti Múzeum), amely a Magyarországon ritka függőképek sorába tartozik. A naiv, kedves képen Szűz Mária s néhány szenten kivül Hütter szenátor is ott látható feleségével és fiával. A meglehetősen provinciális kép heterogén elemekre hullik szét. Sz. Anna alakja, Sz. József és a donátorcsalád a szepességi táblaképfestészet szellemében készült, mig a nagyhomlokú Madonna, kinek haját átlátszó fátyol takarja s a romantikus tájkép a XVI. század elejének németalföldi festészetét idézi emlékezetbe. Nem kvalitásos mű, de mindezideig a németalföldi hatás *feldolgozásának* szerény kisérletével itthon egyedül áll.

*

A teljesség kedvéért foglalkozni kell a fejlődéstörténeti szempontból elmaradt, késői és erejefogyott emlékekkel, melyek bizony a hazai gotikus piktúra késői szakát kevés kivétellel nem a legkedvezőbben világitják meg. A jánosréti mester stilusából kiinduló, fentebb emlitett szepességi Sz. Antal-mester munkássága bizonyitja, hogy a XVI. század elején a dunai iskola mellett a provinciális művészet is dúsan virágzott.

Az elmaradt festők tipikus példája az 1510-ben működő *garamszentbenedeki mester*, kinek művei közül az esztergomi Keresztény Múzeum hat képet őriz. Az azonos méretű sorozat egy oltár töredéke, melynek belső szárnyait a Tizennégy segitőszent és a Fájdalmas Krisztus, a külsőket a passió sorozata (Olajfák hegye, Ostorozas, Keresztvitel és Kálvária) diszitette. Legérdekesebb a Fájdalmas Krisztus alakja, aki előtt III. János garamszentbenedeki apát, Mátyás király kedvelt embere térdel.[2] A háttérben a garamszentbenedeki ősi bencés templom és kolostor világosan felismerhető. A garamszentbenedeki festő szerény

[1] V. ö: Divald: Hütter János eperjesi szenátor fogadalmi képe a Nemzeti Múzeumban. Magyar Művészet, III. évf. Bp. 1927, 272—275 l.

[2] Gerevich Tibor: Esztergomi műkincsek. Primás-Album. Bp. 1928, 213 l.

és a passió néhány jelenete szerepelt.[1] Ellenőrizhetetlen adat szerint II. Ulászló uralkodása idején Mabuse is járt Magyarországon s a németalföldi művészeti invázió II. Lajos uralma alatt is tartott, sőt talán még növekedett. A közvetlen hatásra tehát sok lehetőség nyilt, de a hatás alatt készült képeket nem szabad összetéveszteni az importmunkákkal.

E csoport többször említett állitólagos tagja a *szepeshelyi Sz. Mihály-oltár.* A kis festett szárnyasoltár középképe a lelkeket mérő Sz. Mihály-arkangyalt mutatja, kettős szárnyain tizenkét magánosan álló szentet ábrázol. Az eddigi irodalom érthetetlen megbecsüléssel emlegette ezt az alkotást. Éber László[2] megállapitotta, hogy a középkép Rogier van der Weyden Sz. Mihály-oltára alapján készült, melyet a beaune-i (keletfranciaországi) kórházban őriznek. »Kétségtelennek tartom« — irja róla konkluzióképpen — »hogy németalföldi művész munkája, amely kereskedés útján került Szepeshelyre.« Divald[3] éppenséggel mint a Szepesség legszebb festett oltárát emlegeti.

A beaunei és szepeshelyi Sz. Mihály valóban rendkivül hasonlit egymásra. A magyar festő egyszerűen lemásolta Rogier angyalát. Ez a másolás azonban valószinűleg egy metszet tolmácsolása révén történt. Kizárt dolog, hogy a szepeshelyi festő németalföldi művész lett volna. Eltekintve attól, hogy arkangyalának arcát kontár festő a modern szentképek modorában átfestette, az érintetlen szárnyképek alapján bizonyosan állithatjuk, hogy az oltár — mely 1480 körül készülhetett — a szmrecsányi főoltár helyi, szepességi mesterének műhelyéből került ki, jelentéktelen vidéki alkotás és a motivum átvételen kivül semmi köze sincs Németalföldhöz, nemhogy importált munka lenne.

Vele szemben nem hazai eredetűnek látszik az esztergomi Keresztény Múzeum középképén *a királyok imádását ábrázoló festett triptichonja.* Az oltárka balszárnyán Jézus születését, a jobbon pedig körülmetélését ábrázolja. Felső záródásának félkörös és csúcsos ive idegen a magyar képek egyszerű, négyszöges alakjától. Festője 1520 körül működő antwerpeni manierista lehetett, nem a jelentősebbek közül való,

[1] Nyáry Albert: A modenai Hyppolit-codexek. Századok, VIII. évf. Bp. 1874, 77 l.

[2] A szepeshelyi Szent Mihály oltár. Archaeologiai Értesitő, új folyam, XXIV. köt. Bp. 1906, 193—200 l. (ugyanitt képét közli)

[3] Szepesvármegye művészeti emlékei. II. kötet, Bp, 1906, 34—35 l.

Szepes hely

dom

Ismeretlen herző

4 III = 1 öl. tusrajz. vászonra fenitve

1) alsó és felső alapraj. 2 kerut metnet a berendezesekkel

2) két hosszmetnet és az aki és déli oldal. 4 III = 1 öl

Henkelman? 5 III 10'.

1) alapraj más olat telyempapiron

Mykovaky 1870.

1 tár lati kép a délnyugati oldalról.

Szepes.

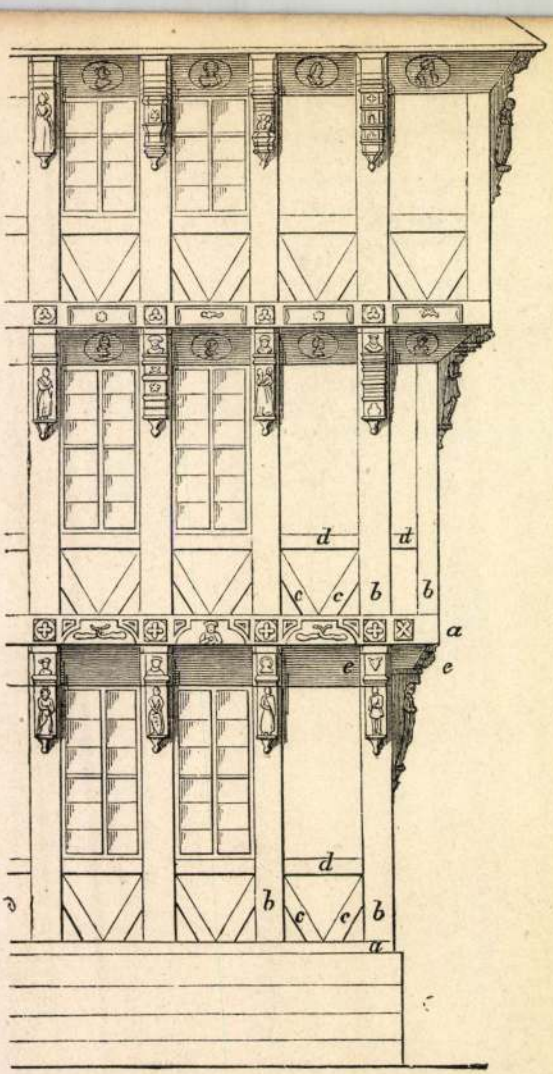

24.

Szepeshely

A ruszbachi (felső zúgói) származásu három, szárnyas-oltáról való képtábla, mely 1903–13. közt a Kassai (ma keletszlovenszkói) Umrzemba került, nem Ruszbachról, hanem Szepeshelyről való.

Keletkezésők ideje nem 1400k, mint Genthon írta, hanem mint Csánky duklos kimutatja, 1460, s mintbogy az Angyali üdvözlet a heidelbergi Biblia pauperumból (1460 körül) való fametszet átvétel, tehát első ilynemű ábrázolás hazánban. Egyéb mű-vészettörténeti jelentősége nincs.

Csánky duklós Az első metszetátvétel a régi magyar festészetben. Nemzeti Újság 1936. nov. 8. A képes mell. cím-lapján reprodukálva

Szepeshely

Szent Zsófia három lányával
fenyőfa

Régi Művészet M.N.G. 1974.

Szepeshely

Mária templomba menetele,
Szepeshelyről
fenyőfa

Régi Művészet M.N.G. 1974.

SZEPESHELY, ZAPOLYA- KAPOLNA

Struhár, Alojz: Prinzipien des geometrischen Systems und der Konstruktion gotischer Masswerke
Ars 9-10. 1975-1976, 259-328

PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI
A UMELECKÍ REMESELNÍCI 18.
STOROCIA
ARS 4. 1970, 1-2. 72

Szepeshelyi főoltár

Csánky Dénes

MAGYAR MŰVESZET

1937. 338. l.

Szepesbelyi püspöki

palotabol

a Nemzeti Muzeumba,

omama szepm. Muzeum-

ba Erdős szárnyasoltár

kép vesztetek

1520.

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 345. l.

Szepeshelyi (?) nagyon

kép sorozat

a Szépművészeti Múzeumban

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 348. l.

KEI

Szepeshelyi tábla –

Képek

a Szépmüvészeti

Müzeumban

Cs. megállapítása szerint Marton

képíró festette XVIII.

Csánky Miklós

a

MAGYAR MÜVÉSZET

1937. 389–392 l.

Képekkel

ZÁPOLYA IMRE SÍREMLÉKE
A SZEPESHELYI SZÉKESEGYHÁZBAN

Szepeshelyi nézeseghaz

Szépmüvészet
1940. 2. 27.

SZÉKE

Szepeshelyi prépostság

harangja

(János iglói mester

műve 1424.)

l.

Szépművészet

1941. 40. l.

Szepesthely műemlékei

Művészeti lex. 75 g. l.

Szepesthely a szepesi prépostság, a XVIII-sztól a szepesi püspökés kap-
talan székhelye, A székeseggház román stilben 1200 Komb
legrégibb részét ~~a XIII sz. bőtvel~~,
épitettek, északi falan a Róbert Károly király
koronázását ábrázoló falkép 1317-ből.
A templomot 1470–78. ~~XV sz. ba~~ három-
hajós gótikus csarnoktemplomná
alakitották át. Neveretes része a
a Szapolyai-Kápolna (1493), ~~a~~ ~~[illegible]~~
Szapolyai ~~[illegible]~~ család tagjainak
remek siremlékeivel.

négy szarnyas oltára és a fővltár szarnyképes
ma is megvannak.

domb tetején épült, körülbástyá-
zott épület es oport, mely a kanonoki
házakból, püspöki palotából, pap-
nevelő intézetből és székeseggház
ból áll.

25

NOVEMBER

29

Szepeshely

Püspöki tempelom

MMÉE közl

1913. 446 l

451. l

Kappel

Szepeshelyi falkép mestere

1317

olasz mester

Róbert Károly király koronázását ábrázoló hatalmas falkép, a történelmi festészet legrégibb monumentális emlékе Magyarországon 1317 ből, mellet a rozgonyi csata emlékére Henrik szepesi prépost valamelyik, az Anjoukkal hozzánk bült olasz mesterrel festetett.

vod

Divfelséták. 43. l.

(Keppel)

T. 5391.

rében lévő vár és város felé jobb-
ők élénkitenek, a vidéket átszelő
aszád közlekedik. Felirata:

k. 8 : 13.6 cm.

Szepeshelyi falfestmény

mestere 1317.

irod

Lechner Jenő dr. Az elszakitásra itélt Magyarország. Bpest, 1920. 68. l.

SVÉDORSZÁG - NORVÉGIA

Szepeshelyi falképmestere

Róbert Károly koronázását ábrázolja 1317-ből. Olasz jellegű

Divald Kornél. Felsőmagyarország gótikus szárnyasoltárairól. Évkönyvei, Az Orsz. Magy. Szépművészeti Muzeum —, III. k. Bpest 1924. 24. l.

eddig merőben ismeretlen művészeti emlékeknek szinte hihetetlenül nagy tömegére bukkantam. Ezek kellő publikálása magában véve is egész más színben tüntethetné föl művészeti multunkat, mint aminőnek eddigi méltatása kapcsán ismerjük.

Hogy csak egy példát említsek, művészeti irodalmunk eddig a Magyarországszerte fönmaradt középkori szárnyas oltárok számát körülbelül százra becsüli, holott magam pusztán a Szepességen, igaz, hogy gyakran csak töredékekben éppen száz szárnyas oltárt találtam. Ehhez hasonló gazdagság van itt régi bútorokban, vasalásokban, kő és bronzkeresztkutakban, ötvösmunkákban és másnemű egyházi szerelvényekben. S ha pusztán azokat a művészeti régiségeket gyűjtenék össze egy helyre, amelyek a Szepességen ma használaton kívül a különböző templomok lomtárai ban, padlásain hevernek, olyan múzeum kerekednék ebből, a minőt székesfővárosunk is megirigyelhetne.

Talán nincs vidéke Magyarországnak, ahol az emberek oly szívósan ragaszkodnának régi holmijukhoz, mint a Szepességen. A vármegye régi szász eredetű lakosságának konzervativ természetén kívül nagy takarékossága is az oka ennek. Vannak itt templomok, ahol még ma is XV. századbeli tömjénfüstölők, kelyhek, miseruhák használatosak. Igaz, hogy ezek az évszázados használattól megviselt holmik nem egyszer szinte a felismerhetetlenségig restaurálták. Ezek a szakavatottság hiányánál fogva kontár módon véghezvitt restaurálások azonban még mindig menthetők azokkal a pusztulásokkal szemben, amelyeken egyes templomaink kisebb művészeti emlékei, az épületnek hivatalos ellenőrzés mellett folyó restaurálása kapcsán vagy indokolatlan csinosításuk kedvéért esnek át.

A szepeshelyi székesegyházat, amelynek története a XII. századig nyúlik vissza, szakavatott építész restaurálta s az épület helyreállítása nagyjában sikerült is. Akik művészeti emlékeink iránt érdeklődnek, azoknak e restaurálás mégsem okozhat nagy gyönyörűséget, mert magánál az épületnél is értékesebb műemlékek egész sorának az elrontásával járt. Már a mint a szepeshelyi káptalan-utcán végigmegyünk, szemünkbe ötlik egy legalább is hétszáz éves kőoroszlán, a székesegyház régi románstilű kapujának maradványa, amely most egy kanonoki ház kapufelénél sarokkőül szolgál. A régi portálé helyén, amelynek egyik oszloptartó alakja ez oroszlán volt, most új kapu mered az emberre. Szinte fölháborító a vandalizmus, amelylyel e székesegyház régi oltárait restaurálták. A középkori főoltárt ugyan már a barokk-korban szedték szét, egyes részeit azonban sértetlenül foglalták a főoltár akkor épült új keretébe. A restaurálás kapcsán a barokk-oltárt kidobták, középkori részeit pedig csunyán megcsonkítva, egy száraz szerkezetű és diszitésű új szárnyasoltárba foglalták. A régi oltár három szobráról ma szinte hihetetlennek látszik, hogy a XV. századból való, mert nemcsak újból festették, de mind a háromnak az arcát és ruháját is „harmonikusabbá" faragták az akkori püspökmecénás óhajára. Hasonló „szépitésen" estek át a székesegyház többi szárnyasoltárai is, hajdanában talán a legszebb munkák, amelyek nálunk e nemben valaha készültek. Az érdekes kompoziciójú szobor-

ROMÁNKORI OROSZLÁN SZEPESHELYEN

Művészet 1903.

MŰVÉSZETI EMLÉKEINK VESZEDELME

Magyarországon nem egy falu van, amelynek története az Árpádok koráig nyúlik vissza, okmányokon kívül azonban szemmel látható emlék erről a nagy multról nem tanuskodik. A történelemben járatos utas jól tudja, hogy a faluban hajdan monumentális templom vagy fényes kolostor is volt, még sem találja meg nyomát. Csak hébe-hóba akadt útjába egy-egy öregebb ember, aki még emlékszik a község régi templomára, amely kegyurának pusztulása nyomában papját is elvesztette s amelyet a régi földesúr utódja, vagy magának a falunak földhöz ragadt szegény népe lerombolt, hogy istállót, magtárt vagy házat épitsen köveiből.

Hála társadalmunk és az állam érdeklődésének, régi épületeink pusztulása ma már nem esik meg oly könnyen, mint még alig egy félszázad előtt is. Sőt a napisajtó révén a jobbérzésűek tiltakozása manapság már akkor is eredményesen érvényesül, ha egy-egy régi művészziesebb templomunk vagy másnemű történelmi érdekű épületünk javításra szorul s tulajdonosai kontárt bíznak meg ezzel.

A műemlékek országos bizottsága ilyenkor rögtön akcióba lép s bármily szűk a hatásköre, a monumentális emlékek hosszú sorának a megőrzését és stilszerű helyreállítását köszönhetjük beavatkozásának. Művészetünk kisebb emlékei azonban, a festmények, szobrok, ötvösmunkák, nálunk még ma sem részesülnek kellő védelemben. A külföldi műkereskedők ügynökei még ma is zavartalanul kalózkodnak oly helyeken, amelyeket a török dúlás s másnemű veszedelem ingó művészeti emlékeiktől meg nem fosztott. Jámbor hívek, plébánosok, sőt püspökök megbízásából kontár restaurátorok az utóbbi évtizedekben szinte többet ártottak képirásunk és szobrászatunk régi emlékeinek, mint hajdanában egy-egy gyujtogatással s képrombolással járó háború, ostrom vagy felekezeti villongás. Sőt vannak állami felügyelet alatt restaurált templomaink is, amelyeket műkincseik egy részétől épp az egyoldalúan képzett s az épitészeti részleteken kívül semmivel sem törődő közegekre bízott restaurálás fosztott meg.

Hogy mily nagymértékű e pusztulás, arról csak az szerezhet magának kellő fogalmat, aki Magyarország egy-egy művészeti emlékekben gazdag vidékét városról-városra, faluról-falura bejárja.

A szepesvármegyei történelmi társulat első sorban tagjai számára a vármegye művészeti emlékeinek az ismertetésével foglalkozó nagyobbszabású munka kiadását határozta el. A munka egy részének a megírására e sorok íróját kérték föl, aki a társulat megbízásából a lefolyt nyáron három hónapnál tovább vándorolt a Szepességen, sorra vizsgálva épitészeti emlékeit, az ezekben fölhalmozott s a képzőművészet és iparművészet összes technikáit felölelő műkincsét. A Szepesség, műtörténelmi szempontból véve, Magyarország egyik legjobban kiaknázott vidéke, mégis az

Szepeshelyi püspöki
vikeseggház

Div Felsőm
353. l.

brassica napus, var oleifera,

káposztarepce

Szepeshelyi székes-
egyház Róbert Ká-
roly koronázását
ábrázoló freskója

l. Péter I
58, 59. l.
képpel

Dr. ARDÓ ALFRÉD
ÜGYVÉD
BUDAPEST, V., SAS-UTCZA 3.

Budapest, 1907. szeptember 5. én.

Tekintetes

Szentiványi Gyula számvevő Urnak

Helyben

A „Révai Testvérek Irod. Int. R. T." ügyfelemnek Uraságod elleni 206 kor. 76 fill. s jár. ir. ügyében, mintán a kapott részletfizetési kedvezmény és felszólítás daczára fizetési kötelezettségének eleget nem tett, a végrehajtási kérvényt elkészittettem.

Mielőtt azonban beadnám, mégegyszer felké-

Szepeshelyi vécseegyhaz

gótikus

kepé repr.

Kiss Miklkath Magy

G 71. l.

Rozsnyó, tpl

2

alatt készü
mely a W
dolgozatok
mische A
magyar ku
fesszor fel
dolgozatát

Dr. Z
doktor, eg
csereösztö
orvosi fő
Zietzschm
sen résztv
velőburka
elavult ad
eredmény
Schädelhö
Entwicklu
légium lak
éve végéig a giessen[illegible] anatorvosi anatomiai intézetben [illegible],
Schauder professzor vezetésével hannoveri tanulmányait

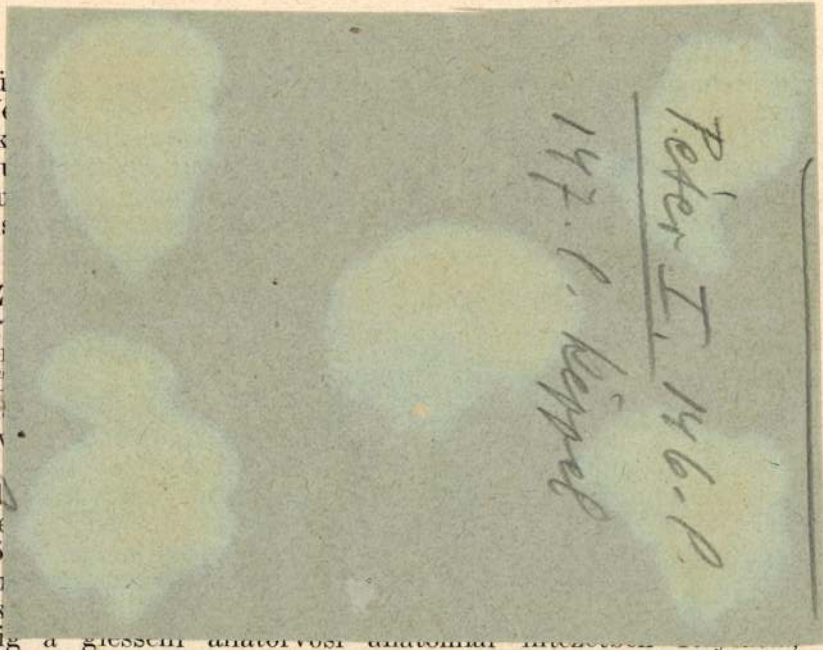

Szepesholyi vrészegyház
Mária-halála oltára

Péter I. 146. P.
147. P. Keppel

bad vezetőségének meleg támogatása mellett. Négy hónapig mint önálló állomásorvos működött. Ezalatt az idő alatt készült „Luetische Polyarthritis und Neuromyalgien" című tanulmánya (Münchener Medizinische Wochenschrift). Megismerkedett a modern rheumakutatás problémáival és eziránybán feldolgozás alatt álló kutatásokat végzett. A Deutsche Arbeitsfront rendezésében június hónapban német munkásokkal együtt nagyobb utat tett hajón Norvégiába.

Dr. Rudolf Lóránd (1904, Esztergom, róm. kat.) budapesti kir. törvényszéki jegyző Berlinben folytatta munkásságát, amely elsősorban értékpapírjogi kutatások irányában mozgott. E tárgykörből elkészítette „Forgatmány" című előreláthatólag 10—15 ívre terjedő nagyobb monografiáját, amelynek sajtó alá rendezése folyamatban van. Ezzel kapcsolatban behatóan foglalkozott a legújabb német részvényjogi reformokkal, valamint az egységes nemzetközi váltótörvény Németországban való életbeléptetése óta kialakult bírói gyakorlattal is. Utóbbival kapcsolatban befejezte hozzávetőlegesen kétívnyi terjedelmű tanulmányát „Az új német váltótörvény kapcsán kialakult bírói gyakorlat" címen. Ezenkívül tanulmányozta az új német nemzeti szocialista törvényhozási módszert, különösen az Akademie für deutsches Recht ezzel kapcsolatos munkáját, az állami beavatkozás gazdasági jogi, főleg pedig munkajogi vonatkozásait, különösen az úgynevezett

Szepesbelyi vékeszyház

1317. bál való freskója

Peter magyarnuv

Verecke (30. l.

V. k.)

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JE

FÉNYKÉP, RAJZ

Vajda Zsigmond, festő, VI., Munkácsy-utca 14. (126—129.)
Vastagh Géza, festő, IV., Váci-utca 84. (613—615.)
Vastagh György ifj., szobrász, IV., Váci-utca 84. (155.)
Vaszary János, festő, II., Fő-utca 21. (21—59, 469, 472.)
Vesztroczy Manó, festő, VI., Vasváry Pál-u. 9. (589—592.)
Vágó József, építész, VII., Kerepesi-út 30. (553—555.)
Vágó Pál, festő, Jászapáti. (16)
Zemplény Tivadar, festő, I., Fehérvári út 38. (250—253.)
Ziegler Károly, f., Berlin, Tauenzien-Strasse 8. (18, 19, 20.)
Zombory Lajos, festő, VI., Bajza-utca 23. (74, 105, 108—112, 114—118.)

A

„Könyves Kálmán"

magyar műkiadó részvénytársaság

kiállítási termében

VI., Nagymező-utca 37–39. sz.

Magyar festőművészek

eredeti művei vannak állandóan kiállítva, amelyek igen méltányos áron megszerezhetők havi részletfizetésre

Ugyanott kaphatók **a legnagyobb magyar festőművészek** legjobb munkái fényképekben, heliogravureban, fénynyomatban és szines kivitelben.

Szabad bemenet!

Szepeshelyi romankori
emlékek

l. Ger MRE 838 l.

Grünfeld-Józsi
évi naptára
1915
Főüzlet: Budapest VI. Rózsa-utca 28. szám
Fióküzletek: II.

Szepesbelyi székesegyház

tornyain renenszánsz

pártázat

képe repr.

Lechner: Tanulmányok

MMÉEKözl

1913. 457. l

Szepeshelyi szeres-
egyház Robert
Károly falképe

Lorsch (Divald
Likke) 16 id.

BUDAPEST

Szepeshelyi templom

Károly Róbert Koroná-
zását ábrázoló
falkeje 1317

Repr.

Magyarecke

I. 102. l.

Fűszer- és vegyeskereskedő
ÉNDRŐD.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szepeshelyi föoltár
képenek részlete

Repr.

Varmagyvis

II. 493. P.

Szepeshelyi székesegyház

főoltárából magyar
szentek ábrázoló

részlet, XV. sz

Repr.

Magyarmuvelodtort

II. 266. l.

Telefon: 493-947.

Zoldán Lajos

hirlapbizományos *úr*
úrnő

Alsófernezely

vészka Budapest

Hoperhelyi Wékeseczyhaz

Zápolyai Imre nádor
siremlére 1487.

Repr.

Magyarmuvelodtort

II. 91-l

Szepeshelyi templom

Zápolyai István nádor
(† 1499) síremléke
Renaissance

Repr.
Bal XV–XVI. műv.
II. 569. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36

Szepeshelyi székesegyház

Zápolya-Kápolnájának

főoltára

gotikus

Repr.-

Kiss Szikl Kath. Magy

431 l.

Szepeshelyi Szent Mihály oltár

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

Éber László dr.: A szepeshelyi Szent Mihály oltár. (Két ábrával) Arch. Ért. 1906. 293—302. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....

úrnak
úrnőnek

.....

Budapest

.....

Szepesbelyi Zápolya-
kapolna

d.

Péter I. 78. l

Szapolyai Zápolya-
kápolna

Repr.

Kiss Nikl. kath. Magy

443. l.

Szepeshelyi vizkeseggház

főoltárának részlete -

Hankiss 8. l.

I.

MAGYAR ARC IDEGEN TÜKÖRBŐL

Szepeshelyi Vladonna

1470-80

repr.

Kampkörejk fanolv

174. l.

ndult, Ercl
~~ézve, kerek~~ (medaillonban ~~van ábrázolva~~. Ha-
ába lóg, bajusza kipödört, szakálla leberet-
vállra vetett palástja prémes. A medaillon
erelvényes keresznek díszt. Felirata a keretén:
: TEKELI

lkeretnek 11·1 : 14·1 cm.

3

140/95 № 306.

NYOMTATVÁNY

.....*úrnak*

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Szepeshelyi Mária –
halála oltár

1500 K.

Repr.
Kampköréph fasolv
254. l

obbra. Előre fésült hajat s nagy ba-
eretvált. Ingének gallérja lehajtott,
kötve, mellénye hajtókás s kabátja egy-
aláirásának másául:

Táno"

est 1888. Kiadja Ráth Mór."

alak nagysága 10 – s az acéllapé 21:14.2 c/m.

h. pap.)

Szepeshelyi dóm

Mytkovszky Viktor: Váraljai Szaniszló püspök emlék-táblája. Arch. Ért.

1904. 421–425. l.

Képpel –

ámrószámadása az 1939. évről.

Vízműveinek más vállalatokkal,
különlegesen kedvező helyzete
ntos közszükséglet. Sőt ezen fe-
t általában nem maguk a fogyasz-
jdonosok. Ennek természetes kö-
rtéke alig függ az általános
a fellendüléstől vagy válságtól.
s emelkedések és visszaesések nem
ggetlen a gazdasági élet válto-
odási vagy - éppen forditva -
ódon felesleges tehát az általános
elembevétele az eredmények meg-

általános gazdasági élet alakulá-

Szepeshelyi székes egyház
falképe 1317

I. Károly király fel-
vidéki győzelmeit
megörökítő falfest-
mény
Hinzesen repr.

Magyar művelődéstört
I. 540 l

V. 8
V. 17

V. 25
V. 13

Szepesheltyi szekesegyház

kapuja (román)

repr.

Erdély 1940. IV. tabla

Esztergom, ásat

422

Szepeshelyi főoltár

Lepold Antal

Szent István király
ikonografiája.
Szent Istvánemlékk. III

129. l.

Szepeshelyi székesegyház

gótikus főoltár.

Sertz Istvánemlékk.

III. 235 l.

1

Mátyás-tpl

96, 101, 105 116
118, 150, 155, 162-163
164,

Gerevich – Genthon
A magyar tört. képeskönyve
Bpest, 1935 –

Szűz Mária Róbert Károly királyt megkoronázza. Falkép 1317-ből a szepeshelyi székesegyházban. A szereplők balról jobbra: Semsey szepesi várkapitány, Róbert Károly király, a Madonna Jézussal, Tamás esztergomi érsek és Henrik szepesi prépost; a képet a legutóbbi festette a király látogatásának emlékére.

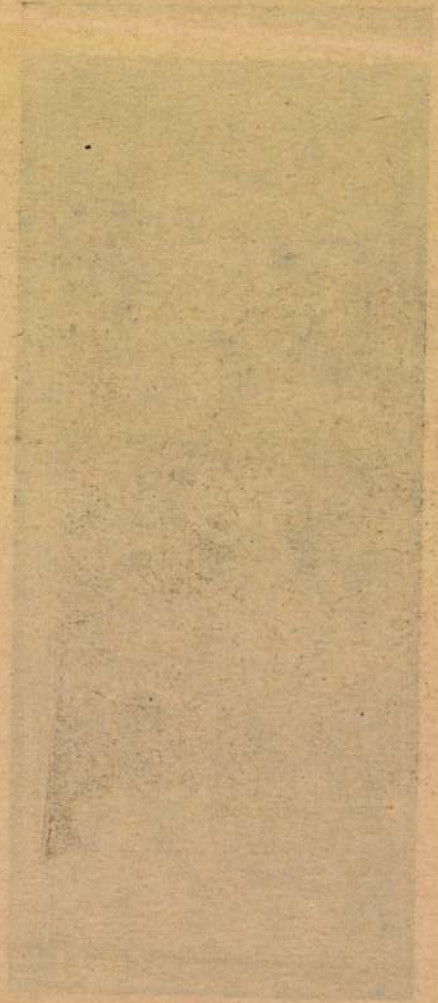

Szepeshelyi szekesegyhaz

NYOMTATVÁNY

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Szepeshelyi székes-
egyház Zápolyai
kápolnája gotikus
Repr. XV. sz.
Dívald Magyarország.
76. l.

Szokoly Alajos bencecrei gyüjteménye V. 164.

Szepeshelyi nézeseg ház

Zápolyai István sírem-
leke + 1499 Repr.-
Dívald Magyarország

109. l. 110. l.

Na gyrágos

Dr Szentiványi Gyuláné
úrnőnek

Budapest

Lágymányosi u 16

Szepeshelyi székesegyház

Zápolyai Imre nádor
síremléke + 1487

Repr.

Divald Magyarország

108. l.
110. l.

építési iroda —

Szepeshelyi vk.

templom

Fordít

und Säbel. Ungarisch, XIX. Jh.

1468. SÉTÁLÓ JAPÁN NŐ, elefántcson
XIX. sz. — Schreitende Japaneri

1469. JAPÁN IJJÁSZ, elefántcsontszob
Elfenbeinfigur. Japan, XIX. Jh.

1470. SZELENCE, csontfaragás, rajta
schnitzerei. Tirol, XVIII—XIX J

1471. JEGYZÉKTOK, bőr, szines gyö
stickerei. Biedermeier.

1472. OVÁLIS MEDAILLON, gyöngyh
varos aranykeretben. Francia, XV
gemalt. In Goldrahmung. Franzö

1473. OVÁLIS MINIATUR MEDAILLO
arckép. Francia, 1830—40. — Ov
zösisch, 1830—40.

1474. KEREK MEDAILLON, puszpáng
retben. Német, empire. — Run
zu Pferd. In Holz gerahmt. Deu

rajta festett kinai jelenet. Francia, XVIII. sz. — Kleiner hinesische Szene gemalt. Französisch, XVIII. Jh.

fántcsont, szétterpesztett kezekkel. Spanyol. — Panzerfigur,

lalapon, szines női mellképet ábrázol, bronzkeretben. Olasz, edaillon, ein Damenbrustbild darstellend. Italienisch, zw. H.

zobor. Jelezve *A. Cipriani*. Olasz, XIX. sz. — Sitzendes XIX. Jh.

aragott hársfaszobrocska, szinezve. Gót redőzetü ruhában ül ján a gyermek Jézus. Német. — Tronende Madonna, Linden-

ángfa. Fekete fakeretben. Athoshegyi faragvány. XIX. sz. e. olz. Athosberg. A. XIX. Jh.

a, egy karmester és hat különböző hangszeres játszó zenész. XIX. sz. — Musikanten, sieben Beinfiguren auf Holzsockel.

aranyozott szoborcsoport. Osztrák, XVIII. sz. — Die heil. ergoldet. Österreich, XVIII. Jh.

1086. TIZENKÉT KORSÓ, mázas cse
Zwölf Krüge, glasierter Ton, blau-

1087. TIZENKÉT KORSÓ, mázas cserép
Krüge, glasierter Ton, blau dekor

1088. TIZENKÉT KORSÓ, mázas cserép
ter Ton. Siebenbürgen (Kalotaszeg

1089. TIZENKÉT KORSÓ, mázas cserép
glasierter Ton, verschiedenartig de

1090. HÉT KORSÓ, mázas cserép. Erd
Ton. Siebenbürgen (Kalotaszeg), X

1091. NÉGY KORSÓ, mázas cserép, egy
glasierter Ton. Siebenbürgen, XIX

1092. HAT TÁL, mázas cserép, kettő gö
glasiert, zwei aus Gömör, vier aus

1093. HÁROM KORSÓ, népies fajánsz,
volkstümliche Fayence, mit Ausgu

1094. NÉGY KORSÓ, mázas cserép, k
glasierter Ton, mit Rosendekor in

testén elől két kék fa közt vágtató szarvas barna szinben. en mit Zinndeckel, Fayence. Gmunden, XVIII. Jh.

ycserép, szines és fonadékos diszitéssel. XIX. sz. v. — . XIX. Jh.

zatán VÁG PARTJÁN felirás. Jelzése DÁMKŐ. Magyar, gut. Ungarisch, E. XIX. Jh.

ép, német renaissance-alak, szines diszitéssel. Herend, 1885 teingut, in deutsch renaissance Form, mit Blumendekor.

népies alak, szines magyar diszitéssel. Városlőd, XIX. sz. lőd, XIX. Jh.

stén, kék alapon sötétebb kék arabeszkes disz és PIA I. sz. — Albarello, Majolika. Faenza, XVII. Jh.

os talpon négy S-idomu láb tartja a csipkés szélü virágos e H. Holics, XVIII. sz. k. — Aufsatz, Fayence, mit pâte I. Jh.

ánsz, lapitott négygerezdes testtel, szines virágokkal. Tata, Fuss, Fayence, mit Blumen. Tata, zw. H. XVIII. Jh.

Szepeshelyi főoltárk

Szepe

l.

Varjú Árpádok

329. l.

333. l.

* A választói jogosultság az **illető rovatban** egy l-es szám beirásával jelölendő meg.

Nem magyar honosokat nem

Fejérvármegyei és Székesfehérvári
Múzeum VII. 213

SZEPESHELYI MDK

A szepeshelyi székesegyház főoltára képeinek alkotoja.

A főoltár képsorozatan kivül csak egyetlen képtöredékét ismerjük: Szent István mellképét, egy szárnyasoltár-tabla körülfürészelt s 1876-ban erősen restauralt töredékét, mely ugyancsak a szepeshelyi székesegyházban függ.

Genthon István: A régi magy.festőművészet.

Vác, 1932. 53, 54.l.

A szerpentinjáték szerkezetének kérdései.

Szepeshelyi mester

műve a Szepeshelyi templom többszö-
nyu oltárlábai

Urbach Zsuzsa: Art of the Renaissance
Period in Hungary
The New Hungarian Quarterly, Buda-
pest, 1965. 18 p. 1991

Szepeshelyi ismeretlen mester

Károly lóbert koronázása. Freskórészlet a szepeshelyi
~~[illegible]~~ székesebbázban. 1317. Spisska Kapitula
Gótikus freskó

Művészettörténet az általános gimnáziumok humán
tagozatának 4. osztálya számára Bp. 1957.
108. o.

44.) Pietra tombale di Emerico Szapolyai 1487, cattedrale di Szepeshely.

Szeposhelyi templom

Szapolyai Imre

síremléke

Szepeshelyi Kiályok imádása oltár mestere ? MDK

Az 147o-1478- körül készült szepeshelyi Királyok imádása oltárra vonatkozó adatok az Adattárban. Képek:1.Krisztus a világ megváltója.2.Szt.Péter. 3.Ker.Szt.János.4.Szt.Pál.5.Szt.Miklós.6.Szt. László.7.Szt.Antal.8.Szt.Imre.9.Szt.Márton.1o. Alamizsnás Szt.János.11.Szt.István király.12. Szt.Bernardin.13.Vir dolorum két angyallal, Máriával és Ev.Jánossal.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.438-439.l.

2 Szepeshelyi Királyok imádása oltár mestere

MDK

Oltár képeit nagyrészt barokk átfestések takarják. Predellája és belső képei közül Keresztelő János alakja maradt viszonylag sértetlenül. Az oltár a szepeshelyi Mária halála oltár képeihez füzi közelebbi rokonság, s azzal, a Mária koronázása oltár mesterének korábbi müvével közösen, a Mária koronázása oltár stilusát készíti elő.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 123. l.

Szepshelyi főoltár passió mestere MDK

A szepeshelyi főoltárra vonatkozó adatok az adattárban./Lásd a Szepeshelyi főoltár belső képeinek mesterét./

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.437-438.l.

Szepsfelyi főoltár Töviskoronázás mestere MDK

A szepeshelyi főoltárra vonatkozó adatok és irodalom az Adattárban./Lásd a Szepeshelyi főoltár belső képeinek mesterét/.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. p.1955.437-438.l.

Szepeshelyi főoltár belső képeinek mestere

MDK

Az 147o-1475 körül készült Szent Mihály oltárra vonatkozó adatok az Adattárban.
Képek:1.Szt.Mihály.2.Szt.Jeromos,3.Szt.Ambrus.
4.Szt.Gergely.5.Szt.Ágoston.6.Ev.János.7.
Szt.Máté.8.Szt.Lukács,9.Szt.Márk,lo.Szt.Balázs,11.Szt.Miklós.12.Szt.Egyed,13.Szt.Erazmus.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.

Bp.1955.435-436.l.

Szepeshelyi főoltár belső képeinek mestere MDK

Az 1478-i templomszentelési okmány közli, hogy ekkor már állott a főoltár, stilusából következően nem sokkal előbb készült, nagyjából egy időben a Szent Mihály, a Királyok imádása és a Mária halála oltárral. Festőiket, bár valószinüleg közös műhelyben dolgoztak, nem füzi össze stiláris rokonság.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.121.l.

Szepeshelyi főoltár passió mestere MDK

Az 1478-i templomszentelési okmány közli, hogy ekkor már állott a főoltár, Stilusából következően nem sokkal előbb készült, nagyjából egy időben a Szent Mihály, a Királyok imádása és a Mária halála oltárral. Festőiket, bár valószinüleg közös műhelyben dolgoztak, nem füzi össze stiláris rokonság.

Radaecsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.121.1.

Szepeshelyi főoltár Töviskoronázás mestere. MDK

Az 1478-i templomszentelési okmány közli, hogy ekkor már állott a főoltár. Stilusából következően nem sokkal előbb készült, nagyjából egy időben a Szent Mihály, a Királyok imádása és a Mária halála oltárral. Festőiket, Bár valószinüleg közös műhelyben dolgoztak, nem füzi össze stiláris rokonság.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.121.l.

Szepeshelyi főoltár passió mestere MDK

Főoltár tábláit az 1889-i restaurálás alkalmábal állitották össze, s ekkor uj keretekbe foglalva, megcsonkitották, részben át is festették őket. Mestertől a főoltár kül 8, a passió tárténetét xxrxxxxx ábrázoló képe közül hétxxxrxxxxxxxx hét tábla származik- nyolcadik képet, a Töviskoronázását - egy másik mester festette.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. MKK Bp.1955.122.l.

XXX

Szepeshelyi főoltár passió mestere MDK

/IrodalomDolencz J.: A szepesi püsköpi székesegyház multja és stilusa. Vasárnapi Ujság.1891.738./

A szépeshelyi főoltár passiósorozatának képei közül a Keresztvitel Schongauer-mestszet nyomán készült.Valószinüleg passió mestertől származik a székesegyházban bekeretezetten őrzött, a forrásokban említett Szent István,László,Imre oltár töredéke, Szent István mellképe.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.122,2o7.l.

Szepeshelyi főoltár belső képeinek mestere MDK

Schürer és Wiese véleménye szerint mester festette a szepeshelyi Szent Mihály oltárt. /147o-1475. Reprodukció könyvben CXXVIII. tábla/. Stilusáról jóformán csak középképe tájékoztat, szárnyait átfestett 1634-ben, 1779-ben és székesegyház 1888-1889-i helyreállitásakor. Középkép Szent Mihálya Rogier van der Weyden beauni oltárképének kompozicióját követi, mester mintaképét valószinüleg metszet közvetitésével ismerte meg.

Radocsy Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.122.l.

Szepeshelyi főoltár Töviskoronázás mestere MDK

Főoltár tábláit az 1889-i restaurálás alkalmával állitották össze, s ekkor uj keretekbe foglalva, megcsonkitották, részben át is festették őket. /Delencz J: A szepesi püspöki székesegyház multja és stilusa. Vasárnapi Ujság. 1891. 738./

Mestertől származik a főoltár külső képei közül a Schongauer metszetet követő Töviskoronázás. /Reprodukció könyvben CXXVI. tábla/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 122, 207. l.

Szepeshelyi főoltár belső képeinek mestere MDK

/ Szent Mihály oltárra vonatkozó irodalom: Holtze O.: Rogier van der Weydens Altar von Beaune. Pantheon XXVII /1941/ 124-13o. - Clemen P.: Die Kunstdenkmäler der Rheinprovinz. Düsseldorf 19o5. V.köt.III.rész.222.

~~xaxx1478xxxtemplomxszentélyixxablakánxxközlixxhogyxekx~~
~~korxmárxállottxaxfőoltár,xaxSzentxMihály~~

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.2o7.l./351.jegyzet/

Szepeshelyi főoltár belső képeinek mestere

MDK

Az 147o-147o körül készült szepeshelyi Szent Márton főoltárra vonatkozó adatok az Adattárban

Képek: 1.Szt.László,Imre és István.2.Szt. Apollónia,Margit és Erzsébet,3.Szt.Edvárd király,Toulousei Lajos és Lajos Király,4.Szt. Katalin,Borbálya,Orsolya. 5.Olajfák hegye.6. Keresztvitel.7.Krisztus Pilátus előtt.8.Kálvária.9.Utolsó vacsora.lo.Töviskoronázás.11.Ostorozás.12.Krisztus siratása.

Az 5-9. és a 11-12.képet a Szepshelyi főoltár Passió mestere és a lo.képet a Szepeshelyi főoltár Töviskoronázás mestere festett.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.437-438.l.

Szepeshelyi főoltár belső képeinek mestere MDK

Főoltár tábláit az 1889-i restaurálás alkalmával állitották össze, s uj keretekbe foglalva, megcsonkitották, részben át is festették. /Dolencz J: A szepesi püspöki székesegyház multja és stilusa. Vasárnapi Ujság.1891.738./

A belső 4 szárnymezőn hármasával álló szentek láthatók, a bal felső táblán a magyar királyok alakjai, István, Imre, László /Reprodukció könyvben CXXVII. tábla/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.122,2o7.1.

HUNGARY · BEREFT of HER · PAST:

MONUMENTS of MAGYAR ART AND HISTORY BEYOND THE FRONTIERS of TRIANON

IL · PASSATO · DEFRAUDATO

OPERE D'ARTE MAGIARE OLTRE ALLE FRONTIERE DI TRIANON

AZ · ELRABOLT · MULT

MAGYAR MŰEMLÉKEK TÚL A TRIANONI HATÁRON

JEGES

When the Trianon treaty deprived Hungary of territories which had been one with her for a thousand years and nationally, geographically and culturally formed a clear unity, it did not simply plunder it of produce, people and trade in a disgraceful and stupid way: it also robbed it of most of the historic and artistic treasures which the Magyar genius had created throughout the space of a millenium.

Con i territori che il trattato del Trianon ha strappato al corpo geograficamente, etnicamente, per storia e per valori d' arte strettamente unito, con un comune passato e per 1000 anni di seguito sempre difeso dell' Ungheria, hanno tolto a questa nazione non soltanto grandi valori di produzione, etnici e commerciali, immeritatamente e senza alcun significato, ma hanno tolto anche la parte migliore delle creazioni

Azokkal a területekkel, amelyeket a trianoni béke letépett az ezeréves Magyarország földrajzi, népi, történelmi és művészi értékekben is egységes, közös multú és ezer éven át mindig megvédett testéről, nemcsak termelési, népességi, kereskedelmi igen nagy javaktól fosztották meg méltatlanul és értelem nélkül ezt az országot, hanem elvették a nagy kulturált városoktól lakott területekkel művészeti és történelmi kincsei-

One of the fiercest battles in the Hungarian war of in the Hungarian war of independence of 1848 was fought near Segesvár. At present belonging to Roumania. — L'antichissima Segesvár. Accanto a questa città si svolse una delle piú famose battaglie delle guerre per l'indipendenza del 1848. (Territorio romeno). — Az ősrégi Segesvár. Mellette vívták az 1848-as szabadságharc egyik legvéresebb csatáját. (Román megszállás).

Tomb of the Hungarian champion of liberty, Francis Rákóczi II. and of his mother, Ilona Zrinyi, at Kassa. At present belonging to Czechoslovakia. = La tomba di Francesco Rákóczi, eroe delle guerra del l'indipendenza ungherese, e di sua madre, Elena Zrinyi. a Kassa (Territorio czeco). — II. Rákóczi Ferenc a magyar szabadsághős és anyja, Zrinyi Ilona sírboltja Kassán. (Cseh megszállás).

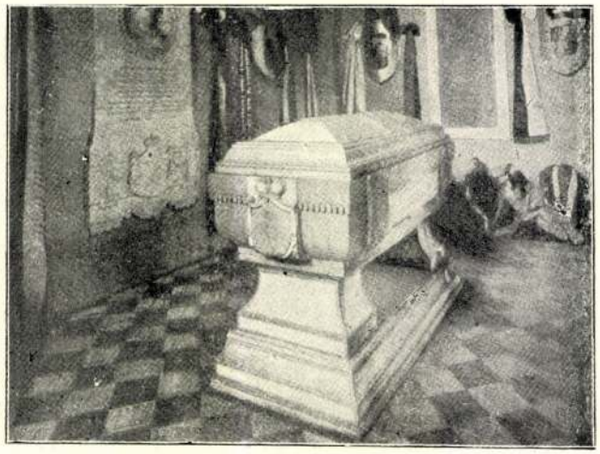

Tomb of the Hungarian champion of liberty Imre Thököli, at Késmárk. At present belonging to Czechoslovakia. — Tomba dell' eroe ungherese Imre Thököli a Késmárk (Territorio czeco). — Thököli Imre magyar szabadsághős sírboltja Késmárkon. (Cseh megszállás).

It robbed Hungary of the birthplaces of such immortal and purely Magyar writers and artists as Balassa, Miklós Zrinyi, Kálmán Mikszáth, Imre Madách, László Paál, Mednyánszky, Kupeczky,

del genio magiaro nel campo dei tesori d' arte e di storia insieme ai territori con i loro centri di cultura.

Hanno tolto la terra natale di immortali scrittori ed artisti come Balassa, Miklós Zrinyi, Kálmán Mikszáth, Imre Madách, László Paál, Mednyánszky, Kupeczky, János Fadrusz, Ferenczy, di studiosi come Bólyai, Pázmány, Korányi ed oggi le ceneri di Rákóczi, di Thököly i grandi eroi della libertà magiara, e János Hunyady il primo dei capitani ungheresi, riposano in terra czeca e romena.

Le frontiere del Trianon hanno lasciato i territori del grande bassopiano ungherese tante volte sconquassati dai turchi e dai tartari ed anche oggi con pochi centri cittadini, ma ci hanno tolta la cultura secolare delle città della Transilvania, della Szepesség, dell' Alfa e della Bassa Ungheria con i loro monumenti, con le loro chiese antiche, con le loro biblioteche e con le loro scuole.

Perchè ciò che in fatto di monumenti artistici è rimasto ancora nella Pannonia Cristiana a partire dal III. secolo da un millenio a questa parte era radunato tutto in queste città. Costruzioni romaniche, gotiche della Rinascenza e barocche, veri capolavori come i Duomi di Gyulafehérvár (XIII. sec.), le chiese de Francescani e delle Clarisse di Pozsony, (XIII., XIV. sec.) la chiesa di Santa Elisabetta e la Cappella di San Michele di Kassa (XV. sec.), la chiesa del Municipio di Bártfa (XV. e XVI. sec.) la famosa Chiesa Nera di Brasso e le memorie del Rinascimento delle città sassone (XV., XV., sec.), il Castello di Vajdahunyad (XV. sec.), la

nek, műemlékeinek, a magyar géniusz ezer évi alkotásainak legjavát is!

Elvették olyan törzsökös és halhatatlan magyar írók és művészek szülőföldjét, mint Balassa, Zrinyi Miklós, Mik-

The Apostle St. Peter. A relief in stone, from the XII. century, in the cathedral of Gyulafehérvár. At present belonging to Roumania. — San Pietro. Altorilievo in pietra del XII. secolo nel Duomo di Gyulafehérvár. (Territorio romeno). — Szent Péter apostol. Kődombormű a XII. századból, a gyulafehérvári székesegyházban. (Román megszállás).

Tombstone of István Zápolyai, palatine of Hungary and a famous captain of armies. This tombstone was one of the earliest works of renaissance art in Hungary. To-day it belongs to Czechoslovakia. — Stefano Zápolyai, palatino e capitano ungherese, Sua tomba nel Duomo di Szepeshely. Una del monumenti precursori della rinascenza ungherese. Attualmente in territorio czecoslovacco. — Zápolyai István magyar nádor és hadvezér síremléke a szepeshelyi székesegyházban.

SZEPESHELY

RÉSZLET A SZÉKESEHYHÁZ HOMLOKZATÁRÓL

Gerevich. M. románkori emd.

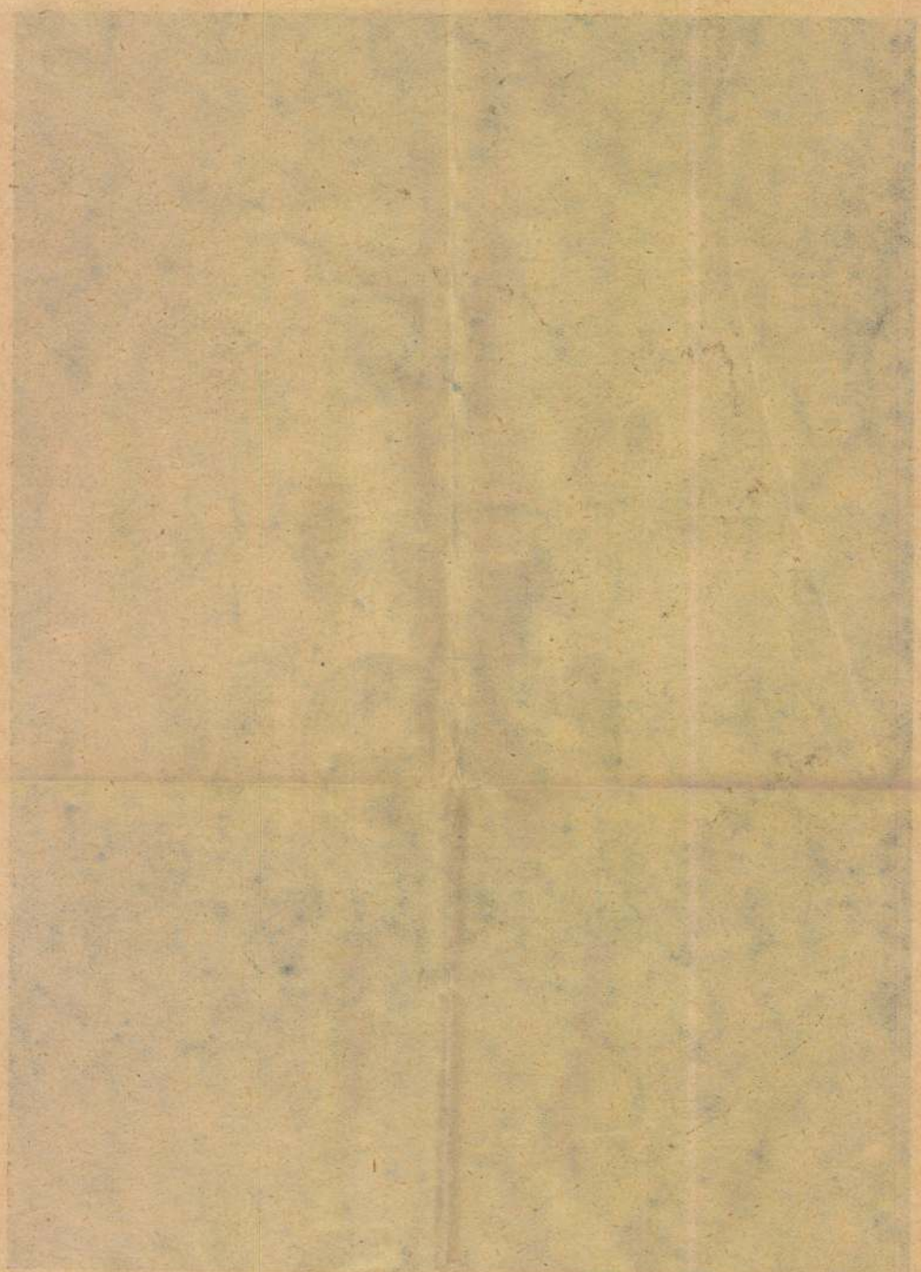

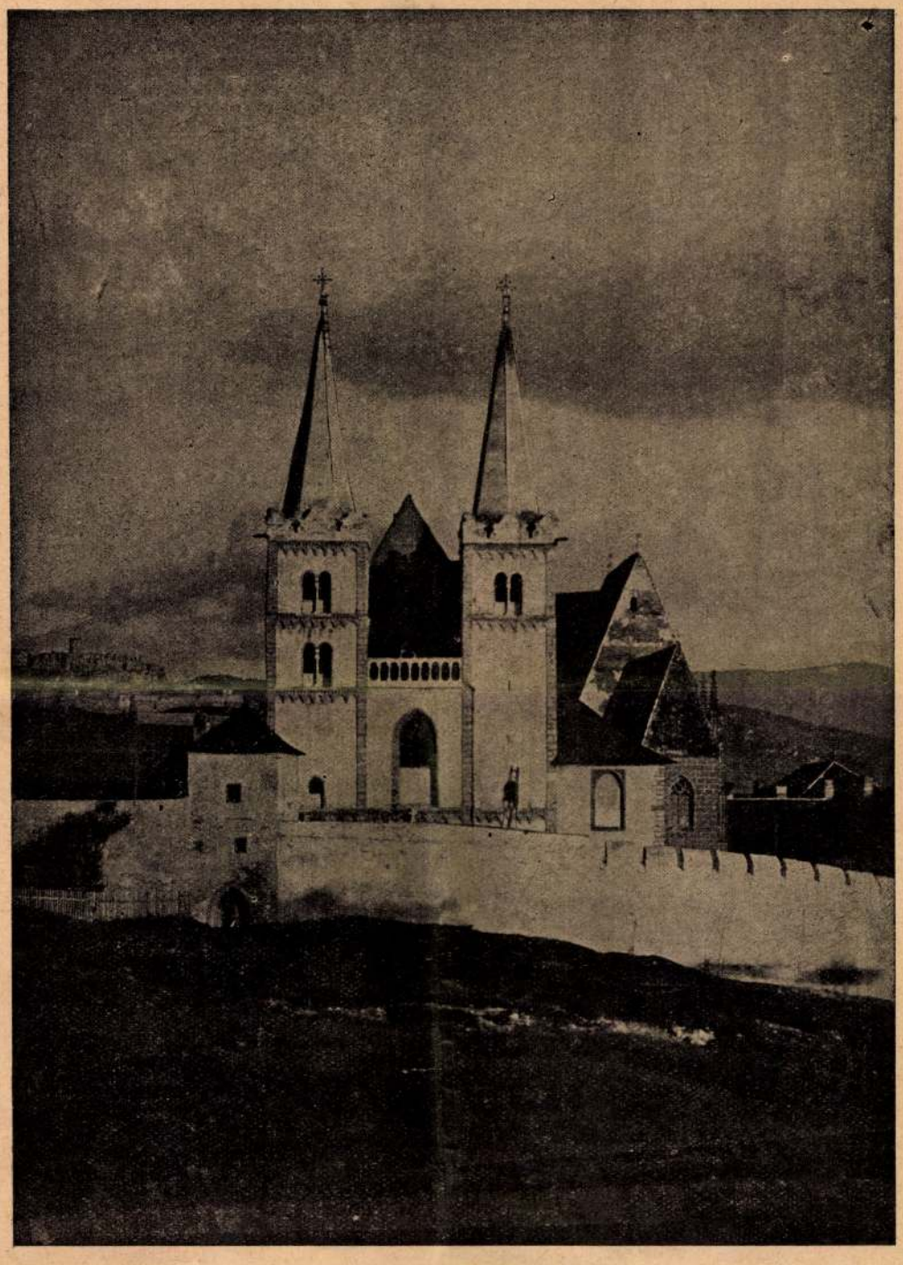

SZEPESHELY

SZÉKESEGYHÁZ. XII. SZÁZAD VÉGE

Szepeshely

volt.

SZEPESHELY, a szepesi prépostság, 1776 óta pü pökség és káptalan székhelye. Szepesváralja tőszomszédságában, domb tetején épült s bástyafalakkal körülzárt, egyetlen utca, a kanonoki házakkal, felső végén a püspöki palotával, papnevelő intézettel és a székesegyházzal. Utóbbi, mint az 1198-ban alapitott prépostság temploma, két nyugati toronnyal, román stílusban, 1200 körül épült s 1470—1478-ban jóval nagyobb háromhajós gótikus csarnoktemplommá bővítették ki. 1493-ban Szapolyai János épittette hozzá a szárnyashajó hosszában a déli kápolnát, amely az épület legszebb részlete. A Sz.-i székesegyház északi bejárata fölött Róbert Károly koronázását ábrázoló koraigót jellegű falkép látható 1316-ból. Egykor 13 szárnyasoltárából 4 s a főoltár szárnyképei maradtak fönn. Síremlékei sorában a legszebb Szapolyai Imre († 1478) és Szapolyai István († 1494) vörösmárvány síremléke. Kincstárában sok középkori miseruha s gótikus és későbbi ötvösmű látható. V. ö. Divald K., Szepes vármegye müv. emlékei I—III. (1905—1907). *Divald*

K-gy II. 501

MDK

Szepesi

Baranski E.L: Főiskolánk párisi a 6. nemz.közi ... kongresszuson. Képzőmüv.Főisk.Évk. 1936/37.

1.

MDK

Szepesi,

Barczával közös tervén a szándék elvesztette célját. Tizenhárom oszlop jelképezte volna a tizenhárom aradi vértanut. A szemlélö aligha számolja meg az oszlopokat.

Éber László: Szabadságharcunk emléke.
Magyar Iparmüvészet. 1907. 4. sz. 178.l.

M.D.K.

SZEPESI András festő

Szalonna (Borsod m.) ref. t. falekép

Művért. 1952.

Dercsényi Dezső: Magyar müemlékvédelem felszabadulás után 153. l

153.

Szepesi András

festő

MDK

A szalonnai templom hajó t, a szentély egy részét és a diadáliv freskóit talán ő készi tette 1426-ban.

Magy.Müv.Tört. /sezrk.Dercsényi/ 196.o.

Szepesi András festő M.D.K.

A szalonnai falképeket 1426-ban készítette.

Kampis, lexy. mûv. Bp. 1960, 419

M. D. K

SZEPESI András

Szalonna (~~Abaúj~~ Borsod-Abaúj m.
ref.-templom, ~~k~~ szentélyében diadolíven
medaillonok. XV. sz.

Magyar építészet. Bp. - 1954. 38. l.

Szepesi András MDK

Fennmaradt feliratból tudjuk, hogy ő festette egy társával Szalonna 1426-ból származó képeit. A művész neve arra mutat, hogy e környék rokon, olasz hatás alatt született emlékeit közvetlen szálak fűzték Északmagyarország falképeihez. A szalonnai templom hajója falán a mészréteg alatt még feltáratlan lovas alakok rejtőznek, valószínűleg a László-legenda jelenetei.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.65.l.

Vde kérdéses, hogy Aquilához hasonlóan egy nagyobb műhelyt vezetett-e.

2

Szepesi András MDK

A diadaliv bélletének korábbi apostolai /reprodukció a könyvben CV.tábla/ már a közeli szentsimoni Kálvária és a rudabányai Mettrciára utalnak.Szalonna, Szentsimon, Rudabánya festményeinekxxxxxxxxxxxxx stilusbeli alakulására jelentős hatást gyakorolt a közvetett, vagy közvetlen olasz hatás.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.65.l.

3.

Szepesi András MDK

A szalonnai ev.ref. templom falképeire vonatkozó értesitések és adatok a Katalógusban. A hajó keleti falára festett felirat idézése. A feliratban szereplő Szepesi András és társa festhette a diadaliv, szentély, hajó képeit és az apszis elenyészett apostolalakjait. A hajó falképeit és a szentély több jelenetét Groh tárta fel 1922-ben. A képek ujabb restaurálását és a további feltárásokat Bartha László végezte, 1951-ben/?/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954. 212.l.

Szepesi András. 4. MDK.

A szalonnai falképek leirása.
A falképek avarellmásolatai és fényképei
a MOB gyüjteményében.
A falképekre vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp.1954.212-213.l.

Szepesi András

festő

Szalonna

1423

l.

Gereuropaihely

18 l.

Carrére, épitész VI. 99.

András

festő

a szalonnai freskók

mestere, szepesi

származási

Kőszeghy Elemér

közlése

Leszik ist c. Eket

róla a Magyar-

ság 1923-ban

Irtam Leszich Andornak

hogy küldje mege alkot. 1940 VI.19

Szepesi András

festő 1417

Szalonna

rod

Gerevich L'arte

14.l –

-- 1905. átv. jegyzék 579.-- Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 2206 és a leltárban 3146.

Ad Kepr 146.
D. r. 39.
uj 56 a)
Ugl 565 547

Jankovics gy 94

Szepesi András

falképfestő

Szalonna (Borsod vm.)

1417 vag 1427.

irod

z

Ger Ung Kunst.

158, 175. l.

DMKE VI. 315.

Szepesi András

festő 1426

a szalonnai XV. szá-
zadbeli falfestmények
(diadal iv) egyik mestere
A régibb képeket az
1922. évi reno-
lásd válás alkalmával
bontották ki a mészalól.

Szabó Borsodárpk templ

37. l.

1905. április 26.

A Zatmári Kölcsey-Kör elnökségének: a gyűjtemények megnyitási napjának május 14-ről – az Akadémia nagygyűlése napjáról – május végére, vagy június elejére való elhalasztása kéretik. 320 (1905.)

Szepesi András
ferkő

SZALONNA

Tpl. Szepesi András freskói

Gerevich Tibor: Kolozsvári Tamás. Az Országos Magyar Régészeti Társulat évkönyve, I–1923, 165 l. 180 l.

Szepesi András festő

SZALONNA

Ipl, Szepesi András freskói

Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Minerva, III–1924, 113 l.

Szepesi András

festő[4]

1417 ben vagy 1427 ben
készítette a borsodmegyei
Halomnai most ref. templom
falképeit. Körelő rokonság-
ba van ezekkel az esztergomi
keresztény Muzeumnak kb ebből
az időből való harmonostatu predellája.

Genthon István

A vége magyar festő-
művészet, Vác, 1932

31. l.

Gerevich Tibor: Kolozsvári Tamás Bpest, 1913

15 és 29. l.

Ikrelmespár. Törött gzöngyházdombor-
mű, 11 cm. XVIII. század.

Szepesi András

festő

lásd

GerMRE

228. l.

keménységi fok az iron 6 oldalán jelezve van.

Figyelje meg alacsony árát és kiváló minőségét éz az Ön elhatározása is ugy fog hangzani. ha nem STABILO, ugv **mikrofinom Othello!** Kereskedők, mérnökök, épitészek, rajzolók, diákok mind értékelik e világos csikozásu szegélyröl már messziről is felismerhető Othello iront. Minden szaküzletben kapható a STABILO szines és OTHELLO mikrofinom iron.

Schwan-Bleistift-Fabrik
Nürnberg

ÁSOLÓIRON, 6 szögletü.

82 közép, 1084 kemény, 1085 extrakemény.

Budapest, VII. Damjanich ucca 46. Telefon: József 434-48.

Printed in Bavaria, Imprimé d'Alle

SZEPESHELY (SPIŠSKÁ KAPITUĽA)

14. kép

EGYHÁZMEGYEI MÚZEUM. (Diecezálné muzeum). *Háromszögalakú oromkép* a szepesmegyei Leibicről. Belső lapján ezüstözött háttérrel Jeremiás próféta mellképe. Kezei közt mondatszalagját — Jeremias propheta — tartja. Hátsó lapját legutóbb (1937), a konzerválás alkalmával rácsozták, különben festetlen, bizonyságául annak, hogy egy elpusztult szárnyasoltár középső képének volt egyik orma. A képmező mérete: alsó szél. 34·5 cm, baloldali mag. 47 cm. Az eredeti ezüstözött kerettel 49 × 67 cm.

Szepeshely egyház-
megyei múzeum

Csánky - szepesi 50. l.

képen Szt. Imre szüzességi fogadalma. A kis oltárral [illegible] mondatszalagján a következőket olvashatjuk: Preclara est virginitas, virginitatem mentis et corporis ate exigo h[emerice]. (A rövidítések feloldását dr. Ányos Lajos orsz. levéltári igazgató úrnak köszönhetem.) Az alsó képen Szt. Imre halála. Az oltár oromzatát nyolc háromszögalakú kép alkotja a próféták mondatszalagos mellképeivel. A balszárny felett: Daniel propheta és Jeremias propheta. A középső kép felett: Isaÿas propheta, rex Salomon propheta, Abdias propheta és David rex propheta. A jobbszárny felett: Johel propheta és Ezechiel propheta. A középső képen, az ormokon a bal és jobb alsó jeleneten megújított arany-hátterek. A szárnyak külső képein és ormain lilavörös hátterek. A balszárny felső képén a Mater dolorosa, az alsón Szt. Kristóf, a két oromképen Jonas propheta és Baruch propheta. A jobbszárny felső képén a Vir dolorum, az alsón sienai Szt. Bernardin, a két oromképen Amos propheta és Elizeus propheta. A főoltár multszázadvégi restaurálása alkalmával a képek általános megtisztítása helyett a sérülések javításán kívül, főleg a sík-formákat, a talajt vagy a hátteret újrafestéssel, a főalakok ruházatát az ornamensek aranyozásával élénkítették. Az egész oltárt újonnan emelt neogotikus oltárvázba építették, a képeket pedig új keretbe foglalva, láthatólag meg is szűkítették. Jeremiás és Jóél próféták oromképeit felcserélték. A középkép mérete: 200×160 cm, a szárnyképeké 96×71 cm, az oromképek alsó szél. 30 cm, baloldali mag. 37 cm.

Szepesbelyi mester

Oltár táblakép, fa, 77 x 45,5 cm.:
a.) „Mária templomba menetele,"
b.) „Mária oltalmába fogad egy pápát."
Szépmüv. múz. 57 sz.

L'art de Hongrie du X au XX siècle,
Kiadják, Paris, 1966. katalógus.

Szepeshelyi mester

Két táblakép Szepeshelyről, fa, 103 x 74 cm. a.) „Mária halála," b.) „Kálvária", 1510 körül. Szépműv. muz. 62 sz.

L'art de Hongrie du X au XX siècle, Kiállítás, Paris, 1966. katalógus.

Szepeshelyi mester

a „Szüzanya elszenderülése," valamint a „Kálvária" c. művei helyes fogalmat adnak a szepesi iskola magasfoku kvalitásairól.

Radocsay Dénes: „Középkor és renaissance." L'art de Hongrie du X au XX siècle. Kiállítás, Paris, 1966. Katalógus.

Szepeshelyi festő

XV. sz. vége

oltárszárnyai

repr.

Szépm. Műv. Erk

VIII. 54, 55,

56. 1.

ΒΑΣΙΛΟΣΑΣ

ΑΝΑΛΗΦΘΗΚΕ

Szepeshelyi főoltár

Azárnyképei 1478

l.

Szépm. Muz. Évkönyvl

VIII. k 16 – 21. l.

22. l. képekkel.

Bp.IX.,Hőgyes Endre-u.10.sz.
Telefon: 186-556.

265/1948.szám._

Minisztériumtól rövid
Országos Bizottsága 1948.évi auguszt
vét a következőkben terjesztem elő.
1./ A szombathelyi székesegyház hely
A szombathelyi székesegyház belső ki
támogatására.

Szepeshelyi vidéseszfhár

Szt. Mihály arkangyal
oltára 1478.
repr

l.

Szépm. Muz. Évk.
VIII. 25 l.

Királyok hódolása –
oltár. u.o.
repr.

u.o. VIII. 27. l.

A M. Postatakarékpénztár

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest

IX. Hőgyes Endre u. 10.

Szepeshelyi vitéz egyház

Mária halála oltára

repr.

Szépm. Muz. Évk.

VIII. 61. l.

48 április 28

	38.-forint
	7o.-forint
ale de Chartres	9o.-forint
11 kötet	25o.-forint
	448.-
lmi adó	13.44
letók	1.38
	~~283.32~~
	462.82

Szepes helyi szekesegyhaz

oltárszárnyai a

Szépm. Muzeumban

Repr.

Szépm. Muz. Evk.

VIII. 59. l.

60. l.

2 fillér, mely összeget köszönettel

Teljes tisztelettel

Szepeshelyi székesegyház

Mária koronázása
oltára 1499?

repr.

Szépm. Muz. Évk

VIII. 49. l.
50. l.
51. l.
52. l.
53. l.

A m. postatakarékpénztártól

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest
IX. Ügyes Endre u. 10.

Hivatalból
Díjátalányozva

Szepesbelyi szárny-
képek

a Szépm. Muzeumban.
repr.

Szépm. Mécz. Évk

VIII. 42. e.

MDK

SZEPESHELYI

A szepeshelyi székesegyház főoltára képeinek alkotoja.

1478-80 körül működött az a festő, aki a szepeshelyi székesegyház főoltárának képeit alkotta. A képek belső felükön hármasával egymás mellett álló szenteket, kivul passiójeleneteket ábrazolnak.

Genthon István: A régi magy.festőművészet.

Vác, 1932. 53, 54.l.

MDK

A szepeshelyi székesegyház főoltára képeinek alkotója.

1478-80 körül működött az a festő, aki a szepeshelyi székesegyház főoltáranak képeit alkotta. A képek belső felükön harmasával egymás mellett álló szenteket, kivül passiójeleneteket ábrázolnak.

Genthon Istvan: A régi magy.festőművészet.

Vac, 1932. 53, 54.l.

1.

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere MDK

Stiláris hasonlóságok szerint mester műve a szepeshelyi Mária halála oltár. az 1478-i templomszentelési okmány közli, hogy ekkor már állott a Mária halála oltár, mely feltehetően nem sokkal előbb készült. Oltár táblái nagyrészt átfestettek, külső képei közül csak a Szent Györgyöt, a Kristófot és az Angyali üdvözletet ábrázoló tábla őrzi eredeti vonásait. / Angyali üdvözlet reprodukciója könyvben CXXIX. tábla/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.123.l.

2.

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere MDK

/1499?/

Mária koronázása oltár négy belső képén az Angyali üdvözlet, a Krisztus születése, a Vizitáció, a Királyok imádása, külső nyolc tábláján a passió jelenetei. Képek kompoziciójában németalföldi hatás jut érvényre, szinezése a Flémalle-i mesterre és Rogier van der Weyden re emlékeztet. Reprodukció könyvben:

Angyali üdvözlet CXXX. tábla

Vizitáció CXXXI. "

Az oltár két külső szárnylapja CXXXII-CXXXIII. "

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 123.l.

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere MDK

A Mária koronázása oltár Horváth Vikor közlése szerint 1499-ben készült. Schürer és Wiese a Krisztus Kaiafás előtti jelenet egy cimermező-jében látható két "C" formában egybefonódó halalakban a művész monogramját sejtette./Schürer O.-Wiese E.: Deutsche Kunst in der Zips.Brünn-Wien-Leipzig 1938.100-101,227,233-234./

- Mester művészetének jellemzése.-

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.123.208.1.

4.

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere MDK

Oltár egyes képeinek elemzése. -

Mester valószinüleg nagyobb mühely élén dolgozott, hatása kiterjedt Sziléziára is. A boroszlói Szent Berhardin-templom egy Angyali üdvözletet ábrázoló táblája bizonyosan szoros kapcsolatban állt a szepeshelyi Mária koronázása oltárral. /Buchner E.: Schlesische Malerei und Plastik des Mittelalters. Zeitschrift für Bildende Kunst ~~XXX.1926-276~~ LX.1926-27.191-192.;- Braune, H.-Wiese E.: Schlesische Malerei und Plastik des Mittelalters.Leipzig 1926. 197. kép/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 125.l. 208.l.

5.

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere MDK

Mester köréből származott két szepeshelyről származó oltárszárny valamint a lőcsei Mária hó oltár festője, s a mester formálta a felsőerdőfalvi Szentháromság oltár festőjének stilusát is.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.125-126.l.

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere MDK

németalföldi hatás oltár stilusában.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.115.l.

· Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere MDK

A turócszentmártoni muzeum két Fricsről származó oltárszárnyán, belső képeken a lőcsei Mária hó oltárának, s közvetve a szepeshelyi Mária koronázása oltárnak hatása érezhető.
Közvetve hatott xxxxxxx szepeshelyi műhely a berzenkei Mettercia oltár stilusának kialakulására is.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.129.l.

Szepeshelyi Mária koronázása-oltár mestere MDK

A szentbenedeki Kornis kastályban felbukkant, innen a Szépmüvészeti Muzeumba került kétoldalán festett, majd kettéfürészelt tábla, egyik oldalán Krisztus mennybemenetele, másik felén János jelenései egyik jelenének ábrázolásával). xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx tipusaiban a Mária koronázása oltár figuráira emlékeztet.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.186.l.

Mária koronázása

Szepeshelyi ~~Királyok imádása~~ oltár mestere

MDK

Mária Halála

Az 147o-147o körül készült ~~Kirk~~ szepeshelyi ~~Királyok imádása~~ oltárra vonatkozó adatok az Adattárban.

Képek:1.Szt.István király,2.Szt.László.3.Szt. Imre.4.Alamizsnás Szt.János.5.Szt.György.6.Szt Kristóf.7.Szt.Borbála.8.Szt.Erzsébet.9.Szt. Balázs1.1o.Vizitáció.11.Szt.Adalbert.12.Angyali üdvözlet. Több kép teljesen átfestve.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Kp.1955.438

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere

MDK

Az 1499-ben/?/ készült szepeshelyi Mária koronázása oltárra vonatkozó adatok az Adattárban: Az oltáron egykor az 1499-es évszám volt olvasható. Képeket Merklas restaurálta. Képek: 1. Angyali üdvözlet. 2. Krisztus születése. 3. Vizitáció. 4. Királyok imádása. 5. Krisztus elfogatása. 6. Krisztus Pilátus előtt. 7. Krisztus Kaiafás előtt. 8. Keresztvitel. 9. Olajfák hegye. 10. Töviskoronázás. 11. Otorozás. 12. Kálvária.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 442-443. l.

Szepeshelyi Mária koronázása oltár mestere

MDK

Gerevich Újabb feltevése szerint az okolicsnói mester a Mária koronázása oltár hatása alatt dolgozott.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.177.l.

Szepesi-Hurka.

A szegedi „Paletta" képszalon kiállításán műve szerepel.

Színház-Színházi Ujság, Szeged. 1928. dec. 16.

MDK.

Barcza és Szepesi, szobrászok.

Nem mellőzhetjük hallgatással közös tervüket. Az egész- tagadhatatlanul ügyesen felhasznált eszközökkel - szimpadiasan beállitott tömeggel igyekszik a szabadságharc eszméjét kifejezésre juttatni.

Szabadságharcunk emléke. - Pályázat.
Magyar Iparmüvészet, 1907. 4.sz. 197.lap.

Szepesi András

festő 1426-ban készítette a nalonnai falképeket (szenter mellképei).

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

70. l.

MDK

Szepesi András festő,15.sz.

A szalonnai templom freskóit készitette 1426-ban.
Stilusa Budára utal.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 212.l.

M.D.K.

Szepesi András, festő.

Szalonán Falképei mesternévvel, évszámmal. 1426-ból.
419.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. Bpest. 1960

Szepesi András

festő XV. n

Leszik Andor A

Halonnai ref. templom

árpádkori falfestmeje.

hol jelent meg?

ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT
BUDAPEST VI. ANDRÁSSY ÚT 69. TELEFON: 1-206-78, 1-291-15
A MAGYAR IPARMŰVÉSZET SZERKESZTŐSÉGE
UNGARISCHE LANDESGESELLSCHAFT FÜR KUNSTGEWERBE
SOCIÉTÉ DES ARTS DÉCORATIFS DE LA HONGRIE
HUNGARIAN SOCIETY FOR APPLIED ART

Ngs. dr. Szentiványi Gyula urnak

Bp. IX.Rákos u. 1o

Szepesi András

szalonnai falképek
1417–1427 Eört

láid

Horv. Zsigmond

138. l. és 38 kép

Kön

A Müemléke

Bizottsa

Szepesi András
festő
1426-ban festette
a szalonnai (Borsodom)
templom diadalívének
falképeit, mely profé-
tákat ábrázol

Csikv Borsod
145. képpel.

Szepesi András

festő

Szalonnai freskók
(Szt László róla) alkotója
1417 - 1427

138. l

Horváth H: Zsigmond
király és kora
Bp 1937

hagyományai. Főv.Képtár katal.elősza-

nder Márton /Martinus/, kőmüves a
---
hérvárott.

zékesfehérvári Szemle. 1931. 10-12.sz.

Gunderich /Gundrich,Gundtrich,Kundrich/

ász. Született 1704 körül Pesten,ahol
1743. restaurálta a Szentháromság-
nyarán panaszt emelt a kőfaragók ellen
delését,hogy azok ne végezhessenek
lamint, hogy a Pálos-rend szobrásza
storon kivüliek számára. Meghalt 1747
egye 1765. a városi szegényházba került.

G.József szobrász, a. 1752. iratkozott

Szepesi András

Festő

Gentmüeml.

176. l.

A vallás- és közoktatásügyi m.

82.087-1916. szám.

III.

A Műemlékek Országos Bizott-
---
ságának

Budapest.

Folyó évi junius hó 29-én 247. szám alatt kelt fölterjesztésére, tudomása és az érdekelt épitész úr értesitése végett, azzal a megjegy

Festékek, falfestmény
Szepesi András palonnai falképei
1487 v. -27.

Gerevich: A régi magyar minőséget európai helyzete.
Minerva 113. l.
1923.

Szepesi András, festő
szalonnai falképek, 1417 v. 1427.

Csorovich: A régi magyar Szűrvényt európai
helyzete.
Minerva 1923.
113. l.

Szepesi András MDK

festő

Horváth H.: Zsigmond király és kora. Bp. 1937.
138.o.

Szepesi András

Társával együtt 1426-ban festette a
valonnai tpl. diadalívének lejzeit

Radocsay Dénes:Falképek a középkori Magyarországon
Corvina Bp.1977. 25.old.

164.old

SZEPESI ANDRAS, resto

A Szalonnai Árpád-kori templom diadalívének 1922-ben feltárt XV.századi falképei. Szepesi festettel426-ban. 6.kép.- Reket repr. 71.old

DÉNES GYÖRGY: Szalonna feudális főúri szálláshely és kerek temploma 65.old

A Herman Ottó Múz.Évkönyve, XII. Miskolc, 1973

SZEPESI ANDRAS, festo

5.kép.- A szalonnai Árpádkori templom.-A XI.sz-i kerek templom apszisának déli falán 1900-ban feltárt és azóta elpusztult XV.sz-i falképtöredék. Festette 1426-ban Szepesi. Fekete repr. 70.old

KÉNES GYÖRGY: Szalonna feudális főúri szállashely és kerek temploma 65.old

a Herman Ottó múz.évkönyve, XII. Miskolc, 1973

SZEPESI ANDRÁS, festő

A szalonnai Árpád-kori templom falán feltárt felirat szerint a falképek egy részét Szepesi András festette 1426-ban. /5-6.kép./.80.old. 41.jegyz

ÉNEK GYÖRGY: Szalonna feudális főúri szállashely és kerek temploma 65.old

A Herman Ottó Múz.évkönyve, XII. Miskolc, 1973

Szepesi Attila

1021

Jelenkor, 1968. január—június

Január óta új köntösben jelenik meg a Jelenkor. A Lantos Ferenc tervezte borító modernebb, mozgékonyabb a réginél, figyelmet keltőbb a tipográfiai megoldás is. Egyre színvonalasabb a lap grafikai és képanyaga. Tartalmi vonatkozásban folytatódnak a múlt év szerencsés kezdeményezései: a TV-szemle, amelyet sikerült megóvni az ellaposodástól, egyetlen számból sem hiányzik, s viszonylag rendszeresen jelentkezik a színes, változatos krónika. Folytatódik Loránd Imre széles olvasóközönséget érdeklő cikksorozata (Berkesi András regényéről, Dumas-ról és Jókai népszerűségének titkáról ír), s újabb darabokkal egészül ki Pomogáts színvonalas, magvas portré gyűjteménye (Szécsi Margit, Karinthy Ferenc, Cseres Tibor). Nagy L. Sándor és Bajomi Lázár Endre beszámolói — bár szűk körre korlátozva — lehetővé teszik a Jelenkor olvasóinak, hogy a külföldi irodalmi élet eseményei felől is tájékozódjanak.

A példákat tovább szaporíthatnánk, de már az eddigiek is jelzik a folytonosságra törekvést: a Jelenkor különböző olvasó rétegeket érintő sorozatokkal igyekszik állandó olvasótábort szervezni. Sok vonatkozásban sikerült már ezt a törekvést realizálni, máskor még inkább csak a szándékot értékelhetjük.

A lírai termés sokszínű és színvonalas, az előző évekhez képest gondolati gazdagodás jellemzi. Puszta felsorolás helyett csak néhány alkotót említenénk, akiknek a versei ezúttal különösen tetszettek. *Csorba Győző* költeményeiben a tágasság és mélység kap meg, és az a mód, ahogyan legszubjektívebb érzéseit megvallva általános, emberi gondokat fogalmaz meg. Ide kívánkozik a Lemle Géza emlékének szentelt *Inkább a válasz* c. vers néhány sora, amely utolérhetetlen tömörséggel, szívbemarkolóan tudja egyszerre felidézni a halott alakját, egyéniségét és a költőét is, aki a halálon győzedelmes emberi nagyságot ünnepli:

„Örök kétely kínzottja én
[szokatlan
heved gyakran sokalltam
s kívántalak torpanni néha
[cseppnyit
Ám te az anyák nagyszerű
szelíd-konok bizalmával
[szívedben
csak ültetted a gyönyörű
magvakat rendületlen
s kihajtottak megnyúltak
[bokrosodnak
teremnek vagy termő-
[virágosodnak"

Pákolitzban az egyszerűsége a megrendítő: gesztusok, nagy szavak nélkül tud vallani lelke legmélyebb rétegeiről, iróniája mögé rejti fájdalmát, ha az Embert éri sérelem.

Felfűnően sokat szerepelnek a fiatalok. *Szepesi Attila* erős hangulatú képei rokonszenves költői portrét rajzolnak elénk. *Bihari Sándorban* intellektualizmusa, *Makay Idában* őszintesége, *Kalász Márton* verseiben az egyéniség, sajátos látásmód hat az olvasóra. De fel kellett figyelnünk a legfiatalabbak, *Marafkó László* és *Csordás Gábor* tehetségére is.

Ritkábbak a felfűnően negatív, kifogásolható jelenségek; a képek öncélú, már-már zavaros túlburjánzása (Galambosi), a mesterkéltség, a valódi gondolat hiánya (Káldi) vagy ennek ellenkezője, az, hogy megfelelő forma híjján elsikkad az érdekes gondolat (Héra).

Jó a szépprózai anyag átlagszínvonala is. Az írások zöme a ma emberének problémáit, a világban elfoglalt helyzetét vizsgálja, s elsősorban belülről igyekszik megközelíteni a hőst, tudata, érzései, erkölcsi világképe felől. *Kolozsvári Grandpierre Emil*nek sikerül ez leginkább. Figurái szándékos elrajzoltságuk ellenére — vagy éppen annak következtében — típusok, az író szatirizáló indulatát az váltja ki velük szemben, hogy adottságaik ellenére sem képesek maguknak emberi életet teremteni. Ugyancsak az értelmes élet kialakítását akadályozó hamis beidegzések, sokszor pusztító erővé váló konvenciók ellen tiltakozik *Bertha Bulcsu* Kék égi tej c. elbeszélésében. *Lázár Ervin* gyermekfiguráiban finom lélektani érzékkel elemzi a társadalmi körülmények és az egyéniség, a tudat alakulásának összefüggéseit. (Veréb a Jézus Szívében). Ez a célja — bár a megvalósítás gyengébben sikerül — Sobor Antal elbeszélésének is.

Békés Sándor Ember légy, fiú! c. novellája egyenes vonalvezetésével, plasztikus jellemeivel tűnik ki. Sajátos színfoltot jelent *Mocsár Gábor* Pajzán triptichonja, amely a humor fegyverével veszi célba a mindennapok fonákságait.

Csupán egyetlen írással, *Dallos Attila* balettnovellájával (és a műmellékleten közölt jelzem- ill. díszlettervvel) kapcsolatban vetődhet fel komolyabb kifogás, és az a gondolat, hogy a mű megjelenését a helyi vonatkozás sem indokolja. Mondanivalója zavaros, érdektelen, az alakok színtelenek, az egész írás a giccs határán mozog.

A szociográfiák közül *Kunszabó Ferenc* Szekszárdi kistükörje emelkedik ki. A szerző szakít a témaválasztás kissé már ellaposodó hagyományával, s egy kisváros életének alakulását, fejlődését igyekszik nyomon követni. A regölyi változásokról hírt adó *Ordas Iván* viszont kissé túlságosan is objektív, megelégszik az adatok közzétételével, s teljesen lemond a következtetések, esetleg ítéletek megfogalmazásáról.

A közelmúlt irodalmát érintő tanulmányok közül *Kiss Ferenc* verselemzése és *Zezulka Mária* Szabó Lőrinc stílusát vizsgáló tanulmánya emelkedik ki. Mindkét kezdeményezés folytatást igényelne. A másik Szabó Lőrinccel kapcsolatos írás (Kabdebó) már jóval kevésbé tetszett: Fellengzős, túlzó, a képszerűségre törekvés gyakran zavarosságot eredményez. *R. Kocsis Rózsa* megállapításai a drámaíró Füst Milánról vitathatók, a megjelenést főként a szomorú alkalom, a költő halála indokolja.

Kolta Ferenc az ifjúsági irodalom kérdéseit vitató weimari kollokviumról számol be a májusi számban, s olyan kérdéseket vet fel, amelyeket érdemes lenne továbbgondolni, megvitatni a lap hasábjain.

Fejlődés tapasztalható a kritikák területén. Úgy tűnik, a rovat mozgékonyabban követi a mai irodalom alakulását, frissebben reagál a megjelent munkákra. Egy-egy számot elolvasva talán észre sem vesszük, de egy fél év viszonylatában már fel kell figyelnünk arra, hogy a folyóirat a mai irodalom mozgásának egészét tükrözni igyekszik. Míg a nagyobb tanulmányok, portrék javarészt az ún. középgeneráció tagjainak munkásságát elemzik, a kritikák inkább a fiatalokra, nem egyszer az első könyvesekre hívják fel a figyelmet. Megfigyelhető a kritikákban bizonyos kiegyensúlyozódás, a végletektől való óvakodás is. A tárgyilagosságra törekvés azonban néha már a szükségesnél is hűvösebb hangot eredményez, s ez különösen akkor feltűnő, ha a Jelenkor költőjéről, pécsi fiatalról van szó (Thiery: Arató Károly: Madarak esőben). Ugyanakkor éppen ebben a fél éves időszakban ad arra is példát a Jelenkor, hogyan lehet a provincializmus veszélye nélkül a helyi hagyományokat ápolni (Stenczer: Barta Lajos és a Pécsi Független Újság, Thiery: A Hatosok lázadása).

Nemcsak formájában, hanem tartalmában is korszerűbbé vált tehát a folyóirat. Szépirodalmi anyaga színvonalas szórakozást nyújt, elméleti megállapításai elfogadhatók. Ami hiányérzetünk marad, az abból fakad, hogy nincs vagy nagyon kevés benne az „izgalmas", heves reakciókat kiváltó, vitára késztető írás. Ezzel a Jelenkor — egyelőre — adósunk maradt.

Váróczi Zsuzsa

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Dunántúli Napló
1988 JUL 7.

Ünnepélyes zászlófelvonás a balatonfenyvesi KISZ-táborban

zonyítja, hogy a városépítéshez idő kell. Végül is Galérius császár 300-ban ásatta meg a mai Sió-csatorna közelében a Balaton levezető csatornáját, és csak ezerötszáz év múlva épült meg a vasút Siófokig. Ez pedig azt bizonyítja, hogy minden fejlődéshez türelem is kell. Ki kell várni mindent, és kész. Kész lesz majd a kórház is meg a főutca is. Akkor aztán igazi fővárosa lesz Siófok a Balatonnak. Meg is pukkadnak majd a keszthelyiek, akik mindig erősítették, hogy ők a Balaton fővárosa.

A nyüzsgés Siófokon máris fővárosi. Még a harminc fokon felüli kánikulában is zsúfoltak az utcák, zsúfolt a kikötő, és persze zsúfolt a strand. A kikötőbe új hajó is fut be rendszeresen. A Zebegény. Vendégszereplésre érkezett a Dunáról. Tágas, kitűnő hajó.

Utasai leszállás után mindjárt meg is rohanják Major Tamást, Darvas Iványt, Bárdi Györgyöt, Garas Dezsőt, akik szintén vendégszerepelni érkeztek Siófokra. A tv forgatócsoportjával dolgoznak. Csupán pihenni álltak a mólón, de aztán végkimerülésig írhatták az autogrammot a Zebegény ifjú utasai papírlapjaira. De minden jó, ha a vége jó, elfogytak az autogrammvadászok is egyszer. Viszont előkerült Zsiga, az öreg hegedűvirtuóz, aki legszebb nótáit játszotta el a stáb tiszteletére. Hát bizony sok mindent ki kell bírnia egy színésznek.

Ami nem változott Siófokon tavaly óta, az a szállodasor. Tulajdonképpen nem is igen érdemes megnézni. Mégis mindenki elzarándokol oda. Na ja, az ABC-áruházban lehet Fecskét kapni.

Siófoki szállodasor

Kurucz Pál

Szepesi András, [festő]

Szalonna ősi freskótöredékei

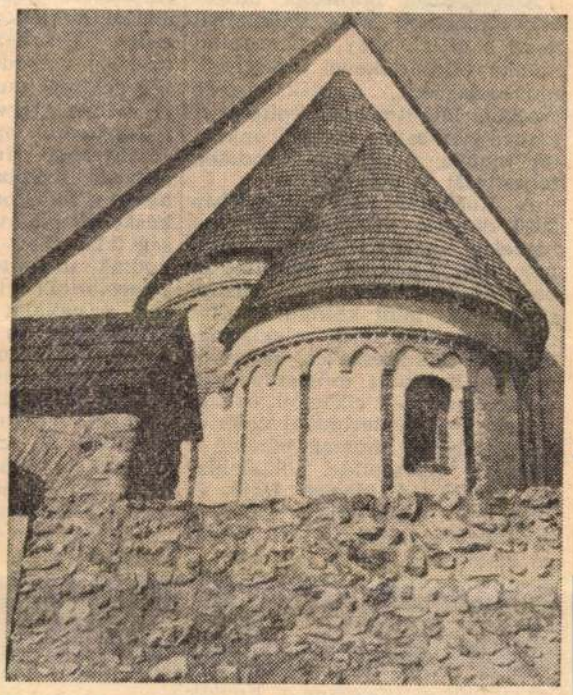

Az észak-borsodi Szalonna község központjában álló román kori templomról a közelmúltig vajmi keveset tudtunk. Az 1974-es régészeti feltárás és az azt követő műemléki helyreállítás során derült fény építéstörténetének fontosabb részleteire, s arra, hogy ez a templom országos jelentőségű műemlékünk. A feltárások tisztázták, hogy a XI. században nemcsak körtemplomok, hanem félköríves apszisúak is épültek, s ennek egyik legszebb példánya a szalonnai templom legrégebbi része, a mai szentély. Ennek lebontott nyugati részéhez toldották a XII—XIII. század fordulóján a nagyobb méretű szögletes hajót.

A szentély-körtemplom déli homlokzatán felbecsülhetetlen értékű freskómaradványokat találtak és konzerváltak a szakemberek. A legősibb freskótöredékek ázsiai Szent Margit legendáját ábrázolják. A keresztény Szent Margit alakja — akit a pogány helytartó, Olybrius erőszakkal akart feleségül venni — töredékesen maradt fenn, amint a szolgák alakjai, alattuk az ördögöt jelképező farkasfejű, kígyófarkú madár is.

Csaknem teljesen élvezhető épségben és pompájában maradt meg a diadalív későbbi, XV. századi falképsorozata, amelynek prófétáit, pátriárka- és királyábrázolásait — egy feliratos töredék tanúsága szerint — az első magyar képtáblafestő, *Kolozsvári Tamás* köréhez tartozó *Szepesi András* festette társával az 1400-as évek első negyedében.

A templombelső érdekes, értékes látnivalója a XII. századból való felszentelési kereszt, kőfallal kerített külső udvaré pedig az 1765-ben készült fa harangláb.

Az észak-magyarországi, Aggtelek környéki kirándulások egyik érdekes látnivalója, rövid pihenésre ajánlható megállóhelye lehet a szalonnai templom, sok évszázados freskótöredékeivel, sok vihart látott köveivel.

Kovács György Attila

Kovács ... éhei 9.

Népi ... 16.

balatonfüredi és tiszaföldi gyáregységben pedig több mint másfél ezren dolgoztak.

Kétezer olajbányász, szállítómunkás, irodai dolgozó jelent meg az alföldi olajmezőkön a *Kőolajkutató Vállalat* társadalmi műszakján. A gépek, berendezések karbantartása mellett rendbe hozták a munkásszállók, bányászlakótelepek környékét, a környezet

mezőgazdasági termények fuvarozásában. A műszakot vasárnap megismétlik, s arra számítanak, hogy a kétnapos többletmunkával tízezer tonna árut juttathatnak el rendeltetési helyére. A munkáért járó bért, csakúgy, mint a többi vállalatnál, szociális célokra, munkáslakás-építésre ajánlották fel.

Megkezdődött a helyi népfrontbizottságok újjáválasztása

A közelmúltban befejeződött a lakóterületi mozgalmi munkában mind jelentősebb szerepet játszó *körzeti népfrontbizottságok* újjáválasztása, s most újabb jelentős állomásához érkezett a HNF VII. kongresszusának előkészítése: szombattól a városokban és községekben, illetve Budapesten a kerületekben lakossági gyűléseken, küldöttértekezleteken vetnek számot az elmúlt időszak munkájáról, fórumokon megválasztják a városok, községek képviselőit a megyei küldöttértekezletre, illetve az állandó tagokat a közös tanácsú községek koordinációs értekezleteire.

Budapesten szombaton elsőként a San Marco utcai úttörő- és ifjúsági házban a III. kerületiek tartották meg népfronttanácskozásukat. A találkozón részt vett és felszólalt *Sarlós István*, az

SZEPESI Béla

Kiállít: Nyíradony

diákotthon

LÁSD: Kiss József.

„Sigetalján alkotnak a képzőművészek"

Hajdú-Bihari Napló: 1996. aug. 12.

Rieger, R.: Gotische Kapellen in Niederösterreich. Festschrift für Karl M. Swoboda zum 28. 1. 1959. Wien 1959; Hacker–Sück, I.: La Sainte-Chapelle de Paris et les chapelles palatines du moyen âge en France. Cahiers archéologiques XIII(1962) 317. skk; Fischer, F. W.: Die spätgotische Kirchenbaukunst am Mittelrhein 1410–1520. Heidelberg 1962. 80. skk.

C) A PAPSÁG

Általános irodalom: Mályusz 1971; a művelődési viszonyokra: Mezey 1979. Vö.: Fügedi E.: A XV. századi magyar püspökök. TSz VIII(1965)

*A főpapság összetételé*hez l. még: Fügedi 1970.

*A főpapi pecsétek*hez: Kumorovitz 1944. 44. skk. – Az Anjou-kori emlékekhez: I. Lajos 1982. 335. skk. – Újabban: Főpapi pecsétek – l. különösen: Takács I.: Megjegyzések a XIV. századi magyar főpapi pecsétek művészettörténeti kérdéseihez. i. m. 21. skk. A korai emlékekhez és a típusváltáshoz jelentős párhuzamok: Gardner, J.: Some cardinal's seals of the thirteenth century. Journal of the Warburg and

SZEPESI BÉLA

Kiállít: Nyíregyházy
Képzőművésztelep
LÁSD: KISS JÓZSEF
„Képzőművésztelepek"

Hajdú-Bihari Napló: 1996. aug. 3.

művészetében. Művészettörténeti Tanulmányok. Bp. 1957. 7. skk; Kirfel, W.: Die dreiköpfige Gottheit. Berlin 1948; Dávid K.: Adatok a Trinitas ikonográfiájához. MÉ XI(1962) 24. skk; Kovács J.: A veleméri Szentháromság-templom. (Kézirat.) H. n. 1972.

Angyali üdvözlet: Robb, D. M.: The Iconography of the Annunciation in the fourteenth and fifteenth Century. The Art Bulletin XVIII (936) 480. skk.

Krisztus megkeresztelése: Strzygowski, J.: Ikonographie der Taufe Christi. München 885.

Apostoli hitvallás: Credo: LfTK II. 812. skk; I. 73. skk; Glaube: LfTK IV. 528. skk. Apostolok mint a hittételek megtestesítői: Künstle, K.: Ikonographie der christlichen Kunst. I. Freiburg i. Br. 1928. 182. Lőcse: Dvořáková–Krása–Stejskal 1978. 115.

Mariológiai témák

Lexikon der Marienkunde. (Hrsg. K. Algermissen, L. Böer, C. Feckes, J. Tuciak.) Aachen Elisabeth. Regensburg 1957–1967; *Mária halála koronázása:* Sinding, O.: Mariae Tod und

Szepesi Benedek MDK

Krakkói lakós, 1537-ben tanuvallomást tesz, majd 1540-ben Szepesi Benedek /Benedictus Czipser/ festő négy forintnyi tartozását említi egy oklevél. Valószinü, hogy a két hiradás ugyanazon mesterre vonatkozik.

/Irodalom 422. jegyzetben/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 144. l.

Szepesi Edit II. é.

Ferképzomfoiskolvk

1933-34. 44. l.

Szepesi Edit

1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk

136 l.

T. 2420.

egerősitett város és vár foglalja
áván innen balról egy katona köti
lve pipázó török mellett egy elő-
ig hegyek hullámzanak. Felirata a
ött mértani feladvány van:

b olvasható.

7.1 : 11.2 cm.

.

Szepesi Edit

V. éves fest. szakos
vendk. hallg.

Ferkipzomfoisk vk
1936/37. 76 l.

örmeneti kereszt bronz, rajta Krisztus-cor-
nus, ~~[illegible]~~ jobbja letört. Mag. 16·2 cm. XII.
század.

Szepessy Edit

iparostanonciskolai
rajztanitói okla-
velet kapott

Ferkepzomfoiskevk

1936/37. 88 l.

Apróságok főképp parfum-tartók, ezüstből, 53 darab. XVII—XIX. század.

MDK

Szepesi Freund Lajos

a Pécsi Csop. tagja

M. Képzőművv. Szab. Szervezete I. kiáll. Pécs, 1946, dec.

Szepesi Freund Lajos festő

MDK.

„Interieur" cenzarajzával szerepel a Képtárban.

Nikelszky Géza: „Pécs állandó Képtára a Városi Múzeumban".
Dunántúli Néprava. 1946. II. évf. szept. 15
6. l.

Szepesi Freund Lajos grafikus. MDK.

Kiállításra került műve: Vihar után.

Dunántúli Népszava, 1945. I. évf. okt. 28.
Gyenes: „Három művész gyűjteménjes kiállítása" 6. l.

Szepesi Freund Lajos festő. MDG.

A maga nemében egyedülálló ceruzarajz gyűjtemény.

„Szepesi Freund Lajos grafikái."
Dunáutúli Népszava 1947. III. évf. ápr. 20. 4. l.

Szepesi (Freund) Lajos

MLK

Neve szerepel a többi kiállító között.

Nikolaky Gíza: „A idei első gyűjteményes tárlat a bavanyavárme-
gyei múzeumban."

Dunántúli Népszava: 1947. III. évf. márc. 11. 5. l.

MOK

Szepesi Illuszka Jenő, festő.

610. Hegyi ló. (Szepesmegye). Of.

Képzőm. Társ. 1909/10 téli kiáll. Kat. 89. l.

MDK.

Szepesi Freund Lajos festő

Neve szerepel kiállításával kapcsolatban.

Dunántúli Nepszava 1947. III. l. óf. ápr. 19. 4. l.

Szepesi Freund Lajos festő

MDk.

Kiállításának címe „Háború és béke."
Párisi galériák is megkívánták a művészt.

„Szepesi Freund Lajos grafikai kiállítása"
Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. 190. sz. 18.4.l.

MDR.

Szepesi Freund Lajos festő

Neve szerepel a Kiállításon

Nikelszky Géza = „Bpesti és pécsi képzőművészek egyetlen csop. Kiállítása"

Dunántúli Népszava. 1946 II évf. dec. 8. 81.

Szepesi Freund Lajos festő. MDK.

A város tulajdonába került a festő egik alkotása.

„Modern pécsi képtár Pécs-Baranya régi metszetei a Városi Múzeumban".
Dunántúli Népszava. 1946. II. évf. aug. 18. 6. l.

Szepesi Freund László festő MDK.

Neve megemlítve

A pécsi képzőművészek szabadsál - kiállítása"

Dunántúli Népszava. 1948. IV évf. márc. 14. 6. l.

Szepesi Freund Lajos festő

4 kitűnő cenzurajzzal szerepel

„Képzőművészeti kiállítások"

Dunántúl Napló 1949. VI évf. marc. 20

6. l.

MDR.

Szepesi Freund Lajos festő

„Árva gólya" c. cenzurajzát említi.

„Tavaszi csoporthiállítás Pécsett".

Ug Dunántúl 1947 IV. évf. márc. 13-3 l.

MDK.

Siepesi Freund Lajos festő

Kiállításának címe: „Háború és béke"
3 párisi galériától kapott meghívást.

„Siepesi Freund Lajos grafikai kiállítása"
Uj Dunántúl. 1947. IV. évf. ápr. 18. 3. l.

MLDK.

Szepesi Freund Lajos festő

„Törtetés az aranyhegyek felé" „A magvető"
„A vén diófa" „Pax in bello" c. képeit emeli ki a
bíráló.

„Szepesi Freund kiállítása"

Mj Dunántúl. 1947. IV. évf. 1947. ápr. 22.
4. 8.

Szepesi Freund Lajos festő

MDK

Megemlítve a kiállítók között.

„Képzőművészet –"

Dunántúli Képszava 1877. III évf. (dec) nov. 30. 4. l.

M.D.Z.

Szepesi-Freund Lajos festő

Neve megemlítve.

„Hírek"

Dunántúli Napló 1949. VI évf. okt. 7. 6. l.

M Dh.

Szepesi Freund Lajos festő

Nem tartozik a festőiskolákhoz. Autodidakta.
„Aratás", „Magvető" c. rajzait említi.

„Szepesi Freund rajzai a pécsi Városi Múzeumban".

Dunántúli Napló 1949. VII. évf. okt. 6. 4. l.

Szepess Freund Lajos festő MDh.

Neve megemlítve.

„Munka a művészetben."

Dunántúli Napló 1950 VII. éof. febr. 24.4.

Szepesi Freund Lajos festő MDh.

Neve megemlítve.

„A déldunántúli képzőművészet, nagyrabászi kiállítása!"
Dunántúli Napló. 1950. VII. évf. júl. 25. 4. l.

tásügyi miniszternek jelen kelet és

II. és csekkosztályhoz intézett rende-

ıjánsz, kinai izlésü kék virágdiszitéssel. Jegye T. Tata,

fallal. Jegye T. Tata, XVIII. sz.

fajánsz, virágszálakkal és rózsacsokro' kal diszitett. Tata›

fajánsz, verejtékes kendőt tartó Szt. Veronika. Jegye T.

r fajánsz. Jegye T. Tata, XVIII. sz.

kkal és képzelt tájképpel diszitett. Jegye T. Tata, XVIII.

három magas lábon áll. Rózsacsokrokkal diszitett. Tata,

zálakkal. Jegye T. Tata, XVIII. sz.

virágszálakkal. Jegye T. Tata, XVIII. sz.

négyzetes kartussal, felirással. Jegye OF. Buda, XVIII. sz.

kék virágcsokrokkal. Jegye OF. Buda, XVIII. sz.

, levélfüzéres négyszögü kartussal. Jegye OF. Buda, XVIII.

s rózsacsokrokkal. Jegye B. Boleráz, XVIII. sz.
Illusztr. XLIX. tábl.

ıtánzó áttört fallal és zöld levéldisszel. Jegye HS. Holics,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

KELETMAGYARORSZÁG

Szepesi Béla

1978 JAN 8

1021

Szepesi Béla: SÓSTÓ (tusrajz).

KM VASÁRNAPI MELLÉKLET

Száz éve született Rudnay Gyula

Képzőművészetről képben és szavakban

gyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy, mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galíciai üldö-

Csipkekendős nő.

Egy tárlat és a helyi erők

Szepesi: graffitik, szobrok New York, San Francisco utcáin

A poszternagyságú másolatok közé-köré papírt erősítettek, a többit a közönségre bízták: látványossá — és szociológiai szempontból is izgalmassá — vált a kiállítás dekorációja. Is. Mert már maga a tárlat is az: *Szepesi Imre* fotómasinával a kezében járta be az Egyesült Államok két metropolisa — New York és San Francisco — negyedeit: graffitiket és „köztéri szobrokat" kapott lencsevégre. A gyűjteményt — mint említettük volt, méltó környezetben — a dunaújvárosi MMK Folyosógalériáján állította ki (január 17-ig látható).

A graffiti egyes elemzők szerint korunk nagyvárosi folklórjának terméke: a bemutatóig kétkedéssel fogadtam e definíciót, azóta hajlamos vagyok igazat adni e meghatározás kiötlőinek. A képeken éppen úgy megjelenik a nagyváros legtöbb fontos „tartozéka" — azaz az életforma/kultúra összes eleme a színes-mitologikus, helyenként konkrétan vallási tárgyú műveken —, mint ugyanezen életforma/kultúra radikális kritikája. Mindeközben a kép konkrét tartalmán túl a tónus, a hangvétel finom változásai a legizgalmasabbak. A crack — a tudatmódosítókat kevéssé ismerőknek: a legolcsóbb és legveszélyesebb kábítószer — gyilkos, tudósít egy felirat (pokoli környezetben), s nincs, nem lehet kétségünk, hogy az ismeretlen firkász festékszóróját a legmindennapibb tapasztalatok vezették. A bevásárlóközpont falára groteszk mesefigurákat rittyentett — gigászi munkával — egy másik kéz: a főhősök fékevesztetten vásárolnak, fogyasztanak tehát, a legriasztóbb szörnyalak (Mammon maga?) üvöltve üdvözli a kedves vevőket. Nesze neked, fogyasztói társadalom! Más eszközökkel, de pontosan erről a kiszakadásról (elvágyódásról) mesél a bálnás kép. Cetek, cápák, tenger a betondzsungelben. Anonim alkotók, figyelemfelhívó és zabolázatlan „életképek" az East Village-ből (a squatterek, házfoglalók művei a tárlat legkiemelkedőbb darabjai) és Frisco belvárosából, ahol, Szepesi írásos tudósítása szerint „a biznyák tönkretette a környéket..."

Még egy bekezdés erejéig visszatérnék a fotók körítéséhez: az anarcho-punk firkák, rigmusok, bölcsességek („Lekváros dandarandáké a világ!" — ezzel nehéz vitatkozni) minden látogatót meggyőzhetnek arról, hogy a már említett (nagy)városi folklór Dunaújvárosban is „működik". És bár a házfalak többsége ma még riasztóan szürke, meggyőződésem: nincs messze az idő, hogy graffiti mint műfaj itt is „robban"... **-nyzs-**

Fotó: *Vohlmann György*

Az autópálya-építés külf

A nemzetközi példák azt igazolják, hogy az építésben mi

Szinte közüggyé vált az elmúlt időszakban a hazai autópálya-helyzet. Annak építése, finanszírozása, a fizetővé (és, ha igen miként?) tétele. A Pest Megyei Gazdaságfejlesztő KHT decemberi kiadványa kizárólag az autópálya-kérdéssel foglalkozik, melyben szakértők mondják el véleményüket az építésről, működtetésről, finanszírozásról, vagyis azokról a dolgokról, amelyek ma legjobban foglalkoztatják a hazai közvéleményt, s nem csak az autósokat.

A pályaépítés finanszírozásának nemzetközi gyakorlatáról dr. Ruppert László, a Közlekedéstudományi Intézet Rt. tudományos igazgatóhelyettese tett közzé érdekes tanulmányt.

Az Amerikai Egyesült Államokban 1945 után, a hetvenes évek közepéig a szövetségi kormányzat finanszírozásában 70 ezer kilométer autópálya épült. Az NSZK 1957-től három négyéves szövetségi autópálya-építési program során létrehozta azt az autópálya-rendszeret, amelyik az európai hálózat egynegyedét adja. Franciaországban a kormány hosszú ideig a vasúti közlekedést részesítette előnyben és a városi szakaszokon kívül autópálya-építéssel csak a 70-es évektől kezdett fog-

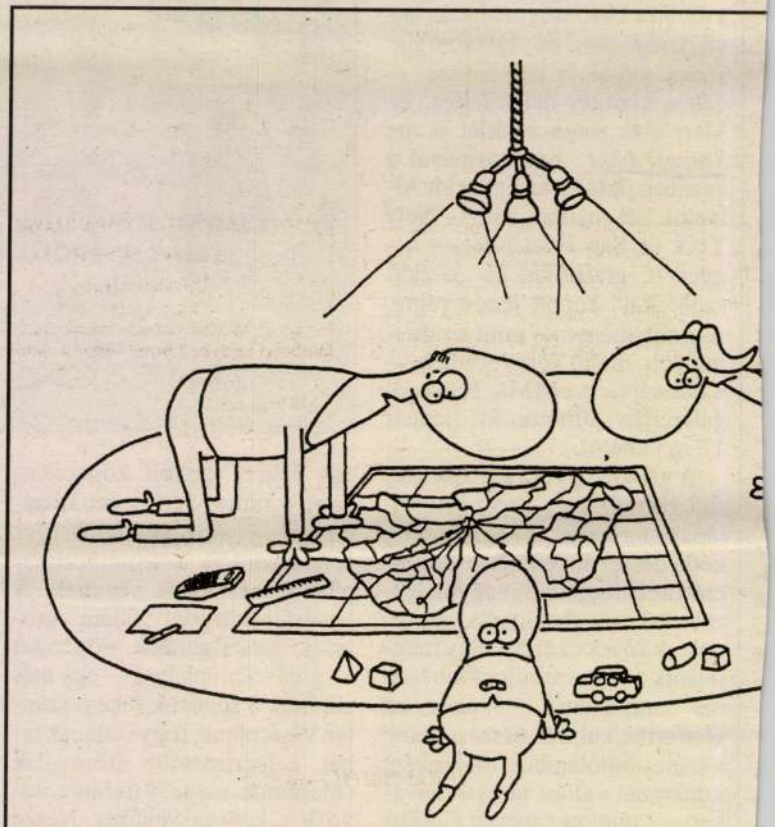

EURÓPA FELÉ: — Nézzük meg, hogyan is tudjuk elkerülni a

a következő nemzeti sajátosságok a jellemzőek: költségvetési forrásból, (gépjárműadó, üzem-

USA-ban, Németországban, a Benelux államokban és a skandináv országokban, Svájcban,

Szepesi Lajos festő M.D.K.

Neve szerepel a Kiállítók Között

„Pécsi művészek tizedik csoportkiállítása"
Új Dunántúl 1946. III. évf. máj. 21. 5. l.

Szepesi Freund Lajos MDK

Görcsönyi táj, ceruza
Téli táj regenyei határban, ceruza

Magy. Képzőm. Szabadszervezete Pécsi Csop.
XXV. kiáll. 1947. szept.

MDK

Szepesi Freund Lajos, graf.

Nikelszky: Tav. kiáll. a Városi Muz.ban.
Dunántuli Napló, Pécs. 1949. ápr. 7.

Szepesi Freund Lajos festő M.D.K.

Interieur tájképpel /repr.

Bernáth Aurél:A Múzsa körül Bp. 1962.

152-153,

MDK

Szepesi Freund Lajos, grat.

Görcsönyi valóság, görcsönyi álom. Ceruzarajz.

Millió kisérlet, számonkérön. "

Parkreszlet, görcsönyi templommal. "

M.Képzöm.-k Szab.Szervezete pécsi csoportja 10.-ik csoportkiáll.-a és Melveczky Kenö gyüjt.kiáll. -a. 1946.máj.19.
Vigyázó Szem. 1946.máj.18.-23. Kat. a lapban. 7.l.

Szepesi Freund

Lajos

l.

Pécsi K. hab. herv

1946. máj

X. csop. kiáll

vásárolta, 1873. — A kép egyes al
portjai Dürer-metszetek (B. 41., 85.)

144. kép. *Né*

Szepesi Freund Lajos

Kath. király.

1945. Pécs

Szepesi Freund Lajos

A Pécsi Képzőművészek Szabadszervezetének III. csoportkiállításán 1945. okt.-nov.: Két világ, ceruza, Pax in bello - Anno 1942, ceruza, Halálgenerális szemüvege, ceruza, So oder so..., ceruza, Vihar elmúlóban, ceruza, Interieur tájképpel, ceruza, Éjféli mise a görcsönyi templomban, színes kréta, Derűre borúl, ceruza, Naplemente, ceruza, Ellenfél a láthatáron, Titkos leadóm a dombtetőn, Szepesmegyei országút, Emlékezés Arbe szigetére, Mecsek - Francia emlék, Dűlő út a Dráva mentén, A jegenyefák nem nőnek az égig, Tóparti részlet, Görcsönyi parkrészlet, Vén diófa, Kedvenc képeim képes katalogusa, Caldonazzó-tó, Kápolna Olleban, Val Sugana, Őrt álló katona Dél-Tirolban, Borgói romok, Ollei romok I-II., Ronceg-nói romok, Déltiroli hegyvidék I-III., Fényszórók párbaja, valamennyi ceruza. Tejják, színes kréta, Történés az Aranyhegyek felé, színes kréta.

Szepesi Freund Lajos

festő

lásd

Szabad Művészet

1949. 431. l.

többszöv

Ő Eminenciája a Bíbornok H

Buzárovit

könyvnyomda

Főüzlet:
Esztergom
Szent Lőrinc-utca 5.
Telefon 15.

Könyvkia
Könyvk
Könyvke

Müemlékek Országo

Kiadásomban a köz

cim alatt egy Esztergom nevez

irói dr. Lepold Antal prelátus é

nár urak.

A könyv illusztrá

böző fénykép felvételek az ásat

Szepesi Freund Lajos

rajzainak kiállitása

a Városi Muzeumban.

Dunántuli Napló 1949. okt. 6.

M.HEIL OLGA-KISS DEZSŐ-TÖRÖK LAJOS: 1945.
utáni művészeti életre vonatkozó adatok.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960. 221-250.1.
241.1.

MDK

Szepesi Freund Lajos

grafikai kiállitása.

Uj Dunántul. 1947. ápr. 17,18 és 22.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészéletre vonatkozó adatok.

Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250. l.
239.l.

MDK

Szepesi Freund Lajos

rajzkiállitása.

Sorsunk. 1946. december.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.
~~297.l.~~ 238.l.

Szepesi Freund Lajos MDK

Engelné Baierdorf Erna szobrászművész, Szepesi Freund Lajos grafikus és Király János festőművész kiállitása a Baranya megyei Muzuemban. Uj Dunántul. 194 1945 okt. 28.

M.Heil Olga-Kiss Dezső- Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok.

Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

237.l.

<Szepesi Freund Lajos>

festő

laisd

Bibliotheca-Officina

kiállítások. 1946.

nov. 9-17.

<> rajzai. Tájékoztató 7 képpel és Kállai Ernő tanulmányával.

[Bp 1946]

A művészéletrajzok közt.

Felado
Stebriger R.
Borgóprund

BUDAPEST
942 MÁR. 13-7
B 741 G

Szepesi Freund Sajós

koll. kiall.

vöd

Nikelszky Géza

Szepesi Freund Sajós

grafikái.

Dunántuli Néprzava.

1947. ápr. 20.

Szepesi Freund Lajos

Jenő

Görcsöny

MKSz 1947

mbe a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
helyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
pviselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

s aggodalom és választóim ezreivel való személyes
küzdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
zdasági megélhetést veszélyezteti.
ama eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
ől és

mus zászlaját a fővárosban!

Királyért, Hazáért"

Szegi Freund

Lajos

grafikus

Pécs

l.

Szabad Művészet

1947. 80 f.

FELSŐDÖRGICSE

Harang.

Kámer Flóris: Elkésett régészeti levelek
Ipolyi Arnoldhoz. VV 1862, 236 l.

BIBLIOTHECA-OFFICINA KIÁLLITÁSOK

Budapest, VI, Andrássy-út 47

1946 november 9—17

SZEPESI FREUND LAJOS RAJZAI

TÁJÉKOZTATÓ

HÉT KÉPPEL ÉS KÁLLAI ERNŐ TANULMÁNYÁVAL

ÁRA 2 FORINT

„Görcsönyi valóság — görcsönyi ábránd" a címe Freund Lajos egyik rajzának. Valóságon a görcsönyi grófi kastély pontos mását értsük, mely a rajz baloldalán látható; ábrándon a sziklás hegyekkel szegélyezett, hullámzó tengert, melyet a művész képzelete költött a kastélyt környező baranyai falu helyére. Ábrándról lévén szó, közbevetőleg megjegyezhetnők, hogy a kastély kőből rakott, hatalmas építménye a görcsönyi valóság tartozéka ugyan, de ugyanakkor már magában is egy romantikus ábrándnak a megtestesülése. Benyovszky gróf e század huszas éveiben egy skóciai gótikus várkastély utánzatát építtette a lankás dunántúli tájba, annak az angol főúri hölgynek a kedvéért, akit el akart venni feleségül. Hadd legyen Magyarországon is olyan otthona, mely távoli hazájára emlékeztesse. A romantikus ábránd szertefoszlott, a házasságból nem lett semmi, sőt a kastély belső építkezése is félbemaradt, mert a grófnak közben elfogyott a pénze.

Tudom, hogy ez az anekdótikus adalék nem tartozik szorosan Freund Lajos rajzainak művészeti méltatásához. Viszont valamelyes köze mégis van hozzá. Freund Lajosnak jónéhány olyan rajza van, amely nemcsak arra hangol bennünket, hogy szemünket a hűséges tárgyszerűséggel ábrázolt valóságban körüljártassuk, hanem arra is, hogy a tárgyak körül szövődő, hol idillikus, hol drámai természetű emberi történések fonalát nyomon kövessük. Annak az elbeszélő vagy jelképes módon irodalmi elemnek, melyet a régi mesterek és a múlt század festői közül is sokan annyira kedveltek és amelytől az impresszionizmus óta támadt, modern művészeti irányzatok annyira idegenkednek, bőséges tere van Freund Lajos rajzaiban. Többek között ez is jellemző arra nézve, hogy ezek a rajzok mennyire kívül állnak korunk művészetének gyors és heves lüktetésű, modern áramlatain.

Freund Lajos rajzainak láttára az az érzésünk, hogy e mozgalmas áramlatok sodrától érintetlen, csöndes kis révben térünk pihenőre. Olyan révben, mely fölött az új idők és stílusfejlemények roppant lendülete nyomtalanul elviharzott, amelyből egy százesztendős múlt épen és elevenen maradt, szelíd visszfénye sugárzik felénk. Mintha a múlt század közepéből való, a biedermeierből a romantikába hajló kőrajzok tisztes, kispolgári józanságú érzülete és formavilága támadna újra ezekben a rajzokban. Ugyanaz az aprólékosan pontos, tárgyias valóságszemlélet és ugyanaz az enyhén ábrándos, érzelmes hangulat.

Valóság és ábránd: itt kapcsolódunk újra a reális görcsönyi kastélyt és a képzeletbeli görcsönyi tengert ábrázoló rajz címéhez és jelenítő célzatához. Freund Lajos rajzait elejétől végig valóság és ábránd bensőséges egybesímulása jellemzi. Pontról pontra haladó, minden kis részletbe elmerülő, tárgyilagos figyelemmel ábrázolja a valóságot, de ez a reális tárgyszerűség önkénytelenül átszellemül a keze alatt, mert olyan tiszta szívbeli áhítattal gyönyörködik a természetben, mint amilyennel valamikor, a hajnalodó renaissance idején eszméltek a festők Isten csodaszép, teremtett világára. Freund Lajos a 20. században ugyanolyan közvetlenül és frissen, a léleknek ugyanazzal a szűzi fogékonyságával fedezi fel a maga módjára a természet szépséges tárgyi valóságát, mint a régi mesterek — vagy mint a mi korunkban azok a művésztársai, akik, akárcsak ő, a képírást vagy rajzolást pusztán polgári foglalkozásuktól mentes szabadidejükben, mélyebb lelki énjük kedvtelésbeli, ünnepi kifejtéseként gyakorolják. Tudnivaló, hogy Freund Lajosnak a malomipar a tanult mestersége. A finánc Henri Rousseau a vámhivatal gondját akasztotta szegre, amikor szabad óráiban ecsetet fogott a kezébe; a molnár Freund Lajos a malomnak fordít hátat, ha rajzolóceruzáihoz és italóspapírból készült törlőihez nyúl.

Mint a híres francia douanier-nak a festés, a rajzolás neki is csak műkedvelői mellékfoglalkozása, de annál inkább mindenek fölött álló szentsége, lelki kenyere és éltetője. Miként Rousseaunál vagy a mi Csontvárynknál, Freund Lajos munkáin is meglátszik, hogy alkotójuk nem akadémikusan képzett, hogy úgy mondjam: diplomás művész. Főleg alakos ábrázolásaiban, olykor tájképeinek vagy enteriörjeinek távlati fogalmazásában is szembetűnnek annak a bizonyos, kissé merev rajzi félszegségnek vagy sutaságnak a jelei, amelyek Rousseau és Csontváry vásznaira is könnyűszerrel ráolvashatók.

Igen ám, de művészetszemléletünk régen túl van már azon az elfogultan fölényes-

Interieur tájképpel

kedő ítélkezésen, mellyel valaha pl. a távlatilag és anatómiailag nem természethű középkori művészetet a renaissance-hoz képest „primitív" fejlődési foknak volt szokás tekinteni. Következésképp az érzékletes valólátással, távlattal összeférhetetlen képfogalmazást és rajzot korunk művészetében sem tekintjük a művészeti érték szempontjából eleve nemleges, perdöntő tényezőnek. Mindennemű formalisztikus esztétikai dogma alól felszabadultan, a művészettől mindenekelőtt a festői vagy grafikai vagy plasztikai élmény eredeti frissenfakadottságát, igazlelkűségét és az élményből belső szükségszerűséggel folyó, sajátos formai eszközök hiteles jelenítő és kifejező erejét kívánjuk. E követelmények világánál megtanultuk, hogy korunknak nem egy olyan „műkedvelő" festője, rajzolója, szobrásza van, aki mélyebb, lényegesebb és szebb meglátásokkal gazdagít bennünket akárhány „céhbeli", de puszta rutinná sekélyesedett „művésznél." Ha egy minden akadémiai hájjal megkent „mesterünk" még néhány évvel ezelőtt is képes volt Csontváryt „monstruózus dilettánsként" lebecsülni, akkor pillanatnyi kétkedés nélkül tudhatjuk, hogy a művészet igaza kinek a részén van.

Freund Lajosnál is minden okunk megvan arra, hogy az ő polgári és céhbeli fogalmak szerint mellékfoglalkozásként, műkedvelésből készült rajzaiban igen figyelemreméltó művészeti értékeket lássunk. Munkái természetesen nem állíthatók egyvonalba Henri Rousseauval vagy Csontváryval. Ilyen meghökkentő és bűvöletbe ejtő látomásokra nála nem akadunk. Freund Lajos azoknak a halkszavú művészeknek a sorába való, akik munkáikban az élet, a természet egyszerű, szerény dolgaival és örömeivel békésen megférő emberséget juttatják kifejezésre.

Ebben a vonatkozásban nem lesz érdektelen elmondanom, hogy milyen körülmények között fogott a rajzolóceruzához. Az első világháborúból, az akkori olasz fronton töltött katonaéveiből is vannak ugyan szép rajzai, de ezeknél jóval érdekesebbek, erőteljesebbek és fejlettebbek az újabb munkák, amelyekhez hosszú ideig tartó szünet után, a második világháború és a fasizmus szörnyűségei közepette fogott hozzá. Freund Lajos számára ez a bestiális rémuralom személy szerint is halálos veszedelmet jelentett, melyből csak hajszál híján sikerült megmenekülnie. Hogy ettől a szüntelenül eléje rémlő lidércnyomástól szabaduljon, beletemetkezett a rajzolásba. Néhány lapon a militarizmus és a hitlerizmus ellen való, egyenes tiltakozásnak is megkapó jelét adta, de a rajzok túlnyomórészt mégis ettől a megvadult világtól való lelki menekülés útját, hogy ne mondjam: vészkijáratát nyitották meg számára.

Naplemente

Két világ

Hitler a „Halálgenerális" hullahegyek ormán

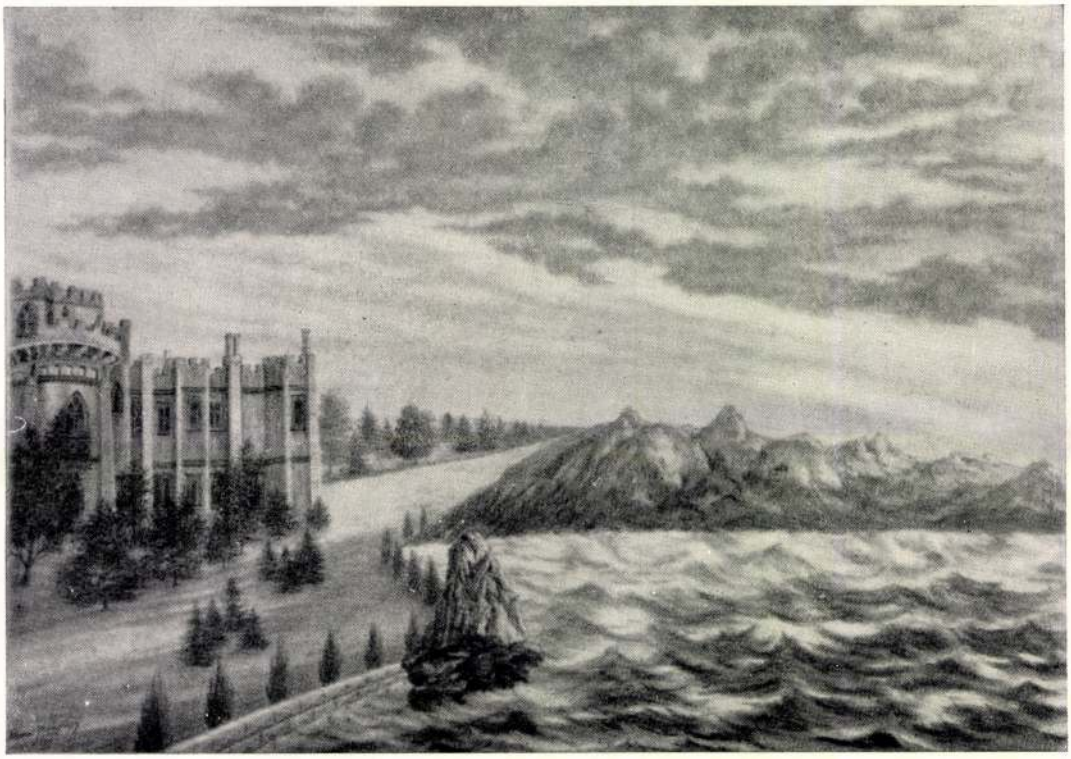

Görcsönyi valóság — görcsönyi ábránd

Éjféli mise a görcsönyi templomban

Mentől vérszomjasabban dühöngött az embertipró hatalmi indulat „odakint a nagyvilágban", annál odaadóbb áhítattal, annál hűségesebb ragaszkodással merült el Freund Lajos a maga csöndes kis vidéki zugának meghitt belvilágába, házának, lakószobáinak, kertjének, a falunak és a környező tájnak minden apró részletet szeretettel végigtapintó szemléletébe. Mentől örvénylőbb és káotikusabb volt a kinti zűrzavar, annál jobban esett, annál vigasztalóbb volt ezen a békés szigeten belül a dolgok szilárd nyugalmát, áttekinthető rendjét látnia és ábrázolnia.

Az ember szívében örök, mély gyökerei vannak a harmónia utáni vágynak. Ez a vágy mindig is egyik kiapadhatatlan ihletője volt a művészetnek. Freund Lajos legtöbb rajza is ebből a vágyból sarjadt. Hogy pedig a természetben éles szemmel megfigyelt, fogékony szívvel megérzett harmóniát képszerűen kifejezhesse, ahhoz olyan értékes művészi eszközöknek és készségeknek van birtokában, mint: biztos kompozició és arányérzék, tiszta vonalú, határozottan alakító rajz, világos plaszticitás és térhatás és a fekete-fehér-szürke árnyalatok rendkívül finom, levegős skálája.

Mint a naturalisták, Freund Lajos is a természetnek egy-egy kivágatát ábrázolja, de az esetlegességek, optikai véletlenek salakjától megtisztult, kiegyensúlyozott, megszilárdult rendben és mindig önmagában záródó, kerek egész gyanánt. Egyfelől alighanem ez az átható szerkezeti értelmesség, ez a valósághoz idomuló távlati látszatot is kompoziciószerűen elrendező képfogalmazás volt az, ami Freund Lajos rajzaiban Martyn Ferencnek, az elvont festészet legkiválóbb magyar mesterének figyelmét magára vonta. Hiszen a tiszta konstruktív logika, a világos kompozíció az elvont festészetben is döntő szerepet játszik. Ezen a vonalon a tárgyi képzetek nélkül alakító Martyn Ferenc a pontos tárgyi képzetekhez ragaszkodó Freund Lajost méltán érezhette magához közelállónak. Így történhetett, hogy Freund Lajosnak Martyn Ferenc lett a „felfedezője." Ő késztette arra, hogy előbb Pécsett, most pedig Budapesten is kiállítson.

Ám a világosan tagoló és komponáló képfogalmazás csak gerincét, mintegy csontvázát teszi annak a nagyon vonzó, eleven lényegnek, amely Freund Lajos rajzaiból árad. Ez a lényeg: az önmagában, tárgyi létében jelentős, szép természettel való emberi összhangzás tiszta öröme, üde visszfénye. Azt mondanám: olyan kegyelmi állapota ez a dolgokkal egybehangzó, objektív lelki harmóniának, melytől a modern művészet már régen elsodródott, hogy tüzes bolygó módjára, határtalan, nyughatatlan távlatok igézetében rohanjon a maga szédületes pályáján.

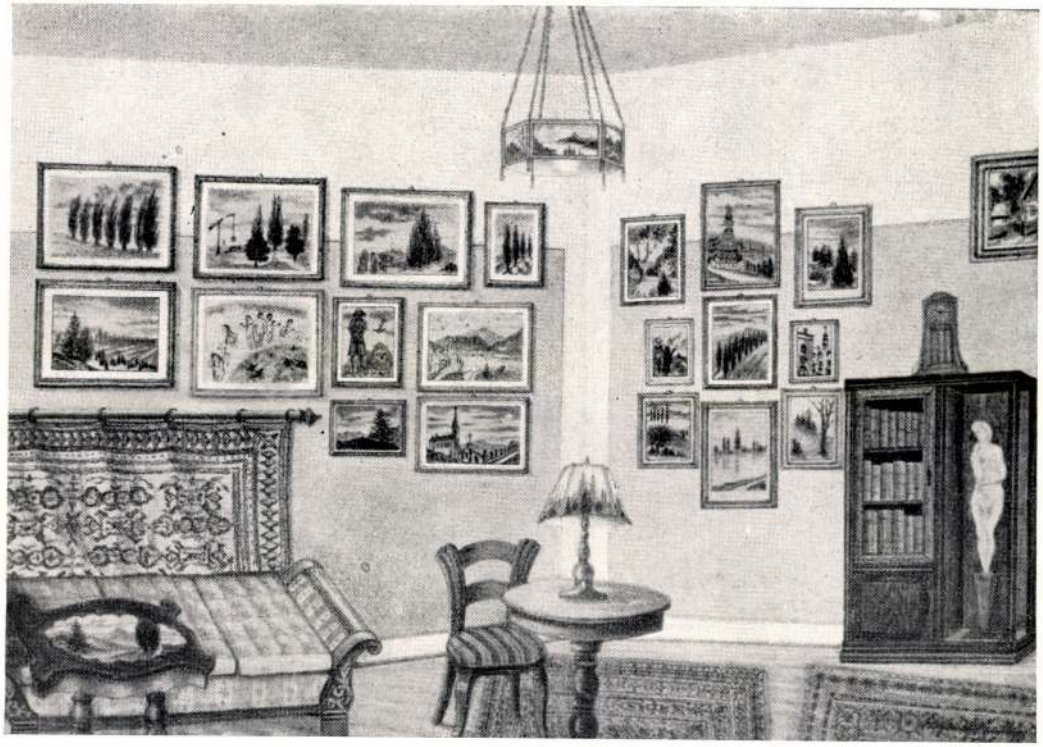

Kedvenc képeim képes katalógusa

MŰVEK JEGYZÉKE

1. Pax in bello-Anno 1942
2. Két világ
3. De profundis (Millió kisértet számonkérőn)
4. Hitler a „Halálgenerális" szemléje
5. „So oder so"
6. Titkos leadóm — a dombtetőn
7. Éjféli mise a görcsönyi templomban (színes ceruza)
8. Vihar elmúlóban
9. A jegenyefák sem nőnek az égig
10. Interieur tájképpel
11. Derüre ború
12. Naplemente
13. Görcsönyi valóság — görcsönyi ábránd
14. Részlet otthonomból
15. Szepességi országút
16. Dülőút a Dráva mentén
17. Tóparti részlet
18. Tanulmány Koh-I-Noor 5B-vel
19. Mecseki francia emlékmű
20. Parkrészlet a görcsönyi templommal
21. Ellenfél a láthatáron
22. Vén diófa
23. Borús ég alatt
24. Görcsönyi parkrészlet
25. Vihar
26. Görcsönyi kastély parkrészlettel
27. Kedvenc képeim képes katalógusa
28. Görcsönyi északi parkrészlet
29. Törtetés az „Aranyhegyek" felé (színes ceruza)
30. Visszaemlékezés Arbe szigetére
31. Fényszórók párbaja (1917)
32. Val Sugana (1917)

Szépen köszönöm Lajos

Felelős kiadó: Pap László.
Független Nyomda.
Felelős: Lengyel Lajos igazg.

Regeri Fremd Lajos grafikus

Szabad Nép
1946. II. 17. – S. L.

Szepesi Freund Lajos festő

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 9-10. sz. 431. o.

Hírek. - Pécsi Szerveszeti Csop.

Szepesi Freund Lajos grafikus

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 9–10. sz. 431. o.

Hírek. – Pécsi honvédelmi Csop.

Szepesi Freund Lajos grafikus

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 4. sz. 80.o.

Szabadsverveseti közlemények.
Péeri lívek.

Szepesi Freund Lajos kiállítása -

Pécs - 1949.

Szabad Művészet 1979

III. évf. 9-10. sz. 431. o.

Hirek. - Pécsi levelezői Csop.

Szepesi Freund Lajos

Somogyi Napló Kaposvár
Lap: .....
Megjelent: 1949 OKT. 6.

Szepesi Freund Lajos rajzai a pécsi Városi Múzeumban

A pécsi Városi Múzeumban a felszabadulás óta ötödik kiállítását rendezi a pécsi grafikus, számban, mennyiségben is dícsérendő eredménnyel. De persze ennél sokkal többet jelent a kiállítások szellemi, elvi tartalma, magatartása. Már 1945-ben politikai állásfoglalás volt az a fehér-fekete grafikai gyüjtemény, mely a nácizmusnak, az átélt fasiszta borzalmaknak drámai erejű megbélyegzését adta. De a rajzoló nem állt meg a mult felszámolásánál, hanem egy évvel később helyes célkitűzéssel olyan munkákat is bemutatott Budapesten, melyek a baranyai tájaknak, a falunak, a földmüvelő parasztnak tárgyilagos, valószerű, mégis költői, sőt némelykor romantikusan átérzett ábrázolásai voltak.

Ezen az úton haladva jöttek létre olyan lapok, mint a „Magvető", a „Szántás", vagy a másik oldalon azok, melyek a művészt a békemozgalom meggyőző hirdetőjévé teszik. Az itt élő művészek között Szepesi Freund Lajos helyes úton jár, amikor mondanivalóit az ember- és tájábrázolásban keresi.

Nem tartozik a festőiskolákhoz, mert lényegében autodidakta, művészi szemléletének alapja az objektív valóság érzékeny közvetítése, eszközeiben pedig világos rendet, harmóniát, művelt formát jelentő grafikus.

Zsdánov azt írja, hogy „*a művészi alkotások valószerűségének és történelmi konkrétságának összhangban kell lennie a dolgozó embereknek a szocializmus szellemében való átalakításával és nevelésével.*" Szepesi Freund Lajos további útján ezek a sorok jelentsék a vezérgondolatot, melynek felhasználása az egyedül lehetséges eredményeket biztosítja számára.

Sala delle epigrafi militari nell'Antiquarium.

Szepesi Freund Lajos

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Dunántuli Napló. Pécs.
Lap: .....
Megjelent: 1949 OKT. 2

Képkiállítás

Hétfőn, október 2-án délben nyílik meg a Magyar Képzőművészek Szabad Szervezete pécsi csoportjának rendezésében Szepesi Freund Lajos újabb műveinek kiállítása a városi múzeumban.

A gyüjteményt Martin Ferenc rendezi. A kiállítás október 9-ig tart, naponta 10—1-ig és 3—6 óráig. A belépés díjtalan.

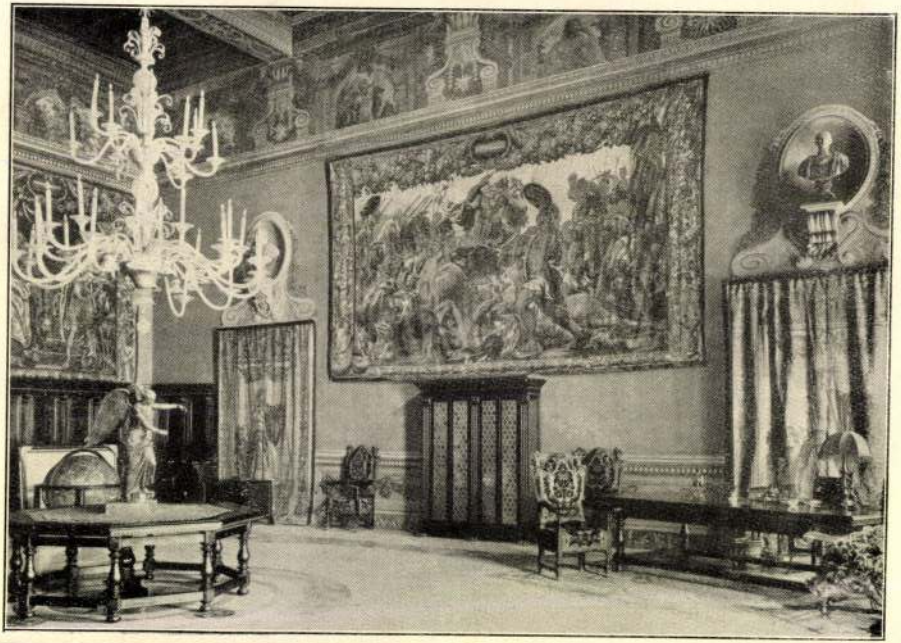

Szepesi Gyula

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1904 9

BILDENDE KUNST

Aus aller Welt

1021

Budapest · «So sah ich Paris», war das Motto einer Ausstellung mit Gemälden des Malers Gyula Szepesi, die im Jugendklub des größten ungarischen Industriebetriebes «Csepel» durchgeführt wurde.

Detroit · 35 Werke von Pablo Picasso im Gesamtwert von 150 000 Dollar wurden in einer Detroiter Kunstgalerie ein Opfer der Flammen. Außerdem verbrannten zahlreiche Bilder anderer Künstler. Über die Ursache des Feuers ist noch nichts bekannt.

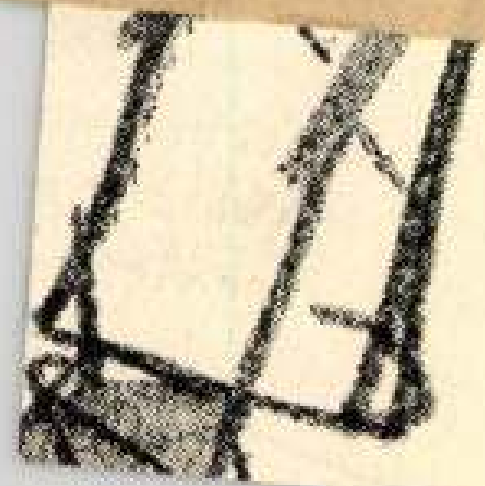

Michel und
mittel tätig.
Grenzpolizei
dort einen Z
an der ABF f
1957. Anschl

M.D.K.

Szepesi Freund Lajos

A müvész ceruzarajzait a Bibliotheca - Officina állitotta ki, amelyek nagy részét a görcsönyi parkban készitette.
A beszámoló kiemeli a "Vén diófa" és a "Görcsönyi ábránd" c. müveit.

Szinház, Bp. 1946. nov. 2o-26. II. évf.
45. sz. 16. lap

MD K

Szepesi Freund Lajos,/festöm./ graf.

Görcsönyi kastély. Ceruzarajz.
Az árva gólya. "

Pécs. Baranya vm.muzeum.- A M.Képzöm.-k Szabad Szervezete.- XX.tav.csop.kiáll. Kat. 1947.márc.11.-19.l

MDK

Szepesi Freund Lajos, graf.

Magvető. Ceruzarajz.

M.Képzőm.-k Szab.Szervezete pécsi csoportja. 5o.-ik kiáll.
1949.jan.9.-febr.9. Kat./kézzel írva./

Szepesi Gergely
miniator.

1397.

Mihalik József. Magyarország vidéki mükincsei. Szendrei. Magyar mükincsek. Bpest. 1901. III. k. 28. l.

SZEPESI GYÖRGY

Festőművész. 1934-ben Kecskeméten él.

Gaál Imre: A kecskeméti Művésztelep
múltjáról.

Dolgozók Lapja, 1970. okt. 18.

Szepesi György,festő

Lyka Károly:Festészetünk a két világháború között
c.könyvében/Bp.1956/ megemliti Szepesi György paraszt
festő nevét is. 187.old.12.jegyz

Sz.Muraközi Ágota: A magyar parasztfestők és a nép-
művészet viszonya 181.old

A Nyiregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve.XI.1968.
Bpest.1969

Szepesi György

l. ok.

U. 1950

10 lapa

Revett Juvénal

Stöl. arkba

~~Aurelianus császár. X. 52.~~

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Szepesi György
NÓGRÁDI NÉPUJSÁG
IVD4 UEL, 13.

1021

Szepesi György: Árnykép

legyünk.

Az elme
gadja be a
megtestesíti
erednek a

De sok ember akarta megölni magát, és érte be azzal, hogy szétlépte a fényképét.

Szükebb hazánk a tágabb, az igazi és egyetlen hazánk.

MDK

Szepesy György

szerepelt a Déri Muzeumban 1957 dec. 25-én megnyilt kiállitáson.

Dr. Tóth Ervin: a Hajdu-Bihari megyei képzőművészek grafikai és kisplasztikai kiállitásáról.
HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ, 1957. dec. 25.

Szepesi György

MDK

Képei jan. 1 ig megtekinthetők a Déri Muzeumban.

--: Megnyilt a tiszántuli képzőművészek grafikai kiállitása.

HAJDU-BIHARI NAPLO. 1957. dec. 17.

Szepesi Gróroff-festő

L: Mátis Sz.

Goór J: Művészteben ... 75-89.

Forrás, Kecskemét, 1980. máj. XII/3.

08

Szepesi Gyula, festőművész

Az évadi második gyermekrajz szakkört vezeti Szepesi Gyula évek óta, ennek a 4. számú általános iskolának egyik képét ajándékozta a festőművész.

Lasancz Miklós: Plasztikák és grafikák.
Pest Megyei Hírlap, 1980. máj. 31.

лист

Szepesi Imre

szobrász

A Kispesti Nagy Balogh János Társaság kiállítása Kispesten a városháza nagytermében - szoborral szerepel.

Budapesti Hirlap
1929.V.18.

SZEPESI Imre

M. Nemzet 1992. okt. 8.

SZEPESI IMRE, GRAFFITIK AMERIKÁBAN címmel fotókiállítás látható a Kollőr Galéria rendezésében október 9-től az Őrmezei Közösségi Házban (Budapest XI., Cirmos u. 8.). A fotók október 21-ig tekinthetők meg.

MDK

Szepesi István, építész

A környezet egyik tervezője.

—: Szobor bemutató park a Városligetben

8.

Népszabadság, Bp. 1970. ápr. 29.

MDK

Szepesi János

Középkori magyar könyvmásolók és könyvfestők.
Pesti Hirlap. 19o9. febr. 24. 46.sz. 21.l.

Szepesi János

(Johannes de Cyps) könyvnásoli l.

Magyar Könyvszemle

1879. 298. l.

helyezni.-

Budapest

A min

mi

A Müemlekek or

H

Szepesi János

Könyvmásoló

± 1340

(Joannes de Cyps)

l.

Könyvkötő, cuter

4. l. 7. l.

8. l.

m.kir.miniszter f,évi okt. 14-
mpénztárhoz intézett rendeletének

pusztult templomának kiásott
, a kisbényi román templomról és
áról készitett fényképfelvételek
át engedélyezvén, utasitom az ál
Műemlékek Orsz. Bizottságának
e ki.

másolat hiteléül:

Leótay Aurel

gató.

Szepesi János

másolta Nagy Lajos király káplánjának kéziratát (1340); a krakkói „Jagelló" egyetem könyvtárában őrzik.

Genthon I.: Monumenti Artistici Ungheresi All'Estero; Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 1-2 sz.

2i l.

Szepesi Anne ferto

Csaba Expo

Mától, vasárnap estig láthatják az érdeklődők a Békéscsabán megrendezett Csaba Expo '93-at, amely az első ilyen nagyszabású vásár a Viharsarok fővárosában. A nagyközönség számára ma délután 2-től, szerdától vasárnapig pedig délelőtt 10-től este 7-ig tart nyitva. 173 kiállító mutatkozik meg a Gyulai úton levő sportcsarnok fedett, illetve a körülötte levő szabadtéri standokon.

A tegnapi sajtótájékoztatón elhangzott, hogy az ezután évről évre megrendezendő vásár a térségi együttműködési szándék megvalósításának első lépése. Ahol nem alakul, pontosabban nem alakítanak ki egy centrumot, az a régió a gazdaság perifériájává válik. Békés megye ezt mindenképpen szeretné elkerülni, hiszen egyelőre valóban elhanyagolt területe az ország gazdaságának.

A Csaba Expót szegedi szakemberek, a MacLine Stúdió munkatársai szervezték. Szirák József, vásárigazgató elmondta, hogy várakozáson felül nagy a kiállítók és a szakmabéli vállalkozók érdeklődése, hiszen a nemzetközi bemutatkozókon kívül a környező országok szinte mindegyikéből jönnek majd szakemberek. A vásárigazgatóság nemcsak tárgyalási lehetőséget biztosít számukra, hanem szervezett programokkal igyekeznek összehozni az eladókat és a vásárlókat.

M. V.

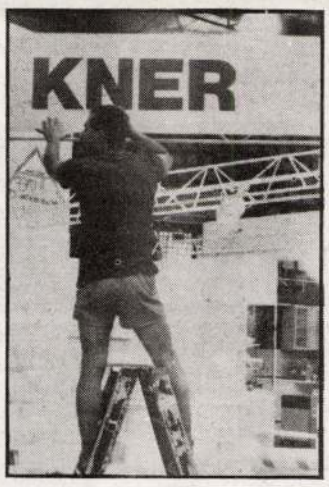

Már az idén Vásárhelyen

Visszakapja az egyház

Minthogy a vásárhelyi képviselőknek egy héttel ezelőtt nem sikerült valamennyi előirányzott napirendi pontot megvitatni az önkormányzat közgyűlésén, tegnap délután folytatták a munkát. Az előző ülésen zárt ajtók mögött tárgyaltak arról az előterjesztésről, miszerint felmentik Dvornik Lászlót, a kútvölgyi szakosított szociális otthon igazgatóját. Komoly érvek szóltak amellett, hogy ez bekövetkezzen, ám miután szavazásra került a sor, kiderült, hogy döntés nem született. A szavazásnál ugyanis hiányzott a minősített többség.

Nem ezt tapasztaltuk tegnap, miután *dr. Rapcsák András* ismertette a főbb napirendi pontokat. Ezek között szerepelt a már említett intézmény profiljának a bemutatása, és az erre vonatkozó anyagot Dvornik úr látta el kézjegyével. *Dr. Bálint László*, a SZEIS-bizottság nevében kérte ennek a napirendi pontnak az elnapolását. Szinte valamennyi képviselő egyetértett ezzel a javaslattal.

Az ülésen nagy érdeklődésre tartott számot az a tájékoztató, amely az egyházi ingatlanok átadásának folyamatára vonatkozik, miként az, hogy az első ütemben melyik óvoda és iskola kerül visszaadásra a református egyház részére. A tájékoztatóból kiderült, már a törvény hatályba lépése előtt, de azt követően is, különböző egyházi szervek képviselői keresték meg a polgármesteri hivatalt, és jelentették be igényeiket. A közgyűlés ad hoc bizottságot hozott létre az előzetes igénybejelentések felmérésére, az egyeztető, adatpontosító tárgyalások lebonyolítása céljából.

Az ingatlanátadásokra vonatkozó igények érvényesítésével összefüggő eddigi tárgyalások során a helyi református egyházak közös intéző bizottsága, illetve annak lelkészi elnöke, *Dányi József* járt el. A közös intéző bizottság már tavaly azt rögzítette az egyik jegyzőkönyvben, hogy tulajdoni és használati joggal mihamarabb a Bajcsy-Zsilinszky utcai óvodát, a Liszt Ferenc Zenei Általános Iskolát, a Bethlen Gábor Gimnáziumot kívánja átvenni. Pontos ütemtervet határoztak meg, hogy a későbbiekben melyik általános iskolát mikor kívánják birtokukba venni.

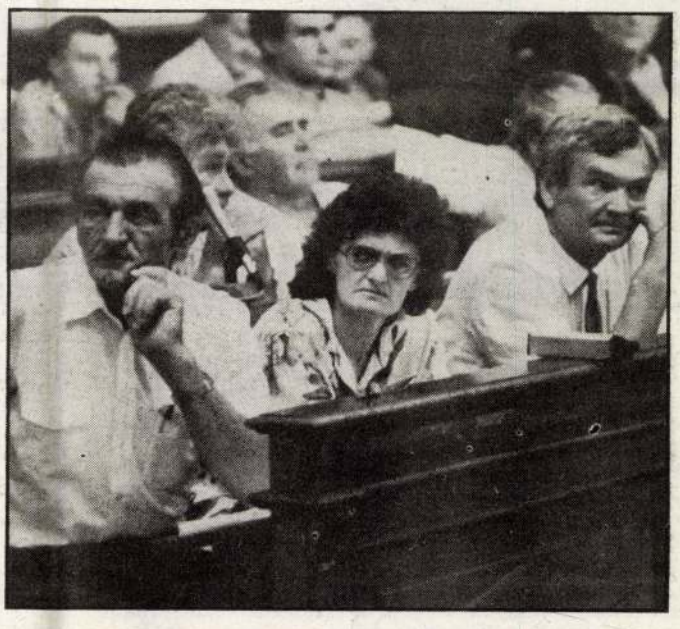

Tegnap az a feladat hárult a képviselőkre, hogy jóváhagyják a református egyház részére az első ütemben visszaadásra kerülő ingatlanokra tett javaslatot. Miként az kiderült, idén májusban a polgármester és munkatársai tárgyalásokat folytattak a Tiszán túli református egyházkerület képviselőivel a visszaadásra kerülő ingatlanokról. Nem látják akadályát annak, hogy már idén átadják a Bajcsy-Zsilinszky utcai volt iskolát, ami most óvoda,, valamint a már említett általános iskolát, és a nagy múltú Bethlen gimnáziumot. Ezt a képviselők is így tartják elfogadható, korrekt megállapodásnak. A közgyűlés ugyanakkor felhatalmazta a polgármestert a további, hasonló szellemű tárgyalások folytatására, és az ingatlanok átadására vonatkozó végleges szerződések aláírására. Kötelezték továbbá az ingatlanok tulajdoni rendezésének további folyamatáról, folyamatosan tájékoztassa a közgyűlést.

Pusztakeresztúri

Aszály égette földjeinken (1.)

Medárd idén is lusta volt

Aszály. Aligha ismer keményebb átkot a földet művelő ember, mint azt, ha könyörgésre sem adja Istenünk az esőt. Márpedig a mi vidékünkön évek óta kegyetlen hozzánk a természet. Szétszáradtak földjeink, bágyadtan kókadoznak a növények, könny szökik a parasztemberek szemébe, s talán még a flászterhoz szokott városiak is fölfogják végre — napi megélhetésünk került már veszélybe, s elkövetkezhet olyan kor, ahol a száz forintnál drágább kenyér nemcsak rémálmaink polcain sorakozik. De valóban ennyire rossz a helyzet? Vagy csak eltúlozzuk a veszélyt? Munkatársaink e kérdésekkel járták körbe a megyét, s ma induló sorozatunkban aszályfájdalmainkat szedjük rendezett sorokba.

Esőért fohászkodnak a mezőgazdaságból élő emberek, de immár azok is, akik pénzükért a megszokottnál sokkal drágábban vásárolhatnak majd különféle terményeket. Sajnos Medárd ezúttal sem hozta régi formáját, győzni látszik a kegyetlen aszály.

Pedig olyan biztatóan indult a tavasz. Szépen soroltak a vetemények. Makón és környékén a fokhagyma is kedvező képet mutatott. Most azonban a szép kerek fehér arany sem méreteiben, sem formáját tekintve nem az igazi. Hacsak azoknál a gazdáknál nem, akik locsolni tudták földjüket. Tegyük hozzá, nem kevés összegért.

Nem kíméli az aszály a Szegedi Gabonatermesztési Kutató Intézet kalászos növényeit, és az ott termesztett kukoricaféléket és napraforgót sem. A várható károkról és a növények jelenlegi állapotáról mondott rövid ismertetőt Kiszomboron *Kertész Zoltán* tudományos munkatárs, a búzatermesztési osztály vezetője.

— Külön kell kezelni a kísérleteket az elit és első fokú vetőmag-szaporító táblákat. Előbbinél azért hátrány az aszály, mert romlik a kísérletek megbízhatósága. Alacsonyabb terméssszintre számíthatunk idén, s azok a fajták kerülnek előnybe, amelyek jobban bírják a szárazságot. Most a későbbi fajták látszanak jobbnak, de lehet, hogy később ezek válnak rosszá. A vetőmag-szaporító táblákról azt tudom elmondani, hogy körülbelül egy tonnával lesz kevesebb hektáronként a vetőmagunk, amely nagymértékben rontja a gazdaságosságot. Már az a veszély is fennáll, hogy egyes táblák oly mértékben lesznek aszálykárosak, hogy azokban csak ocsú terem. Bár ezeket a területeket — lehetőségeinkhez mérten — megöntöztük. Az úgynevezett elit táblákon a jelek szerint normál termés várható. Sajnos, nem hat tonna hektáronkénti átlagra számíthatunk, hanem inkább öt, vagy négy tonnára.

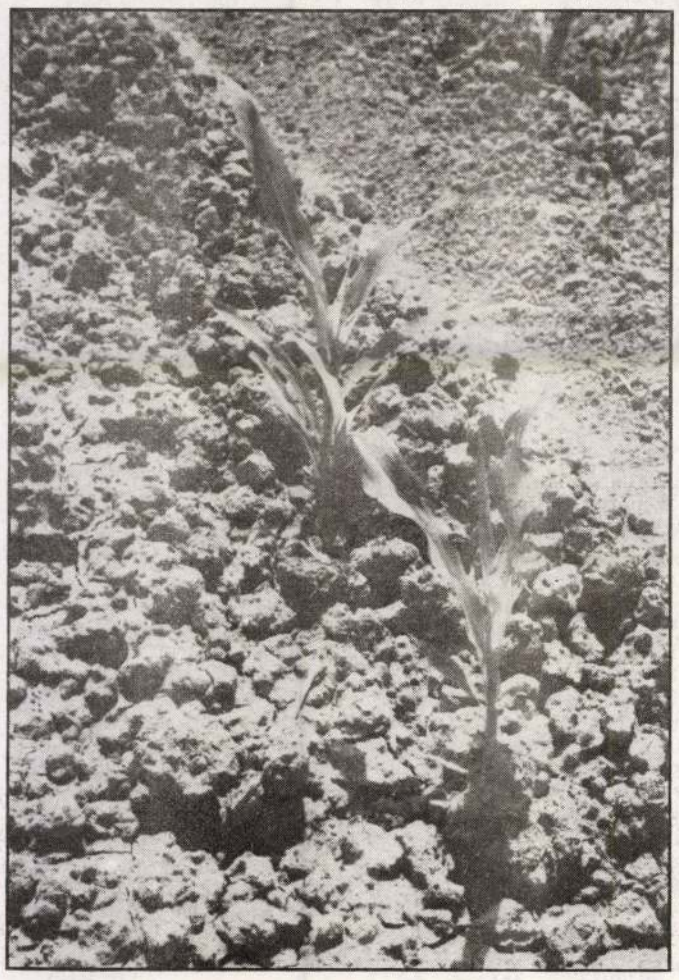

— *Mi a helyzet a kukoricafronton?*

— Mikor intézetünkben a vetés megtörtént, éppen elegendő nedvesség volt a talajban, e növény kelése ideális volt. A kísérleti parcellák szépek, ugyanígy a vetőmag-szaporító táblák is. Ennek oka: a kukorica még nem érzi azt, amit a búza, mivel ez idáig annyi vizet vett a talajból, mint a búza. Csak a szárazság vitte el felületéről a nedvességet. Látszik némi aszálytünet a kukoricáknál is, ami abban nyilvánul meg, hogy pödörödik a levele. Népiesen úgy mondják: furulyázik a kukorica, de énszerintem nincs veszélyben.

— *Az őszi árpánál milyen az összkép?*

— E növény ugyanúgy „viselkedik", mint az őszi búza. Kevés volt fejlődéséhez a lehulló csapadék. Hamarosan megindul az érés; egy-két hét múlva már aratni fogunk. A tavaszi árpák viszont nagyon gyengék. A korai vetésű gabonákra általában jellemző, hogy nagyon rosszul viselik a szárazságot. Durumbúzákból van tavaszi változatunk is, ugyanígy árpából is. Ezek alacsonyra nőttek, azonnal kikalászoltak, és nem jellemző a kép valós formájukra.

— *Milyen a napraforgó?*

— E növénynél ugyanaz a helyzet, mint a kukoricánál. Nemrég kelt ki, és még nem érzi a szárazságot annyira, mint a gabonák, amelyek jelentős mennyiségű vizet vettek ki a talajból. Egyébként a gabonákra országosan is az jellemző, hogy alacsony szárúak, alulról sárgulnak föl, szinte már csak a kalászuk és felső levelük zöld. Homokos és szikes részeken pedig sárga foltokat láthatunk a táblákban. Repülőről jól lehet látni ezeket a részeket, ahol nem is lesz termés, csak ocsú.

— *Ha jól tudom, önöknek van földterületük az ország másik felén is. Ott mi a helyzet?*

— Szombathely közelében, Taplárszentkereszten, hál' Istennek, remek időjárás volt. A búzák gyönyörűek, e vidéken aszálykárról szó sincs.

— *Országosan mekkora aszálykárra lehet számítani?*

— Egyszerűsítsük le a dolgot. Ha van hazánkban egymillió hektár búza — bár ennyi nincs egészen —, akkor hektáronként ha egy tonna veszteséget számolunk, az egymillió tonna. Ezt kell megszorozni 10 ezer forinttal.

MOLNÁR LÁSZLÓ

Szegedi pillanatok

Csodák földje

És még mondják azt, hogy nincsenek csodák.

Mert Szegeden igenis történnek. No nem hófehér szirmú, felhők mögül érkező, inkább fekete, mint a szurok. Még pontosabban: mint az aszfalt. Mert bármennyire is hihetetlennek tűnik, a Tisza pályaudvar szomszédságában, ama híres-hírhedt, de mostanság inkább csak lelakatolt Sárkány vendéglő előtt alig húsz (harminc? negyven?) év könyörgés után a város vezetése leaszfaltoztatta az utat. Nem oly csillogó, mint a Bécs—Graz autósztráda, nem oly sima, mint a hollywoodi főutca, de aszfaltcsík az kérem, a javából. Már nem törik rajta autók tengelye, nem bukik orra a kerékpáros, s még a gyalogos is pipiskedve szedheti a lábait. Persze az sem mellékes, hogy a város polgárai is valamivel kevésbé szégyenkeznek, ha kalauzolják vendégeiket a magára oly dölyfösen büszke Szeged kapujában.

Mondom: kevésbé szégyenkezve. Mert azért arra már nem futotta, hogy ez a csík egészen az állomás kapujáig bekanyarodjék. Ott még hepe és hupa az úr, no meg a káromkodás. De bízzunk abban, hogy ez csak időleges hiány. S ha a Sárkány előtt lett aszfalt az űrkorszak közepére, talán a Mars-utazás idején már az állomás elé is beköltözik a legújabb kor.

Azt mondják: unokáink már taposni fogják.

*****

Téblábolok a lakótelepi ABC-ben, mert miért is ne? Az árubőségnél csak egy lenyűgözőbb: az árak. Szinte látom, hogy szöknek szabadidejükben a csillagok felé. Minden terméken egy fehér papírka, s azon máris egy másik. Leragasztásügyileg. Természetesen az alsón szereplő szám jóval kevesebb, mint a felsőn, pedig a hírek szerint a kormány még meg sem hirdette az új népi játékot: lakótelepi számháború!

Aztán az egyik pultnál rémséges csodára bukkanok. Egy Isostar dobozkán (ki nem tudná, ez vitaminkoncentrátumos nedűt rejt magában) éppen öt ragasztós papírkát fedezek föl. Van azon minden: 87 forint, 76 forint, 59 forint, s csak az silabizálja ki az igazi, ma is érvényes árat, aki ügyesebben nyomoz, mint tette valaha Maigret felügyelő.

— Jól fel ment ez is — motyogom az eladónak.

— Ez? Hiszen most szinte féláron kínáljuk. Nem tetszik látni. Csak 53 forint.

És mint akit megbabonáztak, bámuljuk a kis, ezüstszínű dobozocskát. Mintha a régen ígért alagút végét látnánk. Csoda! Hát megint egy csoda — suttogom magam elé.

S már gyúlnának lelkemben rőzsedalok, amikor megjelenik mellettem a (gondolom) legügyesebb tanulólányka, s uszkve két másodperc alatt átcédulázza a fél boltot.

— Újabb árleszállítás? — kérdezem, még mindig mennyekből.

A lányka rám néz, s már kérdezné: Kicsoda? Csak nem a Marsból jött az úr? De ezt már nem várom meg. Loholok az isostaros dobozzal, s erősen ismételgetem magamban: infláció pedig már alig létezik.

— tyizo —

Habsburg Ottó avatta fel az iskolát.

Gimnázium lesz a Szent Istvánból?

Szeretetsziget Makón

A templom tornya a nyári Nap fényében tündököl, szinte beárnyékolja az iskola kissé kopottas, szép épületét. Benyitok a kapun, éppen szünet van. Boldog gyerekarcok köszönnek rám, s kedvesen kérdezik: „Kit keres?" Pár perc múlva kis csapat kísér az igazgatói szobához, ahol már ketten is várnak.

Friss kávé, üdítő kerül az asztalra.

— Az iskola össztársadalmi igényből született — kezdi a beszélgetést *Katona Pál* plébános úr. — Régóta akartunk egy iskolát, ahol mindenki egyformán gondolkodik. 1989 májusában kezdtük el a szervezést, felmértük, milyen a hozzáállás. Nagy volt a lelkesedés. Természetesen, az ellenpropaganda is: sok helyen megfenyegették a szülőket... Hál' Istennek, végül minden jóra fordult: 158-an jöttek, s párhuzamos osztályokkal megindult a tanítás.

— Engem is meglepett a makói emberek komoly elszántsága, határozottsága, hogy vállalták az egészet — folytatja *Héjja Margit Alíz* nővér, az iskola igazgatója. — Hittem, hogy a krisztusi nevelés előbbutóbb meghozza gyümölcsét, Isten akarja az egyházi iskolákat, a keresztény pedagógusok is megvannak, csak meg kell találnunk őket!

— Mit gondolnak a szülők, hová kerülnek gyermekeik?

— Egy olyan családias iskolába, amit a keresztény értékrend fog össze. Mindig ott vagyunk a gyerekek között, őértük vagyunk. A vasárnapi szentmisére együtt megyünk. Évente négyszer a szülők is ott vannak; minden osztályt elviszünk kirándulásra, s várjuk egymást haza. A hétköznapokat is próbáljuk ünnepivé tenni. Ebben a légkörben a gyerek észre sem veszi, hogy a krisztusi gondolat „beleszivárog"... A szülői tisztelet is nagyon fontos, a másik ember elfogadása, az élet értelme, a szónak a becsülete, a jó és a rossz szétválasztása.

— Hányan vannak?

— Huszonöt fős a tantestület, kétszáznegyven gyerek van összesen. (Huszonkét református, két görög katolikus saját vallásgyakorlata szerint él...) Zsolnai anyanyelvi kultúrát adunk, hogy magyar anyagon tanuljanak gyerekeink. Harmadik osztálytól idegen nyelv van, ötödiktől megajánljuk a latint. Matematikát alaptanterv szerint tanítunk, a jó képességűeket szakkörbe irányítjuk. Balett, művészi torna, foci, kosárlabda is szerepel.

— Hogyan telik egy nap?

— Háromnegyed 8-kor az osztályban vagyunk, tanítás, ebéd; délután néptánc, furulya, úszás, tömegsport, kézimunka, könyvtár (az olvasás megszerettetése); van egy kórusunk, cserkészcsapatunk... majd hazaengedjük őket, hogy otthon, a családdal is eleget legyenek együtt. A kollégium létrehozása nagyon nehéz volt, de sikerült, és ott is családias a légkör...

— Milyen célokat tűzött maga elé az iskola?

— Minden keresztény embernek legyen küldetéstudata; fogjanak össze, hogy minél többen építsük és szépítsük világunkat!

Újból Katona atya szólal meg.

— Huszonöt évvel ezelőtt egy-két ministránsom volt, ma pedig, nem is tudom megszámolni a segítséget. Természetesen, ez bolondá tesz, és újabb erőt ad a munkámhoz. Úgy látom, nehezen döbbennek rá az emberek, hogy mindaz, ami történt, erkölcsi változás következménye. Ha ki akarunk lábalni a bajból, akkor az erkölcsök területén kell talpra állnunk. Az egyházi iskoláknak az ad létjogosultságot, hogy ott ezt a feladatot komolyan gondolják.

— Kedves igazgatónő, hallottam, járt itt dr. Surján László miniszer úr, és dr. Andrásfalvy Bertalan is. A kápolna szentelésén és az iskola avatásán dr. Habsburg Ottó mondott beszédet.

— Ebben is nyitottak vagyunk. Azt akartuk, dr. Habsburg Ottóban ne a politikust lássák, a példaképet! Kellenek ezek a vendégek, hogy érezzék, sok jó ember van a világban, csak észre kell venni őket.

— Vége a tanításnak. Teljes szünet következik?

— Tanulmányi kirándulásokra megyünk: az elmúlt évben első osztályosaink Szegeden a vadasparkot, a múzeumot, az alsóvárosi templomot tekintették meg; a másodikosok Ópusztaszer nevezetességeivel ismerkedtek; a nagyobbak Egerben, Esztergomban és környékén töltöttek 2-3 napot... Nyáron, június 16-tól augusztus 19-ig napközis tábort tartunk azoknak a gyerekeknek, akiknek a szülei dolgoznak. Programjaink: úszás, lovaglás, néptánc, természetismeret, batikolás, kézimunka, mézeskalács-készítés...

— Befejezésül, kérem, mondja el, amit még fontosnak tart.

— Szülők kérték, legyen gimnázium Makón! Mi is úgy érezzük, őszinte és megalapozott ez az óhaj. Folynak az előkészületek; ha a mostani ötödikesek elsősök lesznek, akkorra tervezzük a megnyitást. Addig is, ide, mindenkit nagy szeretettel hívunk és várunk! Címünk: Szent István Egyházi Iskola, 6900 Makó, Szent István tér 14—16.

FENYVESI FÉLIX LAJOS

Hálaadás az iskola kápolnájában.

Kiállítás Szentesen

A közönség is firkálhatott

Graffitik és szobrok Amerikában címmel nyílt kiállítás a szentesi Narancs Klubban. *Szepesi Imre* két évig tanult és dolgozott az Államokban, itt találkozott ezzel a jellegzetesen amerikai utcai művészettel, a graffitivel. A fogyasztói társadalom perifériáján, a metropoliszok nyomornegyedeiben kialakult, néha kicsit exhibicionista falfirkák és rajzok az USA szinte minden nagyvárosában fellelhetőek, de a legjellemzőbb New York és San Francisco. Szepesi Imre is ezekben a városokban készítette fotóit a szubkultúra e sajátos művészetéről.

A szentesi kiállításon Szepesi Imre lézeres nyomdai tok mára hozzátartoznak a városok képéhez, egyre inkább teret hódítanak Európában is. Nem ritka, hogy egy-egy ügyesebb firkálónak már maga a város „biztosít" szabad falfelületet az utcák szürkeségét feloldandó kép elkészítéséhez. Hazánkban a békásmegyeri Goldberger-gyár falain találhatók az újvilágihoz hasonló graffitik, valamint a monori vasútállomás kerítésén, melynek alkotóira érdemes lenne odafigyelni, és itt nem a vasúti rendészekre gondolok.

Hogy a graffiti művészet is lehet, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy teret kapott az Új Művészetek Múzeumában, sőt a New York-i metró egyik különösen jól „sikerült" kocsija a Közlekedési Múzeumban is. A metró egyébként bölcsője volt a graffitinek, mára azonban olyan festéktaszító anyaggal fedik be a szerelvényeket, melyek lemoshatóvá teszik az alkotásokat. Így a graffiti teljesen kiszorult a külvárosok lakótelepeire, az elhagyott utcákra, a kiégett házak falaira. A tarka, nem ritkán művészi tehetségről tanúbizonyságot adó képek, a szellemes, ironikus feliratechnikával kinagyított színes fotói mellett graffiti szövegfordítások is láthatók. Rendkívül ötletes volt a megnyitón, hogy a művész a termet csomagolópapírral borította be, az asztalokon festékesflakonok, filctollak álltak garmadában, és a rövid kis graffiti előadás után mintegy performance-happening jellegű bemutatón, a közönség firkálhatott.

A kiállítást megtekinteni (és a kiállított fotók mellé tovább firkálni) június 29-éig lehet hétvégenként a Narancsban.

— vega —

(fotó: Barna Ági)

Békés-Tarhosi Zenei Napok

Hagyományt ápolnak

Erkel díszhangversennyel kezdődik szombaton, Tarhoson a zenepavilonban a tizenhetedik alkalommal szervezett békés-tarhosi zenei napok eseménysorozata, amelynek zárókoncertjeként július 18-án — szintén a zenepavilonban — Bach- és Haydn-estet tartanak.

Az 1945 után Tarhoson alapított első magyar állami énekiskola hagyományait ápoló zenei rendezvény második hétvégi programja — június 26—27-én — a zenepavilonban, a citerások országos találkozója lesz, június 29-én pedig Békésen, a református műemlék templomban rendezik meg a Sepsiszentgyörgyi Cantus Firmus Vegyeskar hangversenyét. Ugyancsak a békési templom ad helyet *Ella István* orgonaestjének, a művész július 4-én vendégszerepel Békésen. Július 12-én a tarhosi zenepavilonban *Matuz István* fuvolaestjét élvezheti a közönség, július 13-án pedig *Friss Antal* emlékére lesz Tarhoson hangverseny.

A békés-tarhosi zenei napok egyéb rendezvényei között a hagyományos vonószenekari diáktábor, beszédművelő tanfolyam, nemzetközi kürtkurzus, Matuz István fuvolamester kurzusa, énekkari tábor és karvezető továbbképzés is szerepel. A zenei napok idején a Békési Galériában kiállítás nyílik a reformkorról, és megtartják a Békés-tarhosi Baráti Kör évi közgyűlését.

— A Pedagógiai Nyári Egyetem idén érkezett el a 30. alkalomhoz, melyet tekinthetnénk akár jubileumi rendezvénynek is. Ha nem ilyen keserves nehézségek közepette kerülne megrendezésre, mint ahogy immár hónapok óta tapasztalhatjuk. Csak a helyzet érzékeltetésére mondom, hogy a terembér, ahol a rendezvényünket hagyományosan lebonyolítjuk, 100 ezer Ft.

— Itt a tudósító nevetséges emlékezésbe kezd arról, hogy ő még emlékezik olyan évekre, amikor eleinte barátságból, később 3-4 ezer forintokért vesztegették azt a termet!

— Azután igyekeztünk rendesen megszervezni a részvételt, ezért küldtünk jelentkezési lapot az ország valamennyi önkormányzatának, ez 3200 helység. Küldtünk minden olyan hallgatónknak, aki az utóbbi három évben eljött hozzánk, ők 600-an vannak. Természetesen elküdtünk az ország legkülönfélébb iskoláiba is jelentkezési lapokat, ez 4500 iskolát, középfokot és felsőfokot jelent. Na, ezenkívül, még igyekeztünk a TIT-kapcsolatainkat is mozgósítani a jelentkezés érdekében. Küldtünk még az ország összes pedagógiai intézetének is, valamint szóltunk-küldtünk még számos ismerősnek. És teszem hozzá, ezen a nyáron igazán nem lehet unalmas a pedagógusfórumon részt venni, elvégre történnek események, és ígéretek is elhangzottak.

— Most már mindenre fölkészültek lelkileg. Hányan jelentkeztek tehát az idén?

— Teljes létszámunk jelenleg 51 fő! Akkor, amikor legalább ennek háromszorosa kellene, de boldogabb időkben ilyentájt már annál is többen jöttek össze. Na most, ehhez még vegyük hozzá, hogy gyakorlatilag teljesen önfenntartó módon kell-kellene megszerveznünk az egész rendezvényt. Próbálkoztunk cégekkel, vállalatokkal is. Húsz vállalatnak ajánlottuk föl, küldjék el azokat a tanerőket, akikkel dolgozóik, mint szülők meg vannak elégedve, és íme ez lehetne egyfajta jutalom, szakmai képzéssel. Illetve, kínunkban azt is kiötlöttük, küldjék el azokat a tanerőket, akiket szeretnének kissé modernebb szemléletűeknek látni. Semmi.

— A helyzet megértését talán segíti, ha megkérdezzük dr. Komlóssy Ákos adjunktust, aki a JATE oktatója és a nyári egyetem főtitkára. Miért ilyen keserves ez a szervezés?

— Ennek számos oka lehet, nem részletezném. Természetesen nincs pénze a pedagógusnak. Természetesen az iskola is nagyon szegény. Az önkormányzat is, Szegeden is. De arra tán kevesen gondolnak, hogy aki most nem jön el Szegedre, pedagógusként, az nem fogja jövőre elhozni kirándulásra az osztályát sem! Az nem fogja ideküldeni a végzős gyerekét, ha hasonló fölsőfokú intézménybe máshová is jelentkezhet. Aki eljön ide, és megszereti ezt a várost, az visszajár máskor is, ami haszon — sokaknak. Anyagi is, szellemi is. Ez elmarad, ha elmaradnak a nyári egyetemi rendezvények.

— Ráadásul mi komolyan vettük a pályázati lehetőségeket — folytatja dr. Kanyóné — és pályáztunk-pályáztunk. Sokat, még többet. Az eredmény igen-igen kevéske. Őszintén bízom benne persze, hogy mindig a legjobb pályázatokat díjazzák, mert ugye ezért találták ki az egész rendszert. Csak kicsit lehangoló a helyzet...

(tráser)

Dr. Kanyó Zoltánné, a megyei TIT-szervezet ügyvezető igazgatója még azokról a régi nyári egyetemekről ismerős szervezője, munkása a kultúrának. Teszem hozzá, sokunknak segítője, s mindig lelkes biztatója. Most mégis, szóval mégis majdnem elkeseredett...

Kevesen kopogtatnak a nyári egyetem ajtaján

Szepesi János

könyvmásoló

1340

írod

Deák Geyra: A könyv és a könyv díszítése. Pápa 1910. 8. l.

Szepesi Tamás

miniator

1340.

K

4.l

Szepesi János
minitor.

Lásd egyanart, mint Hradszkyrál, ahi adatát innen vette. ~~[illegible]~~ Csontosi János az előtöbben mint ügyes könyvfestőt Kiemeli

7-8. l

Szepesi János

1340-ben másolta a „Thomas de Argentina Super Imo et IVo Sententiarum Petri Lombardi" c. hártya-codexet, mely jelenleg a Krakkói Jagello könyvtár tulajdona. A codex colophonja a következő „Explicit Lectura IV. Libri Sententiarum edita Parysius per Reverendum ac s. religionis virum fratrem Thomam ordinis s. Augustini Professorem s. Theologiae bachelarium; completa a. d. 1340. in crastino B. Mariae Virginis Assumpcionis per manus Johannis de Cyps. (Dr. Wisloczky W. Catalogus Codicum manuscriptorum Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Cracoviae 1879. fasc. 4. p. 2124.

Csontosi János. Magyarországi könyvmásolók és betűfestők a középkorban. Magyar Könyv Szemle. 1879. 298. l.

Szepesi János

másolta 1340-ben:
Thomas de Argentina super
quarto libro Sententiarum
c. ivrétű hártyakodexet
gót betűkkel, két hasábon
írva, gyakori rövidítésekkel.
A fejezeteket kék és vörös
initiálék, a hasábokat itt ott
lapszéli szines tollrajzok
díszítik. Colophonja:
„Completa (lectura) anno
domini 1340 per manus
Joannis de Cyps." Tho-
mas de Argentina XIV.
sz. ofhárú író theologiai fej-
tegetéseit tartalmazza.
A Krakkai Jagello könyv

/.

Szepesi Tanós 2

tár tulajdona.

Hradszky József Szepes-
vármegye a mohácsi vész
előtt. A szepesmegyei tört.
társ. évkönyve. Szepesváralja.
1888. 87. l.

Szepes Tanis

Laid: Berecz

miniatorh

Szepesi János

Johannis de Cyps

Irodalmához

Csontosi János: A Erdélyi
könyvtár hazai vonatko-
zási kéziratai. Magyar
Könyvszemle 1882, 390.

Szepesi János

Krónikaíró

1340.

Csontosi jegyz.

[illegible]

I

Szepesi Jenő

Barcza Lajos

ivod

Szabadságharcz – Szobor

tervpályázata. Bpest, 1907.

Műleirás, költségszámítás

~~15~~ 14. l.

Bírálat 35. l.

K

33 SEP. 22
62

~~Barcza Lajos~~

Szepesi Jenő

✓

ivod

Szabadságharcz - Szobor

tervpályázata, Bpest 1907.

Műleirás költségszámítás

14. l.

Bírálat 35. l.

80426
II. 933.

BUDAPEST 1933 SZEP. 21. 15. 1

M. KIR. HONVÉDELMI Általános kiadó hivatala.

Műemlékek Országos Bizottsága

Hivatalból
Díj átalányozva

Buda

MDK

Szepesi Kuszka J.

Nemzeti Szalon IV.aukc. 19.1.

Szepesi Kuczka Jenő

Csorbató, olaj

Alkotás Művészház XVI.kiállításán. 1943. aug.

4 l.

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása.

1904. márc. 1.

Szepesi-Kuszka Jenő

Tátrai táj, olaj

Árverési Közlöny. 1936. 2. rendk.sz. márc.

51 l.

Szepesi Kuszka Jenő, sz. Igló 1885

Tájkép

Egri Kaszinó kiáll. Eger, 1924. 21 l.

Szepesi Kuszka Jenő, sz. 1885.

Tátrai táj, olaj

Magyar Nemzeti Renesszánsz Társ. IV. aukciója. Bp. 1923.

8 1.

MDK

Szepesi-Kuszka Jenő, sz. 1885.

Havas hegylánc

Ernst Muz. aukc. 53.sz. 1936. máj. 33 1.

MDK

Szepesi-Kuszka Jenö, festö.
/szül.1885/.

Havas táj. Jelezve. Of.

Ernst Muzeum aukciói. 52. sz. II. rész.
1935. nov. -Képek. Kat. 21.1.

MDK

Szepesi Kurska Jenő, festő.

Patak partja. Of.-

OMKT-Vándorkiáll, szept. 8. - dec. 27ig

Tm. - Hornyánszky V. kny. 83 L.

MDK

Szepesi Kurska Jenő, festő.

Tájkép, of.

Csorbató, "

Alk. Művészház, - XIX. Kiáll. - 1943 okt. - Magy.

Mesterek. - Jegyz.

MDK

Szepesi Kurzka Jenő, festő.

Csorbató. of.

Alk. - Nův. ház. - XVI. Kiáll. - 1943 aug. - Magyar Mesterek. Jegyz.

Szepesi Kuszka Jenő, sz.1885

Holdas táj

Almásy-Teleki 4.műv. sukc. 1940. nov.

36 l.

Szepesi Kuszka Jenő

Tájkepe repr-
ród

Művész Kurir

1936. 2. sz.

Szepesi Kuszka Jenő

U. 4072

Székesfehérvári papnevelőintézet tanulója

VI. 180.

Szepesi Kuszka Jenő

Műcsarnok

1909-10. téli kiáll. 610

1910. tav. kiáll. 472, 474

1910-11. téli kiáll. 537, 601, 620, 622

1911. tav. kiáll. 506, 537, 534, 535.

1911-12 jub. kiáll. 588

-1912. tav. kiáll. 195

1913. tav. kiáll. 89, 90, 235

Archaeologisches Institut V. 54.

III. 162.

" — római fiókintézete V. 54.

" — athéni fiókintézete V. 54.

III. 162.

SZEPESI KUSZKA *Jenő*, festő, l.
Kuszka J.

oktatásügyi minisztertől.

BUDAPEST
1935 JAN -5 18
N 5 N

orsz. Bizottsága

Bpest

állatkerti út 1

Szepesi Kuszka Jenő

Árverési Czarnok aukciós kat.

32. sz. 1926. ápr.
33 sz. 1926. jun.
34. sz. 1926. okt.
36. sz. 1927 febr.
37. sz. 1927 márc.
38. sz. 1927 maj
39. sz. 1927. okt.
40 sz. 1927 dec.

Cyklopsfalarisok. X. 50.

Szepesi Ruszka Jenő

részt vett az alábbi
kiállításon. 1933. nov.-

Forum. 1934. 38. l.

(Magyar képző művészeti
kiállítás Palermóban)

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Budapest

V., Rothermere-u. 12

Szepesi Kuszka Jaró

Szepesi baj c. vajra depr.

Művészet 1912. 220. l.

PESTI HAZAI ELSŐ
TAKARÉKPÉNZTÁR-EGYESÜLET

PREMIERE UNION DE CAISSE D'EPARGNE NATIONALE DE PEST

FIRST NATIONAL SAVINGS-BANK CORPORATION OF PEST

PESTER ERSTER VATERLÄNDISCHER SPARCASSA-VEREIN

SÜRGŐNYCIM: TELEGRAMM-ADRESSE: „TRESOR BUDAPEST"

Egyesületünk, hazánk l
nös gondot forditott arra, h
ápolja és fejlessze. Ez késztet
hogy a közönség kényelmére, a X
nyisson. Fiókpénztárunk XI., H
Horthy Miklós-út és a Horthy Mi

Szepesi Kuszka Jenő

1925.

Szepesi Kuszka Jenő kiállítása. Uj Nemzedék, máj. 20. Írta: —án.

(Magyar Művészet 1926. 180. l.)

Szepesi-Kuszka Jenő MDK

A tamási erdőség, pasztell

/

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

Szepesi Huszka Jenő

1926 augusztus 15. (184. sz.)

* **(Képkiállitás Mátyásföldön.)** A mátyásföldi Parkszálló Kaszinó egyik termében holnap délelőtt nyilik meg szepesi *Huszka* Jenő festőművésznek gyüjteményes kiállitása. Szinte kizárólag tájképeket láthatunk itt, figurális kép csak alig egy-kettő akad a kis tárlaton. A művész Mednyánszkyt vallja mesterének, akinek ködös, borongós tájképstilusa Huszka festészetét is jellemzi. Müvei között azok a sikerültebbek, melyek természet utáni tanulmányok alapján készültek és amelyekben Huszka nem törekszik édeskés tetszetősségre. Az olajképeket a művésznek néhány harctéri rajza egészíti ki.

Szepes Gy.

Szerepel a szepeli. művészek

Kiállításán a XXI. kér. Négfront

Klubjában

Szocialista művészetek 1968 XII.

Szepes Gyula

Szerepel a csepeli lép. mův.

Kiállításán

Csekjés János: Kiállításaik tükrében

Csepel 1968 XII. 20.

Szepes Gyula M.D.K.

Részt vett a vi án

A Munkásotthon Képzőművészeti klubjában
Vita a lakberendezés művészetéről és a jelenkor
stílusirányzatairól
[illegible] 1968. febr. 26.

MDK

Szepesi Jenő

Műleirás, költségszámitás, birálat.

Szabadságharc-Szobor tervpályázata. Bpest, 1907. 14, 35. l.

Orlpesi Jenő

a KISZ-klubban hallgatói kiállítás volt grafikákból, intarziákból, domborművekből.
a kiállítás körött szerepel műve.

Szabó Béla: Kiállítás Miskolcon.
Egyetemi Élet, 1973. febr. 4.

Párizs, Itália, Érd

Állandó kiállítás Szepes Gyula életművéből

Érd városi rangját kulturális fejlődésének is köszönheti. Létrejött a *Csuka Zoltán* alapította *Jószomszédság Könyvtár*, befogadta *Sárkány Jolán* festői örökségét, s öt világrészből érkeznek látogatók az itt nemrégen felavatott *Magyar Földrajzi Gyűjteménybe*.

Az Érden élő és alkotó *Szepes Gyula* festőművész lépett most e sorba azzal, hogy *fő műveit ajándékozta szülővárosának*. A posztimpresszionista mester az 1930-as évek elején végzett a Képzőművészeti Főiskolán, *Vaszary János* és *Glatz Oszkár* tanítványaként, utána évekig *Párizsban* dolgozott, sikerrel. Bejárta *Itáliát*, hazatérve több képet festett a *Balatonról*, *Sopronról*, de *fő motívuma Érd* lett. E helyen figyelte képsorrá az évszak színes híreit, a virágzó őszibarackfákat, a Duna-partot, a nyári fényözönben fürdő domboldalt. A színek pazar bensősége lendítette festővé, s amit kapott a tájtól, a rajztudásához csatolt kolorisztikus erőt, azt visszaadta művészetével a felnövelő vidéknek, az itt élő embereknek. Finomak és érzékenyek csendéletei, kimagasló eredményeket ért el interieurjeiben.

Érd városa azzal a tapintattal fogadta adományát, hogy műveiből február 2-án, jövő hétfőn *állandó kiállítást* nyit meg, és munkásságáról, több mint harminc képmelléklettel önálló *könyvet* is kiad a megnyitó napjára.

Losonci Miklós

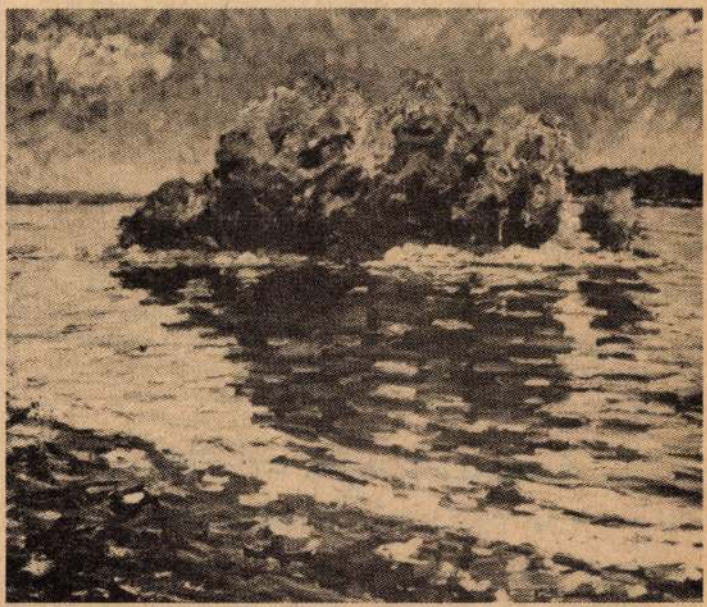

Érdi Duna-sziget — Szepes Gyula festménye

SZEPES Gyula

Magyar Hírek 1987. 01. 25

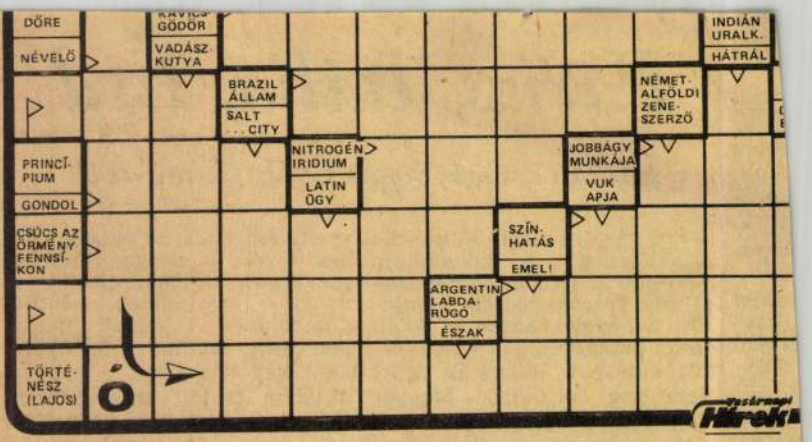

Az előző heti rejtvény megfejtése: Mindenki a maga baklövéseit nevezi tapasztalatnak.

A 2. számunkban megjelent rejtvény helyes megfejtéséért 100 forintos könyvutalványt és a Rejtvényfejtő miniszótár 3. kötetét nyerte: Faller Mária, Budapest, Hungária út 16.; Szalay Imréné, Sopron; Imreh Ferenc, remény

A m rejtvén februá VIII.,

A HÉT-ben láthatjuk

A szokásos heti *eseménynaptár* után összeállítás készült azokról, akik a *szombati műszakokon* igyekeztek bepótolni a tél okozta termeléslemaradást.

Úti dollárjaink értéke címmel riportot láthatnak az érdeklődők arról, hogy vajon az idén milyen lehetőségeink lesznek a külföldi utazásokra.

A Hét *gazdasági jelzőtáblájára* a fejlett és a fejlődő országok gazdaságainak tényszámai kerülnek.

Beszélgetést hallhatnak a műsor nézői a *Szovjetunió* külügyminiszter-helyettesével és *Ausztria* új külügyminiszterével. Mérlegre kerül az *NSZK* elmúlt négy éve, majd a választások okán a műsor *bonni tudósítással* zárul. A Hét adását *Hajdu János* vezeti. (Ismétlés a 2. műsorban, 22.05-kor.)

Vasárnapi rádió- és televízióműsor

KOSSUTH RÁDIÓ: 8.10: Üt kontinens hét napja. **8.25:** Énekszóval, muzsikával. **9.00:** Gőz. **10.05:** Édes anyanyelvünk. **10.10:** Zenekari muzsika. **11.00:** Gondolat—jel. **12.15:** Nemzetközi magazin. **12.45:** A tisztesség határai. Bakolevízió szimfonikus zenekarának matinéja. Kb. **13.10:** Eszperantó híradó. Kb. **13.20:** Kis magyar néprajz. Kb. **13.25:** Kórusművek. **13.40:** Zenekari operarészletek. **14.10:** A Rockújság hírmelléklete. **15.00:** Barokk muzsika korabeli

T

A Ma ma 11 ó zsika le kórus s zényleté na műv vezetést ső gótik magyar Januá a Vigad vezetek országos Népköz „Együtt művész A tárl Magda, meg, a Szaksz csának Titus-C kortárs nak be ban. – Attila lyet a tat be a nap Nagy Eszter Művel „Fol febru ban (négy r ző tár Pál, C tán, Já Müller Tari (

Szepes Gyula

Szepes Gyula művei igényesen
közérthetők, szépek. Nagy sí-
kere volt hiállit ásának

Losonczi Miklós. Domonkos Béla és . . .
Új Tükör, 1978. június 4 - 4 lap.

M.D.K.

Szepes Gyula festő

A Csepeli Weiss Manfréd Gyárban megszervezett Munkás Képzőművészeti Szabadiskola tanára, 1947.

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 146.1.
A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK. KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II.
Bp. 1965.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Szepes Gyula
CSEPEL

1967 OKT 1 3!

1021

Szepes Gyula rajza

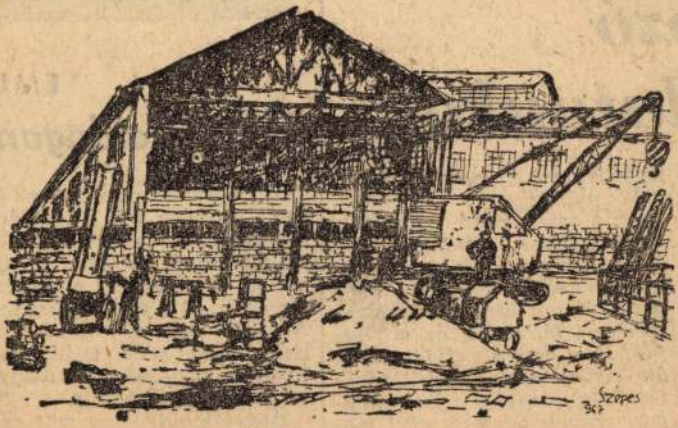

Épül a gyár

EPSÉGEIRŐL

ozó
latunkat

figyelemmel a gyár dolgozóinak eredményeit.

Az a tájékoztató, amelyet a vezérigazgató elvtárs tartott, megerősítette hitünket, büszkeségünket. Különösen nagy hatással volt ránk az üzemekben tett látogatás, az a nagy fejlődés, amely eljövetelünk óta valamennyi gyárrészlegben végbe ment; tiszta, világos, virágos üzemrészek, mosolygó, vidám arcok, integető karok, meleg kézszorítások,

EMLÉ

Boldogan

A II. világháború már évek óta folyt és vége felé közeledett a dicsőséges szovjet hadsereg előnyomulása folytán. Ugyanakkor fokozódott a nyilasterror, mert érezték vesztüket. A front már oly közel volt, hogy tisztán lehetett hallani a szovjet hangszórók magyar adásait és felhívásait.

Kegyetlenül hideg volt azon az éjjelen is, amikor le kellett mennünk a feleségemmel

Szepes Gyula M.D.K.

A Munkásotthon képzőművészeti körének tagja

Müvei a kiállitáson

Csupka Erzsébet: Felszabadulásunk 20 évfordulóján

Csepeli képzőművészeti kiállitás

Csepel 1965. febr. 12.

SAJTÖFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

CSEPEL

1971 FEB 19

a betű eneke a hang.

1021

SZEPES GYULA: SZENTENDRE

Szepes Gyula

Az esti Moszkva egy
mint 4 ezer szobás
a téli napsütésben is

erőművek hazája
bratszki és a kras
erőművek a világ l
ilyen jellegű létesítmények. A
bratszki erőmű az eltelt idő-
szakban kétszeresen fizette
vissza a beruházási költsége-
ket, és a további időszakban
kétévenként ismét és ismét
tiszta nyereségként befizeti ezt
a hatalmas összeget

A szovjet vízierőműturbina-
gyártás világszínvonalon áll,
bizonyos tekintetben mérték-
adónak tartják Leningrádban
most elkészült egy 650 ezer
kW teljesítményű turbina,
amelyet az évente 23,5 milliárd
kWórát termelő Szajan Su-
jenszkoje-i vízi erőműben sze-
relnek fel. Ez a turbina a mű-
szaki paraméterek tekinteté-

A szovjet atomerőművek össz-
teljesítménye hamarosan eléri
az 1 millió kW-ot.

Az ötéves terv időszakában
— a Szovjetunió európai ré-
szében — kialakították az egy-
séges, 105 millió kW-os ener-
getikai rendszert.

Az egyes európai szocialista
országok — Bulgária, Magyar-
ország, NDK, Lengyelország,
Románia, Csehszlovákia — és
a Szovjetunió egységes ener-
getikai rendszert létesítettek a
rendelkezésükre álló erők gaz-
daságos kihasználása érdeké-
ben. Az együttműködés hasz-
nosságát évek tapasztalata bi-
zonyítja.

Az oldalt a Novoszty (APN) szovjet sajtóügynökség rendelkezésünkre bocsátott anyagaiból állítottuk össze.

Szepes Gyula

festő

IX. Lónyay utca 28.

MKSz 1947

mbe a kormánnyal, hogy megállítsam azon az uton,
helyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
pviselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

s aggodalom és választóim ezreivel való személyes
küzdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
zdasági megélhetést veszélyezteti.
ama eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
ől és

mus zászlaját a fővárosban!

Királyért, Hazáért"

Szepes Gyula.

Képzőművészeti Főiskola növendéke.

** **Képkiállitás — Sümegen.** Két tehetséges, de szegénysorsu festőakadémiai növendék rendezi első kiállitását Sümegen. *Szepes* Gyula és *Laczkó* Gyula, a Képzőművészeti Főiskola kiváló növendékei rövidesen Sümegre utaznak, hogy együttes kiállitás keretében adjanak el néhányat kétségtelenül nagyon *figyelemreméltó és nem közönséges tehetségre való festményeikből.* Budapesten tulságosan nagy a konkurrencia. Sümegen bizonyára észreveszik a két fiatal festőt.

Ujság. 1924. dec. 15.

Képes Gyula, festő

NDK

„Így láttam Párist" c. gyűjteményes kiállítása Szegeden az Ifjúság Házában nyílt meg.

— : Kulturális hírek 8. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. dec. 4.

Szepes Gyula festő M.N.K.

Az érdi müvelődési otthon Nagy Balog János szakkörének vezetője

Pest megyei Hirlap 1963. december 17. 5.l.

Szepes Gyula festő M.D.K.

"Igy láttam Párizst" címmel kiállitása a csepeli Ifjuság Házában

napló

Magyar Nemzet 1963. december 18 . 4.1.

Szepes Gyula

1937/38. tanév végén
iparostanonciskolai
rajz tanítói oklevelet
kapott.

Ferk. pzomfoisk. vk
1937/39.
182. p.

Szepes Gyula

Szepes Gyula Erd festője. Párizsi és Itáliai tanulmány útja után sajátos pont impresszionizmus alapján rögzíti a vidék látványát.

Losonczi Miklós: Domonkos Béla és...
Új Tükör, 1978. június 4 – 4 lap.

Szepes Gyula

Domonkos Béla és Szepes Gyula kiállítását a budaörsi Spari szerelvény és Gépgyárban rendez-te.

Losonczi Miklós: Domonkos Béla és...
Új Tükör, 1978. junius 4 - 4 lap.

Szepes Gyula

Szepes Gyula festészete a termé-
szet és technika összefonódá-
sából és ellentétéből merítő-
dik.

Losonczi Miklós: Domonkos Béla és . . .
Új Tükör, 1978. június 4 – 4 old.

Szepes Gyula festőművész

Érden nyílt meg Szepes Gyula és Domonkos Béla szobrász közös tárlata. – Szepes Gyula értizedek óta vezeti az érdi Nagy Balogh János képzőművészeti kört. A művész a posztimpressziomizmus híve, a látványhoz igazítja képzeletét, ez a törvénye.

Losonci Miklós: Kiállítótermekben.

Pest Megyei Hírlap, 1975. szept. 17.

Szepes Gyula festőművész.

A sáskúti művelődési házban két Pest-megyei – érden dolgozó – művész kiállítása nyílt meg: Domonkos Béla rajzoszt – és Szepes Gyula festőművész kiállítása.

Csuka Zoltán: Szingazdagon Pest megye tájai.
Pestmegyei Hírlap, 1975. okt. 11.

Szepes Gyula festőművész.

Az érdi Nagy Balogh János szakkör vezetője. A megvejelt érdi ~~mův~~ amatőr művészek kiállításán műve szerepel; „Duna-parti-táj" c. (említve)

Lasonci Miklós: Amatőr művészek a budai járásban.
Pestmegyei Hírlap, 1973. szept. 22.

Szepesi Kuszka Jenő

Tájképeit Mednyánszky-szignókkal látták el.

Theisler György: A kamisítók „műcészete"; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 20. l.

Szepesi Kuszka Jenő

"Szántás hármasban" három lóval szántó parasztember. Juszkó Béla festménye

"Régi metszetek" metszeteket nézegető fiatal leány. Bruck Lajos festménye.

"Patak partján" tájkép kis házakkal, domboldali fákkal. Szepesi Kuszka Jenő festménye.

Bruck Miksa "Rági aranyzuzó" c. tájkép épületekkel. festmény.

ÉLET, Bp. 1910. ápr. 24. II. évf. 17. sz. 554. 555. 558,559. lapokon.

Szepesi Kuszka Jenő

P. H.
1927
II
19

— **Szepesi Kuszka Jenő képkiállítása.** Szepesi *Kuszka Jenő*, az ismert nevü, népszerü festőművész, a *Lipótvárosi Társaskörben* legujabb műveiből kiállitást rendez, amely e hó 19-én, szombaton, délelőtt 11 órakor nyilik meg.

Pesti Hirlap 1927 II. 19

Szepesi Kuszka Jenő

— **Két festőművész kiállitása.** A Lipótvárosi Társaskör termeinek falait két festőművész képei elevenitik meg. *Szepesi Kuszka Jenő* állitotta ki ujabb java munkáit: a Kárpátok romantikus hegyvilágát, hóval világitó ormait, mély hangulatu erdeit, amelyek oly kimerithetetlen, pompás anyaggal szolgálnak a festő-ecset számára. A képek iránt élénk vételkedv mutatkozik s hasonló érdeklődést kelt *Bauer Soma* kiállitása, akinek figurális képei mellett kivált csendéletei tesznek a nézőre megnyerő hatást, és a művész sok szép kvalitását, különösen erős szinérzékét juttatják érvényre.

Pesti Hirlap 1927 III. 1.

MDK

Szepesi-Kuszka Jenő

Utolsó napsugár, of.

Erdőszéle, of.

A bolygó hollandi

Árverési Csarnok aukció kat. 1933. okt. 3. sz. 34.l.

hez /cim: Budapest,

műemlék jellegü róm.

si munkálatainak, tová

gei fejében 2.353 P 60 f

pengő 60 fillért. Budap

niszter rendeletéből: dr

A hivat

Szepesi Kuszka Jenő

U. 842

Nagyváradon
koll. kiáll. 100 kép-
ébőt.

Pesti Hirlap
1910. márc 6.
(Kiállítás Nagyvá-
radon.)

Bacsó Béni házának virágos, zöldbokros s egy pompás parkba átmenő udvarát a váregyházi ujság gyakran emlegette, de soha sem másként, mint magyar Trianon-t. Ez ugyan csak annyit bizonyított, hogy a váregyházi ujság szerkesztőjének, Trianon-t illetőleg, meggyőződése az, hogy ez egy igen jókarban tartott, árnyékos kertecske, a hol egy-egy vasárnapi potya-ebéd után, jó dolog a lugasban bock-szivarok mellett kávét szürcsölgetni. Ám az elnevezés rajta maradt a kerten s ha a váregyházi regényolvasók Trianonról olvastak, a Bacsó Béni zöld udvarában jártatták meg fantáziájukat.

A váregyházi Trianon ez alkalommal nem annyira egy rococo édenre, mint inkább egy faluház udvarára emlékeztet — bióválasztáskor. A szimmetrikusan nyirt bokrok kanyargós, zöld sikátoraiban, a virággruppok körül, a lugasok, gloriettek közelében — avas bőrködmönök, fakó daróczok nyüzsögtek sűrüen. A japáni noszpolya czukros illatába, a fajrózsák füzes, pompás leheletébe, a jázminok finom, édes szagába vastagon vegyűl a fényesre zsírozott

Szepesi Kuszka Jenő
festő

U. 4072

vőd P. Móricz Pál:

Magyarság. 1925.
máj. 19. (P. Szepesi Kuszka
Jenő kiállítása.)

Rákosszentmihály
Községházának gyűlés-
termében. Tájképek
a legkülombözőbb techni-
kákban, köztük nehány
figurális kép is
Mesterei Lotz, utóbb Med-
mánszky.

Szepesi Kuszka Jenő

Festő Bpest

1926. dec. koll. kiáll.
több mint 100 Egyé-
ből Miskolcon.

Halm Sarich

270. l.

MDK

Szepesi-Kuszka Jenő

Tájkép, of.

Alkony a lápon, of.

Tájkép, of.

Árverési Csarnok aukció kat. 1933. okt. 3. sz. 34.l.

SZEPESI KUSZKA JENŐ

138. Hajnal. Olajf.

Képzőm.Társ.1909.tav.kiáll.kat. 32.oldal

SZEPESI KUSZKA JENŐ

195. Avar. Olajf. Eladó

KMT 1912. tav. kiáll kat. 47.oldal.

SZEPESI KUSZKA JENŐ

557. A Batizfalvi-tó partja. Olajf.

Képzőm.Társ. 1910/11.téli kiáll.kat. 57.oldal

MDK

Szepesi Kuszka Jenő

Interieur, of.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 47.l.

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Hajnal, olf.

Mücsarnok 1909. tavaszi kiáll.

MDK

Szepesi Kuszka Jenő

Tájkép, of.

Alkotás Művészház XIX. kiáll.

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Fenyves, olf.

Mücsarnok 1909. tavaszi kiáll.

Szepesi Kuszka Jenő

Tájkép, of.

Tátrai táj, of.

Felvidéki várkastély, of.

Árv. Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 31 l.

SZEPESI KUSZKA JENŐ /1885-1936/

Tátrai táj. Olajf. 38x43.

Árverési Közlöny 1940.okt.4.rendk.sz. 35.oldal
95.aukcio

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festöm.
1885-1936

Tátrai táj.	Olf.	Helzett.
589. Erdörészlet.	Olf.	"
590. Erdörészlet.	Olf.	"

Árverési Közlöny. 1937.okt. rk.sz. 38.1.

MDK

Szepessy Kuszka Jenő, 1885-192o.

Erdőrészlet of.

Árverési Közl. 1937. 2.rk.sz. 81.sz.

38 l.

MDK

Szepesi Kuszka Jenő, 1885-1936.

Tátrai táj,,of.

Árverési Közl. 1938. 6.rk.sz.
32 l.

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festö
1885-1936

Liptói hóolvadás Jelzett. Olf.
Tátrai táj. " "

Árverési Közlöny. Festm., rajzok. 1936 okt.4.
42.1. rk.sz.

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Kesnyői utca, olf.

Téli reggel /Zayugróc/, olf. vázlat

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Őszutó, olf.

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festöm.

89. Kenyöi utca /Trencsén m./. Olf. Mgt.

90. Téli reggel. /Zayugróc/. Vázlat. Olf. Mgt.

Képzöm.Társ.1913. tav.kiáll. Kt. 44.l.

MDK

Szepesi Kuszka Jenő

Havas hegycsúcsok, olajfm.
Interieur, "
Tél.(Hernád völgye) "

Képzőm.Társ.1911.tav.kiáll.kat. 49.lap

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festöm.

601.	Nyári alkonyat.	Olf.
620.	Holdkelte a havasokban.	Olf.
622.	Vihar után.	Olf.

Képzöm. Társ. 1910/11 téli kiáll. 59.1. Kt.

MDK

Szepesi Kuszka Jenő

Tájkép, of.

Alkotás Művészház XIX. kiáll.

MDK

Szepesi-Kuszka Jenő, festőm.

916. Tájkép. J.l.j. Olf.

Árverési Csarnok aukció 4.sz. 1931.dec.

Kat. 47.l.

MDK

Szepesi-Kuszka Jenő,festőm.

916. Tájkép. J.l.j. Olf.

Árverési Csarnok aukció 4.sz. 1931.dec.

Kat. 47.l.

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festöm.

939.	Tájkép.	Olf.	J.l.j.
94c.	Tátrai táj.	"	J.l.j.
941.	Felvidéki táj.	Olf.	J.l.j.
942.	Erdörészlet.	Olf.	J.l.j.
943.	Erdörészlet.	Olf.	J.l.j.

Árverési Kyalöny.1929.ápr. 3.rk.sz. 36.l.

MDK

Szepesi Kuszka Henö, festöm.
1885-1936

Tátrai táj.	Olf.	Jelz.
589. Erdörészlet.	"	"
590. Erdörészlet.	"	"

Árv. Csarn.1937.okt.83.sz./Árv.Közl. rk.sz./ 38.1.

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festöm.
szül.1885

Erdörészlet. Jel.l.j.: Szepesi Kuszka Jenö. Fa.
37.5x 37.5
Konvolut 10.db. különf.tanulmány és vázlat. Alt,R.-Grübmer,E.-Pettenkofen A. - Krichuber,J.- Menzel,A.- Lenbach,F.- Max,G.-Margitay, F.- Stuck,F.-Kaulbach,F.A.

Ernst Muz. aukciója. XXVIII. 1924. Kat. 29.1.

MDK

Szepesi Kuszka Jenő, festőm.

Tátrai táj. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1936.márc. 76.sz.2.mk.sz. 61.l.

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festöm.

Tátrai táj. Olf. 80x60. J.l.j.

Tátrai táj. Olf. 63x45. J.l.j.

Tájkép. Olf. 95x72. J.l.j.

Árv.Közl. 1930.4.rk.sz.55.szám. 34.l.

SZEPESI KUSZKA JENŐ

Tavasz. Olajf.

Műcsarnok 1911/12. téli kiáll.kat. 69.oldal

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Patak partja, olf.

Műcsarnok 1910. Vándorkiállitás

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Téli holdvilág, olf.

Patak partja, olf.

Műcsarnok 1910. tavaszi kiállitás

MDK

Szepesi Kuszka Jenő

Fenyves, of.

Képzőm. Társ. 1909. tav. kiáll. kat. 43.l.

MDK

Szepesi Kuszka Jenő

Fenyves, of.

Műcsarnok 1909. tav. kiáll. kat. 43.l.

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Tavaszi eső után, olf.

Fogarasi havasok, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Avar, olf.

Műcsarnok 1912. Tavaszi kiállitás

MDK

Szepesi Kuszka Jenö, festöm.

Patak partja. Olf.

OMKT-Vándorkiállitások 1910. szept.8.-dec.27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen, Gyöngyös.
Kat. 83.l.

MDK

Szepesi Ruszka Jenö, festöm.

Téli holdvilág. Olf.

Patak partja. "

Képzömüv. Társ. 1910. Tav. Kiáll. Kat. 48.1.

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Holdkelte a havasokban, olf.

Vihar után, olf.

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Nyári alkonyat, olf.

Műcsarnok 1910/11. téli kiállitás

MDK

Szepesi Kuszka Jenő, Igló, 1885-

Tájkép

Az Egri Kaszinó kiáll. kat. Eger, 1924. aug.

21. l.

MDK.

Szepesi -Kuszka Jenő festő

"Tájkép" /olaj/

Árverési Közlöny 4.sz.1939. december .

47.1.

Szepesi Kuszka Jenő MDK

A Batizfalvi tó partja, olf.

Műcsarnok 1910/11. téli kiállitás

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Tavasz, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Szepesi Kuszka Jenő MDK

Tavaszi eső után, olf.
Fogarasi havasok, olf.

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Szepesi Kuszka Jenő

A Batizfalvi-tó partja. Olajf.

KMT 1910/11. téli kiall. 57.1.

122. SZEPESI KUSZKA JENŐ
Született Iglón 1885-ben. – Tájkép. – Tulajdonosa: Török Kálmán, prépost-kanonok úr.

KISS Péter: Gyűjtemények és múzeumok Egerben 1951-ig. IV. + Függelék: Az Egri Kaszino által...Egerben, magántulajdonban lévő műtárgyakból rendezett retrospectiv kiállítás katalógusa, 1924. aug. 30 - szept.8. = Agria, XXV/XXVI. (1990) 710.

Szepesi Lajos MDK

Szent Kristóf legendája, temp.

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

Szepesi Lajos

1937/38. tanév végén
középiskolai rajztanári
oklevelet kapott.
Elfogadott művészet-
történeti értekezése:
Az üvegfestészet, 4 r.

Ferképzőmfoiskévk 1937/39
182, 184. l

Szepesi Lajos

IV. évi Közepisk.
tanárjel –

Ferk pzomfoiskévk
1936/37. 75 l.

Menekülés
Egyptomba?

Szepesi Lajós

III. é-

tanaři nak

Ferk pzomfoisk vk

1935 – 36-ri l.

A m. kir. vallás- és közok

ügyszám alatt a keb. szám

zett rendeletének másolata

Utasitom

kek Országos Bizottsága titk

kerti-út 1./ a műemlék és

előkészitési munkálataiért

koronát a 62.452. számu kiad

Budapest, 1926. junius hó 30

Szepesi Lajos

MDK

Szent Kristóf legendája, temp.

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Szepesi Lajos F. é.

Ferk pzomfoiskèvk

1933-34. 43. l.

LXI.

Szepesi Miklós

könyvfestő

1439

Csontosi jegyz.

MDK

Szepesi Rózsa festő

Részt vett a hajdúböszörményi művészek az elmúlt év decemberében megnyílt tárlatán. A hajdúböszörményi festő-kollektíva egyetlen nő-tagja. Különösen az akvarellben tűnik ki.

Tóth Ervin: Hajdúböszörmény képzőművészeti múltja és jelene
Alföld, Debrecen, 1959. 1. sz. 107, 111. l.

Szepesi Rózsa

Kat.

Király Ernő irányításával
képeste magát. Részt vesz a
megyei szelnerv. táslatain Debre-
cenben és Bp.-en. Rajzszelos tanár

— . —

63. Ösz, vizf. 1954

Hajdúböszörményi képzőművének Táslata.
Debrecen, 1958. Kat. Marjai Mártonsó
Jóth Ervin

16 l.

MDK

Szepesi Rózsa festő

[redacted] Apai nagyanyja népművész volt. Maga a budapesti gyermekrajz kiállításon tűnt fel első műveivel. Még nincs 15 éves, amikor az Országos Gyermekrajzbíráló Zsűri két munkáját a párizsi gyermekrajz világkiállításra küldi.

Tóth Ervin: Hajdúböszörmény képzőművészeti múltja és jelene
Alföld, Debrecen, 1959. 1. sz. 111. l.

HDK

Szegedi Rózsa festő

Önállóan képezte magát, majd
Király Jenő foglalkozott vele.
Később továbbképző tanfolyamokon,
művésztelepeken dolgozott.

Tóth Ervin: Hajdúböszörményi fes-
tőművészeti múltja és jelene.
Alföld, Debrecen, 1959. 1.sz. 111.l.

Szepesi Róza

MDK

Szerepelt a hajdúböszörményi képzőművészek Debreceni kiállitásán, mely 1958 dec. 14-én nyilt meg a Déri Muzeumban.

Hajdú-Biharmegyei Napló. 1958. dec 12.

Szépesi Sándor
festő

Dési Huber István tanította festeni.

Sztojka László: Most lenne 75 éves..
Művészet 1970 december 6- lap

Szepesi Sándor

tervei szerint 1933-ban átepítették az Országház. u. 5. épület belsejét

Seitl: Budai kár 304. o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Szepesi Sándor MIK

Az ócsai elemi iskola

Magyarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK

Szepesi Sándor,ép.

Az ócsai elemi iskola.

Klebelsberg emlékkiállitás. 1933. Tárgymutató. 38.l.

SZEPESSY Sándor

Pannonhalma, ezredéve emlék, vörösréz felülvilágitó

SZŰCS György: A millennium emlékműszobrászata. In: A bánhidai Turul. I. Tatabánya, 1992

44.p.

Egyes számu cédula Szepessy Zoltán M.D.K.

Zoltán Sepeshy /Szepessy Zoltán/

A Carnegie Institut 1500 dolláros nagydiját nyerte el 150 müvész 300 kiállitott képe közül "Tengeri csendélet" c. vásznával.
"49 évvel ezelőtt született Kassán. 1921-ben vándorolt ki. 1927-től amerikai állampolgár. A Cranbrook Müvészeti Akadémia tanára. A temperafestés módszeréről könyvet irt, amelyet az USA minden képzőművészeti iskolájában tanitanak.

Szinház, Bp. 1947. nov. 25.-dec. 1. III. évf 48. sz.

Szepesi Zoltán

*** Magyar festőművész amerikai pályafutása.** A Felvidék szülötte, *Szepesi* Zoltán a Képzőművészeti Főiskola elvégzése után Amerikába vándorolt és ott eleinte az ismeretlen és egyedülálló ember nehéz utját járta. De hamarosan sikerült müveire terelni az amerikaiak figyelmét és ettől kezdve szerencsés iveléssel emelkedett pályája és vagyoni helyzete. Detroitban telepedett le, ahol jelenleg olyan állást tölt be, hogy irányitó szerepe van a város müvészeti életében. Néhány nagy munkája a muzeum tulajdona. S nem egy középületet diszitenek freskói. Néhány hónappal ezelőtt a newyorki *Newhouse Galleries* kiállitást rendezett *Szepesi* müveiből. *Szepesi* Zoltán ez évben rövid időre Magyarországba jön és kiállitást rendez Amerikában készült festményeiből.

M. 932. VIII. 25

M.932.VIII-25

Szepes Gyula festőművész

Igen jó hatásfokkal szerepel Szepes Gyula és Kéri Mihály: két nemzedék, két stílus, két eredmény. a budai járás festői, grafikusai az erdi Bertalvölgye Tsz kultúrtermében mutatkoztak be. – a város és a tsz vezetői a kéthetenként közös kiállításra már díjakról és vásárlásokról is kívánnak gondoskodni, melyek méltán egészítenék ki a művészek ajándékcsomagját. Ebben Szepes Gyula, Domonkos Béla, Czóbel Emil jár élen.

Losonci Miklós: Gazdagodó műhelyek a megyében.

Pest Megyei Hírlap, 1982. jún. 8.

Szepes Gyula, festőművész

Az idei Bajai Nyár keretében megnyílt a képzőművészeti kiállítás, melyen Szepes Gyulának és Zöld Anikának a halászat és a halászcsónak bírónél Nagymarosnál jelentettek megörökítésre szolgáló elvényt /említve/.

Lisonczi Miklós: Halászat a festészetben.
Békés Megyei Népújság, 1982. júl. 24.

Szepes Gyula, festőművész

A Bajai Nyár keretében megnyílt képzőművészeti kiállításon Szepes Gyulának, Zöld Anikónak a halászat és a halászsónak Éránél, Nagymarosnál jelentettek megörökítésre szolgáló élményt.
(említve)

L.M.: Halászat a képzőművészetben.
Petőfi Népe, 1982. júl. 25.

dr. Szepes Lászlóné, művészettörténész

A debreceni születésű Csomor Katalin festőművész első önálló kiállítását a Képcsarnok Váll. debreceni Medgyessy Termében rendezik. – A kiállítás katalógusában dr. Szepesné írja: „Valóság és álom, reális és megfoghatatlan ötvöződik egybe Csomor Katalin festményein...".

Hajdu-Bihari Napló, 1981. máj. 14.

dr. Szepes Lászlóné, művészettörténész

Csomor Katalin textilművész bemutatkozó kiállítása e hó 14-én nyílt meg a debreceni Medgyessy-Teremben. A művész 1969-ben szerezte diplomáját a Képzőművészeti Főiskolán mesterei voltak: Bernáth Aurél és Barcsay Jenő. – A szépen illusztrált katalógus bevezetőjében dr. Szepes Lászlóné találó jellemzését adja Csomor Katalin alkotásainak.

(fényi): Csomor Katalin kiállítása.
Pedagógusok Lapja, 1981. máj. 25.

Szepesi. Magda
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Hajdu-Bihar megyei Napló
1962 NOV 20

1021

Bemutatót rendezett a

Szepesi Magda kerámiája

Az Iparművészeti Vállalat 1962-ben is meghirdette tájjellegű iparművészeti ajándéktárgy pályázatát. A pályázat célja az volt, hogy ízléses, művészi ajándéktárgyak kerüljenek a kereskedelmi forgalomba, hogy magas színvonalú tárgyak között válogathassanak azok a külföldi és belföldi vásárlók, akik felkeresik üdülőhelyeinket, városainkat.

A pályázat eredményesnek bizonyult s a b
354 tárgyat
amelyek a Bal
kanyar, Budapest,
recen, Győr stb. h
zetességeit dolgozta
elfogadott tárgyakból
művészeti Vállalat b

z Iparművészeti Vállalat

íráló bizottság fogadott el, aton, Duna- Pécs, Deb- elyi jelleg- k fel. Az az Ipar- emutatót rendezett elsősorban a keres- kedelmi szervek részére. Re- méljük, hogy az ízléses tár- gyak rövidesen megyénkben is kaphatók lesznek. Képein- ken néhány jól sikerült figu- rát mutatunk be.

REI

ANGLEMEZ BEMUTA- OT RENDEZ. BEVEZETI S ISMERTETI: SIMON JE- Ő. A BEMUTATÓRA SZE- ETETTEL MEGHÍVJUK! A ELÉPÉS DÍJTALAN!

RÉSZTVEVŐK KÖZÖTT ANGLEMEZEKET SORSO- UNK KI.

1490—1500 körüli mesterre jellemző. Festői kultúrája szerény, de az emlékek topográfiai érdekességük, dunántúli származásuk miatt méltók az említésre. A tótlaki mester három, *szentek vértanúságát* ábrázoló, ujabban közös kerettel összefoglalt kis képét az esztergomi Keresztény Múzeum őrzi.

Ugyancsak származásuk teszi érdekessé a budapesti Szépművészeti Múzeum két kétoldalt festett töredékét, amely belül a *Madonnát Sz. Katalinnal és Szent Zsófiát három leányával, kivül Krisztust a pokol tornácában és Krisztus mennybemenetelét örökitik meg.* A képek a gyöngyösi ferencrendi templom letétjeként kerültek mai őrzési helyükre, tehát alighanem Hevesmegyéből, közelebbről Gyöngyösről származnak. A rendkivül eklektikus jellegű, kisméretű táblákon a női fejtipusok a fentebb emlitett, 1460 körül készült szép szepesváraljai sorozatéra emlékeztetnek, a képek azonban annyira kvalitástalanok, hogy készültük idejét megközelitő pontossággal nem lehet meghatározni. Valószinűleg a XV. század legvégéről valók s ugyanennek a kontár vidéki mesternek munkáját lehet felismerni a Nemzeti Múzeum *Madonnát és előtte térdelő szent szerzetest* ábrázoló képében.

A sort egy ugyancsak nem művészi értéke miatt jelentős *Krisztus siratása* képpel (Budapest, Nemzeti Múzeum) zárjuk le. Az árvamegyei Turdossin fatemplomából származó kompozició merev és esetlen, rajza anatomiai hibákkal teli. Egyetlen érdekessége, hogy háttere nem arany, hanem *ezüstszinű* s ezzel a különlegességével a magyar képtáblafestészetben egyedül áll.

A szepességi iskola.

A jánosréti mester stilusának időrendben az utolsó folytatója az a festő, akit mesternév hijján a *Sz. Antal-legenda szepességi mesterének* keresztelünk. Szent Antal legenda festőjének azért, mert két igen karakterisztikus oltárműve örökiti meg Remete Szent Antal élettörténetét, szepességinek pedig, mert egy oltár s egy függőkép hijján valamennyi alkotása szepességi városoknak és falvaknak készült, nyilván szükebb pátriája a Szepesség volt. Szorgalmas, rendkivül tevékeny festő, kilenc különböző oltáron hatvannál több műve maradt meg. A XVI. század elején dolgozott, datált alkotásai alapján működését 1503-tól 1516-ig szemmel lehet tartani. Nem bizonyos, hogy személy szerint a jánosréti mester tanitványa volt, hiszen annak főműve harminc évvel a szepesi mester

legkoraibb alkotása előtt készült, annyi azonban kétségtelen, hogy stílusa belőle indul ki, hozzá kapcsolódik.

Első ismert műve, a *nagyszalóki Szent Miklós-oltár*, amelyet a budapesti Nemzeti Múzeum szerzett meg, mint a predellán látható évszám bizonyitja, 1503-ban készült. Szárnyképei belül Myrai Szent Miklós életéből meritett jeleneteket ábrázolnak, kivül pedig álló férfiszenteket. A predellán Szűz Mária és Sz. Anna között a kis Jézus áll. A Sz. Antal-mester már első, kisméretű művén világosan megfogalmazza stílusát. Kompozicióí elrendezését, figuráit, az ember és a táj viszonyát a jánosréti mestertől örökölte. Tipusai rajzos karakterűek, alakjai aprók és elég jól mozognak. A csodatevő Szent Miklós a vihar lecsendesitésének jelenetén ugyanúgy félalakban, felhőkkel körülvéve jelenik meg, mint a jánosréti főoltáron. Elbeszélése genreszerű, kedveli a részleteket s a kisméretű képeken is mély tájhátteret ad.

A jánosréti mestertől kapottakhoz a mester a magáéból is hozzátett. Kompozicióí oldottabbak, rajzos karakterük ellenére is festőibbek, mint elődjéi. A ruharedők rajzának nem tulajdonit nagy fontosságot, szinezése ezzel szemben élénk, szinte tüzes. Figuráira rendkivül jellemzőek a ferdén, mongolosan vágott szemek, amelyek egész munkásságát végigkisérik. Kedveli a szakállas tipusokat, a hajra és szakállra finom ecsettel, szálankint rakja fel a fényt. A tér ábrázolásában fejlettebbnek mutatkozik bányavárosi elődjénél : nemcsak az előtér és háttér között talál különbséget, hanem az előteret is iparkodik több térrétegre osztani.

A nagyszalóki oltár predelláján mongolos szemű, kibontott hajú Szűz Mária ül. Ugyanezt a tipust viszontlátni a budapesti Nemzeti Múzeum szép függőképén, amely a *Madonnát gyermekével* ábrázolja. A Madonna rózsát tart jobbjában, arckifejezése elmélázó, baljával a ruhátlan, pufók Jézuskát tartja, aki diszes brokáttal takart asztalon áll. A predella alapján (hol a Jézuska is igen hasonló), de a mester más műveinek alapján is bizonyosan állitható, hogy ez a függőkép az ő ecsetje alól került ki. A magyar függőképeket jellemző dekorativ-hieratikus karakter az oka annak, hogy a háttér elmaradt, helyébe gazdag lombdiszes, domború aranyháttér került. Nagy Lajos máriacelli Madonnájától, általában a hátteret dekorativ disszel felcserélő trecenteszk képtipustól a magyar függőkép még a XVI. század elején sem tudott megszabadulni. (44. kép)

A Sz. Antal-mester főművének, a *szepesszombati Sz. Antal-oltár-*

nak pontos keletkezési ideje nem ismeretes, egy okleveli adatból[1] annyit tudni, hogy a plébániatemplom 1503-ban rendelte meg s érte 40 forint fizetség járt. A mester 1508-ban már a gömörmegyei Hizsnyó oltárán dolgozott ; tehát feltételezhető, hogy a szepesszombati oltár munkálatai addigra befejeződtek, azaz 1503 és 1508 között elkészült. Szekrényében a szent remete szépen faragott szobra áll, a predella a fájdalmas Krisztus ábrázolja angyalokkal, balról Sz. Mária, jobbról Sz. János evangelistával. A tizenkét, szokatlanul keskeny és magas szárnykép kivül és belül Sz. Antal életének vázlatos epizódjait örökiti meg.[2]

Az első pillanatban feltűnik, hogy korábbi műveihez képest a tájkép fontossága mennyire megnövekedett. A XVI. század elejének új felfogása kopogtat az ajtón, a dunai iskola szabad természetet hangsúlyozó intim művészete a Sz. Antal-mestert sem hagyta érintetlenül. A kisméretű alakok miniatürszerű finomságú háttér előtt mozognak. Mind a tizenkét jelenet kinn a természetben játszódik le, egyik sem zárt helységben. Rendkivül jellemző az a kép, melyen Sz. Antal megdicsőülését mutatja : a szent remetét angyalok emelik az égbe, lenn a földön figurák nélküli *tiszta tájkép* látható, zöldelő bokrokkal s könynyedén magasba szökő fákkal. Innen már csak egy lépés s az alakokat teljesen kiküszöbölő tiszta tájkép következik, melyet ugyanebben az időben a dunai iskola, illetve Altdorfer meg is oldott.

A szepesszombati szárnyasoltár kisigényű munka s a nemzetközi fejlődéstörténet szempontjából nem jöhet számításba. Vidékies zamat érezhető mindegyik képen, különösen a figurális ábrázolásokon, hol a festő maradinak, hagyományokhoz ragaszkodónak mutatkozik. A különös, keskeny és magas képforma nem juttat eszébe új kompoziciós megoldásokat, éppúgy szerkeszt, mintha megszokott méretű képet festene. Vonzóvá és érdekessé a sorozatot üde, derűs tájképi része s friss, zöld tónusú szinezése teszi. A Sz. Antal-mester szerette, kedvvel ábrázolta a természetet, innen származik képeinek békés, derűs hangulata.

Ugyanebben az időben készülhetett másik *Szent Antal-ciklusa*, amely az elpusztult *szepesbélai főoltárt* diszitette. A szárnyképek nagyrésze a Nemzeti Múzeumba került, legtöbbjük sajnos rendkivül rongált.

1 Divald: Szepesvármegye művészeti emlékei. II. kötet, Bp. 1906, 84 l.

2 Képeit l. Divald : Szepesvármegye művészeti emlékei, II. kötet, Bp. 1906, 88 l. után és Magyarország csúcsiveskori szárnyasoltárai, II. füzet, Bp. 1911, 20 l.

A Sz. Antal megkisértetését ábrázoló képhez Schongauer hires korai metszete (B. 47.) szolgált mintául, egy másik kép, amely prédikációt ábrázol, kivételesen zárt helységben, templomban játszódik le. A többi kép kompozicióban és felfogásban rendkivül hasonlit a szepesszombati ciklus egyik darabjaihoz. A Sz. Antal látomását ábrázoló tábla pl. tükörképe az egyik hasonló szepesszombatinak. A méret szélesebbre változott, a mester a tájképet éppoly odaadó szeretettel ábrázolta, mint előbbi sorozatán. Tavaszias derű, buja vegetáció veszi körül a szent remetét, aki vándorbottal a kezében útnak indul, midőn égi fénysugár között Krisztus megjelenik előtte a felhőkben. (45. kép)

Következő művében, az 1508-ban készült gömörmegyei *hizsnyói* oltáron[1] elfordul a természet ábrázolásától s a hangsúly ismét a figurálisra terelődik. Tipusai, érdekesen metszett, ferde állású szemeikkel azonnal elárulják szerzőségét. A négy belső kép, amely Mária és Erzsébet találkozását, a Királyok imádását, Krisztus születését és a sárkánnyal hadakozó Sz. Györgyöt ábrázolja, egyszerűbb, kisebb jelentőségű munka. Fontosabb ezeknél a két külső kép, mely a szárnyak egész hosszúságában a Kálváriát és a Keresztlevételt ábrázolja. A tájképi környezet itt inkább szóhoz jut, viszontláthatók a tömött bokrok, a finom, csipkés körvonalú fák, de ennél nagyobb szerepet játszik a figurális kompozició, amelyben néhány kétségbeesett, hangos gesztus kifejezése jól sikerült. A drapéria is gazdagabb, mint a mester többi műveiben. A Mária koronázását, Sz. István és Sz. László királyokat ábrázoló predella a leggyengébb része az oltárnak, melyet szekrényében az Angyali üdvözlet jó kvalitású szoborcsoportja diszit.

Késői műveiben a Sz. Antal-mester bőbeszédű mesemondónak mutatkozik. Az 1516-ban készült *szepesszombati főoltár* szekrényében Sz. György lovasszobra látható, álló szenteket ábrázoló belső szárnyképei jelentéktelenek. A nyolc külső kép[2] változatos kompoziciókban ábrázolja Sz. György martiriumának epizódjait. Feltűnik közöttük a

[1] V. ö : Gróh István : Középkori falképek Gömörmegyében. Arch. Ért, Uj folyam, XV. kötet, 1895, 235 l, u. az : Hizsnyó róm. kath. templomának falképei, u. ott, XVII. kötet, 1897, 53 l. és főleg Divald : Felsőmagyarország gotikus szárnyasoltárairól. Az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei, III. kötet, Bp. 1924, 18 l. (a legutóbbinál képek is.)

[2] Néhány képét repr : Divald : Szepesvm. műv. eml. II. kötet, 87 l.

szent lóval való meghurcoltatásának jelenete : ha az alakok ábrázolásában provinciálisnak mutatkozik is, térmegoldása frappáns. Lassan zökkenő nélkül vezet át az előtérből a háttérbe. Egy szepességi városka főutcáján vagyunk, baloldalt kedves, sok ablakos házak sorakoznak, melyeknek ábrázolásában a festőnek különös öröme telhetett.

Ugyancsak ebben az időben készülhetett leghatalmasabb arányú alkotása, a *káposztafalvai főoltár*, melynek belső képei Szent Lőrinc életéből mutatnak be jeleneteket, mig a külső nyolc kép passiójeleneteket ábrázol. A széles, sokalakos képek a festőt elbeszélő tehetsége virágjában mutatják be.

A *szepeshelyi püspöki palotából* a Nemzeti Múzeumba került, szétfűrészelt *szárnyképsorozat*, mely belső képein Jézus születését és Bemutatását a templomban, a külsökön pedig a Betlehemi gyermekgyilkosságot, a Kálváriát és Mária halálát mutatja, ugyancsak késői alkotásai közül való és stilbelileg a szepesszombati főoltárhoz kapcsolódik. A tájkép éppúgy nem játszik nagy szerepet, mint azon, a képeket világos színezés jellemzi. Sajnos a sorozat több darabja kontár átfestésnek esett áldozatul. A termékeny mester időrendben utolsó megmaradt képét véljük felfedezni abban a *predellában*, amely jelenleg a *lőcsei Sz. Jakab templomban*, Sz. György lovasszobra alatt függ. Az oltár, melyhez eredetileg tartozott, nem maradt az utókorra, a predella a napkeleti királyok vonulását és imádását ábrázolja. Ebben a művében jutott a festő a dunai iskola célkitűzéseihez legközelebb. Sikerült ember és természet között szoros összefüggést teremtenie. A gazdag, mélyvonalú tájba beágyazott alakok ügyesen, természetesen mozognak. Szerencsés alkotás ez, amely csak jótulajdonságait mutatja, a fogyatékos anatómiai tudás, a megjelenitő erő hiánya nem tűnik fel rajta. Itt, a csúcsponton ködbe vész vonzó alakja, épp akkor, mikor képességeit ügyes mérséklettel, ökenomikusan kezdte felhasználni. Későbbi művei nem ismeretesek.

A szepességi oltárok gazdag sorozata sok mesternek, sok műhelynek adott munkát. A kereslet rendkivül nagy lehetett, hiszen a XV. század utolsó harmadában egyedül a Szepességen legalább 150—200 oltár készült. A helybeli műhelyeket elhalmozták megrendelésekkel s gyakran a kvantitás mellett a kvalitás bizony erősen háttérbe szorult. A kontár, de nagy szorgalmú festők közé tartozik *a szmecsányi főoltár*

mestere,[1] egy szepességi festő, akinek nem kevesebb, mint nyolc ép és egész szárnyasoltára maradt az utókorra. Ezek : a szmerecsányi főoltár, a malompataki, szepesszombati, lomnici Mária-oltárok, két nagyszalóki Mária oltár (az egyik a budapesti Nemzeti Múzeumban, a másik az esztergomi Keresztény Múzeumban), a lőcsei Sz. Katalin oltár s végül egy Mária-oltár, amely a szepeshelyi püspöki palota lomtárából a kassai Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeumba került. A Nemzeti Múzeumban felállított nagyszalóki oltárán 1483-as évszám olvasható, miből arra lehet következtetni, hogy a festő a Szent Antal-mesternél korábban működött. Eltekintenénk említésétől, ha nem lenne oly karakterisztikus alakja a fellendült szepességi oltártermelésnek. Műveinek kronologiáját lehetetlen megállapitani, minden képe egyformán jellegtelen, provinciális munka. A képeket azonnal felismerhetővé teszi Mária ügyetlenül, idétlenül ábrázolt fejtipusa : szemöldökei magasan ülnek, orra nyomott és hosszú, szájszélei kifejezéstelen mosolyra húzódnak fel. Valamennyi képe kisméretű ; úgyszólván nem önálló alkotások, hanem szükséges dekorativ diszek, amelyek nem maradhatnak el egy oltárról. A kosztümök hangsúlyozásával és korai izlésű architektúrarészleteivel a festő nemcsak kontárnak, hanem korától teljesen elmaradottnak bizonyul.

Hasonlóan provinciális, de kissé kvalitátosabb festő a *szepesszombati Szent Anna-oltár*[2] mestere, akinek még egy, 1521-ben készült Anna-oltára ismeretes. Ez utóbbi *Leibiczről* került a Nemzeti Múzeumba. Mindkettőnek külső szárnyképei Krisztus rokonságát ábrázolják, világos. élénk szinezéssel. Említést érdemel a gyermekek reneszánsz-puttókra emlékeztető, friss mozgása. Kvalitásosabb a *lőcsei Sz. Erzsébet-oltár* (1493)[3] mestere, aki kedveli az interieurök ábrázolását, olykor részletes városképet is ad, kompoziciói átgondoltak, felfogása aprólékos. A frank iskolának, különösen Wolgemutnak távoli hatása érezhető némelyik ké-

[1] Igy nevezte el e sorok irója a liptómegyei Szmrecsányban levő főoltára alapján. Az elkeresztelés nem a legszerencsésebb, mert a mester Szepességben sokkal többet dolgozott, mint Liptóban, műhelye minden bizonnyal egyik szepesi városban virágzott. A másutt megmaradt oltárai azonban mellékoltárok s igy mesterünk róluk való elkeresztelése túlságosan hosszú nevet adott volna.

[2] Reprodukálja : Divald : Szepesvármegye művészeti emlékei, II. kötet, Bp. 1906, 83—84 l.

[3] Reprodukálja : u. ott 36 l. után.

Ε fejezet folytatását
lásd a Complett
példányban

Tétel szám	A munka neme

	Méretek és mennyiségek	Egység ár		Összesen	
		Kor.	fill.	Kor.	fill.

Szepesi Zoltán

1917. Szent György Céh 33ik

aukciója

Bolgár kerék, daff.

A Grüjtő. 1917. 157 l.

~~Anjou-ház~~ IV. 78.

nerőben mások amazoknál, egymás között viszont már csak ri alakok nem fordulnak elő rajtuk s egytől-egyig jól ismert got.

diek sötétkék bársony alapú, mindenestül hímzéssel borított zésnél. Oltár eleje, vagy szoknya volt-e, vagy esetleg más, z még ma is szokás pl. menyasszonyi ruhákat templomoknak nak át. Annyi áll, mert megvan a nyoma, hogy oly szövet volt,

405. ábra. Miseruha, a hímzett kereszten szt. László. XV. századi munka. A szepesi székesegyházé.

jelölt czímere diszíti. A hímzés arany- és felváltva ezüstszálb
körül beszegi, s a középső sávból. Amaz hullámvonal-menetű
valamint levelekkel;
stilizált virágnak, két

406. ábra. Püspöksüveg, igazgyöngyökkel, hímzettel.
XVI. századi magyar munka.

Ennek a hír
az előbbi három mis
hajon vagy lepedőn,
mert e ruhák érintetl
formák által tünik k
indokoltak, a bárson

Végezetül m
egy nagyszámú, jobb
Magyarországon forc

Alapjuk feh
alak, legtöbbször Szú
virágok környeznek.
fektetve s keresztben
kevés a változatosság
rájuk nézve a külön
A sárga színt haszn
így nem valószinűtl
Magyarországon a sz
folyamában.

A szerb kol
látható takaró (Plašća
A krusedoli zárda kül
izlésű, Velencze művé
s a sírban pihenő Meg

A ki az ortod
a hagyomány mennyi
fog adózni a kompo
kének s megfigyelő
úgy megnyilatkozik,

A darabnak
század nyugoti művé
tatott egyházi ruhákk

Még egy zár
czikkem egyoldalú. Le
az ezredéves kiállításnak legfontosabb eredménye, legalább s
tálása volt, akként a miseruhák csoportjánál is erre helyezter
minél inkább beleolvadjanak.

Szepesi nékesegyház

Horváth Viktor:
Szent Márton püspökről cimzett szepesi nékesegyház
8-r, 2 kép, 66 l.
Lőcse, 1885.

Gent (1035)

Mellékletek száma: 1

ga Commissions Royales d'Art et d'Archéo-
sion Royale des Monuments et des Sites
938. január-juniusi füzetét könyvtárá-
s végett megküldöm.

t, 1940. január hó 4.-én.

A miniszter rendeletéből:

dr. Ybl Ervin s.k.

Szepesiglói rk.
plébánia-templom
sekrestyéjéből

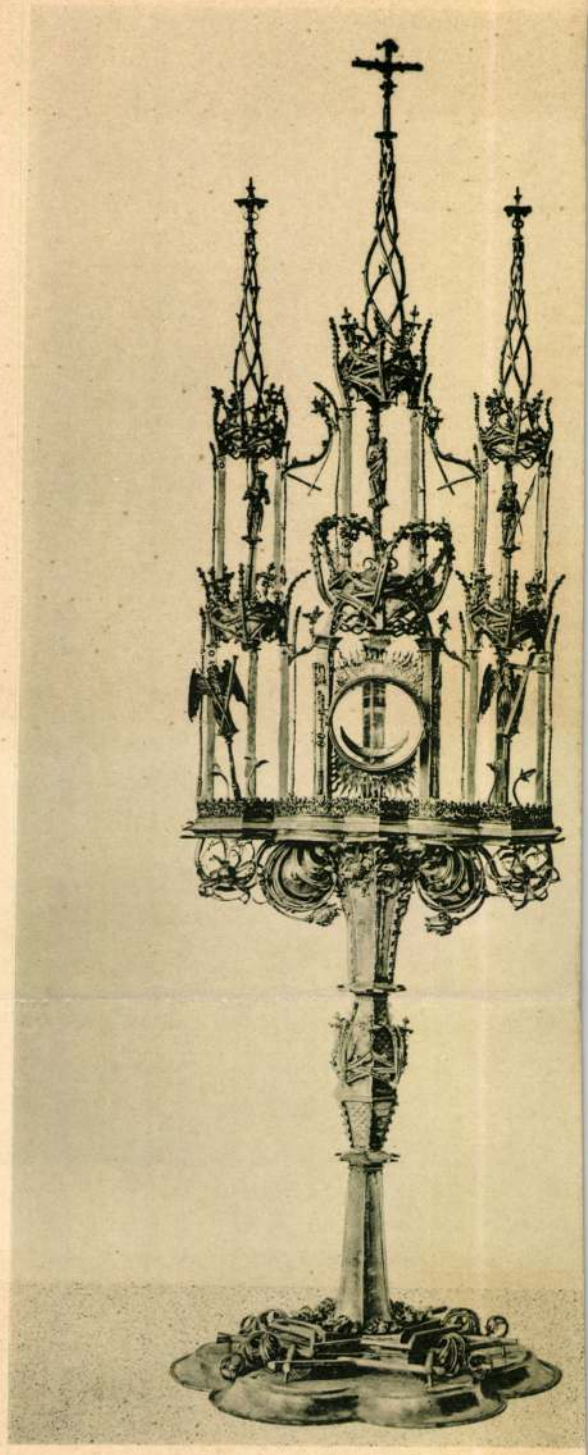

SZENTSÉGTARTÓ A XV. SZÁZAD VÉGÉRŐL.

Ezüst. A szepes-iglói róm. kath. plébánia-templom tulajdona.

Szepesiglói r. k. templom

Szentségtartó aranyozott
ezüstből, gótikus
XV. sz.

Repr.

Horváth
II. 601. l.

Szepesiglói templom

erektyetartó feszülete

XIV. sz.

Leirva, repr.

Pul Rad

I. 61, 62. l.

~~1613 szélmetés~~

~~Szepesi Benedek~~

Hollosy Maria
is
Hollosy Janka
a fiafi
Hollosy János

Szepesiglói templom

czust feszülete

XVI. sz.

leirva, repr.

Pul Rad

I. 91, 92. l.

< Szepesmegye középkori

ércöntvényei és

arok mesterei)

Pajdussák Máté:

< > Kny. Szepes-

megyei Történelmi

Társ. évkönyve.

8. r, 10 kép, 37 l.

Lőcse, 1909.

Gent (1714)

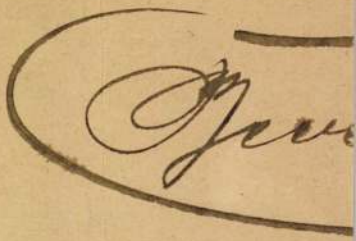

Szepesiek életrajzai

[16]) Ehrenhalle verdienstvoller Zipser des XIX. Jahrhunderts 1800—1900 von S. Weber. Igló 1901 Jos. Schmidt Buchdruckerei.

Szepesmegyei.
templomok Fürk Ernő 1914

Kisebb templomok és szehasonlítóra

1) Csötörtökhely alaprajza
Hernád máté "
Hernád tapolcza "
Kerentfalu "
Kriyh "
malompatak " Müllenbach
Vitfalu " —

2) Szobrás
a) Göllnicz bány
b) felka ajló
c) Kerentfalu
d) Ménhard
e) Szepesbéle

Keresztkutak. 1:10

3) Gölnicz bánya, bronz nagy szalók kő Poprád k
hozzá részletek fél terre nagyság -

4) Matlócz és Strássai r. k. templomok ál
hozzá helyszínrajzok 2:5 mm = 1 m (lépték helytelen

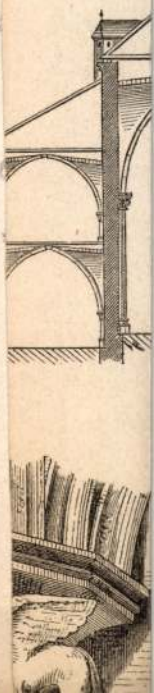

II. Tábla.

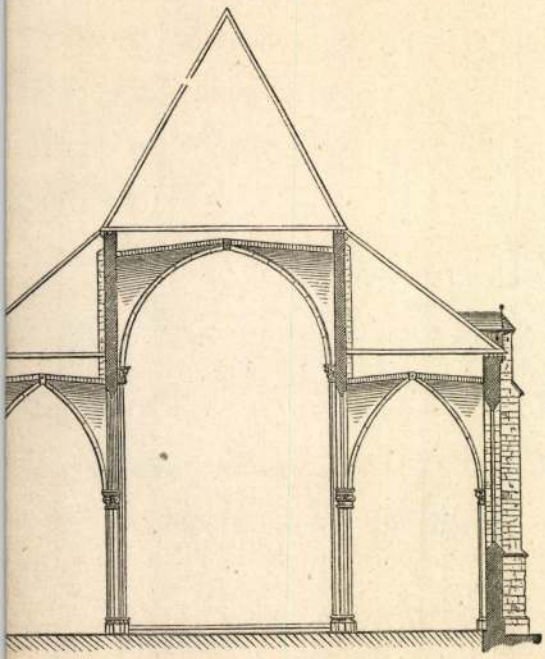

4.

Szepesmegye ércöntői

laid

Pajdussák Máté

Szepesmegye. Középkori ércönt-
vényei és azok mesterei.

Lőcse 1909.

Inn. Arch. Ert.
1910 381. l.

~~Korrespondenzblatt~~

Rajduziák Máté: Szepesmegye középkori ércöntvényei és azok mesterei:

Szepesmegye középkori ércöntvényei

Kny. Szepesmegyei Történelmi Társulat Évkönyve
8°, 10K, 37L, 2ócze, 1909.

Dénes Ferenc: A művészet és művelődés lelhelyei Szepesmegyében.

Wagy 8°, K, 68 L, Lőcse, 1900.

Szepesmegyei mű-
emlékek

Szepesmegyei műem-
lékek

Dénes Ferenc

A művészet és a művelődés lelhelyei Szepesmegyében. 8r 68 l.
Lőcse 1900.

á s a t á s o k

fogva fontos geografiai,politikai
tok övezte Dunamedencének: a Duna
agvát hetven méter magaslat alkotja,
kelták telepedtek meg.Tőlük ered a
rómaiak is átvettek: Salva.Ujabb ne-
,Strigonium/. A megjelölt terület
an csak akkor jut igazán jelentős
a törzsi szervezet
ti hatalommal rendelkező királyság
mot választja székhelyéül. Korábban
alkották lakosságát. Géza fejedelem
yar elem megerősödik,amire a környék-

eti és archaeológiai kutatások iga-
bbi részében, úgy Esztergomban is

Szepesmegyei Templomok

l.

Arch. Ert. 1915.

377. l.

Szepesmegyei
Városklastrom és
falfestményei

Éber László
előadása.
Arch. Ért.
1916. 245. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Szepesmegyei műemlékek

Dénes Ferenc:

A művészet és művelődés lelhelyei Szepes megyében.

Lőcse, 1900

Gent (485)

yreállitása ———	2.000 "	ápr.
pezése ———————	1.000 "	ápr.
éi———————————	2.600 "	május
zteletdij és ———		
———————————	1.700 "	jun.
———————————	1.000 "	
———————————	1.654 "	
Ö s s z e s en	19.154 P	

i végrehajtó bizottsági ülésből.

Szepesi káptalan
nobrászati
emlékei

Spirko, Jozef:
Vytvarné pami-
atky spisskej ka-
pituly. 16-r. 35
kép, 50 l.
Turócszentmárton,
1943.

Gent (2055)

100.694-1917.szám.

III.

A Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest

A folyó évi junius hó 13-tartott üléséből 503.sz.a.tett előterjesztésére,a benne foglalt javaslatnak elfogadás mellett tudomása és megfelelő további szives eljárás végett másolatát kiadom.

Budapest,1917.október hó 23.

Szepeskörtvélyesi

(Szepes vm)

templom harangja –

Öntötte András mes-

céd ter 1521-ben

Pajdussák 22. l

Szepes mindszent

Szepes.

Trigleras fittles C.

1) a tom k. templom kopija 1:10

2) sekrestyrajta . 1:10

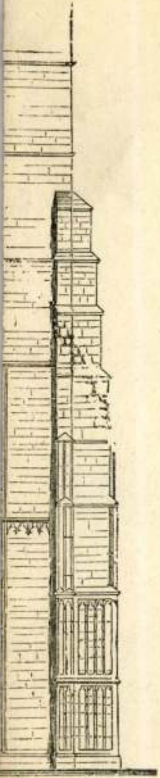

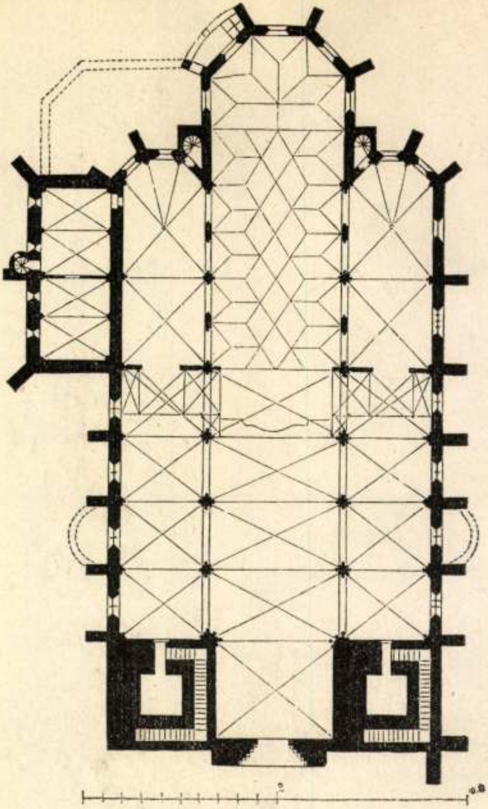

3.

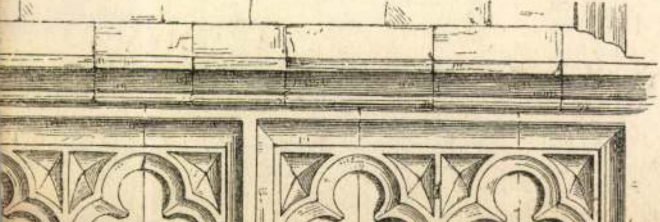

40. SZÁM. 1891. BUDAPEST, OKTÓBER 4. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | egész évre 12 frt, fél évre 6 frt | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt, félévre 4 frt | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 6 frt, félévre 3 frt | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

SZEPES-MINDSZENT.

1891. szeptember.

Arról a kis szepesi falucskáról nehány évvel ezelőtt még nagyon keveset beszélt a krónika. Mindössze is a felvidék kivándorlóiról időnkint nyilvánosságra kerülő vármegyei kimutatások emlegették. Mert Szepes-Mindszent is Amerika adózói közé tartozik, de tegyük hozzá, hogy csak időszaki vendégeket ad neki. A mindszenti vándormadár hűségesen visszatér a fészke helyéhez s rendszerint anyagilag is gyarapodva kerül meg. Tiszta, csinos, zsindelylyel fedett s itt-ott jóllétre valló házai nagy részének a tengeren túl lett megvetve alapjok. Szepes- és Sárosvármegye azonban nemcsak ezen a réven ismerte Mindszentet, hanem mindenekfölött a kastélya révén. Onnét nyert vezetést pár évig az utóbbi, s onnét intézte Szepesmegye közigazgatását, húsz évig, a gróf Csáky Albin tapintatos keze. Erről a vezető kézről természetesen már mi is tudtunk szélesebb körben, maga Szepes-Mindszent azonban csak azóta ismerős nekünk, a mióta nyári időben ott dönt tárczája lényeges kérdéseiben a kultuszminiszter.

A kassa-tátrai vonal Szepes-Olaszi állomásától egy kis órányira fekszik, s parkettel vetekedő gördülékeny útja van, melyet félúton erdők, mezők üde zöldje szegélyez, a másik felén meg felmerülnek a szepesi vár regényes romjai, oly hűséges kiséretet adva a kastélyig, hogy azok annak ép oly feltétlen tartozékai, mint akár az előtte elterülő pompás park. A kastély délnyugati széles előrészének közel félszáz ablaka mind a várra tekint, s valódi festői látványt ad annak kertre nyiló terrasza. Valami idylli s megnyugtató van e képben. A ki először lép ki a kastély nagy terméből, lebilincselő hatása alól nem tud menekülni. A park közepén tisztás terül el, két oldalt hűs árnyat adó sűrű fasorral; szemben egy kopasz csúcson a régi várfészek komor fala int, melynek lábánál, oldalt, Szepesváralja huzódik; közvetlen közel lankás ereszkedő váltakozik erdő benőtte hegyekkel, a távolban meg magasabb hegylánczgyűrűződik, a merre a szem lát; s az egész képnek valami összhangzatosan egyszerű bája van.

A ház és környezete azonban nem volt mindig oly derűs, mint manapság. Sokáig lakatlanul, komoran nézett farkasszemet a várral, gazdái csak vendégül keresték fel időnkint, s lakásra akkor is csak egy-két ajtaja nyilt meg, az előtte elterülő mai park meg elhagyott növényzet valdul tenyésző talaja volt. A kastély a száz évet túlhaladta már, de élni, tulajdonképen csak egy negyedszázada él. Az életet Csáky Albinék vitték bele, huszonöt év előtt, mint boldog ifju pár.

A kastélyt gr. Csáky János építtette a mult század végén, országbiró korában; a ki annak a Csákynak unokája volt, kiről a tátra-füredi ismert «Csáky-forrás» nyerte nevét. Az az erdőség, az összes mai Füredekkel, Csáky-birtok volt akkoriban, s a forrásra vadászat közben bukkant István gróf. Hogy az a forrás mikép került ki a Csáky kézből, annak följegyzésre méltó emléke van. A mindszenti kastély építtetőjének egy különcz unokája maradt, a kinek két kiváló sajátsága volt. Esküdött a homeopatiára és a szive verésére hallgatott. Az elsőért feláldozta a Csáky-forrást, a másikért meg a származási tekinteteket.

Homeopata meggyőződése nem türte meg tulajdonában a, szerinte, mérget tartalmazó ásványvizet, s miután behozta az első homeopata orvost külföldről a Szepességbe, a forráson túladott. A mi a másik gyengeségét illeti, egy egyszerű leányon akadt meg a szeme, nevelésbe adta őt s mikor művelt nő lett belőle, örök hűséget esküdött neki. Övéké volt Szepes-Mindszent, csakhogy Károly gróf, a ki 1823-tól 1846-ig Szepesmegye főispánja volt, állandóan Nagy-Váradon lakott s csak vendégül járt a Sze-

Koller utóda fényképe után metszette Morelli.

GRÓF CSÁKY ALBIN.

pességre nyaralni. Vele kihalt a Csáky János ága s Mindszentet a miniszter atyja, Ágost gróf örökölte 1846-ban; de neki is megvolt már a maga kedves fészke Velbachon s a mindszenti kastély az ő tulajdonában is elárvultan állott újabb husz évig.

A kastély élete 1866-tól kezdődik. Akkor alapította meg falai közt boldog családi életét Csáky Albin gróf, s a félszázados elhagyottság fészke, egy művelt lélek oldalán, attól az időtől lassankint meleg tűzhelylyé változott. A kongó termekbe élet került, évről-évre népesebb lett egy-egy csemetével a ház, az előtte elterülő vad növényzetet meg szemre-lélekre ható pompás parkká fejlesztette az ízlés. Hogy innét, ebből a környezetből nem könnyen vált meg Albin gróf, s hogy sokáig a bársony szék sem volt reá nézve egyenértékű csere, teljesen értem. Sokszor emlegették, ha egy-egy miniszteri szék megüresült; belügyre, közlekedésre többször szóba jött, de mindig Szepes-Mindszenten tört meg a kisérlet. Azzal nőtt össze az ő csendet szerető egyénisége annyira, hogy a választás mérlege sokáig annak javára esett. A közel vidék minden pontja rá nézve egy-egy gyermekkori emlék, mint ifjú itt élte át az álmok és az ábránd napjait s mint férfi itt dolgozott a kötelességszeretet példás lelkiismeretével. Aztán meg szerették is széltében s mindenek fölött ragaszkodott hozzá a kormányzatára bizott vármegye. Neki bizony fölért a «lenni vagy nem lenni» kérdéssel a szepes-mindszenti válás, három évvel ezelőtt.

Mert hát múlik az idő. Három éve már, hogy Trefort Ágost 1888 augusztus 22-én örök álomra hajtotta fejét, s ép e nap havi fordulóján hozta a hivatalos lap az utódja nevét. Hogy nem könnyű töprengés előzte meg a gróf Csáky Albin elhatározását, azt az ő «J'y suis, j'y reste»-je jellemzi leginkább. E szavakkal lépett be a budavári régi országház azon termébe, a honnét tizenhat évig vezette az ország kulturáját Trefort Ágost korszakot alkotó szelleme. A Csáky Albin «Itt vagyok, itt maradok»-ja azonban nemcsak a megelőző komoly töprengés jele, hanem az önmagával tisztában levő férfi elhatározása is. S ebben rejlik egyik főjellemvonása. Nem könnyen vállalkozik, de az elhatározás nyomán megszünik a habozás. Halad a czél felé, vissza nem riasztatva semmitől, s annál aczélozottabban, mennél több az útját elálló akadály.

Akadályban nem volt hiány. Kineveztetését tartózkodással fogadták. Hogy lesz a jó főispánból jó kultuszminiszter? hangoztatta a sajtó. A Házban csak udvarias üdvözlést nyert, a paedagogusok homlokaikat ránczolták, a kultuszminiszteriumban meg aggályok közt várták az új főnököt. Csak a papi körökben volt némi föllélegzés. Ott úgy üdvözölték, mint «jó katholikust», a mi viszont a másik oldalon keltett gyanus várakozást. Szóval gróf Csáky Albin ismeretlen tényezőnek tekintetett s fővárosi kiváltságainkhoz illőn, úgy bántunk vele, mint jövevénynyel. Nagy szónoki hír nem előzte meg, tehát nem ismertük. Nálunk egyetlen egy beszéd a hírnévnek biztosabb utja, sem mint az értékes, zajnélküli munka, vidéken. De majd beletörődik a mi ideges fővárosunk lassanként abba a ténybe, hogy a pártküzdelmek sivár harczában ki nem fáradt erő többnyire értékesebb tényező.

Gróf Csáky Albin annak bizonyult. Miniszterségének három éves harcza, mely kezdődött a német nyelvi rendelettel s tetőpontját érte az elkeresztelésivel, ezt kétségen kívül megállapította. Ma pártkülönbség nélkül értékelik őt. Viszonyaink között ez lényeges valami. Egy miniszter, a ki nem képviselő, modorában tartózkodó s az arisztokratikusság hírében áll: meg tudja nyerni a közbecsülést. A hol az úgynevezett közszeretet megnyerése külső eszközeinek ennyi fogyatkozása van, ott fokozott belértékre van szükség, hogy közbecsülésre tegyünk szert. Csáky Albin kivívta azt. Kivívta határozott fellépéssel, akaraterővel, kijelentései egyenességével s mindenek fölött azzal, hogy szavát, a lejáratra, beváltotta mindig pontosan. Aztán hatott a szellemi erejével. A Házban elintézésre kerülő dolgait minden ízökben érti s mint parlamenti erő nemcsak jó beszélőnek bizonyult, hanem harczkész vitatkozónak is, de a harcziasság jellege nélkül. Azt értem alatta, hogy ütést visszaadni soha se késik, viszonzásai azonban keserűség hátrahagyása nélkül hangzanak el. Azok soha se sebzők, hanem a kérdés tárgyiasságára szorítkozó tartalmukkal kibékítő jellegűek.

A parlamenti első fellépésével kapcsolatos német nyelvi riadalomban tanusított hideg, nyugodt magatartása s debatteri képessége ép úgy meglepett, mint mikor Wekerle Sándor a szó kész embereként termett a büróból a Házba. Eleinte kissé száraznak tartották a kultuszminisztert, de később kiderült, hogy a kedély s az élcz hangja is megvillan benne, ha az alkalom úgy hozza magával; annyi azonban tény, hogy a szükségesnél több szót egész aggálylyal kerüli s ép szűkszavusága révén ismerik félre sokan. Egyik őséről azt a följegyzést őrzi a családi levéltár, hogy «mélyen gondolkodott s keveset beszélt». Nála sincs különben. A terjengősségnek valóban nem híve, de meghallgat másokat türelemmel. Itéletében, — érveket hallva, — gyors, kifejezéseiben szabatos, elhatározásaiban nem ingadozó s megérlelt eszméi valósításában tetterős. Megjelenése nem az, a melyről azt mondják, hogy azonnal melegít. Magas, szikár alak, sovány arcz, itt-ott erős redők és tartózkodó modor. A hozzálépő, azt hiszem, első perczre mindig elfogult, de szavát hallva, változik a benyomás. Megnyerő, nyugodt hang, könnyű taglejtés, jóságot sugárzó tekintet, előkelő magatartás és mindezekhez van valami egész lényén, a mi igazi léleknemességre vall.

Ezek az ő egyéni vonásai, s ezeknek köszöni a három év alatt beállott fordulatot. Ezeknek köszöni, hogy a Házban elismerőleg éljenzik, hogy a sajtó rokonszenvesen birálja s hogy tisztviselői örömmel munkálkodnak vele. Az elkeresztelési vita óta persze buborékká lett a vaskalaposság fantomja is, a kisdedóvó-törvény meg a németesítés vádját burkolta homályba. Az a törvény nemzeti megerősödésünknek egy olyan eszköze, a melynél hathatósabbal eddig nem rendelkeztünk. Egyébiránt adott ki gróf Csáky Albin nyilvánosságra került német nyelvi rendeletét megelőzőleg egy másikat is, a melyre, nem emlékszem, hogy valaha hivatkozott volna. Hivatalba lépése első tényeül megszüntette azt az udvariasságot, hogy németül iró hatóságok azon a nyelven kapjanak feleletet.

Úgy látom azonban, hogy messzire eltértem Szepes-Mindszenttől, s hogy időszerűtlen dolgot művelek, midőn az ő hivatali és Házbeli dolgait tárgyalom. Munkában ugyan itten sincs hiány, mert elhatározását igénylő minden lényeges ügy megfordul Mindszenten, de legalább elmarad a bekopogtatók serege. Kilencztől egyig az iróasztal köti le s csak a délután jut az ő kedves családi körének.

Családi köre egy hibámat juttatja eszembe. Sikereit kizárólag egyéni értékének tulajdonítottam, pedig azokban kivüle még valaki részt követelhet. Hogy Csáky Albin szellemi értéke, kedélyi világával is összhangzón párosul, az a grófné javára irandó, kivel ép e napokban telt be *huszonöt* éve, hogy minta családi életet él. Huszonöt év nagy idő. Annak örömei, aggályai voltak. A grófné mindkettőben egykép osztozott. Csáky Albin régi ismerősei, miniszterré kinevezteteseкor abban találkoztak, hogy egy évnél tovább nem fogja birni egészséggel. Ebben őket rossz prófétáknak bizonyította az idő. Soha se volt erőteljesebb, mint ép az utolsó három év alatt. Szerintem a legszívósabb munkaerők egyike, kit a tevékenység fokozottan aczéloz. Neki csak arra volt szüksége, hogy kiragadja magát mindszenti pompás otthona csendjéből, s hogy aggályos lelkiismerete nagy feladatokra vállalkozni ne habozzék. A megpróbáltatás éveiben a grófné odaadó gyöngédsége tartotta benne a lélekerőt.

Csáky Albinnét a gondviselés kiváló tulajdonokkal áldotta meg. Anya nélkül nevelkedett az Alföld rónáján s hamar megtanulta az önállóságot. Ma egész egyéniségében a férfias akaraterő egy neme nyilvánul. Önállóan gondolkodik, eszméi vannak s kivitelükért küzdeni is tud. Családi körén kivül az irodalom, művészet foglalkoztatják s a természetért lelkesül. Mindezekben megvannak egyéni izlései és úttörési hajlama nem riad vissza akadályoktól sem. Ott van az irodalmi Salon s a műpártoló kör, melynek irodalmi szaka az ő vezetése alatt áll. A Salont egész véleményharcz előzte meg. A grófné azzal szembe szállt s megmutatta barátságos termeiben, hogy nem lehetetlenség. A kezdet nehézségeinek megküzdéseért övé az elismerés. A mi a műpártoló kör irodalmi osztályának vezetését illeti, annak ő nemcsak névleges, de tényleges vezetője. Kéziratot olvasni bámulatos türelme van, s a körnek nincs olyan kiadványa, mely keresztül ne ment volna az ő biráló szemén. De nemcsak birál, hanem szellemmel forgat tollat is; legújabban pedig mint a műpártoló kör sajtó alatt levő Emlék-albumának szerkesztője áll elénk. Mindezekhez hasznos tevékenységet fejt ki emberbaráti téren is, mint a kisdedóvó-egyesület egyik kiváló tagja s mint a Mária-Dorothea-egyesület elnöke.

Ezt a sokoldalu munkát nyárszakán a családi élet s a természet élvezése váltja föl. Arra Mindszent teremtve van. Kastélyán, parkján szeretettel is csügg a családnak apraja, nagyja. Mert hát olyan is van, a melyik csak most készül ismerkedni az iskolaporral, s olyan meg több is, a melyik reményekre jogosítón a közélet kezdő munkása már. Házias egyszerűség jellemzi a családot s a grófné irodalmi és művészi hajlamaiban osztoznak lányai is. A kastélyban rendesen beosztott napi élet foly. Ehhez a grófnak vele született érzéke van. Rendben tartja a szénáját s ezt az elvet bevitte miniszteriumába is. A reggeli frissítő lég szivása után, déli egyig, itt mindenki foglalkozik. A gróf iróasztala mellett, a grófné meg a parkban. Itt a park az ő salonja. Szüntelenül nyes, finomít s nem tür öszhangot zavaró kinövést. Kerti művében főként a kilátás szempontja vezérli s annak áldozatúl esik itt-ott a régi fa is. A terrasz főkilátásán kivül van a parknak két oldalnyilása, a fák közt. A Branyiszkóra, keletnek az egyik, a másik meg nyugatnak, a Tátra iránya felé. A kert sűrűjében egy kis hegyi patak fut, másik oldalán tavacska pihen, a Croquet és lawn tennis készülékeknek meg árnyas talajuk van. Nagy keresletnek örvend délutánonként az utóbbi. Ha csak kissé kedvez a lég, fürgén foly a labda-ütés, az idő szeszélye ellen meg bőven kárpótolnak a kastély téres helyiségei.

A kastély valóban a legkényelmesebb házak egyike. Földszintjének középpontját, a fővárosi klubok tánctermeivel vetekedő óriási terem foglalja el, melynek falairól a szepesi várból került ősi képek emlékeztetnek régi időkre. A terem balján az ebédlő s a grófné izléses lakré-

sze huzódik, a jobb szárnyat meg a gróf lakosztálya foglalja el. Annak a végén kápolna van, melyben ünnep- és vasárnapokon misét mond a család egy régi barátja; az emelet meg vendégek számára nyujt bő helyiséget, felséges kilátással a parkra s a várra. Szellemi táplálékról gondoskodik a grófnak gondosan válogatott könyvtára, a régi-papir kutatónak meg ott van az értékes családi levéltár, melyet a század elején rendezett Szepes vármegye akkori levéltárnoka, s a melyben Szilágyi Sándor és Thaly Kálmán történetiróink buvárkodtak is.

A kastély gyöngye azonban a park s a vele kapcsolatos kép, melynek békére hivó néma világa képezi rám nézve a legfőbb vonzerőt. Oly jótékony csend környezi, hogy a szökőkut egyhangu csobogásán s egy-egy kocsizörgésen kivül alig jut nesz a házhoz. Le van tarolva a park körül elterülő föld is egészen. Nyugszik az is. Sőt csendesebb, mint tavaly ez időtájt. Nem élénkíti sürű vadászzaj. A hosszú rideg tél s az esős, nedves nyári idő erősen megtizedelte a szárnyast. Egészen pihenő képe van a tájnak, melyet a légkör nyugvóra hajló jellege még fokoz is. Szokatlanul korán beköszöntöttek az őszi napok. Még déli verőn se tikkasztó a napnak heve többé. A Tátra hideg, szeszélyes nyarát kárpótolja az őszi verőfény. Reggel sürű köd jár a vidéken, nappal fényárban úszik a látkör, este meg valami sajátosan melankholikus világítás ül a hegycsúcsokon.

Most, mikor bucsuzóban vagyok innét, eszembe jutnak a közelmúlt évek nyarai. Azok teljesen elütöttek a mostanitól. Akkoriban rendszeres kánikula perzselte a tarlót. Az idén annak halvány nyoma sem volt. Augusztus első hetében érkeztem s már akkor búcsúzót tartott a szepesi vár környékétől a nyár. Az olaszi-váraljai úton biztos jelenségem volt erre a tényre. A távíró sodronyának egy pontja körül fecskék röpködtek sürű gomolyban, a mi szokatlan dolog ilyen időtájt. A tanakodók benyomását tette reám az a kóválygó könnyü sereg, mintha csak azon a napon juttatta volna eszökbe a szellő, hogy «nekik két hazát adott végzetök», s attól a naptól csak elvétve láttam fecskét a vidéken. Kissé lehangolt az a szepesi beköszöntő, de sokszor kárpótoltak érte erdőszéli kóborlásaim. Nem emlékszem oly megnyugtató alkonyi képekre, mint a minőket itt a természetnek az ősz lehe által érintett nyárvégi halvány szine ad.

— *ü* —

ENYHÜLET.*

Régi leveleket olvasok, rendezek,
Fakúltak a betűk, elsárgult papírja;
Már rég porladoznak, kik írták, a kezek,
Minden csomag egy-egy szerettemnek sírja.
Mennyi sír körűlem, mennyi seb keblemen,
Megujúl emléked, barátság, szerelem!

Barátság vezetett éltem rögös útján,
Szerelem áldása boldogitá szívem:
Az élet vész közt is enyhén mosolygott rám,
Ez a két istennő oltalmazott híven.
Múlt idők szép napja, sóhajtok utánad,
S rám borúl ködével csendes, méla bánat.

Rohannak az évek, őszbe csavarodunk,
Vége felé fordul lejtőjén a pálya;
Alig voltunk ifjak, már öregek vagyunk,
Nyugovóra int az alkonyat sugára.
De mért zugolódnánk természet rendjére?
Boldog az, ki vidám öregséget ére.

Hetven-nyolczvan évet, oh mi szép megérni,
Bár fogyó erővel, de még mindig épen,
Nőnkkel, barátinkkal a múltakban élni,
Jövőnek örűlni gyermekink körében,
S nyájasan mosolygva, mint hunyó nap fénye,
Elenyészni lassan a csillagos éjbe.

De ritkán ez sorsunk. Kidűlnek mellőlünk,
Egyenként mind, a kik szeretteink voltak,
Lét s nem-lét közt ingó árny válik belőlünk,
Élők közt nincs helyünk, vonzanak a holtak.
Elhagyva, ridegen szívünk úgy elfásúl,
S rég halva mulunk ki a megunt világból.

Nem, nem . . . az én szívem nem tud elfásúlni,
Most is dobogtatja emléked, szerelem!
Örömed, bánatod soh' sem fog elmúlni
És örök álomnak a sírba száll velem.
A hű, igaz érzés, s boldog emlékezet
Betölt melegével egy egész életet.

S ti elhunyt barátim, hazám büszkeségi,
Ti még éltek nekem, folyvást éltek bennem:
Eszményem, küzdelmem még mindig a régi,
Példátok mutatja, most is mit kell tennem.
Bár csekély erőm volt, de oda áldozám,
Hadd küzdjek síromig éretted, oh hazám!

GYULAI PÁL.

* Fölolvastatott a Kisfaludy-társaság e heti ülésén. — A «Budapesti Szemle» most megjelent füzetéből veszszük át.

VÁZLATOK A FRANCZIA FORRADALOM TÖRTÉNETÉBŐL.

Második sorozat.

Egykorú és a legújabb források után.

IV.

A kabinetek.

Mihelyt a forradalom kitör, s Európa vérben állva lesi a Francziaországban történendőket, egyidejűleg a kivándorlások megkezdésével háromféle fajtája a diplomácziai küldötteknek lepi el a fejedelmi udvarokat, egymás tervét keresztezve, egymás elé gördítve akadályt s féltékenyen őrizve érdekeiket; a franczia kormány, a király és a herczegek (a király emigrált fivérei) ügyvivői, — de még az utóbbiak közt is a *provencei* gróf hivei, a hol csak lehet, ellensulyozzák *Artois* gróf embereit. Szent-Pétervárt XVI. Lajos személyes politikáját *Bombelles* képviselte, szemben Artois gróf ügynökével, *Eszterházy* gróffal; a két ügyvivő közötti vetélkedés nem sokára egész mulatságára szolgált az oroszoknak. Berlinben Ségur gróf szolgálja megbizói érdekeit, mig Bécsben *De Ligne* herczeg mozgat meg minden követ, hogy a császárt beavatkozásra birja. De rajtok kivül még seregestől nyüzsögnek, rajzanak az emigráczió főbb emberei, Európa minden székvárosában ármánykodva, egymás közt torzsalkodva, de tántorithatlan reménynyel várva a dolgok jobbrafordulását.

A legelső emigránsok egyike *Artois* gróf volt, a király ifjabb fivére. A Bastille bevételét követő negyednapon, 1789 julius 18-án, kora hajnalban kelt utnak Turin felé, mig két fia, *Angouléme* és *Berry* herczegek, kerülő utakon igyekeztek ugyanoda nevelőjükkel. Pár nap mulva követte őket *Condé* herczeg, az emigráczió katonai szervezője és hadvezére. fiával, *Bourbon* herczeggel, és unokájával, *Enghien* herczeggel. A versaillesi napok és a király fogsága betetőzték a rémületet s a menekülők áradata egyszerre hömpölygő tengerré dagadt; az utak megteltek földönfutókkal, ki gyalog, boton czipelve batyuját, ki sárral fecskendett utazó hintón, postakocsin, vagy ökörfogaton. A forradalom első szelére seregestől Párisba özönlő kalandorok és szerencsevadászok s a régi rendszer menekülő párthivei egymást keresztezték az országutakon. Hiába intette Talleyrand a megdöbbent nőket: «Ne emigráljanak; sem Páris, sem a kastélyok nem lesznek soká tarthatók; vonuljanak inkább valami kis városba, éljenek ott észrevétlenül.» «Piha!» felelték a kényes izlésű rococo dámák «parasztnők, — azok leszünk szivesen, de polgárnők soha!»

Mindamellett vannak e nagy népvándorlásnak is kedélyes és mulatságos oldalai. Egy emigránsnak, *Montlosiernek*, bizonyos hivatalos czimen joga van Páristól Clermontig ingyen postán tenni meg az utat. Nem sajnálja a fáradságot s a nemzetgyűléshez fordul, hogy terjeszsze ki a kedvezményt egész a határig, Koblentzig. Az eszmét sokkal eredetibbnek találják, hogy sem az engedélyt meg ne adnák, s Montlosiernek sikerül államköltségen menekülni.

Egyébiránt kezdetben mindenki számít a mielőbbi visszatérésre. Vagyonukat ügyvédjöknél vagy bankárjoknál teszik le, csak csekély összeget visznek magukkal az útra. Öreg szülők nyugodt szívvel látják távozni gyermekeiket s nehány louisdort nyomnak markukba. Kifutja a rövid távollétig. Sőt az otthonülő korban, a mikor az utazás még oly ritka és különös fényüzés számba megy, vannak, kik bizonyos kellemes izgalommal viszik húsz éves gondtalanságukat a világba.

Anglia kezdetben ünnepli a csinos emigránsnőket. A *Harcourtok*, *Fitz-Jamesek*, *Mortemartok* vetekednek az ünnepélyekben, melyeket egy *Fleury*, *Du-Barry* asszony számára rendeznek. Össze-összegyűlnek esténként, tombolát, lutrit játszanak, csevegnek, tréfálnak, légvárakat építnek, mig aztán jön a hazából egy újabb rémhír, s minden tervezgetésüket szétfújja. Nem sejtik a szerencsétlenek, hogy Danton kémei mindenütt ott ólálkodnak körülöttük, s vérpadra küldik majd, ha viszontlátják Francziaországot. *Spaa*-ban, hol *Lamballe* herczegnő tartja fényes udvarát, formaszerint leégett, felgyujtott kastélyok romjai felett tánczolnak az arisztokrata nők. De a herczegnőt anyja hazahivja, *Penthiévre* herczeg, ki bizik a nép becsületességében, tanácsolja a visszatérést. A herczegnő enged s a szeptemberi napokban törzsétől elválasztott feje rémületet keltve járja be Páris utczáit.

1791 julius 7-ikén már a *provencei gróf*, a későbbi XVIII. Lajos is Koblentzbe érkezik. Még csaknem gyermek, mikor elhagyja Párist s mire a restauráczió visszahozza, hogy fivére trónjára ültesse, már a férfikor delének tapasztalatával, a hosszú számkivettetés évei alatt szerzett liberális politikai iskolázottsággal áll a franczia nemzet előtt. Szabadelvű híre különben sokkal előbb ellenszenvessé tette az ancien-regime fanatikusai előtt, azok előtt, a kiknek már XVI. Lajos alkotmányos engedményei is szálka voltak szemökben. Meggyőződéseinek ezt az irányát barátja, d'*Avaray* gróf befolyása adta meg, ugyanaz, a ki megszabadulását maga eszközölte s a ki különös czéltáblája volt az *Artois* gróf kegyenczei gyülöletének, a miért angolul beszélt s haját, ruháját angolosan viselte.

Azon a végzetes éjjelen, mely a királyi család varennesi szökését megelőzte, a provencei gróf csak fivére, a király egyenes felhatalmazására szánta el magát a menekülésre. D'Avaray gróf inasi ruhába öltöztette, hogy mint inasa kiséretében utazó angol uraság vigye magával. Éjfélkor belépett szobájába, felöltöztette, kituszkolta az ajtón. «E pillanatban — beszéli el a herczeg, — eszembe jutott, hogy botomat, és egy második dohánytárczát, melyet magammal akartam vinni, elfeledtem. Vissza akartam menni értök.» De D'Avaray visszatartotta. Ámde alig értek az első állomásra, a provence-i gróf megint észreveszi, hogy egy szentkép, melyet előbbi nap Erzsébet testvére adott neki, nincsen vele. «E veszteség még jobban búsított, mint a bot és a dohánytárcza.» S valóban e pillanatban egy kerék is eltörik. Míg kijavításán dolgoznak, a herczeg kinyitja D'Avaray gróf tárczáját — «s íme ott látom a szentképet, melyről azt hittem, elhagytam. S a mi még jobban növeli meglepetésemet, az, hogy maga D'Avaray azt mondotta, hogy nem emlékezik, hogy ő tette volna belé.»

A tehetősebb emigránsok egyelőre Brüsszelben adnak egymásnak találkát, oda küldetik lovaikat, pénzöket, ruháikat, ott tartja a provencei gróf is első állomását. A hölgyek nagy toiletteben mutogatják magokat a parkban, s az éjeket bálban, vacsorákon, szinházakban töltik. Pénz egyelőre még bőven van, s bár a provencei gróf csak 300 aranyat vitt magával, Brüsszelben 700 ezer frankot vett még át, mint a király szökéséhez fentartott rendelkezési alapot. De a többi menekültek is nagy lábon élnek. *Choiseul* herczeg 12 ezer livre kölcsönt vesz fel, *D'Uzés* herczeg pedig 30 ezeret Pereire amsterdami bankártól.

Mig a provencei gróf Koblentzbe érkezik, az emigránsok főhadiszállására, testvére, Artois gróf szintén elhagyja Turint, hogy csatlakozzék hiveihez. Nagybátyjok, *Lajos Venczel* szász herczeg Koblentz melletti Schönburn kies kastélyát

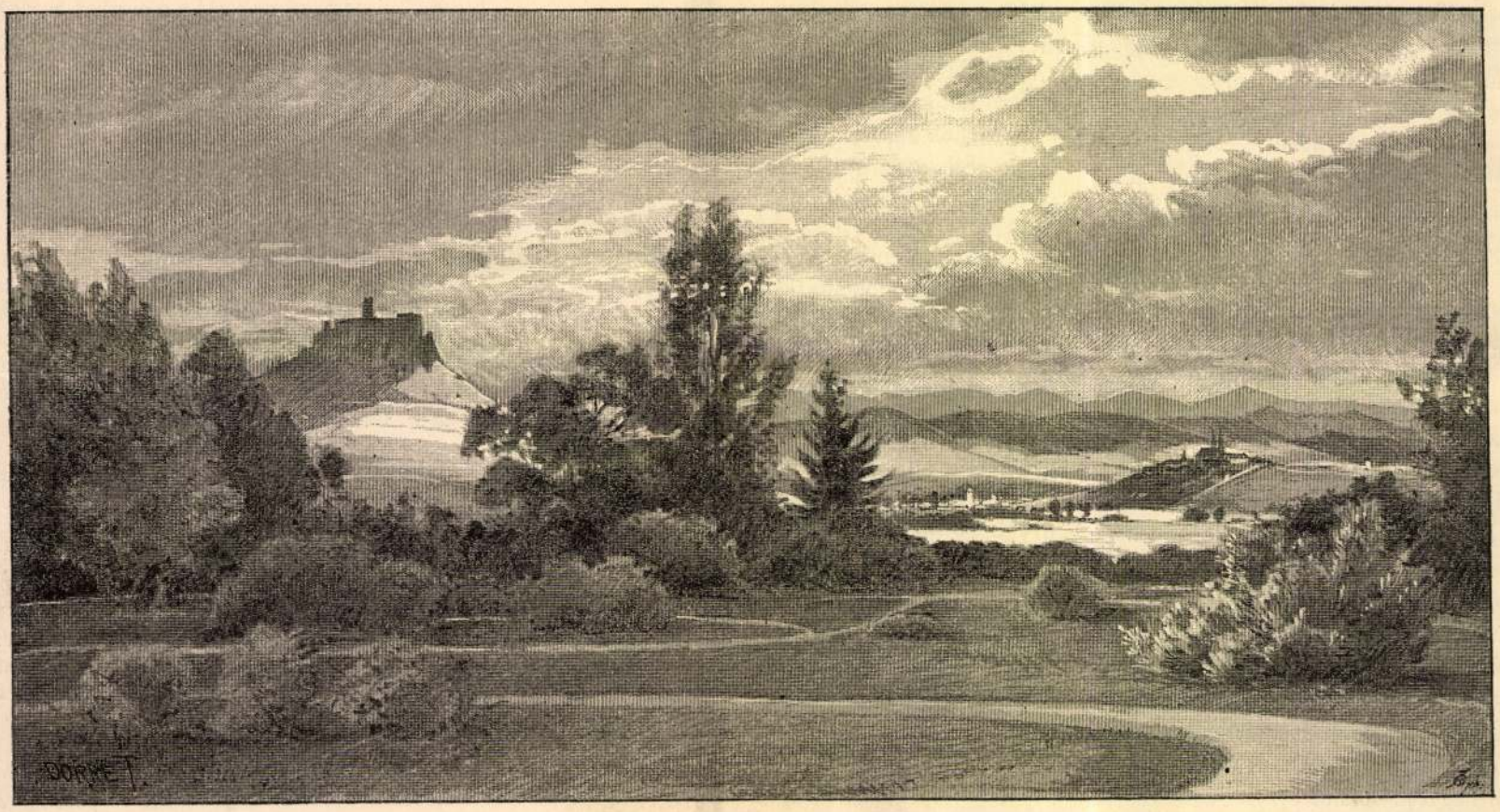

Dörre Tivadar rajza.

A SZEPES-MINDSZENTI KASTÉLY PARKJA, KILÁTÁSSAL A SZEPESI VÁRRA ÉS SZEPES-VÁRALJÁRA.

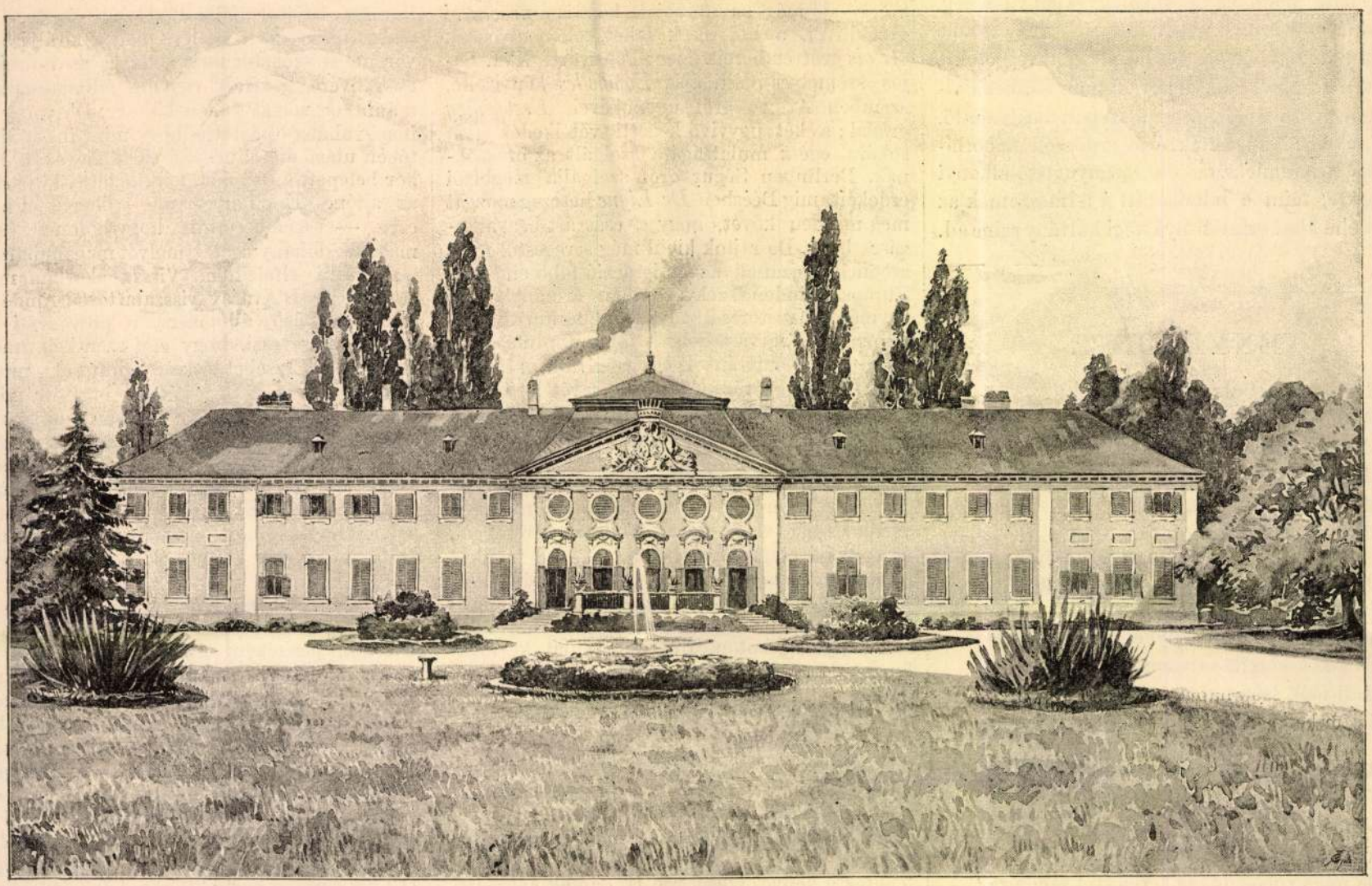

Csáky Lóra grófnő rajza.

A SZEPES-MINDSZENTI KASTÉLY.

ajánlotta fel a herczegeknek. Ennek jobb szárnyát lakta a provencei grófnő, Artois gróf és *Balbi* asszony, a provencei grófnő udvarhölgye, a balszárnyat a provencei gróf, mint idősebb fivér egyedül foglalta el. Artois grófnő Turinban maradt, *Balbi* asszony terme minden este nyitva állt a nemesség előtt. Itt változtatott toilette-et, itt fésültette magát egy kis asztal előtt. A gróf ott ült háttal fordulva a kandalló előtt, botjával szokása szerint czipője orrát bökdösvén. A társalgás élénk volt, adomákat rögtönöztek, a fiatal tisztek rímelgettek, vagy sorsot huztak. Kedélyes esték voltak ezek, melyeknek központját a nem szép, de vonzó s rendkivül elmés Balbi asszony képezte, kinek genuai eredetű férje rég az őrültek házában volt bezárva, törvényszéki végzés alapján.

Ugyanekkor egy másik szellemi központ Koblentzben *Polastron* grófné, Artois gróf kegyencznője volt, kit még mint zárdanövendéket Polignac herczegnő házasított össze fivérével. Mivel nagyon megtetszett neki, oda vezette a zárda társalgója rácsozatához s megmutatta az ifju lánynak, aztán így szólt: «Most, hogy a fiatalok tetszenek egymásnak, tüzzük ki a menyegzőt. A királynétól udvarhölgyi állást eszközöltem ki szabad lakással a palotában bájos sógornőm számára.» Polastron grófnőt mindjárt első bemutatásánál észrevette Artois gróf, s védelmébe vette ama kötekedések ellen, melyeknek félénk természete miatt czéltáblája volt. Hálából a grófné lángoló szerelemre gyúlt iránta. Nem viselhette el a válást, hanem pénzzé tette mindenét s Koblentzbe sietett utána aranynyal telt zacskóival. Megérkezésekor az ifju önkéntesek kiváncsi tekinteteket vetettek kocsijába. De Artois gróf közbe lépett s elvéve az aranyakat, hidegen szólt: «Köszönöm asszonyom, mindnyájunk nevében.» Azontúl hozzászokott, hogy minden estéjét nála töltse.

Az erkölcsi érzés föllázadhatna ma e könynyelmű liaisonok ellen. De nem kell feledni, hogy ezek a kor általános erkölcsi felfogásában gyökereztek s a köztársaságiak között is fordultak elő hasonló esetek.

A XVIII. század hanyatló erkölcseinek képe az, melyet kiegészített a kabinetek akkori politikája s a diplomáczia kétszinűsége, mely csak azt nézte, hogy Francziaország belzavarait mikép fordíthassa legjobban a maga önző czéljai javára. Az emigránsok és a köztársaságiak egyként csalatkoztak abban a felfogásban, melylyel a forradalom iránt Európa részéről tanusított figyelem iránt voltak. Kicsinyes particularis érdekek rugói irányozták az európai kabinetek minden lépését; egy Bonaparte Napoleon nagy világtörténeti szereplésére volt szükség, hogy az európai államrendszerbe új életet leheljen s a nemzetközi viszonyok egészségesebb alakulását segítse elő. Nem Mária Antoinette tulajdon fivére, a kölni választó volt-e az, a ki azzal utasította el az emigrácziót diplomatáit, hogy: «Gondoljon mindenki a maga bajával. Ti sem mozdítottátok volna egyetlen újjatokat, ha fivérem, a császár megvédéséről lett volna szó. Nem fegyvereztétek-e fel Amerikát? Nem lázítottátok-e fel Hollandot, Belgiumot? Most pedig, hogy a kövek ti rátok hullnak, segélyért kiáltotok.»

Ez a *Miksa* érsek kölni választó, II. Lipót és Mária Antoinette fivére, híres volt különben arról a válaszáról is, melyet *Buffonnak*, a híres természettudósnak adott a párisi növénykertben tett látogatása alkalmával, mikor az műveit akarta neki felajánlani. «Köszönöm, nem akarom megfosztani tőlük.» Az utczasarkokra kifüggesztette, hogy a zsidóknak és emigránsoknak tiltva van területén tartózkodni.

Bécsben *Kaunitzot*, a 80 éves különczöt, 1794-ben *Thugut* váltotta fel. Ha amaz vörös öltönyében, szemöldig érő parókájában, affektált süketségével és az illatszerek iránt viseltetett ellenszenvével még nevetségesebbé tette magát, mint azzal a dölyfös modorral, melyet még a főherczegnők iránt is tanusított, — úgy *Thugut*, egy dunai hajós fia, a jezsuiták neveltje, nem kevésbbé ellenszenves egyéniség. Még mint a konstantinápolyi követség tisztviselőjét 1767-ben Francziaország 13 ezer livre évdijjal vásá-

R. Hirsch Nelli rajza.

GRÓF CSÁKY ALBINNÉ, BOLZA ANNA GRÓFNŐ.

rolta meg, hogy Ausztria titkait elárulja. Húsz éven át játszta aztán a kém szerepét Francziaországgal szemben, hogy ennek titkait meg viszont Ausztriának árulja el s mindkét részről megfizettesse magát. Rútsága mellett sarcasmusa is visszariaszt. Ő az, a ki egyszer Varsóban *Stackelberg* orosz ügynököt elnézésből *Poniatowszky* király gyanánt üdvözli. Mikor aztán este kártyához ülnek, s király helyett filkót játszik ki, szinlelt boszusággal mondja: «Ma már másodszor történik meg velem, hogy a filkót királynak nézem.»

Még sajátságosabb viszonyok uralkodtak a kis duodecz német fejedelemségekben. Megannyi kis zsarnokok forgatták itt a pálczát egy-egy maroknyi alattvaló fölött. A *würtembergi* herczeg még 1783-ban is huszonötöt vágatott egy tanácsosára, ki nem köszöntött valakit. Ellenben *Hessen-Kasselben* már a botot a virgács helyettesítette. Az *anspachi* őrgróf, Nagy Frigyes unokaöcscse, Párisból egy színésznőt, *Clairon* kisasszonyt, hozatott magának, miután nejét eltávolította, a ki elfoglalván a palotát, 50 éves kora daczára korlátlan hatalommal uralkodott Bayreuth és Anspach fölött. Csak 67 éves korában szoritotta háttérbe egy szerencsésebb versenytárs, lady *Craven*, egy hetedik gyermeke születése után férjétől elvált nő. A porosz király elég leereszkedő a ladyt kedves nővérének nevezni. S kinyeri befolyásával, hogy a bárgyu őrgróf Anspachot és Bayreuthot a szent birodalom tudtán kivül Poroszországnak adja el. Az őrgróf és angol nője Londonba vonulnak és összekelnek. Hammersmithben saját szinházuk van, melyben darabokat játszanak s nyilt asztalt tartanak az emigránsoknak.

Ezek az apró-cseprő német souverainok általában a felségjog nélkülözhetlen jelének tartották, hogy mindannyioknak legyen egy Pompadourja. Benne volt ez a kor izlésében.

Az erkölcsi és politikai tespedtség ez időszakába esik Poroszország hatalmi emelkedésének első lendülése. Nagy Frigyes fényes örökébe azonban elpuhult unokaöcscse, Frigyes Vilmos lépett, fivérének és sógornőjének fia.

Ha a német államok magatartása nem sok reményt nyujthatott az emigráltaknak ügyük fegyveres támogatására, még kevesebb reményt meríthettek Oroszország magatartásából. Erzsébet czárnő meghalt, Péter czárt, kit őrültsége képtelenné tett tovább az uralkodásra, két óra alatt megbuktatja neje, Katalin.

Gárdalovasi egyenruhában mutatja be magát katonáinak, kik ünnepélyesen kikiáltják. Katalin nehány zászlóaljjal vonul be Peterhofba, hogy férjét letegye. A szerencsétlen csak kegyelmet kér. De másnap a diplomácziai ügyvivők a legszigorubb formában értesülnek, hogy a «czár a sűrűn vett pilulák következtében előállt kólikában kiszenvedett.»

Katalint az Anhalt-Zerbito uralkodóházból szemelte Erzsébet czárnő örököse nejéül, miután Zsófia nevét s evangelikus vallását letétette vele. De mig az elmebeteg Péter bábuival játszott s nem találta jól magát egyebütt, mint inasai közt, addig Katalin érintkezésbe tette magát kora nevezetes politikusaival s a kapott leveleket harisnyájába rejtegette. Elérvén vágyát, hogy egyedül uralkodó lehessen, előbb megosztozik Lengyelországon Ausztriával és Poroszországgal s azután Törökország ellen indit háborut. A mi az emigránsokat illeti, szivesen látja őket seregében, a mint Ismail ostrománál selyemharisnyában, báliczipőben hatolnak át a réten 30 ezer halott közepette, mellökre tüzi a Szent-György-keresztet, sőt Bouilleirnak 22 ezer rubel évdijat ajánl, — arról azonban, hogy segitséget küldjön nekik Francziaország ellen, szó szincsen. Véleménye szerint a rend helyreállitására Francziaországban idegeneknek nem szabad befolyniok. A herczegeknek, hogy győzedelmeskedjenek, nem Európa hadseregére, hanem bátorságra, kitartásra, józan észre van szükségök. Az a segélyösszeg is, a mit rendelkezésökre bocsát, nem haladja meg a négy millió frankot.

Katalin kicsiny, kövér termetű, nyájas tekintetű és elragadó mosolyú, de nem szerette az elméskedést sem a társalgásban, sem az udvarlásban. Kegyenczeit, Poniatovszkyt, Potemkint rubelekkel fizeti ki, vagy parasztokat és kastélyokat ajándékoz nekik. Hogy fiát ne szerette volna, nem lehet szemére vetni. Pedig a nyomo-

rék testű, s még apjáénál is ziláltabb elméjű ifju gyakran két napig is tartó halluczinációknak volt alávetve. Első neje meghalván, Katalin 40 ezer rubelért hozatta Montbéliard herczeg leányát Pétervárra, ugyanazon darmstadti herczeg jegyesét, kinek nővére első felesége volt Katalin fiának. De engedni kellett a czárnő akaratának.

A TELEPEN.

I.

Verőfényes nap.

Verőfényes nap, enyhe, balzsamos lég,
Zsendülő bimbók a faágakon;
Lessük meg a tavasznak ébredését,
Jővel karomra, édes angyalom.
Fölenged a tél nyájas napsugáron,
A szív is szunnyad csak, még nem halott;
Oh, sok tavasz letűnt, — mily kínos álom, —
Nekünk virágot egyik sem hozott!

Talán ez a mi szívünk nagyra látott,
És büntetés, hogy a sors mit sem ád?
Csak egy szál rejtve elnyiló virágot,
A napnak egy eltévedt sugarát!
Mások tipornak a legszebb virágon,
A rózsák berke nekik már unott . . .
Oh, sok tavasz letünt, — mily kínos álom, —
Nekünk virágot egyik sem hozott!

Jerünk, jerünk el a világ zajából,
Az emberek közt annyi a salak.
Lelkünk nem vérzik úgy majd — tőle távol —
Irígy gonoszság és mérges szavak.
Vesztett reményem talán föltalálom,
Az elgyötört szív újraéled ott . . .
Oh, sok tavasz letűnt, — mily kínos álom, —
Nekünk virágot egyik sem hozott!

II.

Templomba hivogatja . . .

Templomba hivogatja
Csendes falucska népét
A kis harang szava.
Búsan zengő szózatja
A tájon messze száll szét,
Beszól mindenhova.

Hozzám, ki a szabadban
Tétlenül álldogálok,
Szava ekkép jut el;
Míg néma áhitatban
Állnak füvek, virágok,
És minden ünnepel,

Izzó fejem födetlen,
Zajló keblem kitárva,
De ajkam szót nem ád:
Te, oh nagy ismeretlen,
Jól hallod bizonyára
E szótalan imát.

III.

Ezüst felhők.

Ezüst felhők fenn a tiszta kék egen,
Mint vitorlák lágyan ringó tengeren;
Halkan, lassu libbenéssel szállanak, —
Hova, meddig? a jó isten tudja csak.

Mintha én is tenger tükrén ringanék;
Merre a part? közel-e vagy mesze még?
Most a szélvész pillanatra elpihent,
De ki tudja, hogy még meddig tart e csend! . . .

Ezüst felhők fenn a tiszta kék égen,
Hova, meddig? tőletek nem kérdezem.
Engem is hitt a távolság egykoron,
De most csak egy csendes partról álmodom.

PAP KÁLMÁN.

A «KULLÁTOR» UR ÜGYE.

Életkép. (Vége.)

Irta Kacziány Géza.

Tizennégy nap sem egy járásbiróság, sem egy járásbiró életében nem sok, s nem is valami változatos, különösen Oláh-Görcsösön. Nem csoda tehát, ha a szent «kullátor» megjelenése utáni tizennegyedik napon már teljesen el is felejtették a járásbiróságnál az érdemes kebelbeli személyt. A biró ép úgy végezte az aláirásokat, a vén fiskális ép úgy kért halasztást, a fiatal ép úgy megtagadta, Ignácz úr ép oly lassúsággal csoszogott az aktákkal, mintha nem is «a gőz és villamosság korát» élnők, szóval az igazság taposó malma ép oly unalommal kezdett őrölni délelőtti fél tiz órakor, mint tizennégy nap előtt.

Mielőtt azonban a biró a végzett panaszfelvételek után tovább haladt volna az ügyek elintézésében, váratlan esemény történt. Az ajtó feltárult s azon egy igen elegáns, kék szemü fiatal szőke férfi lépett be. A járásbiró felugrott, eléje sietett.

— Isten hozta, főügyészi helyettes úr, minek köszönhetjük e váratlan szerencsét?

A főügyészi helyettes úr kezet szorított a bíróval s körüljártatta rendesen nevető-kék szemeit a hivatalos szobán.

— Uraim, talán lesznek szívesek a mellékterembe vonulni? — szólt a biró, elértvén a tekintet jelentőségét. Ignácz! — kiáltá aztán, — a tanukat és a feleket onnan a padról vezesse a folyosóra.

Ignácz megdöbbentő gyorsaságot fejtett ki az oláhok és székelyek kituszkolásában, míg az ügyvédek összeszedték gyürött aktáikat s a mellékszobába kezdtek vonulni. A két úr magára maradt.

— Tulajdonképen kellemetlen ügy vezetett ide, biró úr, — kezdé a főügyészi helyettes úr, — valami közép-gombai kúrátor tett panaszt a biró úr ellen, hogy panasz-felvétel helyett vele gorombáskodni méltóztatott.

— Ah, a «nemes és szent kullátor?» kérdé a biró. Az, a ki pár nap előtt itt volt?

— Igen, igen. Hiszen kérem, elismerem, hogy terhes hivatás érthetlen és unalmas emberekkel vesződni, de mégis kidobni valakit, nem czélja az igazságszolgáltatásnak. Én részemről hiábavaló vádaskodásokra nem adok s biró urat, mint szigorúan pontos embert ösmerem s azért, mielőtt bármi lépést tennék, szíves felvilágosítását óhajtanám hallani ez ügy felől.

— Főügyész úr, — szólt a biró komolyan, — minden további helyett méltóztassék egy tárgyalási napon jelen lenni s ha azontúl is megmarad a mellett, hogy én egy embernek az előzetes hosszadalmas fecsegéseit végig tartozom hallgatni, a helyett, hogy a tényállás fölvételét sürgetném, — bűnösnek mondom magamat.

— Nem bánom, — szólt a főügyészi helyettes, — úgy se voltam még soha kis járásbiróság tárgyalásán.

— Oh, ez egészen más, mint a budapesti törvényszékek tárgyalása; igen fog mulatni, főügyész úr.

— Tehát kérem, mintha itt se volnék.

— Jó, egészen úgy. Ignácz! — kiáltott a biró.

— Tessen! — szólt be Ignácz.

— Mondja meg az uraknak, hogy bejöhetnek, aztán vezesse be egyenként a feleket. Előbb azt a két oláhot, aztán Dénes Mózes huszárt.

Az ügyvédek sietve jöttek be, elfoglalták helyeiket, a jegyző új ívet keresett elő. Az ajtón Vardanu Vaszi egy hasonszőrü oláh testvérrel tunynyogott be. A főügyészi helyettes a biró mellé ülve érdekkel nézett az oláhokra.

— Pakurár Pável! szólt a biró.

— Há? — kérdé a második oláh, ki fehér süvegével, egészen fehér czondra-ruhájában úgy festett, mint egy szelid jeges-medve.

— Értesz magyarul?

— Nustyu, domnyule jarasbiru.

— A félnek tehát anyanyelvén kell megmagyaráznunk az ügy tartalmát.

S ezzel oláhul kezdett beszélni.

— Ez a szomszédod, a Vardanu Vaszi azt mondja, hogy te neki tizenöt forinttal tartozol egy borjuért, melyet neked eladott. Érted?

— Nem értem, domnyule jarasbiru.

— Hát nem vettél te Vaszitól borjút hat hónap előtt?

— Nem tudom, domnyule jarasbiru.

— Hát tudod, mi a borju?

— Borju, az borju.

— Na jó. Hát egy ilyen borjút adott neked Vaszi. Emlékszel rá?

— Nem emlékszem.

A főügyészi helyettes csodálkozva nézett hol Pávelre, hol a bíróra.

— Hát akkor mit mondod te meg azt, hogy eladtál neki valamit, ha nem igaz? — förmedt rá a biró a panaszosra.

— Én eladtam, domnyule jarasbiru, de én majd az ő nyelvén megmagyarázom neki.

— Jól van, halljuk hát.

— Pável! — kezdé a másik román testvér, — tudod, mikor Gligornál azt a jó pálinkát ittuk vásárkor.

— Há, pálinka Gligornál, tudom.

— Én borjut vezettem kötélen; tudod?

— Tudom.

— Te kérdezted, üsző-e vagy bika? Tudod?

— Üsző, kis üsző.

— Azt mondtad, jó volna neked, mert feleséget akarsz venni.

— Feleség, persze feleség.

— Hát igértél-e pénzt érte? mi?

— Nem tudom.

A főügyészi helyettes fészkelődni kezdett.

— Odaadta-e a borjut neked Vaszi? kérdezte a biró.

— Nem tudom.

— Tudod, még az istrángja milyen rossz kóczmadzag volt, mikor a kezedbe vetted? — kezdé újra Vaszi.

— Az ám, rossz kóczmadzag, — vigyorgott Pável.

— Hát elvezetted-e a borjut, mi?

— Elvezettem, persze elvezettem.

— Tiéd volt?

— Tiéd volt, persze tiéd volt.

— De aztán a tiéd lett?

— Persze tiéd lett, — ismétli Pável.

— Ur isten, de buta lény! — sohajtott a főügyész fél-halkan. — Ehhez türelem kell.

— Biz ehhez kell, főügyész úr, — szólt a biró, — de lássuk most a vételár beismerését.

Az oláh tovább kezdte vallatni társát.

— A borjut nem a mátkádhoz vitted, s neki adtad, mi?

— Mátka? Persze odavittem.

— Ott van-e most is? — kérdé a biró.

— Ott van a mátkám.

— De a borju?

— A mátkám nem a borju, — erősité Pável.

— Mert magad vagy a borju, — mormogott az ügyész.

— Az istállóban van-e a borju a mátkádnál? kérdé a biró.

— Persze az istállóban.

— Kié a borju?

— A mátkámé a borju.

— Nincs más borju ott? — kérdé a biró.

— Nincs más borju, — ismétlé Pável.

A főügyészi helyettes megkönnyebbülve lélekzett föl.

— No, hál' isten, csakhogy véletlenül nincs több borju ott, mert sohase jutnánk a végére.

A biró arczán futó mosoly tünt végig.

Teljes egy óráig tartott, a mig Pávelből sikerült kivenni, hogy ő tényleg tizenöt forintot igért a borjuért, s azt pár héttel ezelőtt kellett volna megadnia. A főügyészi helyettes nagyot sohajtott.

— Csakhogy ennyire eljutottunk! Hisz ez valóságos állatkínzás, mig ebből ki lehet vasalni valamit. Méltóztassék az itéletet meghozni, biró úr.

Szepesmindszenti kastély

* **Szepes-Mindszent.** Gróf Csáky Albin kultuszminiszternek az a régi nagy kastélya, a melyben nyáron át intézi hivatalos teendőit s a hol kedves családja körében piheni ki az év küzdelmeit, e hó 9-én leégett. Olvasóink ismerik a kastélyt. Alig két éve jelent meg lapunkban Csáky Lóra grófnő sikerült rajza után. Egy pompás park közepében fekszik az Szepesváraljától félórányira. A veszély hirére táviratilag oda hitt miniszter romban találta az egész telepet. Az összes gazdasági épületek tetőzete leégett. A tűz a kastélytól nagy távolságnyira fekvő gazdasági udvarban ütött ki, gyermekek vigyázatlansága nyomán. Tüzet raktak valami szénaboglya mellett, az a boglyába kapott, s a mult vasárnap dühöngő óriási szélvihar aztán megtette a magáét Hordta a tűzszilánkokat egyenesen a kastély felé, mindent gyújtva, a mi útjába került. Egy negyed óra alatt lángban állt az egész telep. Mire a szomszédos helységekből megérkeztek a fecskendők, a pusztítás nem volt megállítható. A kastélyt a szél oly óriási füstgomolyba burkolta, hogy lehetetlen volt megközelíteni. Tetőzete leégett s a nagy terem mennyezete beszakadt. A szerencsés véletlen azonban úgy hozta magával, hogy a nagy teremben függő régi s történelmi értékű családi képek érintetlenek maradtak, s érintetlenül maradt a kastély többi részének belső berendezése is, annak daczára, hogy az ablakokon

Vasárnapi Ujság, 1893. 27. sz.

a pernyét. Az épületek biztosítva voltak, de a kár jóval túlhaladja a biztosítási összeget. A miniszter rögtön intézkedett a legsürgősebb helyrehozások — s mindenek fölött a kastély lakható állapotban helyezését czélzó munka foganatba vétele iránt.

UMBERTO, OLASZ KIRÁLY.

MARGIT, OLASZ KIRÁLYNÉ.

Legújabb fényképeik után.

anyóka rejtelmesen. — «*Folt hátán folt, a kibe tű nem volt.*»

Szenátor uraimék az egész úton törték rajta a fejüket (legalább volt valami mulatságuk), mig végre is otthon Kertelyné asszonyom sütötte ki, hogy az nem lehet más, mint *káposztafej*.

Május közepe volt. Nagy ritkaság ilyenkor az ép káposztafej. Hozattak Lőcséről, Iglóról drága áron. Lám, még a növények közt is van szerencse. Isten ennek dolgát mennyire fölvitte. Talizmán lett belőle.

A másik dolgot, a nagyobbat is, elreferálták legott Pavlovszky uraimék a kormányzónak, hogy mit izent a «Bercsényi boszorkánya.» (Ez a titulus volt az immunitása a vidéken. Nemcsak nem bántották, de meg is becsülték.) Hogy bizony azt üzente: «Ha nem akarjátok, hogy a madár visszajárjon az eresz alá, a fészkét kell elpusztítani». Az asszonyt kell eltenni láb alól.

Kozanovics begombolkozott a kérdés előtt.

— «Hm, van benne valami. No, majd meglássuk, majd meggondoljuk, ha haza kerülök.»

Egy krakkói út állt előtte. Dolga volt a kormánynál, de elhatározta, hogy a királyi palotába is fölnéz. Kedvencze volt a királynak, ki még udvari apród korából ösmerte.

Ott a fejedelmi előszobákban találkozott a rendőrfőnökkel, Novogradszkival.

— «Jó napot, barátocskám, barátocskám, — kiáltá az eléje vidáman. — Hogy vagyunk a lublói hamis pénzekkel, barátocskám? Találtál-e valamit, barátocskám?»

Kozanovics a fejét rázta.

— «A hamis pénzek nem ott veretnek. A Szepesség tiszta e tekintetben.»

— «Ugy? — szólt a rendőrfőnök kedvtelenül. — ez igen kellemetlenné válhat rád nézve. Mert a hamis pénzek megvannak, de nyom nincs, hogy honnan valók.»

— «Azaz» ...

— «Igen, tudom, a kisértet! Persze a kisértet,» — vágott közbe gúnyos mosolylyal, elhagyva a «barátocskámat».

— «Ő csak mellékesen jön szóba, — felelte komolyan Kozanovics. — A mennyiben ő, még

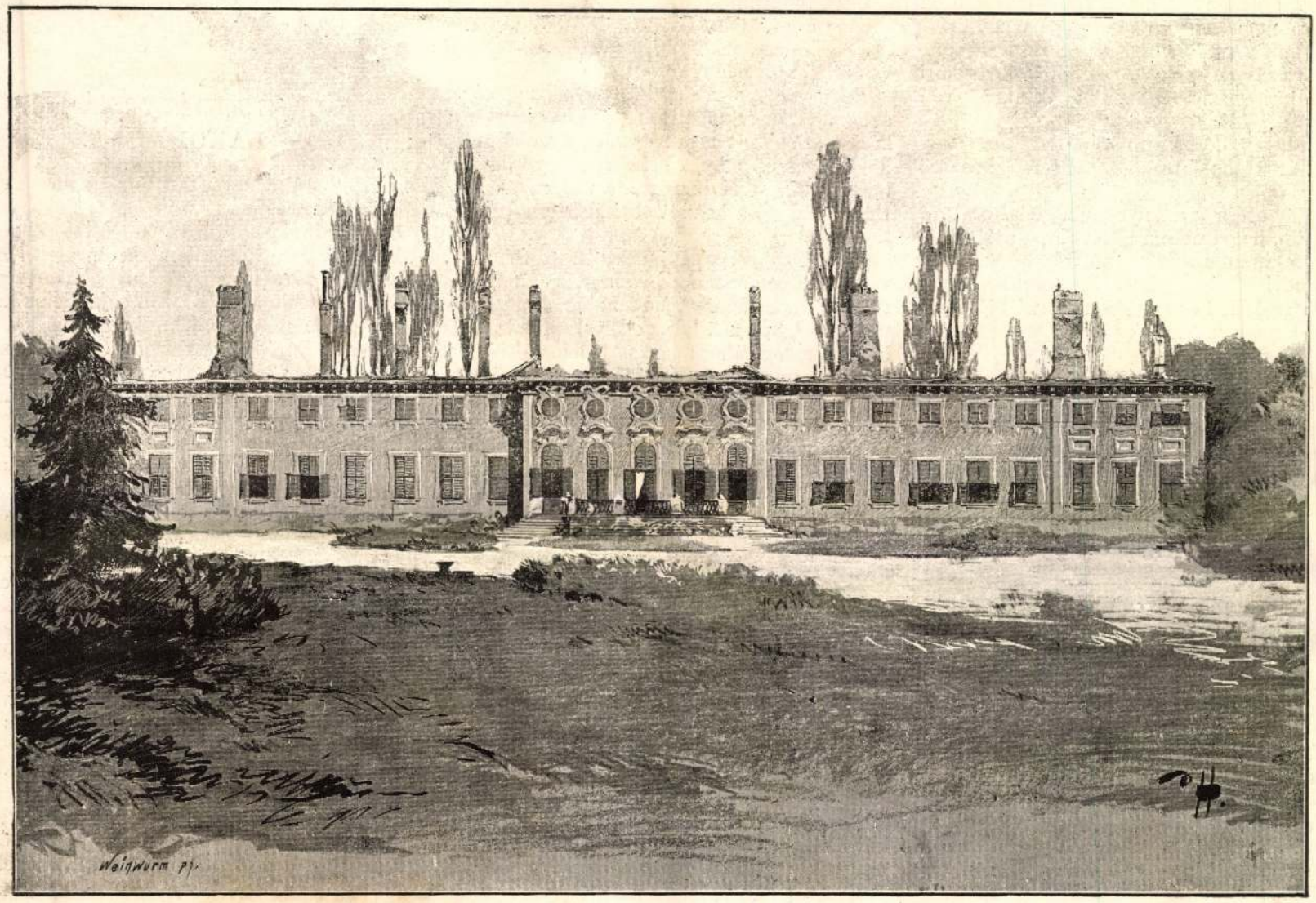

GRÓF CSÁKY ALBIN SZEPES-MINDSZENTI KASTÉLYA AZ ÉGÉS UTÁN.

Fénykép után rajzolta Háry Gyula.

életében, egy hordót lopott volt tele aranynyal Csernyizky nevű varsói borkereskedőtől. Minden jel oda mutat, hogy e hordóban kellett lenniök a hamis pénzeknek. Ezt a gyanumat elő fogom ma adni ő felségének is. És bizonyára nem ártana rendőri felügyelet alá helyezni ezt a Csernyizky nevű embert.»

Most már a «pertu»-t is elhagyta gróf Novogradszky; szokott fitymáló orrhangját vette föl.

— «Oh, hó, hó! Hisz ön egy naiv lélek, kedves kis kormányzóm. Hiszen én magam is azt gondoltam, mert ösmerem én is az ügyet. Nekem is van ám orrom, (hatalmas orra volt borvirággal), de csak addig gondoltam, mig az első lublói hamis tallér kongása ki nem verte a koponyámból, mert nekem is van ám fülem (valóban volt füle is, — sőt fülbevalók is voltak benne). Lássuk csak a dolgot közelről, mert éles szemem van, elhiheti. Kaszperek a vád szerint is csak egy hordót lopott s abban az egy hordóban csupa aranyak voltak. Honnan jöttek hát elő akkor a tallérok? Nos, iczi-piczi kormányzócskám?»

— «Ez mindenesetre homályos pont; e nélkül tiszta lenne a dolog. De mégis itt kell a csomót keresni», — szólt meggyőződéssel.

— «Jó, jó, — nevetett szárazon, előkelő fejlóbázással a rendőrfőnök, miközben ide-oda rángatta a vállait. — Én megteszem. Még ma megteszem. Oda küldöm Varsóba a legügyesebb titkos ügynökömet, a hires Strang Jakabot. Strang ördöngős ficzkó! Strang megszagolja rajta. Argusnak száz szeme volt, Strangnak kétszáz van. De ki fog nevetni bennünket. Becsületemre mondom, ki fog nevetni. Mert szemtelen, nagyon szemtelen. Már mindegy; megteszem aztán magamnak azt az elégtételt, hogy elküldöm önnek is a jelentését»...

De ezzel vége is szakadt a beszélgetésnek, mert a királyi testőrtiszt Kozanovicsot szólította, hogy a király elfogadó szobájába vezesse.

Kozanovics alázatos előterjesztést tett most élőszóval a hamis pénzekről, a Kaszperek elégetéséről és mindenről — a lublói szenátus utolsó tervéig.

A király figyelmesen hallgatta.

— «Valóban csodálatos történet», — szólt elgondolkozva. — Aztán a régi bizalmas hangon kérdé: — «Mit szándékozol most tenni?»

— «Felséged beleegyezését akarom kérni a Kaszperekné lefejeztetéséhez.»

— «Fiatal asszony?»

— «Olyan huszonhat éves forma.»

— «És csinos-e?» kérdé a király gépiesen, ki különben nem vetette meg a szép nőket. Szivbeli viszonyairól, kivált Lecouvreur Adrienne iránti vonzalmáról sokat meséltek az akkori kandallók és uzsonnák mellett az akkori vén asszonyok.

— «Nagyon, de nagyon szép, fölség.»

— «Kár volna érte», — szólt mélabúsan a király.

— «Egy egész város nyugalma, felség»....

— «Ejh, hagyj nekem békét Kozanovics», — pattant fel indulatosan.

Kozanovics elhallgatott alázatosan. A király ott ült a székében és szintén nem szólt jó darabig; csak nagy sokára kérdé:

— «Mit vársz még?»

— «Felséged parancsát.»

A király izgatottan kelt fel és a kormányzó vállára tette a kezét:

— «Nagy oktondi vagy te, Kozanovics, ha te nekem azzal jösz: egy szép asszony halálát javaslom, — hogy azt az asszonyt én le nem fejeztetem, előre tudhatnád. De, hogy ha te nekem azzal jösz: egy szép asszonyt lefejeztettem: hogy azt én fel nem támaszthatom, előre tudhatnád»...

S ezzel szelíden intett a kezével távozhatást.

A szepesi kormányzó mindent értett s térdet hajtva ment ki a selyem brokát-függönyös ajtón.

De még lent sem volt a márvány lépcsőknél, mikor utolérte egy királyi apród.

— «A felség visszakivánja nagyságodat.»

A király egész az ajtóig elébe jött s mielőtt csak szólhatna is, a függöny mellé vonta:

— «Aztán valahogy ne bolondozz, Kozanovics. Vitesd az asszonykát valami kolostorba, a hol a kisértet esetleg rá nem akad»... Aztán nevetve hozzátette: — «s a hol a király esetleg ráakad»...

Igy történt, ilyen messziről, egészen a trón környékéről keletkeztek annak a körülménynek az okai, hogy a Kaszperekné Anna szolgálója, a kit eddig még a szúnyog sem csipkedett (sovány volt annak is), egyszerre divatba kezdett jönni. Két deli lovas-katona csapta neki a levet élet-halálra. Az egész utcza csodálkozott rajta, hogy ugyan mit kapnak rajta? Szeplős is, kancsal is s aztán a járása milyen lompos! No ezek a bolond katonák hová tették az eszüket!

De végre is a szerelem csak szerelem. Nem lehet megmagyarázni. Az utcza belenyugodott. Az Ancsurkának pedig mindjárt eleinte nem volt ellene semmi kifogása. Csak épen választani nem igen tudott köztük. Megengedte hát (miután különben igen jó pajtások voltak,) hogy szombat estéken együtt járjanak hozzá, (inkább mintsem egymást agyonverjék) a mikor is beresztvén őket a kis kapuajtón, künn üldögéltek néha egész éjfélig a pitvarajtó előtt, hallgatván a közeli tóban a különböző fajtájú békák egyetlen örök nótáját, mely szinte csútondárosan hangzott be a szerelmi turbékolásba:

«Mit varrsz, mit varrsz, mit varrsz?
Pa-pu-cso-cso-cso-cso-cso-csot.
Kinek, kinek, kinek?
Urraknak, urraknak, urraknak.»

Egy ilyen szép költői estén azonban, mikor Kaszperek már több napja nem mutatkozott a láthatáron, egyszerre vége lett mindennek; pedig akkor is olyan szépen vartyogtak, kurutytyoltak azok a szegény békák.

Ah, a hűtelen galád lelkek! De jól megmondta az Anka keresztanyja: «ne higyj, fiam, a katonáknak: fényes gomb, piszkos lélek.» Hát az történt, hogy egyszerre csak megállott nagy ostorpattogással a kapuajtó előtt négy prüszkölő tátossal egy könnyü szekérke. A kocsis, a néma Bobrik András, Obgartról, mert néma ember kellett nekik (ez az egy volt az egész környéken,) leszállt és megkopogtatta a kapuajtót.

Nosza, erre a jelre megfogták az Ankát a katonák, belökték a fás-kamrába, aztán berohantak a Kaszperekné szobájába s úgy, a mint volt, egy szál szoknyában (épen vetkeződés közben érték) ki akarták hurczolni a szekérre.

A szegény megijedt teremtés nem is ellenkezett. Tudta már, hogy tehetetlen, hogy ez felsőbb parancs, csak azt kérte, legalább becsületes ruhát vehessen magára és mondják meg, hová viszik. A katonák vállat vontak:

— «Ki tudhatná azt!»

A szemei megteltek könyekkel; de azért maga ment ki szilárd léptekkel, maga ült fel a kocsira. Igy kellett annak történni.

Csak mikor már fenn volt az ülésen, akkor jutott eszébe valami.

— «Ereszszenek le, kérem, még egy cseppet; valamimet ott bent felejtettem.»

A katonák haboztak; de olyan szivreható volt a hangja, hogy lehetetlen volt megtagadni a kérését. Leugrott ruganyosan és a szobájából, a hova az egyik katona bekisérte, egy kék csikos tarisznyát vitt ki magával, a vállára akasztva. Ugyan mi volt benne? Uti pogácsa bizonyosan nem.

Mind igen jól volt ez elrendezve. Senki sem vett észre semmit. Az egész utcza aludt; csak ritka házban pislogott mécs. Még a kutyák sem ugattak. A katonák fölnyergelt lovai oda voltak kötve a saroglyához; azokat leoldozták és nyeregbe pattantak. Az András közibe vágott a négy pejnek s megindultak, mint a forgószél, isten tudja merre. Nem látta azt senki, csak a csillagok. A két katona a kocsi mellett vágtatott.

Kaszperekné kivül a városon egy pár közömbös szót intézett a kocsishoz. A kocsis visszafordult, rá nevetett s hallatta a némák idétlen hangját. Mindent megértett. Ez a hang megmagyarázta neki, a mit nem tudott.

— «Téged úgy elvisznek, hogy soha se akadjon rád senki.»

Mária kitörülte szeméből a könyeket. Tudta már, hogy meg nem ölik, csak elveszítik, hogy meg ne lehessen találni.

Aztán elmosolyodott...

Oh, szegény városi tanács! Ti csak az ördög ellen hadakoztok. De arra nem gondoltatok, hogy egy asszony is van a játékban.

Az első falunál belenyult Kaszperekné kis kezével a csikos tarisznyába s kihúzott belőle három aranyat, hogy azt a lyikacsos kocsikas nyiláson apródonként elhullongassa: egyet a falu közepén, egyet az innenső, egyet meg a tulsó végén.

Mentek, mentek, sokáig mentek; húsz falut is értek; sokszor kellett belenyúlnia Kaszpereknének a tarisznyába... Néha keserüségében öt aranyat is elpotyogtatott. Végre éjfél után egy városkába értek, a hol egy nagy kőépület előtt megálltak a lovasok és a kocsi. A ház előtt katonastrázsa volt.

— «Készen van minden?» — kérdé az egyik lovas.

— «Minden», — felelte a vártán álló.

S kis vártatva, új lovakat fogtak be s új lovasok szegődtek kiséretül a rohanó kocsi mellé. Azok már nemcsak azt nem tudták, hová viszik a szép Máriát, hanem azt sem, hogy honnan hozzák. De a néma kocsis megmaradt. Annak a fejébe bele lesz vésve az egész út; az tudni fog mindent, de el nem mondhatja senkinek.

Porzott az út, vágtatott a négy ló, néha megmegcsillant valami a sötétben. Talán a patkó adott szikrát, vagy talán egy arany hullott le ismét az út porába....

Az ősmesék búzamagvát, kölesét, kenyérmorzsáját felszedték, megették a madarak... A Kaszperekné aranyait is megtalálják, fölszedik, de meg nem ehetik.

Csak szórta, egyre szórta... Hej, csak kitartsanak! Fekete fellegek nyargaltak az égbolton keletről nyugatra. Olyan sötétség volt, mint a kos szarvában*. Nem lehetett már meglátni, hol mi van, se falut, se tornyot, se folyót, se vidéket, csak megszagolni. A fenyőillat erdőt jelent, a boróka-illat irtványokat, a szénaillat réteket. Kakas-kukorékolás, kutyaugatás: az a falu.

Hajnali pirkadáskor egy nagy kopasz, sziklás hegynél egy uj kocsi várt Kaszpereknére, új lovakkal, új kocsissal. A néma ember visszafordulhatott. Igaz, igaz; a merre Kaszpereknét hozta, mást is elhozhatna arra valamikor. Ne tudjon ő se mindent.

Csupa erdőn, nagy, százados fák közt mentek azután vagy két óráig. Semmi nesz, semmi hang nem volt benne, csak a patakok zuhogtak tompán, keresztül-kasul szelve az erdő girbe-gurba hátát s a hatalmas páfrányok, a mohok és moszatok közt szerecseny dolmányu kígyók és fürge szemü gyíkok suhogtak. Végre egy tisztáson kivillant egy ódon, komor épület, nagy kőfalakkal, félig bedőlt toronnyal.

Ez volt a bozlácsnyai kolostor.

Csikorogva nyilt meg a vasszögekkel kivert nehéz kapu s újra bezáródott nagy dübörgéssel a begördülő kocsi után.

És most már végre el voltak választva Kaszperekék. Az egyik meg volt halva, de kijöhetett a sirjából. A másik élő volt, de nem jöhetett ki a sirjából. (Vége következik.)

* A kos szarva üres belülről és meglehetős homályosság lehet benne.

AZ OLASZ KIRÁLYI PÁR EZÜST-LAKODALMA.

Fényes ünnepet ült most Olaszország uralkodója házasságának 25-ik évfordulója alkalmából. Az ünnep fényének emelésére a hatóságokon kivül a társadalom is megtett minden lehetőt, sőt bizonyos tekintetben nemzetközi jellege is volt annak, mivel a jubileumon csaknem minden ország képviseltette magát, s többek közt Európa egyik leghatalmasabb uralkodója, Vilmos német császár, nejével együtt személyesen is elment ez alkalommal Rómába, s az ünnepnek minden részében szerepelt.

De épen nem puszta pompázásnak tekintendő, hogy ez az ezüst-lakodalom oly fényes és ünnepies volt. Nagy politikai fontossága van ennek: Olaszország egységének megszilárdulása. Az olasz nép másfél évezred óta folyvást apró kis fejedelemségekre és köztársaságokra volt szétszakadozva, s bár Dante óta az irodalom közös nyelvet adott az olasz nemzetnek, a politikai egység érzete oly gyenge volt, hogy egészen a legújabb időkig csaknem mindenik apró törzs és államocska ellenségének tekintette a másikat vagy a többit, s volt idő, hogy háborút is folytatott egyik törzs a másik ellen. Az irodalom hősein kivül különösen két nemes ábrándozó, *Mazzini* és *Garibaldi*, meg egy hatalmas politikus, *Cavour*, létesitették a jelen század második felében a politikai egységet, de ez még oly rövid idő óta áll fenn, hogy a nép köztudatában mélyebb gyökeret nem verhetett. Az

uralkodó pár szeretetreméltó egyénisége ma is legfőbb kapcsa Olaszország egységének, s ez az egyéni jellemvonás okozza, hogy Olaszországban a republikánus áramlat sokkal gyengébb, mint a rokon Spanyol- és Francziaországban.

1868-ban április 22-én volt a jelenlegi olasz király esküvője Turinban. Akkor még nem volt teljes Olaszország egysége, sőt épen Róma birása, hol a nagy hatalmú pápa-király uralkodott, csak a messzi ködös jövő reményének tünt fel. De a leendő trónörököst már akkor tüntetéssel üdvözölték Olaszország nagy részében, s a lakodalmi ünnepek Turinon kivül Florenczben, Genuában és Nápolyban ismétlődtek. A fejedelmi nősüléseknél rendesen szárnyra kelő hir, hogy a házasság szerelemből történt, ez alkalommal csakugyan igaz volt. Umberto eljegyzése semmi esetre sem érdekből történt. Nem idegen fejedelem sarjadékát vette nőül, hanem saját unokanővérét, Tamás genuai herczeg leányát. De ez a nő feltünően szép és kedves volt. Alig töltötte be 16-dik életévét a gyönyörű szőke hajú, nagy kék szemű, bájos termetű hölgy, mikor az udvariasságáról példabeszédszerüleg hires Viktor Emánuel 24 éves fiára lebilincselő hatást tett. Az ifjú herczegnő kitünő nevelésben részesült. Olasz és német anyanyelvén kivül francziául és angolul is tökéletesen beszélt, szépen festett, kitünő zongorázó volt s az irodalomban és művészetben nagy jártasságot tanusított.

A házasság csakugyan boldog lett, egyetlen baja csak az volt, hogy csupán egy gyermekük született, egy fiú, ki nagyatyja után Viktor Emánuel nevet, származása után pedig nápolyi herczeg czimet visel. S a királyi párnak ez az egyetlen fia is gyönge testalkatú. Különösen dicserik Margit királyné házi erényeit, s a közügyek minden ága iránt tanusított érdeklődését. Egész sereg jótékony egyesületet kezdeményezett ő maga, még többnek lett pártfogója, s különösen a nők egyesületi művelődése s az árva gyermekek gyámolítása nagyon sokat köszönhet neki. E mellett — legalább titokban — irónő is. Dumasnak több regényét lefordította olasz nyelvre, és számos verset irt. Örömest foglalkozik szinibirálatokkal, de azokat csak saját fiókjában őrzi. Férje, ki természeténél, s külső alakjánál fogva oly harczias megjelenésü, szivesen meghajlik neje erényei előtt, s örömest van neje társaságában, bár annak művészi hajlamát, különösen az éneket és zenét, nem képes kellően méltányolni. Bizonynyal nagy hatása volt a derék királynénak arra is, hogy férje teljesen alkotmányos szellemben uralkodik, s magán nézeteit, bár az ultramontánokat és konzervativeket nem szereti, készséggel alárendeli a politikai áramlatoknak. Családi életük bensőségéről egész sereg kedves adoma került a nyilvánosság elé. Egy alkalommal a királyné kinyilatkoztatta, hogy már öregszik, s ezért nem hord többé világos ruhát. A férje megkérte, hogy legalább két hétig gondolkozzék e fontos kérdésről, s ő két hét leforgása előtt egész csomó világos ruhát készittetett neje számára, e felirattal látván el a csomagot: «A király igy akarja.» Más alkalommal a király nejének pápaszeme ellen tett észrevételt, s midőn a királyné tiltakozott beavatkozása ellen, igy szólt: «Ha le nem teszed a pápaszemet, édes Margit, én énekelni fogok,» s erre félszeg hangon gajdolni kezdett, úgy, hogy a királyné nevetve azonnal letette szemüvegét. Még a legádázabb republikánusok is elismeréssel vannak a királyi pár nemes családi élete iránt, s különösen a «bella Margherita» valóságos imádat tárgya, kivált mióta a kholera-járványban és egy pár földrengés által okozott katasztrófa alkalmával nemes szivének oly sok jelét adta.

Az olasz király jelenleg 49 éves, neje alig múlt 41. Igy tehát mindkettő remélheti, hogy még az aranylakodalom évét is megérhetik. S az olaszok őszintén óhajtják ezt; mert jobb királyi párt alig remélhetnek, s világos, hogy minél tovább élnek Umberto és neje, annál jobban megszilárdúl Olaszország egysége, melyért oly sok nagy ember küzdött és lelkesedett.

Umberto király és Margit királyné arczképét a régebbi években lapunk többször bemutatta, s most a legutóbbi időben készült fényképek után mutatjuk be az ezüstmenyegzőjét ülő királyi párt.

A LEÉGETT SZEPES-MINDSZENTI KASTÉLY.

Olvasóink előtt lapunk egy nem régi közleményéből ismeretes, hogy gróf Csáky Albin miniszternek szepes-mindszenti kastélya pár héttel ezelőtt leégett. Érdekesnek tartjuk a szerencsétlenség után történt fotografikus felvétel nyomán közölni a kastély képét, s ezzel kapcsolatban egy szepességi levelezőnknek a tűzesetről irt következő sorait:

«A szerencsétlenséget követő héten megfordultam Szepesváralja vidékén s kirándultam Mindszentre. Az szomorú képet nyujt, a melynek sivárságát a hegyvidéken még alvó természet is fokozza. A fák csupaszok levén, a pusztulást már messziről mutatják a tető nélkül maradt épületek kimagasló fekete kürtői. Egy leégett telep tavaszszal a legvigasztalanabb kép, mert a fák lombos zöldje nem takar el semmit annak elriasztó szineiből. De a helyszinén véve szemügyre a pusztulást, egészben véve mégis némi szerencséről lehet szólni a szerencsétlenségben. A kastély belsejének családi értékes gyűjteményei, — daczára annak, hogy a homlokfal egy az épület közepén kimagasló s a családi czimerrel ellátott része bedőlt és jelentékeny kárt is okozott, — érintetlenül maradtak. A tűz, valószinüleg gyermekek vigyázatlanságából, egy boglya közelében ütött ki a gazdasági udvarban, s az az napon dühöngő viharos szél lehetetlenné tette a mentést. A röpülő szalmapernye mindenütt tüzet fogott s egy negyed óra alatt lángban állott az egész telep. Hasztalan volt a szomszédos helységekből érkező tűzoltók és mentők buzgólkodása is; a pusztító elem ellen nem lehetett küzdeni. A gazdasági udvarban csakis az állatokat sikerült megmenteni; egyebekben minden oda égett. Kocsik, hintók, takarmány, gazdasági szerek, mind a lángok martaléka lett és sokat szenvedett a kastély bejáró udvarát diszitő hársfasor is.

«Hogy a kastély le nem égett, s hogy a butorzat érintetlenül maradt: az azon körülmény mellett, hogy a jobbszárny emeleti zsalui szellőztetés czéljából ép nyitva voltak: egész csodaszámba megy. A zsaluk leégtek a falról s a pusztító elemből nem jutott be szikra a szobákba. A főfal kimagasló része meg akkor dőlt be a nagyterembe, mikor már gyúanyagot nem vihetett be magával.»

Eddig a levél, a melyhez a mi saját értesülésünk nyomán hozzátehetjük, hogy a miniszter minden erővel oda hat, hogy a kastélyt nyári szünidejére már lakható állapotban találja. Reméljük, hogy Mindszent a régi üdülő telep lesz rövid idő mulva ismét.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francziából fordította HUSZÁR IMRE.

(Folytatás). (18-ik közlemény.)

XI.

Másnap az ifjú gróf már hajnalban fölébredt, de elméje még zavaros volt az éjjeli látománytól.

Reggel szándékozott elindúlni Macsesdről Kolozsvár felé.

Ferencz gróf terve az volt, hogy a petrozsényi és livaldzeli ipartelepek meglátogatása után egy napot fog tölteni Gyulafehérvárott, mielőtt nehány napot töltene Erdély fővárosában. Innét vasuton fog tovább utazni Magyarország belsejébe, a hol ezuttali kirándulása véget ér.

Kiment a fogadóból és a terraszon sétálva, távcsőjén át nagy izgatottsággal szemlélte az Orgall fensikon levő várkastély körvonalait, melyeket a felkelő nap eléggé élesen megvilágított.

Elgondolkozott, vajjon megtartsa-e a macsesdieknek tett igéretét, ha Gyulafehérvárra érkezik? Értesítse-e a hatóságokat azokról, a mik a kárpáti kastélyban történtek?

Mikor az ifjú gróf feltette magában, hogy a falunak a nyugalmat visszaadja, nem kétkedett a felől, hogy a várkastély gonosztevőknek, vagy legalább gyanus embereknek nyújt menhelyet, a kiknek érdekében áll, hogy ne nyomozzák őket s e miatt igyekeztek távol tartani maguktól a kiváncsiakat.

De Ferencz gróf tegnap óta sokat gondolkozott e tárgyról. Az eszméi némileg módosúltak és most már habozott.

A Gortz család utolsó sarja, Rudolf báró, eltünt és öt év óta senki sem tudta, mi lett belőle. Az a hir keringett ugyan, hogy Nápolyból való eltávozása után nemsokára meghalt. De vajjon igaz volt-e ez? Mi bizonyította ezt a halálesetet? Gortz Rudolf báró talán még élt és ha élt, miért ne térhetett volna vissza ősei várkastélyába? Miért ne kisérhette volna őt Orfanik, az egyetlen ember, a kiről tudták, hogy a báróval bizalmas viszonyban él, és miért ne lehetne az a különcz természettudós mindazon sajátszerű tünemények rendezője, a melyek folytonos rémületben tartják a környékbeli lakosságot? E kérdések voltak az ifjú gróf töprengéseinek tárgyai.

Meg kell vallani, hogy a feltevés eléggé valószinűnek látszott, és ha Rudolf báró meg Orfanik csakugyan a várkastélyban kerestek menedéket, akkor természetes volt, hogy azt hozzáférhetetlenné akarták tenni, ha ott olyan rejtett és elzárkozott életet szándékoztak folytatni, mely a szokásaikkal és a jellemükkel annyira egyezett.

Ha a dolog igy áll, vajjon mit tegyen az ifjú gróf? Czélszerű volna-e beavatkoznia Gortz báró magánügyeibe? ezeket a kérdéseket latolgatta magában, midőn Roczkó hozzája csatlakozott a terraszon.

Ferencz gróf közölte vele a gondolatait és Roczkó igy válaszolt:

— «Nem lehetetlen, méltóságos uram, hogy ezeket az ördöngősségeket mind Gortz báró cselekszi. No hát, ha úgy van, az én véleményem az, hogy ne avatkozzunk bele. A macsesdi gyáva emberek húzzák ki magukat a hinárból, a hogy tudják. Nem a mi dolgunk visszaadni a falunak a nyugalmát.»

— «Ám legyen, — viszonzá a gróf. — Mindent egybevetve, azt hiszem, hogy igazad van, Roczkó.»

— «Én is azt hiszem», felelé a hajdu egyszerűen.

— «A mi Kolcz uramat és a többieket illeti, most már tudják, hogyan bánhatnak el a kastélybeli állitólagos szellemekkel.»

— «Természetes, hogy tudják, méltóságos uram; csak a gyula-fehérvári hatóságokat kell értesiteniök.»

— «Reggeli után útnak indulunk, Roczkó.»

— «Minden készen lesz.»

— «De mielőtt letérnénk a Zsil völgyébe, egy kis kerülőt fogunk tenni a Pleta felé.»

— «Miért, méltóságos úr?»

— «Szeretném, ha lehetséges, valamivel közelebbről látni ezt a kárpáti várkastélyt.»

— «Mire való volna ez?

— «Csak egy kis szeszély az egész, Roczkó, a mely egy fél nappal sem fog késleltetni bennünket.»

Roczkót nagyon boszantotta ez az elhatározás, melyet legalább is feleslegesnek tartott. Szeretett volna elhárítani mindent, a mi nagyon élénken felidézhette a gróf lelkében a multak emlékeit. De ezúttal igyekezete hiábavaló volt, mert a gazdája rendithetetlen elhatározásába ütközött.

Ferencz mintegy legyőzhetetlen hatás uralma alatt állt és ellenállhatlanul vonzatva érezte magát a várkastély felé. Ez a vonzó erő talán tudtán kivül összefüggésben állt álmával, melyben Stilla hangján hallotta énekelni a Stefano panaszos dallamát.

De csakugyan álmodott-e? Ezt kérdezte magában most, mikor eszébe jutott, hogy ugyancsak a «Mátyás király»-ban állitólag már máskor is megszólalt egy hang, ugyanaz, a melynek fenyegetésével Deck Miklós oly könnyelműen daczolt. Az ifju gróf oly lélekállapotban volt, hogy valóban nem csodálhatjuk, ha elhatározta magában, hogy uti irányát a kárpáti kastély felé fogja venni és felmegy az ódon falak tövéig, noha e perczben nem volt szándéka a várkastélyba behatolni.

Mondanunk sem kell, hogy Telek Ferencz gróf nem szándékozott közölni tervét a macsesdi lakosokkal. Ezek az emberek kétségkivül Roczkóval együtt igyekeztek volna őt lebeszélni elhatározásáról, ennélfogva a hajdújának is megparancsolta, hogy hallgasson. Ha látni fogják, hogy elindúl a Zsil völgye felé, senki sem fog kételkedni a felől, hogy Gyula-Fehérvárra megy.

De a terraszról észrevette, hogy egy másik út is huzódik a hegység tövében a Vulkán szorosig. Lehetséges lesz tehát felmennie a Pleta lejtőin a nélkül, hogy ismét végig menne a falun, következőleg a nélkül, hogy Kolcz uram és a többiek meglátnák.

Déltájban elindúlt Ferencz gróf Macsesdről, miután minden alkudozás, vagy megjegyzés nélkül kifizette a meglehetősen fölcsigázott számlát, melyet Jónás a legnyájasabb mosolylyal eléje terjesztett.

Kolcz uram, a szép Mirióta, Hermod mester, «doktor» Patak, Frik pásztor és számos falubeli megjelent elbucsuzni a ritka vendégtől.

Még az ifjú erdész is ki tudott menni. Meglátszott rajta, hogy rövid idő múlva teljesen fel fog épülni, a miért a volt betegápoló az egész érdemet magának tulajdonította.

— «Sok szerencsét kivánok mind önnek, Deck Miklós, mind a jegyesének», — mondá Ferencz gróf.

— «Hálával fogadjuk», — viszonzá az ifjú leány, boldogságtól ragyogó arczczal.

— «Gróf úr, — mondá «doktor» Patak, — talán méltóságod sem igy beszélne, ha ott lett volna velem és Deck Miklóssal.»

— «Nagyon csodálkoznám rajta, orvos úr, — viszonzá a gróf, — még akkor is, ha a lábaim oly különös módon a földhöz tapadtak volna, mint az önéi a várárokban» . . .

— «A lábaim . . . igen, gróf úr, vagyis inkább a csizmáim. Még bizony azt állítja méltóságod, hogy . . . akkori kedélyállapotomban . . . talán . . . talán . . . álmodtam» . . .

— «Én nem állítok semmit, orvos úr és nem fogok igyekezni önnek megmagyarázni azt, a mi ön előtt megmagyarázhatlannak látszik. De arról az egyről meg lehet győződve, hogy ha a csendőrök meglátogatják a kárpáti kastélyt, az ő csizmáik, a melyek megszokták a fegyelmet, nem fognak gyökeret verni a várárokban, mint az önéi.»

Miután Ferencz gróf e szókkal az orvost elhallgattatta, még egyszer végig kellett hallania a «Mátyás király» tulajdonosának jó kivánatait, kelljen ismét végig menniök Macsesden, nyilván megkétszerezte a falu és a várkastély közti távolságot. Mindemellett még fényes nappal lesz, mikor Ferencz gróf és Roczkó fel fognak érni az Orgall fensikra. Az ifjú grófnak tehát elég ideje marad szemügyre venni a várkastélyt kivülről. Aztán alkonyatkor elindúlnak majd a macsesdi uton és bizonyosak lehetnek a felől, hogy senki sem látja meg őket. Ferencz grófnak az volt a szándéka, hogy az éjszakát Livadzelben tölti, mely a két Zsil egyesülésénél fekszik, és másnap elindul Gyula-Fehérvár felé.

Mindössze fél óráig pihentek. Ferencz gróf nagyon el volt mélyedve emlékezéseibe, s minthogy az a gondolat is izgatta, hogy Gortz báró talán a kastélyban tölti napjait, az egész idő alatt egy szót sem szólt utitársához.

Roczkónak ugyancsak erőt kellett vennie magán, hogy igy ne szóljon urához:

— «Szükségtelen tovább mennünk, gróf úr!... Fordítsunk hátat ennek az elátkozott várkastélynak és menjünk tovább.»

(Folytatása következik.)

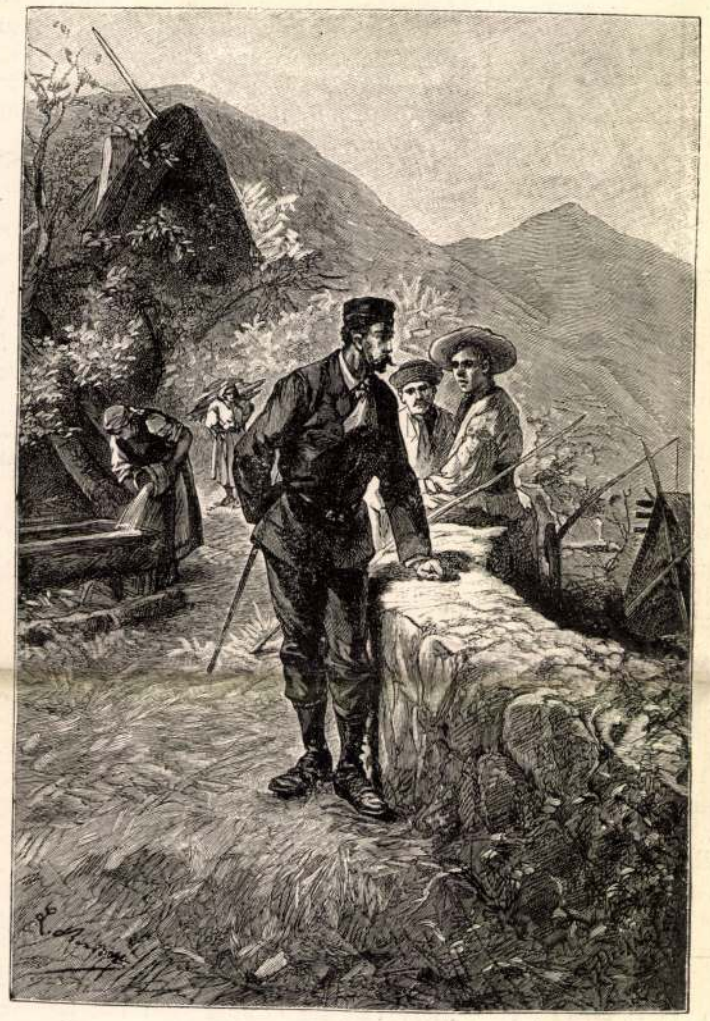

Nagy izgatottsággal szemlélte a várkastély körvonalait.

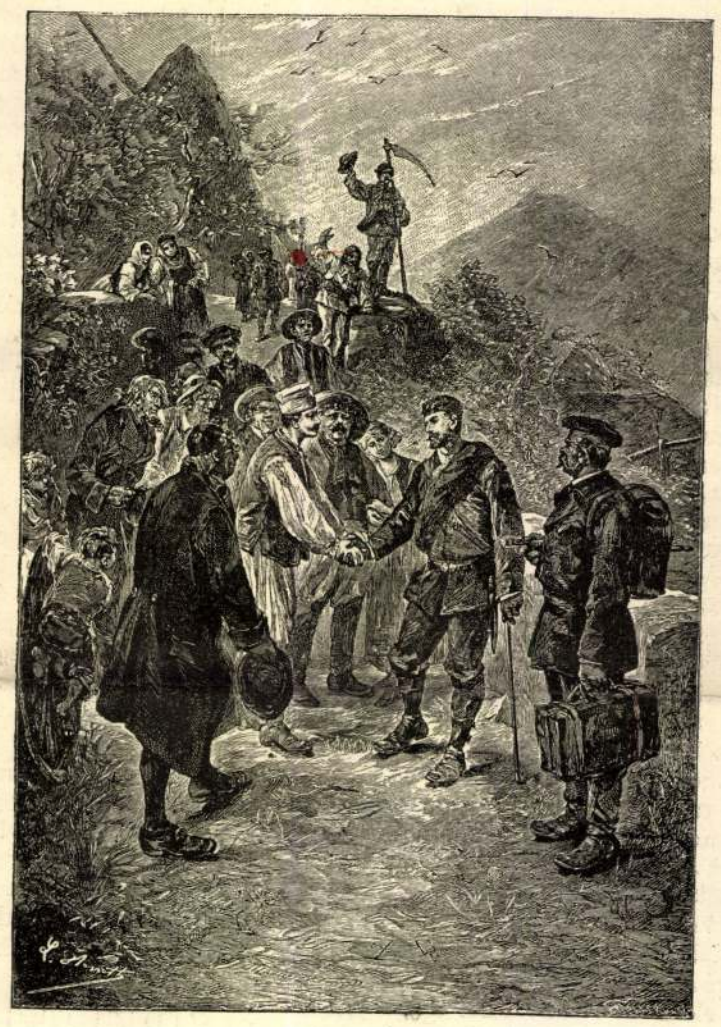

— «Szerencsés utat, gróf úr», — mondá az erdész.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

— «Szerencsés utat, gróf úr», — mondá az erdész.

— «Bár szerencsés lenne», — viszonzá a fiatal gróf, kinek a homloka kissé elborúlt.

— «Méltóságos úr, — mondá ekkor Kolcz uram, — kérjük, ne feledje el megtenni a kellő lépéseket Gyula-Fehérvárott, a mint méltóságod igérte.»

— «Nem fogom elfeledni, Kolcz uram, — felelé a gróf. — De ha utközben fennakadásom találna lenni, kegyelmed már tudja, mily egyszerű utja-módja van, hogy ettől a nyugtalanító szomszédságtól megszabadulhassanak és a macsesdi derék lakosságnak ezentúl semmi oka se legyen félni a kárpáti várkastélytól.»

— «Könnyű azt mondani» . . . dörmögé az iskolamester.

— «És megtenni is, — viszonzá Ferencz gróf. — Ha kegyelmetek akarják, a csendőrök negyvennyolcz óra alatt elkészülhetnek azokkal a lényekkel — bármilyen fajtájuak legyenek is, — a kik a várkastélyban rejtőznek.» . . .

— «Kivévén azt a nagyon valószinű esetet, ha ezek a lények szellemek,» jegyzé meg Frik pásztor.

— «Még abban az esetben is», felelé Ferencz gróf, könnyedén vállat vonva.

a ki rendkivül megtisztelve érezte magát, hogy Telek Ferencz gróf ő méltósága, stb. stb. Végre az ifju utas elbucsuzott Kolcz uramtól, Deck Miklóstól és a jegyesétől, valamint a többi falubeliektől és intett Roczkónak s aztán mind a ketten eléggé gyors léptekkel elindultak a szorosban levezető úton.

Ferencz gróf és hajdúja nem egészen egy óra alatt a folyó jobb partjára értek, a mely mellett felfelé haladtak a hegység déli oldala tövében.

Roczkó elhatározta magában, hogy többé semmi megjegyzést sem fog tenni a gazdája terve ellen; felesleges fáradság is lett volna. Megszokta az ellenvetés nélküli katonás engedelmességet; ha az ifju gróf valamely veszélyes kalandba bonyolódnék, majd kisegíti belőle.

Ferencz gróf és Roczkó két órai gyalogolás után megállapodtak kissé megpihenni.

E helyen az oláh Zsil, mely kissé eltért jobbra, nagyon gyors kanyarulattal közeledett ismét az úthoz. A másik oldalon, a Pleta domboru hátán az Orgall fensik terült el, mintegy négy kilométernyi távolban. El kellett tehát távozniok a Zsil mellől, minthogy Ferencz át akart menni a szoros tulsó oldalára, hogy a kastély felé tarthasson.

Ez a kerülő, a melyet azért tettek, hogy ne

EGYVELEG.

* **Az ibolyát gyógyszerűl** nagyban használják az előkelő angol hölgyek, azt hívén, hogy az ibolyafürdő a legjobb gyógyszer az idegek megerősítésére. A virágokat napon szárítják meg, egy kis sóval vegyítve s azután fél óráig forró vízben áztatják s aztán a fürdőkádba töltik.

* **A legrégibb templom** Európában valószinüleg a Szent-Márton templom Canterburyban, melyet még az angol kereszténység első korszakában építettek s ma is használatban van.

* **A legnagyobb petroleumgyárak** közé tartozik a világon a Nobel testvéreké Bakuban, a Kaspi-tenger mellett. A gyárból évenként mintegy 260 millió liter petroleum kerül ki, melyeket külön e czélra épített gőzhajók és vasuti kocsik szállítanak minden irányban.

* **Erkölcsbíró végrendelete.** Onderdank vagyonos amerikai methodista, ki mintegy 4 millió dollárt hagyott hátra, végrendeletébe a következő pontot vette fel: «Örököseim között egy sem lehet ingyenélő, pazarló, kicsapongó, kártyás, iszákos és dohányozó; nem szabad nekik vasárnap halászni, vadászni vagy lóversenyre járni; nem szabad későn kelniök, hanem mindenik pontban kilencz órakor ott legyen üzletében vagy hivatalában. Nősülniök sem szabad 25-ik életévük előtt.»

40. SZÁM. 1891. BUDAPEST, OKTÓBER 4. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre ... 6 •
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 •
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 •
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

SZEPES-MINDSZENT.

1891. szeptember.

Arról a kis szepesi falucskáról nehány évvel ezelőtt még nagyon keveset beszélt a krónika. Mindössze is a felvidék kivándorlóiról időnkint nyilvánosságra kerülő vármegyei kimutatások emlegették. Mert Szepes-Mindszent is Amerika adózói közé tartozik, de tegyük hozzá, hogy csak időszaki vendégeket ad neki. A mindszenti vándormadár hűségesen visszatér a fészke helyéhez s rendszerint anyagilag is gyarapodva kerül meg. Tiszta, csinos, zsindelylyel fedett s itt-ott jóllétre valló házai nagy részének a tengeren túl lett megvetve alapjok. Szepes- és Sárosvármegye azonban nemcsak ezen a réven ismerte Mindszentet, hanem mindenekfölött a kastélya révén. Onnét nyert vezetést pár évig az utóbbi, s onnét intézte Szepesmegye közigazgatását, húsz évig, a gróf Csáky Albin tapintatos keze. Erről a vezető kézről természetesen már mi is tudtunk szélesebb körben, maga Szepes-Mindszent azonban csak azóta ismerős nekünk, a mióta nyári időben ott dönt tárczája lényeges kérdéseiben a kultuszminiszter.

A kassa-tátrai vonal Szepes-Olaszi állomásától egy kis órányira fekszik, s parkettel vetekedő gördülékeny útja van, melyet félúton erdők, mezők üde zöldje szegélyez, a másik felén meg felmerülnek a szepesi vár regényes romjai, oly hűséges kiséretet adva a kastélyig, hogy azok annak ép oly feltétlen tartozékai, mint akár az előtte elterülő pompás park. A kastély délnyugati széles előrészének közel félszáz ablaka mind a várra tekint, s valódi festői látványt ad annak kertre nyiló terrasza. Valami idylli s megnyugtató van e képben. A ki először lép ki a kastély nagy terméből, lebilincselő hatása alól nem tud menekülni. A park közepén tisztás terül el, két oldalt hűs árnyat adó sűrű fasorral; szemben egy kopasz csúcson a régi várfészek komor fala int, melynek lábánál, oldalt, Szepesváralja huzódik; közvetlen közel lankás ereszkedő váltakozik erdő benőtte hegyekkel, a távolban meg magasabb hegyláncz gyűrűződik, a merre a szem lát; s az egész képnek valami összhangzatosan egyszerü bája van.

A ház és környezete azonban nem volt mindig oly derűs, mint manapság. Sokáig lakatlanul, komoran nézett farkasszemet a várral, gazdái csak vendégül keresték fel időnkint, s lakásra akkor is csak egy-két ajtaja nyilt meg, az előtte elterülő mai park meg elhagyott növényzet vadul tenyésző talaja volt. A kastély a száz évet túlhaladta már, de élni, tulajdonképen csak egy negyedszázada él. Az életet Csáky Albinék vitték bele, huszonöt év előtt, mint boldog ifju pár.

A kastélyt gr. Csáky János építtette a mult század végén, országbiró korában; a ki annak a Csákynak unokája volt, kiről a tátra-füredi ismert «Csáky-forrás» nyerte nevét. Az az erdőség, az összes mai Füredekkel, Csáky-birtok volt akkoriban, s a forrásra vadászat közben bukkant István gróf. Hogy az a forrás mikép került ki a Csáky kézből, annak följegyzésre méltó emléke van. A mindszenti kastély építtetőjének egy különcz unokája maradt, a kinek két kiváló sajátsága volt. Esküdött a homeopatiára és a szive verésére hallgatott. Az elsőért feláldozta a Csáky-forrást, a másikért meg a származási tekinteteket.

Homeopata meggyőződése nem türte meg tulajdonában a, szerinte, mérget tartalmazó ásványvizet, s miután behozta az első homeopata orvost külföldről a Szepességbe, a forráson túladott. A mi a másik gyengeségét illeti, egy egyszerű leányon akadt meg a szeme, nevelésbe adta őt s mikor művelt nő lett belőle, örök hűséget esküdött neki. Övéké volt Szepes-Mindszent, csakhogy Károly gróf, a ki 1823-tól 1846-ig Szepesmegye főispánja volt, állandóan Nagy-Váradon lakott s csak vendégül járt a Sze-

Koller utóda fényképe után metszette Morelli.

GRÓF CSÁKY ALBIN.

pességre nyaralni. Vele kihalt a Csáky János ága s Mindszentet a miniszter atyja, Ágost gróf örökölte 1846-ban; de neki is megvolt már a maga kedves fészke Velbachon s a mindszenti kastély az ő tulajdonában is elárvultan állott újabb husz évig.

A kastély élete 1866-tól kezdődik. Akkor alapította meg falai közt boldog családi életét Csáky Albin gróf, s a félszázados elhagyottság fészke, egy művelt lélek oldalán, attól az időtől lassankint meleg tűzhelylyé változott. A kongó termekbe élet került, évről-évre népesebb lett egy-egy csemetével a ház, az előtte elterülő vad növényzetet meg szemre-lélekre ható pompás parkká fejlesztette az ízlés. Hogy innét, ebből a környezetből nem könnyen vált meg Albin gróf, s hogy sokáig a bársony szék sem volt reá nézve egyenértékű csere, teljesen értem. Sokszor emlegették, ha egy-egy miniszteri szék megüresült; belügyre, közlekedésre többször szóba jött, de mindig Szepes-Mindszenten tört meg a kisérlet. Azzal nőtt össze az ő csendet szerető egyénisége annyira, hogy a választás mérlege sokáig annak javára esett. A közel vidék minden pontja rá nézve egy-egy gyermekkori emlék, mint ifjú itt élte át az álmok és az ábránd napjait s mint férfi itt dolgozott a kötelességszeretet példás lelkiismeretével. Aztán meg szerették is széltében s mindenek fölött ragaszkodott hozzá a kormányzatára bízott vármegye. Neki bizony fölért a «lenni vagy nem lenni» kérdéssel a szepes-mindszenti válás, három évvel ezelőtt.

Mert hát múlik az idő. Három éve már, hogy Trefort Ágost 1888 augusztus 22-én örök álomra hajtotta fejét, s ép e nap havi fordulóján hozta a hivatalos lap az utódja nevét. Hogy nem könnyű töprengés előzte meg a gróf Csáky Albin elhatározását, azt az ő «J'y suis, j'y reste»-je jellemzi leginkább. E szavakkal lépett be a budavári régi országház azon termébe, a honnét tizenhat évig vezette az ország kulturáját Trefort Ágost korszakot alkotó szelleme. A Csáky Albin «Itt vagyok, itt maradok»-ja azonban nemcsak a megelőző komoly töprengés jele, hanem az önmagával tisztában levő férfi elhatározása is. S ebben rejlik egyik főjellemvonása. Nem könnyen vállalkozik, de az elhatározás nyomán megszünik a habozás. Halad a czél felé, vissza nem riasztatva semmitől, s annál aczélozottabban, mennél több az útját elálló akadály.

Akadályban nem volt hiány. Kineveztetését tartózkodással fogadták. Hogy lesz a jó főispánból jó kultuszminiszter? hangoztatta a sajtó. A Házban csak udvarias üdvözlést nyert, a paedagogusok homlokaikat ránczolták, a kultuszminiszteriumban meg aggályok közt várták az új főnököt. Csak a papi körökben volt némi föllélegzés. Ott úgy üdvözölték, mint «jó katholikust», a mi viszont a másik oldalon keltett gyanus várakozást. Szóval gróf Csáky Albin ismeretlen tényezőnek tekintetett s fővárosi kiváltságainkhoz illőn, úgy bántunk vele, mint jövevénynyel. Nagy szónoki hír nem előzte meg, tehát nem ismertük. Nálunk egyetlen egy beszéd a hírnévnek biztosabb utja, sem mint az értékes, zajnélküli munka, vidéken. De majd beletörődik a mi ideges fővárosunk lassanként abba a ténybe, hogy a pártküzdelmek sivár harczában ki nem fáradt erő többnyire értékesebb tényező.

Gróf Csáky Albin annak bizonyult. Miniszterségének három éves harcza, mely kezdődött a német nyelvi rendelettel s tetőpontját érte az elkeresztelésivel, ezt kétségen kívül megállapította. Ma pártkülönbség nélkül értékelik őt. Viszonyaink között ez lényeges valami. Egy miniszter, a ki nem képviselő, modorában tartózkodó s az arisztokratikusság hírében áll: meg tudja nyerni a közbecsülést. A hol az úgynevezett közszeretet megnyerése külső eszközeinek ennyi fogyatkozása van, ott fokozott belértékre van szükség, hogy közbecsülésre tegyünk szert. Csáky Albin kivívta azt. Kivívta határozott fellépéssel, akaraterővel, kijelentései egyenességével s mindenek fölött azzal, hogy szavát, a lejáratra, beváltotta mindig pontosan. Aztán hatott a szellemi erejével. A Házban elintézésre kerülő dolgait minden ízökben érti s mint parlamenti erő nemcsak jó beszélőnek bizonyult, hanem harczkész vitatkozónak is, de a harcziasság jellege nélkül. Azt értem alatta, hogy ütést visszaadni soha se késik, viszonzásai azonban keserűség hátrahagyása nélkül hangzanak el. Azok soha se sebzők, hanem a kérdés tárgyiasságára szorítkozó tartalmukkal kibékítő jellegűek.

A parlamenti első fellépésével kapcsolatos német nyelvi riadalomban tanusított hideg, nyugodt magatartása s debatteri képessége ép úgy meglepett, mint mikor Wekerle Sándor a szó kész embereként termett a büróból a Házba. Eleinte kissé száraznak tartották a kultuszminisztert, de később kiderült, hogy a kedély s az élcz hangja is megvillan benne, ha az alkalom úgy hozza magával; annyi azonban tény, hogy a szükségesnél több szót egész aggálylyal kerüli s ép szűkszavusága révén ismerik félre sokan. Egyik őséről azt a följegyzést őrzi a családi levéltár, hogy «mélyen gondolkodott s keveset beszélt». Nála sincs különben. A terjengősségnek valóban nem híve, de meghallgat másokat türelemmel. Itéletében, — érveket hallva, — gyors, kifejezéseiben szabatos, elhatározásaiban nem ingadozó s megérlelt eszméi valósításában tetterős. Megjelenése nem az, a melyről azt mondják, hogy azonnal melegít. Magas, szikár alak, sovány arcz, itt-ott erős redők és tartózkodó modor. A hozzálépő, azt hiszem, első perczre mindig elfogult, de szavát hallva, változik a benyomás. Megnyerő, nyugodt hang, könnyű taglejtés, jóságot sugárzó tekintet, előkelő magatartás és mindezekhez van valami egész lényén, a mi igazi léleknemességre vall.

Ezek az ő egyéni vonásai, s ezeknek köszöni a három év alatt beállott fordulatot. Ezeknek köszöni, hogy a Házban elismerőleg éljenzik, hogy a sajtó rokonszenvesen birálja s hogy tisztviselői örömmel munkálkodnak vele. Az elkeresztelési vita óta persze buborékká lett a vaskalaposság fantomja is, a kisdedóvó-törvény meg a németesítés vádját burkolta homályba. Az a törvény nemzeti megerősödésünknek egy olyan eszköze, a melynél hathatósabbal eddig nem rendelkeztünk. Egyébiránt adott ki gróf Csáky Albin nyilvánosságra került német nyelvi rendeletét megelőzőleg egy másikat is, a melyre, nem emlékszem, hogy valaha hivatkozott volna. Hivatalba lépése első tényeül megszüntette azt az udvariasságot, hogy németül iró hatóságok azon a nyelven kapjanak feleletet.

Úgy látom azonban, hogy messzire eltértem Szepes-Mindszenttől, s hogy időszerűtlen dolgot művelek, midőn az ő hivatali és Házbeli dolgait tárgyalom. Munkában ugyan itten sincs hiány, mert elhatározását igénylő minden lényeges ügy megfordul Mindszenten, de legalább elmarad a bekopogtatók serege. Kilencztől egyig az iróasztal köti le s csak a délután jut az ő kedves családi körének.

Családi köre egy hibámat juttatja eszembe. Sikereit kizárólag egyéni értékének tulajdonítottam, pedig azokban kivüle még valaki részt követelhet. Hogy Csáky Albin szellemi értéke, kedélyi világával is összhangzón párosul, az a grófné javára irandó, kivel ép e napokban telt be *huszonöt* éve, hogy minta családi életet él. Huszonöt év nagy idő. Annak örömei, aggályai voltak. A grófné mindkettőben egykép osztozott. Csáky Albin régi ismerősei, miniszterré kinevezetésekor abban találkoztak, hogy egy évnél tovább nem fogja birni egészséggel. Ebben őket rossz prófétáknak bizonyította az idő. Soha se volt erőteljesebb, mint ép az utolsó három év alatt. Szerintem a legszívósabb munkaerők egyike, kit a tevékenység fokozottan aczéloz. Neki csak arra volt szüksége, hogy kiragadja magát mindszenti pompás otthona csendjéből, s hogy aggályos lelkiismerete nagy feladatokra vállalkozni ne habozzék. A megpróbáltatás éveiben a grófné odaadó gyöngédsége tartotta benne a lélekerőt.

Csáky Albinnét a gondviselés kiváló tulajdonokkal áldotta meg. Anya nélkül nevelkedett az Alföld rónáján s hamar megtanulta az önállóságot. Ma egész egyéniségében a férfias akaraterő egy neme nyilvánul. Önállóan gondolkodik, eszméi vannak s kivitelükért küzdeni is tud. Családi körén kivül az irodalom, művészet foglalkoztatják s a természetért lelkesül. Mindezekben megvannak egyéni izlései és úttörési hajlama nem riad vissza akadályoktól sem. Ott van az irodalmi Salon s a műpártoló kör, melynek irodalmi szaka az ő vezetése alatt áll. A Salont egész véleményharcz előzte meg. A grófné azzal szembe szállt s megmutatta barátságos termeiben, hogy nem lehetetlenség. A kezdet nehézségeinek megküzdéseért övé az elismerés. A mi a műpártoló kör irodalmi osztályának vezetését illeti, annak ő nemcsak névleges, de tényleges vezetője. Kéziratot olvasni bámulatos türelme van, s a körnek nincs olyan kiadványa, mely keresztül ne ment volna az ő biráló szemén. De nemcsak birál, hanem szellemmel forgat tollat is; legújabban pedig mint a műpártoló kör sajtó alatt levő Emlék-albumának szerkesztője áll elénk. Mindezekhez hasznos tevékenységet fejt ki emberbaráti téren is, mint a kisdedóvó-egyesület egyik kiváló tagja s mint a Mária-Dorothea-egyesület elnöke.

Ezt a sokoldalu munkát nyárszakán a családi élet s a természet élvezése váltja föl. Arra Mindszent teremtve van. Kastélyán, parkján szeretettel is csügg a családnak apraja, nagyja. Mert hát olyan is van, a melyik csak most készül ismerkedni az iskolaporral, s olyan meg több is, a melyik reményekre jogosítón a közélet kezdő munkása már. Házias egyszerűség jellemzi a családot s a grófné irodalmi és művészi hajlamaiban osztoznak lányai is. A kastélyban rendesen beosztott napi élet foly. Ehhez a grófnak vele született érzéke van. Rendben tartja a szénáját s ezt az elvet bevitte miniszteriumába is. A reggeli frissítő lég szivása után, déli egyig, itt mindenki foglalkozik. A gróf iróasztala mellett, a grófné meg a parkban. Itt a park az ő salonja. Szüntelenül nyes, finomit s nem tür öszhangot zavaró kinövést. Kerti művében főként a kilátás szempontja vezérli s annak áldozatúl esik itt-ott a régi fa is. A terrasz fökilátásán kivül van a parknak két oldalnyilása, a fák közt. A Branyiszkóra, keletnek az egyik, a másik meg nyugatnak, a Tátra iránya felé. A kert sűrűjében egy kis hegyi patak fut, másik oldalán tavacska pihen, a Croquet és lawn tennis készülékeknek meg árnyas talajuk van. Nagy keresletnek örvend délutánonként az utóbbi. Ha csak kissé kedvez a lég, fürgén foly a labda-ütés, az idő szeszélye ellen meg bőven kárpótolnak a kastély téres helyiségei.

A kastély valóban a legkényelmesebb házak egyike. Földszintjének középpontját, a fővárosi klubok táncztermeivel vetekedő óriási terem foglalja el, melynek falairól a szepesi várból került ősi képek emlékeztetnek régi időkre. A terem balján az ebédlő s a grófné izléses lakré-

sze huzódik, a jobb szárnyat meg a gróf lakosztálya foglalja el. Annak a végén kápolna van, melyben ünnep- és vasárnapokon misét mond a család egy régi barátja; az emelet meg vendégek számára nyujt bő helyiséget, felséges kilátással a parkra s a várra. Szellemi táplálékról gondoskodik a grófnak gondosan válogatott könyvtára, a régi-papir kutatónak meg ott van az értékes családi levéltár, melyet a század elején rendezett Szepes vármegye akkori levéltárnoka, s a melyben Szilágyi Sándor és Thaly Kálmán történetiróink buvárkodtak is.

A kastély gyöngye azonban a park s a vele kapcsolatos kép, melynek békére hivó néma világa képezi rám nézve a legfőbb vonzerőt. Oly jótékony csend környezi, hogy a szökőkut egyhangu csobogásán s egy-egy kocsizörgésen kivül alig jut nesz a házhoz. Le van tarolva a park körül elterülő föld is egészen. Nyugszik az is. Sőt csendesebb, mint tavaly ez időtájt. Nem élénkíti sürű vadászzaj. A hosszú rideg tél s az esős, nedves nyári idő erősen megtizedelte a szárnyast. Egészen pihenő képe van a tájnak, melyet a légkör nyugvóra hajló jellege még fokoz is. Szokatlanul korán beköszöntöttek az őszi napok. Még déli verőn se tikkasztó a napnak heve többé. A Tátra hideg, szeszélyes nyarát kárpótolja az őszi verőfény. Reggel sürű köd jár a vidéken, nappal fényárban úszik a látkör, este meg valami sajátosan melankholikus világítás ül a hegycsúcsokon.

Most, mikor bucsuzóban vagyok innét, eszembe jutnak a közelmúlt évek nyarai. Azok teljesen elütöttek a mostanitól. Akkoriban rendszeres kánikula perzselte a tarlót. Az idén annak halvány nyoma sem volt. Augusztus első hetében érkeztem s már akkor búcsúzót tartott a szepesi vár környékétől a nyár. Az olaszi-váraljai úton biztos jelenségem volt erre a tényre. A távíró sodronyának egy pontja körül fecskék röpködtek sürű gomolyban, a mi szokatlan dolog ilyen időtájt. A tanakodók benyomását tette reám az a kóválygó könnyü sereg, mintha csak azon a napon juttatta volna eszökbe a szellő, hogy «nekik két hazát adott végzetök», s attól a naptól csak elvétve láttam fecskét a vidéken. Kissé lehangolt az a szepesi beköszöntő, de sokszor kárpótoltak érte erdőszéli kóborlásaim. Nem emlékszem oly megnyugtató alkonyi képekre, mint a minőket itt a természetnek az ősz lehe által érintett nyárvégi halvány szine ad.

— ü —

ENYHÜLET.*

Régi leveleket olvasok, rendezek,
Fakúltak a betűk, elsárgult papírja;
Már rég porladoznak, kik írták, a kezek,
Minden csomag egy-egy szerettemnek sírja.
Mennyi sír körülem, mennyi seb keblemen,
Megujúl emléked, barátság, szerelem!

Barátság vezetett éltem rögös útján,
Szerelem áldása boldogítá szivem:
Az élet vész közt is enyhén mosolygott rám,
Ez a két istennő oltalmazott híven.
Múlt idők szép napja, sóhajtok utánad,
S rám borúl ködével csendes, méla bánat.

Rohannak az évek, őszbe csavarodunk,
Vége felé fordul lejtőjén a pálya;
Alig voltunk ifjak, már öregek vagyunk,
Nyugovóra int az alkonyat sugára.
De mért zugolódnánk természet rendjére?
Boldog az, ki vidám öregséget ére.

Hetven-nyolczvan évet, oh mi szép megérni,
Bár fogyó erővel, de még mindig épen,
Nőnkkel, barátinkkal a múltakban élni,
Jövőnek örülni gyermekink körében,
S nyájasan mosolygva, mint hunyó nap fénye,
Elenyészni lassan a csillagos éjbe.

De ritkán ez sorsunk. Kidűlnek mellőlünk,
Egyenként mind, a kik szeretteink voltak,
Lét s nem-lét közt ingó árny válik belőlünk,
Élők közt nincs helyünk, vonzanak a holtak.
Elhagyva, ridegen szivünk úgy elfásúl,
S rég halva mulunk ki a megunt világból.

Nem, nem . . . az én szivem nem tud elfásúlni,
Most is dobogtatja emléked, szerelem!
Örömed, bánatod soh' sem fog elmúlni
És örök álomnak a sírba száll velem.
A hű, igaz érzés, s boldog emlékezet
Betölt melegével egy egész életet.

S ti elhunyt barátim, hazám büszkeségi,
Ti még éltek nekem, folyvást éltek bennem:
Eszményem, küzdelmem még mindig a régi,
Példátok mutatja, most is mit kell tennem.
Bár csekély erőm volt, de oda áldozám,
Hadd küzdjek síromig éretted, oh hazám!

Gyulai Pál.

* Fölolvastatott a Kisfaludy-társaság e heti ülésén. — A «Budapesti Szemle» most megjelent füzetéből veszszük át.

VÁZLATOK A FRANCZIA FORRADALOM TÖRTÉNETÉBŐL.

Második sorozat.

Egykorú és a legújabb források után.

IV.

A kabinetek.

Mihelyt a forradalom kitör, s Európa vérben állva lesi a Francziaországban történendőket, egyidejűleg a kivándorlások megkezdésével háromféle fajtája a diplomácziai küldötteknek lepi el a fejedelmi udvarokat, egymás tervét keresztezve, egymás elé gördítve akadályt s féltékenyen őrizve érdekeiket; a franczia kormány, a király és a herczegek (a király emigrált fivérei) ügyvivői, — de még az utóbbiak közt is a *provencei* gróf hivei, a hol csak lehet, ellensulyozzák *Artois* gróf embereit. Szent-Pétervártt XVI. Lajos személyes politikáját *Bombelles* képviselte, szemben Artois gróf ügynökével, *Eszterházy* gróffal; a két ügyvivő közötti vetélkedés nem sokára egész mulatságára szolgált az oroszoknak. Berlinben Ségur gróf szolgálja megbizói érdekeit, mig Bécsben *De Ligne* herczeg mozgat meg minden követ, hogy a császárt beavatkozásra birja. De rajtok kivül még seregestől nyüzsögnek, rajzanak az emigráczió főbb emberei, Európa minden székvárosában ármánykodva, egymás közt torzsalkodva, de tántoríthatlan reménynyel várva a dolgok jobbrafordulását.

A legelső emigránsok egyike *Artois* gróf volt, a király ifjabb fivére. A Bastille bevételét követő negyednapon, 1789 julius 18-án, kora hajnalban kelt utnak Turin felé, mig két fia, *Angouléme* és *Berry* herczegek, kerülő utakon igyekeztek ugyanoda nevelőjükkel. Pár nap mulva követte őket *Condé* herczeg, az emigráczió katonai szervezője és hadvezére. fiával, *Bourbon* herczeggel, és unokájával, *Enghien* herczeggel. A versaillesi napok és a király fogsága betetőzték a rémületet s a menekülők áradata egyszerre hömpölygő tengerré dagadt; az utak megteltek földönfutókkal, ki gyalog, boton czipelve batyuját, ki sárral fecskendett utazó hintón, postakocsin, vagy ökörfogaton. A forradalom első szelére seregestől Párisba özönlő kalandorok és szerencsevadászok s a régi rendszer menekülő párthivei egymást keresztezték az országutakon. Hiába intette Talleyrand a megdöbbent nőket: «Ne emigráljanak; sem Páris, sem a kastélyok nem lesznek soká tarthatók; vonuljanak inkább valami kis városba, éljenek ott észrevétlenül.» «Piha!» felelték a kényes izlésű rococo dámák «parasztnők, — azok leszünk szivesen, de polgárnők soha!»

Mindamellett vannak e nagy népvándorlásnak is kedélyes és mulatságos oldalai. Egy emigránsnak, *Montlosiernek*, bizonyos hivatalos czímen joga van Páristól Clermontig ingyen postán tenni meg az utat. Nem sajnálja a fáradságot s a nemzetgyűléshez fordul, hogy terjeszsze ki a kedvezményt egész a határig, Koblentzig. Az eszmét sokkal eredetibbnek találják, hogy sem az engedélyt meg ne adnák, s Montlosiernek sikerül államköltségen menekülni.

Egyébiránt kezdetben mindenki számít a mielőbbi visszatérésre. Vagyonukat ügyvédjöknél vagy bankárjoknál teszik le, csak csekély összeget visznek magukkal az útra. Öreg szülők nyugodt szívvel látják távozni gyermekeiket s nehány louisdort nyomnak markukba. Kifutja a rövid távollétig. Sőt az otthonülő korban, a mikor az utazás még oly ritka és különös fényüzés számba megy, vannak, kik bizonyos kellemes izgalommal viszik húsz éves gondtalanságukat a világba.

Anglia kezdetben ünnepli a csinos emigránsnőket. A *Harcourtok*, *Fitz-Jamesek*, *Mortemartok* vetekednek az ünnepélyekben, melyeket egy *Fleury*, *Du-Barry* asszony számára rendeznek. Össze-összegyűlnek esténként, tombolát, lutrit játszanak, csevegnek, tréfálnak, légvárakat építnek, mig aztán jön a hazából egy újabb rémhír, s minden tervezgetésüket szétfújja. Nem sejtik a szerencsétlenek, hogy Danton kémei mindenütt ott ólálkodnak körülöttük, s vérpadra küldik majd, ha viszontlátják Francziaországot. *Spaa*-ban, hol *Lamballe* herczegnő tartja fényes udvarát, formaszerint leégett, felgyujtott kastélyok romjai felett tánczolnak az arisztokrata nők. De a herczegnőt anyja hazahivja, *Penthiévre* herczeg, ki bízik a nép becsületességében, tanácsolja a visszatérést. A herczegnő enged s a szeptemberi napokban törzsétől elválasztott feje rémületet keltve járja be Páris utczáit.

1791 julius 7-ikén már a *provencei gróf*, a későbbi XVIII. Lajos is Koblentzbe érkezik. Még csaknem gyermek, mikor elhagyja Párist s mire a restauráczió visszahozza, hogy fivére trónjára ültesse, már a férfikor delének tapasztalatával, a hosszú szamkivettetés évei alatt szerzett liberális politikai iskolázottsággal áll a franczia nemzet előtt. Szabadelvű híre különben sokkal előbb ellenszenvessé tette az ancien-regime fanatikusai előtt, azok előtt, a kiknek már XVI. Lajos alkotmányos engedményei is szálka voltak szemökben. Meggyőződéseinek ezt az irányát barátja, d'*Avaray* gróf befolyása adta meg, ugyanaz, a ki megszabadulását maga eszközölte s a ki különös czéltáblája volt az *Artois* gróf kegyenczei gyülöletének, a miért angolul beszélt s haját, ruháját angolosan viselte.

Azon a végzetes éjjelen, mely a királyi család varennesi szökését megelőzte, a provencei gróf csak fivére, a király egyenes felhatalmazására szánta el magát a menekülésre. D'Avaray gróf inasi ruhába öltöztette, hogy mint inasa kiséretében utazó angol uraság vigye magával. Éjfélkor belépett szobájába, felöltöztette, kituszkolta az ajtón. «E pillanatban — beszéli el a herczeg, — eszembe jutott, hogy botomat, és egy második dohánytárczát, melyet magammal akartam vinni, elfeledtem. Vissza akartam menni értök.» De D'Avaray visszatartotta. Ámde alig értek az első állomásra, a provence-i gróf megint észreveszi, hogy egy szentkép, melyet előbbi nap Erzsébet testvére adott neki, nincsen vele. «E veszteség még jobban búsított, mint a bot és a dohánytárcza.» S valóban e pillanatban egy kerék is eltörik. Míg kijavításán dolgoznak, a herczeg kinyitja D'Avaray gróf tárczáját — «s íme ott látom a szentképet, melyről azt hittem, elhagytam. S a mi még jobban növeli meglepetésemet, az, hogy maga D'Avaray azt mondotta, hogy nem emlékezik, hogy ő tette volna belé.»

A tehetősebb emigránsok egyelőre Brüsszelben adnak egymásnak találkát, oda küldetik lovaikat, pénzöket, ruháikat, ott tartja a provencei gróf is első állomását. A hölgyek nagy toiletteben mutogatják magokat a parkban, s az éjeket bálban, vacsorákon, szinházakban töltik. Pénz egyelőre még bőven van, s bár a provencei gróf csak 300 aranyat vitt magával, Brüsszelben 700 ezer frankot vett még át, mint a király szökéséhez fentartott rendelkezési alapot. De a többi menekültek is nagy lábon élnek. *Choiseul* herczeg 12 ezer livre kölcsönt vesz fel, *D'Uzés* herczeg pedig 30 ezeret Pereire amsterdami bankártól.

Mig a provencei gróf Koblentzbe érkezik, az emigránsok főhadiszállására, testvére, Artois gróf szintén elhagyja Turint, hogy csatlakozzék hiveihez. Nagybátyjok, *Lajos Venczel* szász herczeg Koblentz melletti Schönburn kies kastélyát

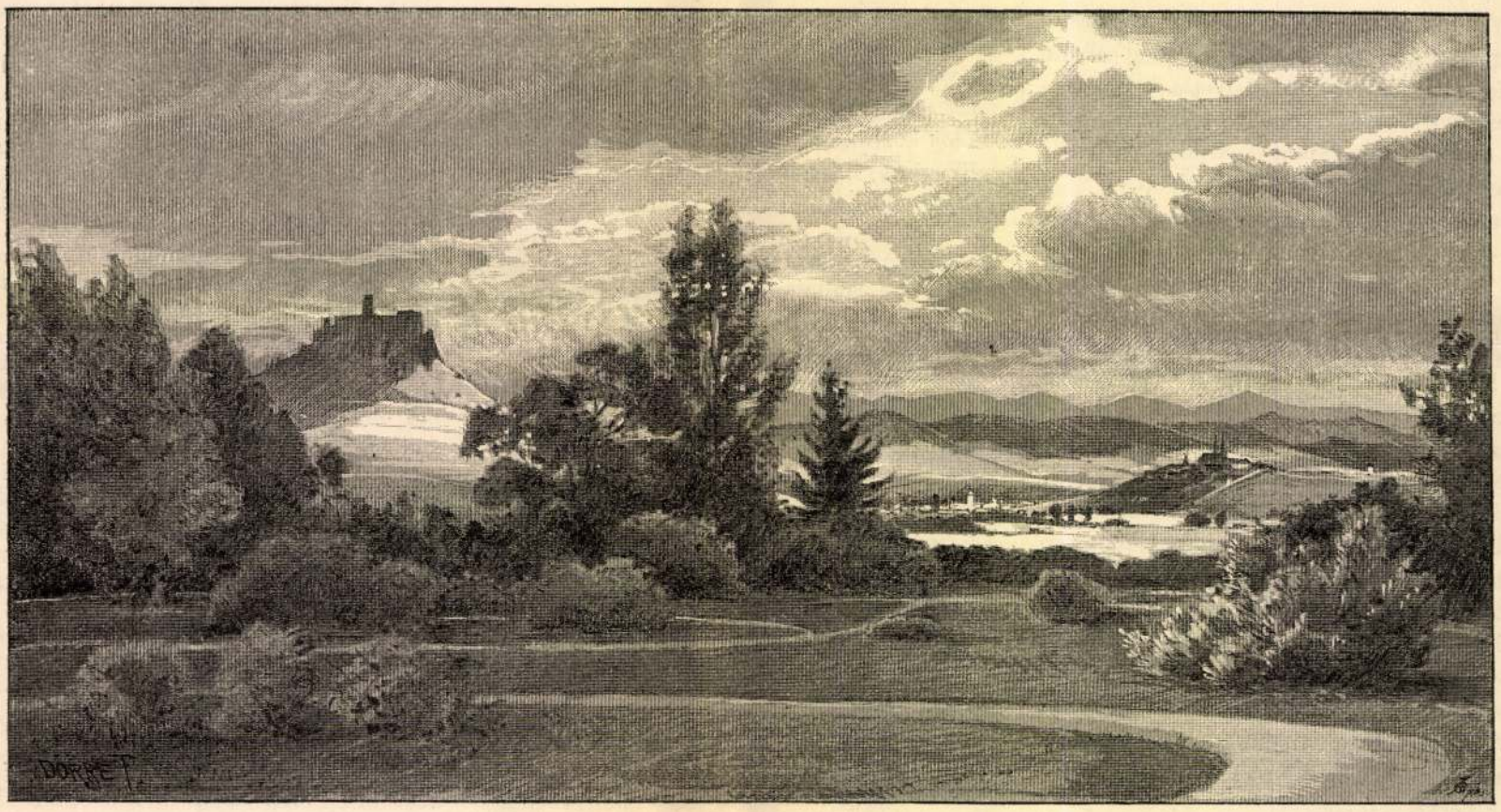

Dörre Tivadar rajza.

A SZEPES-MINDSZENTI KASTÉLY PARKJA, KILÁTÁSSAL A SZEPESI VÁRRA ÉS SZEPES-VÁRALJÁRA.

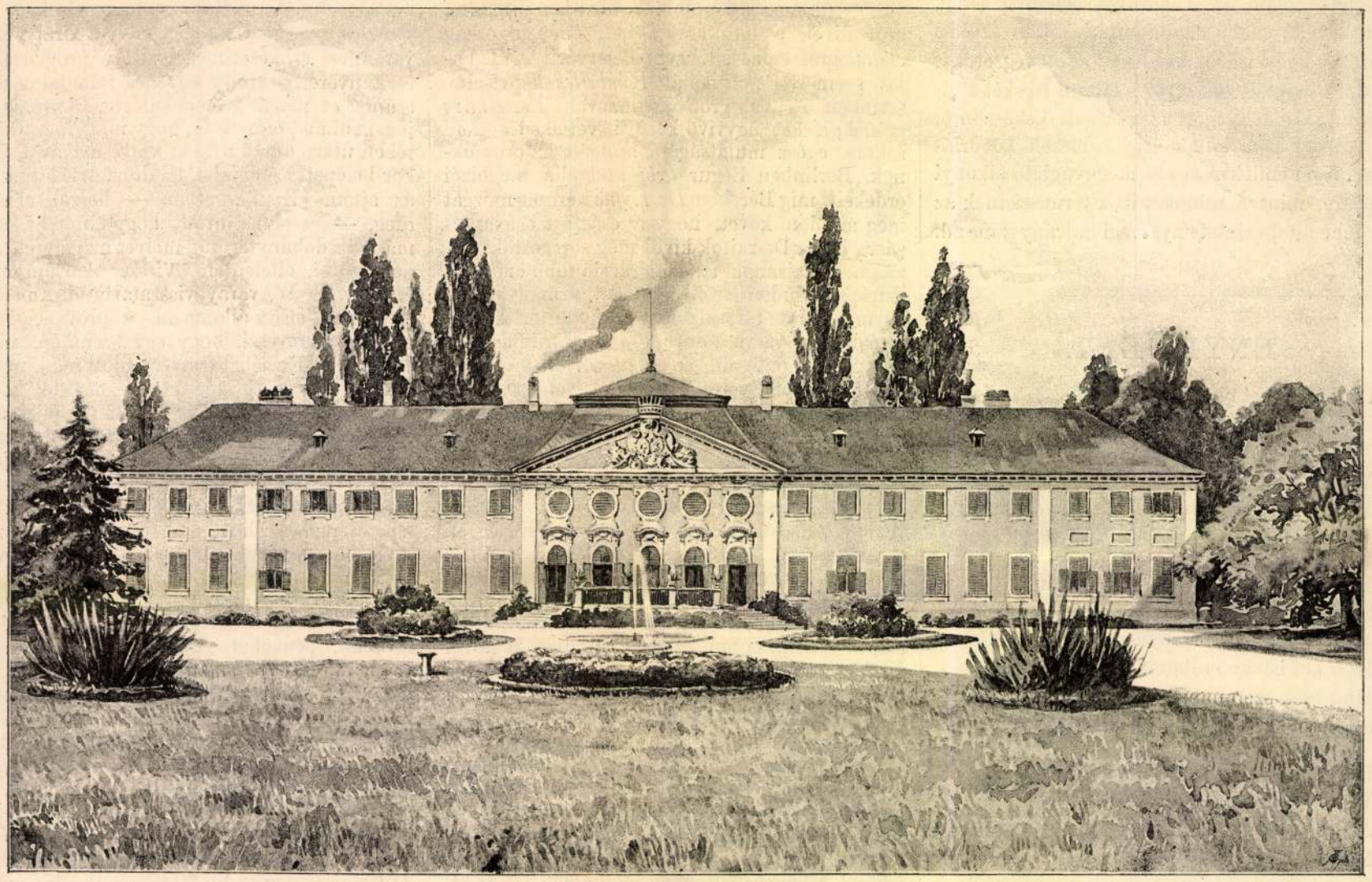

Csáky Lóra grófnő rajza.

A SZEPES-MINDSZENTI KASTÉLY.

ajánlotta fel a herczegeknek. Ennek jobb szárnyát lakta a provencei grófnő, Artois gróf és *Balbi* asszony, a provencei grófnő udvarhölgye, a balszárnyat a provencei gróf, mint idősebb fivér egyedül foglalta el. Artois grófnő Turinban maradt, *Balbi* asszony terme minden este nyitva állt a nemesség előtt. Itt változtatott toilette-et, itt fésültette magát egy kis asztal előtt. A gróf ott ült háttal fordulva a kandalló előtt, botjával szokása szerint czipője orrát bökdösvén. A társalgás élénk volt, adomákat rögtönöztek, a fiatal tisztek rímelgettek, vagy sorsot huztak. Kedélyes esték voltak ezek, melyeknek központját a nem szép, de vonzó s rendkivül elmés Balbi asszony képezte, kinek genuai eredetű férje rég az őrültek házában volt bezárva, törvényszéki végzés alapján.

Ugyanekkor egy másik szellemi központ Koblentzben *Polastron* grófné, Artois gróf kegyencznője volt, kit még mint zárdanövendéket Polignac herczegnő házasított össze fivérével. Mivel nagyon megtetszett neki, oda vezette a zárda társalgója rácsozatához s megmutatta az ifju lánynak, aztán így szólt: «Most, hogy a fiatalok tetszenek egymásnak, tüzzük ki a menyegzőt. A királynétól udvarhölgyi állást eszközöltem ki szabad lakással a palotában bájos sógornőm számára.» Polastron grófnőt mindjárt első bemutatásánál észrevette Artois gróf, s védelmébe vette ama kötekedések ellen, melyeknek félénk természete miatt czéltáblája volt. Hálából a grófné lángoló szerelemre gyúlt iránta. Nem viselhette el a válást, hanem pénzzé tette mindenét s Koblentzbe sietett utána aranynyal telt zacskóival. Megérkezésekor az ifju önkéntesek kiváncsi tekinteteket vetettek kocsijába. De Artois gróf közbe lépett s elvéve az aranyakat, hidegen szólt: «Köszönöm asszonyom, mindnyájunk nevében.» Azontúl hozzászokott, hogy minden estéjét nála töltse.

Az erkölcsi érzés föllázadhatna ma e könnyelmű liaisonok ellen. De nem kell feledni, hogy ezek a kor általános erkölcsi felfogásában gyökereztek s a köztársaságiak között is fordultak elő hasonló esetek.

A XVIII. század hanyatló erkölcseinek képe az, melyet kiegészített a kabinetek akkori politikája s a diplomáczia kétszinűsége, mely csak azt nézte, hogy Francziaország belzavarait mikép fordíthassa legjobban a maga önző czéljai javára. Az emigránsok és a köztársaságiak egyként csalatkoztak abban a felfogásban, melylyel a forradalom iránt Európa részéről tanusított figyelem iránt voltak. Kicsinyes particularis érdekek rugói irányozták az európai kabinetek minden lépését; egy Bonaparte Napoleon nagy világtörténeti szereplésére volt szükség, hogy az európai államrendszerbe új életet leheljen s a nemzetközi viszonyok egészségesebb alakulását segítse elő. Nem Mária Antoinette tulajdon fivére, a kölni választó volt-e az, a ki azzal utasította el az emigráczió diplomatáit, hogy: «Gondoljon mindenki a maga bajával. Ti sem mozdítottátok volna egyetlen újjatokat, ha fivérem, a császár megvédéséről lett volna szó. Nem fegyvereztétek-e fel Amerikát? Nem lázítottátok-e fel Hollandot, Belgiumot? Most pedig, hogy a kövek ti rátok hullnak, segélyért kiáltotok.»

Ez a *Miksa* érsek kölni választó, II. Lipót és Mária Antoinette fivére, híres volt különben arról a válaszáról is, melyet *Buffonnak*, a híres természettudósnak adott a párisi növénykertben tett látogatása alkalmával, mikor az műveit akarta neki felajánlani. «Köszönöm, nem akarom megfosztani tőlük.» Az utczasarkokra kifüggesztette, hogy a zsidóknak és emigránsoknak tiltva van területén tartózkodni.

Bécsben *Kaunitzot*, a 80 éves különczöt, 1794-ben *Thugut* váltotta fel. Ha amaz vörös öltönyében, szemöldig érő parókájában, affektált süketségével és az illatszerek iránt viseltetett ellenszenvével még nevetségesebbé tette magát, mint azzal a dölyfös modorral, melyet még a főherczegnők iránt is tanusított, — úgy *Thugut*, egy dunai hajós fia, a jezsuiták neveltje, nem kevésbbé ellenszenves egyéniség. Még mint a konstantinápolyi követség tisztviselőjét 1767-ben Francziaország 13 ezer livre évdijjal vásárolta meg, hogy Ausztria titkait elárulja. Húsz éven át játszta aztán a kém szerepét Francziaországgal szemben, hogy ennek titkait meg viszont Ausztriának árulja el s mindkét részről megfizettesse magát. Rútsága mellett sarcasmusa is visszariaszt. Ő az, a ki egyszer Varsóban *Stackelberg* orosz ügynököt elnézésből *Poniatowszky* király gyanánt üdvözli. Mikor aztán este kártyához ülnek, s király helyett filkót játszik ki, szinlelt boszusággal mondja: «Ma már másodszor történik meg velem, hogy a filkót királynak nézem.»

R. Hirsch Nelli rajza.

GRÓF CSÁKY ALBINNÉ, BOLZA ANNA GRŐFNŐ.

Még sajátságosabb viszonyok uralkodtak a kis duodecz német fejedelemségekben. Megannyi kis zsarnokok forgatták itt a pálczát egy-egy maroknyi alattvaló fölött. A *würtembergi* herczeg még 1783-ban is huszonötöt vágatott egy tanácsosára, ki nem köszöntött valakit. Ellenben *Hessen-Kasselben* már a botot a virgács helyettesítette. Az *anspachi* őrgróf, Nagy Frigyes unokaöcscse, Párisból egy színésznőt, *Clairon* kisasszonyt, hozatott magának, miután nejét eltávolította, a ki elfoglalván a palotát, 50 éves kora daczára korlátlan hatalommal uralkodott Bayreuth és Anspach fölött. Csak 67 éves korában szoritotta háttérbe egy szerencsésebb versenytárs, lady *Craven*, egy hetedik gyermeke születése után férjétől elvált nő. A porosz király elég leereszkedő a ladyt kedves nővérének nevezni. S kinyeri befolyásával, hogy a bárgyu őrgróf Anspachot és Bayreuthot a szent birodalom tudtán kivül Poroszországnak adja el. Az őrgróf és angol nője Londonba vonulnak és összekelnek. Hammersmithben saját szinházuk van, melyben darabokat játszanak s nyilt asztalt tartanak az emigránsoknak.

Ezek az apró-cseprő német souverainok általában a felségjog nélkülözhetlen jelének tartották, hogy mindannyioknak legyen egy Pompadourja. Benne volt ez a kor izlésében.

Az erkölcsi és politikai tespedtség ez időszakába esik Poroszország hatalmi emelkedésének első lendülése. Nagy Frigyes fényes örökébe azonban elpuhult unokaöcscse, Frigyes Vilmos lépett, fivérének és sógornőjének fia.

Ha a német államok magatartása nem sok reményt nyujthatott az emigráltaknak ügyük fegyveres támogatására, még kevesebb reményt meríthettek Oroszország magatartásából. Erzsébet czárnő meghalt, Péter czárt, kit őrültsége képtelenné tett tovább az uralkodásra, két óra alatt megbuktatja neje, Katalin. Gárdalovasi egyenruhában mutatja be magát katonáinak, kik ünnepélyesen kikiáltják. Katalin nehány zászlóaljjal vonul be Peterhofba, hogy férjét letegye. A szerencsétlen csak kegyelmet kér. De másnap a diplomácziai ügyvivők a legszigorubb formában értesülnek, hogy a «czár a sűrűn vett pilulák következtében előállt kólikában kiszenvedett.»

Katalint az Anhalt-Zerbito uralkodóházból szemelte Erzsébet czárnő örököse nejéül, miután Zsófia nevét s evangelikus vallását letétette vele. De mig az elmebeteg Péter bábuival játszott s nem találta jól magát egyebütt, mint inasai közt, addig Katalin érintkezésbe tette magát kora nevezetes politikusaival s a kapott leveleket harisnyájába rejtegette. Elérvén vágyát, hogy egyedül uralkodó lehessen, előbb megosztozik Lengyelországon Ausztriával és Poroszországgal s azután Törökország ellen indit háborut. A mi az emigránsokat illeti, szivesen látja őket seregében, a mint Ismail ostrománál selyemharisnyában, báliczipőben hatolnak át a réten 30 ezer halott közepette, mellökre tüzi a Szent-György-keresztet, sőt Bouilleirnak 22 ezer rubel évdíjat ajánl, — arról azonban, hogy segítséget küldjön nekik Francziaország ellen, szó szincsen. Véleménye szerint a rend helyreállítására Francziaországban idegeneknek nem szabad befolyniok. A herczegeknek, hogy győzedelmeskedjenek, nem Európa hadseregére, hanem bátorságra, kitartásra, józan észre van szükségök. Az a segélyösszeg is, a mit rendelkezésökre bocsát, nem haladja meg a négy millió frankot.

Katalin kicsiny, kövér termetű, nyájas tekintetű és elragadó mosolyú, de nem szerette az elméskedést sem a társalgásban, sem az udvarlásban. Kegyenczeit, Poniatovszkyt, Potemkint rubelekkel fizeti ki, vagy parasztokat és kastélyokat ajándékoz nekik. Hogy fiát ne szerette volna, nem lehet szemére vetni. Pedig a nyomo-

rék testű, s még apjáénál is ziláltabb elméjű ifju gyakran két napig is tartó halluczinációknak volt alávetve. Első neje meghalván, Katalin 40 ezer rubelért hozatta Montbéliard herczeg leányát Pétervárra, ugyanazon darmstadti herczeg jegyesét, kinek nővére első felesége volt Katalin fiának. De engedni kellett a czárnő akaratának.

A TELEPEN.

I.

Verőfényes nap.

Verőfényes nap, enyhe, balzsamos lég,
Zsendülő bimbók a faágakon;
Lessük meg a tavasznak ébredését,
Jővel karomra, édes angyalom.
Fölenged a tél nyájas napsugáron,
A szív is szunnyad csak, még nem halott;
Oh, sok tavasz letűnt, — mily kínos álom, —
Nekünk virágot egyik sem hozott!

Talán ez a mi szívünk nagyra látott,
És büntetés, hogy a sors mit sem ád?
Csak egy szál rejtve elnyiló virágot,
A napnak egy eltévedt sugarát!
Mások tipornak a legszebb virágon,
A rózsák berke nekik már unott...
Oh, sok tavasz letünt, — mily kínos álom, —
Nekünk virágot egyik sem hozott!

Jerünk, jerünk el a világ zajából,
Az emberek közt annyi a salak.
Lelkünk nem vérzik úgy majd — tőle távol —
Irígy gonoszság és mérges szavak.
Vesztett reményem talán föltalálom,
Az elgyötört szív újraéled ott...
Oh, sok tavasz letűnt, — mily kínos álom, —
Nekünk virágot egyik sem hozott!

II.

Templomba hivogatja...

Templomba hivogatja
Csendes falucska népét
A kis harang szava.
Búsan zengő szózatja
A tájon messze száll szét,
Beszól mindenhova.

Hozzám, ki a szabadban
Tétlenül álldogálok,
Szava ekkép jut el;
Míg néma áhitatban
Állnak füvek, virágok,
És minden ünnepel,

Izzó fejem födetlen,
Zajló keblem kitárva,
De ajkam szót nem ád:
Te, oh nagy ismeretlen,
Jól hallod bizonyára
E szótalan imát.

III.

Ezüst felhők.

Ezüst felhők fenn a tiszta kék egen,
Mint vitorlák lágyan ringó tengeren;
Halkan, lassu libbenéssel szállanak, —
Hova, meddig? a jó isten tudja csak.

Mintha én is tenger tükrén ringanék;
Merre a part? közel-e vagy mesze még?
Most a szélvész pillanatra elpihent,
De ki tudja, hogy még meddig tart e csend!...

Ezüst felhők fenn a tiszta kék égen,
Hova, meddig? tőletek nem kérdezem.
Engem is hítt a távolság egykoron,
De most csak egy csendes partról álmodom.

PAP KÁLMÁN.

A «KULLÁTOR» UR ÜGYE.

Életkép. (Vége.)

Irta Kacziány Géza.

Tizennégy nap sem egy járásbiróság, sem egy járásbiró életében nem sok, s nem is valami változatos, különösen Oláh-Görcsösön. Nem csoda tehát, ha a szent «kullátor» megjelenése utáni tizennegyedik napon már teljesen el is felejtették a járásbiróságnál az érdemes kebelbeli személyt. A biró ép úgy végezte az aláirásokat, a vén fiskális ép úgy kért halasztást, a fiatal ép úgy megtagadta, Ignácz úr ép oly lassúsággal csoszogott az aktákkal, mintha nem is «a gőz és villamosság korát» élnők, szóval az igazság taposó malma ép oly unalommal kezdett őrölni délelőtti fél tiz órakor, mint tizennégy nap előtt.

Mielőtt azonban a biró a végzett panaszfelvételek után tovább haladt volna az ügyek elintézésében, váratlan esemény történt. Az ajtó feltárult s azon egy igen elegáns, kék szemü fiatal szőke férfi lépett be. A járásbiró felugrott, eléje sietett.

— Isten hozta, főügyészi helyettes úr, minek köszönhetjük e váratlan szerencsét?

A főügyészi helyettes úr kezet szorított a biróval s körüljártatta rendesen nevető-kék szemeit a hivatalos szobán.

— Uraim, talán lesznek szívesek a mellékterembe vonulni? — szólt a biró, elértvén a tekintet jelentőségét. Ignácz! — kiáltá aztán, — a tanukat és a feleket onnan a padról vezesse a folyosóra.

Ignácz megdöbbentő gyorsaságot fejtett ki az oláhok és székelyek kituszkolásában, míg az ügyvédek összeszedték gyürött aktáikat s a mellékszobába kezdtek vonulni. A két úr magára maradt.

— Tulajdonképen kellemetlen ügy vezetett ide, biró úr, — kezdé a főügyészi helyettes úr, — valami közép-gombai kúrátor tett panaszt a biró úr ellen, hogy panasz-felvétel helyett vele gorombáskodni méltóztatott.

— Ah, a «nemes és szent kullátor?» kérdé a biró. Az, a ki pár nap előtt itt volt?

— Igen, igen. Hiszen kérem, elismerem, hogy terhes hivatás érthetlen és unalmas emberekkel vesződni, de mégis kidobni valakit, nem czélja az igazságszolgáltatásnak. Én részemről hiábavaló vádaskodásokra nem adok s biró urat, mint szigorúan pontos embert ösmerem s azért, mielőtt bármi lépést tennék, szíves felvilágositását óhajtanám hallani ez ügy felől.

— Főügyész úr, — szólt a biró komolyan, — minden további helyett méltóztassék egy tárgyalási napon jelen lenni s ha azontúl is megmarad a mellett, hogy én egy embernek az előzetes hosszadalmas fecsegéseit végig tartozom hallgatni, a helyett, hogy a tényállás fölvételét sürgetném, — bűnösnek mondom magamat.

— Nem bánom, — szólt a főügyészi helyettes, — úgy se voltam még soha kis járásbiróság tárgyalásán.

— Oh, ez egészen más, mint a budapesti törvényszékek tárgyalása; igen fog mulatni, főügyész úr.

— Tehát kérem, mintha itt se volnék.

— Jó, egészen úgy. Ignácz! — kiáltott a biró.

— Tessen! — szólt be Ignácz.

— Mondja meg az uraknak, hogy bejöhetnek, aztán vezesse be egyenként a feleket. Előbb azt a két oláhot, aztán Dénes Mózes huszárt.

Az ügyvédek sietve jöttek be, elfoglalták helyeiket, a jegyző új ivet keresett elő. Az ajtón Vardanu Vaszi egy hasonszőrü oláh testvérrel tunynyogott be. A főügyészi helyettes a biró mellé ülve érdekkel nézett az oláhokra.

— Pakurár Pável! szólt a biró.

— Há? — kérdé a második oláh, ki fehér süvegével, egészen fehérczondra-ruhájában úgy festett, mint egy szelid jeges-medve.

— Értesz magyarul?

— Nustyu, domnyule jarasbiru.

— A félnek tehát anyanyelvén kell megmagyaráznunk az ügy tartalmát.

S ezzel oláhul kezdett beszélni.

— Ez a szomszédod, a Vardanu Vaszi azt mondja, hogy te neki tizenöt forinttal tartozol egy borjuért, melyet neked eladott. Érted?

— Nem értem, domnyule jarasbiru.

— Hát nem vettél te Vaszitól borjút hat hónap előtt?

— Nem tudom, domnyule jarasbiru.

— Hát tudod, mi a borju?

— Borju, az borju.

— Na jó. Hát egy ilyen borjút adott neked Vaszi. Emlékszel rá?

— Nem emlékszem.

A főügyészi helyettes csodálkozva nézett hol Pávelre, hol a bíróra.

— Hát akkor mit mondod te meg azt, hogy eladtál neki valamit, ha nem igaz? — förmedt rá a biró a panaszosra.

— Én eladtam, domnyule jarasbiru, de én majd az ő nyelvén megmagyarázom neki.

— Jól van, halljuk hát.

— Pável! — kezdé a másik román testvér, — tudod, mikor Gligornál azt a jó pálinkát ittuk vásárkor.

— Há, pálinka Gligornál, tudom.

— Én borjut vezettem kötélen; tudod?

— Tudom.

— Te kérdezted, üsző-e vagy bika? Tudod?

— Üsző, kis üsző.

— Azt mondtad, jó volna neked, mert feleséget akarsz venni.

— Feleség, persze feleség.

— Hát igértél-e pénzt érte? mi?

— Nem tudom.

A főügyészi helyettes fészkelődni kezdett.

— Odaadta-e a borjut neked Vaszi? kérdezte a biró.

— Nem tudom.

— Tudod, még az istrángja milyen rossz kóczmadzag volt, mikor a kezedbe vetted? — kezdé újra Vaszi.

— Az ám, rossz kóczmadzag, — vigyorgott Pável.

— Hát elvezetted-e a borjut, mi?

— Elvezettem, persze elvezettem.

— Tiéd volt?

— Tiéd volt, persze tiéd volt.

— De aztán a tiéd lett?

— Persze tiéd lett, — ismétli Pável.

— Ur isten, de buta lény! — sohajtott a főügyész fél-halkan. — Ehhez türelem kell.

— Biz ehhez kell, főügyész úr, — szólt a biró, — de lássuk most a vételár beismerését.

Az oláh tovább kezdte vallatni társát.

— A borjut nem a mátkádhoz vitted, s neki adtad, mi?

— Mátka? Persze odavittem.

— Ott van-e most is? — kérdé a biró.

— Ott van a mátkám.

— De a borju?

— A mátkám nem a borju, — erősité Pável.

— Mert magad vagy a borju, — mormogott az ügyész.

— Az istállóban van-e a borju a mátkádnál? kérdé a biró.

— Persze az istállóban.

— Kié a borju?

— A mátkámé a borju.

— Nincs más borju ott? — kérdé a biró.

— Nincs más borju, — ismétlé Pável.

A főügyészi helyettes megkönnyebbülve lélekzett föl.

— No, hál' isten, csakhogy véletlenül nincs több borju ott, mert sohase jutnánk a végére.

A biró arczán futó mosoly tünt végig.

Teljes egy óráig tartott, a mig Pávelből sikerült kivenni, hogy ő tényleg tizenöt forintot igért a borjuért, s azt pár héttel ezelőtt kellett volna megadnia. A főügyészi helyettes nagyot sohajtott.

— Csakhogy ennyire eljutottunk! Hisz ez valóságos állatkínzás, mig ebből ki lehet vasalni valamit. Méltóztassék az itéletet meghozni, biró úr.

Szepeshely

Magyar Nemzeti Képes
Lexikon, 1938. old. 30

A szepeshelyi székesegyház vörösmárvány domború-remeke, Zápolyai Imre nádor síremléke, renaissance - motivumokkal (Anno 1487.) és

Zápolyai István nádor sírköve. (Anno 1499.)

Újabb kori indiai kard ... 23
Zománczczal díszített indiai nyaklánczz ... 24
Rácsozat a nürnbergi Lőrincz-templomban 31
Rácsozat a XVIII-ik századból ... 32
Gyertyatartó a XVIII-ik századból ... 34
Rácsozat, Kronauban a Mária-kápolnában ... 35
Oszlopos persa imaszőnyeg a XVI. századból 48
Perzsa imaszőnyeg a XVI. századból ... 49
Indiai selyemhímzés ... 54
Indiai tálcza fából, lakkfestéssel díszítve ... 56
Indiai agyag tál, fénymáz nélkül ... 58
Ganesa, indiai istenség szobra márványból ... 60
Kandalló-kályha, tervezte Jakabffy Ferencz 63
Ceyloni edény díszítménye ... 65
Préselt bőrrel kárpitozott szék. Uhl Sándor terve szerint a famunka Sipos Albert-től, a bőrmunka Morzsányi József-től ... 70
G kezdőbetű. Rajzolta Huszka József ... 85
Debreczeni czifra szűr újjának díszítése. Rajzolta Huszka ... 87
Debreczeni czifra szűr gallérjának sarokdísze. Rajzolta Huszka ... 89
Byzanczi díszköpeny ... 90
XII. századbeli divatos úr ... 91
Fejlécz. Vas rács. XVIII-ik századbeli német munka ... 92

Szepesszombati rk.

templom és harangtorony

Repr.

MMÉE Közl.

1917. 104 l.

lást

Budapesti felső

építőipariskola

szimidei felvételei.

1912–15.

Üvegfestmény: Gr. Mária, donátor és Szent György. Memling nyomán a XIX szból.
51×35 cm.

Alba alençoni csipkéből a XVIII. sz. végéről, a M. N. Múzeumban.
A szepesi káptalan tulajdona volt

Gutenberg Lex. II. k. 385. l.

1. A *Dischidia Rafflesiana* tömlő alakú levelei

1a. A tömlőlevél hosszmetszete, a levélbe nyúló gyökerekkel

3. *Dischidia imbricata*

2. *Polypodium quercifolium*

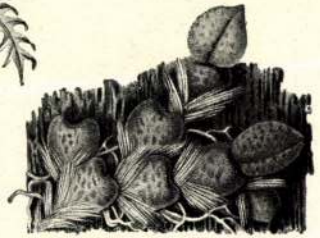

4. *Oncidium Limminghii*

5. Indiai szent fügefa *(Ficus religiosa)*, léggyökerekkel

6. *Tillandsia bulbosa*

8. *Tillandsia usneoides*

7. *Platycerium grande*

CSÁSZKA GYÖRGY ÉS A SAVNIKI VÁRKASTÉLY.

Az a lépés, mely a Szepesség délvidékének egy regényes pontjáról a homokvidék érseki rezidenciájába vezet, nemcsak helyi távolság tekintetében nagy, hanem nagy az a vele járó méltóságot és minden egyéb mást tekintve is. Az a lépés a Haynald örökébe visz, a ki fényt tudott árasztani szelleme lángjával nemcsak egyházára, hanem az egész országra; az a lépés második helyet biztosít Magyarország főpapjainak kiváló gyülekezetében és biztosít bő eszközöket arra, hogy az ország második egyházfeje mindazoknak, a mik a humanizmust általán, s a nemzeti irányt pedig különösen érdeklik, pazarul élhessen. A jótékonyság csendben gyakorlása terén a kalocsai érsek azon egyházmegyének, a melytől pár nap mulva bucsút vesz, mintaképe volt; neki a jóttevés vele született szenvedélyét képezi, rá nézve az ép oly napi szükség, mint az életfentartásnak bármely eszköze. Ez az életszükség vele fog menni Kalocsára is és vele megy minden bizonynyal a nemzeti irány szolgálatát szivén viselő hajlama is. Értem különösen a magyar irodalmat és a magyar művészetet.

A volt szepeis püspök mint az irodalom buzgó pártolója és lelkes műbarát ismeretes. Most a kisebb körből nagy pályatérre lép, s a szerény eszközök nem lesznek többé korlátai annak, hogy az irodalom és művészet emelését czélzó hajlamai széles arányokban érvényesülhessenek. Ebben az irányban nálunk még mindig fájdalmasan tág a mező. Könyv, kép meglehetős bő termésben jut az évi piaczra, de szomoruan lanyha a kereslet. A «műbarátok köre» ugyan üdvösen lendítőleg hat az ügyre, de tulajdonképi sikerről csak akkor lehet majd szó, a mikor a társadalom minden hivatott rétegeiben életszükség lesz az a czél, hogy magyar könyvet és magyar képet kell vásárolni.

A magyar képnek nemcsak itthon, de külföldön is megvan már a maga elismerése. A képzőművészeti csarnok időszaki kiállításai kétszeresen emelőleg hatnak mindazokra, a kik csak tizenöt évre is visszapillantanak. El lehet mondani, hogy a semmiből lett meg a valami és hogy, úgyszólva, önerejéből született meg a magyar művészet, mert az állam segédkezése egy kis buzdító eszköznél magasabbra alig értékelhető.

Nem lehet a szellem munkásainak ezen csoportjára a legmelegebb rokonszenv nélkül tekinteni. Ez a csoport mindenekfölött a magyar katholikus főpapság rokonszenves figyelmére érdemes. Olyan figyelmet értek, mely egyúttal magasabb értelemben vett hivatás is, és a melyre kitünő példa az a nemes magatartás, melyet a magyar művészet iránt magyar képek vásárlásával, minden egyes kiállítás alkalmával, az uralkodó tanusít. A kalocsai érsek ennek a fejedelmi példának buzgó követője lesz. Biztosíték ez irányban az a lángoló szeretet, melyet a művészet iránt szepesi püspökségének tizenhét éve alatt tanusított.

A tizenhét év eszembe juttatja azt a kötelékét, mely közte és egyházmegyéje közt a szeretet nyomán oly bensővé fejlődött, hogy annak szétszakítása nehéz lesz hívekre és főpásztorra egyaránt. Hívei szerették szelíd, jó lelkülete, emberies érzése, jótékonysága és főpásztorhoz illő élete révén, ő meg viszont melegen ragaszkodott hozzájuk. De ragaszkodott ő mint hegyvidék szülötte, a szepesi halmok, völgyek és csúcsok regényes képeihez s különösen a Tátra éltető legéhez. Szepeshelyi rezidenciája magaslaton áll, pompás képpel a tájra. Egyik oldala hegyektől övezett völgykatlanba tekint, a másik a szepesi várfészekre nyujt érdekes kilátást, a harmadik meg a Tátra felé néz. A Tátra hatalmas csúcsait azonban nem innét élvezi a szepesi püspök. Azokra a rezidenciának csak homályos körvonalokra osztott pillantása van. A szepesi püspök a Tátrát, az annak úgyszólva tövében fekvő savniki várkastélyából élvezi.

Savnik a Szepességtől bucsúzó püspöknek oly kedvencz nyári tartózkodása volt, hogy szavahihető forrás szerint, az érsekké történt kinevezetése alkalmából nála megjelent első üdvözlőnek könnybe lábadtan azzal felelt, hogy «Ott nincs Savnik». És valóban minden oka is van sajnálni azt a felséges nyaraló-helyet. Kastélya, parkja, alpesei s a szomszédságában huzódó sudaras fenyőerdők révén annak mindene megvan, a mi szemre, lélekre üdítő. Trefort Ágost is ott keresett Ischlbe tett utolsó útját megelőzőleg pihenést, s ez alkalomból kiindulva emlékezett meg felőle nehány év előtt a «Fővárosi Lapok»-ban *Szüry Dénes*, melyből időszerűnek tartjuk a következőkben közölni a Savnikra vonatkozó részt:

«Élénk emlékemben maradt az a várszerű, tornyos épület, mely a Kassától Poprádnak vivő vonalon egy balra vetett oldalpillantással, perczre feltűnik. De csak egy perczre, mert a halmos vidék s a kanyargó vonat eltünteti gyorsan. Ebből a pillantásból azonban alig képzelné az ember, hogy azok a rideg falak annyi melegség rejtegetői, s hogy a velök kapcsolatos sűrűség a legszebb parkok egyike. Nyár idején onnét árasztja ki feltűnést kerülő jótékonyságát a szepesi püspök, s ott töpreng a fölött, hogy mikép varázsolja savniki kastélyát mindazok második otthonává, a kiket vendégszeretetével magához édesget.

Jótékonysága valóban megható, szivélyessége pedig szinte zavarba ejt. Kocsija zörgését ismeri a falu népe és seregesen tódul áldása elé; ha meg gyalog jár, panaszszal árasztja el a környék apraja-nagyja, melyre alamizsna zacskóval felel, s mikor tartalma kifogy, mentegetőzve vigasztal s int türelemre, a nélkül, hogy saját próbára tett türelmét csak perczre vesztené. Szívből adni mesterileg tud, mintha csak örökké előtte lebegne az az arany mondás, hogy «a gyöngéd-telenül nyujtott segélyt igénybe venni kín».

Az a várszerű tornyos épület, melynek környezetére áldás az évnek nyárszaka, érdekes kép. Mikor első alapkövét letették, az ölnyi vastagságú fal még a karcsúbbak közé tartozott. Szerzetesek voltak alapvetői, a mi meg annyit jelent, hogy ott víz, hegy, erdő, róna költői összhangban egyesül. Zárdatelepekre gyönyörűséggel tekintettem mindig. Azok a természet kiválasztott gyöngyei. A Fel-Duna kanyargó útját bájos pontok láncza képezi, de a legvonzóbbak a zárdák. Ott van hegy magasán Göttweih, a mely óraszámra kisér, ott van Mölk a Duna egy kis ágára kiszögellő sziklacsúcson, s hogy itthon maradjak, itt van a zárdák királya: Pannonhalma, a Balaton gyöngye: Tihany, s itt vannak az Al-Duna mentén húzódó Fruska-Góra regényes pontjain szétszórt kalugyer-lakok.

Savnik nem fekszik magaslaton, s mig a többi társa vidéket ural, ez egy völgyhajlásban elbuvik, de friss, üde lég jár körülötte, a Hernád hüsíti falát s éri a Tátra szele. Első tulajdonosainak a Hernád különösen dédelgetett gyermekük lehetett. Ráépítették a fészküket. Ott súgott-búgott morajával alant, mikor czellájában végezte magános imáját a zárda lakója, s még most is sajátos látvány, a mint az a morajló viz a ház alapkövei közül tör ki rohammal. De nem mindig zsolozsmát visszhangzott az a habzó folyó. Az idők forgásán gazdát cserélt a ház, a némaság helyét kardcsörgetés váltotta fel, fenyvesei sűrűjében vadat űztek, s szűk lett a Hernád vizére épített czella-szárny. Négyszöggé szélesitette s minden sarkához tornyot ragasztott az új lakó, mignem a tizenhetedik század Tököly-várkastélya idők multán ismét a szelidség fészke lett. Fejedelmi adományból az esztergomi érsekség tulajdonába ment, a melyből aztán kiszakittatott a szepesi püspökség számára.

Volt egy püspöke, a melyik főszékhelyének tartotta Savnikot, egy másik csak vendégül látogatta ünnepen, a mostaninak meg kényelmes berendezésű nyári otthona. A harcziasságot persze már csak a tornyok képviselik, bent meg egy maczkó emlékeztet reá, de az se haragvón. Mosolyogva köszönt a lépcsőházban, két lábon állva, ölelő karokkal, beljebb a teremben meg két társa sunyorog olyanforma nyugvó helyzetben, mint a hogy a házhoz tartozók láttára szokott pislogni a házi komondor. Megszelidül a szivjóság e csendes fészkében még a vad is, s a ki egyszer megizlelte nyugalmát s kertje változatos pihenőit, nehezen válik meg tőle s visszavágyik utána. Egyszer a főherczegi család tisztelte meg látogatásával egy napra, s lett belőle nyolcz; másszor Simor herczegprimás keresett parkjában üdülést, s úgy megszerette, hogy a közeli fenyvesek egy regényes pontjára villát tervezett. A savniki park igazán felséges pihenő. Nagy területen mindene megvan, a mit a kedély megkiván. Hőség elől csúcsives fasorok sürü árnya alá menekülhetsz; vágyol a napra, fényözönben úszó tisztás kinálkozik; szereted a fenyves susogását, százados törzsekre találsz; szabadulnál a néma világból, ott van a virágözönnek beszédes szine s vonzó illata; eszmélkedő hangulatban tavak partján révedezhetel, ha meg fürgébb elemre vágyol, a kerten át veszi útját a Hernád örökké csergő vize.»

Ez az a hely, a melytől oly nehéz szivvel válik meg a volt szepesi püspök. Teljesen értem. Én is ismerem annak a tornyos várkastélynak régi barátságos falait, én is révedeztem parkja lombos útvesztői közt, s most is látom erkélyéről azt a pompás képet, a mint a kelő nap emelő fénye sugarat vet a Tátra csúcsaira. Savnik gyöngye a szepesi püspökségnek. *X.*

A SZEPESI SZÉKESEGYHÁZ.

I. A szepesi püspöki székesegyház multja és stilusa.

A Szepeshely községben levő, s Szent Márton püspökről és hitvallóról elnevezett, kezdetben prépostsági, azután társas-káptalani és 1776 óta szepesi püspöki székesegyház története a magyar kereszténység első századaiba nyulik vissza, de keletkezésének időpontját meghatározni nem tudjuk, mivel a templom többször feldúlatott, kifosztatott és a legrégibb okmányok, melyek a volt szepesi prépostságra és templomára vonatkoztak, már a tatár-járás alatt nagy részben elvesztek, miként ez *Mátyás szepesi prépost* (1239—1258) idejében, *IV. Béla királynak* 1249. évben kiadott okmányaiból kitünik. A legrégibb irott emlék, mely e templomra vonatkozólag fenmaradt, az «Arany bulla» szentesítőjének, *II. Endre királynak* 1209-ben keltezett adományozási oklevele, melyben bizonyos *merani Adolf* szepesi prépostról van szó, ki II. Endre nejének Gertrudis királynőnek nevelője volt s valószinüleg idegen létére ezért kaphatta meg a szepesi prépostság javadalmait.

Az Árpád-házi királyok közül még csak *III. Endre* királytól találunk a prépostsági templomra vonatkozó okmányt, mely 1290. évben lőn kiadva. Ebben ugyanis el van mondva, hogy *Jakab szepesi prépost*, megjelenvén a király előtt, minden kétséget kizárólag bebizonyitotta, hogy Kun (IV.) László uralkodása alatt a portyázó kunok Szepességben harácsolván, kirabolták a szepesi prépostsági templomot és az annak sekrestyéjében, valószinüleg az akkori «locus credibilis» levéltárában őrzött, a prépostságra és a templomra vonatkozó ősi okmányokat és szabadságleveleket, a melyek a Mátyás prépost korabeli tatárpusztításból még

Szent László. Szent Imre. Szent István.

Magyar szentek. — Oltárszárnykép a középkori nürnbergi festészeti iskolából.

Passió-kép. — Oltárszárnykép a kö

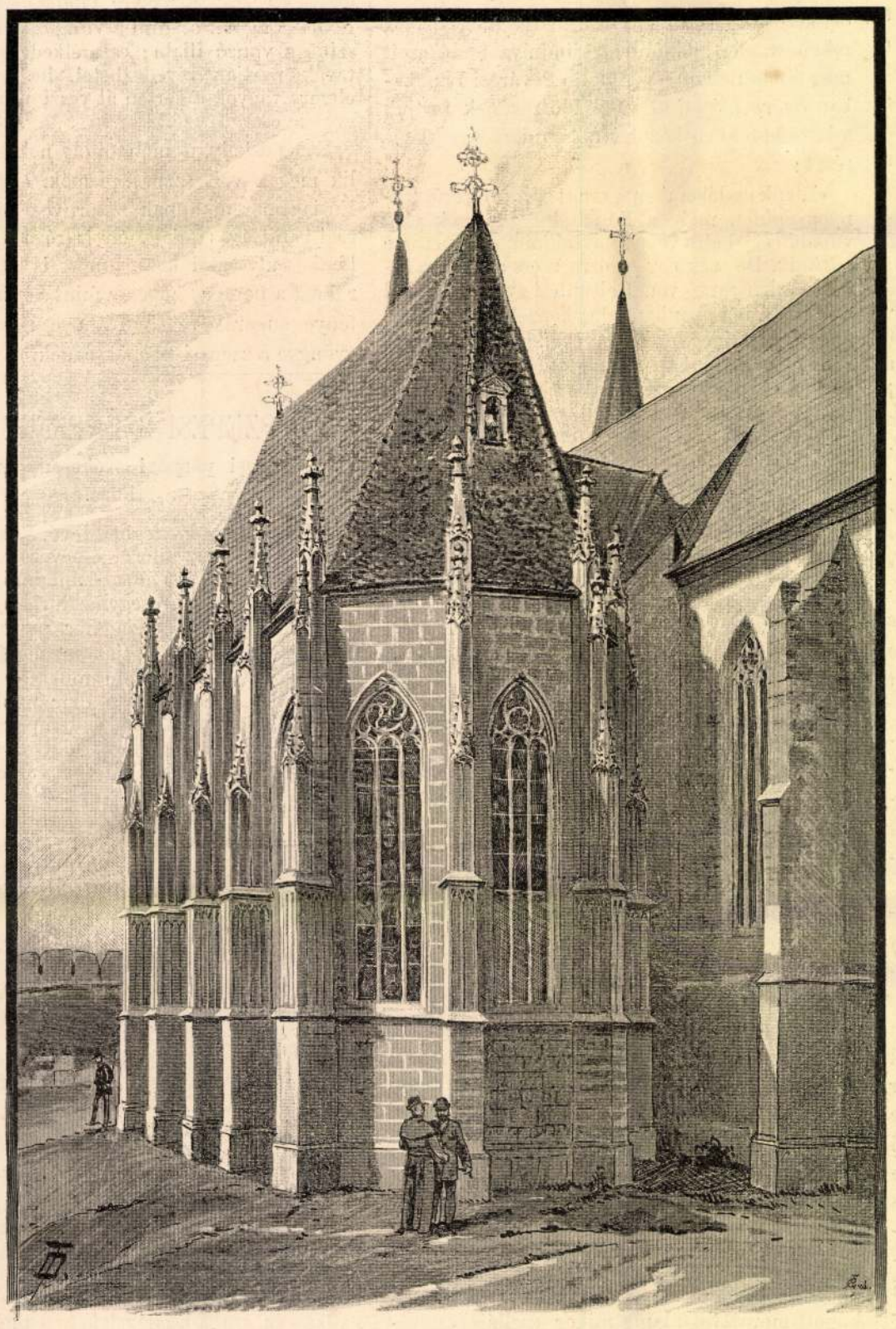

Dörre Tivadar rajza.

A székesegyház déli oldala. A Zápolya-kápolna 1493. évből.

«A haldokló szűz» szoborcsoportozat a XV. sz

(Veit Stov

SZEPESHELYI

zépkori nürnbergi festészeti iskolából.

Szent Katalin. Szent Borbálya. Szent Orsolya.

A főoltárról. — Oltárszárnykép a középkori nürnbergi festészeti iskolából.

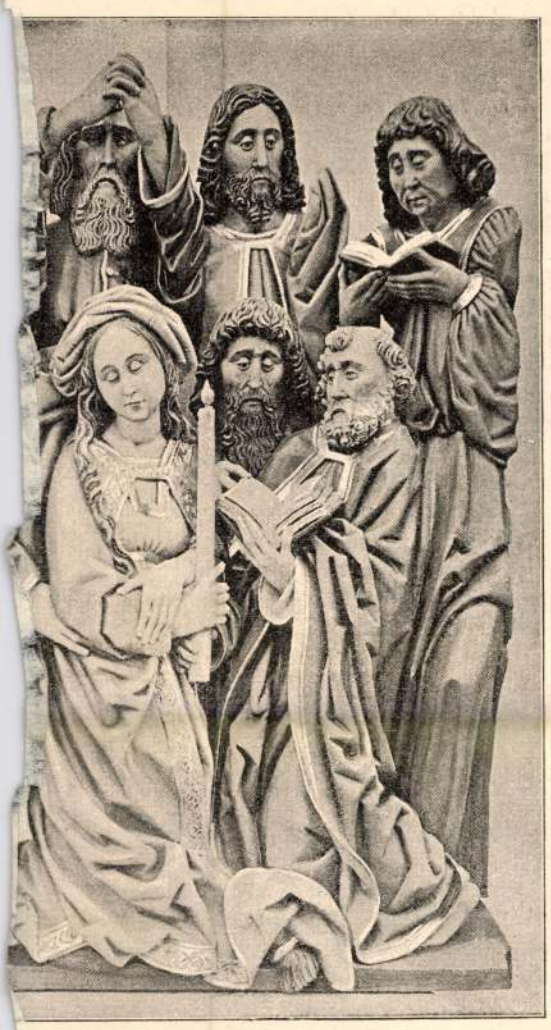

dból. — Oltárkép a szepeshelyi székesegyházban.
skolája.)

Szent Mihály oltár. Főoltár. Szószék.

A székesegyház belseje.

ZÉKESEGYHÁZ.

megmaradtak, széttépték és lovaikkal elgázolták. (Instrumenta enormiter pedibus equorum contrita.)

Tovább folytatva különben fogyatékos történeti adataink felsorolását, e templom és prépostság sokat szenvedett a *husszitáktól*, kik több izben u. m. 1433-ban *György* (1419—1344) *prépost*, valamint 1443 és 1447. években *Stock János prépost* (1433—1464.) idejében a szepesi társaskáptalanra törtek, azt kipusztították. Később *Bocskay*, *Bethlen*, *Rákóczi* és *Tökölyi* harczai alatt, melyeknek szintere részben a Szepesség volt, sürüen rombolták, fosztogatták a szepesi társas-káptalant és templomát. A hosszu viharos századok után végre Szent-Márton ősrégi temploma fölött is kisütött az öröm napja, midőn az 1776. évben, *VI. Pius pápa* alatt, *Mária Terézia* királynő által alapított szepesi püspökségnek, melynek hatásköre Szepes-, Árva-, Liptó-vármegyékre kiterjed, székesegyházává tétetett.

Irott emlékek hiányában tehát a templom keletkezésének idejére: «Loquantur saxa», vagyis a mire Ipolyi Arnold is hivatkozik, a szepesi székesegyháznál is, annak «építészeti műidoma adja kezünkbe keletkezésének legbiztosabb adatát, történetét.» Ennél a szepesi templomnál ezen kivül abban az előnyös helyzetben vagyunk, hogy a magyar keresztény műépítészet két epokhális korszakának, a román és az utána jövő góth műizlésnek nyoma az első pillanatra, szembeszökőleg tűnik fel már a templom külső alakján, mely, leszámítva néhány a stil szempontjából jelentéktelen toldozást, a mai napig abban az ősrégi eredeti állapotban áll előttünk, melyben annak idején megalkottatott.

A templom nyugati előrésze u. m. a román ízlésű főhomlokzat, melyen később gothikus ablakot törtek; a négyszögletü zömök, hegyes sisakos, ikertorony, melyeket falszalagjaik között fürészfogas és «fries» diszítmények emeletekre osztanak, ezeket ismét kettős román ablakok törik át; a fal vastagságában épített román díszkapu, ívterén Szent Márton püspök festett képével, a mint alamizsnát ad a koldusnak; a keresztkarzat (orgona-karzat), melyet három hajóra osztva román ízlésű pillérek tartanak, ugyancsak részben a toronycsarnokot képezik, a menyiben a templom nyugati homlokzatának két tornya magával a templommal szervi összeköttetésben lévén építve, az ikertorony a déli és éjszaki hajók egész nyugati holdosztályai fölött emelkedik; — mind *a középkorból valók* és pedig, mint Ipolyi jól sejti a XII. század második feléből, a kifejlődött román ízlés virágzó korszakából. De semmi esetre sem későbbi korból, mert már a XII. század végén és a XIII. század elején, miként a pécsi román bazilika történetéből tudjuk, a góth műizlés kezd hazánkban is uralomra vergődni és ebben az ízlésben iparkodnak átalakítani az eddigi román ízlésü egyházakat. A szepesi székesegyház e nyugati része ellenben a késő román ízlést a mai napig hamisítatlanul, eredeti alkotásban megőrizte, a mi különben csak emeli a templom műbecsét, mert a XII. század második feléből ily épségben levő épület-maradványt aligha találunk hazánkban. De hogy mekkora lehetett eredetileg ez ősrégi székesegyház, arra nézve ismét hiányzanak adataink. A megmaradt részek után itélve a templom valami tágas nem lehetett, és épen azért ki kellett bővíteni a XV. század derekán. Ugyan forrásaink említést tesznek egy már előbb a templomhoz épített kápolnáról, mely 1382. évi Kisasszony napja előtti vasárnapon szenteltetett fel, de a templom eredeti, szük kiterjedésében megmaradt 1462. évig, midőn azután góth stilben építve, a mai kiterjedését nyerte.

Az építkezés *Stock János* szepesi prépost (1433—1464) alatt vette kezdetét és befejeztetett 1478 évben *berendi Back Gáspár* szepesi prépost (1464—1493) alatt. A kibővítésre szükséges költséget pedig *Palóczi György* esztergomi érsek, az előtt szepesi prépostnak (1408—1419) hagyatéka képezte, ki a templom építésére 1000 arany forintot hagyományozott, a mi az akkori értékviszonyok között igen nagy összeg lehetett, mert csakis így érthető meg, hogy a roppant építkezés költségeit fedezte.

A régi templom szentélyét és néphajóját lebontották és helyébe kifejlődött góth stilben tágas néphajót és szentélyt emeltek. A *szentély* hoszsza 17.67 méter, szélessége 11.69 méter, a néphajótól két négyszögletes pilléren nyugvó «arcus triumphalis» választja el. Minthogy a szentély szélesebb a néphajó hosszhajójánál, ennélfogva a két mellékhajó keleti falait áttörték és most, két oldalt a diadaliv pilléreire támaszkodva, félkör-ivü nyilás van vágva a szentélybe, mely csak egy lépcsőfokkal magasabb a néphajónál, beljebb azonban ismét két lépcsőfokkal emelkedik. A szentély különben nyolczszögből képződött háromszögben végződik, és az úgynevezett «szentélyzárás»-nak mind a három falmezejét góth ablakok törik át; ugyancsak a szentély déli oldalfalán is van két góth ablak, és így összesen öt szép csúcsíves ablak világítja be a szentély belsejét, mely nemes egyszerűségével, helyes arányával megkapó képet nyújt. Hasonlóan tetszetős a szentély külseje is, melynek szép tagozást ad a sarkok éleihez és a déli oldalhoz épített hat támpillér. A szentély éjszaki oldalához 1706. évben *Doktorovich György* tágas *sekrestyét* építtetett renaissance stilben.

A *néphajó* három egyenlő magasságu hajóból áll. Az egész hoszsza 12.78 méter, szélessége ellenben 18.2 méter, magassága 14.60 méter. A mi a három hajó beosztását illeti, eltérőleg a karzat alatti régi román hajómaradványtól, hol a középhajó oly széles, mint a két mellékhajó együttesen, e góth stilben épült hajónál pedig a középhajó 21 cméterrel keskenyebb, mint egy-egy mellékhajó, melyektől csak egy-egy pillér választja el és igy a főhajó valamint a mellék hajók is csak két-két holdosztályból állanak. E pillérpárból szöknek ki azután az árkádok és a keresztivek. A mellékhajókat a főhajótól csak két árkádpár választja el és pedig a szentélylyel határos holdosztályokban az árkádok csúcsívet képeznek, ellenben az orgona-karzat felé az árkádok félkörivesek, a mi csak azt mutatja, hogy a néphajó két korszakból ered, miként föntebb vázoltuk. A főhajó és a szentély hálóboltozattal, a mellékhajók ellenben szép csillagos boltozattal födvék. Az éjszaki mellékhajó falát tágas csúcsives ablak töri át, a szomszéd ívmezőn (nyugati) pedig a régi templomból fenmaradt román ablak látható. A déli mellékhajót egy szabadon álló középső és két sarkpillér választja el a «*Corporis Christi*» *kápolnától*, *mely Zápolya-kápolnának* is hivatik és valóban legékesebb gyöngyét képezi ez ősi egyháznak. Erre vonatkozólag mondja Ipolyi: «A Zápolyák mauzoleumául emelt nagyszerű kápolna a hazai góth építészet azon ritka példányai egyike, melyben a csúcsiv-idomot egész fenségben és tökélyben kifejtve birjuk.»

Ezt a *Zápolya-kápolnát Zápolya István* nádor és szepesi várgróf neje, Hedvig tesseni herczegnő alapította, ki férjével együtt itt el is temettetett. Állítólag 1493-ban épült és pedig egyhajós templom idomára és így a néphajóhoz, mint egy harmadik mellékhajó csatlakozik. A kápolna hoszsza 16.31 mt., szélessége 7.90 mt. és magassága 13.24 mt., nyolczszögből alkotott háromszögű szentély-zárással bir. A kápolnának hálóboltozata van, melynek zárköveit Krisztus-fő, pelikán, magyar nemzeti czimer, a Zápolyák czimere és más czimerpajzsok diszítik. Nyugati oldalát kis orgona-karzat foglalja el, melynek nyugati és déli falán két kisebb góth-ablak töri át. A karzat alatt kis góth stilű sekrestye van hálóboltozattal. Ugyancsak ebbe a kápolnába nyilik az úgynevezett régi sekrestye, mely a déli torony falához van épitve, mely előbbi korból való, mint a melyben a templom a mai alakját nyerte. A Zápolya-kápolnát 1873-ik évben *Samassa József* egri érsek akkori szepesi püspök nagy költséggel és kitünő műizléssel restauráltatta és feldiszítette, valamint a kápolna hat egészen kiépített remek szerkezetű góth-ablakát üvegfestményekkel látta el, melynek jelenetei mind az oltári szentségre vonatkoznak és pedig az ablakok alsó osztályaiban az ó-szövetségi tipusok, a felső osztályokban pedig az új-szövetségi prototiponok fordulnak elő. Igen ügyesen vannak megválasztva az üvegfestmények alapszinei is, melyek viola, zöld, sárga, kék szinekben váltakoznak.

Az egész kápolna szép faragott sárga kövekből van építve, nyeregtetővel van ellátva, melynek többszinü cserépmázos fedői szabályos dülényeket képeznek. A kápolna külső (déli) és keleti oldalfala különben a legvonzóbb góth alkotások egyike, mely kedvező fekvésénél fogva minden szemnek ki van téve és már messziről kivehetők impozáns arányai és diszei, melyeket a három mezőre osztott magas góth ablakok és a nyolcz négyemeletes támpillér képeznek.

II. A szepesi székesegyház belső berendezése és műkincsei.

A szepesi székesegyházról szólva, Ipolyi megjegyezte: «mintha minden művészetek vetekedtek volna műveikkel ezen fényes dómot egyházi és nemzeti műcsarnokká alkotni, olyan dúsan képviselvék benne a középkori művészet emlékei.» Ámde a templom belseje rideg, meszelt falaival a restaurálás előtt nem valami vonzó képet nyujtott. Az itt felhalmozott középkori műtárgyak, képek, szobrok, oltárszárnyak rendszertelenül, izlés nélkül voltak elhelyezve különféle korból és sokféle izlés szerint alkotott oltárokon. A restaurálás e tekintetben tehát kettős feladatot végzett: a műtárgyakat kijavította és az egyes oltárokon kitünő műizléssel csoportosította. Épen ezért a régi berendezés helyett most egészen újjal találkozunk. Különösen a nagyszerü szentély, a milyennel ritka góth templom dicsekedhetik, gyökeresen átalakíttatott. Erről ad számot a sekrestye ajtaja fölötti gyönyörü syenit-emléktábla felirata, mely igy hangzik:

«*Sanctuarium Ecclesiae hujus Cathedralis picturis vitrorum ac muralibus udo illitis coloribus expressis, posita ara nova cum iconibus et tribus statuis altaris antiqui, sedilibus restauratis novoque pavimento, in hunc, qui oculis patet, ornatum suis impensis redegit Georgius Császka Episcopus Scepusiensis MDCCCLXXXIX.*»

(E székesegyház szentélyét Császka György szepesi püspök a saját költségén helyezte a mostani diszébe és pedig ellatta új üvegfestményekkel, a mennyezetet oldalfalakkal együtt freskókkal. Ezen kivül a régi oltár szárnyképeinek és három főszobrának megtartásával ez új főoltárt építtette, továbbá a kanonoki székeket majdnem egészen újból csináltatta és a szentélyt új padolattal ellátta, 1889. évben.)

Lássuk már most a műkincseket egyenként.

Legelső helyen áll a 13.20 méter magas főoltár, mely óriási kiterjedése, alkatrészeinek magas tökélyü művészi kivitele által felhivja a szemlélő figyelmét. A régi főoltár már az 1478-ik évi templomszentelési okmányban említtetik. Eredetileg tiszta góth stilben épült, később azonban barokk stilben több változást tettek rajta.

Művészi tekintetből különösen figyelmet érdemel az oltár középszekrénye, mely szárnyával együtt 7 méternél szélesebb, magassága közel 4 méter. Három fülke-alaku osztályt képez, melyek oszlopokkal vannak egymástól elválasztva. A középszekrényben a piedestalokon a Szűz Mária, Szent Márton és Szent Miklós szobrai állanak. Háttérben arany alapon gránát-alma mustrázat látható. Különösen a Szűz Mária szobra finom kezü mesterre vall.

Az oltárszárnyak mezőiben tizenkét szentnek festett képét látjuk. Ezen képek *a középkori nürnbergi német festészeti iskolából* származnak. Az evangeliumi oldalon Árpád-házi magyar szentek és pedig: a felső osztályban az István, László szent királyaink, Imre herczeg, az alsó osztályban, Erzsébet, Margit és Apollonia; az epistola-oldalon a felső osztályban Anjou-házi Lajos király, Lajos toulousi érsek, Szent Edward angol király, az alsó osztályban Szent Katalin, Borbála, Orsolya szűz képei láthatók. A magyar szentek lábainál a magyar czimer, az Anjou-családbeli szentek mellett pedig liliomos Anjou-czimer van festve. Edward király kezében jogart és madarat tart, melynek csőrében a legendaszerü gyürü látható. A többi szentek ismert jelvényeikkel vannak ellátva. A középszekrény felett emelkedik az impozáns ormozat, mely a legújabb restaurálaskor tiszta góth stilben építtetett.

A második nagyobb oltár a Zápolya-kápolnában van, kifejlődött góth stilben épitve. Jóval kisebb méretü, mint a főoltár. Az oltár predellája fölött körülbelül 4 méter magas és a szárnyakkal együtt 5 méter széles szekrény emelkedik, aranyozott hátterében stilizált gránát-alma van előtüntetve és a menyezet-alaku díszfödélen kanyarcsúcsívek fordulnak elő. E fölött emelkedik a dústagozatu csúcsíves ormozat. Eltekintve az oltár stilszerü egyöntetüségétől és harmonikus arányaitól, művészi becsét különösen emelik az oltár szoborművei és festményei, melyek *a középkorban Lőcsén és Kassán virágzott festészeti és szobrászati atelier-kből kerülhettek ki*. A festmények kompoziciója leginkább az *Eyck-testvérek iskolájára vall* és ez oltárfestmények a németalföldi festészeti iskolával is közelebbi viszonyban vannak, a mennyiben a németalföldi

iskolának műiránya a kassai és lőcsei körökben is dominált. De e műtárgyak mesterét kideríteni eddig nem sikerült.

A szobrászati művek közül különösen kiemelkedik az oltárszekrényen levő szobor-csoportozat. Szélről az Atya- és Fiu-Isten, közbül a Szűz Mária, alakjai láthatók, kinek feje fölött két angyal koronát tart, mely fölött a Szent Lélek galamb képében lebeg. Háttérben zöld-szinü szőnyeg van kifeszítve. E csoportozaton különösen a ruházat igen feltünő, melyen bő, mély és hosszu redőzetet látunk. Ilyen csak a szobrászat kifejlődöttebb korszakában található. Az ormozat díszfödélkéi alatt több szent szobra van elhelyezve, melyek azonban kevesebb műbecscsel birnak.

Az oltárszárnyak itt is két mezőre vannak osztva, melyeknek aranylapjaira az «Üdvözlet», «Látogatás», «Krisztus születése», «Gyertyaszentelő» bibliai jelenetek vannak festve és pedig az Eyck-testvérek modorában, tájképi háttérrel. A szárnyak külső lapjain gránát-alma mustrás aranylapon a Megváltó szenvedéseiből nyolcz jelenet van festve, gazdag személycsoportozatokkal s tájképháttérrel. A Zápolya-kápolnában van még egy kisebb gótholtár Storno Ferencztől, Samassa József volt szepesi püspök költségén épült.

Visszatérve a néphajóba, most itt 3 góth oltárt találunk, rendkivüli becses festményekkel és középkori szobrokkal. Hasonló nevü régi oltárokról már 1478-ban tétetik említés, azok tüzetes leirása kapcsán. Mindjárt a Zápolya-kápolna mellett látjuk «*A haldokló Szűz oltárát*», melynél kitünik a gyönyörü közép-szekrény szárnyaival együtt. Hátterét aranyozott mustrás diszmű képezi. A szekrény felső része mennyezetszerüleg kiszökik. Magában a szekrényben «A haldokló Szüz» czimű festett faszoborcsoportozat látható, melyből különösen kiválik a Szűz Máriának remek alakja. Eszményi szépségű fejének arczvonásaiból szendeség, gyöngédség, a tulvilági boldogság és természet fölötti kellem sugárzik ki. Az egész alakzat, bőredőzetü ruhája magas művészetre és remeklő kezekre vall. Körülötte az apostolok alakjai láthatók.

E faragott képek felfogás és művészi kivitel tekintetében a krakkói Mária-templom a bártfai Szent-Egyed és a lőcsei Szent-Jakab templomnak *Veit Stows* által készitett remek kivitelü faragványaira emlékeztetnek, melyekhez minden tekintetben hasonlók is, és igy nem tévedünk, ha azt állitjuk, hogy e faragványok is *Veit Stows hirneves krakkói festész és képfaragó alkotásai a XV. századból*, a mit az 1478-iki templomszentelési okmány is megerősit. Az oltárszárnyak itt is kétkét mezőre vannak osztva és arany lapjaikra Szent István, Szent László, Szent Imre herczeg és Szent Benedek alakjai vannak festve. A négy középkori modorban festett kép ügyes műkezelésről tanuskodik. A szárnyak külső lapjait zöld szinü alapra festve Szent Adalbert, Donát, Kristóf, Borbála, Erzsébet arczképei, az «Üdvözlet», «Látogatás» genre-képek diszitik, melyek szintén kitünő ecsetre vallanak. Az oltár ormozatán Szűz Mária koronázása, a Megváltó és Sebestyén szobrok állanak. Ennek az oltárnak megfelelőleg a néphajó keleti falához van támasztva a «*Három szent király*» oltára, melyről már az 1478-iki templomszentelési okmányban is említés történik. Mérete majdnem azonos az előbb leirt oltárral. Középszekrényében a «*Három keleti bölcs imádja a kisded Jézust*» hagyományos felfogásu szines fa-szoborcsoporzata van elhelyezve. Ez oltáron levő szárnyképek és szobrok szintén *Veit Stows* krakkói iskolájából kerülhettek ki. Az oltárszárnyain belül arany lapra a Megváltó, Keresztelő Szent János, Péter, Pál apostolok, a külső lapon csillagos kék alapon Szent Márton, Miklós, Alamizsnás János, Márton pápa, Remete Antal, István király, Imre herczeg, páduai Antal alakjai vannak festve.

A szentélyt a néphajótól elválasztó «arcus triumphalis» baloldali pilléréhez támasztva áll a «*Szent Mihály főangyal oltára*», melyről szintén a sokszor hivatkozott 1478. okmányban történik említés. Sokkal kisebb, mint az előbbi oltárok, predellája fölött nem oltárszekrény emelkedik, hanem festett oltárszárnyak vannak kiterjesztve. A táblafestmény magassága 1.62 méter, szélessége 1.70 méter. A középső táblán gránátalma mustrázatu arany alapra Mihály főangyal alakja van festve, mely *a középkori góth műfestészet egyik ritka remeke*. Az angyal albával, stolával és dús redőzetü ruhával van ábrázolva, kezében mérleget tart, melynek egyik serpenyőjében egy ördög, a másikban pedig egy lélek van. Az angyal ruházata, alakjának felfogása a XIII. századbeli izlést tünteti elénk. E régi kép szerzője azonban mindeddig ismeretlen. Ezenkivül igen becses régiségeit képezik a templomnak az épségben maradt régi szőnyegek, a padok. Zápolya Imre, Zápolya István grófok, Hetesi Pethe Márton volt kalocsai érsek, Várallyi Szaniszló, Balogh Miklós, Sigray János volt szepesi prépostok síremlékei, stb., melyek a régi monumentális szobrászatot képviselik, továbbá a néphajó oldalfalain elhelyezett régi nevezetes férfiaknak szintén restaurált halotti táblái és gyászlobogói, melyekkel azonban itt tér szüke miatt tüzetesebben nem foglalkozhatunk.

De meg kell emlékeznünk még a székesegyház egyéb műtárgyai mellett az *1317*. évben készitett *tempera falfes ményről*, mely mai napig teljes épségben látható a templom régibb, átmeneti műizlésben épült éjszaki körfalán. Erről mondja Ipolyi, hogy «általán ritkitja párját az egész műtörténetben, mig hazai műemlékeink között eddig páratlanul áll.» Ugyancsak a tudós főpap véleménye szerint ez a tempera-falfestmény az *ó-olasz*

«Szent Mihály» középkori táblafestmény.
Oltárkép a szepeshelyi székesegyházban.

sienai iskola műve és azt különösen *Simone Martino* kitünő mester iskolájával hozza kapcsolatba, ki csakugyan *Róbert Károly* király családjával szoros viszonyban állott. E kép a rozgonyi csata emlékére van festve, melyben Róbert Károly Csák Mátét a szepesi nemesek és szászok valamint a Szent-János-lovagok segélyével leveri. A kép körülbelül 5 méter hosszu és 2 méter széles. Közepén aranyos támlás széken a Madonna ül, karján tartva a kisded Jézust; fejét fátyol borítja és fölötte valamint szent fia feje fölött fénykör van festve. A «Madonna» jobb oldalán *Róbert Károly* király térdel, fején koronával, kezeit imára emeli. A mögötte levő ablakon az Anjouház lilioma díszlik. Mellette térdel *Semsey Frank Tamás* szepesi várnagy. Balfelől *Tamás* esztergomi érsek térdel, koronát ajánlva fel az Istenanyának, mellette *Henrik* szepesi prépost (1316—1322.) térdel, ki ezt a képet csináltatta, miként a feliratból is kitünik. Különben minden alak fölött ott van a neve annak, a kit ábrázol. Körülbelül az érsek és a prépost fejei között pedig a következő vers olvasható góth minuscula betükben, u. m.

Ad te pie suspiramus,
Si non ducis deviamus,
Ergo doce quid agamus
Virgo mei et meis miserearis
Anno Domini 1317.

Ipolyi szerint a festmény becsét emeli, hogy ennek a votiv-képnek történeti, sőt politikai jelentősége van, a mit más középkori votiv képek nélkülöznek.

III. A szepesi székesegyház restaurálása Császka György püspök által.

A szepesi püspökség kilenczedik főpapja, *Császka* György, 1874. szeptember 2-ikán foglalta el püspöki székét, melyet Samassa József egri érsekké történt kineveztetése folytán üresen hagyott. A szivjóságáról és a művészetek iránt határtalan szeretetéről és áldozatkészségéről ismert Császka György püspök alig hogy körültekintett ősrégi székesegyházában, rögtön megérlelődött benne a gondolat, hogy a templomot és a benne felhalmozott temérdek műkincset, melyeket a mindent elkoptató idő annyira megviselt és a hiányos műizlés mindenféle stilben összevissza toldott-foldott, kijavíttatja. De ennek a nagy munkának költségei mind a saját vállaira nehezedtek, mivel a templom majdnem teljesen vagyontalan. Ámde a szepesi püspökségnek szerény jövedelmi forrásai vannak és csak a mellett a szigorú és józan gazdálkodás és okos takarékosság mellett, a milyent Császka György püspök folytat, ki jövedelmeiből saját személyére költ legkevesebbet, kerülhetett ki az a sok ezer forint, melyet a templomnak körülbelül négy év óta folyó restaurálása felemésztett. De nemcsak a temérdek költséget fedezte a sajátjából, hanem ő volt éltető lelke az egész restaurálásnak, melyre a legnagyobb gonddal felügyelt és magas művészi képzettségével és bámulatos finom műérzékével nagyban hozzájárult a restaurálás sikeréhez.

Mindjárt püspökségének első éveiben egy remekművü góth stilü keresztelő-kúttal ajándékozta meg a templomot. A gyönyörü faragású kehely-alaku keresztelő-kút, mely 2 méter magas, a Zápolya-kápolnában van elhelyezve és valódi ékes gyöngye az egyház kincseinek. A rajta levő finom faragásu «Megváltó keresztelése» szoborcsoportozat különös figyelmet érdemel. Majd évek hosszu során át a legapróbb részletekig megállapitotta az egész templom restaurálásának tervezetét és 1888. év elején hozzáfogott annak keresztülviteléhez, kezdve a templom belsején, a szentélylyel. Sime most négy évi szakadatlan munka után, a templom belsejének diszitése ez év nyarán teljesen be levén fejezve, az előbbi kormos, meszelt falak helyett rendkivüli kellemes hatású, díszes csarnokot látunk, a melynek berendezése, felszerelése és díszitése a tiszta csúcsíves izlésben, a legtökéletesebb összhangban vitetett keresztül.

A templom szentélye boltozatának freskóban való kifestésénél a pozsonyi koronázási dómot vették alapul, azon tervrajzok szerint, a melyeket Lippert a pozsonyi dóm részére készített. 1888. április 9-én kezdték lebontani a főoltárt, melyet 1680. évben renaissance stilben renováltak, az eredeti remek góth stil rovására. Most a lebontásnál ismét napfényre került *a régi oltárszárnyak hátlapját diszitő, középkorbeli 12 passio- és szent-kép*, melyeknek egy része több, mint kétszáz esztendeig el volt födve, mivel a szárnyakat kinyitni nem lehetett. Ez valóságos kincsleletnek tekinthető, mivel ezek a szép felfogásra valló képek a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak. Ily teljes gyüjteményt pedig tudtunkkal sehol sem találtak eddig. Ebben a festményciklusban meg van örökitve a hitbuzgó középkor felfogása Krisztus kínszenvedésének egész nagyszerü drámájáról. Igazi forrástanulmányul szolgál nemcsak a művészeknek, hanem az egész katholikus kultusznak.

A szentélyből a főoltár és a többi felszerelés eltávolíttatván, *Daberto* Felix fresko-festő, ki a szepesi püspök udvarában 1876. év óta állandóan alkalmazva van és az egyházmegye több régi templomának festményeit kijavította, 1888 juniusban kezdte meg a szentélynek friss vakolatra való freskó-kifestését, melyben *Hanula* József liptómegyei születésü fiatal festő, Lotznak egyik jeles tanitványa segédkezett, ki Császka püspök költségén tanult és nála nyer alkalmazást. Midőn a kifestésbe fogtak, Lotz, a püspök által felkérve, személyesen megvizsgálta a freskomunkálatokat és megelégedését fejezte ki. A szentély kifestésével 1889. év tavaszán lettek készen és ekkor felállitották a *Ruprich* Károly budapesti műasztalos által készitett góth főoltárt, melynek tervrajzait báró Schmidt Frigyes, a pécsi székes-

egyház restauratora felülvizsgálta. Ennél az ujonnan épített főoltárnál felhasználták a régi góth stilű oltárszárnyakat, melyeket a középkori nürnbergi német festészeti iskolából való és imént említett magas műízlésű képek diszítenek, továbbá a halottaiból feltámadt Megváltó, a boldogságos Szűz és a két oldalt felállított Szent Márton és Szent Miklós püspököknek ősrégi fából faragott, de ujólag kifestett és megaranyozott szobrait. A régi faragott kőoltárasztalt szintén meghagyták, de két oldalt újabb kődarabok hozzáadásával meghosszabbították. Régi a főoltáron levő Szent Ágoston és Szent Gellért szobor is. A többi rész azonban egészen ujonnan készült. Az impozáns, tiszta góth stilben helyreállított oltáron szent Jusztin, Theodora, Modestus, Jucundiánus, Gaudiosa és Viktor ereklyéi újonnan készített, gyönyörü góth stilű ereklye-tartókban vannak elhelyezve.

A szentély kiváló diszét képezi az öt óriási (11 és fél méter magas) üvegfestmény, melynek

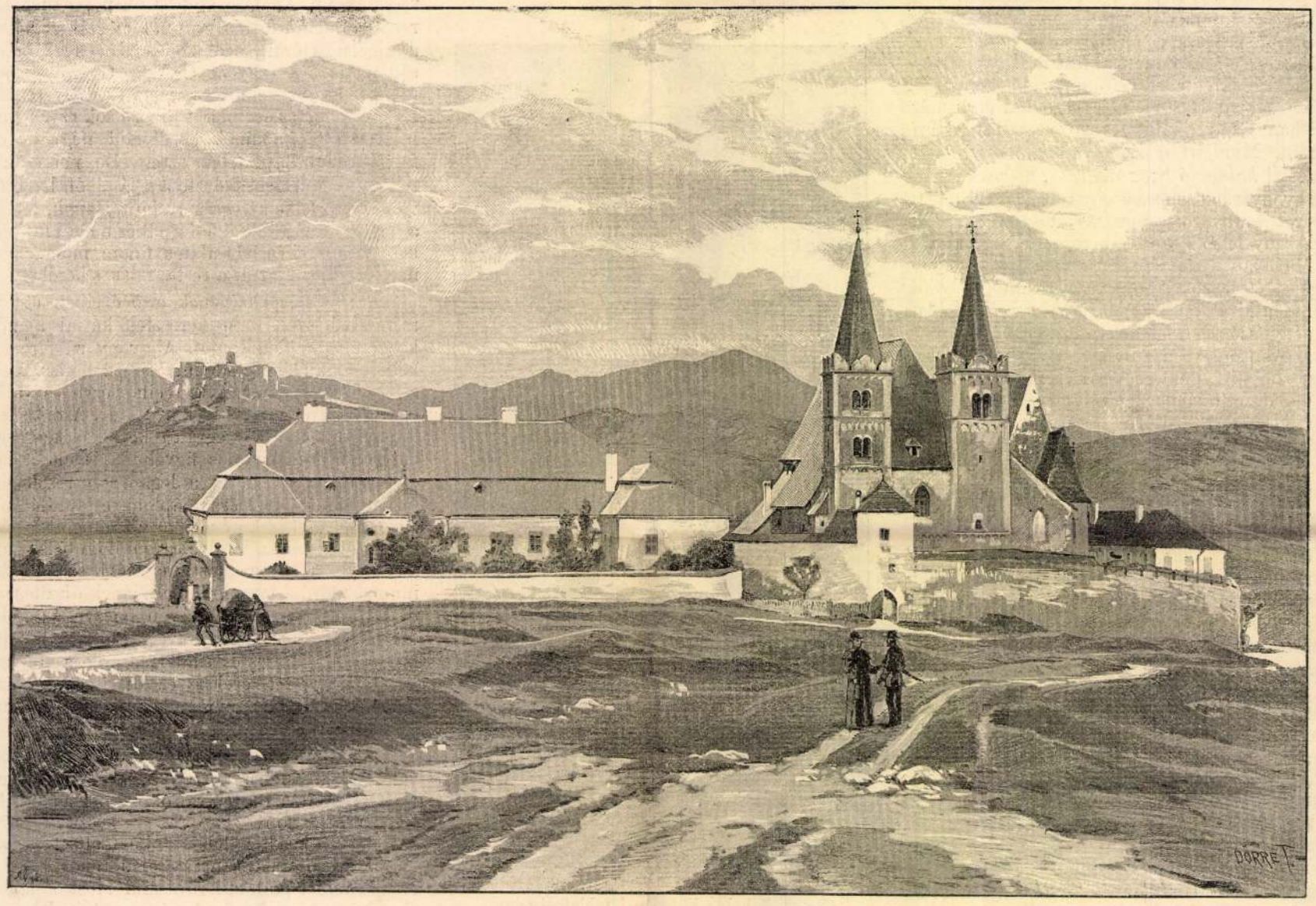

A SZEPESHELYI PÜSPÖKI PALOTA ÉS A SZEPESHELYI SZÉKESEGYHÁZ.

Dörre Tivadar rajza.

legkisebb részletei is *Császka* püspök utasításai nyomán készültek. Tárgyai a következők: Kezdve az evangeliumi oldalon, az ablakon Szent Márton, a templom patronusa, lóháton, katona-ruhában van ábrázolva, midőn köntösét kardjával ketté vágva, megosztja a koldussal. A következő ablakon Szent Márton már mint püspök van feltüntetve, abban a legendaszerű jelenetben, midőn mise közben egy angyal visszahozza neki azt a pontifikális keztyűjét, melyet imént a templomba jövet, egy kolduló sebesültnek keze befödésére odaadott. A harmadik figurális ablakon Szent Márton püspök holttestének beszentelése van lefestve, művészi kivitelben. A gyönyörű színvegyülékkel összeállított csoportozatban tizenöt alak vehető ki. Az utolsó szentélyablak tárgya a székesegyház helyreállítójának védszentje, Szent György vértanu lóháton, a mint a sárkányt legyőzi.

Az ablak legalsó osztályában Császka György püspök térdelve imádkozó alakja látható püspöki «cappa major»-ba öltözve. Egyik oldalon a püspöki czimer, a másikon pajzsra irva a következő sorok olvashatók: «Suscipe Domine opus gloriæ tuæ dicatum a servo tuo Georgio Császka Episcopo Scepusiensi». (Fogadd uram, e dicsőtők az apsis falában. A szentélyt a néphajótól igen diszes újonnan vert vasrácsozat választja el, mely Lippert tervei szerint készült.

A néphajót szintén gyökeresen átalakították és feldiszitették. Falait és góth boltozatát Daberto és Hanula tempera-modorban újból festették ki. A néphajóban most csak három középkorbeli góth oltárt hagytak meg. A «Haidokló Szűz oltáráról» a góth stillel ellenkező toldásokat eltávolították és az imént leirt Veit Stows-féle gyönyörű szoborcsoportozatot újból kifestették és megaranyozták, hiven eltalálva a régi modort. Ez oltáron csak a Péter és Pál apostolok szobrai újak, a többi mind a régi, eredeti, de remekül kijavítva. Ugyanigy kijavították a «Három király» oltárt is, melyet a nyugati főbejárattól visszahelyeztek a néphajó keleti falához. A középszekrény felső két szegletét elzáró diszítmény, a szekrény és az oltárszárnyak feletti diszpárkányzat, valamint a magas ormozat egy középső nagyobb és két kisebb diszfülkével együtt új. A szentélyt a néphajótól elválasztó baloldali falpillér mellett levő «Mihály főangyal oltárán minden régiséget épségben megőríztek, de az egész oltárt stilszerűleg kijavították, megaranyozták.

A szobrászati új munka Dél-Tirolból, Demetz szobrásztól való, míg az oltárok régi hiányos szobrainak kijavítását *Jancsek* F. liptómegyei fiatal, tehetséges képfaragó eszközölte.

A néphajó egyik kiváló diszét képezi az új góth stílü predikáló szék, melyet *Ruprich* Károly budapesti műasztalos készített. Az új szószék a szentély diadalivének jobboldali falpillére mellett áll és hatsarkú mellvédjének négy mezeje a négy evangelistának mellszobraival van diszítve, ormozatának díszfödélzete alatt pedig a «Jó pásztor» szimbolikus szobra foglal helyet. E szószéken, valamint a Császka György által restaurált oltárokon a művészetek kiváló barátjának a jeles főpapnak czimere van elhelyezve. A néphajó kifestésénél érintetlenül hagyták a föntebb említett 1317-ből való hires temperafestményt, melynél csak a keretek egyes hiányait igazították ki. De a főtemplom és a Zápolya-kápolna orgonái egészen újak, Ruprich Károly az orgona-karzatnak is igen díszes új korlátot készített. A főtemplom orgonájának költségeit a szepesi káptalan viselte, mely ezzel ohajtott hozzájárulni a restauráláshoz.

A templom külsején szintén több rendbeli gyökeres változást eszközöltek. A támpillérek, ablakkeretek, párkányzatok elkorhadt kövei kicseréltettek. Az 1706-ban renaissance stilben épült sekrestye góth-stilben lőn átalakítva. Az éjszaki oldalon levő kisebb kapuzat elé remek góth stilben teljesen új kápolnaszerű előcsarnokot emeltek, mely most a székesegyház egyik legszebb melléképülete. Különben az egész éjszaki, keleti, déli oldal-fal, mely törött kőből van építve, új kőszerű vakolatot nyert. Még hátra van a nyugati főhomlokzat és az ikertornyok restaurálása, mely régi román modorban fog megtörténni. A templom külsejét Husszy György magyar építész restaurálja, ki Stuttgartban végezte az öt évi építészeti tanfolyamot.

Igy tehát több évi szakadatlan munka és temérdek pénzáldozat árán hazánknak ismét egy régi műkincse lőn megmentve a késő századok számára.

Dr. Dolenecz József.

Szepsi-Kálnoki unitárius

templom és fatornya a

XVII. századból

Pásztortűz 1929.

szept. 22.

Köppel.

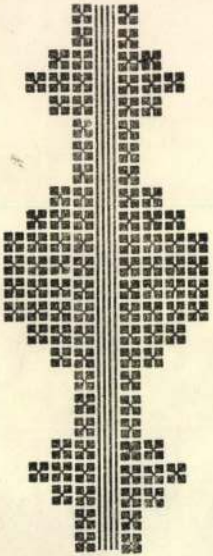

H. T. B.

Szeged ——, 1936 g

1936 március 16-

—— váltónál fogva Kender

—— Egyszer

értéke arúban teg

—— Sándor Tamás

—— Budapest ——

fizetendő —— Kolozsvárott

Szepesófalú

Szepes:

r. k. templom / Myskovszky 1892.

1) alapraj 1:100

2) hosszmetszet. "

3) keresztmetszet és nyugati oldal a

4) deli oldal 1:100

5) Távlati kép festett.

6. körmesablak és ajtó 1:10.

7. Keresztelő kút vezetmárvány - 1:5 és kitvallkő és szárkő

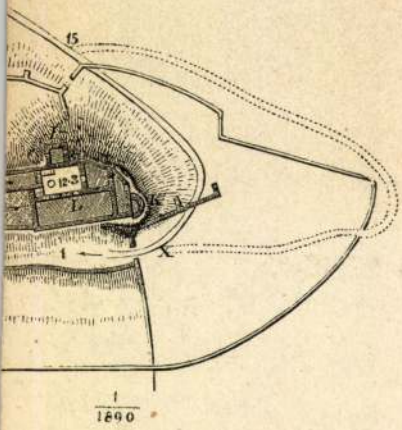

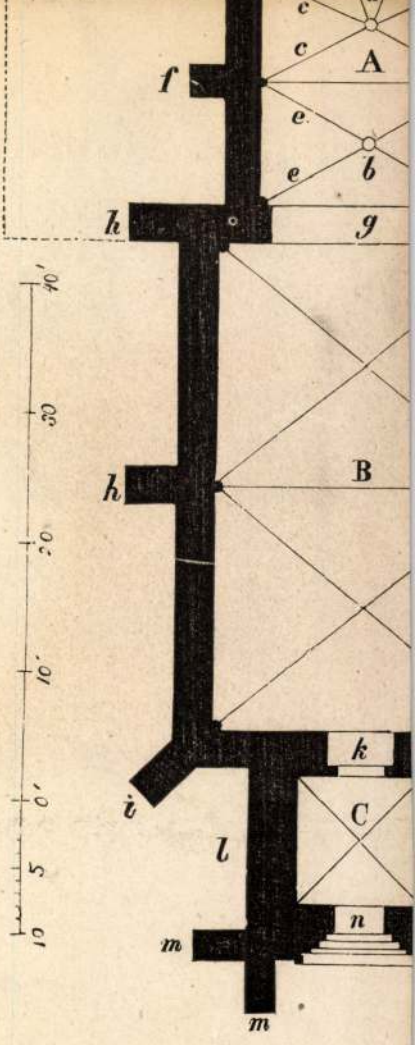

18.

Szepesolaszi

[3]) Schréter Károly szepesolaszii ev. lelkésznek 1887. Késmárkon kiadott „Kurzgefasste Kirchengeschichte der evang. Gemeinde A. C. Szepesolaszi" cimü munkájának 32—33 oldalain.

A szepes-olaszi-i városi torony s régi kis templom.

A Vasárnapi Ujs. mult évi 42-ik számában közöltük Szepes-Olaszi régi bányaváros és a XVI. szepesi koronaváros egyikének ismertetését. A mi e szép vidéken fekvő város eredetét s multját illeti, erre nézve az ott elmondottakra utasitjuk az olvasót. Az elég csinosan épült kis város jelenleg mintegy 3000 lakossal bir, kiknek foglalkozása leginkább a földmivelés, de mellesleg mesterséget is üznek.

Lapunk ugyanazon számában közlöttük rajzát az ottani nagyobb kath. templomnak, mely egy kis dombon áll, bástya alaku tömör falakkal van bekeritve s bizonyos alsóbb rendü góth stylben van épitve. Ugyanakkor megigértük, hogy e városkának még egy régibb épitészeti nevezetességét fogjuk bemutatni. Ez azon kis templom, melyet mellékelt képünk ábrázol.

A város közepén áll ugyanis egy az idők viszontagságai által felette megrongált városi torony, egy aggkórban szenvedő órával, melynek mutatóit ide s tova hánytorgatja az eső és fergeteg s melyben a számoknak is már csak helye látszik itt-ott. A torony aljához testvéri egyetértésben támaszkodik a városi korcsma s egy düledező régi kis templom, oly meglepő ellentéttel, melyet már régen iparkodnak megszüntetni a város atyái, a mi azonban még mindeddig nem sikerült. A mult és jelen összefüggését, a szellem és anyag ellentétét tanusitja még mindig a torony által egybekötött régi templom és ujabbkori korcsma.

Szepes-Olaszi-i városi torony s régi kis templom.

kérdé birodalmának jelenlevő oszlopait: az iratot kezébe
„Vajjon meg lehetne-e még védni a Tuile- lemondásom. V
riákat?“ hoz.“ Egy kis vo
„Igen“ felelelé két három vontatott hang. magához az irat

Szepesolaszi

Pretorium

MMÉE kösl

1913. 446 l

Szepesolaszi vk.
templom gótikus
Hallenna

l.

Magyar Művészet
1934. 83. l.

73–

473. Klaas, Carl (osztrák festő, 1815–1894): Hintázó olasz tájmarás. Vászon, olaj, 70×85 cm.

Szepesolaszi

Drejes.

Várostára
iskápolnája.

Miskovecky. 1875.

1) Talapraga 1:100. Lásolatiskép.

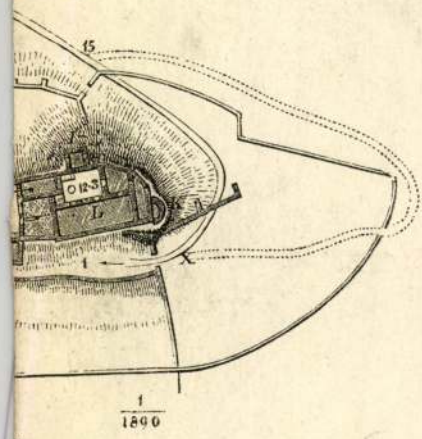

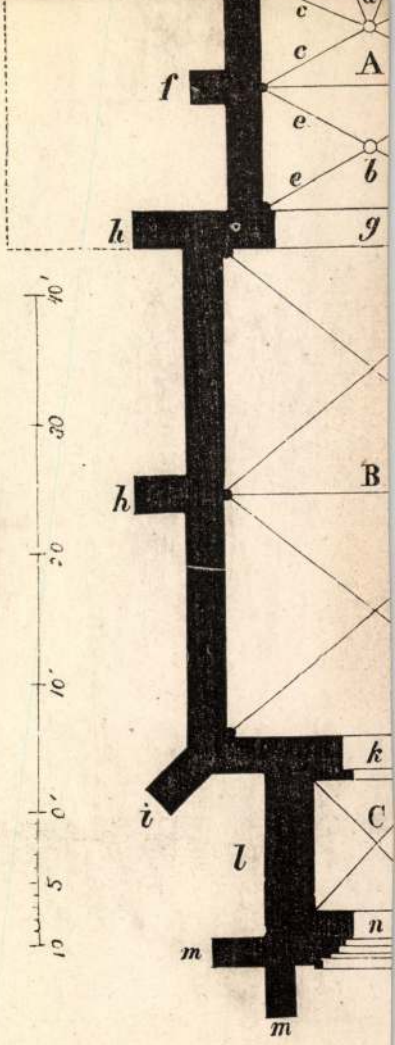

r.

Szepesolaszi rk.
plébánia templom

Div. Felsőm
362-1-

broussonetia papyrifera

papireperfa

Szepesolaszi régi

pretorium

l.

Dr. Fekete

364. l.

Butea monosperma
Ficus religiosa
acacia arabica
~~Bz~~ zizyphus jujuba

---

indiai lakkfàk

Szepes-olaszi városi
toronyai régi kis
templom

kepe repr

Nagy Magyrép
II. r. 374, l.

Szepesolaszi kath.-
templom
kepe
n. o. 375. l.

ROK

,

m.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

Franciaorz.

MESTER

Francia mester

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

omyal. Savonnierkő. A talap-
liziti; az utcától öntöttvas rács
folyamán igen megrongá-
a gellérthegyi víz medence
fel, helyébe karazti köből
ta került.

Szepesolaszii vk. plébánia templom a Mária templommal

Kepé repr

Kisszikelhath Magy

972. l.

Raticsan, kápolna

1

Szepesolaszi feszület

1520-22

Repr.

Kampkörejkfaszobr.

273. l.

Szepesolaszi német pretorium és Mária Nápolna

Repr.

Brückner Győző dr

A szepesi szász nép. Nemzetiségi Ismertető Könyvtár. III. k. Bp. 1913. 128. l. mellett.

Szepesolaszi bronz-
keresztelő Eut
1497. ből

Répr.

Pajdussák 24 l.
melléklet.

53. Rimini . . . . . 1000.—
54. Női fej . . . . . 450.—
55. Bor . . . . . 450.—
61. Nervi . . . . . 450.—
62. Florenzi emlék . . . . . 450.—
63. Caroussel . . . . . 450.—

Vass Elemér

56. Női fej . . . . . 500.—
57. Vitorlások . . . . . 700.—
58. Rivierai táj . . . . . 800.—
59. Domboldal . . . . . 550.—
60. Virágcsendélet . . . . . 600.—

Szepesolaszi templom

keresztelő medencéje

1497-ből. Lenti
sorzó véleménye sze-
rint Magister Johan-
nes de nova villa, vagyis
Wagner János iglói
harangöntő műve.

Pajdussák 35. l.

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula
író urnak

Budapest

XI. Lágymányosi utca 16.

Szepesőr mihály. Szepesm.

Grünvalszky kaplán szprada.

1) várlat Pacskolatok 1875 ből.

akerentkutról – 23 db

16.

17.

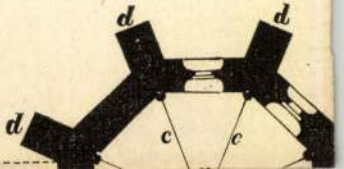

A keresztre feszített Megváltó kezeit átkaroló angyalok szájából pedig ugyane költő szavai visszhangzanak:

»Flecte ramos arbor alta, tensa laxa viscera,
Et rigor lentescat ille, quem dedit nativitas,
Ut superni membra regis miti tendas stipite.«

Mily hatású lehetett e kép, már nagysága is gyaníttatja, mert mintegy 4 □méternyi. Színezése a 13-ik századi képekkel egyenlő, t. i. a szívárvány barnás színhangulata. Myskovszky úr nem késendik beküldeni legközelebbi napokban másolatát. Szívesen megirnám annak idején a czikket a rajzhoz, különben jelen soraimat is használhatja föl az Értesítő.*)

Most még helyreállítási munkáimról. Három hét óta dolgoznak az ácsok, kőfaragók, kőművesek s egyéb munkások, mintegy 60 ember. Szerencsésen fölraktuk a középhajóra a metszett párkányzatot, a födélszéket, melynek léczezését ma fejezik be. Jövő héten kezdjük rakni a cserepet, melynek egyrészét mázzal vonatom be, hogy tagosítást eszközölhessek a tetőn ; több tetőablakot is csináltatok, ugyanezt akarván az által is elérni. Azokra, valamint a támpillérek csúcsára is keresztvirágot tétetek, s így templomom egészen más alakot kap, méltót régiségéhez képest. Az üvegfestmények a 6 szentélyablakra Innsbruckból, Neuhausertől törés nélkül érkeztek meg, kiváló szépségűek s becsületesen dolgozvák.

Dr. Vajdovszky János,
szepes-olaszi plebános.

Ujabb római feliratos kövek.

I. Folyó évi márczius első napjaiban, Ó-Buda lelkes kapitánya, t. *Lomniczy Endre* úr figyelmeztetett az ujabb ásatásokra, melyek a *Krempel-malommal* szemközt fekvő *Papföldön* eszközöltetnek.

Ortvay Tivadar és *Zsigmondy Gusztáv* barátaimmal a hely szinére kirándulván, — láttam mily gazdag aratás vár m. n.

---

*) Íme örömmel megtettük, s kérjük majd a bővebb leirást is. *Sz.*

muzeumunkra, ha, amint tervezve van, a köztemető oda fog áthelyeztetni. A többi kiásott, és már a városházára át is vitt tárgyak közt láttam egy 0·09 hosszú, és 0·02 széles vastag téglát, melyen fordítva ezen bélyeg fordul elő :

ꟻA II ꟼƎꟻ, olvasd : LEGio II-da ADiutrix;

továbbá egy előttem ismeretlen rendeltetésű kőlapot, melynek mostani hossza : 0·28, magassága 0·10, vastagsága 0·08. A kőlap mintegy kerekíves hidlábakat mutat, melyek fölött ezen irástöredék áll :

////III · XIIII · XV XV////, talán : XIII · XIV · XV · XVI . . .

Kivánatos, hogy ezt valaki megfejtse!

—

II. Évek óta ismeretes előttem azon két római feliratos kő, mely a *magyar-óvári* várkapu oldalába van befalazva; de mész által annyira el volt takarva, hogy alig lehetett elolvasni. *Müller Alfred*, gazdászati gyakornok ifju barátom, szíves volt ugyan nekem mind a két kőről pacskolatot küldeni, de minthogy mégis némi kételyeim voltak, május 3-dikán *Lébenyből Óvárra* rándultam s a köveket mosatván és a mésztől tisztíttatván, rólok ezeket írhatom :

1. *Kőtábla.* Egész magassága 0·1; hossza 0.53; iráslapjának hossza 0·29; oldalain fülekkel van ellátva. — Az első sor betűi mag. 0·04; a másodiké 0·42, a 3-diké 0·03.

Lelhely: alkalmasint *Petronell* (Carnuntum) a honnan a római kövek már régóta mindenfelé szállíttattak; de lehet, hogy Óvárott is, mint a Carnuntumtól nem messze eső telepítvényen találták.

Felirás :	*Olvasás :*
1. LEG XIIII G M V	LEGionis XIIII-ae Geminae Mar-[tiae Victricis
2. / F · FANNI	Centurionis Fabii FANNIi
3. MAXSIMI	MAXSIMI.

Jegyzet. A betűk szabálytalanok, düledezők.

2. A másik kőnek *méretei.* Egész magass. 0·23, széless. 0·56. — A betűk 0·045—0.043 magasak.

— Jól van.

— Nem, nem : ellenkezik ön. Beszéljen hangosan.

— Ah Alfred! ez illetlen. Mit gondol? Nem magunk vagyunk.

— Haha! Hisz ez a „vieux cochon“ alszik.

— Csitt! Ha meghallaná!

— Ha meghallaná, sem értené; mit tudja ez a „rustre“ hogy vieux cochon azt teszi, hogy vén disznó.

Erre aztán nagy ellenkezés közt kivívta Zseminszky, hogy fejét Larisse ölébe tehesse. Larisse gyöngéden letakarta férje szemeit kezével, hogy ő maga se lássa magát ily illetlen helyzetben. Az pedig megcsókolta az arczát elfedő puha kezecskét.

Kimovicz uram abban a nagy bundában boszusan kezdé átlátni, hogy az bizony két szerelmes komédiás, semmi egyéb.

(Folytatása következik.)

A Tisza bölcsője.

(Emlékül a jó máramarosiaknak.)

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

A viski *népélet*, bár nem olyan eredetien magyaros, mint a técsői, a legzajosabb a máramarosi helységekéi között. De a menynyiben nem eredeti, annyival talán hasznosabbá vált reá nézve. Ugylátszik, összeolvadáskor a szász eltanulta a magyartól a jó kedvet, elevenséget, bátorságot, s a magyar a szásztól a fáradhatlan munkásságot.

Nyári munka idején aggon és bénákon, csecsemőkön kivül nehéz valakit találni a falukon. A mely gyerek járni tud, már készen van a mezőn résztvenni, ha nem a munkában, legalább a munka melletti élvezetekben. Nem uralkodik itt az a zordon egykedvüség, mi a napszámra fizetett vagy egykori jobbágyi munkások között. Zene, dal szól s Visk a népdalok egyik születési helye. Álljon itt egy pár a megkapottak közől mutatványképen :

Kertem alatt van egy vad almafa,
Az aljáról lehullott az alma;
Tetejében szól a bús gerlicze:
Szép a rózsám, hogy váljak el tőle? stb.

Hej a viski hegy alatt
Seprik a gyalog utat;
Nekem hiába seprik,
Nem sokáig leszek itt.

Hej a viski Tiszaparton
Rózsa terem minden ágon;
Ott jó szeretőt tartani,
Mert van mivel csalogatni stb.

Este is a zeneszóval, vagy énekelve térnek meg, s aratáskor rendesen a legszebb leányt buzából kötött koszoruval ékitik fel; hosszu pálczára piros kendőt kötnek s ugy vonulnak a falun keresztül a gazda lakára, hol szabad ég alatt várja őket az izletes ebéd. Itt a gazda mindjárt italt vesz elő s a legöregebbnek tölt, majd a többinek is sorban, kik mindannyian a gazdára köszöntenek. Utoljára iszik a gazda maga, ilyenféle mondókával :

„Adjon Isten bő csizmát,
Kis kalapot, nagy bundát,
Bort, buzát, baraczkot, (ez ugyan ott kevés terem)
Hegyes fülü malaczot.

A nyári ismeretség a fiatalság között a lentörés (bukbálás) közben köttetik, midőn a vizparton egyszerre megszólal, méla holdvilágnál a száz meg száz sulyok. A legények aztán az illető helyekre suhannak s tart a vidám csevegés néha éjfélen tul is.

A benső mulatság a máléhántással kezdődik, melyet később a fonókák váltanak fel. Külön fonókáik vannak a nagy- és kis leányoknak; külön a menyecskéknek. Ki ezekben részt nem vesz, gúnyra lyukas teknőt tesznek kapuja elé.

Az öregek fonókájában meséket mondanak vagy olyas históriákat olvasgatnak, melyek „*nyomtattattak ebben az esztendőben.*“ S a vén nyingók (nénék) bár már százszor hallották, a szomoruját ujból végig siratják, néha horkolásig is elérzékenyednek rajtok.

A fiataloknál nem szundikálnak. Itt tréfa tréfát ér. Nevetgélnek, játszanak, dobolnak. Egyszerre kopogtatás hangzik s egy lámpásos Diogenes beállit. „Elindult három hires vitéz látogatóba s bebocsáttatást kér.“ Szól a jelentés. „Szivesen látjuk! Szivesen látjuk!“ — kiáltják minden oldalról. Ekkor három kakastollas álarczos vitéz áll be, arany-ezüst papirral sujtásozva, iszonyu ősi kardokkal. Tánczra szólitnak s egy verbunkkal befejezik a látogatást.

Az éltesebbek meg a disznótorokban, keresztelőkben, menyegzőkben mulatnak; a fiatalok mulatságai a „krécsenek“ és szapulások.

A keresztelöket egyszerüen ülik meg; de a keresztszülő hiven tartja kötelességét s keresztgyermekét ajándék nélkül sohasem látogatja meg. Betegágyas asszonynak szomszédnői főznek.

A disznótoroknál az az eredeti, a hogy a furfangos ész hivatlan vendéggé teszi magát. Két egyén megáll a torozók ablaka előtt; egyik két nyársat reszel össze; másik a harmadikat nyujtja be az ablakon, melyre a bennlevők kötelesek hurkát mit aggatni. Néha azonban a hurka tréfából fürészporral van töltve.

A „krécsenek“ vizenmosások, a hova a leány választottját anyja által meghivja falkafacsarónak. Ez télben járja s a jeges vizben foly a mulatság, még a locsolódás is; náthát még sem kapnak; sőt otthon a jó vacsora után még tánczra is kerekednek.

A lakodalmi szokások is igen érdekesek. Ezekből azonban rövidség okáért csak azokat emlitem meg, melyek az alább közlendő técsőiekétől eltérnek. *)

A kérők tisztes éltes férfiak, számra rendszerint négyen s elmenvén a leányos házhoz, ők egyfelől, a családbeliek szemben foglalnak helyet. A legidősb kérő előadja a szándékot s ha az ajánlott vő elfogadtatik, a leányon a sor, ha ez is igenlőleg válaszol; még egyszer komoly intést kapnak s ha szándékuk mellett megállnak, elkiáltják : „éljen az uj pár!“ s a szülők és a legidősebb kérő megáldják őket, az egymás kezét tartókat.

A kézfogó után a papi kikiáltás ideje alatt jegyet váltanak. Áll ez a vőlegény részéről egy egész öltő ruhából, le egész a kordován csizmáig, melyeket a nő esketője után tulipántos ládája fenekére tesz el, s csak kiváló alkalmakra vevén fel, rendszerint meghagyja, hogy azokban temessék el. Ha sár van s egyházba megy, a kordován csizmát kezében viszi s csak az ajtóban huzza fel.

A menyasszony leendő férjének csak egyetlen bokrétát vesz, melyet saját kezüleg vőlegénye kalapjához tüz.

A vőfélek hivogatása a szokottól csak abban tér el, hogy magukkal egy négy szegletén megfogott kendőt hordanak, melybe minden meghivott háznál tojást szokott eregetni a nem fösvény háziasszony.

Mondókájuk ez : *Az első* :

„A mi atyánkfiának Kis Andrásnak szivét
Felinditá az Ur szent házasságra,
S hivatja általunk öröme napjára
Szegény asztalához ebéd s vacsorára, —
Elvárja szivesen egy kis mulatságra.“

*) E népszokások nagy részét Krüzsely Bálint volt tanitványomtól vettem. *Sz. K.*

Erre belevág *a második* :

„Én is tisztelettel kérem, meg ne vessék
Szives hivásunkat, sőt inkább szeressék :
A lakodalomba eljönniök tessék,
Hogy a gazdánk szive örömmel beteljék.“

Az esketőre külön mennek a felek, oly nagy számmal, hogy az utczát átfogják. A vőfélek rigmusokat kiáltoznak, melyek akkor idéznek elő nevetést, ha minél vadabbak. p.

„A ki kinéz az ablakán
Tájog nőjjön a homlokán.“ Vagy :

„Ez az utcza olyan helység,
Körülvette már az inség;
Égeti az Isten tüze,
Mert sok rosz lány lakik benne.“ Vagy :

Átalmentem a Tiszán
Kétkerekü talyigán,
Visszajöttem a Tiszán
Csupa tiszta mezitláb. stb.

A czigány jövet-menet folyvást huzza. De esketés után mindkét fél hazatér. Ekkor a vőlegény vőféle elmegy megkérdezni, ha lehet-e már menni a menyasszony után?

Itt már a násznagy urakat hosszu, tövises rózsaszárakból dohányozva találja; a szárakról tökmagfüzér s szöszbojtok csüngenek, s midőn a vőlegény násznépe megérkezvén, a kapuhoz ér s bebocsáttatást kér, nagy dölyfösen talányokat adnak fel, s ha meg nem fejtik, órákig elkötődnek velök; néha vissza is küldik az egész násznépet s a visszatérők közől igyekeznek valakinek a kalapját elcsipni, mi ha sikerül, a visszatérőt megkötözik lánczczal, a mi nagy gyalázat.

Másodszori visszatérésre már kevesebb a kötekedés, mely hihetőleg abból ered, hogy a menyasszonyt az akadályok által mintegy becsesebbé tegyék, s akkor a két násznép együtt tér a vőlegényi házhoz.

A menyasszonyt a vőfél vezeti be ilyeténképen :

„Tisztelt násznagy urak, minden ide nézzen,
Milyen friss menyasszonyt tartok itt e kézen,
Kinek még csak tegnap sem volt koronája
A milylyel most ide eleinkbe álla.
Adjon Isten neki ehhez egészséget
Kedves hü párjához *vele* *) szeretetet.
Násznagy ur is éljen szelid békességgel,
E sásos üvegből **) igyék egészséggel.“

Ezzel a násznagyra köszönt s elrikkantja magát : „Huzd rá czigány!“ Ekkor aztán minden tánczra pendül, miközben a tréfás versek ujra előkerülnek, mint p.

„Édes anyám csodálkozik
Hogy a fia bolondozik.“

Juju, juju, jujuju!
A nadrágom kétágu!

A kinek most kedve nincs,
Annak egy csepp esze sincs!“ stb.

A menyasszony-tánczot ugy történik, mint alább a técsőieknél.

Egyszerre megszünik a zene, a nép kivonul az „első szobából“, mely egész körül hirtelen asztalokkal és padokkal lesz körülvéve s midőn ez el van látva a szükséges ékitményekkel, a vőfél a következő mondókával hivja meg a közönséget ***) :

„Uraim, az asztal meg vagyon teritve,
Kés, tanyér, kalánnal, villával készitve;
Jönek az étkek is most mindjárt sorjába,
Ez a sok legénység nem áll itt hiába.
Nehogy az asztalon az étel meghüljön,
Felmelegitése dologba kerüljön:
Tessék uraimnak helyre telepedni,
Ugyis a muzsikus kezd megmelegedni.
Én, mi tőlem telik, mindent elkövetek:
Jó apetitussal egyék kegyelmetek.“

*) Azaz mindkét részről.

**) Pálinkás üveg sással bevonva. Ez az egy, mi az egészből kimaradhatna.

***) Ezen különben nem nagy belértékkel biró versezeteket azért közlöm, mert miután sem Erdélyi J., sem Kriza gyüjteményében meg nem találtam, alkalmasint e vidék szüleményei. *Sz. K.*

*

Vas. Ujs. 1863.

Erre a férfiak egy, a nök más oldalon helyet foglalnak s ha az étel még nem jönne, az ifjak kenyérrel dobálnak; az öregek a sásos üveget járatják körül, miután azt egyikök ekképen felköszöntötte :

„Igyunk, násznagy uram, szerencsés éltéért,
Lakadalmi népnek jó egészségéért;
Vőlegény, menyasszony hív békeségekért,
Szüleiknek rajtok való örömükért Vagy:

Senki most e házban szomoru ne légyen,
Kinek tele üveg a kezébe mégyen;
Abból az ételre apetitust végyen
Ki pedig nem iszik, két garast letégyen.“

Majd az étel (leves) is megérkezik, melynek ajánlatára sokféle „rigmust“ tudnak.

A menetet a vőfél vezeti ilyforma mondókával :

„Itt van hát az első tál étel, elhoztam,
De hogy el ne essem, folyvást imádkoztam;
A szakácsesal jól megfüszerszámoztattam,
Bors, sáfrány, gyömbérrel, sőt meg is sózattam.

Örvendek, ha tálat viszek ki üresen,
Ugy a vendég gyomra nem lészen üresen.
Lássanak hát hozzá, uraim, jó frissen,
Jó apetitussal kivánom szivesen“ stb

Ilyenféle beajánlás többvanbirtokomban, de nem akarom velök fárasztani az olvasó figyelmét.

Tanulság népismei szempontból belölök az, mit ugyis ismerünk : *egészséges kedély.*

Második tál étel a töltött káposzta, melynek beajánlása többféle. Álljon itt a sok közül, miket ily alkalommal elmondani szoktak a következő :

„Itt a jó káposzta a friss disznóhussal,
Jól megeszkábálva, mint a szekér gúzszsal:
Egyenek csak ebből, uraim, gusztussal,
Legyenek mind végig jó apetitussal.
Ez a magyaroknak hires eledele,
Melyet, ha valaki jó izün lenyele,
Nem lesz annak az nap semmi veszedelme,
Sőt inkább távozik minden ő félelme;
Ugy örül jó gazdánk, ha vendégi esznek,
Jó nagy porciókat ebből is kivesznek“ stb.

A harmadik tál étel a tejes kása, melyet igy ajánl a vőfél:

„Jövök még ez egyszer Isten áldásával,
Jól megtört, tejben főtt szép vajas kásával,
Társaim utánam ennek a másával,
Kinek kése nincsen, vájja az ujjával.“ (Ez csak tréfa.)

Ezután a szakácsné elégett kezére és a muzsikus szakadt húrjára foly a kéregetés, mig az asztalt végül oly rigmus rekeszti be, melynek e vidékiségét elvitatni nem lehet. Történik ez a savanyuviz beajánlásánál ekként:

„Tessék a korsóból inni jó borkutot, *)
Jó erős, jó hideg, — ide nem rég jutott.
Értte a pajtásom csak keveset futott,
S a kicsiny futásban vagy ötvenet bukott.“

*) Valódi latin szókötési fogás: borkút a borviz helyett; „totum pro parte.“

Ez az utolsó versmondás. Aztán ujra kezdődik a táncz, mely néha másnap is tart, — régebben az egy hétig tartó lakadalmak sem voltak ritkák.

A házaspár külön szokott költözni; a fiut atyja tehetsége szerint kiállitja a gazdasághoz; a butort a menyasszony viszi.

Első pár héten a menyecske sehova sem jár, nehogy hazajáró lélekké váljék.

Mindezek mutatják, mennyire életeleven és derék nép ez, s mennyire képes kifogyhatatlan kedélyénél fogva nehéz időkben is mulatságot találni.

De boldog és egészséges is. Valódi gyönyör a csinos tojásdad arczu leánykákat, menyecskéket mezitláb, honi s házi szőtte ruhákban, vékony, világos kendővel beárnyalt, vagy férfi szalmakalappal fedett, kipirult arczczal dalolva dolgozva látni. Férfiak, nők értelmes és erkölcsös társalgást folytatnak; a fiatalság játéka is tréfás, de sohasem illetlen.

Tessék e népet Helvétia kretinjeivel, Bavária lakóival, sőt talán közelebbi, nagyigényü népségekkel is latra vetni!

(Folytatása következik.)

A szepes-olaszi-i kath. templom. — (*Myskovszky* rajza után.)

Szepes-Olaszi.

(Wallendorf.)

Szepesmegyének egyik legszebb vidékén fekszik Olaszi, régi bányaváros s a XVI szepesi koronaváros egyike. Épen azon szögletben találjuk, hol a Branyiszkói hegylánczolat a Királyhegy (Kralová hola) legkeletibb ágaival érintkezik, s a Hernád az utjába álló hegytömegek között utat tör magának. A Hernád völgye itt termékeny sikká szélesedik, mely körüskörül szelid emelkedésü hegyek által van környezve, melyeket ismét magas erdős hegységek koronája szegélyez. Kedélyre ható elzárt hely ez, hol rét és erdő, szikla és folyó változatos tájképeket alakitnak. El kell ismerni, hogy az első telepedők, kik e helyet lakóhelyül kiválasztották, nem rosz izléssel birtak.

Ezen első telepitők azonban nem voltak tulaldonképeni szászok, mint Szepesmegye felsőrészének és Erdélynek régi gyarmatosai, hanem ugy nevezett alsó-szászok (Nieder-Sachsen), vallónok, azaz : azon vidékről kerültek ide, melyben a Maas és az Alsó-Rajna folydogál, s mely napjainkban már Belgiumhoz számittatik. Hozzájok még egy kis olasz gyarmat is csatlakozott, mely korábban a szomszéd Abaujmegyében, Jászón, tartózkodott. Ennek folytán történt, hogy a régibb szabadalmi levelekben „hospites nostri wallones et itali“ néven neveztetnek s maga a város neve, mely németül *Wallendorf* (= Wallonendorf), tótul *Wlachy*, magyarul *Olaszi*, latinul *Latinovilla*, *Villa italica*, szintén a lakosok emlitett vegyes származását mutatja.

Ugylátszik, hogy e város már régen birt némi jelentőséggel és számos kiváltsággal. — IV. László 1273. évi kiváltságlevele szerint ki volt véve a szepesi főprépost hatósága alól, s papjait az esztergomi érsek erősitette meg; továbbá ők az esztergomi zsinatra mentek stb. — Még a reformatio után is sokáig birtak papjaik a legdúsabb dézmával, kiknek egyik szép szokása az volt, hogy 12 ifjat saját költségökön tanittattak.

E viszonyok természetesen megváltoztak, midőn Olaszi, a többi XVI szepesi várossal együtt, a lengyeleknek zálogba adatott. Ekkor igen furcsa, nehéz idők következének. Ha a hatalmas lengyel helytartók, a Lubomirskyak, érezték, hogy nincs pénz a kasszában, azonnal dörgedelmes leiratokat küldének Varsóból a protestánsok nyakára; mihelyt azonban ezek pengő argumentumaikkal megfeleltek a kivánatnak, azonnal egészséggel visszavonatott a leirat, s a jó szepesiek a legszabadelmübb rendeletek által lőnek megörvendeztetve. — Ha egy templom rongyos zsindelytetejét ki akarták foltozni, ennek engedélyezéséért fizettek 100 aranyat, s ha papot választottak, a megerősitésért 300 és több aranyat. A Lublón székelő lengyel kapitányok is a varsói helytartók példáját követték, s nem egyszer történt, hogy lándsás lovasaik által a lelkészeket éji nyugalmukból zavartatták fel, s egy ingben, a ló hasához kötözve, vitették a lublói vár vendégszerető falai közé, hol valami iszapos verembe dobták őket, azonban a legnagyobb készséggel adtak nekik tintát, tollat és papirost, hogy papkollegáikkal a váltságdij előkeritése felett levelezhessenek. — Azon nemes szokásuk is volt a nevezett kapitány uraknak, hogy az illető lelkészeknek vagy városbiráknak is, az ősz beálltával nehány pár sovány ökröt küldének telelés végett, azon udvarias tanácscsal, hogy iparkodjanak azokat jól meghizott marhákká átváltoztatni, különben — — —!

Mindamellett eléggé csodálatos, hogy amaz elzálogositott szepesi városokban teljes épségben fenmaradt a német nyelv, a protestantismus és a polgári elem; mig a zálogba nem adott, s a vármegye hatósága alatt maradt többi 8 szepesi város egytől egyig jelentéktelen tót faluvá sülyedett.

Ugy látszik, ezek sem éltek valami paradicsomban!

Szepes-Olaszi jelenleg egy eléggé csinosan épült város, 3000 lakossal. Ezek foglalkozása leginkább földmivelés, de mellesleg mesterséget is üznek.

Legszámosabbak a vargák (kik egyszersmind timárok), szücsök és kőmivesek; az utóbbiak többnyire a legszegényebb osztályból. — A korábbi időkben számosan voltak a vászonfes-

küli, úgy mégis csak a földrajzi fekvésből magyarázhatni meg igazán és kielégítőleg a két partvonal egyenlőtlen mérvű fejlését s azért azt hiszem, hogy a Hirchsfeld által oly biztatólag ajánlott balparti ásatások a mennyiben azok — megjegyzem — a *partterületekről* értendők, valami kiválóbb sikert nem fognának eredményezni. Házi és hadi szervezet tekintetében a római korszakban a dácziai part aránytalanúl elmaradottabb volt a moesiai partnál s *azért az ásatásokat inkább Belgrádban, semmint Bukarestben avagy Budapesten kell sürgetni.*

(Folytatása köv.)

Dr. Ortvay Tivadar.

Egy ujabban feltalált régi falfestmény a szepes-olaszi r. kath. plébániatemplomban.

— Jelentés az országos régészeti bizottsághoz. —

Tekintetes országos régészeti bizottság !

A szepes-olaszi r. kath plebániatemplom helyreállítási munkái folyamáról tudósítani szándékozván a tekintetes bizottságot, örömömül szolgál azon szerencsés körülmény is, hogy e helyreállítás kezdetén mindjárt egy érdekes régészeti leletről tehetek jelentést. Már a lefolyt két évben ismételve behatólag kellett megvizsgálnom a templompadláson a födél-alatti falak állapotát, mely vizsgálásnál föltünt a középhajó déli oldalán bizonyos falfestmény, melyről azonban kételyben voltam, hogy mit állítson elő. Halasztottam a föloldást azon időre, midőn a tető lebontandó leszen, s jobb világításnál könnyebben kiveszem majd az előállított tárgyat. Mi megtörténvén, első szabad időmet e falkép tüzetesb megvizsgálására fölhasználtam, s bár rongált állapotban van, mégis kivehettem a tárgyat szorgalmasb megtekintés után, s miután föloldottam, bár igen is rongált a kép, mégis a tárgy műeszményi fölfogása oly érdekesnek látszott honi műtörténelmünk terén, hogy lerajzoltatását eszközölni elhatároztam. Táviratoztam azért Myskovszky tanár úrnak Kassára, ki is oly szíves volt tegnap

Arch. Ért. 1875. IX. k. 8 n.

megjönni s a képet színezett rajzban levenni a tekintetes bizottság részére, hogy műtörténelmünknek szolgáljon. Ujítani e képet alig lesz szükséges, de nem is igen lehetséges, mert ismét födél alá jut.

A templomnak ugyanis, mint azt a múlt évi »Archaeologiai Értesítő«-ben közlött leirásomban kiemeltem, basilikáris alakja van, mellékhajói még egyszer oly alacsonyak, mint a középhajó, hajdan pedig ezek nélkül volt a templom, vagyis csupán egy hajós. Ez egy hajó hosszfalai még most is megvannak a 13-dik század végéből, s mi most födél alá jutott, hajdan külső fal volt. E hosszfalazat külső déli oldalán festve van megváltásunk főtényе : Jézus a keresztfán. Előállítása olyan, milyenről hazánkban még nem olvastam volt eddig. Külföldön igenis találtatik. A keresztfa paradicsomfa-formában van festve. Krisztus keze mintázott villaágon függ, a kereszttőből minden oldalra kisugároznak voluták természetes levelekkel s gránátalma-gyümölcscsel. E voluták virágkelyheiben angyalok lengenek, kiknek ketteje iratszalagot tart, ketteje pedig a szenvedő Üdvözítő kezét átkarolja, mintegy enyhíteni törekedvén égő kínját. A függő gránátalma-gyümölcsnek mély, jelvényes értelme magas keresztény gondolatokat kelt. Kemény kéregben rejlő ezerszeres magja, ha éles szakítással érett teljében kérgét szétröppenti, Üdvözítőnk keserves halálfájdalmát s azon malasztgyümölcsöket jelenti, melyek átsebzett szíve rejtekéből kiömlenek. A kereszt alatt némileg még kivehető személycsoportozat áll. Hogy Krisztus valóságos viruló fán függ, onnan van, mert a keresztet a keresztény művészet összeköttetésbe hozza a paradicsomfával — »ut qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur« — »ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret«. — A középkori legenda alapján készült e kép is, miszerint az életfa egyik ágából származik a kereszt fája; azért a villakeresztből sugároznak az élő ágak, levelek, gyümölcsek. Legjobban fejezte ki a 6-dik századbeli Venantius Fortunatus kereszthymnusában az eszmét, mely itt festőileg kifejezést nyert :

»Crux fidelis inter omnes arbor, una nobilis,
Nulla talem silva profert fronde, flore, germine
Dulce lignum, dulci clavo dulce pondus sustinens.«

A szepes-olaszi-i városi torony s régi kis templom.

A Vasárnapi Ujs. mult évi 42-ik számában közöltük Szepes-Olaszi régi

Szepes-Olaszi-i városi torony s régi kis templom.

...ona-
...mi
...etét
...el-
...Az
...leg
...nek
...és,

...an
...bb
...m-
...kal
...en-
...an-
...nak
...tes-
...kis
...ünk

...egy
...lette
...agg-
...ynek
...a az
...mok-
...t-ott.
...értés-
...sma s
..., oly
...régen
...város
...eddig
...ssze-

...függését, a szellem és anyag ellentétét tanusitja még mindig a torony által egybekötött régi templom és ujabbkori korcsma.

Vas. Ujs. 1864. 344 f.

g hallható hangon
nlevő oszlopait :
ég védni a Tuile-

m vontatott hang.
szerre a tömeg aj-

szólt : „Ha tehát
nem lehet, haszta-
n akarok. Én lekö-

án a terem ajtaján
be. A királyné a
adta : „Kedves tá-
bennünket! Üljön
n alázattal hajlott
dő Lajos Fülöp le-
nek, hogy e békitő
re gerjesztő sze-
bb hatást kölcsö-

, de minden késő!
várnak öregségtől
óditóját, lenn a pa-
e ültették, s zöld
mint békehirnök
csatánál vészesebb,
adalommal. Már a
n kiséröi egyikének,

Ezután a
az iratot kez
lemondásom.
hoz.“ Egy kis
magához az i
után.

Késön! . .
febr. 24-ikéne
zetteljes szót
kara mindegy
A lemondá
volt egyéb, mi
Gérard táborn
utközben fenna
kezeiben.
A táborna
maradt. A mir
vezető utjának
kastélyt véres
azóta minden
süket maradt.
désbe kellett
irva : „Szelide
s csak süketsé
ágyudörgés ha
A palotába
lemondási okr
mot fognak cs
jaira. A here

Szepességi szemlélődések

Falképek nyomában

A történelmi Magyarország Szepes vármegyéje, amely Szepesség néven ivódott be a köztudatba, kulturális, társadalmi, gazdasági tekintetben egyaránt történeti egység. A világi és egyházi műemlékekkel, kincsekkel teli vidék egyfajta keresztmetszetét adja a középkori Magyarország kultúrájának, művészetének. Ugyanakkor az egykor nagy számban idetelepített szászság magyarságtudatáról is képet ad. Elég, ha csak ebben a tekintetben utalunk a történelmi ábrázolásokra, az Árpád-házi szentekre, főképp Szent István, Imre és László gyakori megjelenítésére. Késmárk, Lőcse, Mateoc, Poprád, Szepescsütörtök, Szepeskáptalan, Zsegra nemcsak egy-egy ékszer a szepességi városok sorában, nemcsak turista-látnivaló, sokkal több annál. Képet ad a magyar történelem számos

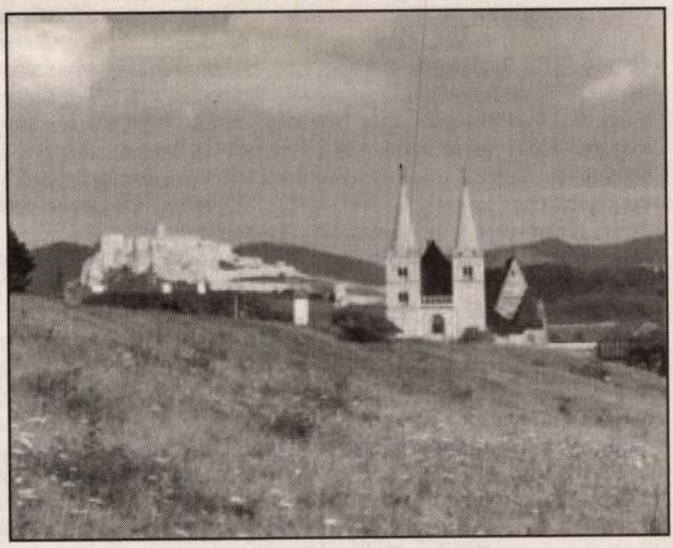

jelentős személyiségéről és eseményéről, bepillantást enged a ma embere számára kevésbé ismert vértanúk, szentek életébe. Megismerkedhetünk az egyház történetével, ószövetségi előképekkel, Jézus életéből vett eseményekkel...

A falfestészet művészettörténeti jelentősége óriási, de ritkábban gondolunk arra a közegre, amely számára azok készültek. Vajon mennyire tudták eleink, hogy mi a jelentése az almának, a gránátalmának, a szentek különféle attribútumainak? Megértették-e ezeket papi magyarázat nélkül is, avagy a prédikációkban kaptak ehhez segítséget? Vagyis egészen egyszerűen: a szegények bibliái voltak-e ezek a képi ábrázolások, csakugyan biblia pauperumként nézték-e ezeket? Ez az imponáló tudásanyag (az eltérő művészi tudás mellett) hogyan értelmezhető az évszázadokkal később e templomokba betérő, a laikus és sokszor hitehagyott világ által megszegényített ember számára?

Ha a Szepességet mint keresztmetszetet említjük, akkor a lőcsei Szent Jakab-templom tárháza minden tudásnak – a festészettől *Lőcsei Pál* mester szobrászati munkáin át a finom indás fafaragásokig, mesterien megmunkált kovácsoltvas munkákig.

Kezdjük azonban „hittanóránk" első falfestményével, a templom északi falán (a bal oldalhajóban) található s két sorban ábrázolt irgalmasság hét cselekedetével és a hét főbűnnel.

Az irgalmasság cselekedetei a holtak eltemetése, a foglyok kiváltása, a mezítelenek felruházása, a hajléktalanok befogadása, az éhezők táplálása, a szomjúhozók itatása és a szomorúak vigasztalása. Jézust a szűkölködőkben ismerjük fel, míg az irgalmasságot gazdag házaspár gyakorolja. A képek fölött látható angyal maga a „jótékonyság szelleme". A bűnöket az azokat megtestesítő állatokkal ábrázolja az ismeretlen művész: így a jóra való restséget szamárral, a haragot a medvén ülő (ön)gyilkosokkal, az irigyeket a csontot rágó kutyával, a torkosságot a kacsát tartó rókával, a bujaságot az anyaserték hátán ölelkező párral, a kapzsiságot a béka hátán kincseket gyűjtővel, a kevélységet pedig az oroszlán hátán ülő házaspárral. A két sorozat kontrasztja tudatos komponálásra vall, és sikeresen ülteti át az elvontságot érzékelhető valósággá.

Lőcse után meglátogatjuk Zsegra (Zsigra) templomát. A kéthajós térben ízelítőt kapunk a középkori festészetből, ahol a belépőt megérinti a középkori misztikát árasztó hangulat. Ma már az idő múlása és a szakszerűtlen javítások következtében sok részlet nem vehető ki. Jóllehet a falképek nem egy időben keletkeztek, mégis összetartozást sugallnak. A hajó bal oldalán Jézus életéből vett jelenetek találhatók, melyeket a szentélyben az utolsó vacsora, Júdás csókja és Krisztus elfogása zár le. Az evangéliumi képek mellett – szintén az északi falon – Szent Lászlónak a leányrabló kun vitézzel folytatott harca elevenedik meg. A boltozatokon két szent királyunk, István önálló képe és László látható. E földi jelenetek után következik Mária mennybevétele, illetve a szentélyben a megkoronázás eseménye, bizánci elemeket sem nélkülözve. Végül a diadalív nagy képi gazdagsággal az utolsó ítélet képében figyelmeztet mulandóságunkra s jóra való törekvéseink értelmére.

E kicsiségében is monumentális templomtól nem messze újabb varázslat tárul szemünk elé: Szepeskáptalan (Szepeshely). Építészeti remeklés, ahogyan a táj a várral és a Szent Márton-templom égbe törő tornyaival és védő kőfalával elszakíthatatlanul egybeolvadva dacol a történelem viharaival. Ennek egy epizódjára emlékeztet a *Károly Róbert megkoronázása* című freskó az északi falon. Bár a királyt többször megkoronázták, de ez csak akkor vált érvényessé, amikor a Szent Koronát tették a fejére. A falkép 1317-ben készült, mikor a király valószínűleg ott járt. Ritka ábrázolás, hogy Szűz Mária maga koronázza meg az Anjou királyt. A Szent István által a Magyarok Nagyasszonyának felajánlott országot, királyságot közel háromszáz év után e koronázással szimbolikusan is óvja Mária. Különösen felemelő az a himnikus, latin nyelvű felirat és Mária-kultuszunk szép, a mának is szóló emléke, mely magyarul így hangzik: *Hozzád, kegyes Szűz, fohászkodunk, / Ha nem vezetsz, eltévedünk, / Oktass tehát, mit tegyünk, / Könyörülj, oh Szűz, rajtunk.*

Horánszky Nándor

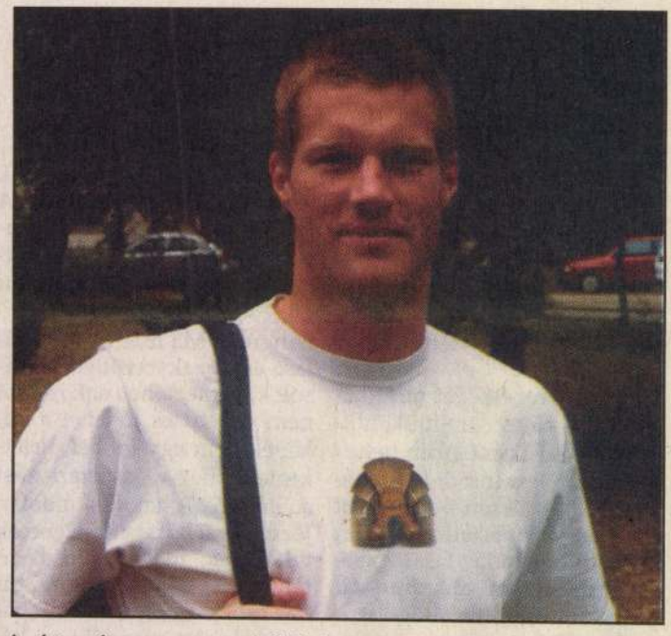

Azért szép a magyar vízilabda, mert bármilyen összeállításban nagyon jó játékot tudunk nyújtani – Vári Attila vízilabdázó

takat, / Ha elindulunk, hogy valóra váltsuk az álmokat, / Ha elindulunk, hogy céljainkért megküzdjünk, / Ha elindulunk, Isten segíts, hogy győzhessünk. Azon az Európa-bajnokságon, a Margit-szigeten a vízilabdás lányok arany-, a fiúk bronzérmet szereztek. Az elvégzett munkáról Vári azt mondja: „Ez az, amiből lehet meríteni. Hogy a végén a döntő pillanatokban ki hogy fog dönteni, jól vagy rosszul, az más kérdés. Ott a pszichének kell rendben lennie." Persze a psziché is csak akkor lehet rendben, ha a háttérben minden más is rendben van. Például a játékostársakkal való viszony a medencén kívül. Külföldiekkel és hazaiakkal egyaránt. A medencén kívül nem feltétlenül ellenfél az ellenfél. Sőt, akár barát is lehet. „Sokan játszanak külföldön, és egy klubban természetesen barátságok is születnek. Nekem nagyon sok ismerősöm van, de úgy igazán barátom a külföldi válogatottakból nincsen. Haverok természetesen vannak" — mondja Vári Attila. Itthonról senkit nem tud kiemelni, hiszen mindenki mindenkivel egyformán jóban van. Külföldi utakon *Szécsi Zoltán*nal alszik egy szobában a hatalmas jobbkezes lövéseiről híres pólós. Kemény Dénesnek is felteszem a kérdést, van-e kedvenc játékosa a csapatból. Aztán rögtön meg is bánom. Hogy is lehetne egy szövetségi kapitánynak kedvenc játékosa? És még ha lenne is, elárulná-e a médiának? Még mit nem! Hogy azon csámcsogjon mindenki, kivel kivételez az edző. Mégis válaszra nyílik a szája. Na, talán most kiderül valami. *„Ruud van Nistelrooy*t nagyon szeretem." Ezek szerint még a focira is van ideje az olimpiára készülő vízilabda-válogatott szövetségi kapitányának.

Szöveg és kép: Mohay Bence

Ki mit tud az olimpiáról?

1. Mit jelent a *Citius, altius, fortius* hármas jelmondat?
2. Hivatalosan mikortól számítjuk az ókori olimpiák kezdetét?
3. Hogy hívták az első ókori olimpiai győztest?
4. A sporttörténészek szerint az ókori olimpiai bajnokok sora kivel fejeződik be?
5. Ki szerezte a magyar sportban a századik olimpiai aranyérmet?
6. Az olimpiai játékok során kik teszik meg a legnagyobb távolságot: a maratoni futók, a hosszútávfutók vagy a távgyaloglók?
7. Minek a rövidítése az IOC?
8. Mit jelképez az öt olimpiai karika?
9. Kinek a nevéhez fűződik az alábbi kijelentés?

„Az olimpiai játékok felújítását tartom a legalkalmasabbnak korunk sportjának erősítésére és megnemesítésére, függetlenségének és folyamatosságának biztosítására, és ily módon az új idők által rárótt pedagógiai feladatának teljesítésére."

10. Ki volt a NOB magyar tagja 1894-ben?
11. A Zeusz-templomban volt az ókor egyik világcsodája, amiről valaki így nyilatkozott: „Az az érzésem, hogy aki szemben áll ezzel a szoborral, megfeledkezik az emberi életben adódó minden szenvedésről, annyi ragyogás, báj ömlik e művészi alkotásról." Ki nyilatkozott így és miről?
12. Kik voltak az úgynevezett szpondophoroszok?
13. Kik voltak az úgynevezett hellanodikok?

Minden kérdés 1 pontot ér. Ha a kérdésben két válasz is szerepel, helyes megoldásuk válaszonként 0,5-0,5 pontot ér. A legtöbb pontot elérő olvasók között sorsolással választjuk ki a nyertest.

A megfejtéseket nyílt levelezőlapon augusztus 27-ig lehet postára adni. Címünk: Új Ember Kiadó, 1364 Budapest, pf. 111

lvételről Csíksomlyóról

DUNA

ászló atya.

yar nyelvű
ngóknak a
részt rajta,
ad templomi

Szepesremetei rk. pléb

templom

(Szepesvm)

Div. Felsőm

340. l.

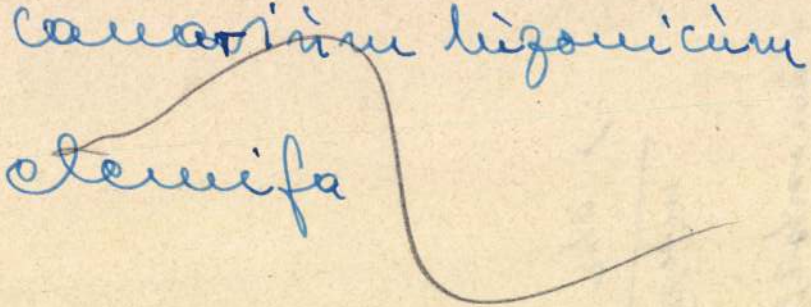

Felújított régi magyar BETLEHEMES JÁTÉKOK. A játékok egyik szereplője

VISKI KÁROLY: Magyar népszokások c. könyvéből. DR. VAJNA GYÖRGY és TSA kiadása

Szepességi Szent Antal oltárok mestere

MADONNA RÓZSÁVAL.
(1500 körül. A szepességi Szent Antal-oltárok mesterétől; Nemzeti Múzeum.)

Fenti és jobboldali kép: GENTHON: Régi magyar festőművészet c. könyvéből. A Királyi Magyar EGYETEMI NYOMDA bizománya.

Karácsonyi könyv. 1934.

vele? Végül is szerte a földkerekségen a nyerseség úgy handabandázik, a kétszínűség úgy mókázik, a gyanakvás úgy tombol, hogy a komiszul erősek a lírát a lélek vagy idegrendszer „gyenge pillanatának" nevezhetik, s ha a kivándorló sors lírája gyengeség, akkor minek szóvá tenni? Gyengeség-e? A leghatározottabban állítani merem, hogy erő jele, még pedig azé az erőé, amelyet a metafizikai hajlamú ember jelképesen értelmezhet s a racionális halandó pszichológiai jelenségként. E líra nélkül a kivándorló előtt minden magyar vonatkozású fájdalom és öröm nevetségesnek tűnnék. E líra nélkül, a gyakorlati szempontok ellenére, nem lennének az amerikai magyarságnak szervezett intézményei, mert hiszen a mult, amelyből származtak, irracionális tényező az amerikai angol nyelvű életben, s mégis ragaszkodnak hozzá. E líra nélkül a világháború idején nem segítettek volna a szibériai hadifoglyokon, Kossuth Lajosnak nem emeltek volna szobrot New-Yorkban és Clevelandben, Petőfinek nem emeltek volna mellszobrot a clevelandi városi könyvtárban s nem örülnének Szent-Györgyi szegedi egyetemi tanár Nobeldíj kitüntetésének. E líra nélkül nem volnának amerikai magyar műkedvelő előadások (nem esztétikai szempontból utalok rájuk, hanem mint a kivándorló sors lírájának dramatizált tüneteire), nem lenne amerikai magyar sajtó, általában nem lenne magyar szín az amerikai életben. Aki a tudományos szavakat szereti, az örökölt élettani adottság lírájának nevezhetné a kivándorló sors alanyiságát ; de aki tisztán emberi fogalmak szerint közeledik ehhez a kérdéshez, annak azt a megállapítást kell tennie, hogy a magyar érzés, bármilyen a mult élménye, olyan mély, hogy életösztönére hallgat, amikor lírai valóság lesz.

Hogy ez a líra benne marad a kivándorló életében, egyáltalában nem boszorkányos titok. Sokkal különösebb és képtelenebb jelenség, hogy az amerikai életben is akadnak olyan magyarok, akik ezt a lírát vagy letagadják, vagy pedig élhetetlenségnek minősítik. Úgy érzik, hogy kötöttséget jelent, megakadályozza a siker útját, elgáncsolja az amerikai értelemben vett boldogulást, sőt lappangó hűtlenség a fogadott hazával szemben. Akik a kivándorló sors lírájával szembehelyezkednek, rendszerint két szemszögletből ítélik meg a kérdést. Az egyik gyakorlati, a másik erkölcsi. A gyakorlati szempont a beolvadás szükségességét hangoztatja azzal az érveléssel, hogy a ketté eső lélek nem tudja erejét kellőképpen kiaknázni, túlságosan kimerítő az állandó lelki ellentét s a józan ész megkövetelné, hogy a mult árnyait elseperje háza tájáról. Az erkölcsi felfogás, amely természeténél fogva emelkedettebb, azt kívánja, hogy amerikai vonatkozásban a háládatlanság árnyéka se kísérje a kivándorlót, s eszerint ha lírájának szavára hallgat, akkor hűsége csupán élősködés s nem őszinte élete a megváltozott sorsú léleknek. Ezek a kritikusok vagy nem ismerik Henri Bergson véleményét az irracionalitás szükségességéről, vagy pedig elfelejtettek rá emlékezni. Vézna tartalmú az az élet, amely akár a gyakorlati érdek önzésével, akár az erkölcs komorságával lekaszálja a multat. Hiszen igaz, hogy a mult a legtöbb kivándorlót nem igen cirógatta ; nem igen törődött azzal, hogy jól érzi-e magát vagy sem ; az is igaz, hogy sokszor csak egy rend ruhát adott a kivándorlónak s azért is alaposan meg kellett dolgoznia. Az az érv is elfogadható, hogy könnyebb összegyüjteni az erőt a gyakorlati elhelyezkedés terén, ha az ágaskodó nehézségeket a lírai érzések gátlásának kikerülésével toljuk el. Azt az érvet sem szabad mellőzni, hogy Amerika joggal elvárja külföldi származású polgáraitól, hogy lelkiismeretük és hasznavehetőségük minden erejét erre az országra összpontosítsák. De a kivándorló sors lírája, éppen lélektani alkatánál fogva, immunis a fenti gyakorlati és erkölcsi követelésekkel szemben. Nem szegi meg őket, közben azonban a maga életösztönét sem tudja elhanyagolni. Nem vak szolgája az örökölt érzéseknek, ám nem is

Magyar Szemle
1938. XXXIII. k. 4 sz.

kivégzője. Ha nincs is hangsúlyozott művészi szépség ebben a végzetlírában (túlgyakran kirívóan formátlan), ugyanakkor álomjáró gyöngédségével és szertelenségével lélekké varázsolja az élettani, gazdasági, társadalmi és politikai harcok folyamatát.

Azelőtt azt írtam, hogy ez a líra erő. Tisztázzuk ezt a fogalmat. Erőn azt is értem, hogy nincs érdemleges élet megfelelő lelki talizmán nélkül. Akármennyire racionalizálja a modern pszichológia az embert olyannyira, hogy az emberi test rothadó fazéknak tetszik, amelyben megkozmásodik a lélek ; a józanság forgatagában bármennyire kegyvesztett az érzés költői és emberi igazsága, a tény mégis az, hogy a tisztaság látnoki jelentőségű rejtélye mégsem halálosan elavult emlék. Feslett és festett arcokon néha úgy ragyog a szem, mintha atlantisi valóság volna. Még ha az önzés és érdek akarata meg is akadályozza a megbetegedett tisztaság lábbadozását, az emberi sors lírája — s ez a kivándorlóra is vonatkozik — kiköveteli a maga jogait. Romlott korban is vannak írásjelek, amelyekkel nem lehet betűzni ezt a kort. Ha a hazai költőnek utcaseprőnek kell lennie (mint ahogy azt egy jónevű költővel kapcsolatban olvastam), az utca porából is rászikrázik a fény. A képzelet teremt, amikor a por szürkít. S a kivándorlóra vonatkoztatva ezt a képet, azt lehet mondani, hogy a sejtelem nélküli életben lírája megsejteti vele az érdekmentes szépségek lehetőségét, s ilymód győzelmet arat a dőzsölő közönyön s a felelősségek becsületes és mégis terhes súlyán. Azért erő ez a líra, mert az idegek világában arra emlékezteti, hogy esetleg lelke is van. Azért erő ez a líra, mert tájékoztató láng a gyakorlati tájékozottságot kívánó útvesztőben. Nem ad végső választ semmiféle kérdésre, de nem öli meg azokat a kérdéseket, amelyekre a válasz reménye nemesen megnyugtató lehet. Szomorúsága nem gyengeség, hanem az érettség lelkiismerete olyan keretekben, amelyekben az emberi érettség hajlandó megfeledkezni a lelkiismeretről. Csakugyan : a pusztán létezőnek megszínesítése a lélek eleven életével.

(Cleveland. Ohio.) REMÉNYI JÓZSEF

KÖNYV A SZEPESSÉG MŰVÉSZETÉRŐL

OSKAR SCHÜRER (München) és Erich Wiese (Breslau) egyetemi tanárok formás és testes kötetet adtak ki „Deutsche Kunst in der Zips" címen, amely felöleli a Szepesség építészetét, festészetét, szobrászatát és iparművészetét.[1]

A könyv kitűnő, művészi képeivel megragadja a magyar olvasót, aki első pillanatban csak örvendeni tud. Egyre, újra és újra átlapozzuk a nemcsak kitűnő, hanem részben egészen új képsorozatot. Régi emlékeink kísértenek abból az időből, amikor még senkinek sem jutott eszébe, hogy ez a föld kieshetik Szent István birodalmából. És ezért megindultsággal nézzük a városképek gazdag sorát, a festett és faragott oltárok kitűnő fényképeit. Csak a legnagyobb elismeréssel szólhatunk a szerzők és munkatársaik teljesítményéről. De első örömünkbe keserű csöppek hullanak, amint a könyvet olvasni kezdjük, ha elolvassuk a szerzők bevezető szavait, amelyekben elmondják, hogy egy 1934-ben a táj németségének keresésére tett tanulmányút „örvendetes meglepetéséből" fogant a könyv. A közeli Szilézia

[1] Verlag R. M. Rohrer Brünn—Wien—Leipzig, 1938. 272 lap szöveg, 1 térkép, 60 szövegábra és 480 kép 240 lapon — a könyvet Brünnben nyomták.

művészettörténészei tehát 1934-ig mitsem tudtak arról, hogy intézetüktől néhány órai gyorsvonat utazásra egy németlakta területen a régi művészetnek ilyen gazdagságára akadhatnak. A továbbiakban elmondják, hogy a régi magyar művészet-történet, mint újabban a szlovák és cseh művészettörténet is, foglalkozott és foglalkozik e számukra ismeretlen kincsekkel, de „a német művészettudomány, amelynek feladata lenne ezzel a németek számára németek alkotta művészettel foglalkozni", alig vett tudomást e műkincsekről s épp ezért kötelességüknek tartották annak feltárását, miért is három nyáron át igen nagy felkészültségű kutatócsoporttal végezték azt a munkát, melynek eredményeit a kötet hivatott bemutatni, mert a közreadott anyag „a régi német művészet állagát legszerencsésebben egészíti ki, azt népünk megértő tudatába visszahozni volt fáradozásainknak szép célja."

Továbblapozva olvashatjuk, hogy a végek magyar őrzői fokozatosan szállták meg egykor e földet s azt művelhetővé tették „s ekkor a németség baltával s ekével kezdette törni a földet", melyet persze már sokkal régebben is uralmuk alá hajtottak „a germán markomannok és quadok". E megállapításuk jellemzi Schürer és Wiese felfogását, mely az egész könyvön végigvonul! A cél nemcsak tudatossá tenni a németségben azt, amiről 1934-ig tudomást sem vett a német tudomány, hanem legalább szellemileg mindenáron visszahódítani azt a kultúrát, amely a Pax Hungarica verőfényében létrejött. S így ez a könyv is azok közé tartozik, amelyekről Hoffmann Edith a legutóbb azt írta: „Újabban a külföldi irodalomban az a tévhit kezd terjedni, mintha a régi magyar művészet tisztára német volna." El kell ismerni, hogy Schürer és Wiese, akik igen nagy segítséget kaptak a magyar művészettudomány részéről is, bizonyos tapintattal kezelik az általuk is kényesnek érzett kérdést, de mégsem tudnak ellenállni annak a ma divatozó irányzatnak, mely a „Deutsche Ostbewegung" tisztázását és értékelését tűzte ki feladatul maga elé, viszont a szerzők soha egyetlen szóval sem mutatnak arra a talán mégis igen lényeges körülményre, hogy a Szepességbe magyar királyok által telepített, a legkülönbözőbb német nyelvterületekről jött és így összekeveredett németség 700 éven át élt, virágzott és ilyen gazdag művészeti kincseket hagyott napjainkra, aminek az oka csak az lehet, hogy a magyarság életüket mindig segítette és támogatta. Ahol a szerzők a magyarság kultúrateremtő erőivel találkoznak, ott hirtelen továbbsiklanak, így Thököly késmárki vára felett, a Stansithok, a Pálóci Horváthok alkotásai felett, s Korvin Mátyás királyt, annak mecénási hajlamait alig egy félmondattal említik. Hasonló az álláspontjuk a jelennel szemben: hosszú névsorban emlékeznek meg cseh, tót és német segítőkről, de szóval sem említik a Magyar Történeti Múzeum, a Szépművészeti Múzeum és az Országos Műemlék Bizottság tudósainak támogatását — mindössze 7 fényképről ismerik el azok magyar eredetét, bár a képek felületes összehasonlítása nyomán is több ilyen képet sejtünk a gazdag sorozatban.

Mindez különösen és furcsán hat akkor, amikor a mai németség politikai vezető személyiségei egyetlen alkalmat sem mulasztanak el arra, hogy a német és a magyar népnek barátságát, évezredes sorsközösségét s egymásrautaltságát a szláv tengerben hangsúlyozzák. Vajjon a német tudományosság nem követné-e politikai vezetői útját inkább, hogyha munkáiban e sorsközösségnek áldásos kulturális hatásait a németségre — a multban és jelenben — domborítaná ki, ha a tények alapján arra mutatna reá, hogy a Pax Hungarica verőfényében mennyit teremtett a németség a Kárpátok medencéjében, hogy virágoztathatta fel itt is saját kultúráját, hogy a magyarság ebben mennyire segítette megértésével és kultúrvágyódásával ezt a német életet! Miért nem domborítja ki a német tudomány azt, hogy a magyarság egészében minő mecénásai voltak a német művészetnek, hogy a magyar

művészet mennyire tudott és akart tanulni a német művészettől és azt is a maga sajátos módján miképpen fejlesztette tovább?

Ha belemélyedünk a könyvbe, akkor ahhoz a megállapításhoz kell jutnunk, hogy annak, amit lényegében fájdalmasan kifogásolunk, igazi oka mélyebben fekszik, hogy ez a nagy fáradsággal összehordott mű más, módszertani okoknál fogva lett igen egyoldalúvá. A Schürer—Wiese-könyv jellegzetes példája az orthodox művészettörténeti módszerek alkalmazásának és annak a meddőségnek, amelyhez ez a munkamódszer kényszerűen elvezet. Ha ugyanis belemélyedünk akár a kötet értékelő, akár az egyes emlékeket tárgyaló fejezeteibe, úgy azt látjuk, hogy a szerzőket úgyszólván csak a mesterkérdések érdekelték, meg a stiláris összefüggések ; pl. az építészeti emlékeknél, hogy ez vagy az a templom melyik másik sziléziai esetleg westfáliai épülettel hozható formai összefüggésbe, hogy minő hatások alatt alakultak ki stiláris sajátságai. Szerzők művészettörténeti orthodoxiájának fényében a művészeti alkotás egy elvont térben lejátszódó folyamatnak tűnik fel, amely úgyszólván semmiféle összefüggésben nem áll az élettel, azzal az élettel, amely ezt a művészetet táplálta, mert igényelte. Egyetlen pont van, ahol abból a légüres térből a valóságba kapcsolódnak : a német népiség keresése. Azonban itt is megelégszenek a feltehető német szerzőségek kiderítésével. Véleményünk szerint ezt a felfogást a művészettudomány már messze túlhaladta, egyszerűen azért, mert tudatára ébredt annak, hogy minden művészet a való életből fakad, abból az életből, amely a maga kifejeződését szomjazza, azt várja a művésztől és azért élteti a művészt. A művelődéstörténelemtől, a társadalomtudománytól elszakadt orthodox művészettörténet ma már sokaknak csak meddőségre kárhoztatott disciplinának tűnik fel ! Különösen csodálatos az, hogy éppen a mai német tudomány ragad meg ebben a meddőségben, amely talán indokolt volt a l'art pour l'art felfogásának korszakában, de a mai életlátástól, nevezetesen a Harmadik Birodalométól élesen elütő természetű. S különösen ellentmond e könyv hangsúlyozott célkitűzéseinek. Meglehet, hogy a szakmabeli, a mester- és stílusösszefüggéseket szívósan nyomozó művészettörténész számára e könyvnek szövegrésze is értékes lesz — de a művelt közönség széles rétegei számára bizonyára érdektelen marad, mert az emlékek leírásánál felhalmozott adatokat és hivatkozásokat meg sem fogja érteni, követni sem tudja. Minő egészen más lett volna ez a könyv akkor, hogyha a táj és nép egészének — magyar és német polgári világának — hitének és meggyőződéseinek fényébe állította volna az emlékek gazdag sorát és így megvilágította volna azok mélyebb emberi értelmét. Az olvasóközönség teljes félreismerésére mutat, ha a szerzők csak olyan fogalmakkal dolgoznak, mint bazilikális vagy csarnoktemplom, koldulószerzeti avagy prédikátorrendi templom, és nem fejtik ki, hogy ezek a fogalmak mit is jelentenek, minő belső szellemi igényeket testesítenek meg. Ha a szerzők könyvüket a másik módon építették volna fel, elérték volna céljukat : tudatosítani egy nagy művelődési kincset. Ahogy a könyv elkészült, szemináriumok polcaira fog kerülni és legfeljebb azok fogják szorgosan forgatni, akik e könyvből további könyveket izzadnak, szorgalmas betűhangyák, doktori értekezéseket faragcsáló diákok. Lehet, hogy ez is tudomány, de jellegzetesen halott tudomány — a tudni nem érdemesnek tudománya.

Különösen szomorú az, hogy egy legalaposabb munkára alkalmat találó kutatócsoport, melynek anyagiak és áldozatkész kiadók álltak rendelkezésére, használta fel így az alkalmat. Hogy minő lehetőségek előtt állottak, arról képet kapunk, ha művészettudományunk egyes kitűnő művelőire gondolunk, pl. Horváth Henrikre, aki roppant kitartással, nagy tényismerettel és összefoglaló látásával apró adatokból, parányi leletekből nemcsak az analógiai összefüggést tudja kimutatni, hanem a kornak egész lelkét képes

feleleveníteni: nehány XII. századi magyar faragványból ez időnek művelődési képét képes elénk állítani. S e képben nemcsak az egykori magyar élet műveltsége elevenedik meg, hanem a pillanat európai kultúrájának visszfényei ragyognak fel előttünk. Úgy tetszik, hogy ez igazabb és főként humánusabb tudomány, mint az, amelyet Schürer és Wiese nyujtanak.

Elgondolkozván ezen az eseten — amely sajnos napjainkban nem is ritka —, átérezzük azt is, hogy ha a szerzők és munkatársaik ilyen szélesebb látással dolgoztak volna s a Szepesség művészetét elfogulatlanul felépített történelmi és művelődési keretbe állították volna, akkor egyszerre színesen és pompásan domborodott volna ki az az összetett élet, amely a művészetet életre keltette és életben tartotta: magyarok és németek harmonikus együttélése, egymássegítése, megértése hétszáz hosszú éven át. Láttuk volna e tájnak a jóra és szépre törekvő, egymásba ölelkezett népét, amint Európa ez északkeleti végvárában európai művészetet alkotott: követvén a gótika nagy, a középkori lélek alakulását kifejező fejlődését, köszöntve az olasz művészet újjászületéséből fakadt gondolatokat s azokat a maga képére alakítván át. Schürer és Wiese nem tértek erre az útra és jellemző, hogy épp ezért a táj polgári és főúri építészete alig is érdekelte őket: a lőcsei városháznak ezért mindössze 15 rövid sort szenteltek, a késmárki Thököly-kastélynak 10 sort, a lőcsei polgárházaknak csak a címét sorolják fel és azok alaprajzi formáját nem a városi telkek szűk méretéből, hanem a falusi házakból vezetik le. A Szepesség remek főúri kastélyainak ismét csak nehány sort juttatnak, e sajátos épületek előtt, melyeket valóban csak a táji kultúrából és annak Európával való találkozásaiból lehet megérteni és megmagyarázni, az orthodox művészettörténeti analógiák keresésében, mesterek megállapításában kielégülő módszerük felmondta a szolgálatot, itt a mai érdeklődésnek megfelelő tárgyalás elől a szerzők elzárkóztak. Hasonlóképpen alig szólnak a Szepesség régebbi falfestményeiről: Zsegra templomának remek biblikus kompozícióiról és főként a Szent László képsorozatról, a szepesi székesegyház Nagy Lajost ábrázoló faliképéről. Hasonló a helyzet, amikor kétségtelenül olasz hatásokkal találják magukat szembe: igyekszenek hallgatással elkerülni az olasz hatás kimutatását, sőt egyszerű, tömör rövidséggel kijelentik: „a nép e hatásokkal szembefordult, mert azokat csak az urak szeszélyének érezte." Persze ez ellen szól a felsőmagyarországi renaissance emlékek nagy száma! Ekkor bonyolult és furfangos okoskodások következnek a „hogyan"-ról és „miért"-ről: az olasz formák szerintük csak akkor váltak népszerűkké, amikor már nem közvetlenül érkeztek, hanem a verona—brenneri úton áthaladva, a formaképzés német tájain, keletbajor és délcseh tájakon megfelelő átalakításon estek keresztül. Azonban mivel eltagadhatatlan, hogy Szepesben és Sárosban a gótika és a német renaissance oromzatos házai elő nem fordulnak s itt az oromzatokat a vízszintes záródású attikákkal helyettesítették, ezt a formát lehetőség szerint leértékelik, durva keleti elfajulásról beszélve, nehézkes horizontalizmust emlegetve.

E megfigyelések után szinte azt lehetne kérdezni, hogy vajjon a megszokott orthodox művészettörténeti módszerekhez való ragaszkodásuk okozta-e mindezt, vagy pedig talán — amit nem szeretnénk feltételezni! — inkább az, hogy szélesebb művelődéstörténeti alapra állított tárgyalás esetén nem lehetett volna elhallgatni azt a tényt, hogy ez a kultúra a magyarság, a sajátosan humánus magyar nemzeti élet és a szívesen látott német vendégnép együttes alkotásaként született meg és él. Ha ugyanis ilyen célzatosságot feltételezünk, akkor ennek többféle következménye lenne. Mindenekelőtt különös színben tűnnék fel helyzetük a totális német államban, melynek vezérei, igen helyesen, a német-magyar sorsközösséget hangoztatják. S ha mégis így volna, akkor pedig elfogadhatatlanná válnék a bevezetésnek egy

kritikai mondata, amely szerint a magyar tudományosság „nem mindig előítélet nélkül" foglalkozott a szepesi művészettel, mert az elfogultság, a tényekről való tudatos tudomásnemvételnek vádjával illethetnők a szerzőket.

De tekintsünk el mindettől. A német kutatók és egy brünni kiadó jóvoltából jutottunk egy páratlanul gazdag 240 oldalas képsorozathoz, amely ismét közelünkbe hozza a békediktátum folytán Magyarországtól elcsatolt Szepességnek ma számunkra megközelíthetetlen művészetét. A könyv mutatós mivolta — az elmondottakon túl is — elszomorít. Miért nem tudtunk mi a Szepességről ilyen szép összefoglaló munkát a magyarságnak kezébe adni? S ha a német kutatók ma is elérhetik ezt a tájat és annak kincseit így feldolgozhatják, a magyar művészettudomány erre miért nem képes? Csak a szegénységünkön múlik ez? A meglepően gazdag magyar könyvtermelés kereteiben, gyakran felesleges és nem egyszer gyatrán készült könyveink sorozatában a Felvidék, Erdély magyar földjének művészetét miért nem tárhatjuk magunk fel?

Azonban magyar hiba volna azt gondolni, mintha Schürer és Wiese joggal írták volna bevezetésükben, hogy nem foglalkoztunk a Szepesség művészetével! A valóság az, hogy e pompás kötetnek láttára könnyen megfeledkezünk azokról a munkákról, melyek évtizedek előtt együttvéve talán még nagyobb terjedelemben és az akkorri tipografiához mérten kitűnően tárták fel a Felvidéknek művészetét. Hogy csak a legfontosabbakat említsük, reámutatunk Divald Kornél egymást követő gazdag írásaira,[1] Lechner Jenő tanulmányaira a felsőmagyarországi renaissance-ról[2], a Budapesti Felsőépítő Ipariskola Förk Ernő vezetése alatt készült felméréseire,[3] Szőnyi Ottónak a régi magyar templomokról és Rados Jenőnek a magyar kastélyokról írott könyvére, amelyek a Szepességről is igen nagy számú képet közöltek, Genthon István könyvére a régi magyar festészetről, Hoffmann Edith és Csánky Dénes nagyszabású dolgozataira, végül pedig Rados Jenőnek a magyar oltárokról kiadott könyvére. Mindezek a kötetek tárgyilagosabbak, átfogóbbak, mint Schürer és Wiese írása, mert elénk terítik a Szepesség művészeti kincseit, megmutatván, hogy azokat miként alkotta meg e vidéknek összetett népi közössége: magyarság és németség. E munkákról talán azért feledkezünk meg könnyen, mert ezek nem jelentek meg vagy nem jelenhettek meg abban a kellemes, megnyerő formában, mint Schürer és Wiese könyve, amelynek a szerzők olyan ügyes és hatásos címet adtak: „Német művészet a Szepességben." Dacára hogy a nagyon nehezen olvasható szöveget csak kevesen fogják végigtanulmányozni — azok a sokak, akik a könyvet csak egyszer is átlapozták, vagy csak egy könyvkereskedés kirakatában látták, hinni fognak a címnek: a Szepesség művészete német művészet! Hiszen ilyen hírneves tudósok ilyen felkészültséggel, ilyen nagy munkával alkották meg ezt a könyvet! Úgy látszik a tudományos tömegszuggesztiónak, a tudományos bűvészkedésnek ezeket a módszereit kell megtanulnunk és alkalmaznunk, hogy a világ a magyarnak is higyjen.

BIERBAUER VIRGIL

[1] Divald Kornél: Szepes vármegye művészeti emlékei I—III. köt., 356 lap, 227 képpel, ugyane szerzőtől: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai I—II. sorozat, 88 lap, 104 ábra, valamint Divald remek közleménye: Felsőmagyarországi renaissance építészet. Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye, 1899 évf. 40 lap 38 ábrával.

[2] Megjelent Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye 1913. évf. 48 oldal 100 képpel és 1915. évf. 16 old. 34 képpel.

[3] Márkusfalvai kastély 43 táblával, Szepességi műemlékek 50 táblával.

Reneszánsz házcsoport Eperjesen.

A *sárosi vár* már *IV. Béla* idejében szerepelt, később a *Perényieké*, majd a *Thurzók, Rákóczyak* birtoka. (XVII. sz.) *Kapi várát*

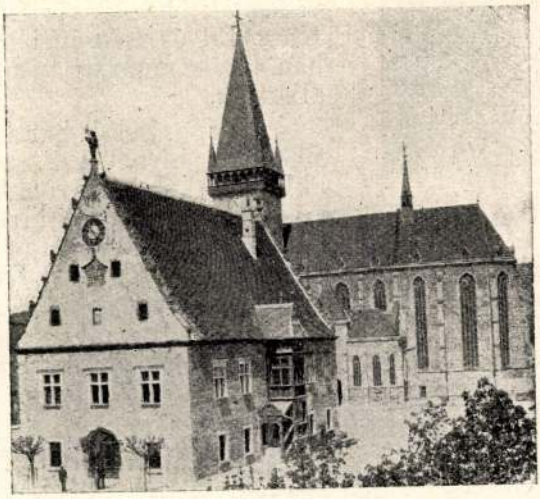

A bártfai városháza és a Szent Egyed temploma.

a vidék ősi ura, a *Kapy-család* építtette még *Zsigmond* király idejében. Az 1715-i törvény rendelkezése alapján maga a vár úrnője égette rommá, kapifalvi kastélyából nézve szomorú pusztulását. *Sóvárt* már

Anonymus említi, a *Baksa-nemzetségből* eredő *Soos-család* birtokolta. *Sebesvár* a *Sebessy(Sinka)-nemzetség* alapítása. *Hénig* (azelőtt *Péch-Ujvár)* múltja a XII. században vész el, a *Tarczayak, Zudarok, Perényiek* neveivel történetében. *Tarkő* és *Palocsa* várai is magyar ősi családoknak voltak székhelyei. *Makovica vára a Rákóczyak, Zudarok, Rozgonyiak, Tarczayak, Serédyek* nevével kapcsolatos, aljában a *Zborói* kastéllyal, a *Rákóczyak* ősi székhelye volt. *I. Rákóczy Ferenc* és *Zrínyi Ilona* nemzeti hőseink itt kötötték frigyüket 1696-ban. Az orosz betörés előtt még állt a „száz hársfa", melyek alól Rákóczi leveleit keltezte.

A bártfai templom belseje.

Eperjes, Bártfa és *Kisszeben*, Sáros vármegye e három jeles városának története elvész a história előtti mondavilágban. Városi szervezetét mind a három még az Árpádok idejében Németországból beköltözött ú. n. német vendégeknek köszöni. (Bártfa ősi címerét az Árpádok vörös-ezüstsávos címerképe ékesíti.) Mind a három város tulajdonképen vár volt, úgyszólván kizárólag német polgársággal. A husziták portyázásai, a Ferdinánd és János királyok versengéséből származott politikai harcok, a vallási villongások, a nemzeti felkelés, a kuruclabanc harcok adják e három „kulcsos" városnak közös történelmi multját. Kassával és Lőcsével a XVI. században közös nemzeti védőszövetséget is alkottak.

Az eperjesi és bártfai iskolák már 1530-ban hírnevesek, a bártfai már akkor főiskolai színvonalra emelkedett, míg amaz az eperjesi híres kollégiumok őse. Első tanulói között volt *Thököly Imre* gróf halhatalan szabadsághősünk is, *Kossuth Lajos, Kazinczy Gábor, Székács József* nagyjainkat is tanítványai közé sorozta.

Eperjes vezet gazdag építésztörténeti multjával, főleg városi lakóházainak sajátos típusai nemzeti építészművészetünk legkifejezőbb alakításai. Különösen érdekesek a főtér pártázatos ú. n. *Rákóczi-házai, — Gróh István* szép sgraffitoival — a sajátságos oromfalú *Werther-Thoor-Lehrner, Kerényi*, s a barokká idomult *Tahy*, az empirrá alakított *Csatáry*-házak, udvaraikban még a régi magyar renaissance pártadíszükkel, a *Krayzell-* és *Lakner*-házak érdekes lépcsőházaikban népies magyar renaissance oszlopfőikkel és a *Klobusiczky*-ház pazar homlokzati rokokó stukkódíszítésével. Festői utcáiban sétálva megakad szemünk az egykori *„mázsálóház"* oromfalán, amely egyedül őrizte meg a középkori házak homlokzatainak típusát. *Görög katholikus temploma* a XVIII. század építőművészetének kiváló alko-

tása. A XIV. századbeli csúcsíves *Szt. Miklós-székesegyház*, melyet nagynevű *Schulek* mesterünk épített újjá, gazdag múzeális belsőjével, — remek faszobrai, fafaragású bútoraival, — mindezen emlékeinkhez fűződő történelmi magyar tradiciónk a Rákócziak fenséges alakjaival terhelten a gondolatot is elképzelhetetlenné teszik számunkra, hogy e nemzeti kincseinket most idegen bitorolja!

A középkori bástyáival övezett *Bártfa*, gyönyörű XIV. századbeli csúcsíves *Szt. Egyed székesegyházával*, bájos renaissance-kori *városházával* legértékesebb gyöngye hazai művészettörténelmünknek. Templomának 20 m magas hatalmas szárnyasoltára, valamint festői tornya a templom restaurátorának Steindl Imre mesternek, az országház épí-

A szinyei r. kath. templom.

tőművészének alkotása. Itt is értékes nemzeti anyag tanuskodik a középkori fafaragás magas nívójáról. A bártfai fafaragás ugyancsak valamely központibb fekvésű magyarországi iskola hagyományaira utal. Városháza középkori épület csúcsíves oromfalakkal, ablakait és zárt erkélyét a XVI. század első éveiben építtették olasz módra a város urai, akik akkoriban annyira hódoltak az antik hagyományoknak, hogy a tanácsüléseken római tógát viseltek. Az ódon épület ma a város értékes múzeumát őrzi falai között.

Kisszeben középkori templomával és kivált a templomban levő renaissance-kori építészeti részletekkel gazdagítja a magyar műtörténetet.

Héthárs templomában is renaissance faragású részletek hirdetik a renaissance ízlés korai elterjedését hazánkban. Legkiválóbbak közülök a finomművű szószék, valamint a *Tarczayak* és *Dessewffyek* síremlékei. *Berzeviczén* a *Berzeviczyek* ősi kastélyai vannak, régi közép-

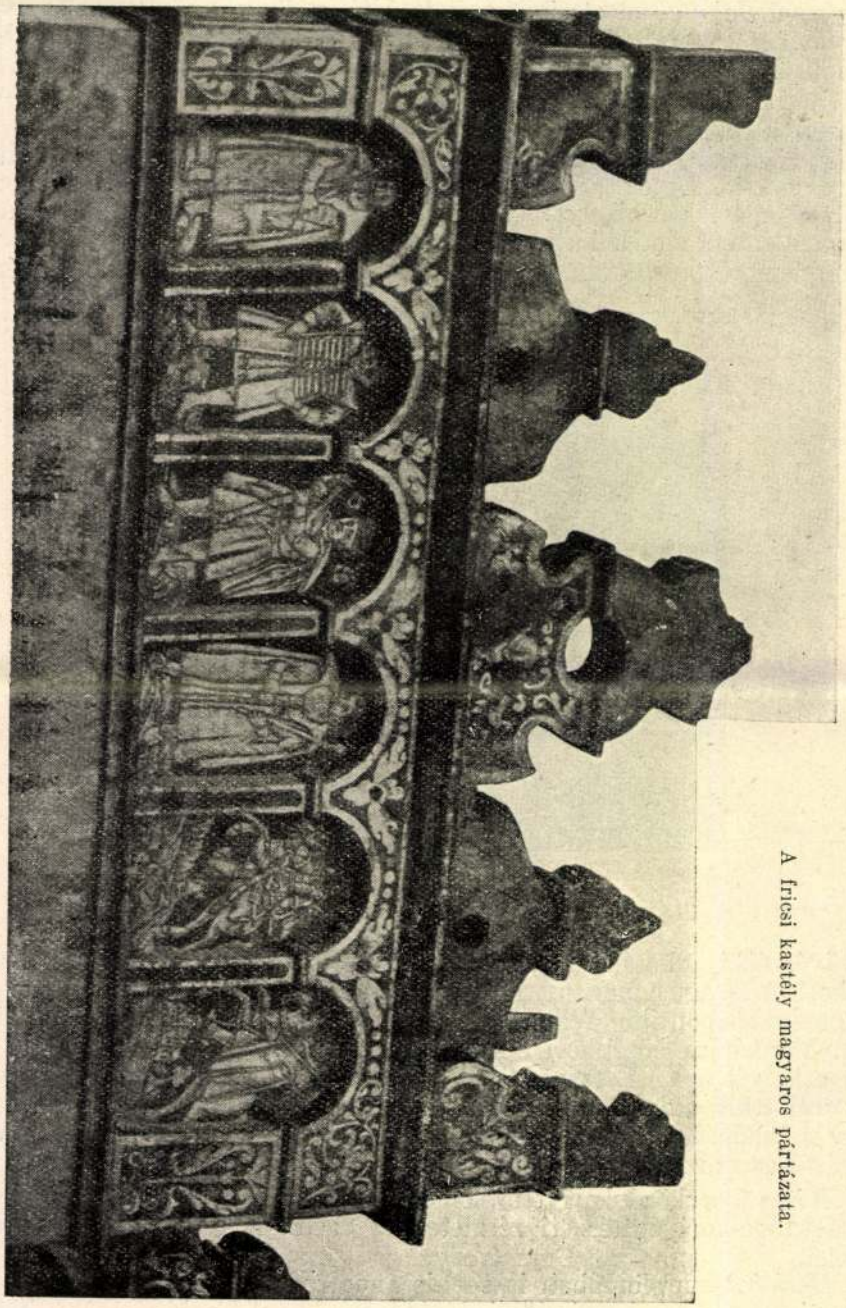

A fricsi kastély magyaros pártázata.

Befejező 19-ik oldal,
Erdély műemlékei
csomagjában

Amely magyar helységek ezen kívül megmaradtak, azok a rétekben levő vizek között lappangottanak.

Ez a rétfalu, mint a többiek is e tájon nem voltanak földes Urak szolgalattyában, mint mostan; hanem a Török idején azoknak adóztanak; azután pedig hadakozásnak idején, minthogy gyakran megesett a Tábor és Vár körül szolgáltanak, evedzésekkel, kéntelen is kellett menni, mint a Táborosok és szinte ugy kijárt a 'soldjuk. Elmulván a hadakozások, a felséges Camarához tartoztanak mint mostan Eszék.

Rétfalu ekkor tájban azután is sokáig, a pestisig népes és hatalmas hely volt; *Eszéknél nagyobb;* de Eszék népesedni és erősödni kezdvén, ez lassan lassan alább szállott. Nagy határa volt, mivel a közelebb elpusztult falukból idejövén, azoknak földöket, határokat elfoglalták s birták, mivelték mind Kórógy váráig, Oroszit, Györgyfalvát is. Melyre nézve sok porcziót is kellett fizetni sokáig majd 1760 esztendeig. Jóllehet már ezelőtt elvétetett tőlük nagy darab határ, rész szerint Eszéknél Rokhus templomáig, rész szerint Tényének, rész szerint Csapának számára; mégis mintha birták volna kellett fizetni érte, mignem sok instanciájukra elengedtetett.

Vármegyék is voltanak ebben a Slavoniai tartományban régente, mint a Reformátió tájon, melyet a Lampe Historiájában megláthatni. De azután megint megszünt, hanem Cameralis Administratorok által igazgattattak és a várból hadi tisztek által. A'kik hozzájok igen engedelmesek voltak. Megesett mindazáltal néha hogy a Barátoknak vádolások és ösztönzések miatt keményen bántanak vélek a Generálisok és a templomuktól is meg akarták fosztani. Nevezetesen egykor az eszéki alsó városi plebános maga bátorságával ki is jött volt a Templomot elfoglalni és pecsételni Ács Miklós Papnak idejében (aratási időben, mikor a férfiak künn a mezőn tartózkodtak) de némely jó Uraknak tanácsokból az Asszonyok bátorságok által megszégyenitettvén vissza nyargalt."

A XVIII. század a szlavóniai magyar falvakra is szomorú emlékezetű. Jön a haramiavilág, a várbeli tiszteket könnyű lévén megvesztegetni, irtózatos rablások, pusztítások prédájává lesz a nép. Csak 1748-ban állítják helyre a vármegyét, amely aztán példás és elriasztó büntetésekkel kiirtja a betyárokat.

1752-ben kerülnek a rétfalusiak földesurak alá. Első földesuruk *Pejacsevics* Mark Sándor báró, nemzetiségre nézve moldvai. A historikus dícséri. 1764-ben a pozsonyi diétán védelembe veszi jobbágyait Mária Terézia ellen, aki a rétfalusiakat is, mint a többi szlavóniaikat, el akarta oszlatni, azaz a szegénységükből kikergetni. *Adamovics* János eszéki vicispán ugyanazon a diétán *pro virili* fogta pártját a rétfalusi magyaroknak.

1765-ben templomot emelnek, mely ma is áll. Azután a hétköznapi történelem napjait élik a nagy szabadságharcig, amikor is a debreceni országgyűlésen Rétfalu követe *Antal* Mihály földmíves volt, aki résztvett a Habsburg-detronizáción is.

Eszéktől Moszlavináig alusszák csendes, örök álmukat a hajdani dicsőséges magyar mult elpusztult községei. Az ősrégi kultúra helyén ma acéleke hasítja dús barázdákba a zsíros, gazdagölű televényt és a falvak mellett, amelyeken nehéz századévek suhantanak keresztül, ma smaragdzöld, gazdag vetésóceán hullámzik.

A nép, melynek első megtelepedését a honfoglalásig lehet visszavezetni, hérosi küzdelmet folytatva, állja a szláv tenger mindent elborító hullámainak szörnyű csapkodását. Ma még jó magyar családnevekkel találkozunk: Bakó, Kard, Kató, Hajdu, Varga, Kozár, Kozma, Marci, stb.

De mit hoz a Holnap?

Péchy-Horváth Rezső.

Divéky Adorján: *A Lengyelországnak elzálogosított XVI. szepesi város visszacsatolása 1770-ben.* (Kiadta: a Szepesi Szövetség központja és miskolci osztálya. Ranschburg G. bizománya.)

Zsigmond király 1413-ban a nagy kiváltságokat élvező XXIV. szepesi város provinciájának kötelékébe tartozó tizenhárom várost zálogosított el három koronauradalmi várossal (Lubló, Gnézda és Podolin) együtt 37.000 széles prágai garasért sógorának, Ulászló lengyel királynak. Az örökös pénzzavarokkal küszködő Zsigmond e tettének főindítóoka az volt, hogy mindenáron folytatni akarta a velencei köztársaság ellen indított háborút. Dalmácia visszaszerzését ugyanis akkor a nemzeti becsület kérdésének tekintették.

A zálogbacsapott városok, melyek továbbra is megtartották régi szervezetüket és Landgraftagnak nevezett gyűléseiken tárgyalták meg s intézték ügyeiket, visszacsatolása történetírásunk eddigi megállapítása szerint 1772-ben, Lengyelország első felosztása alkalmával következett be.

Divéky, munkájában, melyet a Magyar Tudományos Akadémia 1919-ben Lévay-díjával jutalmazott, a bécsi házi, udvari és állami, valamint a krakói, lwówi és varsói levéltárak gazdag anyagának felhasználása mellett kimutatja e megállapítás téves voltát s beigazolja, hogy az elzálogosított terület megszállása és okkupációja már 1770-ben történt meg Eszterházy tábornok magyar csapatai által. Alkalmat az okkupációra az 1768-i orosz-török háború szolgáltatott. Ugyanis Törökországban pestisjárvány tört ki, ennek behurcolása ellen a bécsi udvar egészségügyi kordont vonatott a határ mentén és ezen innen maradtak az elzálogosított területek. Közben a lengyel nemzeti szövetség tagjai, az ú. n. bari konfederáltak az oroszok elől Szepes megye területére menekültek s az oroszok itt, Granasztónál verték meg őket. Ekkor, 1769 nyarán az egészségügyi kordont katonai kordon váltotta fel és az teljesen elzárta a XVI. várost Lengyelországtól. A m. kir. helytartótanács ekkor előterjesztett jogos kérelmét, hogy a magyar határon a magyar címer tűzessék ki, az összes államtanácsosok ellenezték és így a császári sast tűzték ki az egész határvonal mentén. Mária Terézia 1770. július 19-én parancsot adott Lacy grófnak, a haditanács elnökének, hogy a császári sasokkal nyomuljon előre és a megszálló határvonalat egészen Új-Szandecig tolták ki azzal az indokolással, hogy talált okmányok alapján Magyarországnak joga van a megszállt területekre. Lengyelország felosztásakor a XVI. város közjogilag is visszacsatoltatott és grófjuk, jamniki Jony Tivadar, 1772. november 5-én Iglón, a provincia új székhelyén tette le a polgárság nevében a hűségesküt, a koronauradalmi városok átadása pedig november 10-én Lublón ment végbe királyi biztos jelenlétében.

A bécsi udvar a szepesi városok elfoglalásakor, mint a közölt okmányokból kitűnik, nem gondolt Lengyelország felosztására, de öntudatlanul sem volt annak előidézője, azt csupán akaratlanul segítette elő és siettette. Azonban ez sem következett volna el, ha a visszacsatolás nem lett volna összekapcsolva tiszta lengyel területek — a nowytargi, czorsztyni és novysaczi sztarosztaságok — megszállásával. Ezt a körülményt használta fel II. Frigyes és Katalin cárnő alkalmas ürügyül Lengyelország felosztására.

Görgey Aladár.

Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 1929. Budapest VIII, Múzeum-körút 6. (Dr. Czakó Elemér.)

zadban nyerte csúcsíves boltozatait. Egyetlen középpillérén a faragott Sigray-címert is ott találjuk. A kis templom falait *Szent László* legendáját ábrázoló középkori freskók födik. A *felkai, leibici, poprádi, nagyszalóki, felsőerdőfalvi, szepesszombati, strázsai, mateoci, kakaslomnici, menhárdi, szepesbélai, ruszkini, ófalui, durándi, keresztfalui* stb. mind ilyen kéthajós középkori templomok, többnyire gazdag muzeális berendezéssel, históriai alakjaink számos síremlékével, emléktábláival, faragott középkori és barok padokkal, szárnyasoltá-

Eperjesi lakóház barok oromfalazattal.

rokkal. A *tótfalui*, már barokká átalakított templom, a *Svábyak* ősi síremlékét (1579) rejti, a *landoki* kéthajós templomot a szentsír keresztesvitéz kanonokjai építették, akiket a *Berzeviczyek* őse 1313-ban Sáros megyéből telepített ide.

Kiskerény, Szepesedelény (Odorin), Domán, Szepesárki, Görgő, Vitfalu, Körtvélyes, Sümeg, Daróc, Dénesfalu, Ragyóc, Nagyolsva (Olsavica), Felsőrépás stb. régi templomaikkal mind egy-egy letéteményese ősi nemzeti kultúránknak.

Sáros vármegye területén műemlékeink jellege egészen hasonló. A megye viharos multjáról gazdag levéltárai, magyar történelmünk e felbecsülhetetlen forrásai, gazdag építészeti műemlékei és a meredek sziklaormokról alátekintő számos váromladék tanuskodnak.

kialakítása az ősi magyar népies ornamentikán alapul. A fatemplomok mennyezetének mestergerendáját a templomtérben többnyire faragott faoszlop támasztja alá. Ez az elrendezés lehet alapja az e vidéken tipikussá vált *kéthajós* alaprajzi elrendezésnek. Közel 70 szepesi templomról lehet kimutatni, hogy faoszlopsorral gyámolított, mestergerendával kettéosztott famennyezettel bírtak.

A *tribsi, jurgói, krighi, haraszti* templomok nyujtják a régi eredeti fatemplomok ősi típusait. Átmeneti stiljük XII. századbeli eredetre vall.

A *vibornyai Szent Orsolya-templom* ma is ősi alakját mutatja szép magyar népies festett ornamentikájú, kazettás famennyezetével.

A leibici kéthajós templom.

A már említett krighi és *toporci* templomok XVI. századbeli renaissance mennyezetei hasonlóak, utóbbi templomot a *Görgey*-család epitáfiumai és sírkövei is ékesítik.

Magurában két famennyezetű templom is van, *Mátyásfalu* temploma középkori eredetű, távlatarchitekturával ékes famennyezete a XVIII. század műve, az *alsóláposi* templom mennyezetképe viszont rokokó keretben díszlik. Famennyezetű templomok voltak eredetileg a ma már barokboltozatos *Hanusfalu, Nedec, Frigyesvágás, Dunajec-Krompach* templomai, az utóbbinak 1516-ból való szárnyasoltárán *Szent István, Szent László* magyar királyok és *Imre herceg* magyar szentek alakjaival.

A kéthajós falusi kötemplomok legrégibb példája a *zsegrai*, amelyet *Sigray János* építtetett még 1245-ben s csak később, a XIV. szá-

műves szép várkápolnája (1657) legszebb barok műemlékeink egyike. Szép csúcsíves katholikus temploma a XV. századból való, pártadekorációs végződésű tornyával mint egy magyar mementó tör az ég felé. Sgraffitódíszes, magyar címeres, XVII. századbeli harangtornya a legfigyelemreméltóbb műemlékeink közé tartozik. Az evangélikus templomát *Hansen Teofil* építette, egyik kápolnája *Thököly Imre*

A késmárki plébániatemplom és harangtornya.

nemzeti hősünk porait őrzi. Legérdekesebb műemlékeinek egyike fatemploma, mely a XVIII. századból való.

E fatemplom a vidék számos hasonló fatemplomainak ősi formáját mutatja. Alapelrendezésükben a XII. század templomainak típusát őrizték meg. A falusi templomok nagy része az idők folyamán részben vagy egészben átépült kőtemplommá. Némelyik hajója már kőépület, hajójának mennyezete még festett deszkaborítású, tornya ellenben még fából való. A teljesen átépültek tornyai pártázatosak, a hajótest famennyezete festett kazettázással bír, amelynek dekoratív

ezüstbánya, a *Thurzók* s *Csákyak* birtokában. Szép középkori temploma a XV. századból való, szentélyében a falbahelyezett kőből faragott csúcsíves szentségházzal.

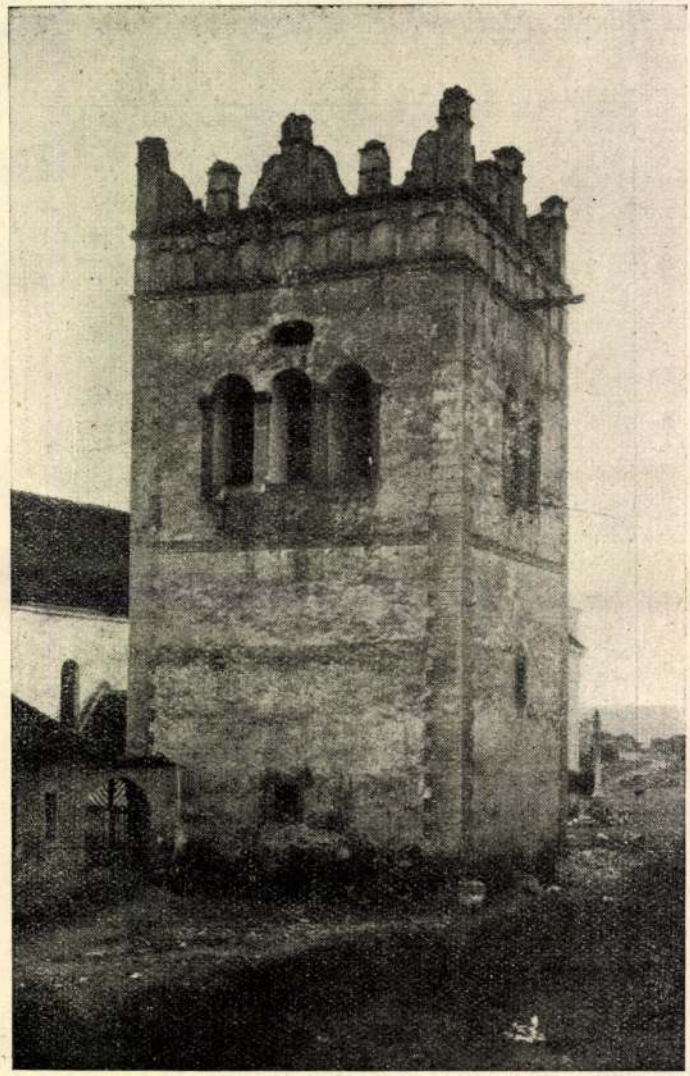

A poprádi harangtorony.

Késmárk ősrégi város, már a XII. században lakott volt. Várát a husziták támadása ellen építették, később a *Thökölyiek* birtokába került, akik nagy fénnyel és pompával átépíttették s ragyogó pártázatos renaissance várkastélyt varázsoltak a régi vár helyébe. Stukkó-

mát, amelynek típusát pl. a salzburgi házak még ma is mutatják. Hasonló pártázatos koronát hordanak a *nagyeröi Mednyánszky-kastély* XVII. századból való falai, amely gradeci *Horváth György* híres magyar főiskolájának volt székhelye. Ugyanitt érdekes harangtorony áll, érdekes és gazdag díszítésű pártázattal, fájdalom, igen elhanyagolt állapotban.

Ezek a pártázatos campanilék a Szepesség tipikus építményei, melyekhez hasonlót sem a szomszédos Lengyelországban, sem Ausztriában, Csehországban nem találunk. A nagyeörihez hasonló pártázatos XVI. századbeli műemlékünk volt a *frigyesvágási Salamon-kastély*. Ezt az új gazdája arcpirító barbársággal építette át, lehordatván magyaros pártadíszét, faragott magyar kapuzatának köveit pedig útépítéshez törette össze. Középkori templomának tornyát renaissance párta díszíti, amelyhez hasonlókkal még több helyütt fogunk találkozni. A nép ezeket a tornyokat *liliomtornyoknak* nevezi.

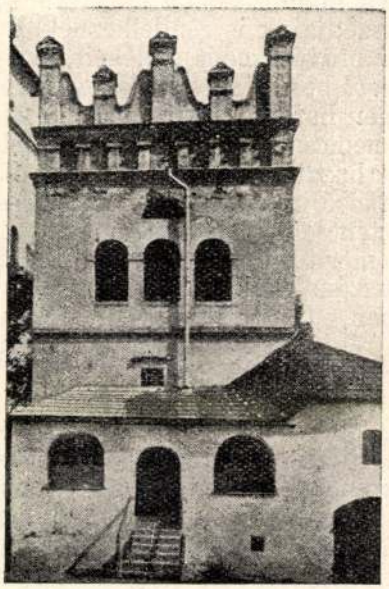

A podolini harangtorony.

Nedec várának históriája a XIV. századig nyúlik vissza. *Palocsai Horváth György* építi újjá pártadíszes bástyákkal 1611-ben. *Lubló* vára az elzálogosított szepességi városok lengyel sztarosztáinak székhelye volt. Pártázatos falait Lubomirszky Sztaniszló építette a XVII. században, tulipánmotívumú pártázata a magyar népművészet motívumaiban gyökerezik, jeléül annak, hogy hazai mester műve. Hasonlók voltak a *gölnici* várkastély és a *márkusfalvi Máriássy-kastély* a XVIII. sz.-ból, amelyet a rokokó korában átalakítottak. A *savniki* várkastélyt *Thököly István* építtette 1619-ben. Kápolnája a közeli karthausi kolostor „lapis refugii" köveiből épült. 1703-ban a *Rákóczyak* tulajdonába került, *Mária Terézia* királynő juttatta aztán a szepesi püspökség birtokába.

A már említett frigyesvágási pártázatos templomtornyokhoz hasonlók állnak *Jamnikon, Görgőn, Grancspetrócon* és másutt. A nagyeörihez hasonló sgraffitódíszes, de már többnyire átalakított s díszüktől megfosztott harangtornyok állanak még *Podolinban, Menhárdon, Poprádon, Mateocon* stb.

A *szepesszombati* harangtornyot a XVIII. században barok ízlésben átépítették. A község templomában nevezetes műemlék *Szent György* kőbefaragott gyönyörű lovasszobra, *Lőcsei Pál* kiváló alkotása.

A kies fekvésű *Gölnicbánya* már a XII. században vas-, réz-,

mely a távol őshaza keleti reminiszcenciáival van telve — oly műveket hagyott ránk örökül, amelyek nekünk egy sajátos nemzeti építőművészet, egy *magyar renaissance kialakulását ígérték*, s csak az áldatlan körülmények s politikai viharok állották útját továbbfejlődésének.

A törökök kiűzetése után pedig az osztrák császári hatalommal együtt elkövetkezett nálunk a barok építőperiódus, mielőtt az ország a kellő kulturális nyugállapotba került volna s a renaissance kultúra produktivását az általunk védett, nyugodtan fejlődő nyugathoz hasonlóan kifejthette volna. *A Szepesség e bájos renaissance műemlékei a legsajátosabban a mienk.* Nem győztem soha eléggé hibáztatni a hivatalos műemlékvédelmet, amely oly művek gondozásában merítette ki erejét, aminőkkel, sőt különbekkel, szomszédjaink is rendelkeznek, de pusztulásnak engedte a szerény primitív művészkedés emlékeit, amelyek *magyar géniuszról, nemzeti szellemről* beszéltek s csak most láthatjuk, mily értékeink ezek, amikor idegen hatalom tette rájuk kezét. Ragaszkodnunk kell e műemlékeinkhez nemcsak azért, mert történelmünk ezeréves küzdelmeivel megszentelt hazai földünkön állanak, de azért is, mert — amint azt erre vonatkozó műveimben részletesen kifejtettem — e műemlékeinkben a történelmi hangulatoknak olyan kincseit bírjuk, amelyek — ha belőlük merítünk — új életre bírják frissíteni a magyar építőművészet géniuszának alkotó szellemét.

Felső-Magyarországban, Ausztriában, Csehországban, Morvaországban, Sziléziában, Galíciában és a régi Lengyelország területén tett tanulmányaim alapján más munkáimban kimutattam téves voltát ez építésmód eredetét és elterjedését illetőleg eddig fennállott felfogásoknak. Lengyelország, Szilézia, Cseh-Morvaország, Alsó- és Felső-Ausztria, Tirol és Salzburg, Trento területén mindenütt egyaránt jellemző a XVI. és XVII. században ez az építésmód és kimutattam, hogy Felső-Magyarországon, Nyugat-Magyarországon, sőt Erdélyben is egy időben terjedt el mindenütt, ahol a török veszedelem elleni lázas várépítkezéshez hívott olasz erődépítők megjelentek, magukkal hozván a keleti eredetű, Felső-Magyarország várépítkezései révén és Velence befolyására ott is jellegzetessé vált keleti motívumot. A várépítés e jellemző alakzata, mint a harciasság, az erő kifejezője, megmaradt a falusi kastélyok, városi lakok építésénél későbben is, egyrészt dekoratív szempontból (mert a magas tetőt nem nélkülözhetvén, azt — hogy a renaissance vízszintes jellegét biztosítsák — tetőszakaszokra bontják fel s a pártamotívummal a tetőszakaszok homlokait takarják), másrészt, főleg vidéki kastélyokon, védelmi célokból is, mivel jó szolgálatot tesznek a reformáció és kuruc-labanc villongások közepette, amikor lakosaik — így a cseh betörések alatt is — minduntalan ostrom alatt állottak.

Legrégibb ránk maradt ilyen emlékünk a *bethlenfalvi Thurzó-kastély*, mely 1564-ben épült. Egykori sgraffitodíszének már csak a nyomait fedezhetjük fel. Pártázatának formái világosan rámutatnak a közvetlen felsőmagyarországi eredetre. A hatalmas pártafalak befelé dülő tetőszerkezetet takarnak, de a tetőzet alatt a padlásfalakon még felismerhetjük az eredeti árkolt rendszerű fedélzetsor nyo-

hazánk kulturális felvevőképességének. Bár fejlődésében a súlyos politikai viszonyok, kivált ezen a vidéken — amely a török hódoltságnak és így a teljes pusztulásnak nem volt kitéve, azért műemlékeink még tanuságra hívhatók — olyan irányú fejlődésnek indult, amely elvitathatatlanná teszi a magyar mesterek közreműködését, noha Mátyás király idejében hazánkba özönlő olasz mesterek honosították azt meg. De éppen az a körülmény, hogy a primitívebb városi építkezések, falusi lakok, építészeti gazdagságot és tökélyt nem igénylő sürgős várépítkezések adják renaissance emlékeink zömét, igazolja, hogy hazai kőfaragóink hamar elsajátították és maguk művelték az új ízlést akkor, amikor a szomszédos területeken — Lengyelország kivételével, ahová egyébként később és a *magyar udvar közvetítésével* kerül a renaissance művészet — még mindenütt a gótika virágzik. Hogy nem a Lengyelországi építés hatására kultiválják felsőmagyarországi mestereink a renaissance-ot, azt az is bizonyítja, hogy amíg nálunk legelőször a toskánai korai ízlés uralkodik, Lengyelországban ugyanakkor a velencei mesterek hatása ismerhető föl. Utóbbiak csak a XVI. századtól kezdve működnek hazánkban is. Lengyelországban a renaissance-építésnek sajátos nemzeti karaktere van (krakkói Báthory-emlék, baranovi kastély [ajtókeretek], bejscei síremlék stb.) s ha a lengyel kulturális hatás olyan fölényesen érvényesült volna Felső-Magyarországon, ez a jellegzetes modor itt is mutatkoznék. De ennek *semmi nyoma.* Nem tagadjuk ugyan — kivált a Zsigmond király által elzálogosított szepesi városok révén —, hogy az érintkezés kölcsönös hatással volt, de újabb kutatásaink megállapítják, hogy Magyarország ebben nem játszott inferiorisabb szerepet.

Meg kell itt említenem azt is, hogy — bár az őslakosság német (szász) eredetű — a német renaissance tipikus oromfalas építkezése itt Felső-Magyarországon teljesen ismeretlen. Ez a jelenség nem hagyható figyelmen kívül, mert egy önálló mesgyéken haladó, *nemzeti talajon élő,* művészkedésről biztosít. Vegyük ehhez hozzá a magyar udvarházak, a főúri kastélyok, várak belső berendezéseit, magyaros bútorzatait, Zrínyi Ilona-korabeli öltözetek, fegyverek, szerszámok karakterét. *Hogyan uralkodott volna ott idegen kultúrszellem, ahol a magyar udvarházak, ez az egész mesébeillő formagazdagsága tipikusan magyar?* Ilyen nemzeti kézműipar idegen talajon nem születhetett, egyszerre a földből nem támadhatott, ennek itt évszázados gyökerei kellett, hogy legyenek.

Egész Felső-Magyarországon egy jellegzetes építőmód terjed el akkoriban, a kastélyok párkányain, a várfalakon, templomok tornyán, a városi házak oromzatain alkalmazott keleties pártázattal, melyet, miután Lengyelországban hasonló architektura dívott, lengyelországi renaissance-nak neveztek el, sőt a német művészettörténet sietett azt a német renaissance-építés helyi változatának feltüntetni. Mi ezzel szemben joggal nevezzük a felvidéknek e sajátos építésmodorát felsőmagyarországi renaissance-építésnek, nemcsak azért, mert teljes egykorúságuk folytán ehhez *épp annyi jogunk van,* mint lengyel szomszédainknak, hanem azért is, mert ez az építésmodor — legközelebb férkőzve tektonikus alakzataival népies művészetünk szelleméhez,

naivul igyekezett a gótikus tradicióknak vakolatbordákkal hódolni. Az épület festői oromfalait a restauráció alkalmával *Schulek Frigyes* mester építette, de alakításának műtörténeti jogosultsága nincs, mivel Felső-Magyarországon a német renaissance jellegzetes oromfalaival sehol sem találkozunk. A körtéren érdekes lábasházak, renaissance és barok kapuzatok kötik le figyelmünket. Legérdekesebb a Csáky Vidor háza, az ú. n. *Thurzó-ház*, mely utcai homlokzatán jellegzetes oromdíszítéseket hordoz. A *Spillenberger-ház* gyönyörű loggiás udvarával a XVII. századból egyik legfigyelemreméltóbb renaissance műemlékünk, magas, emeletsort utánzó padlásfalazattal, mely a jellegzetes pártadíszű homlokzatoknak későbbi kialakulása.

A lőcsei városháza.

A lőcsei Thurzó-ház.

Mielőtt a Szepesség e jellegzetes építésmodorának ismertetésére térnénk, vessünk egy pillantást *Igló* város középkori templomára.

Középkori építményeink kőfaragójelei — az alkotó építész mesterjegye — a külföldi építészszövetségek (Bund) kulcsaiba nem illeszthetők bele, ami feljogosít a feltevésre, hogy hazánknak önálló építészszövetsége volt, ami viszont azt tanusítja, hogy szép számmal kellett lenniök hazai mestereinknek is. Írott adatok híján is bízvást állíthatjuk, hogy külön lőcsei iskola is volt, mert a szepességi középkori műemlékek feltűnő rokonságot mutatnak. Ennek az iskolának kell tulajdonítani a hatalmas méretű *iglói Mária-templomot* is a XIV. századból, melyhez a XV. században a *Szent Mihály-kápolnát* építették, amely számos magyar históriai vonatkozású műemléket őriz. Tornyát Steindl Imre restaurálta.

Térjünk vissza a Szepesség sajátos pártázatos építkezéséhez.

A renaissance művészet a humanisztikus műveltséggel széles nagy Európában nálunk honosodott meg elsőnek, ami élénk bizonysága

tetlen pusztulást, mely Lőcsét és templomát a viharos századok folyamán érte, fogalmat alkothatunk az itteni kultúráról, amelynek sem az újabban kitalált, soha nem létezett Szlovákiához, sem a távoli Csehországhoz, de még a helybeli tótsághoz sincsen semmi köze. A magyar géniuszt többek között *Szilassy* hírneves lőcsei ötvösműhelye is hirdeti. a festészet egyik nagy mestere pedig *Lőcsei Miklós* volt, aki egy podrádi oltárképen örökítette meg nevét.

Reneszánsz szárnyas oltár
a lőcsei templomban.

A lőcsei *minorita templom* csúcsíves keresztfolyosós

Reneszánsz pad
a lőcsei templomban.

rendházával a XIV. századból való. Belseje nagystílű barok-oltárokkal ékes.

A város főterén emelkedik Lőcse árkádos, ősi *székháza*, mely főtömegében a középkorból való, renaissance alakításait a XVI. században nyerte. Emeleti tanácsterme még eredeti középkori famennyezetével bír. Földszinti előcsarnokának renaissance boltozatain mestere

a *Szent Jakab temploma* inkább magyar történelmi múzeum, mint templom. Az épület legnagyobb középkori templomaink közé tartozik a XIV. századból. Karcsú főhajója 20 m magas. Faragott, szárnyas főoltára 18 m, s világhírű alkotása *Lőcsei Pál* magyar mesternek, akinek művei feltűnő rokonságot mutatnak a híres nürnbergi *Veit Stoss* mester műveivel, aki tudvalevőleg felsőmagyarországi születésű volt, s akivel szemlátomást közös magyarországi műhelyben nevelkedett. Gyönyörű faragványai még a templomban a Jézus születését ábrázoló

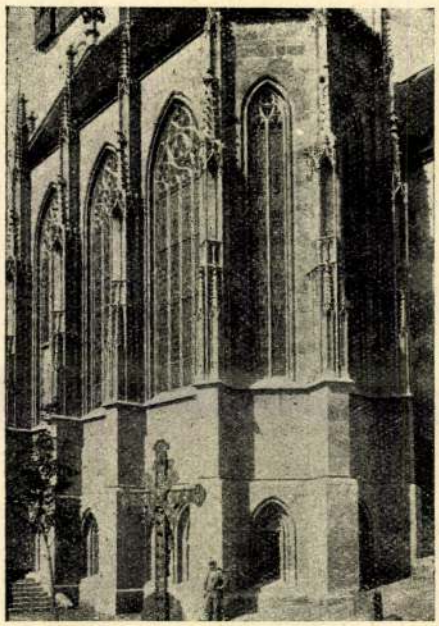

A csütörtökhelyi Szapolyay-kápolna.

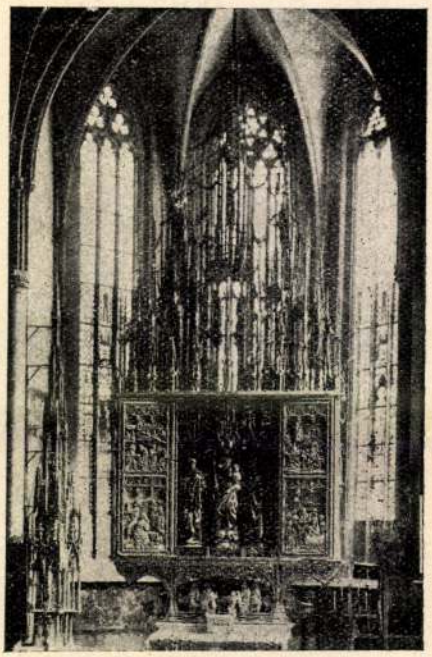

A lőcsei Szent Jakab-templom főoltára.

faszobrok, amelyek eredetileg alighanem egy összefüggő kompozició darabjai voltak. Művei európai viszonylatban is e kor szobrászműveinek legjobbjai közé tartoznak. A főoltáron kívül még hét csúcsíves szárnyasoltár van a templomban. A bájos Szt. János oltára korareneszánsz faragványaival korban megelőzi a hasonló izlésű külföldi szárnyasoltárokat. A templom berendezésében figyelemreméltók a gazdag faragású s intarziadíszű stallumok s imaszékek. ezek közül is kiválik *Láng Jakab* műve a XVI. századból (1526). A templom falait elborítják a szebbnél-szebb fából és kőből faragott renaissance és barok epitáfiumok, oltárok és síremlékek. Közülök is kitűnik Lőcsei Pál családjának síremléke.

Néma tanui mind a XV. századtól a XVIII. századig egy szakadatlan művészi produktivitásnak, s ha számba vesszük azt a mérhe-

Boris herceg, *II. István* mostohatestvére, *Kálmán* herceg, *II. Endre* fia, majd a szepesi grófok (a *Máriássy*ak, *Görgey*ek és *Berzeviczy*ek) tulajdona, a vármegyei főispánok örökös székhelye volt, a *Szapolyai*ak (1495—1528) — akik Mátyástól örökös főispánságot kaptak —, a *Thurzó*k, majd a *Csáky*ak voltak urai. Műkincseit az *újvári Csáky*-kastélyban őrzik.

Szomszédságában, a szepeshelyi dombon emelkedik a püspöki székesegyház, amelynek első két travéja és tornyai a *II. Géza*-korabeli flandriai eredetű első település korából — a XIII. századból valók. A káptalan-soron látható „leo albus" érdekes szobrászati emléke e kornak. Érdekes felemlíteni, hogy a templom bizonyos dunántúli rokonságot mutat, amennyiben a dunántúli román stílusú tipikus templom alaprajzi elrendezésekhez hasonlóan, oldalhajói a toronytestek alá nyúlnak. Tizenhárom szárnyasoltára volt. Falát Róbert Károly koronázását ábrázoló festmény — 1317-ből — díszíti. *Szt. Márton*t ábrázoló lovasszobra most lomtárban hever. A templom többi részei, a gyönyörű *Szapolyai-kápolnával,* a XV. századból valók. Befejezése a XVI. század végére esik, toronysisakját pártázat díszíti, mely jellemző alakítása a felsőmagyarországi renaissancenak és amelyről alább lesz szó.

Szapolyay István nádor, *Palóczy György* érsek, *Sirokay László* püspök nevei — csupa magyar történelmi név — fűződnek az ősi székesegyház falainak történetéhez. Maga Szapolyai nádor is itt nyugossza örök álmát (1449), *Hetesi Pete Márton* kalocsai érsek, *Balogh Miklós* prépost (1689), *Sigray* püspök (1718) társaságában, amint esztergomi márványból faragott síremlékek tanúsítják.

Szapolyai István nádor nevéhez fűződik a szepeshelyi kápolnához hasonló csúcsívesizlésű *csütörtökhelyi* kettős kápolna — 1473-ból —, a hazai gótikus műemlékek e valóságos gyöngyszeme. Altemplomának merészen a levegőben függő orgonakarzata jellemző szellemes ötlete a késői gótikának. A templom régi berendezése közül kiválik gótikus stalluma nemes arányaival s finom faragású művészi munkájával.

A *dénesfalvi* templom a XIV. vagy XV. századból való, a *szepesolaszi* templom boltozatait 1434-ben már magasabbra emelték, pretoriuma a XIV. században épült. A *látókői* karthausi kolostor területét a szászok komese adományozza 1299-ben, a templomot, amely a tatárjárás áldozatává lett, 1305-ben építették. A romtelep „lapis refugii" — követi nagyrészt a *savniki* püspöki kastély építéséhez hurcolták el, a XVII. században.

A *vörösklastrom* is karthausi kolostor volt, a *Berzeviczy*ek őse alapította 1309-ben. Temploma XIV. századbeli egyhajós csúcsíves épület. A kolostor falait a XVIII. században Rákóczy László építtette.

Lőcsét a „lapis refugii" menekültjei a tatárok elől menekült szepességi szászok építették 1245-ben közös menedékvárnak. De már előbb lakott hely volt. A város legrégibb címereiben is már az apostoli magyar kereszt címerképe szerepel a hármas halommal.

Lőcse falai a magyar nemzet felbecsülhetetlen kincseit zárják magukba művészi és magyar történelmi vonatkozású műemlékekben. Várfalában kis ajtó őrzi a legendás lőcsei fehér asszony képét. Maga

A Szepesség és Sáros vármegye műemlékei.

Írta: *Dr. Lechner Jenő*, építőművész.

Felsőmagyarország e két vármegyéje a magyar kultúrélet legeredetibb és leggazdagabb ősi területe. Építőművészetünk itt indult nemzeti szellemű fejlődésnek, itt vannak a magyar művelődéstörténet és a hazai építésztörténet szempontjából legértékesebb emlékeink.

A megye lakossága nagyrészben, igaz, idegen származású, de nem tót, legkevésbbé cseh, hanem Szászországból idetelepült *német*. Érzületükben azonban megmagyarosodtak és mindenkor a magyar állameszme hívei voltak. Az ősi lakosság a honfoglalás előtt a kelták, majd a kvádok, vandálok, gótok, gepidák. Országunk az északi népvándorlás országútjába esett, mikor pedig *Géza* fejedelem, halhatatlan első királyunk atyja, a harcos magyarokat a „Silva Zepus"-ba, a mai Szepességet borító vadon erdővidékre küldötte, részben lakatlan volt, részben pedig pásztornépet találtak itt, mely a művelődés legalacsonyabb fokán tengődött.

Megszentelt föld ez. *A Rákóczyak, Thökölyek, Thurzók, Szapolyayak* szűkebb hazája, telve a legendás kurucvilág emlékeivel. De nagyon sokat is szenvedett. Nem kerülték el a tatárok, a husziták rombolásai, a reformáció és ellenreformáció villongásai, majd a kuruclabanc háborúskodás romboló harcai. Habár a küzdelmes idők vihara sokat pusztított, de a kimeríthetetlen anyag ma is bámulatraméltó.

Közel kétszáz olyan templomépület tanuskodik itt az államalkotó magyarság kulturális erejéről, amely legalább a XIII—XIV. századig vezeti vissza eredetét. Hallatlan a gazdagság belső berendezés tekintetében is. E területen a kutatások eddig 177 szárnyasoltárt, 55 csonka oltárt, 166 szoborrészletet állapítottak meg, ami bámulatraméltó eredmény, ha tekintetbe vesszük ép az előbb említett viszontagságos és mostoha időket. Ez a nagy gazdagság országos jelentőségű művészeti központra enged következtetni. Az itt élő főuraink a Buda és Esztergomból kiindult művészeti élet s fellendülés kapcsán szűkebb hazájukban áldozatkészségük és műpártolásukkal élénk művészeti életet fakasztottak. A művészeti tevékenység fénykora a XV. században van. A XVI. században tömegesen mennek ki külföldre, sok hazai mester nevével találkozunk ez idők művészi évkönyveiben.

A Kárpátok tövében elterülő síkságon merészen kiemelkedő sziklacsúcson még ma is büszkén hirdetik a Szepesség urainak hatalmát a *szepesi vár* omladékai. Építéstörténete a XII. századba vezet vissza.

Szepesség és Sáros vm. műemlékei

Historia 1929. 3. szám

Szepessegi evang.
fatemplomok

Hefty Gyula cikke
l. Forum 1932
85—86 l.
Meppel

Szepességi oltárszár-
nyak

XIV. sz. vége

repr.

Kampkőrépkfaszobr

163. l.

~~ábrázolva~~, áll és kissé jobbra fordult ~~néz~~. Jobb kezében
át csipőjére támasztja ~~ja~~. Prémes kucsmáján
és haja hosszú, szakálla leberetvált. Öltözete:
ik nadrág és fűzött bocskor. A nyakába vetett
tarisznyát hord; derekát öv szorítja, a mely
oldalán kard lóg. Telirata a kép alatt az
szakított két sorban:
Valachi... schen Rebellen welcher den 30ten
daker Val... dung gefangen genomen worden"
luget & solvit: Hora bibit & quiescit."
I. Adam fe."

méretei a vonalkeretnek 15·7: 10·9cm.

428

140/95 № 331.

NYOMTATVÁNY

.....úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

(Szepességi gót kétkajós templomok)

Rados Jenő dr (>

Bp. 1934.

MOB Kt. 2267

2091. Katona Nándor:

Est a Karszton.

A hegyes vidék középterében
melyek [illegible] közül [illegible] erkélyes toro
ki vannak világitva. Az előtérben ba
pedig sziklás út halad. Az égbolt fel
garai aranysárgára festették. Jelzés

Fa, méretei 43: 80 cm.
Vétetett az 1901: XII. 23-i
(682/901).

Szepességi festőiskola
XVI. sz.

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937 338 -
345. l
képekkel

Szepesség művészete

Schürer-Wiese: Kunst in der Zins

Kurz. Zeitschrift des deutschen Vereins für Kunstwissenschaft

40,

Szepsség univerzete

Wiese-Schürer: Kunst in der Zips

Szepesség és Sáros vm. műemlékei

Zechner Jenő: A Szepesség és Sáros vármegye műemlékei.

Kny. Historia
8°, 76 k., 77 l., Budapest, 1929.

Szepességi Kéthajós templomok

Rados Jenő: Szepességi kéthajós templomok.

Kny. Technika
Kis 8°, 34K, 24L, Budapest, 1934.

OLTÁRSZÁRNYAK A SZEPESSÉGBŐL. 1370—80
Szépművészeti Múzeum

Dercsényi: Nagy Lajos Kora

Szepességi oltár-
szárnyak

A SZEPESSÉGI SZENT ANTAL OLTÁROK MESTERE:
MADONNA A GYERMEK JÉZUSSAL (RÓZSÁS MADONNA). 1500 KÖRÜL.
Budapest, Szépművészeti Múzeum.

Szépművészet
1940. 3. 24.

Szepességi Szent Antal

oltárok mestere

(Szepesség és Sáros
vármegye műem-
lékei.)

Lechner Jenő: A
( ) Kny. Historia
8-r, 16 kép, 17. l.
Bp. 1929

Gent (1378)

hozzám intézett átirata szerint,
nösen a munkásságnak szocialis
hatóságok iránti bizalmának fel-
ól kiváló sulyt helyez arra, - s ezt
osztom - hogy az összes hatóságok és
leljenek azon természetszerü kötelesz-
eleket megértő, jóakaratú és udvarias
vánságaikat késedelem nélkül teljesit-

ay ennek daczára általánosságban

Szepesség művé-
neti emlékei

Spirko, Jozef:

Umelecko-histo-
rické pamiatky
na Spisi I.
8-r. 87 kép. 199 l.
Szepeshely, 1936

Gent (2053)

rmóniát nem türi el a jáki mü-
a csatornák is érintetlenül hagyandók.
november 5-én 140. sz. a. kelt
elajánlása) elintézését is megsürget-

12.

Alázatos szolgája:

Gyukfál

6. szept. 3. óta jáki plébános

él nagyobb a hadi érdek, az a
ban van, megérdemel minden

<Szepességi gót
két hajós tem-
plomok>

Rados Jenő: < >.
Kny. Technika.
8-r 34 kép, 24 l.
Bp. 1934

Gent (1849)

Ad 153/1932.
мов.

Szepesség művészete

Schürer-Wiese:
Kunst in der Zips.
Kny. Zeitschrift des
deutschen Vereins
für Kunstwissen-
schaft. 4-r 17 kép.
18 l. Berlin é. n.

Gent (2005)

6.

Az újabb háborús segély egy évi összegének kiszámításánál alapul vehető összes fizetésternészetével biró illetményeknek egy évre számított összege	A megállapitott ú segélynek egy évi összege	egy ha összeg
K. f.	K. f.	K.
5.400.--	2.900.--	241.6
1.000.--	1.000.--	83.3
2.600.--	2.000.--	166.6
összesen:	5.900.--	491.6

Szepesség művészete

Schürer, Oskar – Wiese, Erich: Deutsche Kunst in der Zips. 8-r 540 kép, 272 l. Brünn, 1938.

Gent (2006)

kir.miniszternek folyó évi november hó
: kelt s a kassai cs. és kir.katonai
sának másolata.

MDK

Sáepességi öntőmühely

Hires keresztlőmedencéi:Késmárkon 1472,Ménhardon 1483,Leibicen 1463,Iglón 1549,Csetneken 1454, Szepesolasziban 1497.

A magyarországi müvészet története I. 255.l. Bpest,1961.II.kiadás.

Szepesség faragó mester

1500 körül

Szent Erzsébet szobra

ismeretlen helyről a

Magyar Nemzeti Múzeumban

Repr.

MAGYAR MŰVÉSZET

1936. 270. l.

269. l.

m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztert

10.398 szám.

A Nüemlékek Orsz. Bizottsága lek. Elnöks

Hivatalból.
szolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

BUDAPEST.

~~Párkos u. 10~~

Szepességi mester

2 szent püspök
szobra a Kassai
Muzeumban
XV. sz. vége

Repr.

BUDAPEST 938 MÁR.-3.
LEH 4 LEH

MAGYAR MUVESZET
1936. 271. l.

Szepességi mester

faszobrász 1350 körül

Kampis Antal: Harai fafaragásunk néhány középkori emléke.

MAGYAR MUVESZET

1936. 267–276 l.

képekkel.

X

31

X

32

Szepessegi Szent Anna

csoportok furagója

Csinky Dénes

~~MAGYAR MUVESZET~~

1937. 348. l.

nyel. J. J. Rein *Japan* című művéből.

a japánok utat nyitnak az európai hatás-
akkor művészetük tönkre megy; ha
g az európai művészet befogadja a japán-
t, szintén el van veszve. A japáni művé-
sokféle és fejlett technika mellett tisztán
tményi természetű, csak a szemhez szól,
édélyt és érzelmeket érintetlenül hagyja.

Szepességi Szent Anna oltárok festője

Több a szepesszombati és leibici Szent Anna oltár 1521-i kiírt

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 348. l.

Kiotoi bro

elfoglálni. Egyébként pedig a mit szerz
czikkben mond, mind az szépen van elmond
sőt igaz is. Csak az a baj, hogy nem mon

Szepességi Szent Antal
oltárok mestere

MAGYAR MŰVÉSZET

1931. 493-515

AV

Le catalogue de

principale raison d'être du

et le mode périodique ne se

genre de travail, la Qu

en un seul volume.

Szepes régi szent Antal –
képek mestere

Genthon a János réti
mester körében sorozza.

Genthon István:
A régi magyar festő-
művészet. Vác, 1932
16, 58, 61, 65–69, 70,
96. l.

Budapest, Nemzeti Múzeum 71×61 cm

44. A szepességi Sz. Antal-oltárok mestere:
Madonna rózsával. Függőkép Abaujmegyéből
1500 körül

45. sz. Szent Antal látomása.
Szárnykép Szepesbéláról –
Festette a szepességi Sz. Antal
oltárok mestere 1505 körül
Repr.

Szepességi Szent Miklós és Antal oltárok mestere

MDK

Lásd Szent Antal legenda mesterét

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.169.l.

Szepessegi szobrász

Magyar Művészet
1928. 71

176. *Deák Ferencz.*

Derékon alólig, balra ülve van ábrázolva. Bal ka Előrefésült haja, szemöld szeme barnásszürke, arcza nyakkendőjében melltűt vi kettős elejű, zsinóros kabá A háttérben zöld függöny zik ki.

Vászon, méretei 72·5 : 57 tett Lukács Irmától 1888 szept moltatott 1888 deczember 30-á

Kifüggesztésére vonatkoz *retlen festő :* Deák Ferencz. — Deák Ferencz, 1849-ben igazs

Szepessümegi rk.
pléb. templom
(Szepes vm)
Div Felsőm
341. l.

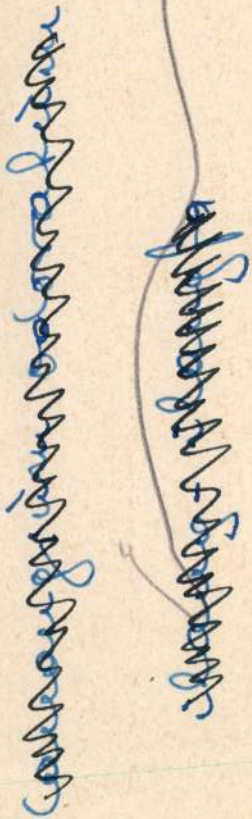

SZEPESSY BÉLA

A közelmúltban nyílt meg Lembergben (Lvov, Ukrajna) a Képzőművészetek Palotájában három nyíregyházi művész-tanár közös tárlata. Szepessy Béla, Lukács Gábor és Nagy Lajos Imre kiállítását a Lembergi Képzőművészeti Akadémia hívta meg „vendégszereplésre"

Amatőr felvétel

K-Mo. '97. ápr. 28.

Energiafelhasználását or
szabályozhatja, ***ha tartályos gá***

Aki 1997. május 31-ig ***a tartál***
megrendeli, a felhasznált gázn

100 000 Ft kedvezmé

Érdeklődni:
H&T Kft., Nyíregyháza, Tü
Telefon/fax: (06-42)-46(

MDK

Szepessy

Magyar Iparmüvészet 1923. 7o.o.

MDK

Szepessy püspük

A pécsi székesegyház első lényeges átalakitási munkálatai több mint 20 évet tartott.
1805-ben kapta Pollák Mihály épitész a megbizást a tervek elkészitésére és 1827-ben fejezték be a restaurálást Szepessy püspök alatt.

Gerece Péter dr.: A pécsi székesegyház.

Magyar Epitőmüvészet 1907.9.sz.4-6.l.

Szepessy
grafikus

A hecskeméti Művésztelepen
dolgozott Szepessy grafikus.

Összegyűjtötte Sümegi György: Fejezetek a megye...
Művészet, 1975.junius - 43.oldal

SZEPESSY ÁKOS

KÉPTERS

MAGYAR MŰHELY 1995 szept, 24-25

Alpoktól eszakra alig
len kutatónak sem jut
segit tudatositani be
összeállitóinak nagyo
A táblákon mindössze
tünk ki, igy itt a bi
Ebből logikusan követk
akinek semmit sem látu
már meg sem mert nevez
hetetlen, mert miért i
korban felismerhetővé
lóazinüvb, hogy egy ba

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Pályázat

Nyíregyháza Megyei Jogú Város önkormányzata
elidegenítésre meghirdeti építőközösségek részére
a tulajdonában lévő alábbi garázstömb telkeket

az Érkerti lakótelepen:

1./ Toldi u. 61. sz. alatti közterület
6624/2 hrsz-ú 6x24 m-es 8 db garázshely
2./ Móricz Zs. u. – Szarvas u. – Deák F. u. közt
meglévő garázsok mögötti terület
6438/14-es hrsz-ú 6x96 m-es 32 db garázshely
3./ Huszár sori MÁV bérház mögötti terület
6588/1 hrsz-ú 6x36 m-es 12 db garázshelyből
9 db pályázható
4./ 6588/3 hrsz-ú 12x54 m-es 36 db garázshely
5./ 6658/4 hrsz-ú 6x54 m-es 18 db garázshely

A pályáztatás tömbönként, a helyrajzi szám, garázsszám, és terület megjelölésével történik.

A garázstelkek induló vételára: 4.000,- Ft/m2.

A pályázaton építőközösségek meghatalmazottjuk útján vehetnek részt, a tagok és azok lakcímeinek megjelölésével.

Abban az esetben, ha egy tömbre egy építőközösség pályázik, az eladás induló áron történik. Több pályázat esetén versenytárgyalás lebonyolítására kerül sor, és a tulajdonjogot a legmagasabb árajánlatot tevő építőközösség nyeri el.

A garázstömbtelek az építőközösség tagjainak osztatlan közös tulajdonába kerül.

A pályázat beadásának feltétele, hogy a pályázók bánatpénz címén az induló vételár – tömbtelkenként – 10 %-át az eladó részére befizetik és a befizetést igazoló csekkszelvény másolatot pályázatukhoz mellékelik.

A nyertes pályázó által befizetett bánatpénz a vételárba beszámításba kerül, a többi pályázó esetében pedig a versenytárgyalás megtartását követően visszafizetik.

A garázstelkek beépítése az érvényben lévő
Városrendezési Terv
és a vonatkozó építésügyi jogszabályoknak megfelelően,
úszótelkes formában történhet,
2 éves beépítési kötelezettséggel.

A szükséges tereprendezés, út- és közműépítések költségei az építőközösséget terhelik.

A pályázat benyújtása a Városháza „A" épület
I. emelet, 115. sz. irodájában
1996. november 18-án 12.00 óráig történhet.

A versenytárgyalás idejéről és helyéről az építőközösségek képviselőit értesítjük.

A részletes pályázati feltételek iránt érdeklődni a
Polgármesteri Hivatal Vagyon- és Vállalkozási Irodáján
lehet.
(Telefon: 310-197, 414-155/325.)

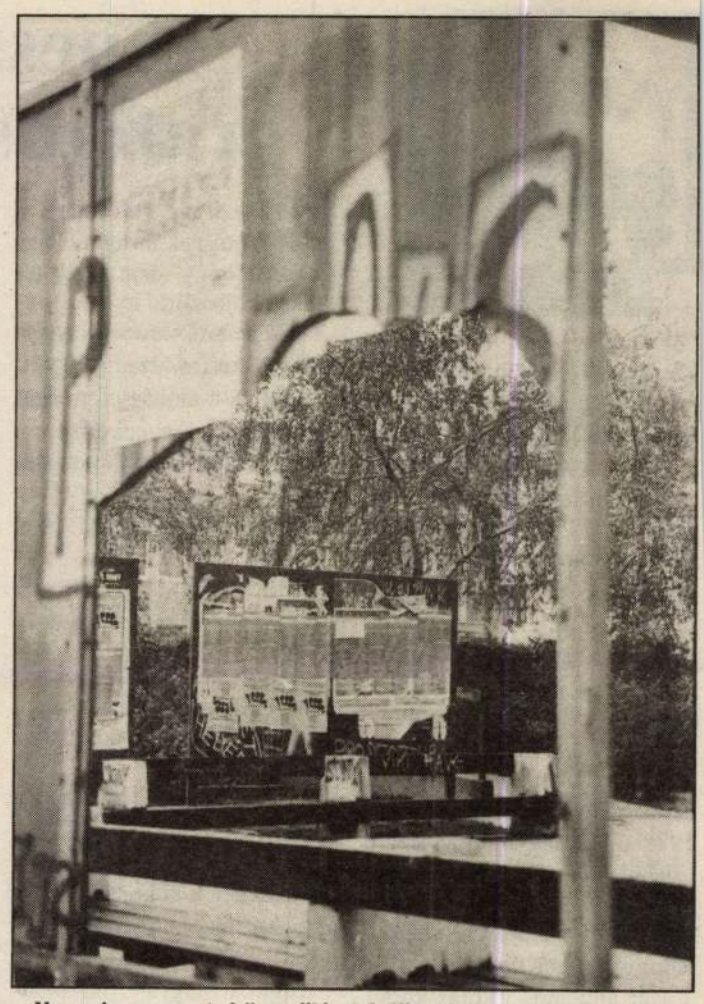

Ilyen is van... A közgyűlés hétfőn tárgyalt a közterületeken elhelyezhető hirdetményekről. (Jécsák Dolli felvétele)

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Pályázat

Nyíregyháza Megyei Jogú Város önkormányzata
versenytárgyalás útján történő ***értékesítéssel***
építési vállalkozók részére meghirdeti
a tulajdonában lévő közművesítetlen ingatlanát
tömbbeépítéssel az alábbiak szerint:

Semmelweis u. északi oldalán lévő 22200/134 hrsz-ú

garázstelek	16 db 382 m2	3.000,- Ft/m2
üzlettelek	2 db 98 m2	4.500,- Ft/m2
belső udvar	170 m2	1.000,- Ft/m2
Összesen:	18 db 650 m2	***1.757.000.- Ft.***

A garázstelkek csak a belső udvarral együtt pályázhatók.

Abban az esetben, ha a tömbre egy építési vállalkozó pályázik, az eladás az induló áron történik. Több pályázat esetén versenytárgyalás lebonyolítására kerül sor, és a tulajdonjogot a legmagasabb árajánlatot tevő vállalkozó nyeri el.

A pályázat beadásának feltétele, hogy a pályázó bánatpénz címén az induló vételár 10 %-át, azaz 175.700,- Ft-ot az eladó részére befizeti, és a befizetést igazoló csekkszelvény másolatot pályázatához mellékeli.

A pályázat benyújtása: Városháza, I. emelet, 115. sz. szobájában, 1996. november 19-én 12.00 óráig történhet.

A versenytárgyalás ideje: 1996. november 21. 9.00 óra.

Helye: Városháza, I. emelet, 115. szoba.

Az ingatlan beépítése az érvényben lévő Városrendezési Terv és a vonatkozó építésügyi jogszabályok szerint – úszótelkes formában – történhet.

A szükséges út- és közmű építések költségei teljes mértékben a vállalkozót terhelik.

A pályázati feltételek iránt a Polgármesteri Hivatal
Vagyon- és Vállalkozási Irodáján lehet érdeklődni.
(Telefon: 310-197, 414-155/325 mellék)

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Pályázat

Nyíregyháza Megyei Jogú Város önkormányzata
bérbeadás *útján történő hasznosításra hirdeti meg*
a Nyíregyháza, Hősök tere 2. sz. épületben
(volt fodrászüzlet)
44,7 m2-es üzlethelyiséget (39 m2 + 5,7 m2 galéria).

A bérlet meghatározott ideig, **1997. március 31-éig** tart, ill. a gépkocsiátjáró megépítéséig.

A licitálás nyilvános versenytárgyaláson,
a bérleti díjra történik.

A licit induló ára: 6.250,- Ft/m2/év + ÁFA.

A bánatpénz összege: 1 havi bérleti díj, amely 29.102,- Ft.

A bérleti jogviszony esetleges meghosszabbítása esetén
az 1997. március 31-én túli időszakra vonatkozó
bérleti díj: 12.500,- Ft/m2/év + ÁFA.

A pályázati tárgyaláson az a pályázó vehet részt, aki a hirdetésben közzétett feltételeket elfogadja, és pályázatát – a bánatpénz befizetésének igazolásával együtt – a kiírt határidőig írásban benyújtja.

A pályázat nyertese a pályázati tárgyalást követő 15 napon belül a bérleti szerződés megkötése előtt, köteles az általa megajánlott bérleti díj 3 havi összegét (ÁFÁ-s) kaució címén egy összegben megfizetni.

A pályázat benyújtása a Városháza, I. em. 115. szobájába 1996. november 19-én 12.00 óráig.

A versenytárgyalás helye: Városháza Vagyon- és Vállalkozási Iroda (I/115. sz. iroda).

Ideje: 1996. november 21-én (csütörtök) 14.00 óra.

Érdeklődni a Polgármesteri Hivatal
Vagyon- és Vállalkozási Irodáján
(Nyíregyháza, Kossuth tér l. „A" épület I/119. sz. iroda)
ügyfélfogadási időben lehet.
(Tel: 310-197, 414-1155/196.)

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Pályázat

Nyíregyháza Megyei Jogú Város önkormányzata
versenytárgyalás útján történő ***értékesítésre*** *meghirdeti*
a tulajdonában lévő,
1./ 1 db 27 m2-es pavilonnal
2./ 1 db 27 m2-es pavilonnal beépíthető úszótelkét,
mely a valóságban

Nyíregyháza, Szent István utcán, a Megyei Kórház
bejárata előtti közterületen lett kialakítva.

A licit induló ára: 8.000,- Ft/m2

Az ajánlattevő a vételár licit induló árának (pavilontelkenként) 10 %-t (21.600,- Ft-ot) köteles bánatpénzként befizetni és az erről szóló igazolást az ajánlathoz csatolni.

A pályázat benyújtása
1996. november 19-én 12.00 óráig történhet.

A versenytárgyalás helye:
Városháza „A" épület, I. emelet, 115. sz. iroda.
Ideje: 1./ 1996. november 21. (csütörtök) 10.00 óra.
2./ 1996. november 21. (csütörtök) 11.00 óra.
A részletes pályázati feltételek iránt érdeklődni
a Polgármesteri Hivatal
Vagyon- és Vállalkozási Irodáján lehet.
(Telefon: 310-197, 414-155/325.)

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Pályázat

Nyíregyháza Megyei Jogú Város önkormányzata
versenytárgyalás útján történő **értékesítésre** meghirdeti
a tulajdonában lévő,
Nyíregyháza, Ungvár sétány 35. sz. alatti
72 m2 alapterületű üzlethelyiséget.

A licit induló ára: 5.347.000,- Ft., amely a felépítmény ÁFÁ-ját is tartalmazza.

Az ajánlattevő a vételár licit induló árának 10 %-át (534.700,- Ft-ot) köteles bánatpénzként befizetni és az erről szóló igazolást az ajánlatához csatolni.

A pályázat benyújtása 1996. november 19-én 12.00 óráig.

A versenytárgyalás helye: Városháza „A" épület,
I. emelet, 115. sz. iroda.

Ideje: 1996. november 21. (csütörtök) 13.00 óra.

A részletes pályázati feltételek iránt érdeklődni
a Polgármesteri Hivatal Vagyon- és Vállalkozási Irodáján
lehet. (Telefon: 310-197, 414-155/196.)

Ker-Plast KFT.

Műanyag cső és idom kis- és nagykereskedése

KPE–VÍZ–GÁZ csövek, KGEM csatornacsövek,
KAEM lefolyócsövek, idomok
Gázkonvektorok, kazánok, tűzhelyek, radiátorok

Kereskedőknek, nagyfelhasználóknak kedvezményt biztosítunk.

Nyíregyháza,
Debreceni u. 160.

Tel.:06 (30) 357-375
06 (30) 355-888
Tel./Fax: 06 (60) 355-888

Vásároljon műtrágyát a VMK Kft-től!

● komplex, ● szupefoszfát, ● kálium-klorid, ● ammóniumnitrát műtrágyákat ömlesztve és csomagolva.

Igény szerint térítés ellenében házhoz szállítjuk.

VMK K.F.T. EXPORT-IMPORT

4400 Nyíregyháza, Debreceni út 276. HUNGARY
Telefon/Fax: (36) 42 410-026 410-025

Továbbra is hétfőn

... az állatvásár. Szeptemberben az eső mosta el, októberben a gázbekötések és egy BP benzinkút építésének földmunkái akadályozták az Alkotás utca rendbetételét. Így feltehetően csak a jövő év elején térhet vissza a régi rend, azaz a szombati napokon tartott állatvásár.

Videofilmesek, figyelem!

Most száz éve, hogy a filmezés úttörői megtették első, bizonytalan lépteiket e csodálatos, új művészet útján. Az egy évszázad alatt odáig jutottunk, hogy immár nem luxus a házimozi, melyben rendszerint a saját készítésű felvételek is megtalálhatók.

Végre itt az alkalom, hogy a családi-, vagy baráti körben, kiránduláson, munkahelyi rendezvényen (illetve bárhol másutt) készült videofelvételekkel közönség elé is léphessenek az amatőr alkotók.

A Váci Mihály Művelődési Központ és a Nyíri Amatőr Film és Videoklub november 16-án rendezi meg Nyíregyházán a saját készítésű videofilmek szemléjét. A seregszemlére bárki beküldheti egyénileg, vagy közösségben készült filmjét műfaji megkötöttség nélkül. A program rendezői vállalják, hogy tanácsokkal segítik a jelentkező alkotókat.

Az előzsűrizés után a filmeket nyilvános vetítésen láthatja majd a publikum a szemle napján a városi művelődési központban. Az igényesen felvett anyagok elismerésben részesülnek, a legjobbakat pedig bemutatják decemberben a megyei filmszemlén, Csengerben. Az érdeklődők november 12-ig juttathatják el filmjeiket a művelődési központba, ahol *Dede Zoltán* nyújt információt a részletekről.

Napló galéria

Szepessy Béla grafikusművész

Szepessy Béla talán a „legnyíregyházibb" művésze sorozatunknak, hiszen itt született 1960-ban, itt érettségizett a Krúdy Gyula Gimnázium matematika tagozatán, s itt szerzett földrajz-rajz szakos diplomát a tanárképző főiskolán. Rövid ideig dolgozott az egykori moziüzemi vállalatnál, majd négy – ahogy fogalmaz – kemény, de hasznos évet töltött a nagyhalászi általános iskolában.

Volt a művelődési központ képzőművészeti szakelőadója, 1988 óta pedig a tanárképző főiskola rajz tanszékén tanít. Végigjárta a ranglétrát: tanársegédből előbb adjunktus lett, most pedig docens.

Már általános iskolás korában intenzíven foglalkozott a rajzolással, a gimnáziumban *Berecz András* szakkörét látogatta, s a mester-tanítvány kapcsolat a főiskolai évek alatt is folytatódott. Ugyanitt *Horváth János* szakkörének is részese volt. A Képzőművészeti Főiskolát 1993-ban végezte el, ott *Szabados Árpád* volt a mestere, de fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy sokat tanult jelenlegi kollegáitól is.

A képzőművészetnek véleménye szerint mindig együtt kell járnia a tanítással, miként így volt ez a középkorban is. Szabados Árpád arra intette tanítványait, hogy elsősorban művészek, s csak másodsorban tanárok legyenek, mert ha ez fordítva történik, hamar kiürülnek, beleszürkülnek a napi munkába. Szepessy Béla úgy véli, a jelenlegi iskolarendszerben nehéz ennek eleget tenni, ő egyformán fontosnak tartja mindkettőt.

Kezdettől fogva elsősorban a grafika iránt érdeklődik, újabban a számítógépes grafika lehetőségei is foglalkoztatják. Emellett fest is, főként az akvarell áll közel hozzá.

Tagja a Magyar Alkotóművészek Egyesületének, s a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, jelen van az ország minden jelentősebb tárlatán. Egyéni kiállítását tavaly láthatta a közönség a Városi Galériában. Nemzetközi pályázatokon is résztvesz, ex librisei így jutottak el Franciaországba,

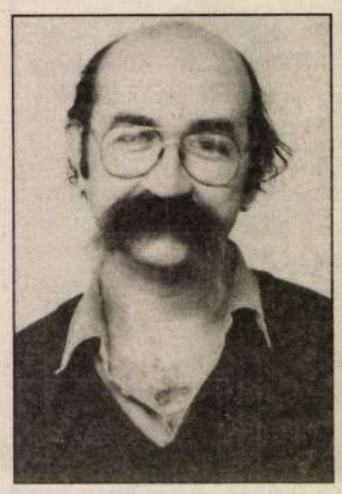

kisgrafikái Olaszországba és a mai Jugoszláviába.

Családjáról szólva elmondta, felesége az EKO Kft. közgazdász szakmérnöke, egy kisfiút és két kislányt nevelnek. Társaihoz hasonlóan fájlalja, hogy a városban nincs alkalmas kiállítóterem, ahol bemutatkozhatnának, s furcsállja azt is, hogy amikor képzőművészeti feladatok adódnak, mind a megyei, mind a városi vezetőknek nyomban fővárosi művészek jutnak eszükbe, holott itt is élnek hasonló felkészültségű, kvalitású alkotók...

F.A.

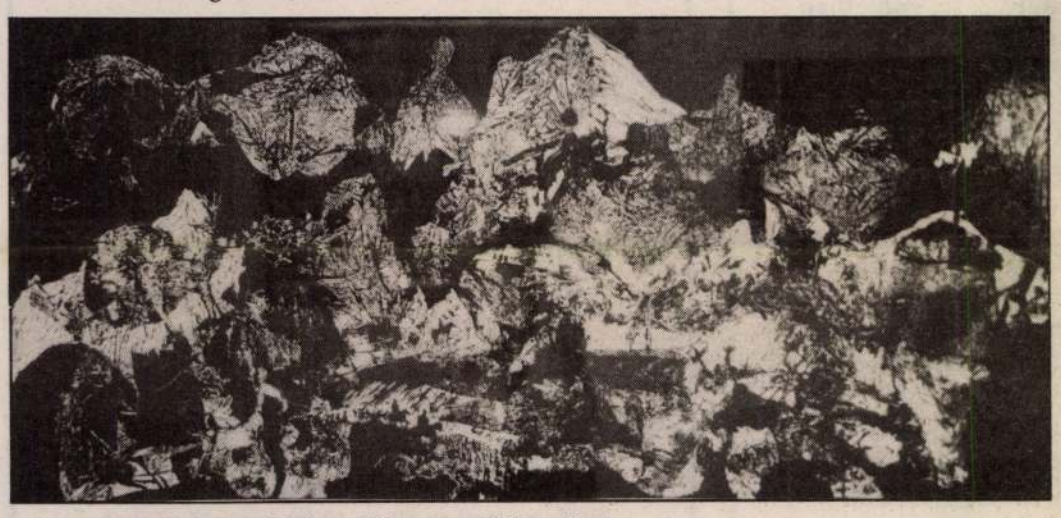

A magyarok titkos története (Szepessy Béla műve)

Tízéves a ZIG Singers

U2-vel a Ki mit tud?-ra

Szerdán – lapzárta után – már második alkalommal lépett fel a televízió nyilvánossága előtt az idei Ki mit tud?-on a ZIG Singers kórus, ezúttal a középdöntőben. A csapat az U2 együttes egyik számának átdolgozott változatával készült a bemutatkozásra.

– Ez a dal már két éve szerepel a repertoárunkban. Szeretjük és sokat gyakoroltuk is. A gondot az okozta, hogy a 70 dalos közül kik képviseljék a Zrínyi gimnázium kórusát? A Ki mit tud?-ra ugyanis 20 tagú stáb utazhatott: 12 énekes, hat zenész és két kísérő – sorolja *dr. Bánhidi Lászlóné Maróti Magdolna* kórusvezető.

– Mennyibe került mindez az együttesnek?

– A szállás és az utazás költségeit a televízió vállalta, egyedül az étkezést kellett megoldanunk. Jó helyen: a Szabadság hegyi sportcentrumban töltöttük az éjszakát. Az ebédet a kórus pénzéből fizettük, reggelit pedig a szálláson kaptunk. Egyébként enni alig-alig jutott idő. Amint megérkeztünk, azonnal kezdődtek a próbák, majd következett a verseny.

– Bejutni a középdöntőbe sem kis teljesítmény. Az önök számára mi a tétje a Ki mit tud?-nak?

– Örülnénk a győzelemnek, de ha olyan versenyző jut tovább, aki jobb, mint mi, az nem baj. Hogy a Ki mit tud?-nak mi a tétje, nem tudom – talán egy utazás..? Minket nem a díjak inspiráltak, hanem az, hogy a televízió jóvoltából az egész ország megismerhet bennünket.

– A ZIG Singers történetében erre korábban is volt példa...

– Igen, 1993-ban a Friderikusz-show-ban.

– Friderikusz Sándor köztudottan a különlegességekre vadászik. Egykor ő is a Zrínyi növendéke volt; de aligha csak az iskolája iránti nosztalgiából látta vendégül műsorában a csoportot...

– Együttesünk soha nem volt a szó hagyományos értelmében vett iskolai énekkar. Első perctől könnyűzenei kórusként működött. A repertoárban olyan musical sikerek is szerepeltek, mint a *Macskák*, vagy a *Jézus Krisztus szupersztár*. *Amire születtünk* címmel 1993-ban mutattuk be saját musicalünket, mely kazettán is megjelent. A következő évben *Bódi Magdival* közösen készítettünk egy CD-t, karácsonyi dalokkal.

– Ilyen sikerek után biztosan sokszoros a túljelentkezés a ZIG Singersbe...

– Az utóbbi hat évben már csak felvételivel veszünk fel új tagokat. Azt azért tudni kell, hogy a Zrínyibe nem a különlegesen jó hangú gyerekek jelentkeznek, hanem olyanok, akik egyetemeken, főiskolákon szeretnének továbbtanulni.

– Vagyis hasonló kórus – elvileg – működhetne bármelyik másik középiskolában is – feltéve, hogy van egy saját Maróti Magdolnájuk?

– Dzsesszénekesnek készültem. Konzervatóriumot végeztem és évekig énekeltem is. Aztán félbehagytam a pályát – saját elhatározásomból. Kétségtelen, hogy sokáig hiányérzetem volt. Aztán megtaláltam, ami igazán nekem való – a tanítást –, és a színpadot sem kell nélkülöznöm, mióta megalakult a kórus.

– Ennek most lesz tíz éve.

– Igen. Az évfordulót március 15-én jubileumi koncerttel ünnepeljük. Addig más feladatok is várnak. December 1-jén fellépünk az AIDS világnapja alkalmából szervezett koncerten a művelődési központban. December 22-én pedig karácsonyi hangversenyt adunk a színházban.

hzs

Képünkön a ZIG Singers Ki mit tud?-os válogatottja

Csehov tragikomédiája a Krúdy Színpadon

Különös véletlen: csaknem pontosan száz évvel a pétervári premier után láttam a Sirályt. A mű 1896. október 17-én csúfosan megbukott; 1996. október 19-én nagy siker volt. Mi történt közben? Csehov lett maibb, vagy korunk lehett csehovibbá?

Bárhogyan is van, Anton Pavlovics felzaklató író, mert megszólít: önvizsgálatra késztet. Nyilván ez vonzhatta *Verebes Istvánt* is, hiszen a színház kivált alkalmas arra, hogy a látottakat a néző sajátjaként élje újra. Ez a mechanizmus működteti a Sirályt is, és hozza életközelbe a hajdani embereket.

Csehov munkájának alcíme eredetileg színjáték, a nyíregyházi bemutatóé: *tragikomédia*. Ez a műfajváltás nem véletlen, hanem koncepció kérdése. Verebes jól tudja, hogy az író korántsem azzal a fájdalmas nosztalgiával sszemlélte hőseit, mint ahogy *Sztanyiszlavszkij*, s nyomában rendezők sora tette, hanem láttatni akarta figuráinak tehetetlenségét, erőtlenségét, gyengeségét is. Verebes István fölerősíti Csehov iróniáját, amellyel valamennyi szereplőjét figyeli, ugyanakkor azt is sejteti, hogy a vegetálás felőrli a személyiséget.

Csehov 1895. október 21-én kezdte el a Sirályt, ekkor jegyezte föl: „Elég szívesen írom, noha sokat vétek a színpad törvényeivel szemben. Komédia, három női, hat férfi szereplő, négy felvonás, tájkép (kilátás a tóra); sok beszélgetés az irodalomról, kevés cselekmény, öt pud szerelem..."

Nos, ez a „gyér cselekményű" darab elevenedik meg a Móricz Zsigmond Színház stúdiójában, a Krúdy Színpad intim terében. Verebes István rendezésének (most is) kiindulópontja a „rólunk szól a mese" tétele: a mű gazdagon rétegezett világában a vidékiség perspektívátlansága, a művészet mibenléte, a szerelem megváltó hatalma (reménytelen volta esetén pedig pusztító ereje), s az alkotás lényegének megszállott keresése egyaránt helyet kap.

Csehov doktor meglepően modern szerző: problémafelvetése, világlátása félelmetesen mai. Verebes ennek ellenére itt-ott mégis „belenyúl" a szövegbe, kihúz néhány érzelgősnek tűnő mondatot.

Ha röviden kellene minősítenem a színrevitelt, azt mondanám: az alkotók a lírai hangoltságú szüzsét *nyersebbé* tették, így akarván közelíteni napjainkhoz az alapanyagot. Az érdes fogalmazás mind a konfliktusok, mind a környezet durvább megmunkálásában tetten érhető. (A legerősebb beavatkozás a finálében található: Csehovnál Trepljov öngyilkossága a színfalak mögött történik; Verebesnél a sikertelen fiatalember a nyílt színen lövi főbe magát. A jelenet sokkoló, bár kétségtelen, markáns kimondása annak, hogy pusztuljon, aki nem e világra való.)

A rendezői látomást erőteljesen segítették *Kis Kovács Gergely* díszletei. Az, hogy a játéktér voltaképpen a tópart, s a publikum tagjai maguk is ott ülnek ama parkban felállított színpad előtt, s a hősökkel együtt nézik Trepljov formabontó kísérletét, azt sugallja: részeseivé lettek a történéseknek. (Erre játszanak rá a színészek akkor, amikor a közönség egy-egy tagjának címezik kijelentéseiket, illetve amikor Dorn doktor – afféle rezonőrként – bizalmasan közli észrevételeit, mintegy „kibeszél" a történetből. A nézők effajta bevonása az előadásba elfogadható, bár némileg didaktikus.) A hátteret alkotó, felvonulási épületre, strandkabinra, vonatra, lakókocsira, vidéki nyaraló épületére emlékeztető, ötletes graffittikkel dekorált díszlet többfunkciós térteremtésre ad lehetőséget.

A színészi munkáról az elismerés hangján lehet szólni. A társulat mintha vallaná Csehov elképzelését, amely szerint nála nincsenek fő- és mellékszereplők, azaz mindenkinek egyformán jelentős (vagy jelentéktelen) az élete. *Csoma Judit* színesen formálja meg Arkagyinát, az önző, önérvényesítésében fiát nem értő, s vele mit sem törődő, hiú színésznőt, aki az élet utolsó ajándékának érzi a szerelmet. Fiatal kedvesét, Trigorint *Molnár László* alakítja. Molnár kellő azonosulással (és távolságtartással is) képes megrajzolni az irodalom megszállottját, a jó tollú, de befolyásolható, profi írót, aki tehetséges, de halványabb Turgenyevnél.

A másik, nálánál görcsösebb, lázadó, újat kereső, ám önmagát is fölemésztő, s felnőni soha nem tudó gyermeket, az alkotás kínjait ugyancsak megélő Trepljovot *Avass Attila* kitűnően jelenítette meg. Pózok nélkül, árnyaltan, vívódva, mélyen érző lelket kölcsönzött az önpusztító alaknak. *Bárány Frigyes* öregedő, de humoros Szorinja, *Czikéli László* harsány Samrajeve, *Keresztes Sándor* tétova, panaszkodó tanítója, *Zubor Ágnes* kiszolgáltatott Polinája, *Gábos Katalin* feketébe bújt, élőhalott, alkoholistává váló Másája árnyalt figurák. Kiemelendő *Szigeti András* letisztult, már-már bölcs Dorn doktora és *Szabó Márta* sokarcú Nyinája.

Ő – híven ahhoz, hogy a sirály végül is ragadozó madár – nem naiv vidéki leány, hanem a Trigorint megszerző tudatos, erotikus vonzású nő, aki egyedül képes vállalni önmagát, s a megpróbáltatásokat azért, hogy valóban művész lehessen. Szabó Márta egyszerre tudott lenni lelkes kamasz és hódító asszony, aki azonban ugyanolyan boldogtalan, mint a többiek.

A Rahmanyinov szenvedélyes muzsikáját felhasználó Sirály figyelemre méltó előadás, amely Trepljov: „Ki vagyok én? Mi vagyok én?" kérdésére keresi a választ, egyben arra ösztönöz, hogy mi is feltegyük ezt magunknak. Anélkül, hogy úgy végeznénk, mint ő.

Karádi Zsolt

Tóparti látomás

Az értelmes életekért

Idős és beteg embereknek teremtenek otthont • Mindennap egy új kihívás

Kovács Éva

Nyíregyháza (KM) — Sóstó kellős közepén, üdülőövezetben, árnyas lombok, hatalmas fenyők karéjában található a Nyíregyházi Általános Szociális Otthon. A kellemes környezetben azok az idősek, felnőttek laknak, akik egészségi állapotuk, illetve öregkoruk miatt kerültek ide. Az intézmény 410 lakója két helyen él, a Sóstón 360-an, az Étel-közi épületben pedig pedig ötvenen laknak. A gondozottakra 160 dolgozó vigyáz, többnyire szakképzett, magasan kvalifikált emberek. Olyan diplomások, akiknek nemcsak értelmük, érzelmeik is jócskán vannak ahhoz, hogy ezt a nehéz, de gyönyörű munkát szívvel és kitartással végezzék.

Már csak azért is, mert a rájuk bízott gondozottak egyötöde olyan fiatal, akikkel fizikai és szellemi állapotuknak megfelelően, speciális módon kell foglalkozni.

Mindenki örömére

Közel száz azoknak az idős embereknek a száma, akik öreg korukra, mondhatni ismét gyermekké lettek, állandó felügyeletet, törődést igényelnek.

Kissné Szabó Zsuzsanna alig fél éve az intézmény igazgatója, de tervei, hasznos ötletei kezdettől bőségesen vannak.

— Illyés Gyula néhány sora az ars poeticám, amelyet igazgatóként szeretnék minél hívebben követni. A költő szavai hogy a fiatalokat visszahelyezzük a munkába, a családba, hogy helyrejöjjenek a korábban megromlott családi, munkahelyi viszonyok, hogy senki ne legyen magányos, magárahagyatott.

Mindezekhez a nemes célokhoz konkrét programokat is kidolgoztak az otthon vezetői, akik azon fáradoznak, hogy profilirozzák, magyarán speciális feladatok elvégzésére tegyék alkalmassá intézményüket. Olyan házzá, ahol az ápolás, a gondozás és a foglalkoztatás mindenféle módja egyaránt rendelkezésre áll az öregek, mozgássérültek, a szenvedélybetegek, a mentálisan sérültek számára. Fontosnak tartják azt is, hogy azok, akik nem betegek, „csak" öregek, koruknak, fizikai és szellemi állapotuknak megfelelően a legjobb szinten éljenek. Ezért is hozták létre az Őszirózsa-alapítványt, amelyben prominens személyek vállaltak kuratóriumi feladatot, s amely arra szolgál, hogy a foglalkoztatásnapi tevékenysége, akkor is, ha két órát, akkor is ha hatot képes vagy tud ledolgozni. Borítékokat készítenek, zacskót ragasztanak, s számos olyan tevékenységet végeznek, amelynek köszönhetően nemcsak értéket teremtenek, de visszanyerik szinte életkedvüket is.

Feladat kell

— Olyan programokat akarunk kidolgozni, amelynek segítségével ez az intézmény élettel, jókedvvel telik meg. Sajnos a hozzánk kerülők jó része magányos, családja vagy elhalt mellőle, vagy különféle okok miatt elhagyta őt, ami értelmi, érzelmi elsivárosodáshoz vezet. Ki akarjuk mozdítani lakóinkat ebből az állapotból, s örömünkre máris vannak szép eredményeink. Beléptünk az Ápolási és Hospice Egyesületbe, az Országos Gerontológiai Társaságba, kapcsolatot létesítettünk a cigány kisebbségi önkormányzattól kezdve a Kamilliánus rendig, naponta vannak közös dolgaink a DO-

retnénk létrehozni a hospice szolgálatot, melyhez pályázat útján a Soros Alapítványtól kaptunk jelentős összeget. A lakók kényelmét szolgálja az a lift, amit ugyancsak rövidesen üzembe helyezünk.

A nyíregyházi általános szociális otthon a rászorulók előtt mind szélesebbre tárja kapuit. Bárki 18 éven felülit befogadnak, akit a nyíregyházi önkormányzat szociális bizottsága hozzájuk beutal. Itt nincs belépő, a havi gondozási díj az illető szociális helyzetétől függ. Ez pedig a nyugdíj 80 százaléka, de maximum 12 650 forint. Azok, akiknek semmiféle jövedelmük nincs, természetesen egyetlen fillért sem fizetnek, sőt, még rendszeres havi zsebpénzt kapnak. A létfenntartás, a gazdálkodás persze ezen intézmény számára is nehéz. A gondozási díjakból, az államilag biztosított fejkvótából, önkormányzati támogatásból teremtik elő a szükséges pénzeket, de örömmel veszik azt is, ha alapítványukra bárki bármennyit fizet. A kimutatás szerint akad aki százat, s volt aki 100 ezret ajánlott fel. Igyekeznek megtermelni amit csak lehet, a konyhára való kikerül a saját termesztésű zöldségből, gyümölcsből.

Érzékeny lélekkel

— Számomra nem csak az az öröm, ha az itt lakókat elégedettnek, kiegyensúlyozottnak, vagy boldognak látom. Öröm az is, hogy szinte naponta akadnak jelentkezők, akik azért jönnének ide munkára, mert ismerik céljainkat, szimpatikusnak találják terveinket

SZEPESSY BÉLA - grafikus

Végvárakban a művészet

Szepessy Béla grafikusművész kiállítása Kisvárdán ● Hasonlatosak a költőéhez

Papp D. Tibor

Nyíregyháza — Talán csak aki benne él a művészeti élet forgatagában, az tudja, milyen nagy dolog egy kiállítás. Elsősorban a művész izgul, még ha 70–80 éves, akkor is, hogyan fogadja produktumait az egyre fogyó nagyérdemű. Tőlünk Nyugatra léteznek olyan galériák, amelyek látogatása csak előzetes bejelentés után lehetséges.

Na igen, az ott élők ebben is szerencsésebbek.

Nálunk meg kell köszönni a Rétközi Múzeumnak a lehetőséget, és remélni, hogy a főszezonban túrázók elmennek hűsölni a zsinagógába.

A művészet megyénkben ugyanis a végvárakba szorul. Vaja, Kisvárda, Tuzsér, Vásárosnamény, Újfehértó szorítanak ki az ott is szűkös pénzből új múzeumokat, galériákat, vagy legalább biztosítják a létűket.

A megyeszékhely régi fellegvárát, átstrukturálják, (értsük jól) az új galéria törekvések túlélő harcosok.

Mert a „gondolkodjunk Béláim" színvonalú döntések következményeképpen, többek között üresen kongó áruházmonstrumok terhét nyögi a nép. De a kisvárdaiak láthatják Szepessy Béla képeit, aki így kezdi életrajzát.

„Születtem 1960. augusztus 5-én Nyíregyházán. Tanulmányaimat szülővárosomban végeztem." Most is itt tanít a főiskolán, ahol első diplomáját szerezte.

Szepessy Béla: Clementine (lino, 1991)

Szepessy Béla türelmes ember. Linói, a technikai tudással irányított szerencse termékei. Először gondolkodik, azután lát és ragaszkodik a látomáshoz, akár heteken át is, mikor naponta egy tenyérnyit araszol az általa kedvelt nagyméretű metszeteken. A végeredmény: sokszor átlép a grafika határain, vállalva az ezzel járó kockázatot.

Metszetein megjelenik a rémült bizonytalanság Tengerészek 1989, a tenger bőséggel áramló kéznyomok misztikája, Nemrael 1990 és a politikai aktualitás grafikai lenyomata. Új hold új király 1990. Megfogalmazásai nem direktek, a szem táplálkozik rajtuk. A bonyolult konstrukció, amelyek struktúrája csak a kutatás eredményeként áll elénk, mint pl. Grál 1992 esetében. Olyan bonyolultak, mint a kor.

Panowski szavaival..., „Egy egész korra jellemző egyfajta kifejezésre törekvésből erednek..., amely nem a szemnek, hanem a léleknek alapvetően közös magatartásán alapul."

Szepessy Béla tehát ilyen értelemben közvetítő is. Kornyomokat készít és közben somolyog a termetes bajusza alatt. Az ő hercege valahol elveszítette fehér lovát, katonája lándzsája törött. Herceg fehérló nélkül 1996.

A küzdelem kimenetelét (a sárkánnyal) csak sejthetjük, mert a groteszk az élet fájdalomcsillapítója. Sokszor egy fintor a zárt szájszöglet rándulása többet ér, mint az üvöltveütés.

Mert a művészettel nem lehet hadakozni, de ereje életet menthet, mint párszáz évvel ezelőtt a Villonét.

Szepessy Béla grafikái bizonyos értelemben, hasonlatosak a költőéhez. Fölhívják a figyelmet az „apróképek" és a nagyok is, hogy minden kérdés megválaszolása után is marad még egy megtudni való, mégpedig az, hogy „ki vagyok".

Grafikusunk is azt teszi, amit minden igazi tehetséggel áldott művész, a fenti kérdésre keresi a választ. Reméljük egy hosszú életen át.A tárlat augusztusban látható.

EPESSY BÉLA

KÖNYVJELZŐ

A gesztenyefa árnyékában

Az első kellemes információ: a könyvet a nyíregyházi Örökségünk Kiadó jelentette meg. Tudjuk, 1989-ben a magyar könyvkiadást robbanásszerűen válságba sodorta az állami kiadók megszüntetett monopóliuma. Azóta bárki alapíthat könyvkiadót, ha van elegendő pénze és bátorsága. Az értékválságot és túlkínálatot okozó versenyhelyzet azonban remélhetőleg előbb-utóbb eljut a letisztuláshoz. Fontos szempont, hogy a működőképes kiadók között mind több vidéki biztosítsa a helyét. Ez azonban elképzelhetetlen szponzorok nélkül. Bodnár István könyvének megjelenését is többen segítették.

Bodnár István újságíró-író, mint valamikor csaknem minden zsurnaliszta, egyaránt beszéli a vers és a próza nyelvét. Ám ez a típus lassan kivész, mert az újságírás szakosodott, s főleg az információszerzést tekinti feladatának, amihez nem feltétlenül kell az a meditatív lelki alkat és nyelvi készség, amelynek hiánya a klasszikus korban elképzelhetetlen volt. Bodnár István bír ezekkel az adottságokkal, s némely élményét irodalmi formában dolgozza fel. Most jutott abba az életkorba, amikor megérintette „a sejtelmes gyermekkor tündérkertjeinek" meganynyi emléke, s talán illata is, mint Proustot ama süteményé. Hazament hát Kisvárdára (valamikor Szabolcs Párisának nevezték a várost), hogy nyomába szegődjön az eltűnt időknek. Mert a jelenben „Idegen emberek róják az utcákat. A baráti tekintetek és a legendás hírű szomszédok helyett ismeretlenek kémlelik az arcát." Mindnyájunk megrázó idő élménye, a változás, a múlandóság kegyetlen törvénye szerint.

Nem regényt, nem is novellákat formált, hanem lírai emlékezéseket. Ezekből egy csokorra való a gyermeki tudat állapotával veti össze a friss tapasztalatokat, s a kiegészítő információk rendszerint nagyobb távlatba helyezik az egykori ismeretet, látványt, helyzetet. Felvillan a családi múlt, testvérek, barátok elevenednek meg, máskor egy-egy szó (lavór, mozi, széncsata) idézi fel a kort. Dokumentumértékkel bír az a néhány bejegyzést tartalmazó jegyzőkönyv, amely ötven év lappangás után került elő (ha fiktív a szöveg, akkor is jól jellemzi a kort), s egyáltalán az emlékek, emlékezések akár tanárokról, akár gyermekszerelemről regélnek, elsősorban hangulatfestő értékükkel hatnak, azoknak a könyveknek a számát gyarapítva, amelyek a történelmet alulnézetben szemlélik. Egy fejezetének címét kölcsönözve: nagy idők kis tanúja Bodnár István H. Németh Katalin rajzaival illusztrált könyve, s ez benne a vonzó. (Örökségünk Kiadó, Nyíregyháza, 1996.)

(B. E.)

Ahol egymásba csendül szín, hang és illat

A hajdúsági művésztelepen immár hivatásosként fest együtt mester és tanítvány

ARANY LAJOS

Hajdúböszörmény (HBN) – A harmadik alkotói hét végéhez, lassan tehát búcsújához közeledik a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep 33. kurzusa. Ma zsűriznek, csütörtökön zárótárlaton mutatják be az idei résztvevők – huszonkét hazai, valamint határon túli magyar és külföldi művész (Japánból, Jugoszláviából, Franciaországból, Romániából, Ukrajnából) – hatvanhat új alkotását.

A művésztelep idei kurzusa huszonkét alkotójának hatvanhat munkáját láthatja csütörtöktől a közönség a Sillye Gábor Művelődési Központban. Szepessy Béla egy korábbi történelmi tárgyú metszete Fotó: Napló-archívum

Minden adott itt, ami otthonossá, barátságossá varázsolhat egy régi művésztelepet. Az óvóképző főiskola hagyományos jó szokásához híven ezúttal is a művészek rendelkezésére bocsátotta virágos szép parkjával körülölelt épületét, amely közeg így együtt most már örökre összefonódik a telep régi híveiben a nyári alkotásfolyamattal.

Nagy ívű kommunikáció

Munkatársaival együtt változatlan nagy energiával és hozzáértéssel szervezte és vezeti a főiskola fáradhatatlan oktatója, Marczin István a telep munkáját, úgy, hogy a világ különböző pontjairól érkezett alkotók is igen hamar barátokra lelnek és egymásra találnak itt. A komfortossá tétel mai természetes része az anyagi-tárgyi feltételek – egyre nehezebb – megteremtése; az alkotótanya változatlanul élvezi a helyi önkormányzat bizalmát és támogatását, miképp a megyei önkormányzatét is. Pályázati úton is nyertek segítséget, ám a régió legpatinásabb, legrégibb telepe megérdemelné még más mecénások figyelmét is...

A családias légkört, s azt, hogy mindez összehangolt csapatmunkának köszönhető, jól illusztrálja: a portás nénivel is remekül lehet kommunikálni például a telep törzstagja és doyenje, a 93 esztendős Maghy Zoli bácsi hogylétéről vagy épp az idős művész mindenkihez címzett, örök jókívánságáról, ami arra irányul, hogy szűkebb és tágabb környezete is élje meg az ő szép korát. A kollázstól a linón át az akrillig vagy a porfestékig terjedő sokféle technika és a képzőművészet több ágának találkozása (festészet, grafika, kerámia, szobrászat) éppúgy színesíti az alkotók folyamatos, egymás gondolatait és munkáit termékenyítő kommunikációját, a jóízű közös estéket, mint az is, hogy például a munkáit amatőrként kezdett berettyóújfalui Dombi Géza immár hivatásosként alkot itt két mesterével is: a nyíregyházi Szepessy Bélával és Lukács Gáborral. A művészi tevékenység közös elemzésének igényére pedig az is utal, hogy a telepnek esztéta tagja is van (Éles Csaba).

A kirándulások és esti kvaterkázások, együttlétek nótás kedve festék- és virágillattal vegyül, az idegenvezetőként is bevált főiskolai oktató, Varga Gyula vele született, kacagásra hangoló képességei, szellemes parádézásai éppúgy a kurzus szerves része immár, mint az a nem mindennapi képességekről tanúskodó, ámulást és fergeteges nevetést egyszerre kiváltó tény, hogy az erdélyi festőművész, Kusztura Sándor – mint a hegyaljai kiránduláson kiderült – nemcsak a tájak és emberek bensőséges ismerője és egyedi hangulatainak elsőrendű képre álmodója, minden szépség felfedezője, hanem egy borjúval is képes kommunikációs kapcsolatba lépni...

A múlt „ráncai" és a jelen

Érdekes találkozások, különleges emberek és munkák. A hírneves Litkey György unokája, az eredetileg építész francia Guy Litkey festőművész magyarul is jól beszél. A mérnöki pontosságot igénylő tervezés mintegy ellenhatása lehet a festményein, hogy mintegy „önmagát festi a kép", csak „menet közben" derül ki, mit fog ábrázolni. S talán azért is e spontánnak tűnő alkotástechnika, mert az életben, a világban szerzett benyomásai, mint mondja, szételemezhetetlen egységet alkotnak a gondolat- és érzésvilágában, s talán azért is mindez, mert világok, földrajzi tájak, művészeti ágak találkozási pontján él a fiatal alkotó.

A kárpátaljai Ilku Marion József pedig nemcsak a bensőséges természetszeretetéről való akvarellekből kifogyhatatlan, hanem a társakról, művésztársasági jelenetekről készített karikatúrákból is. Miképp nem apad el a sepsiszentgyörgyi festőművész, Plugor Sándor mesélőkedve. Ő nemcsak az irodalmi műveket – mint például fia, Magor verseit – illusztrálja nagy empátiával, hanem az életet is: a megöregedettek millió megélt küzdelmét és fájdalmát. Imára kulcsolt aggjai persze nemcsak a jövőért perelnek, s nemcsak az „Istenem, add, hogy ne fogyatkozzunk tovább, mi, magyarok" zsolozsmájára utalnak, azt is intik a világba: – Egyszer végre csak összerázódunk! S talán a „mégsem hiába éltünk" életérzésével költözünk el.

A múlt, a történelem idézése, az emlékek nosztalgiával telített előjáratása a tahitótfalui Wegroszta Gyula kollázsait is jellemzi. Átértelmezik és feltámasztják, egymásra montírozzák e munkák a földrajzilag eltérő múlt nyomait. A dobozminiatúrák, mint a régi zárdák ereklyetartói, őrzik a múltat a halhatatlanságnak, az arctalan, nevenics, áldozatos életű katonákat idézik a jelenbe és jövőbe, hidat verve az archaikus és a modern idők közé, a századok által a múltban torlódó, a feledés homályába gyűrődő generációk emlékének őrzésére intenek.

Kihívások

Nem direkt módon, de a millecentenáriumra készült Szepessy Béla hatalmas fekete-fehér linója, amelyik a honfoglalást jelzésértékűen eleveníti föl, félig szimbólum, félig valós, a Kárpát-medencét szimbolizáló szakrális tájával, amelyen a természeti elemek észrevétlenül emberalakokká, „sámánisztikus" figurákká, totemekké alakulnak (valahogy úgy, ahogyan Weöres híres versében egész életjeleneteket képzel a felhőkbe a kislány). Számára a honunk nemcsak egyszerű földrajzi hely, hanem Európa szent pontja, kulturálisan kulminációs pont. S arra keres választ a művész, hogy e szent helybe miképp szervesült be a magyarság.

Az anya és a föld összekapcsolása a témája Nemes Fekete Edit jugoszláviai keramikusművésznek, aki a kezdet és a vég kapcsolatát keresve egy frissen látott különös világba, a szatmárcsekei temető síremlékeinek formáiba a kenyérharcát élő embert éppúgy belelátja, mint a gótikus ablakokat. A táj és az ember egymásra hatása, a közvetlen élmények művé érlelése a japán Mikiko Yamagucsi munkáit is jellemzik. A keleti művészeti tradíciót az európai hagyománnyal és modernséggel ötvöző, világjáró festőművésznő Klimtet idéző nőalakja még otthoni ihletésre készült, de a vizezett felületre vitt homok már echte böszörményi... S fordítva: a kisváros kapui, csendéletei mint témák, motívumok pedig a keleti művész gondolatvilágán átszűrődve jelennek meg előttünk.

Igazi kihívás az ő számára is minden új. Mint minden más művésznek ez a régi, de annál frissebb szellemű telep.

A NAP AUTOMATÁJA

A nap automatája változatosságot és könnyedséget csempész az életünkbe. Valójában persze nem ezért találták ki, hanem azért, hogy az arrajárók szomjukat olthassák általa, ám e célon messze túlmutat az a haszon, amit a fásult lakosság felvidításával hajt. A nap automatája egyfajta játékautomata. Fölül bele kell dobni a megfelelő címletű pénzérmét, megnyomni valamelyik gombot a sok közül, aztán várni. A színesre festett, szemet gyönyörködtető gépezet erre zúgni, morogni és remegni kezd, s közben a beépített számítógép eldönti, miként válaszoljon a műveletre. A használati utasítás szerint ekkor egy doboz hűs üdítőt kellene kiokádnia magából, de ez túl egyszerű lenne. Ha csak ennyiről lenne szó, akkor az ember bemenne az ABC-be, és ott vásárolna magának itókát – ide játszani jövünk. Ez bizony szerencsejáték a javából! Az ember soha nem tudhatja, hogy a háromféle üdítő közül milyet választ neki a gép – ha választ valamilyet egyáltalán. És éppen ez a legizgalmasabb! Mert amikor dögletes szomjúságunkban odakúszunk hozzá, hogy cipóvá duzzadt nyelvünket megnedvesítsük, akkor csak úgy buzog bennünk a játékszenvedély. És milyen jót nevetünk, ha az ötvenesünkre a gép egy cetlivel válaszol: „Nem nyelt"!... **(há)**

Debrecen: Nem csak a sofőr, de az autó is nyugdíjas: Priele úr, és 30 éves tűzpiros járműve a rotterdami tűzoltóság szolgálatában állt korábban. Az egykori tűzoltó 1 dollárért megvásárolta a kiöregedett kocsit, és most feleségével járja vele Európát. Magyarország a 16. ország, ahová eljutottak. Az utánfutóban közel 4 millió forintnyi ajándékot (tűzoltószerszámokat) hoztak a debreceni kollégáknak

Fotó: F. Szilágyi Imre

HOROSZKÓP

III. 21.–IV. 20.
Önnek igazán nem kell attól tartania, hogy elküldik a vállalattól. Nem állítható ugyanez kapcsolatairól. Ma kisebb összezördülésre számíthat.

IV. 21.–V. 20.
Életkedve töretlen, alkotóereje teljében van, kapcsolataiban bízhat. Mégis valami kétes bizonytalanság üli meg.

V. 21.–VI. 21.
Nem tud szabadulni kételyeitől. Mivel bizonytalan, minden megjegyzést támadásnak érez. Mintha a nap is azért sütne, hogy önt dühítse.

VI. 22.–VII. 22.
Mosolyognivalóan ostobának tartja mindazt, amit előző nap még központi kérdésnek látott. Hát igen, ilyen forgandó és furcsa a világ.

VII. 23.–VIII. 23.
A tervezgetés, az ügyek intézése annyira lefoglalja, hogy megeshet, valamit elvét munkájában. Rohanna haza sebeit nyalogatni – ám hiába.

VIII. 24.–IX. 23.
Nekilát, hogy mindent nyomban rendbe tegyen maga körül. Egy csokor virág, egy szép könyv, egy palack finom ital, némi nemes dohánnyal hasznos társ lehet ilyen helyzetekben.

IX. 24.–X. 23.
Legszívesebben elmenekülne, elbújna a világ végére. Tegye ezt! Sétáljon a városban, nézzen kirakatokat, egyen egy nagy adag fagylaltot...

X. 24.–XI. 22.
Minden jel arra mutat, hogy depressziós. Holott valójában nincs miért bánkódnia: egészséges, mint a makk, munkahelyén nincs nagyobb zűr, az otthoni veszekedések pedig nem igazi viharok, csupán átfutó záporok.

XI. 23.–XII. 21.
Rendületlenül jól érzi magát, ismét kereknek és vonzónak látja a világot. Ha magányos ember, ne hagyja ki a ma kínálkozó lehetőségeket! Ha azonban társra talált, maradjon bölcs és megfontolt!

XII. 22.–I. 20.
Fogytán a türelme. Elege van már a tikkasztó, forró városból, az unos-untig ismétlődő munkahelyi gondokból. A legjobb, amit ilyenkor tehet, hogy gyorsan vált: egyébként nyűgössége ismét depresszióba csap át.

I. 21.–II. 20.
Elhatározná – de már hányadhogy nem hagyja, hogy

Harmadik típusú találkozás

Budapest (MTI) – Hétfőre virradóan két községi rendőr járőrözés közben ufó jelenséget látott a certesti-i (Galati megye) rendőrőrs közelében.

A jóval éjfél után váratlanul megjelent repülő csészealj mintegy fél méterre közelítette meg a földet, majd néhány, pikkellyel fedett, elnyújtott koponyájú, humanoid típusú idegen lény jelent meg mellette. A rendőrök, majd a segítségükre siető polgárőrök kiáltására a lények eltűntek, a csészealj pedig felemelkedett. A megszeppent rendőrök csak a hét végén merték jelenteni az esetet, attól való félelmükben, hogy senki sem hisz nekik. Az utólagos vizsgálat szerint a lapok által felkapott harmadik típusú találkozásnak semmilyen kézzelfogható nyoma nem maradt.

TV-MŰSOR

DVTV, *kábeles adás:* 5.00–7.30 Napszemle. 9.00 Közérzet. Benne: Napszemle. 10.00 HirdeTv. *Sugárzott adás:* 15.00 Képújság. 17.00 HirdeTv. 17.10 Utazás a koponyám körül. Magyar film. 18.30 Fogadóóra. Politikai vitaműsor. Témája: Az Országos Önkormányzati Szövetség elnökeinek tanácskozása – MSZP-falunap. 19.00 Napszemle. 19.30 Sport Broadway. 20.00 Napszemle. 20.20 Hideg szoba. Angol filmdráma. 22.00 Napszemle. 22.15 HirdeTv. 22.25 Képújság. *Ügyeleti telefonszám: 06 (60) 302-940.*

TV–1.: 5.40 Gazdatévé. 6.00–9.00 Napkelte. 9.00 Tízórai. 9.10 Kaliforniai álom. Amerikai tévéfilmsorozat, 65/44. Sly és a táncverseny. 9.35–12.00 Tízórai. Benne: 9.50 Játék. 10.00 Állásleső. 10.45 Játék. 10.50 Hírek, információk, meteorológia. 11.00 Az Aranyvillám és az ámokfutó. Finn filmsorozat, IV/1–2. 12.00 Déli harangszó, hírek, időjárás-jelentés. 12.05 Üzlet délidőben. 12.25 Telepakk. 15.10 Henry macskája. Angol rajzfilmsorozat. A vadon. 15.25 Az élet találmányai. A szuperragadozó. 15.50 Gyurmavilág. Lengyel animációs film. 16.05 Nekem ne lenne hazám...? 16.15 Popkór. 16.30 Topmodell. Brazil tévéfilmsorozat, 180/169. 17.00–17.25 Kapcsolj be! Sztárkereső. 17.30 Don Quijote. Spanyol rajzfilmsorozat. A bűvös sajka. 17.55 Katolikus krónika. 18.15 Üzlet. 18.30 Mindent vagy semmit! 19.00 Esti mese. Mária kalandjai. 19.15 Naprakész. Autók. 19.30 Híradó. 20.01 Telesport. 20.15 MC. Magyarok cselekedetei. 20.25 Megperzselt szívek. Francia tévéfilmsorozat, XVI/4. 21.15 Stúdió '96. 22.05 Százéves a mozi. Szabó István válogatása. Egy szöszi szerelme. Csehszlovák film. 23.20 Híradó 3. 23.30 BBC-híradó.

TV–2.: 15.25 Műsorajánlat. 15.30 Ki mit tud? 1996. Körkép, III2. 16.30 Túrabakancs. 17.05 Három a doktor. Német tévéfilmsorozat, XXV/3. Boldogságbogyó. 18.00 Körzeti híradók. 18.15 Körzeti magazinok. 19.05 Magnum. Egy csipet mázli, egy csipet pech. 20.00 Múzsa. 20.10 Sajtóklub. 21.00 Híradó. 21.10 Körzeti magazinok.

CITY és UNIVERSUM a 92,3 MHz-en és kábelhálózaton a 100,8 MHz-en: 0.00 Egy éj az Universumban. Zenés műsor. 5.00 Útravaló. Információs magazin. 5.30 Naplólapszemle. 6.50 Útinform. 7.10 Útinform. 7.35 Ügyeleti hírek. 8.00 Délelőtti sáv, benne: játékok, érdekességek, nyeremények. 8.30 Kultúrképperc. 9.50 Évfordulónaptár. 10.15 Jegyzet. 10.30 Lakossági hirdetések. 11.50 Gazdasági hírek. 12.00–13.00 Slowmotion. 15.35 Útinform. 16.35 Útinform. 17.30 Napló-lapszemle. 17.35 Ügyeleti hírek. 18.10 Sportösszefoglaló. 19.30 A Hajdú-bihari Nap szenzációja. 19.45 Esti mese. 20.00 Élő, telefonos kívánságműsor. 21.00–24.00 Zenei kalandozás. *Telefonszám: 430-530.*

CÍVIS, a Magyar Rádió zenés magazinműsora a 103,5 MHz-en: 16.00–19.00 Születésnapi sorsolás – Útinform – A nap slágere – A nap érdekessége – PolyGram-újdonságok – Lapelőzetesek. Szerkesztő-műsorvezető: Nagy György. *Telefonszám: 419-650.*

HAJDÚSÁGI FM 72,4 MHz-en, kábelhálózaton 101,5 MHz-en (6.00–24.00 óráig): 6.00–8.00 Vidám ébresztő. Magazinműsor. Hírek, útinform, riportok, kulturális ajánló. 8.00–14.00 Vidám hírek, főzési tippek, kulturális hírek, magazinműsorok, innenonnan, játékok. 14.00–17.00 Zenei hírek. Ajánlóműsor, játék, nosztalgia- és magyar zenei összeállítás. 17.00–18.00 Sportmagazin, lapszemle, vidám hírek. 18.00–20.00 Kívánságműsor. 20.00–23.00 Lemezújdonságok, interjúk, jogi vagy orvosi tanácsadás. 23.00–24.00 Műsorzáró. „Esti zenék" – kívánságműsor éjszakai baglyoknak. *Telefonszám: 432-535.*

KELETI FŐCSATORNA–HAJDÚ FM 98,9 MHz-en: óránként hírek. 6.00–9.00 Jó reggelt! Tóth Ildikó információs, zenés műsora. 6.00 Napi műsorelőzetes. 7.30 Lapszemle. 7.45 Kalendárium. 8.00–12.00 D. j. Frici Ham and Eggs. 8.30 Útinform, ügyeleti hírek. 10.45 Sport. 11.30 Kulturális hírek. 12.00–14.00 Voice of Gróf Pálóczi József. 13.30 Kalendárium. 14.00–18.00 Délutáni tarkabarka – Pető Sándor. 15.30 Kulturális hírek. 17.30 Útinform, ügyeleti hírek.

TANDEM a 94,7 MHz-en és kábelhálózaton a 104,5 MHz-en. 0.00–6.00 Éjszaka ébereen. Zenés műsor magnósoknak. 6.00–9.00 Reggeli robogó. 6.15 Névnapköszöntő. 6.30 BBC-hírek. 6.40 Ügyeleti hírek. 6.45 Napló-lapszemle. 6.50 Kalendárium. 7.15 Névnapköszöntő. 7.30 BBC-hírek. 7.40 Napló-lapszemle. 8.15 Lapszemle. 8.45 Időjárás. 9.00 Műsorzárás. 12.00 Műsorkezdés. 13.30–13.35 A Deutsche Welle rádió magyar nyelvű műsora. 14.00–16.00 Délutáni 120. Benne: a DL Stúdió műsora. 16.00 Újdonságainkból. 18.00 Esti magazin. 20.00–22.00 Élő, telefonos kívánságműsor. 22.00–24.00 Éjszaka ébereen. Zenés műsor magnósoknak. *Telefonszám: 06 (54) 401-710.*

KOSSUTH, középhullámon: 4.30–8.10 Reggeli krónika. 4.40 Határok nélkül. 5.40 Falurádió. 8.10 Műsorszemle. 8.25 Mindennapi tudomány. 8.35 Paragrafus – Mostantól fontos. 8.45 Gyorsfénykép a kultúráról. 9.05 Napközben. 11.05 Részletek Borogyin–Wright Végzet című zenés játékából. 11.35 Fordulj vissza, kislányom! 12.00 Déli krónika. 12.30 Ki nyer ma? 12.40 Törvénykönyv. 12.50 Külpolitikai figyelő. 13.05 Vendég a háznál. 13.20 Kármelhegyi Boldogasszony. 13.30 Tanúim lesztek! 14.05 Klasszikusok mindenkinek. 14.35 Irodalmi figyelő. 15.05 Ítélet. 16.00 Délutáni krónika. 16.10 Mindennapi gazdaság. 16.20 Hasznos tudnivalók. 16.25 Felhang. 17.05 „Magyarországról jövök...". 17.25 A Szabó család. 18.00 Esti krónika. 18.30 Ráadás. 19.05 Sportvilág. 19.25 Műsorismertetés. 19.30 Jó éjszakát, gyerekek! 19.40 Hubay Miklós: Végtelen napjaim. 20.05 Táncházban. 20.30 Határok nélkül. 20.50 Beszélni nehéz! 21.05 Annie Lennox énekel. 21.25 „Nyeregben írt történelem". 22.00 Késő esti krónika. 22.30 Hálóban. 23.05 Egy énekes – több szerep. **Ultrarövidhullámon:** 6.55–9.00 Körzeti információs magazinok. 9.00 Közvetítés az Országgyűlés üléséről. 18.30 Nemzetiségi műsorok. 21.00–22.00 Az Amerika Hangja magyar műsora. 23.00–23.30 A BBC késő esti magyar műsora.

Kelet Ho

TÁRLAT

Szepessy Béla művei

Szepessy Béla: Ex libris Rabelais I.

Anyíregyházi grafikus műveinek reprezentatív tárlatát a közelmúltban láthatta Tiszavasvári közönsége a város művelődési központja kiállítótermében. A kollekció néhány tucatnyi alkotása egyaránt felvonultatja a művészi termés régebbi és újabb darabjait. A látottak alapján meggyőződhetünk: a nyíregyházi tanárképző főiskola rajz tanszéke oktatójának ars poeticája az utóbbi években alig változott.

Ma is, mint vallotta egyik korábbi nyilatkozatában: azt a képi programot szeretné követni, amely már a paleolitban elkezdődött a barlangok falán, mely kiindulópontja lehetett a XX. század művészetének. Szepessy grafikai lapjain felsejlenek az ősi mítoszok töredékei, a népi hiedelmek babonás látomásai, az ember olthatatlan titokkutató vágyakozása. Mestere a miniatűr formáknak; ex libriseinek mívessége a szakmai felkészültség „világszínvonalára" engednek következtetni.

Szepessy Béla: Ex libris Rabelais II.

Szepessy Béla: A legenda
Balázs Attila reprodukciói

Századokon átívelő tánc

A hagyomány erőt ad a lelki föltápászkodásokhoz • Európa-díjas az Alba

Zágoni Erzsébet, MTI-Press

Kis hazánknak három Európa-díjas amatőr néptánccsoportja van: a Bartók és a Hajdú után a közelmúltban az Alba Regia táncegyüttes kapta meg a nemzetközi rangú elismerést. A 45 éve működő székesfehérvári táncos műhely művészeti vezetőjét, *Botos Józsefet* kérdeztük a díjról.

❒ *Kérem, meséljen nekünk a hamburgi F.V.S. Alapítványról, amely az idén önöket választotta.*

— Rövidítésében őrzi a német klasszicizmus jelentős alakjának, Friedrich von Schillernek a nevét és Steinét, aki a felvilágosult abszolutizmus jelentős képviselője, több liberális reform megvalósítója volt. Az alapítványt 1931-ben egy gazdag hamburgi kereskedő, mecénás és díszpolgár alapította, dr. Alfred Toepfer, aki életének 100. évében tavaly hunyt el. A jeles férfiú akkor gondolt a kultúra békítő, az európai népeket összekötő, egyesítő erejére, amikor mások fegyvereket gyártottak, háborúra készültek. A nemzetközi hírű alapítvány az egyik legnagyobb egész Európában, amely közcélokat szolgál. Sokféle díjat osztanak kiváló személyiségeknek, egyesületeknek, közösségeknek, akik példaértékű munkát végeznek a politika, a tudományok, a művészetek, a kultúra területén. Az Európa-nevű, amelyet mi kaptunk, a népművészeti kultúrörökség megőrzéséért, gazdagításáért végzett munka anyagi és erkölcsi elismerése.

❒ *Úgy tudom, Önök többször élvezhették Toepfer úr megkülönböztetett vendégszeretetét.*

— Igen, több ízben voltunk vendégei Hamburgban és Lüneburg-pusztán, amely természeti park és amelynek megmentésében, fenntartásában nagy része van a pátriárkai kort megélt férfiú bőkezűségének.

Dr. Wolfgang Suppan grazi professzor a díj odaítéléséről a következőt mondta:

— A Wolf Wilhelm Brednich néprajztudós elnökletével működő, nemzetközi szaktekintélyekből álló, független kuratórium többek között azért ítélte a fehérvári folklóregyüttesnek a díjat, mert Indiától Kanadáig az egész világot bejárva, színvonalasan közvetítették a Kárpát-medence népeinek néptáncos hagyományait. Az örökségek igényes és hiteles őrzése, átadása mellett nevelő munkájuk is elismerésre méltó.

Kriza Ildikó néprajzkutató, a nemzetközi kuratórium friss magyar tagja adott szakmai jellemzést az együttesről.

— Nagy tisztelője vagyok *Pesovár Ferencnek*, aki a fehér foltnak hitt Fejér megyében gyűjtötte a néptáncot, a népdalt. Elbűvölő az az aprólékos figyelem, amellyel rátalált a részletek gyönyörűségére, és lenyűgöző az a kitartás, amellyel felfedezte, begyűjtötte a kincseket. A Szent István Király múzeum jelenlegi néprajzosának, a Herder-ösztöndíjas *dr. Lukács Lászlónak* is nagy érdemei vannak a hagyományok őrzésében, életre keltésében. Az együttes többek között e két jeles személyiség szellemiségéből táplálkozik. A népszokásokat leporolják, az ünnepek fényét, melegségét gyermekjátékokkal, táncokkal hevítik, s mindezt a Tilinkó zenekar muzsikájával fűszerezik. Nem érik be azzal, hogy meghódítják a világot jelentő deszkákat, szűkebb hazájukban, közösségükben több évtizede vállalják a továbbhagyományozás kötelességét. Táncos műhelyükben gyermekek, ifjak százai, ezrei nevelődnek, tanulnak. Legjobb táncosaik több iskolában néptáncot, népzenét oktatnak.

❒ *Ebben a változó, az értékekre fittyet hányó kutyavilágban el tud bennünket igazítani a néphagyomány?*

— Igen, mert európai és egyetemes — válaszol Pesovár Ernő néprajztudós. — Skóciától a Kaukázusig megfigyelhetők a néphagyomány és benne a tánc századokon átívelő azonosságai, szerves összefonódásai. Ugyanakkor a nemzeti karakter is jelen van bennük, a sajátosságok méltósága, amely nem azt jelenti, hogy többek vagyunk, hanem azt, hogy mások, és hogy egyáltalán vagyunk. A sajátosság, a másféleség nem elválaszt, hanem összeköt, a másokkal való egyenlőség gyakorlóterepe. A népélet: a lélek univerzuma, egy közösség történelmi létezése, amelyet megérteni, kifejezni mindenkor időszerű kötelesség. Már csak azért is, mert a lelki föltápászkodásokhoz erőt ad. Az olyan ünnepeken, mint egy Európa-díj átadása, az ember hajlamos újra hinni abban, hogy a történelmi egymásrautaltság kikényszeríti a humanitást, a méltányosság dolgaiban emberek, nemzetek között fogyatkoznak a tisztázni valók.

Az Alba Regia táncegyüttes *MTI-Press-felvétel*

KRÚDY GYULA:

A szerelem és a játék

Bánatos, szép, szomorú fejét lehajtotta Josephine, és ettől a naptól fogva a szerencse is hátat fordított Boldogházinak, a játékok nagymesterének és a szerencse gyermekének.

Boldogházi ebben az időben már többször milliomos volt, és a halántéka körül megderesedett a haja. Körülbelül mindent megpróbált az életben, még a szegénységet is, addig a napig, amíg Josephine-nel megismerkedett. Addig egy pénztelen, de előkelő kalandor volt, aki máról holnapra tengette az életét, és álmatlan éjszakái a fiákerszámlája miatt szoktak lenni. A kaszinók és klubok éppen hogy csak megtűrték falaik között a bizonytalan erszényű gavallért, és ugyanezért Boldogházi ez időben szívesebben vacsorázott hitelben, a Kék Bakhoz címzett városvégi kocsmában, mint rendes és előkelő kaszinójában. A külszínt meg kellett őriznie a gavallértársaság előtt, és vékony erszénykéjével zsebében még csak sandítani se mert a kaszinói játékszobák felé, ahol ezrekben folyt a nagy játék, pedig majd meghalt a sóvár vágytól. Éjszaka, midőn a hajnal már útban volt a budai hegyek felől, boldogházi felgyűrt gallérú kabátban hagyta el előkelő kaszinóját, és szinte lihegve a vágytól vette útját egy külvárosi kávéháznak, amelyet közönségesen Czorniczernek hívtak és rendes látogatói mindenféle gyanús, éjfél utáni egzisztenciákból teltek ki. Facér pincérek, állás nélküli artisták, mámoros cigányok forgatták itt a kártyalapokat a kávéház mélyébe húzódva, és Boldogházi kalapját mélyen a szemébe húzva telepedett le a játékosok közé, és áldozott léleksorvasztóan nagy, kimondhatatlanul sóvárgott szenvedélyének: a játéknak. Többnyire csak ezüst pénzdarabok felett rendelkezett, és a tallérok gyorsan elgurultak tőle, és ilyenkor szomorúan üldögélt a Czorniczerben, ahol nem ismert senkit, és őt sem ismerte senki. De mégis volt egy viharos téli hajnal, amikor elszánta magát arra, hogy kölcsönért fordul a kávéház héjatekintetű főpincéréhez... A pincér azonban a szeme közé nevetett:

— Nem tisztelt úr, nem... Nem akarom, hogy örökre elkerülje a kávéházat.

Boldogházi még mélyebbre húzta szemébe a kalapot, és szinte az öngyilkosságig elkeseredve ballagott haza.

Nem bírom már soká! — gondolta magában, midőn elegáns legénylakásába belépett, és fanyar mosollyal állott meg a tükör előtt.

— Vajon mit gondolnának rólam a kaszinóban, ha megtudnák, hogy mi történt a Czorniczerben? — kérdezte szinte fennhangon, és röviden erőszakosan nevetett, pedig a háta is borzongott a rémülettől.

Ilyen és hasonló körülmények között érte el harmincadik életévét Boldogházi, folytonosan színészkedve önmaga és a világ előtt. A kétségbeesés babonássá tette, és gyakori vendége volt egy öreg budai jósnőnek, akivel jósoltatta magának a szebb jövendőt. Mindenféle babonás tárgyakat hordott a zsebében, és a nyakába olvasót akasztott, bár annyira sem volt vallásos, mint az emberevő. Egyszer négylevelű lóherét keresett a város határában, és boldogtalan volt, mert nem talált. Máskor egy útszéli patkódarabot cipelt napokig a zsebében. Ismét vándorló cigányokkal ismerkedett meg, akiktől szerencsét hozó tárgyakat vásárolt és buzgón dörzsölgette zsebpénzét egy kócdarabbal, amely állítólag egy akasztott cigány nyakában lógott. Barátunk, bár nem volt műveletlen ember, az idők folyamán, az örökös balszerencse közepette vitorlázva olyan babonás lett, mint egy vén spanyol cigányasszony. Eljárkált a régi budai szerb templomba, mert azt hallotta, hogy ott egy csodatevő kép vagyon. A képet titokban megsimogatta, először az egyik, aztán a másik kezével, de hajnalban megint csak ott hagyta nehezen szerzett pénzecskéjét a Czorniczer hamisjátékosai között.

...És már azt a helyet is kiválasztotta a városerdőben, ahol egy napon golyót küld a fejébe, amikor az öreg budai jósnőnek meglepő ötlete támadt.

— Fiam — mondta a jósnő —, terajtad már csak asszony segíthet... Megálmodtam az éjjel, és a kártyák is azt mutatják, hogy

116 évvel ezelőtt, 1878. október 21-én született Nyíregyháza nagy írója

Emlékezés az '56-os forradalomra

Birtalan Ferenc:

Szonettballada

— Meglőtték, a Keletinél... Géppisztollyal! A Tibit, tudja, hát a Tibit...

Kert. Halottal sírhalom.
November éj. Nincs irgalom.

Húzzuk, vonjuk a kézikocsit, rajta a semmi, a senki-se már. Véres a lába, véres az inge, ez a világ már semmije, mindje. Húsz tavasz, húsz tél, csóktalan álmok, így viszem én őt, így leszek áldott.

Én vacogok csak, teste hűl,
húsa húsomon feketül.

— Az oroszok... Egy egész tárral. Azt mondta, magyar. Húsz... igen, most lett volna. Tizenhét lövést kapott... Ahogy leszállt. Moszkvából, igen, azt mondta, magyar. Karabélyt nyomtak a kezébe: Hát magyar vagy te? Igen... és akkor jöttek a ruszkik a davajgitárral...

Tizenhét szájú borzalom
szomját kell vérrel oltanom.

— Moszkvában tanult... na persze az anyja, az apja... Ott kapta a puskát a Keletiben, ahogy leszállt... Jöttek az oroszok, kérdezte őket (oroszul, persze): mi van itt, kezében a karabéllyal, azok meg mongolok voltak, vagy a fene tudja, csak a puskát látták, és fröcscsent a falra a vér, a húsz tavasz, a húsz tél...

Lyukas kabátja rámfeszül,
tizenhét kútból felmerül.

Húzzuk, vonjuk a kézikocsit, rajta a semmi, a senki-se már. Hogy szabaduljunk, hogy lehet innen? A vér a kezünkre, szívünkre tapad... hova húzzuk, rejtsük a semmit, azt ami nincs, ami belőle maradt...

Ma senkinek sincs irgalom.
Szűköl a kert, a sírhalom.
Didergek temetetlenül.

Igen! Az volt a forradalom, a rohadt Szabadságharc, a vérbeboruló, a tankbaégető, a szíveket-rettentően csodálatos, a hihetetlen.

Tibi! Te ki voltál? Forradalmár. Oroszbérenc? Áruló? Ott a gyalulatlan láda, a deszkakoporsó! Hiába vittek el, dőltek rád az évtizedek. A Halott Te vagy! A soha-újra húsz tavasz, húsz tél. Mi, már csak magyarázzuk az akkort, reménytelenül, s megyünk, ki innen, ki onnan utánad, a golyószaggatta holdas-csillagos végtelenbe, mindörökké...

Gyantát virágzó pamlagon,
mellemben szívét altatom.
Ránk néz a Hold és menekül.

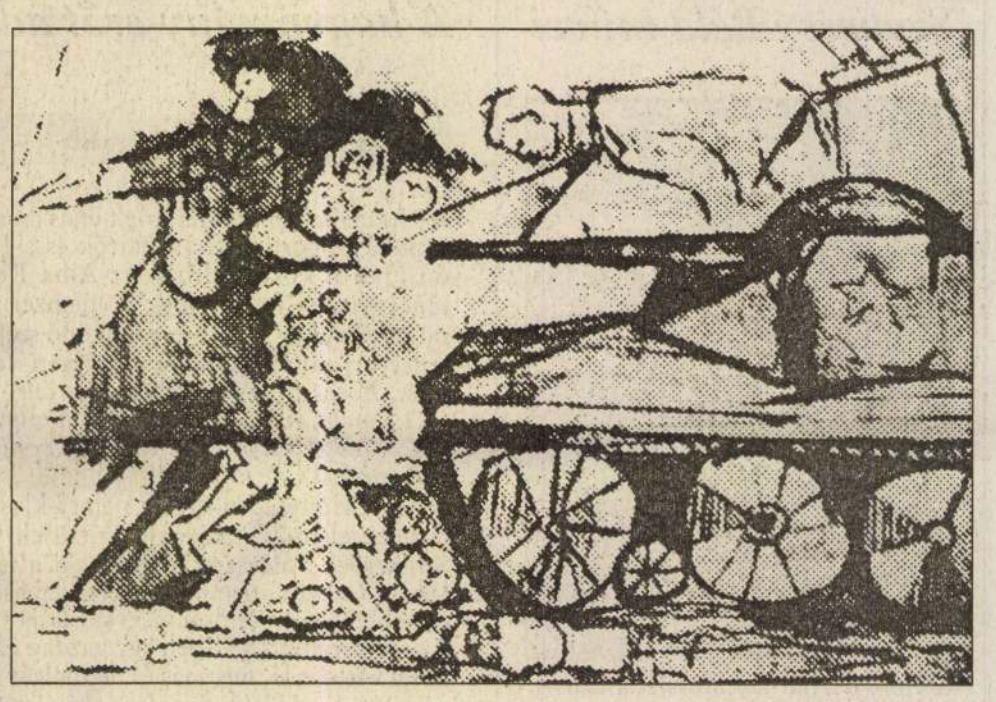

Kovács István:

Budapest

a kiégett napok
sötét
testetlen halottak
tátongtak a házak
koporsófalán

a sír-sorok
mint gyeptégla-sikátorok
szeletelték fel a parkokat
s a parkok a várost

egy ember sírt
könyörtelen szelek
tépték a terek
fű-haját

vér-kérgű fák
várták
a lombtalan tél
havát
ködét

s voltak gyökerek
kik fölszívták
az eltemetettek
átfázott csöndjét

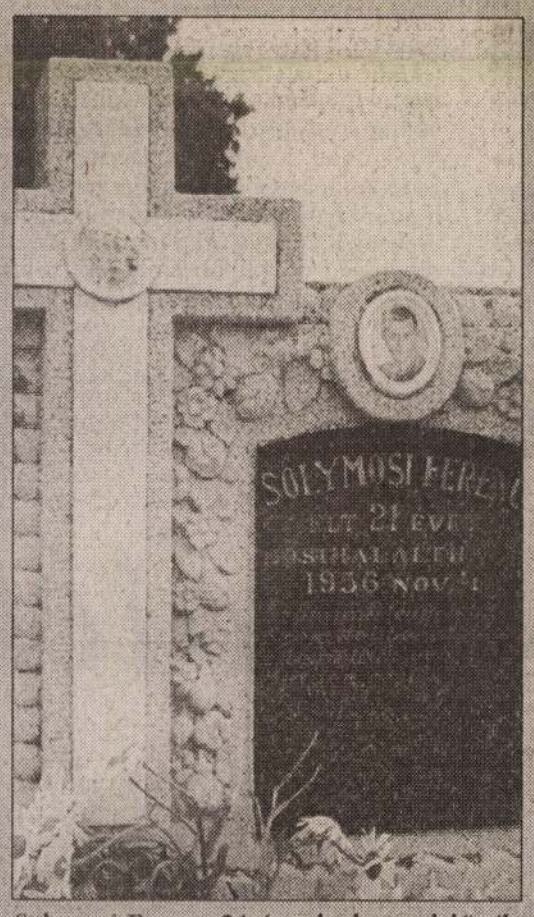

Solymosi Ferenc, 21 éves hadnagy; lelőtték Debrecenben 1956. november 4-én; III. parcella, díszsírhely

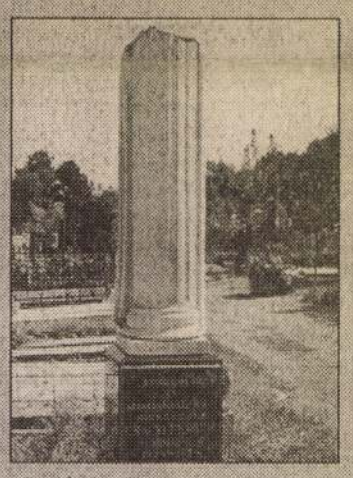

Csályi Ferenc (1928–1956) százados 1956. okt. 27-én éjjel a Damjanich laktanyában érte halálos lövés; III. parcella, díszsírhely

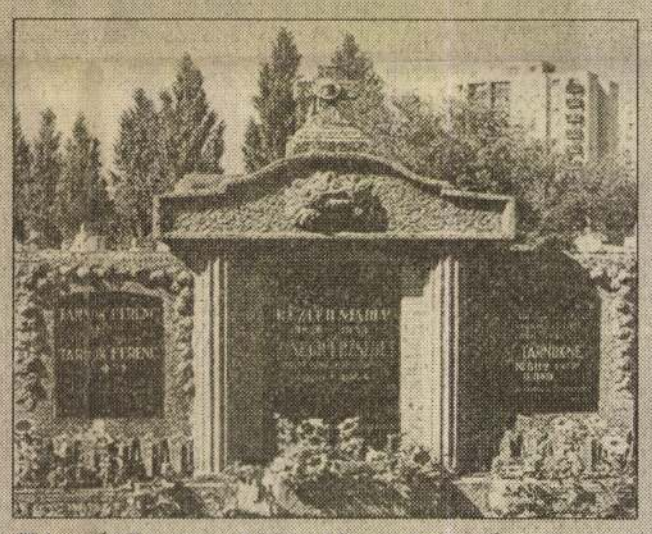

Tárnok Ferenc (1933–1956) mérnök és öccse, Tárnok Tamás (1936–1956), egyetemi hallgató október 24-én Budapesten haltak meg. Sírjuk: I. parcella, 42. sírhely

Rácz István (1904–1966) tanár és Nyíregyháza munkástanácsi elnöke, meghalt: 1966. augusztus 3-án, XXXII. parcella, 353. sírhely

1956-os mártírok és hősi halottak az Északi temetőben

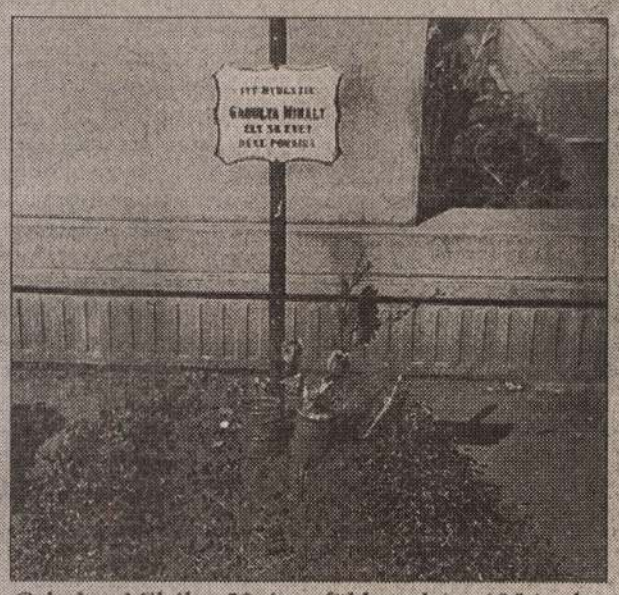

Gabulya Mihály, 58 éves földmunkást 1956. okt. 27-én délben a Kossuth téren lőtték le: XXII. parc. 92.

Szilágyi László (1924–1958) mártír és Tomasovszky András (1923–1958) mártír; kivégezték őket: 1958. május 6-án. Emlékművük: a Nemzeti Megbékélés Parkjában

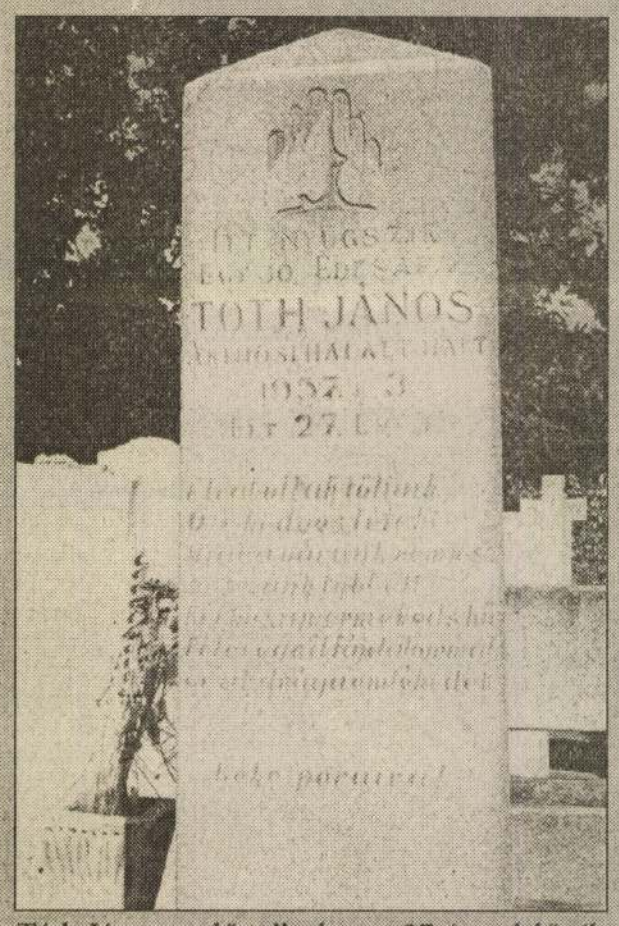

Tóth János rendőr alhadnagy, 27 éves, lelőtték szolgálatban 1957. január 3-án a mándoki erdőben; XIII. parcella, 258 sírhely

Fazekas Árpád felvételei

Szepessy Béla 1960. augusztus 5-én született Nyíregyházán. Szülővárosában Berecz András szakköréből került a Bessenyei György Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakára. 1984-től Nagyhalászon tanít. 1988-ban hívja vissza a főiskola rajz tanszéke munkatársnak. 1989-ben veszik föl a Képzőművészeti Főiskolára. Itt 1993-ban diplomázik. Ebben az esztendőben nevezik ki a nyíregyházi tanszék adjunktusának.

Elsősorban grafikával foglalkozik. 1976 óta állít ki. 1990 óta a Fiatal Képzőművészek Stúdiója, 1991 óta a Művészeti Alap tagja. A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége 1992 óta sorolja tagjai közé.

Egyéni kiállításon mutatkozott be Miskolcon, Budaörsön, Salgótarjánban, Nyíregyházán és Tiszavasváriban. Munkáival szerepelt Messinában (Olaszországban), Körmöcbányán (az akkori Csehszlovákiában), Nagybányán (Romániában), Nancyban (Franciaországban), Kovásznán (Romániában), Meudonban (Franciaországban).

1989-ben a Művésztanárok Országos Kiállításán, Kaposvárott a Művelődésügyi Minisztérium díját, 1993-ban a Debreceni Nyári Tárlat, 1994-ben Vásárosnaményben a Beregi, 1994-ben a Nyíregyházi Őszi Tárlat díját kapta meg.

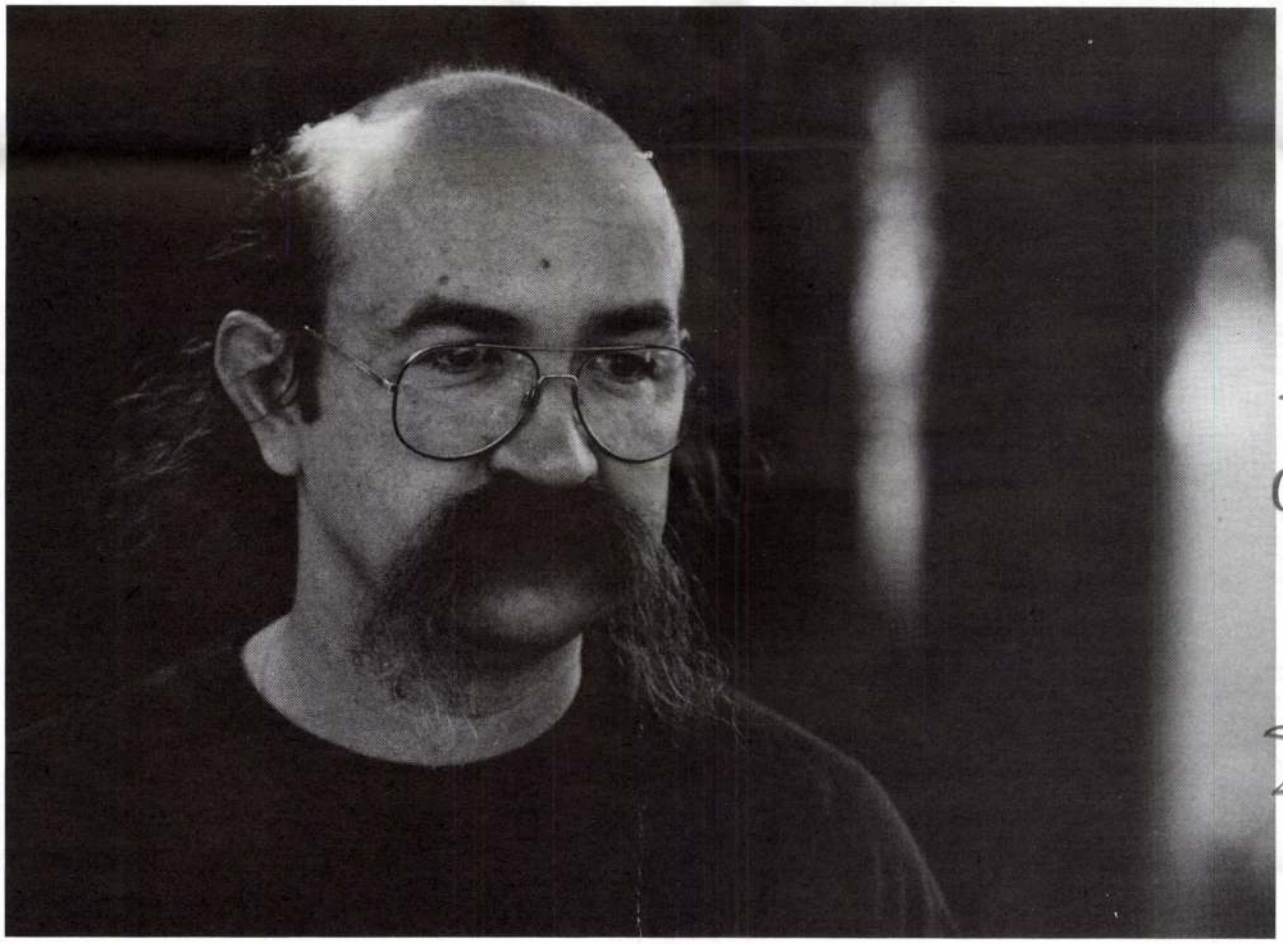

Szepessy Béla (Fotó: **Csutkai Csaba**)

A **Magyar Napló** képzőművészeti posztermellékletét a **Contur Line Kft.** támogatta

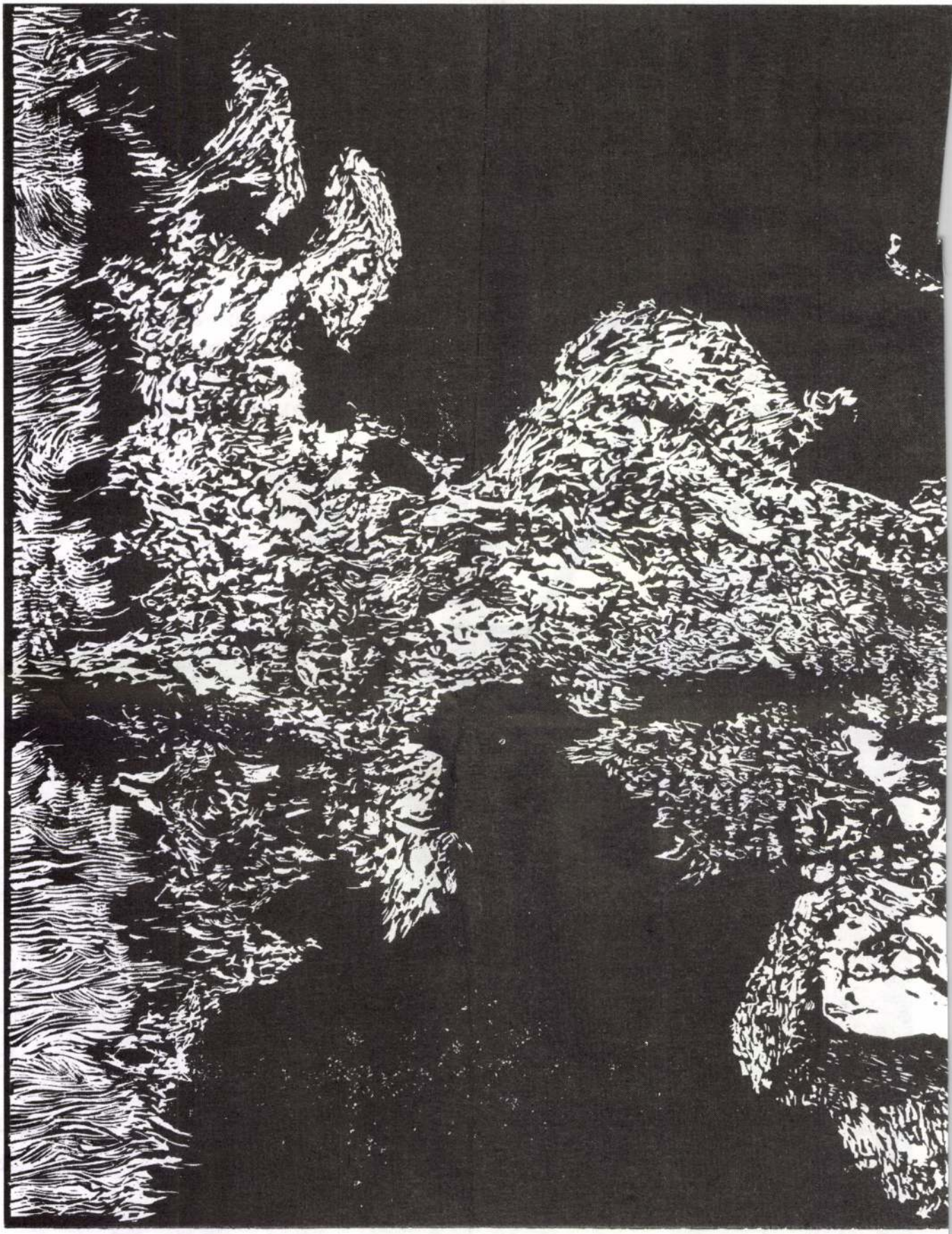

Szepessy Béla

MAGYAR NAPLÓ

A MAGYAR ÍRÓSZÖVETSÉG LAPJA * MEGJELENIK HAVONTA * VII. ÉVFOLYAM 8. SZÁM * 1995. AUGUSZTUS * ÁRA: 58 FT.

KOZMA GYÖRGY,
PINTÉR TAMÁS ÉS CSERNÁK ÁRPÁD
PRÓZÁI

ÁGH ISTVÁN,
BARANOVSZKY EDIT, GUTAI MAGDA,
PÁLL LAJOS, MÓDER REZSŐ,
CUKOR GYÖRGY, APÁTI MIKLÓS,
BÁRDOS B. ARTÚR, TIMÁR GYÖRGY,
DÉGI ISTVÁN, BÁNK LÁSZLÓ,
JÓNÁS TAMÁS, ANTAL TAMÁS
ÉS KIRÁLY LEVENTE
VERSEI

MIKLÓSSY ENDRE BARTÓK BÉLÁRÓL,
SZABÓ MAGDA MÓRA FERENCRŐL,
JÓKAI ANNA MAJZIK MÁRIÁRÓL,
ÉBERT TIBOR VÉGH SÁNDORRÓL

MARAFKÓ LÁSZLÓ ÍRÁSA

BESZÉLGETÉS ALEKSANDAR ŠOLCCAL
ÉS SZEPESSY BÉLÁVAL

HORVÁT ÖSSZEÁLLÍTÁS

A KILENCVENES ÉVEK
ÚJ FILMESEI (III.)

SZÉPIRODALOM
Kozma György: A lélek kalandora (regényrészlet) 3
Móder Rezső: Objektcsomag I. (képvers) 6
Ágh István: Aszprovalta 7
Baranovszky Edit: Lent a porban 7
Gutai Magda: Mányika, télen 8
Páll Lajos versei 9
Cukor György: Jóslás csendből 9
Apáti Miklós versei 10
Bárdos B. Artúr: Mérték 10
Timár György: Utazás 10
Pintér Tamás: Édes élet a Rácsos Akadémián (regényrészlet) 11
Csernák Árpád: Bontás 14
Dégi István: Életem 15
Fiatalok: Bánk László, Jónás Tamás, Antal Tamás és Király Levente versei 16

ESSZÉ
„Tiszta forrás" — Bartók Béla: Cantata Profana (Miklóssy Endre) 17
Színképelemzés — Móra Ferenc: Jelentés a szegedi tanyákról (Szabó Magda) 19
Az anyag megváltása — Majzik Mária kerámiái (Jókai Anna) 20
A boldogság hiánya (Marafkó László) 22

SZÓ ÉS KÉP
Helybenjárás a nagyvilágban — Szepessy Béla grafikai iránytűje (Antall István) 24
Lakatlan nemzedék
A kilencvenes évek új filmesei III. (Csordás Lajos) 26

JEGYZET
Hegedűórák — Epizódok Végh Sándorról (Ébert Tibor) 30

EURÓPAI FIGYELŐ
(Összeállítás a horvát irodalomból)
Nedjeljko Fabrio: Frottola Dubrovnikról (Sokcsevits Dénes fordítása) 32
Adria nélkül nincs Horvátország
Beszélgetés Aleksandar Šolccal, Horvátország magyarországi nagykövetével (Sokcsevits Dénes) 34
Ajánló sorok Fabrio regényéhez (Kiss Gy. Csaba) 36
„Adriai tengernek Syrenaia"
Reneszánsz és barokk kori irodalom az Adria partján (Lőkös István) 37
Slavko Mihalić: Falak és hidak (Sokcsevits Dénes fordítása) 38

KÖNYVSZEMLE
Argóhang és orgonapont
Orbán Ottó: Kocsmában méláz a vén kalóz (Alföldy Jenő) 39
Századvégtől ezredvégig
Zeke Gyula: Idősb hölgy három ujja vállamon (Vilcsek Béla) 40
Isten gyógyulásának titka
Szepes Mária: Csillagpor (Grandpierre Attila) 42
Forma Triumphans
Csontos János: Határfolyam (Szepes Erika) 43
Történések lírája
Vörös István: Amit az alvó nem lát (Iszlai Zoltán) 44
Részeges álmok
Rigó József: Sziromnyi (Fucskó Miklós) 45

A Magyar Írószövetség tájékoztatója 46

E számunkban és mellékletünkön Szepessy Béla munkái láthatók

MAGYAR NAPLÓ

A Magyar Írószövetség lapja
Megjelenik havonta

Főszerkesztő: Oláh János
Főmunkatárs: Bella István (vers)
Antall István (képzőművészet)
Majoros Sándor (próza)
Tóth Zsolt (kritika)
Olvasószerkesztő: Csontos János
Írószövetségi tájékoztató: Tölcsér Éva
Szerkesztőségi titkár: Borbás Erzsébet
Lapterv: Molnár Kálmán

A szerkesztőség címe:
1062 Budapest VI., Bajza utca 18.
Postacím: 1426 Bp. Pf. 108.
Telefon: 342-87-68; 322-88-40;
Fax: 12-13-419.
Fogadóóra: csütörtökön 14–16 óráig
Kiadja a Magyar Írószövetség
1062 Budapest VI., Bajza utca 18.
Felelős kiadó: Tornai József elnök

Szedés és nyomás: 95.162
MSZH Nyomda és Kiadó Kft.
Felelős vezető:
Nagy László ügyvezető igazgató

Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Előfizethető a hírlapkézbesítő posta-hivataloknál, a kézbesítőknél, a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) közvetlenül, utalványon vagy átutalással a HELIR 215-96162 számra; illetve a szerkesztőség címén: 1062 Budapest VI., Bajza utca 18.; postacím: 1426 Bp. Pf. 108. Előfizetési díj: 1 évre 600,— Ft, fél évre 300,— Ft, negyedévre 150,— Ft. Egy szám ára: 58,— Ft (áfával). Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat (és bizományosai), 1389 Bp., Pf. 149., az előfizetési díj (22 USD) átutalható a Magyar Hitelbankhoz (H-1133 Budapest), a Kultúra 202-10995 számú számlájára.

Megjelenik a Contur Line Kft., az Első Közép- és Kelet-Európai Együttműködési Alapítvány, a Nemzeti Kulturális Alap, a Polgári Bank, azÁltalános Értékforgalmi Bank Rt. és a Német—Magyar Társaság támogatásával

ISSN 0865—2910

mert a válság elemibb, nem tisztel földrajzi, politikai határokat.

E védtelenségtől didergő időben az értelmiség felelősségét firtatóknak abban igazuk van, hogy a szellem emberei jobban segíthetnék a fogódzók keresését. De ennél többet aligha tehetnének. Hiszen ennek az állapotnak ők is szenvedői; műveltség avagy erkölcsi tartás még nem tesz boldoggá, legfeljebb fegyelmezettebbé.

Az ember az egzisztenciális válságát évszázadok óta egyéni üdvözüléssel próbálja feloldani, áttörni, meghaladni. Pedig érzi, nem lehet boldog, míg mások boldogtalanok, s mások sem lehetnek boldogok, még én nem vagyok az. Az egyház, mely ezt a közösségi hivatást betölthette volna, evilági hatalmi-gazdasági beágyazottsága miatt évszázadok óta kritikának van kitéve.

A kollektív üdvözülésre szánt egyéb kísérletek többnyire ideologikus dresszúratáborokká váltak, amelyekben eluralkodik a kiüresedett, formális idomulás, tagjaik — a személyiség autonómiáját védendő — álságosan, kettős szereptudattal vészelik át „a külsődleges elfogadás—belső fenntartások" dilemmáját.

Vajon a válság oka nem az élet végességnek tudata? Az emberi vég negligálása elképzelhető, ám a lezárulás kiiktatása után is megmarad az alapkérdés: mire rendeltettem, mivégre vagyok a világon? S a haláltól megszabadított, a kockázat és tét nélküli élettel megáldott (megvert) ember immár az időtlenné növelt monotónia árnyékában még kínzóbban keresné a feleletet.

De hozhat-e megnyugvást egy-egy válasz? Az anyagszerkezet egyre mélyebb titkaiba behatoló tudósok vallanak arról a szinte gyermeki megrendülésről, amit az éppen csak derengő új tartományok váltanak ki belőlük. Az emberi analízis, noha nem haszontalan s nem reménytelen, békességet aligha teremt. Az intellektus felderítőútja után vajon nem a test és az érzelem hatol-e be ártatlanabbul és biztosabban a világba és az időbe? Ha a kérdés és a válasz nem elméleti, nem racionális, abból még nem következik, hogy irracionális. Meglelése mindenképpen egyéni és önmegvalósító folyamat, még akkor is, ha a megváltáseszme már kétezer éve vigaszt próbál nyújtani a kereszténységnek az ember folyamatos drámájára.

A maga keresését senki meg nem takaríthatja, s a megsejtett út mások által nem járható be. Hamvas szerint az ember nem mikrokozmosz, hanem mikrotheosz. Ady ezt úgy nevezte: „Észak-fok, titok, idegenség." Az ember léte mint láthatatlan mágnes ott lebeg szorongó élete felett.

Mindez nem útravaló, sokkal inkább a megérintés nélküli érintettség: a szellem megsajdulása, negatív nyomat. Évezredek óta így kapkodjuk a semmit? De a semminek vajon mi a fordítottja?

Az éhes — hogy visszazökkenjünk a köznapi időbe — filozófiával nem fog jóllakni; míg a jóllakott akár örökké éhes maradhat.

Ami kimondatott, az már nem az, mint ami kimondatlanul maradhatott volna.

Marafkó László

A Nemzeti Kulturális Alap Irodalmi és Könyv Kollégiumának pályázati felhívása

A Nemzeti Kulturális Alap Irodalmi és Könyv Szakmai Kollégiuma az irodalmi és anyanyelvi kultúra fejlődését és népszerűsítését elősegítendő, pályázatot hirdet az alábbi témakörökben:

1. Alkotómunka támogatására

A kollégium tíz író, illetve műfordító számára 10 hónapos időtartamú és havi bruttó 30 000 Ft-tal járó alkotói támogatást ajánl fel. A pályázónak csatolnia kell megvalósítandó művének szinopszisát, illetve műfordító esetében munkatervét, valamint fordítói tevékenységének néhány olyan szemelvényét, melyek megítélhetővé teszik készségeit. A támogatást elnyert alkotók a jelzett időszak lejártával kötelesek a vállalt feladat teljesítését igazolni a kollégium előtt. (A kedvezményezettek a támogatást az Írószövetség közvetítésével kapják meg).

2. Tanulmány- és esszékötetek megjelentetésének támogatására.

A kollégium olyan, kifejezetten az írói alkotómunka szférájába tartozó művek kiadását kívánja támogatni, amelyek nem alkalmi írások gyűjteményei, hanem koncepciózusan közelítenek meg, illetve tárgyalnak egy-egy témakört egy életművet. Kiadók és szerzők kézirat, kéziratrészlet vagy részletes szinposzis benyújtásával pályázhatnak, a kapható támogatás felső limitje 400 000 Ft.

A támogatott könyvekből a kollégium 500 példányt nagykereskedelmi áron megvásárol a kiadóktól, s a 19 megyei könyvtár, valamint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár regionális központjainak közvetítésével juttat el a közművelődési könyvtárakhoz.

3. Az irodalmi élet, illetve a könyvszakma egészét érintő rendezvények támogatására.

4. Az irodalommal foglalkozó kiadók 1995. évi teljesítményének díjazására.

Az érdekelt kiadók 1995-ben kiadott, illetve kiadásra kerülő könyveik teljes listájának benyújtásával pályázhatnak a díj elnyerésére. A kollégium a benyújtott listákat értékelve 4—6 nagyobb összegű támogatást szándékozik kiadni a színvonalas kiadói tevékenység honorálása, illetve szinten tartása céljából.

A kollégium az első és a negyedik pont kivételével az igényelt támogatás összegének 0,5%-át (100,— Ft-ra felkerekítve) nevezési díj címén befizetni kéri a pályázóktól a pályázat benyújtásával egyidejűleg a Művelődési és Közoktatási Minisztérium — Budapest 232-90142-5196 számú számlájára. A befizetést igazoló feladószelvény másolatát a pályázathoz csatolni kell. A nevezési díjat nem térítjük vissza.

Pályázni a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága által kiadott új adatlapon lehet, minden pályázati témához külön adatlapot kell kitölteni és benyújtani. A hiányosan vagy pontatlanul kitöltött adatlapok érvénytelenek.

Az Alap pénzeszközei nem használhatók fel építési jellegű beruházásokra, állandó fenntartási és üzemeltetési kiadásokra, alaptőke emelésére, illetve harmadik fél részére át nem ruházhatók.

A pályázatok **1995. augusztus 31-ig beérkezően** nyújthatóak be kizárólag postai úton a **Nemzeti Kulturális Alap Igazgatóságának** címére (1062 Budapest, Bajza u. 32.). A határidőn túl érkező pályázatokat az Igazgatóság érvénytelennek tekinti.

A benyújtáshoz szükséges adatlap ugyanezen a címen, továbbá a **Művelődési és Közoktatási Minisztérium Ügyfélszolgálati Irodáján** (1055 Budapest, Szalay u. 10—14. földszint), valamint a **Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésénél** (1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.) szerezhető be személyesen. Az Alap Igazgatóságától adatlap — bélyeggel ellátott A/4-es válaszboríték mellékelésével — postai úton is igényelhető.

A kollégium a pályázatokat a benyújtás határnapjától számított 60 napon belül bírálja el, és a döntés meghozatalától számított 15 napon belül a pályázókat kiértesíti.

A pályázati felhívásban közölt feltételeken kívül a 8/1994. (IV. 26.) MKM rendelet az irányadó.

A pályázattal kapcsolatos felvilágosítás a Nemzeti Kulturális Alap címén és telefonszámán kérhető.

Irodalmi és Könyv Szakmai Kollégium

Helybenjárás a nagyvilágban

Szepessy Béla grafikai iránytűje

Falusi tanítónak tenyérbemászóan városi. Vidékinek eléggé fővárosi. Kelet-európainak túlságosan nyugati, provinciálisnak — munkái és tájékozottsága okán — magabiztosan világpolgár. Pályakezdőnek már érett. Kísérletezőnek viszont egészségesen konzervatív. Mégis ott él és dolgozik, ahol született. Ott tanít, ahol tanult. Pályája pont annyira rendhagyó, amennyire minden pálya. Legfeljebb az indulás pillanatában „kaphatott gellert". Mert — bár pontosan tudjuk, hogy a művészképzés során a tehetségre, rátermettségre semmiféle garanciát nem ad a Képzőművészeti Főiskola — mégis „megszoktuk", hogy ott teremnek a művészek, onnan indulnak a művészi pályák.

— Ehhez képest te a tanárképző főiskolák egyikét választottad. A tanárképző főiskolák pedig Magyarországon — nem akarom leszólni őket, magam is ott végeztem — adhatnak egy magabiztos rajztudást, némi művészettörténeti tájékozottságot, és jó ízlést. Erejük azonban nem a tehetséggondozásban rejlik...

— Bennem ez semmilyen kétséget nem ébreszt. Grafikus akartam lenni mindig, legalábbis mióta a világra nyitottam a szemem — ezt nagyon szépen mondtam... — és a tanárképző főiskolán sem készültem másnak. Nagyon csúnyát fogok mondani: amikor megkaptam a tanári oklevelemet, én úgy vélekedtem, hogy a büdös életben nem fogok tanítani. Nem így lett! Azóta is ezt csinálom. Némi dekorációs gyakorlat után Nagyhalászon — ebben a nyírségi nagy faluban — „boldogítottam" a gyerekeket négy évig. S amikor rájöttem, hogy nem is úgy kell tanítani, ahogyan tanították, már nélkülözhetetlenné is vált ez a munka számomra. Nincs tananyag, és nincsenek feladatsorok, nem léteznek a metodikák és egyebek, ellenben vannak gyerekek, akiknek valamit lehet adni. Hogy mindez hogyan fér meg az elmélyült alkotómunkával? Úgy gondolom: adódik. Van arra néhány ezer éves gyakorlat, hogy ha tud az ember valamit, azt igyekszik átörökíteni. Nem hiszem, hogy a kétféle tevékenység között bármilyen ellentmondás fölfedezhető lenne.

— De ha van valami, ami nem tanítható, az éppen az invenció, a tehetség, a művészet... Ki segíthetett neked, amikor indultál?

— Talán mulatságos lesz, amit mondok, de nálam ez az egész Zánkán kezdődött, a nevezetes úttörővárosban. Nem mintha olyan kiváló úttörő lettem volna, hanem megnyertünk valami helytörténeti vetélkedőt, és ez az út volt a jutalom. Akkor éppen ott forgatott a televízió egy gyermek képzőművészeti filmsorozatot, mégpedig kiváló emberekkel. Szabados Árpád írta a forgatókönyvet, Farkas Ádám vezette a műsort, és gyerekszereplőket kerestek a dologhoz. Többek között engem is kiválasztottak. Rajzolni kellett. Ez végül is annyira kellemes élmény volt, hogy amikor hazatértünk Nyíregyházára, szépen besétáltam a megyei művelődési házba, ami akkor még a Korona Szállóban volt, s megkérdeztem, hogy van-e itt rajz szakkör. Mondták, hogy van, Berecz Andrásé. Hát elkezdtem járni.

Berecz mind a szakköri éveim alatt, de utána a főiskolán is, megkövetelte azt a fajta klasszikus felkészültséget, amit ő kapott a Képzőművészeti Főiskolán. Nagyon sokat tanultam tőle. Bármilyen stúdiumot vettünk, azt a maga szabályrendszere, anatómiája szerint kellett nála megcsinálni. Ha az embernek nincs mitől elrugaszkodnia, akkor nem ugrik, hanem belezuhan a vízbe. Főiskolás korunkban csináltunk egy-két őrültséget, amit nem tudott elfogadni. Megérintett minket a kísérletezés szele. Fóliába csomagoltuk a munkáinkat, teletűzdeltük jelvényekkel és egyebek. Szóval csináltunk egy-két formális baromságot, amit nem tudott díjazni. De legfeljebb azt mondta, hogy őt ez nem érdekli, neki ehhez semmi köze. Viszont az embernek akkor kell keresgélnie, játszania, tombolnia, amikor még benne van a lendület. Folyamatosan átjártunk egymás műtermébe, tudtuk, mit csinál a másik osztály, számon tartottuk egymást. Egymástól legalább annyit tanultunk, mint a tanárainktól. Volt egy egészséges műhely-szelleme az egésznek. Sokkal többet voltunk benn, mint amennyit elvártak tőlünk. Akkoriban egy vidéki főiskolán aktmodell még alig volt. Félévente egyszer megérkezett Pestről Kati (valaha még Bernáth Aurél is festette...), „az aktmodell", s itt volt két hétig. Mi tizennégy napig semmilyen más előadásra, órára nem mentünk, hanem reggeltől estig rajzoltuk a Katit. Ennek ellenére sem nagyon buktunk meg sosem. Határozottan jó légköre volt annak a négy évnek.

— Van valami előzménye a családodban ennek a vonzalomnak?

— Apámék Nyírkarászra valók, édesanyám családja meg buji. Mindkét família nyírségi. Én Nyíregyházán születtem a Madách utca 15/B alatt. Van hova tenni az emléktáblát. A családban mindenki normális ember volt, művészetekkel senki sem kokettált. Gazdálkodtak az őseim, de akadt szolgabíró is a nagyszüleim között. Az egyik nagybátyám remekül faragott. Kerekes guzsalyt készített fából.

— Rád kik hatottak egyáltalán? Művészi előképet, mintát kiben találtál?

— 1980-ban egy hónap alatt bejártuk Európát, Franciaországban töltöttünk három hetet. Egész nyarakat melóztunk végig, hogy tudjunk utazni. Amikor az első Szalay-grafika a szemem elé került, az egészen bizonyosan nem múlt el nyomtalanul. Kondorból már csak album jutott nekünk, a Boldogságtöredékekre határozottan emlékszem ma is. A versek, s a rajzok együtt. Nagyon nagy hatással volt ránk. Vagy Nagy Lászlónak a Szárny és piramis című kötete. Biztos nem mérhetők Nagy László rajzai a Kondoréhoz, mégis nagyon jók azok a rajzok!

Párizsban álltam az Étoile-nál, s ahogyan ott ácsorgok, mennek a kocsik körbe-körbe, és a kutya sem törődik velem. Heverhettem a fűben, bámulhattam a eget, kortyolhattam az olcsó francia bort, és bé-

kén hagytak. Nekem ez Párizs. A Louvre csak arra jó, hogy az ember kiröhögje a japán turisták eminens szorgalmát, ahogyan lelkiismeretesen kipipálnak minden mestermű-vet. A *Mona Lisa* mellett két lépésre ott van *Keresztelő Szent János*, amire már senki nem kíváncsi, pedig szerintem jobb kép. De az addig előttem ismeretlenekből is ki lehetne állítani egy regimentet. Vannak az embernek nagy felismerései ezügyben is. Mostanában többször fordultam meg Velencében, s a Vivariniekért vagyok teljesen megbolondulva. A kutya nem tud róluk ezen az égtájon... vagy Rosalba de Carrerára ki gondol, ha Velencéről beszélünk? Pedig kevesen tudnak úgy a pasztellel bánni, mint ő. De akkoriban több festő volt Velencében, mint pap.

— Eléggé hamar kialakult az a grafikai formanyelv, amit aztán országos tárlatokon is megmutattál, ami bekerült a katalógusokba. De itt a műtermedben úgy érzem, a színes munkáidban kevesebb lenne az átütő erő...

— Mivel tanár vagyok, van egyfajta értékítéletem magamról is. A színes munkáim a szabad élvezetek körébe tartoznak. Jólesik odacsapni néha — a túlfegyelmezett technika mellett — a festéket, hogy folyjon, mozogjon kedve szerint.

Nálam egyébként minden a tollrajzzal kezdődik. Most is nagyon sok tollrajzot csinálok. De hogy miért éppen a linó fogott meg, azt nem tudom. Van itthon egy kisiskolás munkám. Az is linó. De hogy miért ahhoz nyúltam akkor, azt ma sem sejtem. Nyilván megfogott az, hogy lenyomtatom, és a nyomaton minden ugyanaz, mint a dúcon, és mégis egészen más. Már akkor linót metszettem, amikor még nem volt késem, csak egy bicskával kínlódtam, jobbról is, balról is szedve a sorját. Aztán évekig pasztell, rajz és egyebek. Végül hiányozni kezdett a fekete-fehérnek ez a hatalmas ritmusa. Csinálok én rézmetszetet is, de mégis ez a látszólag igénytelen műfaj a legfontosabb nekem. A fekete—fehér egyszerre tud csipkefinom, vagy primitíven durva lenni.

— A grafikának mégiscsak van egy kézműves öröme. Nekikezd az ember a felületnek, s amikor a próbanyomatot meglátja, elégedett is lehet akár... Ugyanakkor az esetlegesség talán jobban ki van zárva, mint a festészetnél, vagy a monotípiánál.

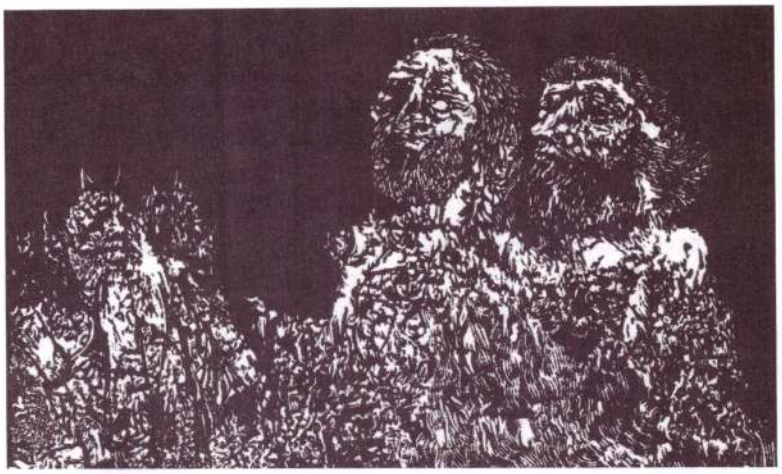

Szepessy Béla: Purgatórium

— Ez így van. De van egy másik oldala is a dolognak: ha már egyszer belemártottam a kést az anyagba, akkor az úgy is marad. Míg a rézmetszetnél, ha túlszalad a vonal, fogom a sábert és kiszedem. A rézkarcnál is tudok manipulálni, itt viszont át kell gondolni a dolgot. Különben sem úgy működik, hogy szépen megrajzolom és minta után kihímezem az egészet. Alakul a dolog munka közben is. Faktúrájában éppúgy, mint ritmusában. A litográfiával, a karccal, a rézmetszéssel is foglalkozom. Csinálok monotípiát, de metszem a linó mellett a fát is. A fához is nagyon nehéz hozzájutni. Drága is, és az ember szinte fél nekifeszülni a gyönyörű anyagnak. Honnan szedek én megint egy tízéves körtefát, ha ezt fölhasználom?

Én egyértelműen „ráálltam" a magasnyomásra, és nem is tudom, hogy miért. Ez áll közel hozzám... Egy ideig én diktálok valamit az anyagnak, aztán fordul a kocka, és az anyag mond nekem valamit.

— Miközben a személyiséged inkább meditatív, addig a munkáidon ott vibrál valami expresszivitás...

— Szeretem, ha van erő a képben. De a lendület mögött is ott van a gondolat, a meditativitás. Volt már olyan, hogy azt mondták nekem, hogy kiállítóteremben még csak csak barátkoznak a munkáimmal, de együttélni nem szeretnének velük. Fölkavarja őket. Irónia bizonyosan van bennük, a groteszk már nem áll annyira közel hozzám... De ez szinte a grafika, a huszadik századi századi grafika sajátja Magyarországon. A grafika szinte alkalom erre. A figurális ábrázolásnál talán méginkább.

Ami állandóan foglalkoztat engem, az a történelem, a mitológia. De idesorolható a magyar hagyomány, a néphagyomány is. Ezek bizonyosan fölbukkannak a dolgaimban, ha nem is direkt módon. Nem is úgy indul, és mégis azzá változik. Az a fajta kultúra, ami nem a hétköznapokhoz kötődik. Azok a munkák állnak hozzám közel, amik túlélik a korukat, amiket érdemes továbbörökíteni, továbbadni. Én erre a feladatra Nyíregyházán rendezkedtem be, mostmár ez biztos. És pontosan tudom, hogy amennyi a nyeresége a vidéki létnek, annyi a kockázata is. De biztos vagyok benne, hogy elválasztható egymástól a jó értelemben vett vidékiség és a provincializmus. Sok információból kimarad az ember, kevesebbet lát, kevesebb a pénze, de nem is vesz fel olyan magatartásformákat, amik eredendően távol állnak tőle. Ugyanakkor itt vannak az emberi kapcsolatok. Ma reggel a piacon egy ismerős lecsavarta a hagyma szárát, és az újhagymát beletette a szatyromba. Csak úgy. Fizetség nélkül. Vigye haza, Béla! — mondta. Na, ezeket a szimpátiákat én Budapesten akkor sem szerezhetném meg, ha hátralévő életemet ott élném le. És akkor még itt van a főiskola, a tanítás, a szakkör. A tisztességes munkát és a nyitottságot igyekszik az ember a tanítványaira átörökíteni. Nemcsak a vizualitásban, a művészetben — mindenben.

Tudom, hogy nagyképűen hangzik, mégis Hamvas Bélához fordulok, aki azt mondta: bolond az, aki nem az öröklétre rendezkedik be.

Antall István

Lakatlan nemzedék

A kilencvenes évek új filmesei (III.)

Egy nemzedék tagjairól írók; azokról a körülbelül 25 és 45 közötti filmesekről, akik a kilencvenes években indultak pályájukon, ebben az időben készítették első játékfilmjüket. Klöpfler Tibor *Lakatlan ember* című filmje nyomán ,,lakatlan nemzedéknek" nevezem őket, hisz filmjeikre valamiféle otthontalanság-érzés, elvágyódás jellemző. Áttekintésünket a rendszerváltozás évétől kezdtük, mely egybeesett a fiatalok ,,lázadásának" időpontjával; s eljutottunk 1993-ig.

Mielőtt továbbmennénk, kanyarodjunk vissza rövid időre 1989-be,

Enyedi Ildikó (40)

Az én XX. századom című filmjéig. Ez volt ennek a generációnak az első markáns jeladása, hogy most valami más fog következni, másképp fognak mesélni a huszadik századról, mint ahogy eddig hallhattuk, láthattuk. A film elején a naptár fordul egyet: ez a pillanat jelképes —, azt hiszem, igazán itt, ennél a jelenetnél kezdődött az új generáció időszámítása (habár voltak előfutárok, mint az első részben jeleztem). Enyedi szokatlan, némafilmeket idéző filmnyelvet alkalmaz, nosztalgiával nézi a századelő részleteit, az egész történet (ha egyáltalán beszélhetünk ilyenről) villanásokból áll össze, rendkívül lírai módon, mint egy vers. A film feketefehérsége mögött is érezni a megsárgult színeket.

Enyedi számos fesztiválon, többek közt Cannes-ban is díjat nyert *Az én XX. századommal*. Nevét egycsapásra megismerték a világban. Ma ő nemzedékének egyik legelismertebb rendezője; ahogy magáról ironikusan mondta egyszer: ,,a legigyekvőbb versenylovacska".

A sikerhozó elsőfilm után néhány kisfilmet készített a televízió *Közjáték* című műsora számára *Téli hadjárat* címen, Füst Milán írásaiból. Második nagyjátékfilmje, a *Bűvös vadász* 1994-re készült el, jelentős külföldi támogatással és külföldi főszereplőkkel (Sadie Frost, Gary Kemp, és a Stalker egykori főhőse: Alekszandr Kajdanovszkij). Enyedi Ildikó és Révész L. László forgatókönyve csak nagyvonalakban követi Weber operáját. A dalműből megmaradnak a nevek; de Max, a főhős, a mi korunkban (ha úgy tetszik: ,,a mi huszadik századunkban") él: mesterlövész. A film alapkérdése, hogy bízhat-e még a mai ember a csodákban; racionális világa mögött működik-e még az irracionális, a véletlen? Küzd-e még a dolgok mögött Mária és az ördög? Vagy egy szép középkori szál is Enyedi feldolgozásában, melyben megmutatja, mennyire része volt régen a mindennapoknak a csoda. Ezek a film legvarázslatosabb jelenetei.

A rendezőnő végül is szokatlan választ ad a felvetett kérdésre: szerinte a csodák az idő titokzatos alagútjain máig hatnak. Az utolsó jelenetben Mária leszáll a szentképről és megakadályozza a tragédiát. Az élet e film szerint csodálatos és titokzatos összefüggések szövevénye; sokkal mélyebb, mint hinnénk.

A *Bűvös vadász* nem kapott akkora elismerést, mint *Az én XX. századom*, de igényességével, mondanivalójával Enyedi Ildikónak ez a filmje is kiemelkedik a kortárs mezőnyből.

Már diplomafilmjével a csúcsra jutott, diák Oscar-díjat nyert

Böszörményi Zsuzsa (34)

1991-ben. *Egyszer volt, hol nem volt* című, dokumentarista jellegű kisjátékfilmje egy idős asszony és egy nevelőotthonból kivett kislány találkozásáról szólt. A film megrendítő őszinteségéhez nyilván az is hozzájárult, hogy a két szereplő tényleg a kamera előtt találkozott először, tehát majdnem minden ,,élesben" történt. A dokumentarizmus nem véletlen, hisz' Böszörményi a bölcsészdiploma megszerzése és némi újságíróskodás után a filmfőiskola dokumentumszakát végezte el. Filmhez való vonzódása pedig egyértelműen családi determináltság, lévén, hogy szülei Böszörményi Géza és Gyarmathy Lívia filmrendezők.

A fiatal rendezőnő első kisfilmjének sikere után asszisztensként dolgozott Olaszországban, majd 1994-ben elkészítette első nagyjátékfilmjét, a *Vörös Colibrit*. Az olasz—magyar kooprodukcióban létrehozott mű első látásra kelet-európai krimi, mely a Magyarországon egyre nagyobb teret nyerő ukrán (vörös) maffiáról szól. Főszereplői között láthatjuk egyébként, a híres olasz maffiafilm-sorozat, a *Polip* sztárjait, Remo Gironét és Barbara de Rossit is. A történet lényege: hogyan menti meg egy taxisofőrnő a maffia kötelékében vergődő fiatal, tehetséges balett-táncost (Branislav Tesanovic) az elkallódástól. Böször-

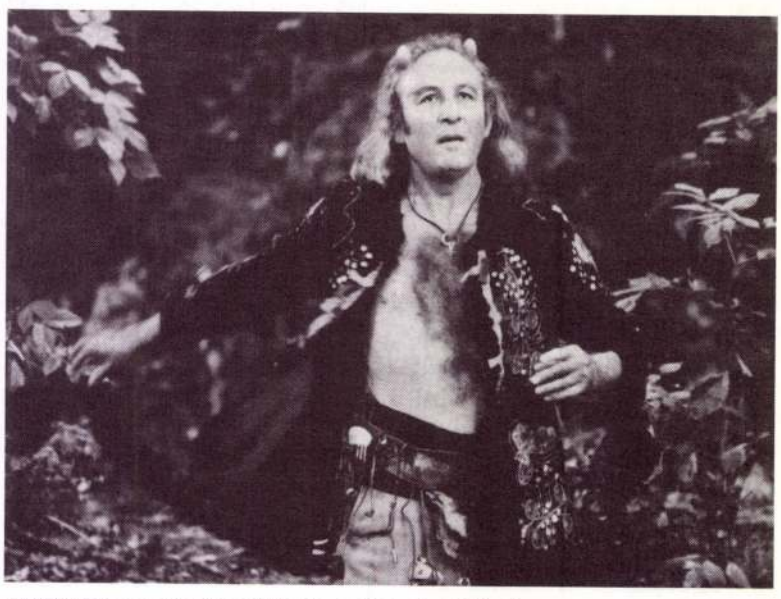

Vallai Péter, az ördög a Bűvös vadász című filmben

AFS találkozó

Az AFS (Aamerican Field Service) nemzetközi diákcsereprogram magyarországi szervezete 1995. szeptember 8—10. között Budapesten tartja első országos közgyűlését és találkozóját. A rendezők várják a programban résztvevő diákok, szülők, tanárok és önkéntesek, szponzorok és támogatók jelentkezését az AFS Hungary központi irodájának címére,

1118 Budapest, Ménesi út 11—13.
Telefon/fax: 06/1/209-0615.

Szepessy Béla: Strugle

kony rabszéklettel teli *kübli*be, hogy a hosszú folyosón ürgevágtában a kloáka-leöntőhöz vigye, miközben elmélyedt, szurkoló tekintetek kísérték, hátha sikerül legalább egyetlen kis cseppnyit kilöttyentenie a szent útra, a *trepni*re. A zárka népe, bizonyos okból, esdeklőn várta vissza; a rozsdás, drága edény némelykor olyan lenyűgöző tudott lenni, mint egy ígéretes nő, ha az ember olthatatlanul vágyik rá. A rab örül, ha ürül. Annak már nem annyira, ha beteges kéjjel, pusztán a kiszúrás kedvéért — mert előzetesen letartóztatott *politikai* —, őt tisztelik meg a nemes végtermék begyűjtésével. Minden viszonylagos. Pár korty hideg víznek is lehetett örülni. Vagy a víznek általában, pláne, ha megindító bőkezűségből, ledér altáji mosakodásra is maradt belőle.

feiszinen, az artatlan, sárgás zsírcseppek között: igaz, a kávé nem volt valami meleg, viszont nem is volt kávé és nem volt fekete. Tessék mondani, miért vonzódik csökönyösen a börtönhöz ez a derék szipókás rovar? Mindenesetre érdekes, hogy jól érzi magát bármilyen társaságban, akár papok vagy kémek vagy betörők vagy kommunisták, akár katonatisztek vagy forradalmárok vagy aberráltak vagy gyilkosok lézengenek éppen a tetemeivel szomorított falak között.

A poloska franciául: punaise. Ejtsd: pünez, hosszú „e"-vel. Különben nőnemű szó. Nem vicc, megnéztem a szótárban. Akkoriban kapásból tudtam, az egyéb közeli, háziasított kifejezésekkel együtt.

Bizony, édes élet volt az. Amint a kávét és kenyeret osztó nehézfiúk csörömpölve elvo-

vezéséhez. A kötet versei, az anyag zömét adó tanköltemények, maximák, tanulságokat megfogalmazó írások ugyanis javarészt épp e kettősségből merítik feszültségüket, kifutásukat, majd feloldásukat. Az

Szepessy Béla: Clementine

/ lassan az alaktalan. / A Világ éj függönyét / villám hasítja szét / A pulpituson / ott áll a Varázsló. / Az Ő égreemelt / dirigenspálcáját hívta elő / a mágikus Tüzet, / amely felgyújtotta / a mindenséget ... Neve MÁGUS: / Tragikus Teremtő. / Övé minden mulandó juss, / végben születő kezdet / s kezdetben fenyegető vég. / Rajta át kárhozott / Isten emberré." Szepes Mária a kabalista-keresztény-hindu filozófia és vallás rendszereiben mozog és jut el a Mágus kulcsszerepéhez. És bár ez a szerep jobbára negatív Szepes Mária láttatásában, de — épp a kulcsversben — végül a lét mélyebb értelmének felcsillanásakor pozitívba fordul át: „De az ő keresztjén / válik a véges / újra végtelenné" *(A Mágus).*

Ezen a ponton egy újabb, a magyar olvasó számára különösen fontos értelmezés is fölvethető. Az a világkép, világlátás, világélmény, amiben a Mágus a világteremtő, számunkra már nemigen ismert. A magyar kultúra évezredes, ősmúltba helyére a valóság elfogadása, megállapodása és értelmi magyarázata került. Az Emberről tehát mintha nemrég, párezer éve ágaztak volna le az Istenek, a mágikus ember helyére törekedve. Ennek ismeretében viszont az Isten és az Ember, a *Kettő* eggyévválása is újból elérhetővé válik: „Új Életfák nyújtóznak elő / a bezúzott anyag erjedő humuszából, amelyek egy bölcsebb Aranykor gyümölcseit, / a titkos Tudás ízeit kínálják a beavatottnak." *(Világalkony).*

De ne higgye senki, hogy ez a kötet kizárólag bölcselkedéseket tartalmaz. Szepes Mária versei a személyes sorsban megmutatkozó világdrámát is ábrázolni tudják. Az *Isis*, a *Vízöntő*, s a *Kibékülés* mellett talán a *Köszönet* mond a legtöbbet erről a próbatételről: „Valahol magamon / kívül létezem és teszem, amit kell / anélkül, hogy közöm volna oly sebezhető lényem / szaggató hiányt, fájdalmat közvetítő hálózatához."

Grandpierre Attila

gok s a képzetek osztatlansága, tapintott és vágyott, megélt és kivetített valóság egyneműsége egyként jellemez" (*A motoros*), már a hetvenes évek is egyszerűen a bárgyúság, a hülye semmi évtizedének minősül, az élet színtere bűzösnek és bűnösnek, a város lelketlennek és vigasztalannak, kies fogdának nevezteti. A nyolcvanas évek írója meg a *Dallas* alatt a konyhába menekül egy jót dolgozni, Asbóth Jánost, Mallarmét és Bodor Ádámot olvasni. Minden csak volt, minden a hiányai által meghatározott, és csak ebben a formájában megragadható. Minden egy másik, hajdani, ma már végérvényesen letűnt világhoz való viszonyában ítélhető meg. „Hajdan a pesti ember, a pesti utca sokarcú volt. Volt kalauz, tisztviselő, köz- és magán-, volt tőkés, bütykös homlokú proletár, volt eladó, vásárló, volt hölgy, aki dohányzott, s aki hiányzott... Levelek, búcsúk, bélyeg, éjek. Vicelépcsők, pincék, parkok. Pékek, szivarok, háziurak. Vonatok, huzatok, kefelevonatok. Földszinvellaszerű rövid történetek keretbe ágyazódnak. A kötet szerzője, ha már az életből kiveszett, a maga és

Attila Kor—Balassi Kiadó, 1995)

Vilcsek Béla

Szepessy Béla: Strázsa

nak valamit, amiről a többi ember mintha végképp megfeledkezni látszana. A szemük nagyobb biztonsággal pásztázza a belső tájakat, mint a felvevőgép a látható világot, s ezért nagy baj volna, ha az emberek lemondanának erről a tudásról, mert máshonnan nem szerezhetik meg, s ez az egyetlen formája a kultúrának, ami — ha jó! —, egyszerre szól az értelmünkhöz és az érzékeinkhez, mondhatni éppen ez az irodalom, árnyas híd, mely átvezet az ész szennyezett folyamán, ismeretlen pontok felé visz, de nem túl veszélyes mégsem, mert van visszajárás" *(Rum, Róma, Bar Kochba)*.

A szövegek másik, kétszeresre, sőt egy esetben háromszorosra növelt terjedelmű változata már egyértelműen és bevallottan a külső és belső tájnak, a körülmények fordulatainak és a szemlélődés folyamatainak egybefonódását-egybefonását valósítja meg. Valóságos és átvitt értelmű utazás kezdődik. Ennek során a *Vonaton* főhőse példázat adnak a hetvenes-nyolcvanas években külföldre távozó nemzedéktársaiknak („tényleg nagyon jól tették, mert itthon éppen tehetségük s fokozottabb érzékenységük okán bizonnyal alkoholisták, jellemük-hagyottak, pénztelenek, öngyilkosok lettek volna, vagy túl átlagos, érzéketlen házasok, egykori énjük fölötti megbocsátó emlékezéssel"). A nyolcvanas évek végének számítógépes, faxos, autótelefonos, „chewing gum szagú" világában a századvég bájáról, egy igazi irodalmi lap kiadásáról, egy valódi kávéház megnyitásáról ábrándoznak. A „külső idő viszont szinte megszűnik" számukra; marad a rum, az unikum, a sör és a fröccs. Részegen végigdőlnek a bazaltköveken, születési dátumukra, 1956-ra koccintanak. Csak szótöredékeket képesek magukból kipréselni, s csendesen búcsút intenek egymásnak. Az emlékezések-elmélkedések jelképes értelművé tágulnak. Egy nemzedék sorsának, életérzésének a jelképévé érvényesül. (Legszebb példája a kötet címadó története. Pontos hely-, helyzet- és időmegjelölés: hajnali fél háromkor, a Széna tér felől érkezik a haza igyekvő, útközben levő főszereplő. A tér részletes, szemléletes leírása következik, majd hirtelen váltás: egy ott történt régi eset a sporttáskával elviharzó taxissal. Innentől kezdve minden bekezdés egy újabb fordulat: emlék a villamoson csókolódzó részeg párról — a metróbejárat rácsai közé szóródó cédulák — az öreg barát feltűnő alakja — a találkozás szándékolt elkerülése — a halálhír. A temetésen pedig ama ismeretlen „idősb hölgy" lágy és szótlan simogatása, s a főhős már indulhat is tovább, hazafelé. Voltaképpen semmi sem történt, csak „egy órácskát gördült előre az édes idő".) Később a szövegek egyre sűrűbbekké válnak; a váltások a bekezdéseken belül, a mondatok, sőt a szavak szintjén valósulnak meg. Az egyes nyelvi elemekre nagy hangsúly esik, s az elbeszélői és befo-

va az argóval is, ha kell, orra alá dörgölve annak, aki a tévékrimik stílusában el-elkanyarítja.

Régóta nem találkoztam remekművek olyan bőségével egy verseskönyvben, mint Orbán Ottó kötetében; számukat legalább másfél tucatnyira becsülöm, ami meglehetősen nagy szó. Igaz, vannak a könyvben gyöngébb darabok is — a költő maga vallja be ezt az egyik versében: „Két verset írok két egymást követő napon. / Az egyik tűrhető, / a másik egy kalap szart sem ér." Ebből több tanulságot is levonhatunk. Például azt, hogy a költő megőrizte öniróniáját, s nem minden munkájától van elragadtatva. Vagy azt, hogy a blaszfémia előkelő szerepet tölt be ars poeticájában — ha ugyan jogunk van egymás mellé helyezni az „előkelőt" és a „blaszfémiát". (Hogyne volna jogunk. Úgy, ahogy Arisztophanészt helyezzük Aiszkhülosz és Euripidész mellé.)

Régi-régi értékek feltámasztásáról, életbentartásáról és felfrissítéséről van szó. Nemcsak az előbb szimbolizmusban hajló romantika nagy művének pontosan követett, szárnyaló zenekíséretével. Kölcsey *Vanitatum vanitas*a, Shelley ódája a nyugati szélhez, Radnóti *Töredéke*, Walther mester és a kései József Attila költészete a *Holló*-vershez hasonlóan ismét olyan művek írására ösztönözte, amelyek e század- és ezredvég sokszor lesajnált hazai költétatja az egyszerű és mindenek ellenére nagyszerű életet, a „modern" évszázad és a reményteli két évezred, úgy látni, halva született reményét, és búcsúztatja azt, aminek pedig ő maga is részese: a magyar és más költők által évszázadokon át művelt csodát. *(Helikon Kiadó, 1994)*

Alföldy Jenő

Szepessy Béla: Hajdútánc III.

zoparyaudvarra helyezte, ahol Woyzeck a 425. számú váltó őre. Végtelenül elszürkült, elidegenedett környezetben vagyunk tehát (a film ráadásul fekete-fehér), ahol merev és elidegenedett szabályok irányítják az életet. „Azt gondoltam, ez nagyon erősen fog szólni erről a máról, ami itt van körülöttünk, a világról tud majd szólni, és egy emberről ebben a rohadt világban" — vallja a rendező (Filmvilág, 1995/11.). Woyzeckkel (Kovács Lajos) kísérleteznek (ez például új az eredeti drámához képest), bábként ugráltatják, becsapják, végül elveszik tőle a szerelmét. Meddig lehet megalázni az embert? — kérdezi a film. Meddig lehet büntetlenül mondani neki, hogy „csak tovább, csak tovább, csak tovább"? Mikor mondja azt, hogy nincs tovább? Woyzeck végül öl, de nem ő a bűnös. Ő már csak így tarthatja meg szerelmét és emberségét.

Szász János Büchner szerelmi drámájából társadalmi drámát rendezett. Woyzeck nála nem őrül Reich Péter *Rám csaj...-a*). Talán nincs mögöttük igazi tartalom, s ezért válnak gyakran túlbonyolítottá, erőltetetté. Nem gondolom, hogy ez csak a történetmesélés általános válságától van így, amit az irodalomban is megfigyelhetünk. Inkább az igazi mondanivaló hiányától.

Ugyanakkor a fiataloknak remek ötleteik, érdekes kísérleteik vannak (pl. Sopsits Árpád *Videobluesában*, Sántha László *Kutyabajában*, Szederkényi Júlia *Paramichá*-jában vagy Szőke András kezően vonzódnak az irracionalizmushoz és pesszimisták — mindez európai jelenség, amivel gyakran találkozhatunk külföldi filmfesztiválokon is.

Végül, további tanulságok, észrevételek helyett elnézést kérek azoktól, akik az általam választott szempontok miatt kimaradtak a bemutatásból, holott helyük van ebben a nemzedékben; vagy akiket éppen azzal bántottam meg, hogy besoroltam őket a „lakatlan nemzedékbe".

Csordás Lajos

Szepessy Béla: Gro-teszk

certjén — 14 vagy 15 éves voltam. Csak hallgattam és bámultam, s valami addig nem ismert örömöt éreztem. És megváltozott minden: a csillárok ragyogása, a függönyök lejtése, a dombok, a hegyek, a fák, a falak, az emberek, lehet, hogy a muzsika célja a varázslás. Elhittem a látomás bizonyosságát. Tudtam, hogy annak idején Bartók Béla is fellépett itt a harmincas években, sok neves művész járt Trencsénteplicen. Biztos vagyok benne, hogy Véghék Mozartot is játszottak.

A koncert után a kijáratnál vártuk a művészeket, és tapsoltunk nekik, amikor átmentek a szomszédos Esplanade szállódába. Végh Sándor nagyon fiatalnak tűnt.

Utána villamosra szálltunk, mert Teplicet villamos kötötte össze a völgyben Teplával. Mi akkor Teplán Andaházy Singer Lacinál vendégeskedtünk. A két kilométeres úton, mi másról is beszéltünk volna, mint Végh Sándorékról. A völgynek akkor, amikor a villamos robog, különösen mélyül a hűvössége, ezt érez-

natról. Nekem talán az volt a szerencsém, hogy lent a kupéban egy „majorral" kerültem szembe. Ő fütyülhetett valamiféle dallamot, amire én azt mondtam, hogy Csajkovszkij. — A muzsikáról kezdtünk beszélgetni.

Amikor leszálltam a nyugati pályaudvaron, egy szovjet katona kikapta kezemből kopottas bőröndömet és a kocsi alá dobta. Társa a másik oldalról kihúzta. Elveszett két ingem, alsónemű, szappan, fogkrém-kefe meg néhány kézikönyv, kotta. Így indultam el... hogy megtudakoljam, mikor is lesz — ha egyáltalán lesz — a felvételi. Pár napig a háború utáni, romos Budapesttel ismerkedtem, aztán hazaindultam. Győrnek. Akkor már megtanulták az emberek, hogy minél többen vannak, annál nagyobb a biztonság, így hát összezsúfolódva álltunk egymás mellett, én a vécéajtónak támaszkodtam a 40 órás úton; de most nem kellett sem az ütközőn, sem a tetőn tartózkodnom. Két hét múlva — micsoda két

lehet. Szinte minden hangot kipróbáltam agyamban — százszor, ezerszer, tízezerszer —, a kottakép szétterült a fejemben, az ujjaim futkostak a levegőhúrokon. Ha megkérdezték volna, hány órát is gyakorolok naponta, azt feleltem volna, tizenhatot.

Így jutottam el ahhoz a naphoz, órához, tanteremhez a második emeleten. Sokan voltak. Mind csodálatosak, nagyszerűek, magabiztosak. Amikor meghallottam őket a gyakorlóban, hirtelen elvesztettem mindazt, amit eddig magammal cipeltem a Duna-gáton, csónakon, vonaton, rejtőzve, félve, fázva, éhezve... A hangok elfutottak tő lem.

Szólítottak.

A teremben asztalok mögött a vizsgabizottság. Csupa rangos név. Heten voltak. Megszámoltam őket. S valahol az ablaknál egy arc, akit én már láttam valahol, de nem jutott eszembe hol. Elkezdtem játszani. Megállítottak. És megint játszottam. Megállítottak. Egyikük megkérdez-

MAGYAR NAPLÓ
MELLÉKLET

Grál

SZEMFEDŐ

Szepessy Béla kitépett egy lapot a világból .....
A papír szakadozott széle lobog .....
Foszló zászló .....
Szálanként széled .....
Fekete-fehér gyász.
Fekete-fehér élet.
A mindenről lemondó megadás,
és a semmit föl nem adó szellemi kaland kalózlobogója .....
Tépett, véget nem érő vég vászon foltjai a rajzok.
Mementó.
Papír - festék - dúc emlékmű.
Tépett szemfedő alól kandikálnak elő az öröklét alakjai .....
A metszőkés beletép az anyagba, s a fa, a linóleum reped, ron-cso-lódik.
A fehér átüt a festék-éjszakán.
Elfed és megmutat .....
Fölvillan, sejtet, erőlködik, hogy képpé váljon valaha szőtt színes vászon.
Bele kell kapaszkodni egy-egy foltba, össze kell rakni ezt a világnyi
puzzle-t, miközben a szakadozott szélek semmi eddigihez sem
illeszkednek.
Talán mert Szepessy Béla sem illeszkedik...
Oszlopos Simeon
a közösséggé nem szerveződő köz sivatagában .....
Mutatja magát, s abban sem lehet biztos, hogy valaki kíváncsi rá.
S lebegve a ragyogó homokhullámok monokróm tengere
fölött Szepessy Béla incselkedik a színekkel,
de még nem vetíthette vissza a fekete-fehérben meglelt világ
drámai erejét a fényérzékeny valóság lemezére.
Marad a kaland .....
A lemondás kalandja.
Az elhódított gazdagság,
a könnyen jött, mutatós, riszáló képi világ hamis csillogása helyett.
Az araszonként megtapasztalt felület,
a könnyed felületességgel szemben.
Marad a kaland, az örökös indulás-érkezés víziója
időben és térben .....
A provincia csöndjében fölépített Róma.

Antall István

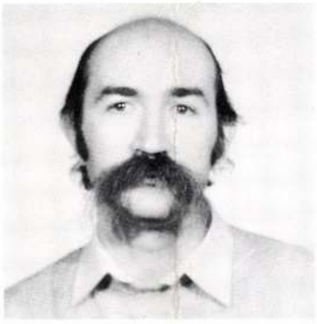

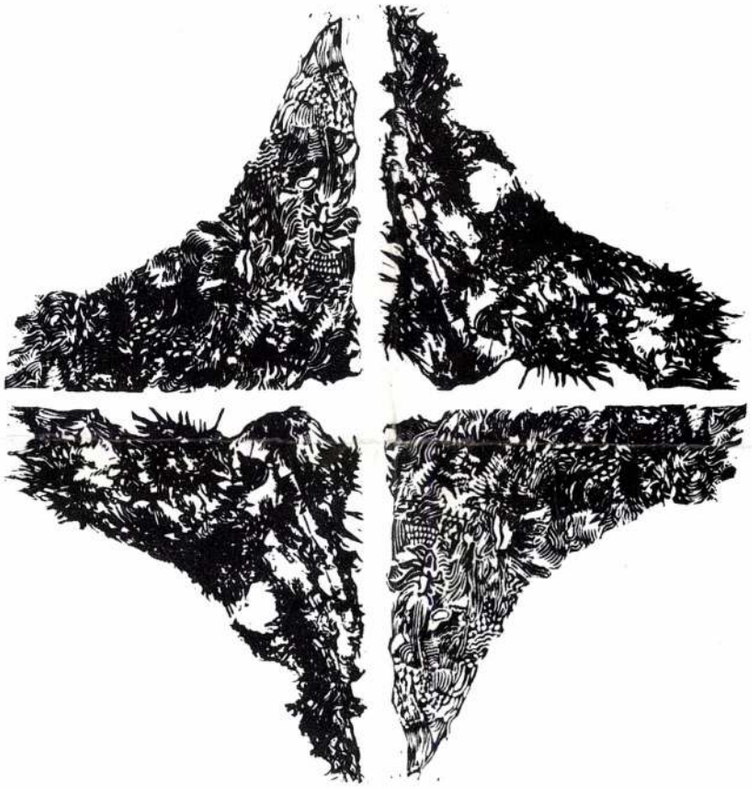

SZILÁGYI SZILÁRD 7624 Pécs, Veres Péter u. 24.

1959. június 13-án születtem Siklóson.
Autodidakta vagyok.
1986 óta tagja vagyok a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának.

I was born on June 13, 1959 in Siklós.
I'm a self-taught artists.
Since 1986 I'm the member of the Studio of Young Artists.

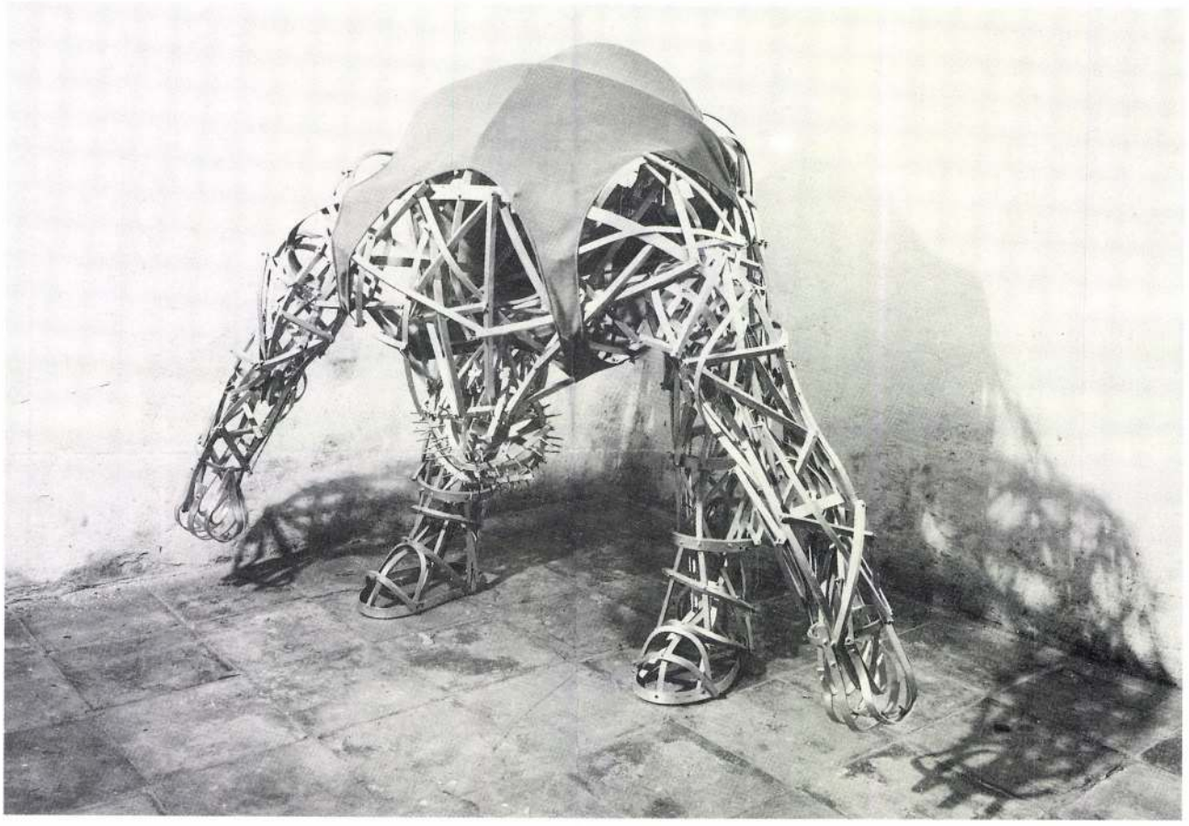

Edzés, 130x180x120 cm, alum.vörösrézlemez, 1989.

Egyéni kiállításaim/Individual Exhibitions:

1985. Kecskemét
1987. Wasserweg Galéria, Frankfurt-am-Main
1988. Fiatal Művészek Klubja, Budapest
Kisgaléria, Pécs
1989. Tégla Közösségi Ház, Békéscsaba
1990. McKanne-Erickson Galéria, Frankfurt-am-Main

Szepessy Béla

tiegedükesztő, Hul. 1856-
ban, Budapesten. Schüler von
Samuel Nemessányi, bei dem
er von 1868-1874 lernte. Er ar-
beitete hierauf fünf Jahre lang
bei Zach in Wien, von 1879-1881
in München und ging dann
nach London, wo er seine eigene
Werkstatt eröffnete. Er arbeitet
hauptsächlich nach Stradivari,
zuweilen auch nach Guarneri
und nur in vereinzelten Fäl-
len nach Nic. Amati. Er nimmt
die Decke jedoch am oberen und
unteren Klotz stärker im Holz
und verwendet einen selbst ver-
fertigten, weichen Oellack, zu
dem er Harz, goldgelbe Farbe,
und ein durchsichtiges Roth
mischt. Bis 1900 hatte er 160
Geigen, 6 Violen, 3 Violoncelli
hergestellt. Führ seine Geigen
erzielt er durchschnittlich
gute Preise. Auszeichnungen
und Medaillen, die man
fordits

ihm mehrfach angeboten hat, lehnte er ab. Bei aller Hochschätzung für die alten Meister, die er eingehend studierte, ist er doch der Ueberzeugung, dass eine aus gutem und gesunden Holz gemachte neue Geige einer alten im Tone gleichkommen und ihr vorgezogen werden muss.

Szepessy Béla
London 1899

No 146

Lütgendorff.
646. l.

Szepesy Csilla

Rajz (repr.)

Napvető - almanach 1965/1. 348. l.

SZÍNHÁZ

Svanholm Set magyar kitüntetést kapott

Magyarország kormányzója *Svanholm* Set svéd operaénekesnek a *Szent István Rend tisztikeresztjét* adományozta. A rend jelvényeit *Ullein-Reviczky* Antal stockholmi magyar követ nyujtotta át Svanholm Setnek. Az átadást követően, a magyar követségen fogadás volt, amelyen svéd részről Svanholm Seten és feleségén kívül, *Torsten* Undén, volt budapesti svéd követ feleségével, *André*, a stockholmi Operaház igazgatója, *Grovillius*, az Opera karmestere, *Cavallius*, az Opera rendezője, magyar részről pedig *Lotz* János tanár, a stockholmi magyar intézet vezetője, *Pándy* Kálmán, kulturattasé és sokan mások voltak hivatalosak.

„Dériné ifiasszony"-t december 23-án ujítja fel a Nemzeti Színház

Herczeg Ferenc: „Dériné ifiasszony" című darabjával ünnepli meg Dériné, Széppataki Róza születésének 150 éves jubileumát a Nemzeti Színház. A darab felújítása december 23-án lesz. „Dériné ifiasszony"-t 15 évvel ezelőtt adták utoljára, Bajor Gizivel a címszerepben. Bajor utóda most Szörényi Éva lesz, mellette Ráppolthy Anna és Jávor Pál játsszák a vezető szerepeket.

Az Uj Magyar Színház felhivása a közönséghez

Az *Uj Magyar Szinház* igazgatósága, tekintettel a közönség kérésére, közli, hogy *az előadások 1/27 órai kezdési időpontját szigorúan betartja.* A pontosság a közönség érdekében történik: így ugyanis, az előadásoknak 8 óra 40 perckor vége van, s a közönségnek az elsötétítés időpontjáig még 20 perc áll rendelkezésére, hogy hazamenjen.

Hegedűs Tibor előadása

Ma délután 6 órakor, a Központi Egyetem jogi fakultásának nagytermében, a modern szinjátszás problémáiról előadást tart Hegedüs Tibor, a Vígszinház igazgatója. Hegedüs Tibor személyében a szinpadnak egyik legjelesebb ismerője értekezik az érdekes tárgyról. Az előadás iránt igen nagy az érdeklődés.

A „TÉLI NAPSUGÁR" című műsoros est példaadóan szép rendezésben, igen nagy sikerrel ment végbe tegnap a Magyar Művelődés Házában. Az esten a magyar előadóművészek legkiválóbbjai szerepeltek, akiket a közönség percekig ünnepelt.

„AZ ELLENFÉL" PRÓBÁIT ideiglenesen Vértes Lajos vezeti, a Vígszinházban. A Vígszinház átmenetileg így kívánja biztositani műsoron következő ujdonsága próbái folyamatosságát, melyet Horváth Árpád távozása megzavart.

„Lovasok és lovak világa" utolsó előadása

A Forum filmszinházban december 19-én, vasárnap, délelőtt 11 órai kezdettel lesz az utolsó előadása a nagysikerű *Lovasok és lovak világa* című filmsorozatnak, melyben úgy a bel-, mint a külföld utolsó évi nagyobb lovasesményei vannak megörökítve. Izgalmas falkavadászatok, nemzetközi lovasmérkőzések, díjugratások, a Milleniumi díj, Derby és Szent István díjak lefutásáról készült teljes felvételeken kívül különböző ménesek és gyönyörű kulturfilmek kerülnek vetítésre.

KÁLMÁN ETELKÁNAK, az Operaház tagjának, a kultuszminiszter engedélyezte a magántáncosnői elnevezést. Kálmán Etelkával az Opera egyik legtehetségesebb és rokonszenves szeretett tagját érte a díszes cím. Kinevezése nemcsak a művészvilágban, hanem általánosan is osztatlan örömet keltett.

BOLDOG IDŐK a címe Karády Katalin rövidesen bemutatásra kerülő új filmjének. Barabás Pál forgatókönyve egy gazdag férfi karrierjének derékbatöréséről szól, aki elveszti vagyonát, de helyette megtalálja felesége őszinte szerelmét. Karády partnere Ajtay Andor, a többi nagyobb szerepet Mihályi Ernő, Bilinczky Ibolya, Szabó Sándor és Puskás Tibor játsszák.

FILMMŰVÉSZETI ÉVKÖNYV 1944. Huszonötödik évfolyamába lépett Lajta Andor kitünő szerkesztésében a Filmművészeti Évkönyv, amelynek 1944-re szóló kiadása most jelent meg. Egy negyedszázad óta hű segítője, nélkülözhetetlen kézikönyve ez az évkönyv a filmszakma tagjainak. A több mint 500 oldalas Filmművészeti Évkönyvben minden megtalálható, amire a film emberének szüksége van és ami a szakmán kívül álló közönséget is érdekelheti.

KARÁDY KATALIN ÉS AJTAY ANDOR mint házastársak jelennek meg a Boldog idők című Jupiter-filmben, mely egyike lesz a karácsonyi filmujdonságoknak. A két népszerű sztár házasélete a filmen nem boldog. Csupa feszültség és izgalom a Karády-ujdonság, melyhez Malcsiner Béla irt muzsikát.

KARÁCSONY HETÉBEN kerül felújításra a Székely (Olympia) Filmszinházban a francia filmgyártás bájos alkotása, a „Rajongás", melynek főszereplői Fernand Gravey és a klasszikus szépségű Micheline Presle, aki ebben a filmben énekli a gyönyörű Paradis perdu c. keringőt.

Leszármazásának kutatása ügyében forduljon a **Heraldikai**

NEMESSÉGI

Irodához, Bp. Gr. Károlyi-u. 14 Tel.: 381—199, 184—644

A SZINHÁZAK MAI MŰSORA:

OPERAHÁZ: Fidelio (6). — NEMZETI: A zöldnadrágos lovag (1/27). — NEMZETI KAMARA: Fatornyok (1/27). — VIG: Warrenné mestersége (1/27). — UJ MAGYAR: Az első (1/27). — PESTI: Fecske és denevér (1/27). — MADÁCH: Homokpad (1/27). — MAGYAR MŰVELŐDÉS HÁZA: Déryné ifiasszony (ifj. előadás, 1/23). — ANDRÁSSY: Josephine (1/27). — FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ: Nincs előadás. — VIDÁM: Ballépés jobbra (1/27). — ERZSÉBETVÁROSI: Lehullott a rezgőnyárfa (1/25, 7). — JÓZSEFVÁROSI: A tábornokné (1/25, 7). — KISFALUDY SZINHÁZ: Tűzmadár (1/25, 7). — REVÜPALOTA: Ölelsége a pénz (1/27). — NEMZETI BÁBSZINJÁTÉK: Panoptikum (kezdete 1/27), Mesejáték (kezdete d. u. 1/24-kor). — KOMÉDIA ORFEUM: Szalonkák (1/24, 1/27). — ERDÉLYI BÁBSZINHÁZ (Rottenbiller-u. 14): Rózsapiroska és a Medve, Biri, Bandi (4, vas. d. e. 11, 2, 4).

KARÁCSONYRA Smart GARDÉNIA TOILETTEVÍZ

RÁDIÓ

DECEMBER 13, SZERDA

15: Délutáni muzsika. — 15.30: Cserge és lópokróc. Felolvasás. — **16.25:** Muzsikáló zenei lexikon. — **16.45:** Időjelzés, hirek. — **17:** A rádió hangversenydobogóján. — **18:** Honvédek műsora. — **18.40:** Világpolitikai kérdések — vélemények. — **18.50:** Hirek. — **19:** János vitéz. Daljáték három felvonásban. — **21.20:** Négyszemközt Illés Endrével a könyvtárszobában. — **21.30:** Hanglemez. — **21.40:** Hirek. — **22.10:** Hirek német, angol és francia nyelven. — **22.40:** Halk melódiák. — **23.45:** Hirek.

Megkerült
Budapest kedvence!

SZIÁMI MACSKA

Holnaptól ujra látható: Mester-film

KAMARA

Előadások kezdete: 1/2 12, 1/2 2, 1/2 4, 1/2 6, 1/2 8

Nehézsúlyú birkózók kihivásos mérkőzése

Az MBSz amatőr kihívásos birkózó versenyén, pénteken este három nehézsúlyú pár mérkőzése szerepel. A 98 kilós *Kósának* (Testvériség) a 88 kilós *Ferenc* (WMTK) lesz az ellenfele, a 88 kilós *Kassai* (BVSC) a 84 kilós *Mángóval* (WMTK) mérkőzik a görög-római stilusban, míg a 90 kilós *Bóbis* (MAC) és a 100 kilós *Riheczky* (Mávag) a szabad stilusban mérkőzik. Az utóbbi mérkőzést döntésig folytatják, tehát addig, amíg a küzdők egyike két vállra kerül.

MOZI

ADRIA (353-707): **Elhagyatva.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 11, 1/22-kor is) — **ANDRÁSSY** (124-127): **Szerencsés flótás.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 11, 1/22-kor is) — **ATRIUM** (153-034): **Rákóczi nótája.** (1/24, 1/26, 1/28, sz., v. 1/22-kor is) — **BARLANG** (422-722): **Csavargók.** (1/22, 1/24, 1/26, 1/28) — **BAROSS** (149-510): **Hamupipőke.** (Előadások kezdete hétköznap: 3, 5, 7, vasárnap 11-kor is) — **BELEZNAY** (tel. 225-276): **Egér a palotában.** (10, 1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28) — **BELVÁROSI** (384-563): **Lezárt ajkak.** (1/24, 1/25, 1/26, 1/27, 1/28, v. 1/22, 1/23-kor is) — **BELVÁROSI HIRADÓ** (181-244): **Ili férjet fog** (Páger Antal). **Rajzos Híradó a jáki templomról. Ujdonság: Európa Híradó. Magyar és UFA Híradók.** (Folyt. 10—21-ig) — **BETHLEN** (225-003): **Fekete hajnal.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 11, 1/22-kor is) — **BUDAI**

Áruszállítás
CSATÁR Tel.: 298-799
Szállítunk triciklivel, motorral, teherautóval.

APOLLÓ (351-500): **Csókparádé.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **CAPITOL** (134-337): **Eltitkolt szerelem.** (Előadások kezd. hétk.: 1/22, 1/24, 1/26, 1/28, v., ü. 11-kor is) — **CORVIN** (138-988): **Kivirul az öreg szív.** (3, 5, 1/28) — **CSABA** (146-040): **Opiumkeringő.** (1/24, 1/26, 1/28, sz., v. 1/22-kor is) — **DAMJANICH** (425-644): **Bob herceg.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 11, 1/22-kor is) — **DEÁK** (125-952): **Rákóczi nótája.** (1/22, 1/24, 1/26, 1/28, v. 11-kor is) — **DUNA** (111-994): **Potyautas.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **ERZSÉBET** (222-401): **2000 pengős férfi.** (11, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28) — **FORUM** (189-543): **Boccaccio.** (Hétk.: 1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **GLÓRIA** (427-521): **Szabadság vagy halál.** (Előadások kezdete hétk.: 1/24, 1/26, 1/28, vas. 1/22-kor is) — **HIRADÓ** (222-493): **Ili férjet fog** (Páger Antal). **Rajzos Híradó a jáki templomról. Ujdonság: Európa Híradó. Magyar és UFA Híradók.** (Folyt. 9—21-ig) — **HOMEROS** (496-178): **Denevér.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **IPOLY** (292-626): **Hat hét boldogság.** (1/24, 1/26, 1/28, sz., v. 1/22-kor is) — **JÓZSEFVÁROSI** (131-316): **Muzsikus lelkek.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **KAMARA** (423-901): **Párduckisasszony.** (1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28) — **KASZINÓ** (383-102): **Két csók között.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11-kor is) — **KORONA** (353-318): **Szerencsés flótás.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **KORZÓ** (182-818): **Gróf Monte Christo. I. rész: Az If-vár foglya.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11-kor is) — **KULTUR** (188-120): **Szerencsés flótás.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **MESEVÁR** (114-502): **Feleség.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **NEMZETI APOLLÓ** (222-002): **A béke angyala.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11, 1/22-kor is) — **NYUGAT** (121-022): **A leányintézet hősei.** (Előadások kezd.: 1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11, 1/22-kor is) — **OMNIA** (130-125): **Zenélő malom.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11, 1/22-kor is) — **OTTHON** (146-447): **A 28-as.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 11, 1/22-kor is) — **PEST** (221-222): **Makrancos hölgy.** (1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28) — **PETŐFI** (428-478): **A 28-as.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **RÁDAY** (382-581): **A talpraesett leány. Tábori muzsikaszó.** (Előadások kezdete hétk.: 1/24, 1/26, 1/28, v. 11, 1/22-kor is) — **RÁDIUS** (122-098): **Kivirul az öreg szív.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11-kor is) — **RÁKÓCZI** (426-326): **Régi keringő.** (11, 1, 3, 5, 1/28) — **SCALA** (114-411): **Zenélő malom.** (1/24, 1/26, 1/28, sz., v. 1/22-kor is) — **SZÉKELY** (226-425): **Nápoly a csókok tüzében.** (11, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28) — **SZITTYA** (111-140): **Lajla.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **SZIVÁRVÁNY** (228-020): **Sárga csikó.** (1/24, 1/26, 1/28, sz., v. 1/22-kor is) — **TINÓDI** (225-602): **A 28-as.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11, 1/22-kor is) — **TISZA** (133-171): **Sarajevo.** (1/24, 1/26, 1/28, v. 1/22-kor is) — **TOLDI** (224-443): **A 28-as.** (10, 1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28, v. 11, 1, 3, 5, 1/28) — **TURÁN** (120-003): **Rejtély.** (11, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28) — **UGOCSA** (154-422): **A pék felesége.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11, 1/22-kor is) — **UJBUDA** (268-999): **Fekete hajnal.** (1/24, 1/26, 1/28, sz. 1/22, v. 11-kor is) — **URÁNIA** (146-046): **Rákóczi nótája.** (3, 5, 1/28, v. 11-kor is)

— „Sirály." (Márai Sándor új regénye.) Márai új regénye a mai háború fülledt és izgatott légkörébe vezet. A férfi, akinek titka van, — a miniszter bizalmasa, egy délelőtt találkozik végzetével, egy különös nővel. Ez a nő valóságos hasonmása egy másiknak, annak, akit a férfi szeretett és aki érthetetlenül öngyilkos lett. A dráma egyetlen nap alatt pereg le, vagy inkább egyetlen éjszakán. A lánynak idegen neve van, északról jön, mint a Duna madarai, a sirályok. A háttérben rejtelmes kém-figurák vonulnak fel, egy másik drámát szőnek, s e két szálat fölényes művészettel szövi lebilincselő, izgalmas remekké az iró.

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

SPORT

Elmarad a magyar-svéd úszómérkőzés

Hetek óta készülődött a MUSz az év egyetlen hazai nemzetközi úszó versenyére, a magyar-svéd mérkőzésre s most kiderült, hogy minden előkészület fölösleges volt, mert a svédek lemondták a budapesti vendégszereplésről. Közölték a svédek, hogy nem rajtuk mulott a lemondás, de előre nem látott *utazási nehézségek* merültek fel, amelyeket a svédek elhárítani nem tudtak s ezért jobb időkre halasztják budapesti kirándulásukat.

Az elmaradt nemzetközi verseny helyett szombaton és vasárnap országos versenyt rendez a MUSz a magyar-svéd mérkőzés számaival. A programmban csupán annyi a változás, hogy a 400 m. gyorsúszás helyett a 300 m. vegyes úszás bajnokságát bonyolítják le. Az úszószámokat az első nap a *MUE—MAFC* mérkőzés, vasárnap pedig a *MAC—UTE* és az *FTC—BSE* bajnoki vizipóló mérkőzés követi.

A HTVK rendes tisztújító közgyülésén megjelent vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredes, a honvédvezérkar főnöke is. Vitéz Somogyi Endre altábornagy, ügyvezető elnök ismertette az elmult év eredményeit s vázolta az 1944. évi programmot, amely méltó lesz az egyesület húszéves jubileumához. A közgyűlés elnöknek vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredest, a honvédvezérkar főnökét választotta meg. Ügyvezető igazgató, alelnök vitéz Somogyi Endre altábornagy maradt, alelnök vitéz László Dezső altábornagy és vitéz Grassy József vezérőrnagy lett. Csapatkapitánynak Hátszegi József őrnagyot, helyettesének Berczelly Tibor századost választotta meg a közgyűlés.

25 ÉES JUBILEUMÁT ünnepelte a Magyar Hockey Club díszközgyűlés keretében. Dr. Pőzel István elnök javaslatára a közgyűlés elhatározta, hogy vándordijat alapit a hősi halált halt vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes emlékére.

A KISPESTI KÖZTEMETŐBEN, a város által adományozott díszsírhelyen, tegnap helyezték örök nyugalomra Mayer Bélát, a Kispesti AC és a Kispesti FC régi vezetőségi tagját, aki több, mint harminc éven át volt vezető egyénisége a kispesti labdarúgósportnak. Mayer Bélát utolsó útjára elkisérte a sporttársadalom számos tagja, a régi labdarúgók és barátainak hatalmas tábora. A régi kispesti játékosok vitték ki a koporsót a sírhoz, ahol dr. Molnár József polgármester mondott búcsúszavakat. Mayer Béla a régi kispesti sporttelep — amelyet a temetőhöz csatoltak — középpontján alussza örök álmát. Alig néhány hete, hogy meghalt Révész Miklós, a kispestiek egykori vezetője, most pedig barátját és klubtársát, Mayer Bélát temették el.

A FERENCVÁROS ÉS A NAC karácsonykor nemzetközi labdarúgó tornát tervez a bécsi Floridsdorf és a zágrábi HASK részvételével. A HASK elfogadta a meghívást, a Floridsdorf azonban még nem válaszolt s amennyiben csütörtökig nem jelentkezik, a nemzetközi tornát a rendezők lemondják s a HASK is későbbi időpontban látogat el Budapestre. Ebben az esetben a Ferencváros és a NAC mellett a Csepel és a Kispest játszik a karácsonyi tornán.

AZ ÖKÖLVIVÓK Mátyás Király versenyének selejtezőit pénteken este fejezik be a sportcsarnokban. A szombati és vasárnapi elődöntőket és döntőket, a nagy érdeklődésre való tekintettel, a sportcsarnok nagytermében bonyolítják le.

Fotokópia. Fénymásolat. *Rád*, Andrássy-út 52 (Mussolini-térnél). Telefon: 116—640.

Bizalmat érdemel, amiben nem csalódunk. A Chlorodont minősége mindig ugyanaz.

Chlorodont fogpaszta

DECEMBER 15, 18, és 19-én d. u. 1/2 3 órakor ÚGETŐ-VERSENYEK

Hafálra ítéltek egy betörőt

A rögtönítélő bíróság *Krayzell* Miklós tanácselnök vezetésével ma délelőtt ült össze, hogy felelősségre vonja *Laczkó* Ignác 54 éves cipészsegédet, akit az elsötétítés ideje alatt elkövetett lopás büntette miatt állított az ügyészség bírái elé.

A bizonyítási eljárás és a perbeszédek elhangzása után a rögtönítélő bíróság bűnösnek mondotta ki Laczkó Ignácot a terhére rótt lopás bűntettében és ezért *halálbüntetéssel* sujtotta.

A korondi fazekasmesterek budapesti kiállítása

A Magyar Nemzeti Szövetség Gézautcai házában meglepetést és feltünést kelt a korondi szabadkézi fazekasmesterek karácsonyi kiállítása, amely tegnap nyilt meg és e hó 23-áig marad nyitva. A korondi mesterek kiállítása iránt egészen szokatlan arányú érdeklődés nyilvánult meg és a közönség elragadtatva nézegette a korondiak produktumait, amelyek valóságos remekei a népi művészetnek és nemcsak díszül szolgálnak, hanem hasznos és célszerű használati tárgyak, amelyek kétségkivül nagy kelendőségnek fognak örvendeni, különösen most, karácsony hetében. Igen nagy tetszés fogadta a korondi kerámiából készült kézifestésü mézeskalácsutánzatú karácsonyfadíszeket, játékedényeket és mindenfajta háztartási szükségleti tárgyakat, a kézművesipari finoman polituruzott fatárgyakat, boros, vizes, likőrös készleteket, a bőrmunkákat, textilárukat (magyar babák, kalotaszegi terítők, hímzések), ötvösmunkákat stb. A vásáron a korondi fazekasok bemutatják, hogyan nő ki a korongból szabadkézileg a szép váza. A mézeskalács utánzatú karácsonyfadíszeket, kerámia-angyalokat, huszár- és pásztorfigurákat magyar iparművésznő, Szepesy Edith tervezte.

UJ OFFICINA-KÖNYVEK

Szerb Antal, ez a kiváló irodalomtörténész válogatta össze a mult és jelen költői remekeiből, nagy körültekintéssel és szakértelemmel, azt a *„Száz vers"*-et, melyeket eredetiben (angol, francia, görög, latin, német és olasz) és a legszebb magyar fordításban tálalt az olvasó elé. *Goethe, Sappho, Catullus, Rilke, Baudelaire* és *Poe* alkotásait *Arany, Babits, Kosztolányi, Tóth* Árpád és *Szabó* Lőrinc mellett a műfordító gárda legtehetségesebb fiatalsága ültette át magyar nyelvre. — *„Karácsonyi ének"* a címe a századik évforduló alkalmából kiadott *Dickens* regénynek, mely a boldog békeévek nyugodt hangulatába viszi el az aziránt jogosan epekedő olvasót. A *Kárpáti* Aurél előszavával bevezetett és *László* Éva által kitünően lefordított szép munkának többszínű rajzait *Kolozsváry* Sándor készítette. Az *„Officina Könyvtár"* új kötete, *Bonfini „Mátyás király"* című nagy életregényéből, *Geréb* László által, a műfordító igaz szeretetével, kiválogatott azon részeket tartalmazza, amelyek közvetlenül nagy uralkodónk személyére vonatkoznak. *Mátyás* életéből az olvasó megismeri nemzetünk rövidlélegzetű fénykorát is. *Komnene* Anna *„Alexias"* című műve a Krisztus utáni ezredik évre, a kereszteshadjáratok változatos idejébe viszi el az olvasót. A *„biborban született"* irónőnek ez a leírása már szinte egy rendkívül érdekes történeti regényt ad. A szép fordítás *Passuth* László érdeme.

Szeleczky
Szilassy
Latabár és
Dayka

autogrammos fényképeket osztogatunk a

Zenélő malom

jubiláris előadásain

csütörtökön és pénteken a

Scala és Omnia

filmszinházban. Kolozsvay-film

Készenlétben a csendesóceáni offenzíva ember- és hadianyaga — mondja Knox

Washington, dec. 15.

(NST) Knox haditengerészeti miniszter a keddi sajtóértekezleten bejelentette, hogy az USA-nak most már elegendő kiképzett csapat és megfelelő mennyiségű hadianyag áll rendelkezésére a csendesóceáni offenzíva megkezdésére. A Csendes óceán térségében eddig lefolyt harcok csak bevezetői voltak a nagy offenzívának, amelyre az Egyesült Államok hadereje most már készenáll. „Terveink előrehaladnak s amilyen mértékben majd hadműveleteink kibontakoznak, úgy válik majd áttekinthetővé stratégiánk" — tette hozzá a miniszter.

Száz detektív razziája a feketepiac központjában

154 előállítás

Tegnap délelőtt 11 órakor rendőrök és detektivek jelentek meg a Rumbach Sebestyén-utcában, a Király-utcában és a Madách Imre-téren. Megszállták az utcák be- és kijáratait és úgyszólván az *egész negyedet lezárták*. Ekkor kezdődött meg a legszigorúbb igazoltatás. A gyűrűbe jó néhányszáz ember került bele. Természetesen nemcsak gyanús alakok, hanem ügyes-bajos dolgaikat intéző polgárok is. Aki igazolni tudta magát, rögtön mehetett is tovább dolgára.

A razziára feltétlenül szükség volt, mert a rendőrségnek tudomására jutott, hogy *a feketepiac ebben a negyedben bonyolódik le.* A Király-utcában és környékén a kenyérjegytől kezdve az aranyrúdig mindent lehet kapni feketén. A razzia meglepetésszerűen jött. Senki nem számított rá. Amikor az érdekeltek észrevették az utcák torkolatában megjelenő rendőröket, már nem tudtak szabadulni a gyűrűből, mert akkor már se ki, se be nem engedtek senkit.

Az igazoltatást több mint száz detektív végezte. Délelőtt 11 órától a késő délutáni órákig tartott a razzia. Egymás után állították meg az érkező taxikat is. *A kocsik belsejéből szőrmék, szalonna, sőt bors került elő.* A szemfüles detektívek a gyanusabb alakokat rögtön meg is motozták.

A razzia eredményeként százötvennégy előállítás történt. Az előállítottak közül huszonkilenc volt nő. Huszonnégy előállított toloncházba került, mert sem lakását, sem foglalkozását nem tudta igazolni, ellenben pénztárcája tele volt százpengőssel. Harminckét gyanusított ellen közellátási kihágás és árdrágítás címén indul meg az eljárás, négy férfinél tört aranyat és Napoleon-aranyat találtak. A többi előállítottat megfelelő priorálás után szabadonbocsátották.

Ezzel a razziával szinte párhuzamosan *kártyarazziát* is tartott a rendőrség. Köztudomású ugyanis, hogy több kávéházban tiltott szerencsejátékot játszanak. A detektivek most az Apponyi-téren lévő Belvárosi-kávéházba látogattak el. Egy öttagú társaságot tettenértek, amint éppen smén dö fert játszott. A tételeket nem tették ki az asztalra, hanem zsebből fizettek. Az öt kártyás közül négy ismert társaságbeli fiatalember volt, egy pedig szabadságos munkaszolgálatos. A négy fiatalembert igazoltatás után útjára engedték, *Polák* Manót azonban, aki nem tudta igazolni, hogy miből él és miből van pénze, mert jelenleg szabadságos munkaszolgálatos, előállították a főkapitányságra, majd pedig az illetékes hatóságnak adták át.

A rendőrség folytatja a kártyarazziákat és sorraveszi a többi kávéházakat is.

Smuts a háború tartamáról

Amszterdam, dec. 15.

(NTI) A brit hírszolgálat pretóriai jelentése szerint Smuts délafrikai miniszterelnök kedden ujságírók előtt azt mondotta, hogy néhány szakértő szerint a háború jövő év elején véget érne. Ő a maga részéről némileg óvatosabban jósolna. A német fegyveres erők még mindig jól harcolnak és Németországban nem alakult forradalmi párt, mint pl. 1918-ban.

Japán „legyűrése" előtt áll „természetesen" a szövetségeseknek az a terve, hogy először az európai háborút fejezik be.

Smuts egyébként a második arcvonal kérdésével is foglalkozott és azt állította, hogy az jönni fog. *(MTI)*

— **Csengery Ilona: „Isten hozott, manóka!"** Csengery Ilona ötletes, újszerű mesekönyvében egy kis erdei manóról ír, akit repülők hoznak magukkal az erdőből s aki a fővárosban számos derüs kalandon megy át, míg végül hazakerül ismét a szüleihez. A szines tollal irt, kedves könyvhöz Dobry Lajos készített szép, szines illusztrációkat. A pompásan kiállított könyvet a kolozsvári Minerva-könyvkiadó cég adta ki.

● Minden rikkancsnál,
● dohánytőzsdében
● kapható az

Ünnep

legújabb száma

ÁRA **50** FILLÉR

Terjed a náthaláz az USA-ban

NST) A náthaláz számos amerikai és kanadai városban járványszerű méreteket öltött. A hadiiparban a járvány miatt nagy kiesések vannak és egyes iskolákban is alig van már tanuló. A képviselők és szenátorok húsz százaléka súlyos náthalázban fekszik. A járvány influenzában és a légzőszervek gyulladásában nyilvánul meg. Egyedül Washingtonban kedden több, mint százezer megbetegedés történt. Dühöng a náthaláz Philadelphia, Newyork és Hollywood városokban, valamint New Jersey tartomány északi részében is.

— **A csendháborító.** (Leonid Szolovjov regénye.) Naszreddin Hodzsa legendás alakjáról számtalan mulatságos és tanulságos történet él keleten, az arab és török világ anekdótáinak ő a tipikus hőse, a furfangos bölcs, a jóságos szegénylegény, akinek a nyomában mindenütt nyugtalanság támad, akitől a hatalom urai rettegnek és akit, mint szabadítót, vár mindenütt az elnyomott nép. Szolovjov az újabb szláv irodalom kiemelkedő alakja; művében, melyet Illyés Gyula és Jekaterina Gutkina fordított, a magyar olvasó gazdag hangszerelésü, izgalmas művet ismer meg.

Egy felsőházi beszéd

Olvasom, hogy **gróf *Sigray* Antal** a felsőházban tartott beszédében „megköszönte a miniszterelnöknek, hogy sohasem foglalkozott azzal a gondolattal, hogy az ország kormányzásában a parlamentet mellőzze".

Isten tudja, az embernek az első reflexszerű mozdulata szinte az, hogy a fejéhez kap és elcsodálkozik: miért e köszönet, — miért ez az elismerés a kormányelnöknek, — hát nem természetes és magától értődő dolog az, hogy egy magyar miniszterelnök a parlamenti kormányzásnak a híve?

Ne értsük félre a dolgot, a felsőházban aposztrofált *Kállay* Miklós miniszterelnök személyét egyáltalán nem érintik ezek a sorok. A jelenlegi miniszterelnök nem *szavakkal*, hanem eddigi *tetteivel* bebizonyította magyarságát, igazi, *korszerű értelemben is százszázalékos* magyarságát, ami — bocsánat a pleonazmusért — végeredményben szintén természetes dolog. Az t. i., hogy *Magyarország miniszterelnöke csakis magyar és csak magyar politikát csinálhat.* Hogy eszközeiben Kállay Miklós az alkotmányos és parlamentáris síkon mozog, az egyetlen lehetséges és elképzelhető magyar síkon, az már az előbb mondottakból logikusan következik.

Soraim tehát Sigray Antal gróf szavaira céloznak.

Miért érzi szükségesnek egy nagytehetségü és széles világlátókörü konzervativ politikus, hogy a felsőházban *külön hangsúllyal aláhúzza*, köszöni a kormányfőnek, hogy alkotmányosan, parlamentárisan vezeti az ügyeket?

Milyen tapasztalatokra kellett szert tennie a felsőház nemes tagjának, hogy most köszönetet mond a jelenlegi miniszterelnöknek? Miféle aggodalmak, balsejtelmek, megfigyelések, értesülések, talán multbeli aggodalmai és egy hazája sorsát féltő politikus balsejtelmei indították arra, hogy most, a Kállay-kormány parlamentáris, alkotmányos korszakában felszakadjon ajkáról ez a köszönet? Amely — ismétlem — olyan természetes, magától értődő dologért hangzott el... Kellett valaminek lennie, valamilyen *intermezzónak, előjátéknak*, aminek elmultával gróf Sigray Antal az aggodalmak súlya alól felszabadult politikus őszinte örömével megtette kijelentését.

Ne firtassuk, mik voltak az okok, az előzmények, a lelki rugók, az alkotmányvédelmi motivumok, a multbeli jelenségek. Inkább nézzünk a jövő felé.

És reméljük, *elkövetkezik a kor, amidőn nem lesz többé szükség arra, hogy egy politikus hasonló köszönetet mondjon a miniszterelnöknek.* Az a kor, amelyben senki sem lát valami rendkívülit, csodálatosat, külön megköszönni valót abban, hogy Magyarországon parlamentárisan kormányoznak.

Reméljük, Kállay kormánya ebbe a jövőbe vezeti az országot.

Vasmacskakovácsy Szvetozár,
magyar ujságíró.

A KARÁCSONYI KÖNYVPIAC ESEMÉNYE

Erről a regényről vitatkozni fognak a büntetőjogászok, az orvosok és a páciensek.

VÁGHIDI FERENC:

Állapota aggasztó

Az egyéné, vagy pedig az egész társadalomé? Erre a kérdésre válaszol a „Wellington" szerzője

Ára 13 pengő, kötve 18 pengő

MEGTEKINTHETŐ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN!

CSERÉPFALVI KIADÁS
IV., Váci-utca 10.

Szepessy Erzsébet

textil

1915—

Elmúlt 1930

89. l.

Kantozky Lardor Dezsö
kezelőnő

Saláth Ferenc I. o. al

MDK

Szepessy Fülöp

Ujabb magyar ex librisek. M. Iparmüvészet, 1904. 233-4 l.

Szepessy György

Hortobágyi kanászok c. olajfestményét 1938-ban megvették a Hortobágyi Múzeum részére.

Déri
Éva [illegible]. 1938. 53. l.

MEGJELENT

Vezető

a debreceni Déri Múzeumban

második teljesen átdolgozott és bővített kiadása,

mely 155 képpel, 4 műlappal, 363 oldalon nemcsak részletesen ismerteti az országos hírű Déri Múzeum egész anyagát, hanem a Debrecen város multjáról, néprajzáról és művelődéstörténetéről szóló ismereteknek valóságos kis kézi lexikona. — Ezenfelül adja a Déri Múzeumban képviselt művészeknek

Szepessy György

1923/24, 1925/26 –
1929/30 I.
Kecskeméti telep

Ferképzomfoiskèvk

136. l.

T. 2419.

egerősitett vár és város foglalja
hid köt össze; a háttérben pedig

. Drabfluss és befejezése: 4.

.3 : 8.5 cm.
e Beschreibung Königreich Ungarns,
6.

Szepessy György

festő

l.

Évk Deri 1941

51. l.

Szepessy György
Jenő
Ert. 1928

SICHERHEITS-SEITE

von S. EHRENWERT

Fig 1.

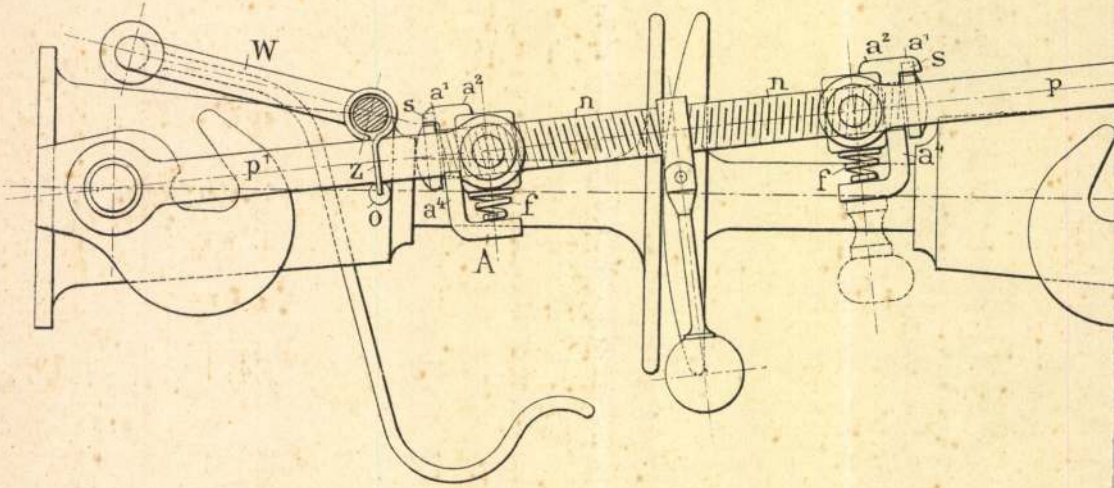

MDK

Szepessy György

"Hortobágyi kanászok" c. olajfestményét a Hortobágyi Múzeum részére vasaroltak meg.

Debreceni Déri Múzeum Evkönyve 1938. 53.1.

MDK

Szepessy Gyula,

tervezte:

143. Sirlámpa kovácsolt vasból. -
Készitette: Jungfer Gyula.

Iparmüv. Társ. egyházmüvészeti kiáll. 1908. Kat.

Szepesy Ignác püspök

SZÉNÁSZKY Mária: Szepesy Ignác kulturális tevékenysége. = Magyar Könyvszemle, 108, 1992. 1. 13 - 22. G

Pécs

XIX.sz.ált

Egyetemi Könyvtár (Pécsi Püspöki Könyvtár)

etése alatt álló gyűjteményeket
nni. Csendes, de fáradhatatlan
ába állította a múzeumokat. A
módszere és célja nem a tudo-
t, hogy a múzeumoknak az élet-
hetetlen kincsestárnak tartotta
k szépséget árasztó és állandó-
melyből mindenkinek jól essék
teremtett magának, és nem ri-
zi speciális kiállításokkal, az új
e.
n keresztül érthető meg. Művé-
oszféráját szeretné árasztani. A
dést is az állandóbb szempontok
ont az aktuális élet friss lüktetés-
ge van ahhoz, hogy az emberek-
etetreméltó, finom modorának,
ez anélkül, hogy a közvetlenség
hezebb viszonyok között is min-
úzeum, vagy a művészet érdeké-
e beleoltotta azt az érzést, hogy
ölcsi kötelesség. Sokan vették át
műtárgyak iránt. A világháború
niségének befolyása következté-
yével fémjelzett vásárlások után
ivészetnek és annak gyűjtésével
tatos propagandája nélkül alig-
emények, melyek hovatovább az
ikon – mint például elsősorban

Szepessy Imre

műasztalos és res-
taurátor

l.

Arch. Ért 1918-1919

101. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szepessy József

Szül. Szatmáron 1858.

7 gim. -

1883/84. I. vendéglátógató

Hivatalos Közlemények IV. 25.

Szepessy József

szül. Szatmáron 1848
jul. 19. Evang. ~~vendég~~
7 grün és államszámvitelten
1885/86 I. festeszeti osztály
vendég

Hajdúsámson h.n. IV.114.

SZEPESSY JÓZSEF, térképész,/1906/

ULBRICH könyve II.részében Burgenland és környező államok községi térképei,legtöbb 1770 után.A koraiak méret arányai premetrikus korból valók,a későbbiek legtöbbje méterrendszerben készült és nagyrészük a bpesti Állam nyomda terméke.A térképek szerzői többségükben magyarok így Szepessy József is. 289.old

BENDEFY LÁSZLÓ: Karl Ulbrich:Allgemeine Bibliographie des Burgenlandes 287.old

VASI SZEMLE, XXVIII.évf. 1974. 2.szám, Szombathely

Szepessy Kálmán

mükertész

l.

Kel 1885

II k. 1. f. 105. l.

MDK

Szépessy-Kuszka

Képei szerepeltek a palermói magyar kiallitason.

Cikk: Nagy sikere van a palermói magyar tarlatnak.

Nemzeti Ujsag, 1933.nov.19. 27.o.

Szepessy - Kuszka

Szerepelt a palermói magyar tárlaton.

N U 1933. XI. 19.

MDK

Szepessy-Kuszka

Magyar képkiállitás Palermoban. Pesti Napló
1933. nov. 18. 12.1.

MDK

Szepessy-Kuszka Jenő, 1885-1936

Erdőrészlet, of.

Őszi hangulat, of.

Árv. Csarnok 104. aukc. 1942 máj.

12 l.

MDK

Szepessy -Kuszka Jenö, festöm.

Tátrai táj. Olf. J.1.j.

Árv. Közl. 1931. 3.rk.sz. 67.1.

MDK

Szepessy Kuszka Jenö, festöm.
1885-1936

562. Erdörészlet. Olf. Jelz.

563. Erdörészlet. " "

Árv. Közl. 1939. 4.rk.sz. 36.l.

MHK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 JUN 29

Pestmegyei Hirlap

dr. Szepessy Mihály
Gödöllő

— **Tárlat.** Dr. Szepessy Mihály és Miller Károlyné festményeiből, valamint Diószeghy Paula faragott kisplasztikáiből rendeznek képzőművészeti kiállítást július 6 és 13 között a pomázi tanácsházán. A tárlat anyagának összeállítását megkezdték.

A tudatos iparpo

Bata János Pest megye

Szepessy N. ötvösmester M.D.K.

nem volt céhtag, hanem mint „Land-Meister" mürödött ~~Zipser~~ Iglón ~~Neudorf-on~~ a 18. sz. második felében.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.
262. old.

MDK

dr. Szepessyné H. Viola

Tihany Füredről, paszt.

" i klastrom

" " éjjel

N. Szal. kiáll. 1927. jun. 25. 1.

172 Dr. SZEPESYNE HR. VIOLA
Boldog Margit pastell 300.—

Nemzeti Szalon
Árpádh szentek kiáll. 1930 aug

Szepessyné
Hrabovszky Viola

Dr. Szepessyné
Hrabovszky Viola:
Árpádházi Boldog Margit.

Szepessyné dr. Hrabovszky ~~Jo~~ Viola

Szefelslex. 228. l.

Élctr. arch.
n. o. 1042. l

~~[illegible]~~
~~nem nevezhető ösem naturalistának,~~
~~hanem a romantikus, festői termé-~~
~~szet. Ennek azonban egészen más~~
~~íze van Bécsben, mint Franciaorszá-~~
~~ban.)~~

Jacob Alt tájképein az idillikus elemek helyébe a genre-szerűség lép. Nem ~~pásztorok és nimfák, hanem~~ ~~helyesebben~~ nem ~~[illegible]~~ pásztorok és nimfák ~~[illegible]~~, hanem nyájat legeltető, a mezőn dolgozó, vagy a Duna-part fáinak árnyékában pihenő

Szepessy Mihályné dr

Hrabovszky Viola

festo.

Hul. Debrecen

lásd

Boz Magyarlex

912. h. 915. h.

15771

BUDAPEST, 193 8 febr. 7

VI., Andrássy-ut 47. Telefon I-268-12

Átvételi elismervény.

Gyula urhölgynek
nrnak

Lágymányosi u 16

SK porszivót	drb felszereléssel		
	Sipoló fazék	9	—
	Aranypengő Összesen		

ellenében

Dr Mentiváry Gy

endő _____ től
kessé teszi.

aláirás.

ámla szám:

MDK

Dr.Szepesyné HR. Viola

Boldog Margit, pasztell

Arpadhazi Szentek Modern Egyházmüvészeti Kiállitásának Katalogusa. Bpest. 1930. Aug. Nemzeti Szalon.

MDK

Szepesy építész

Zsinagóga terve./Nendtvich A. ép.-el
közösen tervezte./ Cer.rajz.

Tavasz Tárlat, 1923 ápr.-máj. OMKT-Mücs. Kt . 23.1.

Lepessy Sándor építész

M. D. k.

Elkészíti a régi budai országház felvételi rajzait.

A egyetemi budai országház. Bp. 1929, 12.

Szepesi Sándor
épiten
1933 feb márc
Az ocsai elemi iskola

Klebelsberg emlékkiállí Műcsarnok

Szepesy Sándor ify

Budai lakóház
Bérház terve
Repr.

MAGYAR ◦ EPITOMUVESZET

1929. 6. sz.
műszaki rajzokkal

SZENES FÜL

Szepessy Sándor

Báró Lukachich
Géza budai bérháza

Tervezte fenti

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 10-11. sz.
24. 25. l.
Kepekkel

Szepesy Sándor

építész

Tervezte Pery Dezső mérnök buda kastélyát

Mozdíthat innen el,
Ha új khaoszt bocsát ránk,
S mindennek veszni kell!

Mehettek vissza! Hátra!
Magyar marad örökké
A Tátra, Fátra, Mátra!«

196

MAGYAR EPITOMUVESZET

1927. 10-12. sz. 24, 25. l.

képekkel és alapvajzzal.

»Urak ! Sokat dolgoztunk !
Kevés van hátra még ! . . .
De munkánkat bizonnyal
Megáldja majd az Ég,
Mert nem volt más előttünk,
A hányszor összejöttünk,
Csupán a jog jensége
S a szent testvériség !

Ki van már szétmetélve?
És kin van most a sor?
Ah, a magyar ! . . . Rövid lesz
Itt a halotti tor ! . . .
Egy, kettő . . . és kiosztjuk
Országa legjavát :
Szenét a hős oláhnak,
Csehnek a sót, a fát.

Határoztunk, ítéltünk,
És — consummatum est !
Magyarra már csak egy vár .
Hogy elfogadja ezt !
Előbb talán majd háborog,
Föltorr a régi gőg,
De végül szép lassacskán
Belényugosznak ők !

Belényugosznak ! Úgy van !
Mert másképen nem megyen !
Mert mint az Isten száján
A menydörgő ‚Legyen !' — :
Szavunk az új világot
Akép teremti meg !«
És ekkor fölhorkantak
Az ős határhegyek.

Szepessy Sándor

Szepesy Sándor műépítész. V.
József-tér 12. 382-397

Bptávb 1940 szept.

Szepes y Sándor ifj

A régi Buda és Pest
műemlékei (lakó-
házak és vén letrapok.)
fentitől -
Repr.
MMÉE Közl
1925. 1-2. 27

2.) minden hét-

AZGATÓSÁG.

ifj Szepesy Sándor
építész
Szül: Eger 1894
Oklevelet nyert 1919

Nérjegyzműegyetem 20. C.

Budai várbeli helyre-
állítások!

Liszt Ferencz.

Mellig, jobbra. Mellénye ki
hajtókája széles.

Tollrajz tussa

Szn. 57-9
135-99-7.

Szepessy Sándor

építész

elkészítette a belügyminszteri minnak az egykori budai országházat képező részének felvételi rajzait a Műemlékek Orn. Bizottságának megbízásából.

(Lechner Jenő dr.) Az egykori budai országház. Bpest, 1929.

Szepessy Sándor

Családi ház átépítés

repr.

Magyar Építőművészet

1930. 9. sz. 20. l.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Szepessy Sándor

1933-ban állította helyre az I. Fortuna

n. 12. sz. a. lakóépületet.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc

stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973.

1335 l

341 l

Szepessy Sándor

MDK

1930 körül átalakitotta az Uri utca 45. sz. házat a Zwack - család részére.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 61.l.

Szepesy Sándor MBK

1933-ban átalakitotta a Táncsics u. 6. sz. házat lemásolva a Disztér 10. sz. barokk ház architekturáját.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

50.1.

Szepessy Sándor MDK

A Fortuna u. 12. sz. ház neobarokk félkörives kapuja és homlokzata /1933/.

Repr: 35. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

23 22.1.

12. A nem díjazott pályaművek az elbírálás után a benyújtás
ott elismervény visszaszolgáltatása ellenében 6 héten b

Szepessy Sándor
építész

l MMÉÉvk
1934. 248. l

Pályázati hirdetmény.

A budapesti aut. orth. izraelita hitközség VII. ker. Kazinczy-u. 31. és a Dob-utca 35. sz. telkén **épitendő templom, iskola községház vázlatterveinek beszerzése** céljából nyilvános zatot hirdet a következő feltételekkel.

1. A pályázatban részt vehet minden magyar honosságu sz.

2. A pályázat titkos, vagyis a tervek jeligés levéllel ellátva sételve nyujtandók be a hitközség irodájába (Király-u. 1. sz.) **év november hó 1-én déli 12 óráig,** később érkezett nem vétetnek figyelembe. Postán, vagy vasuton érkező erveknél a feladás ideje mérvadó.

3. Az alap, metszet és homlokzati rajzok, amennyi a tervezet rtéséhez szükséges 1 : 200 léptékben kés.itendők.

4. A tervekhez műleirás és a beépitett köbtartalom alapján tott, hozzávetőleges költségvetés csatolandó.

5. A tervezet készitéséhez szükséges adatok (épitési programm, int helyszinrajz) nevezett hitközség irodájában szombat kivel naponta 9—12 óra között dijtalanul szerezhetők be.

6. A pályaterveket a hitközség épitő-bizottsága által kiküldendő bizottság fogja végérvényesen elbirálni. A biráló-bizottság *a*) a Magyar Mérnök és Épitészegylet kiküldöttje, *b*) a ar Épitőművészek Szövetségének kiküldöttje, *c*) a hitközség ki tanácsosa, *d*) az épitő-bizottság két kiküldöttje. A hitg azonban fenntartja azt a jogát, hogy a kiviteli tervek itése iránt szabadon rendelkezzék, illetőleg a dijazott, vagy tt tervektől esetleg teljesen eltekinthessen. A dijazott, vala- a megvett tervek a hitközség tulajdonát képezik, a nem tt, illetőleg meg nem vett pályamunkák a benyujtáskor kapott rvény ellenében a pályázóknak visszaszolgáltatnak.

7. **I. dij 1800 k, II. dij 900 k, III. dij 500 k**, ezenkivül a ijazott tervek bármelyike a hitközség által **200** koronáért meg-

Szepessy Sándor

épitéz

Gentmüczel

29. 1.

1.

Möllerstrom

müépitész

MDK

Szepessy Sándor épitész

Magyar Iparmüvészet, 1931. 39. 1.

Lepesy Zoltán

Született Kassán 1898-ban. Festő.

Tanulmányai: a budapesti Képzőművészeti Főiskolán; Pécs; Párizs. Később az USA-ban telepedett le.

Forrás: Merton: Prominent Hungarians Rome and Abroad, München, 1966. 334l. 281l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Szepesy Zoltán

A Cranbrook Művészk Akadémión oktató. Címe: 24 Acad. Way, Bloomfield Hills, Mich.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966.

334 l 281 l.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Szepessy Zoltán.

Festőművész. 1921 óta él az Egyesült Államokba

Baur J.H.John:Revolution and Tradition in Modern American Art.
Kampis Antal ismertetése.

Müv.Tört.Ért. 1960. 1.szám. 81.lap

Szepessy Zoltán

10/15/16 – 1918/19

Ferkèpzomfoiskèvk

136 -/-

T. 2958.

glalja el; az előtérben jobbra
raikat látjuk, mig balra a mocsáron
ttérben pedig a hol az iránytüt
emberei közelednek. Felirata:

ICHEN STAT STVLWEISENBVRG WIE DIE
N. ANO 1601. den 20. Septr.

k kezdete: A. die Statt Stulweisen-
g nach Offen.

27.2 cm.

-97-121.

SZEPESSY Zoltán, festő. * Kassa 1896. Budapesten, Bécsben, Prágában, Németországban és Párizsban tanult. 1921. Amerikában Detroitban telepedett le. Nyár a Michigan-tó partján c. festménye a detroiti múzeumban van.

Sz. Z. II. 501

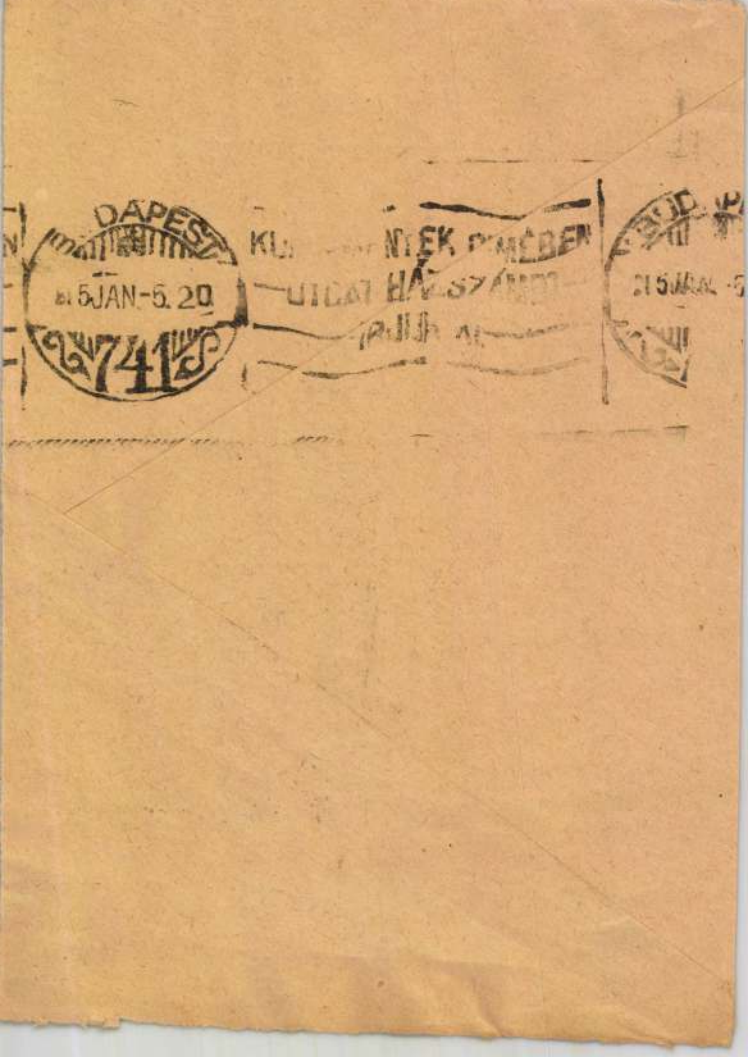
BUDAPEST
15JAN-5 20
741

Szepessy Zoltán

Thieme Becker

XXXII. 376. l.

(Lyka)

1947 nov

KI AKAR 10–20 ÉVVEL FIATALABBNAK LÁTSZANI?

Próbálja meg!

Könnyen elérheti, hogy olyan legyen az arcbőre, mint egy 16 éves leányé. Nem lesznek kitágult pórusai, miteszszerei és nem lesz foltos az arca.

Használjon Tokalon krémet. Nappalra fehéret és éjjelre rózsaszínt. — lássa használat dr. Stejskal tanár felfedezésének. Ma már 50 éves nő is 30 évesnek látszhatik.

Budapest egész színházi társadalma megmozdult az öreg, nyugdíjas színészek otthona, a Jászai Mari-színészotthonért. Minden színház egy-egy matiné megrendezését vállalta magára, a színészek ingyen lépnek fel, a műszakiak ingyen dolgoznak, a nyomda ingyen csinálja a plakátot, a sajtó ingyen közli a kommünikéket, hogy ezzel is elősegítsék a matiné sikerét. E sorozatot november 30-án, vasárnap délelőtt a Magyar Színház, mint Budapest újszülött színháza kezdi el: Vidám Színész Kongresszust rendeznek. Ezen a kongresszuson minden színház három-négy prominens tagjával képviselteti magát s így a nagyközönség előtt egy délelőtt felvonul Budapest színészeinek legjava.

•

Zürichből kaptuk a hírt, hogy Fricsay Ferenc, Operaházunk kiváló fiatal karnagya, akinek olyan emlékezetes sikere volt az idei nyáron Salzburgban, az Ünnepi Játékokon, Zürichben vezeti a „Troubadour" próbáit.

•

Virág. — Kis Riviera, Szent István-krt 5. (—)

Befejezték a „Valahol Európában" felvételeit. Képünk Bárdi Györgyöt, Gábor Miklóst, Bánky Zsuzsát és a „srácokat" mutatja be

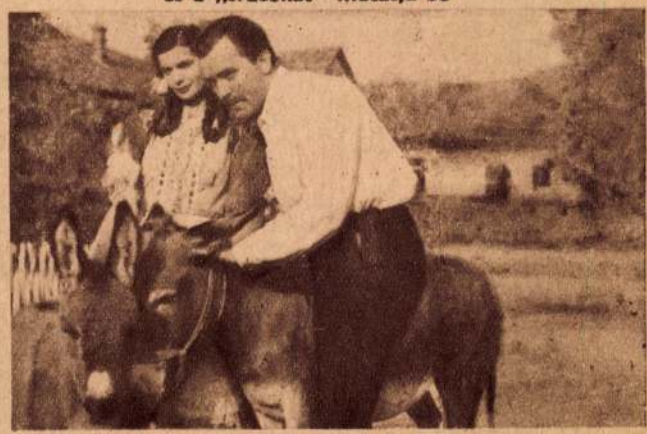

Elkészültek a „Mezei próféta", Tamási Áron új filmjének külső felvételei. A főszerepeket Benkő Gyula és Szőke Éva játsszák, no meg a két csacsi, amint ez képünkön is látható

ZOLTAN SEPESHY

Magyar festőművész nyerte el a Carnegie Institut nagydíját

A napokban érkezett Budapestre a hír, hogy a Carnegie Institut gondozásában megtartott 15-ik amerikai nemzeti festészeti kiállítás 1500 dolláros nagydíját — 150 művész 300 kiállított képe közül — Zoltan Sepeshy „Tengeri csendélet" című vászna nyerte meg. Ki ez a Szepessy Zoltán, akinek neve szűkebb hazájában mindezideig teljesen ismeretlen volt? A felkutatott adatokból érdekes karrier képe vázolódik elénk: 49 évvel ezelőtt született Kassán. 1921-ben vándorolt ki, 1927-től amerikai állampolgár. Mint a Cranbrook Művészeti Akadémia tanára egész nemzedéket avatott már be a temperafestés titkaiba. Erről a kérdésről könyvet is írt, amelyet az USA minden képzőművészeti iskolájában tanítanak. Huszonegy önálló kiállítása volt Amerika nagyvárosaiban, mint résztvevő pedig, 1934 óta meghívást kapott minden jelentősebb tárlatra. Képei előkelő helyet foglalnak el 16 múzeumban, 5 nevezetes középület — köztük a newyorki városháza — falát díszítik, freskói 8 palota termeiben örökítik meg nevét. Ez már a 16-ik díj, amelyet az Egyesült Államok legnagyobb művészei neki ítéltek... Három temperaművét mutatjuk itt be, ezekből megközelítő képet nyerhetünk Szepessy Zoltán érdekes, egyéni ízű művészetéről.

(R. Gy. I.)

A művész és felesége

Viharvert fatörzs

Napfürdő

Filmlevél

Egy dallam, vagy egy különös arc, talán egy festői zug valamely sikátorban: valami mindig megmarad a néző emlékezetében, még akkor is, ha gyengébb minőségű francia filmet látott.

Ily megbékélt érzéssel távoztunk a *Hôtel Bijou* bemutatójáról: gerinctelen történetet láttunk s nagyon egyenetlen megvalósítást, de a fülünkbe fészkelődött egy párisi dalocska, amely mintha ott termett volna a régi, festői Páris utcácskáin s amelyet oly jólesik dúdolgatni, mert szerény és kedves s sok érzelmes életörömet fejez ki...

A *Quai des Brumes* és a *Hôtel du Nord* óta számtalan változatban láttuk viszont a rejtett zugok sötét kis párisi szállóját, amelyben kisiklott emberek rejtőzködnek, ködös és zavaros indulataikkal, ahol bűn és tisztaság lakik egymás szomszédságában s a festői alvilágba néha egy-egy fénysugár veti világát. Persze, valahány újabb változat, annyival higabb és szokványosabb a történet és az ábrázolás. A *Hôtel Bijou* már semmi egyéb, mint csöppet sem újszerű bűnügyi história; a légkör ábrázolása — művészi elődeinél ép ez volt a lényeg — itt már csak gyönge utánérzés s arra jó, hogy hátráltassa a cselekményt. A francia filmnek e pillanatban talán az a veszedelme, hogy nem választja szét szokványos kommersz-filmgyártását a művészitől, hanem művészi találatait hígítja kommerciális használatra.

Énekóra az Operastudióban

ÚJ OPERAEGYÜTTTEST

NEVEL A VÁROSI SZINHÁZ OPERASTUDIÓJA

Operastudió működik már csaknem egy éve a Városi Szinházban. Gáspár Margitnak jutott eszébe, hogy a szinház támogatásával olyan tehetséges fiatal énekeseket kellene kiképezni, akik nem rendelkeznek a tanulmányokhoz szükséges pénzzel.

— Nem énekessztárokat akarunk itt nevelni — mondja Gáspár Margit, — hanem egy új operaegyüttes alapjait igyekszünk lerakni. Növendékeink között a szállítómunkástól a mozdonyszerelőig és cigánylányig mindenfajta foglalkozású akad, de mind tehetséges. Nálunk szükség van az ilyesmire, hiszen a magyar hangversenyanyag az olaszoké után a második helyen áll a világon, de a tehetségek nyolcvan százaléka elvész. Ezeket akarjuk felkutatni és kiképezni.

Ma, háromnegyedévi szorgos munka után már ott tart az operastudió, hogy növendékei a Rigoletto és a Bohémélet quartettjeit éneklik a színpadon — olaszul. Tizennyolc növendék tanul itt zeneelméletet Majorossy Aladártól, éneket Hetényi Kálmántól, színpadi játékot Lénárd Bélától, zongorát Bak Lászlótól és mozgásművészetet Danóczy Nándortól.

Társaságban illetlen szokás, hogyha új nő bukkan fel, azonnal találgatni kezdik az évei számát. Vajjon hány éves? tippelgetik. Minden nő annyi idős amennyinek látszik — így szól a régi axióma.

Örök női probléma fiatalabbnak lászani, mint amennyi a valóság. Megőrizni az ifjúság varázsát, megtartani az arcbőr rugalmasságát, megállitani az időt.

Az amerikai rendszerű VITAL-crém már az első használat után új életet lehel a fáradt arcbőrbe, melynek szárazsága azonnal megszűnik.

Asszonyom! ha meg akarja őrizni fiatalságát, VITAL-crémet használjon. Próbálja meg — ez egyszer nem fog csalódni....

Maurice Chevalier és René Claire háború utáni első filmje a „Le silence est d'or", amellyel megnyerték a brüsszeli filmverseny nagydíját „Hallgatni arany" címmel kerül bemutatásra nálunk. A népszerű színész új felfedezettje, Marcelle Derrien játssza a női főszerepet (Piess-film, Forum)

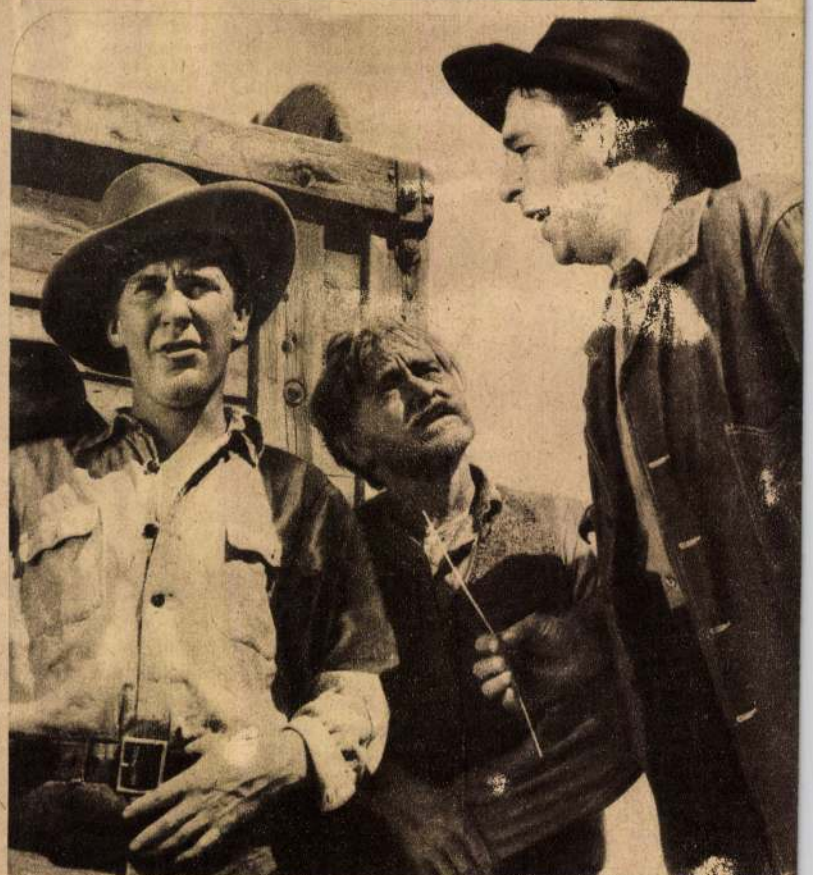

Steinbeck nagysikerű színdarabja, az „Egerek és emberek", mint film kerül a napokban a pesti közönség elé. Burgess Meredith Betty Field és a fiatal Lon Chaney játsszák a főszerepeket (Orient-film ; Kamara, Lloyd, City)

Pártközi mozgalom a képviselőház délelőtti ülésezéséért

A Gömbös-kormány hivatalba lépésekor *a képviselőházi üléseket reformálta meg elsőnek.* A képviselőház mindig délelőtt ülésezett s a tárgyalások csak nagynéha huzódtak el a késő délutáni órákig. Ezzel a jól bevált rendszerrel szemben soha senkinek nem volt kifogása s a képviselők, amikor a délutáni ülések megkezdődtek, általában *kényelmetlennek találták a sokszor éjszakáig nyuló tanácskozásokat.*

Annakidején azt, hogy a képviselőház üléseit délután tartják, azzal indokolták meg, hogy a képviselők nagy részének kenyérkereső foglalkozása van s a délelőtti órákban nem érnek rá az ülések látogatására. A képviselők viszont *a délutáni üléseket sokkal kisebb számban keresték fel,* mint a délelőttieket azelőtt. Egy egésznapi munka után természetesen már fáradtak voltak ahhoz, hogy négy, vagy nyolc óra hosszat késő este, éjfél tájban is figyelemmel kisérjék a tanácskozásokat. Igy azután a parlamenti nivó rovására ment a reform.

Különösen a második Gömbös-kormány megalakulása és *az uj választások megejtése után tünt ki az, hogy a délutáni és éjszakai ülésezések nem váltak be.* A költségvetési viták során, amikor napról-napra nyolc óra hosszat volt együtt a Ház, igen sokszor a legértékesebb szónoklatok is jóformán üres padok előtt hangzottak el. *Gyakran az elnökön, a soros jegyzőkön és a szónokon kivül mindössze két-három képviselő volt csak az ülésteremben.* Komoly parlamenti vitákat végeredményben éjszaka nem lehet folytatni. A képviselők nagy része pártkülönbség nélkül már régen kifogásolta a délutáni üléseket, a többség részéről azonban mindezt szóvá tenni mostanáig nem lehetett.

Most, hogy változott a helyzet, *a NEP-képviselők egy jelentős része is mozgalmat inditott arra, hogy a képviselőház ujra délelőtt tartson üléseket.* Ezt a mozgalmat *ellenzéki oldalról is nagy szimpátiával nézik és támogatják.* Szó van arról, hogy *pártközi megbeszélést hivnak össze* a közel jövőben az ülésrend megváltoztatása miatt. Általános az az óhaj, hogy a képviselőház üléseit a jövőben délelőtt tiz órakor kezdje el s legfeljebb sürgős tövrényjavaslatokat, valamint a költségvetést tárgyalja a délutáni órákban is.

Ellenzéki részről a délutáni ülések ellen meginditott mozgalmat azzal indokolják, hogy *tulköltséges a délutáni ülésezés.* Télen már az ülés kezdetekor meg kell gyujtani az ülésterem csillárait, a folyosók, különböző irodák lámpáit és ezenkivül kora reggeltől késő éjszakáig állandóan füteni kell. *A világitási és fütési többletkiadás évente mintegy hatszázezer pengőt jelent* és egy ilyen nagy költségtöbbletet semmivel sem látnak indokoltnak.

A képviselők nagyrésze különben is önálló foglalkozással bir, alkalmazott alig van közöttük. A gazdaképviselőknek, ha az ülések miatt feljönnek Budapestre, egészen mindegy, hogy délelőtt, vagy délután kell bemenni a parlamentbe. Az ügyvéd-képviselők, ha csak nincs valami különösen fontosabb tárgyalásuk, a déli órákban még inkább ráérnek, mint délután, mikor ügyfeleikkel kell esetleg tanácskozniok. A nyugdijas katonatisztek, akik között szintén szép számmal akad a mostani parlamentben képviselő, ugyancsak egyformán érnek rá a nap bármely szakában. Néhány valóban hivatalban dolgozó képviselő miatt tehát nem indokolt az évi hatszázezer pengős tulkiadás, különösen akkor, ha a délutáni ülések a képviselőház tárgyalásai iránt a képviselők érdeklődését nem fokozzák.

Azok a képviselők, akik a délelőtti ülések mellett inditottak mozgalmat, remélik, hogy *Darányi* Kálmán miniszterelnökhelyettes magáévá teszi kivánságukat és már most, amikor a képviselőház ujra összeül, az ülések idejét délelőttre helyezik át.

A minisztertanács a vásárjog szabályozását és az egyke-kérdés problémáit tárgyalta

A kormány tagjai csütörtökön reggel tiz órakor megkezdték a folyamatosan két napra tervezett tanácskozást. A minisztertanácson *Darányi* Kálmán, a miniszterelnök helyettesitésével megbizott földmivelésügyi miniszter elnöklete mellett a Genfben tartózkodó *Kánya* Kálmán külügyminiszter kivételével — akit a minisztertanácson *Apor* Gábor báró rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter képviselt — a kormány valamennyi tagja résztvett. A tanácskozás délelőtt 10 órától 14 óráig, majd délután 17 órától 20 óráig tartott.

A minisztertanács a kormányzati folyó ügyeken kivül azoknak a törvényjavaslatoknak az alapelveit tárgyalta, amelyeknek megvitatására a szeptember 9-ike és 11-ike között tartott folytatólagos minisztertanácson még nem került sor. Igy különösen *Winchkler* István kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter előadásában tárgyalta a minisztertanács a *vásárjog szabályozására* vonatkozó törvénytervezetet, majd *Kozma* Miklós belügyminiszter ismertette az *egyke kérdéssel* kapcsolatos egyes problémák megoldásának alapelveit.

A minisztertanácsot pénteken délelőtt 10 órakor folytatják.

Kánya Kálmán genfi tanácskozása

Genfből jelentik: *Kánya* Kálmán külügyminiszter hosszabban értekezett *Schmidt* Guido osztrák külügyi államtitkárral.

Darányi Kálmán miniszterelnökhelyettes Felsőőrs diszpolgára

A balatonfüredi kerülethez tartozó Felsőőrs község küldöttsége, amelyben a községi elöljáróságon kivül *Horváth* Lajos prépost és *Köves* Emil törvényszéki elnök vettek részt, kihallgatáson jelent meg *Darányi* Kálmán dr. helyettes miniszterelnöknél, hogy átadja részére a község diszpolgári oklevelét. Darányi Kálmán dr. miniszterelnökhelyettes szives szóval megköszönte a község részéről iránta nyilvánitott szeretetet és ragaszkodást és hosszabban elbeszélgetett a küldöttség tagjaival.

Ernszt Sándor beszámolója Esztergomban

Esztergomból jelentik: *Ernszt* Sándor dr. ny. miniszter beszámolót tartott Esztergom iparostársadalma számára és ebből az alkalomból nagy kereszténypárti gyülés is volt Esztergomban, a város közönségének impozáns részvételével. *Obermüller* Ferenc elnöki megnyitója után Ernszt Sándor dr. mondott nagyszabásu beszédet, melynek során üdvözölte az 50 éves jubileumát ünneplő Esztergomi Ipartestületet, azután pedig a kisiparosság kérdéseivel és az országos politikával foglalkozott.

— *A szociáldemokrácia szerint* — mondotta — *a kisiparosságnak ma már nincs létjogosultsága,* ez a felfogás azonban nem állja meg a helyét. Az államnak további áldozatokat kell hozni a kisiparosságért. Az ország terheiről szólva, főképpen a nagy nyugdijterheket kifogásolta. A keresztény

vedésemért vezekeljek: a házasságtörés bünéért és azért, hogy feleségemet a bánat miatt meghalni hagytam. De mivel itt Isten szembe állitott veled, annak a jelét látom benne, hogy igazságot kiván!

Az esküdtek jobbszárnya felé fordította tekintetét és ezek — hogy az igazat mondjam — az első megdöbbenésből való felocsudásuk után olyan arcot vágtak, amely az egymás iránti gyanakodást árulta el. De a vádlott szemében az őrület merev kifejezése volt és alapjában véve — ha egy kis borzadást nem is háritha tták el maguktól —, senki sem hitte, amit mondott.

A vádlott, mig az elnök minden áron fel akarta függeszteni a tárgyalást, végig simitotta kezével a homlokát és remegő hangon tette hozzá előbbi szavaihoz:

— Én Istenem! Én Istenem! Eljött az ő igéretének órája. Nem én miattam, a vak ember miatt, de azok miatt, akik nem hisznek a Te igazságos voltodban. Mutasd meg nékik, hogy az nem a halálon tul kezdődik!

Olyan hittel mondta ezt, hogy mindnyájan mélységesen megrendültek. Arca még lesoványodottabbnak látszott, csaknem átlátszóvá lett és ujjairól izzadságcseppek peregtek.

És akkor, mikor az elnök a tárgyalást felfüggesztettnek jelentette ki és készült kimenni a teremből a többiektől követve, az egyik esküdt megingott és ráesett egy másiknak a vállára, aki támogatni akarta; segitségére siettek, de nem tért többé magához ájulásából és egy órával rá, hogy a kórházba szállitották, meghalt.

A rendőrségi kutatás megállapitotta, **hogy ő volt a tettes.**

rt *mindig ellenezte azokat a törvényeket, elyek elősegitik a nyugdijazásokat.* A tárdalombiztositással kapcsolatosan hangsuozta, hogy *a kisipart és a nagyipart nem et a társadalombiztositás szempontjából g kalap alá vonni.* Magyarországon *nagy ltozások előtt* állunk. Hogy ezek mik lesznek, azt ma még nem lehet tudni, de hogy *ükség van rájuk és be fognak következni, bizonyos.* Vigyázni kell, hogy a nagytőke folyása tovább ne növekedjék, mert abból gy baj lesz.

A gyülés folyamán hosszabb beszédet tartt *Czettler* Jenő dr. is.

Sorozatos népgyülést tart a független kisgazdapárt

Függetlenül azoktól a gyülésektől, melyeken immár hetek óta Eckhardt Tibor a független kisgazdapárt elnöke vesz részt, eltározták a független kisgazdapárt képselőtagjai, hogy egy később meghatározandó időponttól kezdve *a párt két-két tagja tes csoportokban minden vasár- és ünnepnap különböző vármegyék kisebb választóerületeiben szervező gyülést* tart, amelyen párt programját, politikai törekvéseit szándékoznak ismertetni. A párt központi adminisztrációja most dolgozik az erre vonatkozó terveken és a jelek után itélve, *még ezévben körülbelül 200 népgyülést rendeznek.*

Kereszténypárti gyülés Szabolcsban

Vasárnap, szeptember 27-én a Keresztény Szociális és Gazdasági Párt a nyirbátori választókerülethez tartozó Ajak és Nyirkarász községekben tart népgyülést, amelyen felszólalnak: *Meizler* Károly dr. országgyülési képviselő, *Zichy-Chikán* Móric gróf és *Szabó* József törvényhatósági bizottsági tag.

A legitimista párt évadnyitó társasvacsorája

A *nemzeti néppárt* folyó évi október hó 10-én este 8 órakor a Tisztviselő kaszinó (VIII., Esterházy-utca 4. sz.) II. emeleti termében évadnyitó társasvacsorát rendez. Felszólalnak: *Sigray* Antal gróf országgyülési képviselő, *Griger* Miklós dr. országos pártelnök, vitéz *Makray* Lajos országgyülési képviselő, *Payr* Hugó országgyülési képviselő és *Somlyódy* László országgyülési pártigazgató.

Japán csapatösszevonások és ostromállapot Sanghajban

Tokióból jelentik: A külügyi hivatal részéről kijelentették, hogy a japán—kinai feszültség komoly formákat öltött. *Nagano* aditengerészeti miniszter azt hangoztatta, ogy *Japán megunta a sok szóbeszédet és nost már a cselekvés terére lép,* annyival nkább, mivel meg van győződve arról, hogy japánok legyilkolása tervszerüen történik Kinában. Ezt a harcias hangulatot — mint smeretes — az váltotta ki, hogy több japán engerészkatonát meggyilkoltak Kinában.

Honkongban a nemzetközi negyedben és a zomszédos kinai városrészben japán tengerészjárőrök cirkálnak. A kinai hatóságok iltakoztak fenségjoguk megsértése ellen, de azt a választ kapták, hogy a japán csapatok föllépése az *önvédelem jogán* alapul. Rohamsisakos és feltüzött szuronyu japán tengerészkatonák éjfélkor teljesen körülzárták *ilonkeut* és Csapei kerületből körülbelül egy negyedmérföldnyi távolságra fekvő vidéket. A szinházak és mozik előadásait félbeszakiották, a japán katonák elállták a kijáratokat és megmotozták a közönséget. A fontosabb pontokat *gépfegyveres különitmények* szállották meg.

Sanghaji jelentés szerint a kinai hatóságok *csütörtökön valamennyi kinai városnegyedben kihirdették az ostromállapotot* s a külföldi negyedben is *riadókészültségbe* helyezték a polgárőrséget. *Tokióból* érkező jelentések szerint *több japán hadihajó utban van Kina felé* s nagyobb csapatszállitmányokat akar partra rakni Sanghajban. Csütörtök estig *3500 főnyi japán katonaságot vontak össze Sanghajban* és a legközelebbi napokban *10.000 főre emelik a csapatok létszámát.* Politikai körökben ugy gondolják, hogy a *japánok megszállják a Jangca folyó torkolatában lévő egyik szigetet is.*

Csütörtökön *ujabb gyilkosság* történt. Japán ujságirók egy nagyobb csoportja Pekingből Tiencsinbe érkezve, ott vette észre, hogy a kiránduló csoport egyik tagja hiányzik. Nyomozást inditottak és végül megtalálták a Tiencsin közelében a japán ujságiró holttestét. A nyomozás folyik az eset körülményeinek tisztázására.

A *Reuter Iroda* tokiói értesülése szerint a külügyminisztériumban *Arita* külügyminiszter elnökletével nagyfontosságu értekezlet volt. Arita később *Hirota* miniszterelnökkel, majd *a tokiói angol nagykövettel tanácskozott.* Ezek a tanácskozások — hivatalos közlemény szerint — *a helyzet kivételes komolyságát mutatják.*

Pompás tenyészállatokat ajándékozott Magyarország a littoriói olasz telepeseknek

Littorióból jelentik: *Gömbös* Gyula miniszterelnök legutóbbi olaszországi látogatása során igéretet tett, hogy a littoriói telepeseknek tenyésztési célokra magyar szarvasmarhákat ajándékoz. Csütörtökön érkezett meg Littorióba a mezőhegyesi állami tenyészetből *husz hároméves tehén, egy hatalmas bika és két gyönyörü magyar komondor.* A pompás állatokat a miniszterelnök nevében *Villani* Frigyes báró kvirináli magyar követ adta át Littorio polgármesterének, *Pascualoninak.* Az ünnepség a littoriói városházán folyt le, a tartomány és a város vezetőségének, a katonai parancsnoknak és a miliciaparancsnoknak jelenlétében. Az olasz kormány képviseletében *Fassmari* földmivelésügyi államtitkár érkezett Littorióba. Pascualoni polgármester köszönőszavai után Fassmari államtitkár mondott köszönetet a kormány nevében és megemlékezett arról a barátságról, amely Magyarországot és Olaszországot egybefüzi.

— Nagyon jól tudjuk, — mondotta többek között az államtitkár — hogy *Magyarország nagy igazságtalanságot szenvedett a békeszerződések által,* amelyekről a fasiszta kormány már régen megmondta véleményét. Ez a magyar nép, amely annyit szenvedett, megérdemelte és *megérdemli most is az igazságos jövőt.*

A beszéd befejeztével az államtitkár Magyarországot éltette. A miniszterelnök ajándékából Littorio városa tehenészetet létesit és ebből a tenyészetből szándékszik felfrissiteni a telepesek szarvasmarha állományát.

Ötmillió négyszázezer pengő deficit a főváros 1937 évi költségvetésében

Szendy Károly polgármester csütörtökön este hozta nyilvánosságra a főváros 1937. évi költségvetésének tervezetét, amelyet az ujvárosházán tartott értekezleten előbb a városházi pártok vezetőivel, majd pedig a sajtó képviselői előtt ismertetett.

Valami kis gazdasági javulás, egy picinyke fellendülés tükröződik a szürke számadatok között, még pedig ugy a bevételi, mint a kiadási oldalon. Az utóbbi adatot ugy kell értelmezni, hogy a jövő évben *több fog jutni az eddiginél a hasznos beruházásokra.* Azonban annak ellenére, hogy ebben az évben a szanálást szigorral keresztülvitték, a tarifákat megdrágitották, a tisztviselők és üzemi alkalmazottak járandóságait csökkentették; a deficitet még mindig nem sikerült eltüntetni és az még mindig tulságosan nagy, még pedig *ötmilliónégyszázezer pengő.* A mult évben a hiány 6.6 millió volt, a főváros helyzete tehát a jövő évben csak 1,200.000 pengővel lesz kedvezőbb a deficit szempontjából, mint a mostani év.

A jövő évi költségyetés 156.5 millió pengő kiadást és 151 millió pengő bevételt irányoz elő a községi háztartásban. A bevételek emelkedése összefügg a szanálással, ugyanis ennek következtében főképpen az üzemeknél értek el lényeges megtakaritásokat, aminek következtében az üzemek hozzájárulása a főváros kiadásaihoz *3 millió pengővel több,* mint az előző esztendőben. Természetesen a szanáláson kivül a nagyobb forgalom következtében is emelkedett az üzemek jövedelmezősége.

A deficit fedezésére a polgármester azt javasolja a közgyülésnek, hogy kérjék a kormánytól *a forgalmiadó részesedés ujabb rendezését,* mert mig a gazdasági válság éveiben az állam bevétele Budapesten 20 millió pengővel emelkedett, ugyanakkor a főváros adóbevétele *23.5 millió pengővel kevesebb lett.* A főváros tehát joggal elvárhatja, hogy a forgalmi adó részesedést mintegy 5 millió pengővel emeljék fel, ami *az 1937. évi költségvetésben kiegyenlitené a hiányt.*

Nincsen szó a közterhek emeléséről s a jövő évben a főváros nem is számit az adóbevételek lényeges emelkedésére.

A székesfőváros jövő évi kiadásai az 1936. évhez képest mintegy kétmillió pengővel emelkednek. A rendes kiadások között 6.8 millió pengő jut közjótékonysági és szociálpolitikai célokra, 7.7 millió pengő az inségesek támogatására, vagyis 400.000 pengővel több mint az idén. Közoktatásra 31.1 millió pengőt, közművelődésre 2.4 milliót, közkórházakra 12.1 milliót, utak és csatornák építésére 4.5 milliót, köztisztaságra 7.6 milliót, kertészeti kiadásokra 1.6 milliót, közvilágitásra 3.5 milliót, vágóhidak és vásárcsarnokok fenntartására 4.9 millió pengőt irányoztak elő. Kölcsönök törlesztésére és kamataira 21 millió pengőt forditanak.

Beruházási célokra, illetőleg az ipar és kereskedelem támogatására az üzemekkel együtt *118 milliót* forditanak a jövő esztendőben, szemben az idei 102 millióval. Hetven millió pengő közszállitások cimén, vagyis mint tüzelőanyag, ruházat, élelmiszer, üzemi anyag, 30 millió pengő pedig iskola-, templomépitések, hidépités, csatornázás, épületfenntartás cimén kerül a különböző vállalkozók kezébe. Uj beruházásokra a költségvetésen kivül 20 millió pengő áll rendelkezésre, mely összeg a különböző hitelekből maradt fenn a jövő évre.

Az üzemi költségvetések végösszege 185,237.000 pengő, ugyhogy a város egész költségvetése az üzemekkel együtt végeredményben *341,723.000 pengő,* vagyis közel 10 millió pengővel több mint 1936-ban. Az üzemek közül *a gyógyfürdők költségvetésében 200.000 pengő hiány mutatkozik.*

A költségvetés pénzügyi bizottsági tárgyalása október 12-én kezdődik, a törvényben előirt nyolcnapos tárgyalás október 21-ig tart. A közgyülés október 28-án kezdi meg a költségvetés tárgyalását és november 14-én fogja befejezni, miután a törvény 14 napot ir elő a költségvetés megvitatására.

Lövöldözés és véres verekedés Rouenban kommunisták és Doriot-féle szocialisták között

Rouenből jelentik: Az elmult éjszaka *Rouen* egyik utcáján a kommunisták véres botrányt rendeztek. A kommunisták letépték a *Doriot*-féle francia szociális párt egyik falragaszát, mire a két párthoz tartozó több fiatalember között *lövöldözés* támadt. A lövések senkit sem értek. A letépett falragasz körül támadt verekedés során azonban *a szociális párt öt tagja és a kommunista párt tiz tagja könnyebben megsebesült.*

BUDAPEST LEGNAGYOBB ADÓFIZETŐI

IX.

Mai számunkban befejezzük Budapest legnagyobb adófizetőinek ismertetését. [...], hogy sorozatunk lezárul, meg kell állapitanunk, hogy az korántsem volt teljes. A[z] adófizetők adóvallomásait a budapesti [...] kerületi számviteli osztályokon teszik [közszemlére] két héten át s minthogy ilyen kerületi számviteli osztály tizenhárom [van], a nevek átnézése, kikeresése és leirása sok időt vesz igénybe. Ilyenformán a [...]zat nem lehet teljes és tökéletes.

MÉRNÖKÖK, ÉPITÉSZEK

	Évi jövedelem ezrekben	
Szanditz Ernő	38	2
Steiner József	66	7
Kauser János	48	1
Mory Béla dr.	41	8
Wohl Gyula dr.	49	0
Frank Emil	30	2
Jellinek Marcell	52	1
Kirschner József	34	5
Harsányi Frigyes	35	7
Lengyel Mór	31	4
Vidor Emil	43	5
Bloch Leó	30	1
Kőrössy Albert	128	10
Bulyovszky Gyula	26	3
Krausz Gábor	34	3
Holitscher Pál dr.	37	6
Quittner Ervin	40	4
Sugár Endre dr.	53	3
beckői Biró Gyula	186	20
Epstein Rezső	71	9
Schiffer Miksa	68	28
Tószeghy Imre	34	16
Jármay Zoltán	36	14
Bernstein Nándor dr	30	12
Freund Mihály dr.	31	34
Fejér Lajos	72	88
Jónás Dávid	30	22
Kriegler Sándor	34	35
Pap László	37	6
Elischer Vilmos dr.	47	22
Paulheim Ferenc dr.	48	42
Preisich Gusztáv	41	41
Rónai Béla	28	8
id. Csonka László	41	29
Csonka László	60	131
Cziegler Béla	40	41
Margalit Andor	46	58
Dembitz Gyula	40	11
Dunckel Károly	54	6
Minkus Imre	52	46
Lakos Miklós	31	30
Porzsolt Béla	30	46
Hüttner Vilmos	31	37
Kendorff Antal	38	12
ifj. Ziegler Géza	58	71
Farkas Kálmán	31	23
Kovács Frigyes	84	79
Szepesi János	46	87

VEGYES

Vámossy Zoltán dr. egyet. tanár	41	8
Schandl Károly dr.	62	98
Térfi Béla ny. miniszter	26	66
Wälder Gyula egyet. tanár	46	512
Vojnovich Géza ny. kormánybiztos	24	780
Ivády Béla ny. miniszter	48	142
Karg György báró	51	967
Malatinszky Lajos ny. főispán	32	836
Harsányi Móric ny. min. tan.	36	344
Jutassy Ödön lapszerkesztő	44	293
Lukachich Ferencné nyug. miniszteri tan. neje	46	510
Lóránt Marcel ny. Máv. főtan.	36	346
Dollinger Gyula dr. egyet. tanár	38	286
Hunyady Sándor iró	28	—
Morvay Jenő dr. ny. államtitkár	50	486
Baróthy József szinész	15	130
Ábrahám Pál zeneszerző	40	—
Gerő Jenő szinész (Szőke Szakáll)	30	20
Brodszky Miklós szerző	16	—
Békeffy László szinész	15	—
Törzs Jenő szinész	40	250
Kernstock Károly festőművész	66	612
néh. Ruttkay Udo főkonzul	120	120
Belitska Sándor ny. miniszter	51	91
Gaál Franciska szinésznő	50	240
Gratz Gusztáv ny. miniszter	36	20
Hantos Elemér dr.	110	934
Söpkéz Sándor	52	107
Schnetzer Ferenc v. miniszter	36	377
Hültl Dezső dr. ny. egyet. tanár	42	230
Bakay Lajos dr. egyet. tanár	26	212
Hann Arnold ny. államtitkár	52	480
Huszka Jenő dr. ny. min. tan.	30	91
Jankovics Oszkár ny. ezredes	60	661
Simonyi-Semadam Sándor ny. miniszterelnök	74	767
Hubay Jenő dr. zeneszerző	112	1110
Maróthy Kálmán ezredes	31	167
Molnár Ferenc iró	70	506
Serbán Iván dr.	28	—
Csekonics Iván gróf ny. min.	51	872
Nemes Albert dr. megh. min.	130	4022
Vulf Olaf ny. vezérkapitány	90	842
néh. Forgács János ny. nagykövet	55	910
Lukachich Géza báró ny. tábornok	43	760
Korányi Sándor báró egyet. tanár	36	322
Lénárt Zoltán dr. egyet. tanár	43	251
Cech József ny. altábornagy	16	1130
Frigyesi József dr. egyet. tanár	60	342
Hültl Hümér dr.	60	400
Navratil Ákos dr. egyet. tanár	35	306
Tasnády-Szűcs András államtitkár	72	138
Váradi László dr. min. o.-főnök	37	310
vitéz Verebély László dr. egyetemi tanár	48	241

	Évi jövedelem ezrekben	Vagyon ezrekben
Alapy Viktor ny. min. tanácsos	27	76
Angyal Pál dr. egyet. tanár	10	113
Bornemisza Géza iparügyi min.	18	15
Hatvany Vera báró	15	61
Hazai Samu báró	11	24
Herczeg Ferenc iró	22	55
Dohnányi Ernő dr.	52	—
Darányi Kálmán dr. földm. min.	18	440
Hatvany Lili bárónő iró	21	270
Magyar Pál országgy. képv.	64	152
Petracsek Lajos dr.	26	—
Apponyi György gróf orsz. képv.	11	364
Ugron Gábor dr.	34	21
Walko Lajos ny. miniszter	52	687
Rökk Marika szinésznő	17	51

(Vége)

Egy magyar művész karrierje Amerikában

Sok magyar képzőművésztehetséget ölt már meg az itthoni közöny, de aki — akár kész piktoraink közül, akár az ifju gárdából — külföldre került — ha tehetséges volt —, karriert csinált. Söt olyanok is érvényesültek, *akik nem voltak tehetségesek.*

Szepesy Zoltán, a cranbrooki képzőművészeti akadémia tanára, tehetséges ember. Már a magyar főiskolán is tudták ezt róla. De a révbejutás kilátástalansága idejében kivándorlásra kényszeritette, egy szép napon hajóra szállt, s most sok esztendő után *itthon,* egy budai vendéglőben mondja el utjának történetét. Balján fiatal amerikai felesége, jobbján *Aba-Novák* Vilmos, az Amerikát járt világhirü magyar avantgardista.

Szepesy Zoltán nehezen nyilatkozik. Mikor hosszas unszolásra mégis belekezd, nem a maga karrierjét hangsulyozza, hanem *Booth* Georg iskoláján lelkesedik. Mintha ez lenne a legérdekesebb a dologban, ez a Booth a *Scrips Hovard* ujságszindikátus feje, akinek kevés lehetett talán a hatvanöt lapjával való gondja, mert egy napon kitett az asztalra egy csekket és azt mondta: *„álmodtam egy müvésziskoláról, majd elmondom, aztán csináljátok meg, itt a pénz!"*

— Nem az a fontos, hogy én mit tettem, hogy milyen ugynevezett karriert futottam be, hanem a magyar képzőművészet rangja nemzetközi relációkban, inkább erről szeretnék beszélni. Meg arról, hogy kint Amerikában egy ujságfejedelem csinálta meg azt a művésziskolát, mely páratlan a maga nemében.

— Tizenöt centtel kezdtem. Ennyi volt az órabérem mint kifutónak, a magyar képzőművészeti akadémia diplomájával a zsebemben — Newyorkban. Aztán elkezdtem a hajszát a centekkel. Detroitban, egy famegmunkáló-telepen husz cent lett az órabérem. Aztán közeledve szakmámhoz, házakat festettem. Kivülről persze. Létrán és állványon. Órabérem 40 centre szökött. Majd reklámtáblákra fagylalttölcséreket festettem 70, tájképeket 80, figurákat 1 dollár órabérért. Itt nyult bele az életembe *Ford,* az autókirály. Egyik *Fordson*-nak — munkásgyerekek részére alapitott iskolák — freskókkal való diszitésével bizott meg. Szédültem, amikor kifizette érte a 7000 dollárt. Ez a szédülés kergetett spekulációs területekre, buzarészvényeket vásároltam, pénzem elveszett, de ugyanakkor meghivta a detroiti festőiskola tanárának. Innen a michigani állami egyetemre kerültem, de a Fordson freskói kapcsán nemcsak ujabb 8—10.000 dolláros freskó-rendeléseket kaptam, hanem egyremásra dijazták kiállitott képeimet is, ugy hogy minden iskolai kötöttségtől szabadulnom kellett.

— Itthon forditva van, a legjobb festők is szivesen kötnék le magukat valami iskolához.

— Kint is igy van. A legnagyobbak is *tanárok* valahol. Mikor a gyüjtött dollárokat pusztitó világkörutazásomról egy cent nélkül ujból ott álltam az Ujvilág partjain, szivszorongva gondoltam a könnyelmüen elhagyott *katedrákra.* Boldog voltam, amikor a *„Detroit-News"* képzőművészeti kritikusa, *Saarinen* Eliel világhirü finn épitész és városrendező segitségével — aki pár évtizede Pesten is járt —, *„belekényszeritett"* a *cranbrooki* akadémia festőművészeti tanszékébe. Ebben az iskolában tanit *Milles* Karl nagynevü svéd szobrász is, akinek most őszszel fogják leleplezni nemzeti ünnep keretében *Orfeus kutjá*-t a stockholmi opera előtt. Ez a csodálatos iskola egyetlen embernek a koncepciója és egyetlen ember adta a pénzt hozzá: *Booth* Georg, a *Scrips Hovard* ujságszindikátus feje. Amikor még fagylalt-tölcséreket meg *Sigu board*-kat festegettem, álmodni sem mertem volna, hogy valamikor én is ebeb a hires iskolába kerülök.

— Képzőművészeti akadémia?

— Az is meg más is. A Bauk Art teoretikus, hipotétikus sizsztémájával szemben *praktikus* szemszögből irányit. De egyben irányit öt alája tartozó más iskolát is. Az egész crenbrooki institució kisdedóvóból, elemi, közép- és felsőiskolákból áll. Amit a müvészetből tanitani lehet, azt egészen lent kezdik és szervesen fokozzák. A tanitványok az öszes szakokra járnak, hogy a látszólag különböző ágak kapcsolódását konstatálhassák. Fizető és stipendiumos tanitványok vannak. A szabadság teljes. Akkor dolgoznak, amikor akarnak. A viszony tanár és tanitvány között olyan, mint sehol a világon. A tanitvány éjszaka is felköltheti mesterét, ha egy nehezebb probléma megoldásában megakad és kérheti segitségét. Az iskola nem tud elég kész embert produkálni. Irodáiban állandóan százszámra feküsznek a meghivók, minden végzett növendék öt állást is kaphatna. Szép számmal vannak magyar növendékeink is. Kiválóak. Egytől-egyig ösztöndijas. De a világ minden nációja képviselve van, olyan hire van *Booth* iskolájának.

— Milyen hire van kint a magyar képzőművészetnek?

— Elsőrangu márka. Senki sem érti kint Amerikában, hogy miért nem tudtok nagyobb propagandát csinálni a komoly magyar müvészetnek! A magyar államnak kellene itt valamit tenni. Hiszen nemcsak az anyagi javaknak kellene piacot teremteni, szellemiekben ez a kis nemzet minden konkurrenciát kibir. *Persze hivatalból kellene törődni azzal is, hogy silány kontármunkák ne mehessenek ki a külföldre, ahol a magyar képzőművészet jóhirnevében bizva, vásárolják ezeket a dolgokat a jóhiszemü külföldiek.*

Tihanyi János Lajos

A könyvtári és statisztikai tisztviselők kifogásai a fővárosi státusrendezés ellen

A fővárosi tisztviselők státusrendezéséről a legutóbbi napokban több cikket és hozzászólást közöltünk. Ezek a közlemények nagy visszhangot keltettek az érdekelt fővárosi alkalmazottak körében. Mindegyre több *panasz* merül fel az uj státusrendelet egyes intézkedései ellen. Igen sok tisztviselőt olyan kategóriába soroztak, amelyben *kisebb lesz a törzsfizetés,* mint amennyit eddig kaptak. A különbözetet *pótlék cimén* utalják ki számukra, ámde a pótjárandóságot nem számitják be a nyugdij megállapitásánál. Ezek a fővárosi hivatalnokok nem bánják, ha minél tovább elhuzódik az uj rend életbeléptetése, söt azzal se törődnek, ha egyáltalán nem is alkalmazzák az uj hivatali rendet.

Ezzel szemben vannak olyan alkalmazottak, akiket *kisebb kedvezményben* részesit a staátusrendezés. Ezek azt szeretnék, ha minél előbb kiutalnák részükre a magasabb illetményeket. Ezek semmiképpen sem tudják megérteni, hogy a májusban kiadott rendeletet *miért csak január elsején akarják életbeléptetni?*

A könyvtári és statisztikai tisztviselőket pedig az az intézkedés érinti kellemetlenül, hogy az ugynevezett középfoku minősitést kivánó *könyvtári és statisztikai státusba* ezentul a gyakorlati képzettség alapján a kisebb iskolai végzettségü *kezelői hivatalnokok is bekerülhetnek.* Az eddigi tervek szerint a könyvtári státusban majd mintegy huszonöt uj kinevezés lesz, a statisztikai csoportot pedig tizenöt-husz állással akarják növelni. A hosszabb ideje szolgáló könyvtárosok és statisztikusok azért foglalnak állást a kezelőtisztviselők besorozása ellen, mert ezáltal *az előmenetelnél háttérbe szorulnának a minősitési törvény által előirt képesitésü szaktisztviselők.* Az ő véleményük szerint *nagyon helyes, hogy a kezelői státus tagjait magasabb rangosztályba akarják beiktatni.* Ezt azonban, hangoztatják az érdekeltek, nem a szaktisztviselők jogának megcsorbitásával és előmenetelük megnehezitésével kellene keresztülvinni, hanem *a kezelői kar számára a saját státusuk keretén belül kellene megnyitni a magasabb fizetési osztályokat.* Ilyenformán nem terhelnék meg szükségtelenül a könyvtári és statisztikai státust, a kezelőtisztviselők pedig mégis hozzájuthatnának a jól megérdemelt előmenetelhez. *Ilyen értelemben kérik a státusrendelet módositását.*

Kettes számu cédula M.D.K.

Zoltán Sepeshy /Szepessy Zoltán/

Huszonegy önálló kiállitása volt Amerika nagy városaiban. Képeit 16 muzeumban őrzik. Freskói nagy középületek -közöttük a newyorki városháza- falait diszitik.
Az egyes számu cédulán emlitett nagy dijat az Egyesült Államok legnagyobb müvészei itéltek a müvésznek.
"A müvész és felesége", "Viharvert fatörzs" "Napfürdő" c. képeit bemutatja a lap.
Repr.-ók.

Szinház, Bp. 1947. nov. 25.-dec. 1. III. évf. 48. sz.

Szepessy Zoltán

Világ

1947. dec. 20.

VILÁG

Ezt hallottuk

MAGYAR MŰVÉSZ nyerte a pittsburgi kiállítás első díját: Szepessy Zoltán a Detroit közelében lévő Cranbrook Art Institution igazgatója. Szepessy 1921 ben vándorolt ki az USA-ba és képeivel gyakran szerepelt európai kiállításokon. Most »Tengerparti csendélet« című képét jutalmazták 1500 dollárral.

90. novber. 15.

eljes díszben térdelő királynak fejére az ország
r: Sándor főhercieg a koronát teszik s
vannak. Szemben az ország czimerével
óbbra ~~vagyis az oltár lépcsőinél~~ gróf Ká-
s Cohortis Prefectus Comes Antonius
(8. Supremus Aule Prefectus Comes
rencz (11. Supremus Pincerna Comes
ös keresztet vivő gr. Mailáth József (12. Supre-
Maglat Crucem ante S.M. defert) állnak,
Erdődy János horvát bán (4. Croatie Ba-
) gróf Zichy Károly (~~Cam~~ 3. Provincie
us de Zichy Sceptrum gestas) és Végh
uestor Dominus Petrus de Végh Globum
lra gróf Pálffy Lipót (7. Supremus Janue
), gróf Batthyányi György (10. Supremus
e Bathiany) és hg Grassalkovich An-
Princeps Antonius de Grossalkowitz)
imen a testőröket, a király mögött a

M.D.K.

Szepessy Zoltán

"Az Amerikában élő magyar festőművésznek két képét Detroit városa megvásárolta muzeuma számára."- irja a lap és közli a művész fényképét, valamint a két kép repr.-ját.

Magyarok Világhiradója c. rovat
Szinházi Elet. Bp. 1932. juli 31-aug. 6. XXII. évf. 32. sz. 49. lap.

Szepessy Zoltán (Kassa, 1896 – ?)

„Alpesi táj, patakparti házakkal"
o.v. 74 x 101,5 cm s.l.j.: Szepessy
kikiáltási ár: 18000 ft.

BÁV SO...

99.képaukció Bp.1982.december

Szepesszentlőrinci

(Szepes vm.)

templom harangja

1524-ből.

Öntötte András mester

(ed

Pajdussák. 22. l

Szepes hombat. I

Nepesm.

F-k templom.

Myskovsky 1880

1) alapraje 7 mm = 1 m

2) tárlati kép déli kelettől.

3) déli ajtó és részletei 1:20.

4) nekrény és részletek.–

5. ajtó gyertyatartó és keresztnek kőből.–

6) a tontagh hár kapaja.

Fürk 1912.–

1) alapraje és déli hom lőkrat 1:200

2) hommetnet 1:100.

3) keresztmetnet 1:100. és a kápolna hommetnete.

4). tarony és déli előcsarnok nézete 1:100, harany és egyébb részlete

5) Stallum padja és aldosó rácz, gyertyatartó 1:10?

6) Harany tarony alapraje és metnet. 1:100

7 " 2 oldalnézet és részletek.

7.

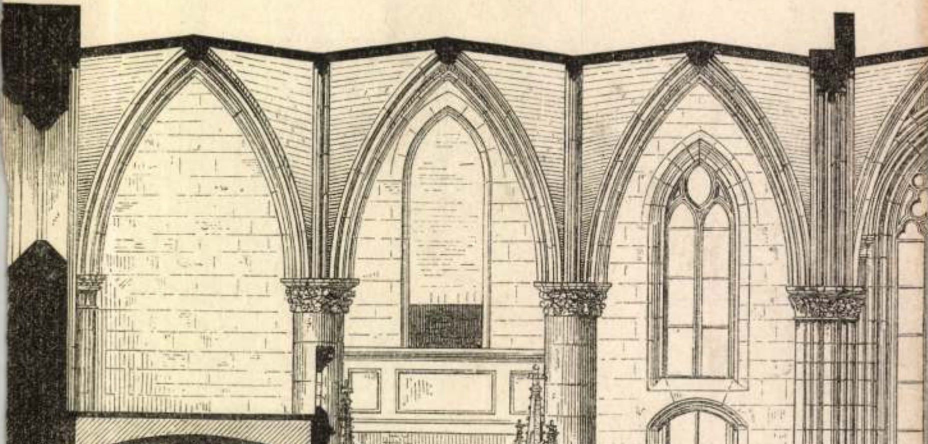

10.

Kepes trombas II Kepes.

a. k. helyszállítása.

Stehlo és tehulek 1900 á 1912.

végrehajtási tervek 1:100 – végreh. 1915–18

1). alapokaja földszint 1:100
2) " I emelet. –
3) keresztmetszet.
4) hentely metszet.
5) déli homlokzat. –
6) nyugati homlokzat
7) hosszmetszet

fejmásolatok

Ugyanezekről másolatok és tanulmányok.

8) 72 db külön féle.

9) 10 db másolat és tanulmány. –

10). végrehajtás alatti munkák tervei. – 9 db részletr

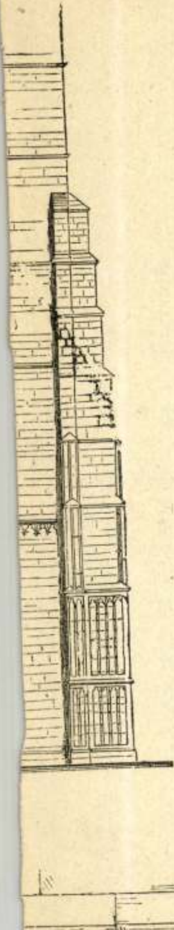

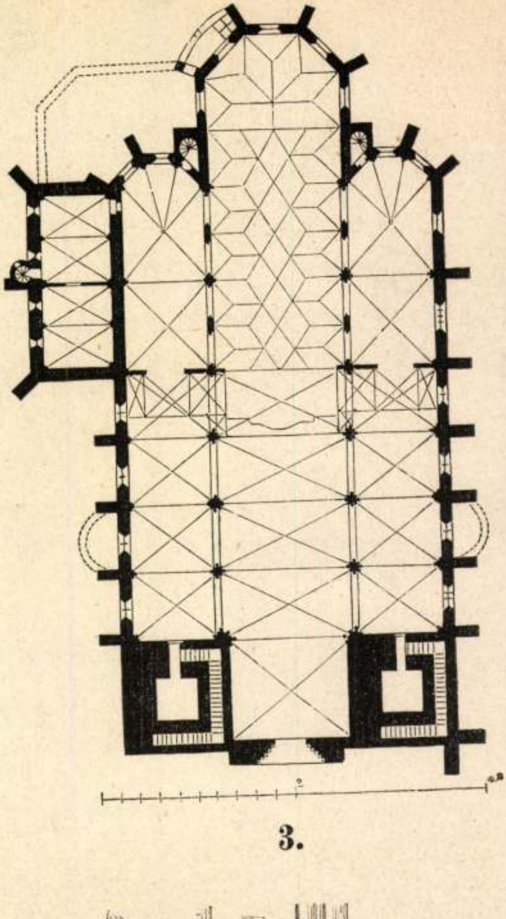

3.

Szepesszombat

Harangtorony

felsi magyarosnagi
renaissance stilusban.

Épitette Matern Ulrik
1598-ban
át alakitva

M MÉE közl

1913. 446. l.
457.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

JANUÁR

31 nap — 4. hét

23 Vasárnap	
24 Hétfő	
25 Kedd	
26 Szerda	
27 Csütörtök	
28 Péntek	
29 Szombat	

Szepesszombat

Szent György oltár
Lőcsei Pál munkelye
1504–1516.

A főoltár predellája, az utolsó vacsora Eljövd. u. az. Repr

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 750. l.

GENBERG

Stadt wird in 1756,[1]
je ein Goldschmied
ır haben sie ihre
graviert.
:t werden, daß so
auf Goldschmiede-
nische Stadtname:
gebraucht wird.

: M. o. ötvösök ...,
él: Szepes vm. műv.

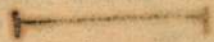

Szepesszombati
templom
Műemléktár 73 l

Relief in carved wood from the high-altar of the church at Szepesszombat, from 1516. At present belonging to Czecchoslovakia. — Altorilievo dell altar maggiore della Chiesa di Szepesszombat, del 1516 (Territorio czeco). — Faragott dombormű a szepesszombati templom főoltáráról 1516-ból (cseh megszállás).

Szepesszombati főoltár

mester

Csánky Dénes.

MAGYAR MŰVESZET

1937. 338. l.

339. l.

Szepesszombat

Kt Anna-oltár
70 l.

Kt Antal-oltár
66-67. l.

Szent György-főoltár
68-69. l.

Mária-oltár
44, 70. l.

Genthon István
A régi magyar festő-
művészet. Vác, 1932.

kiállítása. Szarados, X–1876, 510 l.

Erdélyi kiállítás, 1931, 15. szám.

Czobor: Egyházi emlékek a történeti kiállításon. Bp. 1898, 64 l.

Pulszky Károly: Az esztergomi főegyház kincstára. AÉ, XIV–1880, 289 l.

Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet, Bp. 1906, 288 l.

Henszlmann: A bécsi 1873 évi világ-tárlatnak magyarországi művelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875/6, 189 l.

Esztergom vármegye. Bp. i. n. 43 l.

Irodalom. Egyházművészeti Lap I–1880, 368 l.

Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'art chrétien. 1881, 166 l.

Szepesszombati

Szent Anna-oltár

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 348 l.

A japáni ember éles látású, biztos kezű
szeme csak a fölszint veszi észre, keze p
vázlatosan dolgozik. A japáni művész él
és szellemes, de valahányszor embert ábrá
e két sajátsága azt mindig a karrikatura h
rára állítja.»

Szepesszombati

Kent Antal fődtár

Csánky Dénes

MAGYAR MŰVESZET

1937. 348. l.

Szepesszombati Szent

György oltár

1516.

Csánky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 348. l.

KOLOZSVÁR MŰEMLÉK

IRTA
DR. BALOGH JOLÁN

Szepes szombati kent

György fröltar

festője 1516.

Csanky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 343. l.

képpel

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA

KIADÓHIVATAL.

Szállítottunk Nagyp. a

ej

a mai napon: Budi

2 pld. Ger

Budapest, 193 8. II. h

Szepesszombati templom főoltárának mestere

lásd

Csanky Dénes

MAGYAR MUVESZET

1937. 348. l.

az Egylet munkakörébe
alapszabályszerű céljai
sági díjakra vonatkozóa
szíthessen elő oly értel
ama mérnöki kiképesíté

HÍVÓ

s hó 29-én kedden és 30-án szerdán, határozatképn szerdán délután 6 órakor az Egylet székházában utca 13—15.) tartandó

közgyűlésére.

lés tárgyai:

ntanár előadása: «A városrendezés feladatai» címmel. alamint 15 választmányi rendes és 10 pótlótagjának hatállyal, az Egyleti Tanács 4 tagjának az 1944. évi megválasztása; a szavazás idejére az elnök az ülést

ó 29-én, e napon való határozatképtelenség lélután ½7-től 9 óráig tart.

ülés tárgyai:

s a könyvtárvizsgáló-bizottság jelentése; az 1938. évi évi zárószámadást felülvizsgáló-bizottság kiküldése.

Szepesszombati rk.

plébl. templom

(Szepesvm)

Div Felsőm

342. l.

Campanile

u.o. 347. l

Szepesszombati

rép. határ

u.o.

Caesalpinia sappan
indiai vörösfa, szappanfa

Szepesszombati Kályhafiók II. 223

Mur és Kol. Ést

Szepesszombati

Kályhafiók

Szegszombati főoltár
részlete
Répr
Magyar művelődés
II. 136. l.

Szepesszombati szent
Anna oltár
egyik szárnyképének
rezzlete XVI. sz.
Repr.
Varmagyvis
II. 505. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szepesszombati rh.

templom gótikus
szárnyasoltára

Képe repr.

Magyvarecke
III. 295. l.

Szepesszombati harang-

torony

Kepe rajz.

Lechner: Tanulmányok

MMÉÉKözl

1913. 467. l.

Szepesszombati haraugtorony

felvételi rajz

Foerk Szepesség

48. tábla

49. tábla

HIRLAPBIZOMÁNYOS, KÖLCSÖNKÖNYVTÁR ÉS KÖNYVKERESKEDÉS

TELEFON 51. **MÓR** FEJÉR M.

MÓR 941 NOV. 21. 19.

Europa

Film könyv. lapterjesztő és könyvkeres

Rt

NYOMTATVÁNY.

Budapest,

V., Rothmere-u. 12. III. 2.

Raab-nyomda, Dunaföldvár

Szepesszombati rk. templom

fafaragványok

Repr.

Fáerk Szepessy

36. l.

Szepes szombati rk. templom

gotikus

alapraj és oldalnézet

Foerk Szepesség

18. tabla

hosszmetszet

u. o. 19. tabla

keresztmetszet

u. o. 20. tabla

ép. részletek

u. o. 21 tabla

Mezőberény.

BUDAPEST
41 XI 23 21

Szepesszombati régi

városkapu

Wallachy Jenő rajza

repr.

Loisch 91. l.

Szepesszombati pléb-
templom főoltára
gótikus
Képe repr.

Kisskiblkath Magy
518. l.

EXPOSITIONS AMBULANTES D' ARTISTES HONGROIS

DOLF, KOSZTA JÓZSEF, KUNFFI LAJOS,
N, VASZARY JÁNOS, VASS ELEMÉR.

Telephon: A. 821—22.

Budapest, 193...

Szepesszombati

Madonna

1480 k.

repr.

Kampkörépkfaszobr.

175. l.

I. Sulejman:

Egész alakban, divánon
ablakon át látható. Jobb kere
tart. Tölfelé szélesbedő boglárós turban
hord. Köntösét derekán csáto
A kép oldalán s az alatt he
sorban:

Sülejman
Zehenter Kaiser
im Jahre 1.

s a felső jobb sarkon „10".
Rézmetszet, méretei a v

9399

Szepesszombati vk. kléb

templomi harangtorony

Kepe vlfw -

Kisstükelhath Magy

974 l.

Radvány, vár

749

Szepesszombati

Szent György-
szobor

Repr. 1516-17

Kampkőlépk fasolr.
276-277. l.

NYOMTATVÁNY

.....úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Szepesszombati templom

Grósz Pál epitafiuma
fa, 1688.

Repr.

Dívald Magyarmeml.

209 l.

Szepesszombati

templom

nagy harangja

Öntötte 1511-ben

Pajdussák 20. l.

Szepesszombati
templom harangja

1564-ből. Öntötte
Mihály mester
Cég

Pajdussák 23.l.

Szepesszombati templom

(Szepes vm)

harangja. (Középkori)

Pajdussák 17. l.

Szepesszombati madonna
1480 Eörül

Hankiss 194. l

Szepes vármegye

egy művét a Katowitz-i múzeumban őrzik. /: Madonna szobor :/

Genthon I.: Monumenti artistici Ungheresi all'Estero. Acta Historiae artium, Budapest, 1970. 1-2. sz.

14 f.

<Szepesszombati plébánia-templom>

Myskovszky Viktor:

A < >. Arch. Ert.

1886. 117-123. l.

Szepesszombati Szt.

Györay-főoltár festője

1516.

szárnyképei

a Szepm. Muzeumban-

repr.-

Szepm. Muz. Évk.

VIII. 69, 70. l.

biglietto di visita italiano 207
Camille Enlart: Le Musée de Sculpture Comparée du Trocadero 208
A berlini Nationalgalerieben végzett átalakítások 211
Az iparművészet nemzetközi védelme 211
Veit Stoss-múzeum Krakóban 212
A franczia festészet és német képtárak 212
Az új városi múzeum Drezdában ... 212
A drezdai képtár 214
Olaszország legnagyobb könyvtára ... 214
Francziaország művészeti budgetje 216
A velenczei áll. képtár 216
debreczeni városi nyomda története ...
Becses ajándékok a sárospataki ref. főiskola részére ... ...
Karácsonyi János dr.: Kisérletek nagyváradi könyvtárak létesítésére ... ...
Mihalik József: Mozaikok kiemelése
Téglás Gábor: Martian Gyula «Archaeologisch-praehistorisches Repertorium für Siebenbürgen» ... ...
Winkler Elemér: A német birodalom központi kormányzata által fönntartott és támogatott tudományos intézményei 1909. évi működéséről ... ...

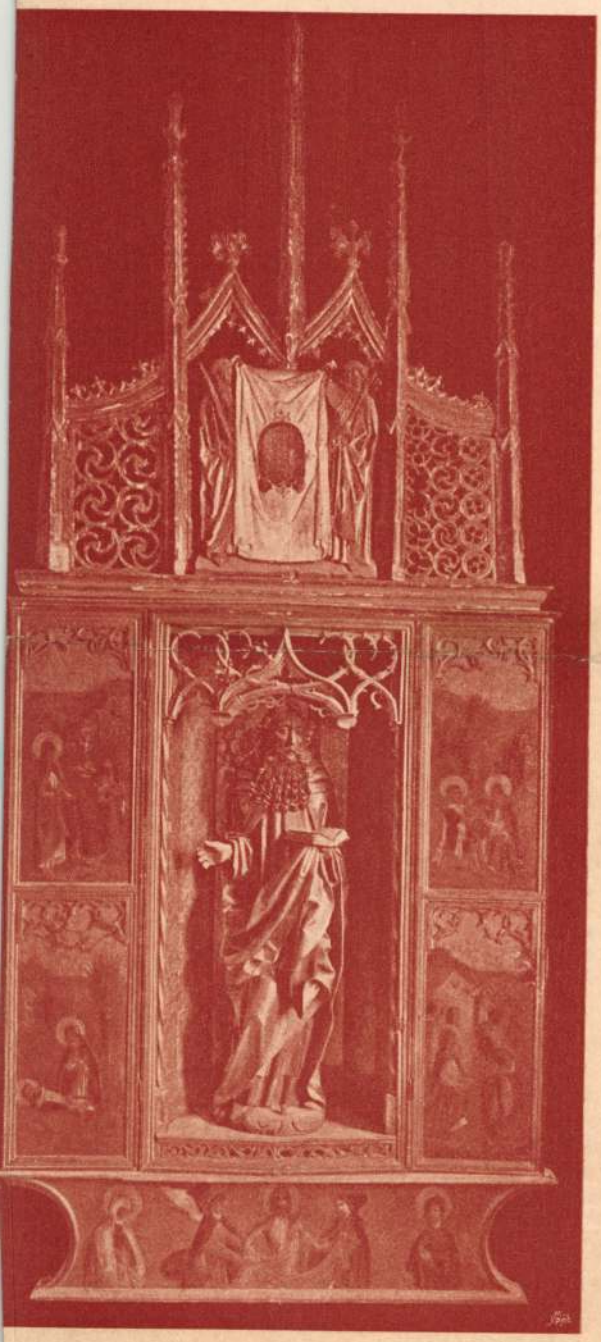

. Szárnyas oltár. XVI. sz. eleje A szepes-szombati r. kath. templomban.

alakot öltött, olyan módosuláson ment keresztül, hogy talán külön felsőmagyarországi renaissanceról szólhatunk, a mely ha nem is tűnik ki alkotásainak finom stílszerűségével, mégis sajátosságáért, jellegzetességeért figyelmet érdemel. Zólyommegyében, legkivált azonban a Szepességben és Sárosban sok olyan felsőmagyarországi renaissance-épületet találunk, a melynek jellemvonása a homlokzat gazdagon diszített oromfala, a mely a párkány helyébe lép. Ezeken az épületeken három különböző elemet találunk meg. Egyrészt megállapíthatjuk azoknak a lombardiai mestereknek befolyását, a kik a XVI. század elején Lengyelországban működtek. A poseni városház és a posztó-készítők czéhháza Krakóban nyilvánvalóan mintaképül szolgáltak a felsőmagyarországi építőmestereknek. Ez különben a felsőmagyarországi és kivált a szepességi városoknak Lengyelországgal való szoros politikai és kereskedelmi összeköttetése mellett nem is csoda.

A felsőmagyarországi renaissanceban azonban határozottan némi firenzei befolyást is tapasztalunk. Ezt kétségtelenül azok kodása idején Magyarországba jöttek s a kikne Felső-Magyarországba vonult. A felsőmagyarc összefüggésben sincs Olaszországgal. Ezek a k építőmestert névről is ismerünk. Így Raguzai Vi részletekkel diszítette és valószinűleg neki kös is. Említés tétetik a Luganoból ide szakadt P Lőcsén, Késmárkon, Kassán és másutt a felső-c a műemlékek országos bizottsága számos rajz építőmesterektől származik, a kik a kőművesek magyar városban volt. A XVII. század másod építészetben, éppen úgy, mint a XVIII. száza

Szepesnyfalu

(Szepes vm)

Iskola 203. l.

Zádor - Rado

SINGER ÉS WOLFNER
IRODALMI INTÉZET R.-T.
BUDAPEST
VI., ANDRÁSSY-ÚT 16

T.

MÜEMLÉKEK ORSZä BIZOTTSÁGA,

Szépmüvészeti Muzeum.

Rákos u 10

Budapest.

~~VI. Hősök tere~~

Szepesujvár

Gróf Csáky-féle hastély.

XVIII-n.

Div Feltő

365. l.

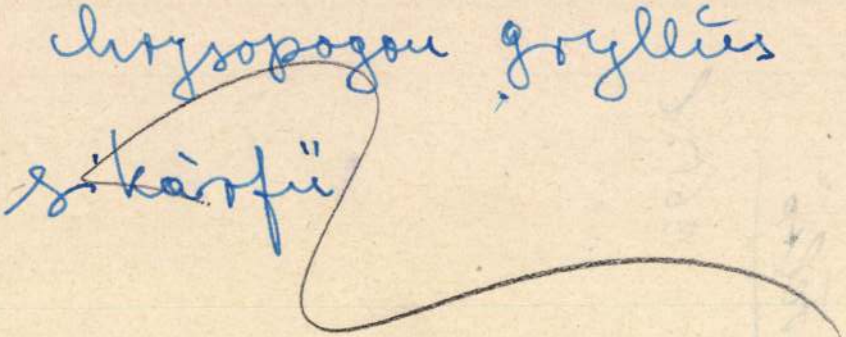

Szepesvári László népi ipaz művész

Díjat kapott a VIII. Orsz. Kis Jankó

Bori hímzőpályázaton

Nagyar Nemzet 1970 VIII. 16 12 old.

Szepesvár Szepes

1) A szepesi vár alaprajza 1:500 1871 másolat.

2) a szepesi vár (alaprajza) és környékének térképe helyszínrajza. Hradetzky József tulajdona volt. 1711 ből. Dominitzsch fähnrich felvétele

Szepes vár allja és szepethely környéke lépték 6 III = 100 lépés. –

9.

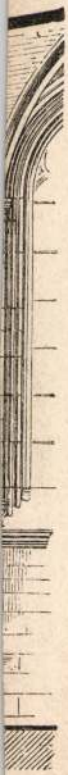

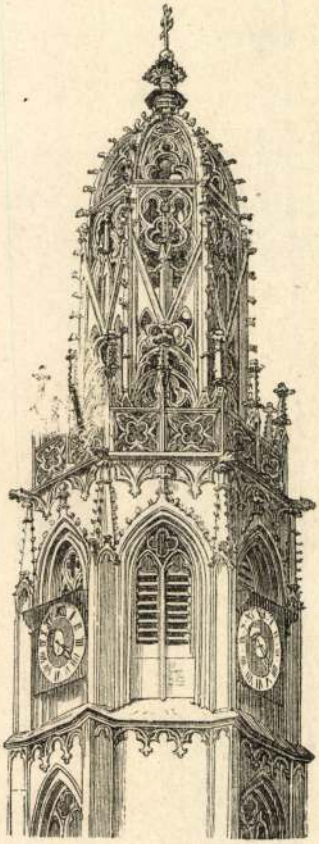

12.

Szepesvár

Bal Jeromos.

Szepesvár sörtincte

8 r. 9 k 117 l. Löcse

1914.

Szepesvár

Szepesfom. megszállt.

Dienes Adorján

Regélő romok

Rozsnyó, 1940.

261. l.

Szepesvár

(Spišský hrad)

Szepesvm.

Képekkel és alap-
rajzokkal

Janota III

66 – 79. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁ

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Szepesvári
ágostonrendi
kolostor

l. Fallenbüchl
Agost 53 l.

BUDAPEST
934 MAJ 18-6
Sa 62 Sa

Szepesvára

Fekete Nagy Antal dr

A Szepesség területi és társadalmi kialakulása. Bp. 1934.

137 és kv ll.

nyckx. (Lux)

Pg. 178

megholt ~~[illegible]~~ 1653 ~~ban~~ után.

y alatt a tányér (bau ~~[illegible]~~ tenger csiga van,
ték. Czimének nivege a felül látható
Belgii
picntiae
ere
rió
~~[illegible]~~ ludovic
bracken
adma." ~~[illegible]~~ melléket ~~[illegible]~~ tünik semminek... (e torzat.
tan ~~[illegible]~~ " A ~~[illegible]~~ ~~egész~~ gömb nyitott (könyvön
.. mathemathisici.
ú ~~egy~~ ~~nő~~ (Szegeny és tévesen) van ábrázolva. ~~Ő [illegible]~~
~~el könyvével halálfő" felnyitott lapkoi~~
llett ~~még~~ három tengeri csiga fekszik.
ely a globust részben fedi. Alól a mester

X. 13

: 74 cm.
képto ajándéka.

Szepesvár

Könyöki

612, 613-1.

Szepes vára

Bal Jeromos:
Szepes vára története.

Ism. Pilch Jenő:
Hadtört Közl

1914. 478 l.

velem közli Tisza fogadtatásának körülményeit.

Magam mennék fel Bécsbe, de nem akarok feltünést, esetleg kellemetlenséget okozni.

Nagyszerü lenne, ha megtudnám, mit mondott őfelsége Tiszának. Mi a hangulat az udvarnál és van-e rá hajlandóság, hogy Kossuthot meghallgassa a király. Ha ez megtörténik, ugy olyan népszerü lesz őfelsége, amilyen népszerü még nem volt király soha.

Ha valami nagyon fontos és sürgős közlendője lenne, ugy délután 3—6-ig mindig telefonálhat. Mindenesetre pedig irjon, vagy jöjjön.

Tisztelője: Polónyi Géza.

A vádirat további részében Lengyel Géza fakszimilében közreadta Polónyi eredeti kéziratát, még a levél boritékját is, amely báró Schönberger Bélánénak volt cimezve. Megirta, hogy a levél Fényes Lászlótól került hozzá közlés végett és bizonyitéka annak, hogy amikor a téli választások eredményétől az egész ország a függetlenségi eszmék győzelmét várta, Polónyi kémet tartott a bécsi udvarban, hogy a maga javára használja ki annak jelentéseit.

Szepes vár

Hradszky = Szepes
vár és környéke
1887.

255

-én.)

lett.

város] vidéken, az előtérben balra, szikla tömbből
; középütt a part mögött, épületes Zemun kiemel-
~~gyorsügel~~ torony hosszú zászlórúddal s jobbra az
is felett szemben s a folyó tükrén különböző ha-
egy madár röpköd. A tiszta égbolton csak itt-
iebb) Jelzése alól jobbra: „J. Wengleni".

: 110 : 160·5 cm.
-ban. ~~Az Corfit.~~
2.

23

Szepesvára

Dörre Tivadar eredeti
felvétele

Szabó Károly:
Kun László. 1272–1290.
M. Tört. Életr. Bp. 1886.
122. l.

lószinüleg francia, sőt talán ar
Ez a kapu a jáki főkapuval ninc
norman hullám utját és a formák
te provinciális zavarossága mel
áll a francia norman kapukéhoz
dik/, legbelső ivének tört pálc
jáki főkapu kivülről számitott
diszitéssel. [illegible] a
a jáki főkapu ötletes kettős né
benne. Sokkal közelebb áll hozz
harmadik falsarkát diszitő kett

A pálcadiszes falsarkok kial
gyelhető bizonyos haladás fejle
diszes falsaroknak mintegy élét
[illegible] zeg-zugos pálcák [illegible] ráfeksz
lé következő falsarkon és az iv
profilja van, ép ugy, mint a lé

A jáki főkapu norman diszitő
[illegible] átalakulása [illegible] mel

Szepes vára

Cserna Károly rajza

Repr-

Szilágyi. Magy. nemzet

tört. III. 58. l.

Szepes várának

romjai

képe repr.

Nagy Magykép

II r. 230. l.

Szepesi káptalan, a háttérben a szepesi várral fametszet

repr.

Nagy Magykép

II. r. 231. l.

IRODALOM

-M.o.Müeml.II.799.1.
-Divald K:Szepes vm.m.eml.
I.53.80.1.

JEGYZET

Szepesi vár

kappel

l. Cipszer 39. l.

Borosjenő.

Az árokkal körülvett, bás
tett város kapujához balról hid
holdas mecset válik ki. Felirat

BOROS-JENŐ.

Rm., mér. a vk.

140-95.

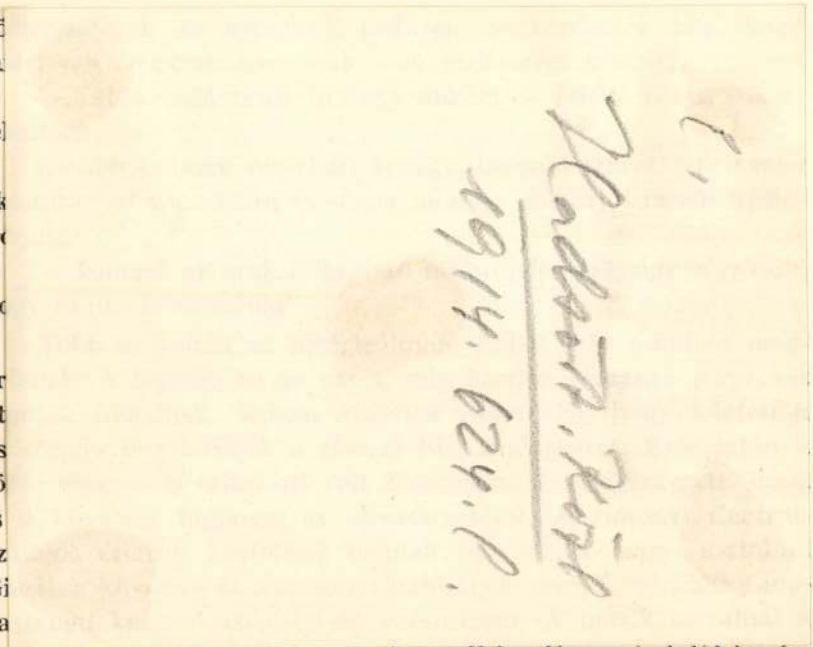

magyar ujságirók. A cigányzenekar a Prinz Eugen-indulót húzta. Egyszer csak a másik asztalnál poharat emelve felugrott egy

tábori felszereléssel gyülekeztek. Scoffo alezredes szemlét tartott a két zászlóalj fölött, aztán megszólaltak a kürtök, elhangzott az ima és az alezredes harsányan szólt a legénységhez:

— Katonák! Vitéz 68-as szolnoki gyerekek! Ti most elmentek, hogy teljesitsétek a haza parancsát. Talán ti lesztek akik először haraptok a fübe. Ne felejtsétek el, hogy ez a haza sohasem lesz hütlen hozzátok.

A katonaság ezután a tisztek vezetése mellett különböző helyekre oszlott széjjel. A hidat, a postát és a pályaudvart őrizték, az utcákat pedig feltüzött szuronyu őrjáratok lepték el.

Mikor az ujságirók távoztak a kaszárnyából, megütötte a fülüket, ahogy az egyik szolnoki baka odaszólt a másikhoz:

— No János, ha elpusztulok, ird meg haza az anyjukomnak, hogy rája hagyom a hat hold földemet. Szerbusz pajtás!

A szegény, jó magyar bakák körvonalai, talán örökre, eltüntek az éjszakában. Ki tudja, mennyi maradt életben közülük? Maga Scoffo Ottó alezredes is hősi halált halt, mint a szegedi 5-ös népfölkelő gyalogezred parancsnoka. De emlékük él!

Ágai erre
ne féljen, lehe
ahhoz Ágai B
volna, ha el tu
nyörüséget, m

Ágai nem
igen látta kijö
hagyományok
semmi lira, én
a partiturához
ban, még egy
alatt, hogy ké
gyonadót ki al
gyüjtő azután
köré és Ágai
nak a lakások
is megbuktatn

Tőle egye
az igaz, hogy a

Akkoriban
regényiró, aki
vált. Éppen az

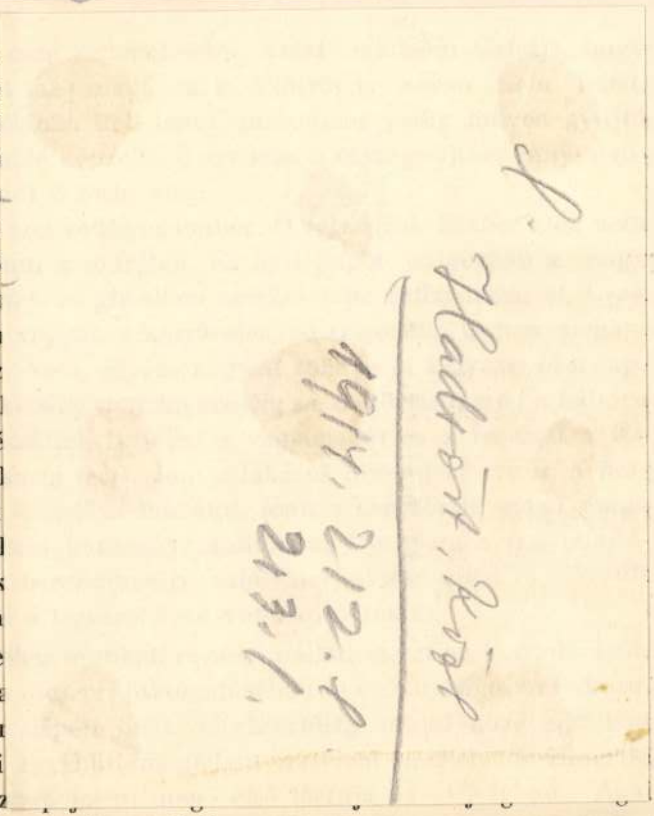

tusa, lelki kontaktusa van a közönséggel. Mindig pontosan tudja, mi kell, miről kell sok, miből csak kevés és a kor hangulatának megfelelően pályafutása alatt többször megváltozott az Ujság arca. Az indulástól egészen a háboru bukásáig fősuly a szépirodalom volt, jó tárcarovatot, pompás regényeket és semmi szenzációhajhászást. Akkor ő gyüjtötte a laphoz Jókai Mórt, Mikszáth Kálmánt, Herczeg Ferencet, Ambrus Zoltánt, Biró Lajost, Bródy Sándort. A kommün után megváltozott a kor levegője és Ágai megérezte és átnyergelt. A hangsuly az információé lett. Az Ujság minden betüjében friss legyen. Erre törekedett. Olyat hozni, amiről beszélnek az emberek. Riportok, leleplezések, bátor szókimondással még akkor is, ha a lap nagy veszedelmeket kockáztatott. A nagy riportláz korában is csak egyszer ütötte meg a lábát, amikor Benicky Ödönnek a kormányzóról szóló cikke miatt a kormány betiltotta az Az Ujságot.

Nem lehet megállapitani, hogy Ágai Bélának mekkora része volt a cikk megjelenésében, bizonyos csak annyi, hogy a nyilvánosság előtt Kóbor Tamás vállalta a felelősséget, de e férfias kiállás nélkül és nagyon nehezen képzelhető el, hogy az óvatos Ágai tulságosan lelkesedett volna a veszedelmes szenzáció leközléséért.

— Ugy kell fölfogni a lapcsinálást, mintha huszonöt év után

Szepes vára II. 197.

Muz. és Kvt. Ert.

Szepes vára

Szepes vâra

Div Felsöm

348. l.

Hradszky: Vándor-
lások a Szepességben

bitea monosperma

bengál kinó

Szepesvár

Bal Jeromos: Szepesvára története. Lőcse, 1914.

Keppel

Gent (92)

SZÉPFALVI ÁGNES

Új művészet

2003/ május

31.o.

solar

zs

SZÉPFALVI ÁGNES

Új művészet

1998. aug.

24.o.

SZÉPTALVI ÁGNES

Új MŰVÉSZET

1998. aug.

21.o.

ein Kunst-Stud. an
zem Aufenthalt in
an in Paris bei Tony
n Bouguereau fort,
k und Béla Iványi
am. in Szentendre.
wittelsbach, arbei-
Simon Hollósy und
der Freischule von
Rumänien), war von
lerkolonie, ab 1902
Jury des ungar. Bei-
urde 1906 von Pál
rzeichenschule Bu-
. 1907 Mitbegr. des
laturalisten (MIÉNK),
Rippl-Rónai Organi-
'10 im Nat.-Salon.
9 gegr. Künstlerhau-
Präs. der im gleichen
/bánya. Ausz.: 1900
'08 Gy. Ráth-Preis;
Casinos der Leopold-
. der WA St. Louis;
Ausst. im Glas-Pal.
enedig; 1910 Gold-
t; 1911 große staatl.
im Münchner Glas-
der Ungar. Landes-
in Szentendre wurde
Jahren in Rom und
mit ital. Sujets erhal-
dre entstanden unter

SZEPTALVI ÁGNES
festőm.

Új Művészet
2004. März
XV. évf. 3.

20-21. old.

```
blk= kue
3000= 40400023
3100= Finkoir, Ferenc
3140= m
3162= Architekt
2194= Ungarn
3200= Ungarn
3290= Udvar?
3300= 1800
3360= 1801
3204= Sopronhorpács
309a= Mue^BSvLex I, 1965
309b= Magyarország mue^BSemléki
(Gyoe^BSr-Sopron), Bp. 1953
9995= 0022
kenn= hg
redk= Nováky, A^B0gnes
9906= un
9908= H
katg= 5
9900= 20030218
9990= oder ex?
revi= created 5 Feb 2001/TREPAK
```

A Ludwig Múzeum Budapest –
Kortárs Művészeti Múzeum tisztelettel meghívja Önt

The Ludwig Museum Budapest –
Museum of Contemporary Art cordially invites you
to the opening of the exhibition of

SZÉPFALVI ÁGNES

kiállításának megnyitójára
2003. december 11-én, csütörtökön 18 órára
Megnyitja: Nagy Gabriella
költő, kritikus

On Thursday December 11, 2003 at 6 pm
Opening speech by Gabriella Nagy
poet, critic

A kiállítás megtekinthető 2004. február 1-ig
Nyitvatartási idő: hétfő kivételével naponta 10–18-ig

LUDWIG MÚZEUM KORTÁRS MŰVÉSZETI BUDAPEST MÚZEUM

The exhibition will be on view until February 1, 2004
Opening hours: daily 10 am–6 pm, except Mondays

LUDWIG MÚZEUM BUDAPEST – KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM
Budavári Palota „A" Épület ○ Tel: +36 1 375 91 75 ○ Fax: +36 1 212 25 34 ○ www.ludwigmuseum.hu

Magyarországi Ludwig Alapítvány
ÉMOTE KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
budapest art hotel
PESTI ÉST
Budapest Panorama

2003 - 80 x 250 cm

Szep

Hatalmas északi határváraink egyikéről emlékezünk, mely még romjaiban is nagyszerü. — A Branyiszkó alatti völgyöböl egyik mészkösziklájáu komorkodik Szepesvár, — alatta bájos völgyben terül el Szepesváralja, a 16 szepesi város egyike; átellenében diszlik a szepesi káptalan s régi góth egyháza, — körülötte sürü falvak, szorgalommal mivelt termékeny virányok, kies erdőcskék intenek, s e gyönyörü, a branyiszkói hegyoromról minden nézöt elbájoló tájképen át fehér országut kigyózik végig a lőcsei kisebb hegyek és a nyugati háttérben borongó Tátra felé.

Már Béla király Névtelen jegyzője szól egy a lengyel határon fekvö erős várról. — Lublót érti-e, vagy Szepesvárát? nem bizo-

mekkel

kön. —

A nyomtatókat házá bocsátották, komor és minden kedv nélkül voltak, annyival is inkább, mivel alaposan gondolhatták, hogy ha a gabona nyomtatlan marad, az egerek serege, télen által azt mind elpocsékolja. — Hevesvármegye némely falvaiban, söt a Kunságban is, a szegényebbek tengeri kenyérrel éltek, mivel nem volt nyomtatott buzájok. Oktoberben azonban és novemberben, megjöttek a kivánatos napok, lehetett nyomtatni, vetni, és az öszi vetések gyönyörködtették a szemet!

Állandó észrevétele szerint a természetbuvároknak, az idö változása, csak két esztendöben sem egyforma levén, az folytonosan különös hatással müködik a növényzet megérlelésére, vagy elhervasztására! — Annyi bizonyos, hogy mig egy helyen csendes

nyos, — de a tatárjáráskor ez utóbbi már erősen állott meredek szikláján s a későbben épült Lethonkövi menedékhelylyel együtt Jordán szepesi gróf bátor vezérlete alatt diadalmasan daczolt a mongol rohammal. Azontul a szepesi grófok e büszke lakának történelme ugyanazonos Szepes és a felvidék történetével. Látjuk azt Trenchényi Máté bátor hadainak birtokában, — majd ismét a rozgonyi csata után Anjoui Károly király kezében, — látjuk Giskrát és Axamith és Talafuz vezéreit, a cseh kelyhesek pusztitásai korszakában itt is dulni, — a Hunyadiak hős hadait itt is harczolni.

Látjuk azután benne Szapolyai István, a hatalmas nádor és szepesi gróf, fényes udvartartását, — II. Ulászló királyi fogadtatását, — mélyen meghatva nézzük a pusztuló teremet, hol Szapolyai János erdélyi vajda és Magyarország királyának bölcsője állott, — innen menekült borus napjaiban a szomszéd Lengyelországba, innen inditá Laszki lengyel barátját követül a fényes portához, — innen indult Izabella özvegye, János Zsigmond fiával viszontagságos pályára, melynek végén nem korona, hanem könyör-adomány jutott osztályrészül. — Az ügyes Laszki rövid birtoklása után a protestáns Thurzó nemzedék tüzi fel zászlaját e bástyákra, mely alatt a bányászat szép virágzásnak indult, s a nevezetes szepesvár-aljai zsinat is tartatott. A lőcsei egyházban nyugvó Thurzó nemzedék magvaszakadtával Szepesvár III. Ferdinánd alatt Csáky Istvánnak adományoztatott, s mai napig is e régi nemzedék birtokaihoz tartozik, ámbár a hös Bátori, Bethlen, Rákóczy és Tököly fejedelmek és vezérek harczaiban számtalanszor cserélt urat, és e viharos időkben többnyire a magyar seregeknek szolgált erős támpontul.

A belharczok lecsillapulván, e hatalmas vár is megszünt uri lak lenni s az idő vas fogának esett áldozatul. 90 évvel ezelőtt még fedele volt, de ez tüz által elpusztittatván, azóta gyorsan indult romlásnak. Mindamellett falai oly jeles anyagból készitvék, hogy még most is daczolnak az enyészettel és sejtetik a vár régi nagyszerüségét. *) A boltozatok mind beomlánaknak ugyan, de a nagy udvar kőfala, a kápolna, teremek, folyósók, istállók, a nagy vártorony külfalai még meglehetösen épek, söt a pinczék boltozatai is megmaradtak. A vár utolsó butorzatának nehány darabja u. m. aranyozott börszékek, egy ritka óra-szekrény stb. a vár mostani birtokosánál, gróf Csáky Kálmán hotkóczi kastélyában öriztetnek.

Szepesváralja élénk kis város 7000 lakossal, nagy hetivásárokkal s jeles mezei gazdasággal — van kath. és ágost. hitv. templom, irgalmas szerzetüek klastroma, 2 patikája 10 kereskedői boltja, számos mesterembere, és ujonépült vendéglője. Az 1856. és 1862-ki nagy tüzvészek majd egészen elhamvaszták, de hamvaiból szebben és tüzbiztosabban emelkedett. A közelfekvő szibcai és baldóczi források ásványvize kellemes italul szolgál, söt Kassára is szállittatik. A szepesi káptalan kőfallal keritett kis külön város. A régi ritka ó goth kápolnával diszlő székesegyház a püspöki kastély és kertje a seminarium — s nehány kanonoki lak kiváló diszei. **)

S most bucsuzzunk el e kies helytől azon baráti intéssel, hogy a Tátrafüredre utazók ne sajnáljanak Szepesvárának és környékének egy napot szentelni; biztositjuk őket, hogy ez élvezetes lesz és kedves emléket hagyand sziveikben. *f.*

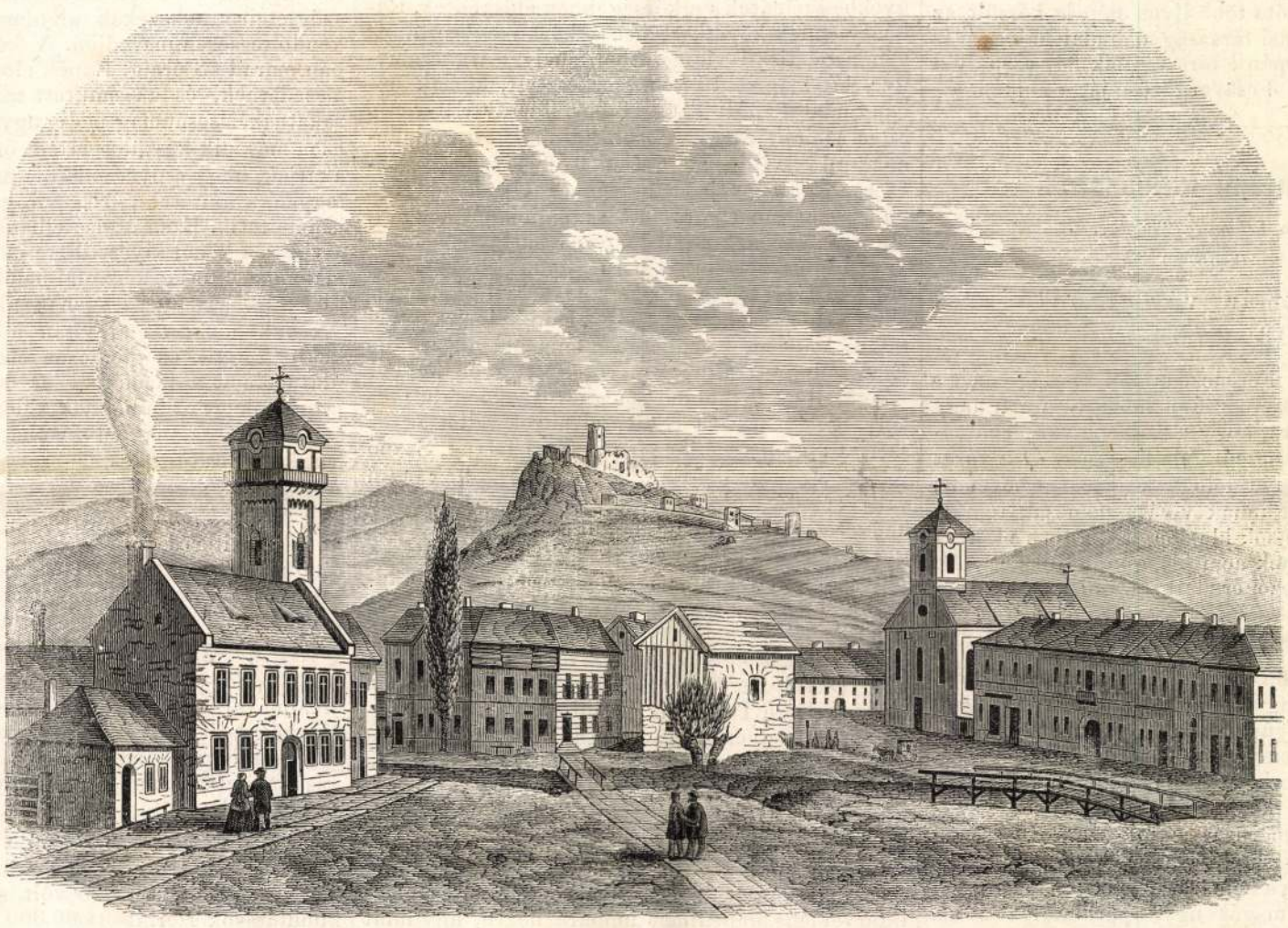

Szepesváralja főtere. — (*Miskovszky Gy.* rajza után.)

*) Külön rajzát közöltük a V. U. korábbi évfolyamaiban. Mai képünknek csak hátterében látszanak a nagyszerü romok. *Szerk.*

**) Ezt is külön rajzban mutattuk be a V. U. korábbi évfolyamaiban. *Szerk.*

A csavar-gőzősökről.

(Vége.)

Ugylátszik, hogy a csavarnak mint mozditóvagy mozgatóerőnek alkalmazása igen régi találmány. Mondják, hogy Chinában századok óta ismeretes. Európában is a szélmalmoknál s mint ugynevezett Archimedes-csavarja, mely némely vidéken a viznek magasba emelésére nagyon szokásban van, igen réginek kell lennie. *Hero „Spiritalia"*-jában, melyet Krisztus előtt 130 évvel irt, egy a mai szélmalmokhoz hasonlóról — mely valami orgonába hajtotta a szelet — van említés. Keleten a szélmalmok, mint a szántóföldek öntözésére szolgáló gépek, már régente használatban voltak. Róbert *Hooke* (1635—1702.) már kimondotta, hogy a szélmalom szárnya szerkezetét, mint mozgató eszközt, a vizben is hasznosan alkalmazhatónak tartja. Ugyanaz, midőn a régiek evezési módját igen érdekesen magyarázza, a többek között e következőket emeli ki: a régiek — ugymond — kiknek evezői a mieinkhez nagyon hasonlitottak — nem ugy eveztek, mint rendesen mi, t. i. a csónak — vagy hajótól jobbra balra viziránylagosan kieresztett evezőinknek lehetőleg a hajó eleje felé vizbemártása után erős lökést adva annak hátulja felé; — hanem függélyesen tartották ki evezőiket a vizbe s kivülről befelé ránditották azokat s igy adtak hajójuknak bizonyos sebességet;*) továbbá, hogy azok evezőinek lapátjai egészen viz alatt jártak.

És ezen evezésmód csakugyan egyenesen a mai gőzösöknél alkalmazott csavarok működésével való hasonlóságra emlékeztet bennünket, mint közönséges t. i. viziránvos evezésünk a kerekes gőzösök lapátjai működésére. Hooke ezen előterjesztése sokak figyelmét és hosszu időre elfoglalta — egész a mai csavarok megteremtetéseig; mert utána egész seregét tatáljuk az ezen elvből kiindulók kisérleteinek.

A csavargépek mai előnyös használhatóságukért átalánosan legtöbb érdem adatik *Smidt F. P.* és *Ericcson* uraknak. Különösen Smith, hendoni haszonbérlő volt az első, ki társakat véve magához, az első nagyobb csavargőzöst — mely már ne valami kicsinyes kisérlet maradjon — épiteni elhatározta. A hajó „Archimedesnek" neveztetett, 237 tonnát emelt — épitője Pascoe mester volt. 1838 oct. 18-án bocsáttatott vizre — próbautját azonban csak 1839-ben tette meg. Két gépe együtt véve 90 lóerővel birt — csavarának átmérője 5 ang. láb volt. Került 10,500 font sterlingbe. A vele tett kisérlet minden várakozást fölülmult. Az angol tengerész-tábornoki kar (Admiralität) óránkint 5—6 tengeri mfl. sebességet várt tőle és az majdnem két szerannyit tett. A Themsén és Sheernel folyókoni kisérletei után 1839 máj. 15-dikén tengerre szállt s Gravesanből Portsmouthba, kedvezőtlen szél és habok daczára, 20 óra alatt futott. — Természetes, hogy e meglepő eredmény nagy szerü figyelmet ébresztett s kormányok és magánosok vetélkedtek ez uj majestas birtokába jutni. Csakhamar egész óriási nagyságig kezdtek épülni mind hadi, mind kereskedelmi célokra. Eddigelé a nagyság, szépség és czélszerüség arányainak szerencsés egyesülése által legmeglepőbb a *Dupuis de Lôme* által épitett „Napoleon," 90 ágyus, 5050 tonnás, 1500 lóerejü franczia hadi csavargőzös, mely óránkint $13\frac{1}{2}$ tengeri (mintegy $4\frac{1}{2}$ földrajzi mfldet) képes megfutni. Róla egy ismerősöm, mint szemtanu azt állitja, hogy a keleti hadjárat alkalmával Várnából negyvenhét kisebb-nagyobb tengeri hajót vontatva indult ki.

A csavargőzösök mind a tudomány, mind a hasznosság szempontjából oly érdekesek, hogy az azok mostani szerkezeténél minden haladást kizáró megállapodást, a találékonyságra mindinkább sarkantyuzott vállalkozó szellem még csak föltéről-

*) Ezen evezésmód nálunk ma is szokásos, — még pedig két változatban. Az egyik az, melyet *„vizfurásnak,"* németül Wedeln és Wrickennek mondanak, s mely leginkább molnárainknál van szokásban, a mint azok evezőjöket a ladik hátulján jobbra-balra csavargatják; a másik az, melyet halászaink gyakorolnak s *„ziklanlás-"*nak nevezenek, mi abban áll, hogy a csónakában álló halász — baljának a hálóvali elfoglaltatása miatt — pusztán jobbjával hederiti, csavaritja függélyesen vizbe meritett lapátját, s igy tartja vizen és kormányozza egyszersmind csónakát. — *K. A.*

tetni sem engedi; — azonban az eddig elért előnyök is nagyszerüek, s az ész-uralom dicső hóditmányai. A világ összes hajósnépe nagy elragadtatással üdvözölte e találmányt. Egyetlen kifogás ellene — a folyamhajózási érdekek felszólamlásán kivül, mely szerint mélyebb vizet igénylő természetüknél fogva a csekélyebb vizeken nem alkalmaztathatnak — hogy a tengerészeket ez is, mint minden gőzös, megfosztja pályájuk kedves változatosságától, mit Páris is elpanaszol fönnidézett munkájában. „A csavargőzösök által a tengerész gyönyörü pályája — ugymond — meg van fosztva költőiségétől. Nincs ugyan oly nagy veszélyeknek kitéve, mint ezek létezése előtt; de hiányzik a változatosság s nincsenek meg sorsának ellentétes szélsőségei, melyekkel oly szokva volt a hajós küzdeni. A hullámok, változó szelek semmik többé neki; a számitások, a hátha és miképek? mind eltüntek a gépek szabályszerüségénél fogva. Igaz, hogy az előnyök oly nagyok, hogy mellettük a multba sóvárognunk vissza, fölösleges volna, — tudom én azokat méltányolni; de még sem állhatom meg, hogy midőn hajóinkat ép ugy zsinóron járni látom, mint vaspályák mozdonyait a sineken — ama költőibb multba bánatos pillantással ne tekintsek vissza. — Mily mások voltak azok a fölfedezési utazások!“

Nálunk az első csavargőzös 1854-ben épült, melynek gépe még külföldi volt, 1855-ben azonban már egy s azóta több ilyen gép is készült az 1. dunagőzhajózási társaság ó budai hajógyárában. Jelenleg csupán e társaságnak 24, ezenkivül magánosoknak is 3 csavargőzöse jár a Dunán.

Kenessey A.

Történelmi kalászatok.

Irta *Lehoczky Tivadar.*

(Folytatás.)

XXX. A szatmári vár elrontásáról 1703—1704-ben.

II. Rákóczy Ferencz, midőn zászlót emelt s mindjárt eleinte szerencsésen lobogtatta azt, nagy sulyt fektetett arra, hogy a *szatmári* vár elrontassék s helyébe az ecsedi felállittassék. Ő a várat megszállván, könnyü dolognak hitte azt bevenni; de csalódott, mert annak vivása nemcsak tömérdek emberébe, de sok idejébe is került s a körültekintő hadvezérnek nem kis gondot okozott. Az e targyra vonatkozó eredeti irataink ból közlöm a következőket :

Rákóczy iratai Ugocsához.

a) Illustrissimi stb. Salutem et omnem prosperitatem. Ugyvagyon ugyan, hogy a Ns Vgye sok fáradsága s nyughatatlansága után maga nyugodalmát és pihenését reménlené, melyet a ns. vgye eléb nem érhet el, hanem a mikor Isten *Szatthmár várát* kezünkhöz adván, azon egész földnek sok nyomorusága alól felszabadulása s egyszersmind vigasztalása lészen. Hogy azért azon jó véget a ns. vgye hamarább consequalhassa, serio intimályuk, magát ugy appromtalya a ns. vgye, hogy a mikor második parancsolatunkat vészi, minden késedelem nélkül, mennél fellessebb számmal mehessen azon Szatthmár körül kivántató Haza szolgálattyának folytattasára. Caeterum praetit. Dnes vras bene valere desideranus. In possessione Vichnye, die 13. Mens. oktoberis, Ao 1704. F. P. Rákóczy. Ioannes Pápay.“

b) Rákóczy Egerből, 1704. mart. 9-kén irt leiratában ujabbban sürgeti, hogy Ugocsából minél többen siessenek Szatmár alá s magukat Buday István főstrázsamester és hajduvárosi főkapitány rendelkezése alá bocsássák.

c) Károlyi Sándor pedig a tapasztalt hanyagság miatt imigy berzenkedik : „Illustrissimi stb. Salutem stb. Keglmes Urunk eö Ngha legkegyelmesebb parancsolattyából bizonyos operatiókra és dispositiókra kiérkezvén, leghelsőben is az Hadak fogyatkozását látván, az szekereket minden 3 porta után egyet egyet és ugyan egy egy Porta után egy vágót intimáltam az ns vgjének másfél mázsást. Annak utánna adhortaltam az personalis insurrectiora, avagy hogy az intimalt négy négy Hajdut mind porta által állitsa elől. Továb az katonák felállitása iránt is egész Modalitást remonstraltam, és Eöcsém tek. ns *Paloczay György* ur adurgealtam, a ns vgye meghallotta, mind az által semmi effectussai. Végre *Szatthmár* várának demolitioját s *Ecsednek* épitését intimáltam, de mindezekben Ns. Vgyek az *Instantiákon* kivül semmi ügyekezetét és industriáját nem láttam, sőt egész negligentiájáról argualhatom ugyanyira, hogy szükséghtül viseltetvén, mindeneket az egy *Debreczen* Várossával kelletik végbevinnem melly már jobbára belé fáradván, assecuralom az Ns Vgyét, ezen negligentiájával Hazáját megh nem fogja csalni, hanem az ki az igát actu vonnya, a távol nézők fogják bonificalni annak szenvedését és leölességhét. Mivel penigh az Hadak felállitásának Terminussa már el is mult, az demolitiónak és Ecsedi restauratiónak penigh emminial, ujab confirmatioját vevén már is Keglmes Urunkk a Ns Vgye *az instantialásnak hadgyon békét,* hanem az mi az parancsollat, aztat kövesse, ugy hogy az Mandato szerint mindenek ad proximum Terminum helyben legyenek. Másként bizonyára gravis animadversiot az Ns Vgye fogh maghán tapasztalni. In reliquo Maneo. Dat. Castris, ad Berettyo Ujfalu positis, 17. May. 1705. *Alexander Károlyi* P. S. Levelemet elvégezvén, érkezett Klmes Urunk eö Nga parancsolattya; kiben Ujonnan confirmallya az Tek. Ns. Vgyénck altalam intimáltat. Azért iterate intimalom, a Tek. Ns. Vgye hadgjon békét az Mencsségekk, hanem az mi a parancsolat azt vigje végben, mert tullem nem lehet eörökre Levelemmel értetnem a Tek. Ns. Vgyét, holot penigh instantiajit fogja continualni magha karat fogja szaporitani s Gyalazattyát vallani.“

d) 1705-ben a szatmári vár-őrség az ostromlókat a sánczokból elüzvén, azok a szomszéd megyékbe széledtek s a községekben élősködtek. Rákóczy ennek következtében a kárt megbecsültetvén, azon tiszti vizsgálatból, melyet Ugocsamegye 1705 april 10-kén szerkesztett, közlök nehány adatot : „Mi Tatai Gábor, Jászay Péter stb. hites szbirák és assessorok adjuk tuttára mindenekk a kikk illik, hogy a mélt. felsővadászi *Rákóczy Ferencz* fejedelem Klmes Urunk ő Nga kgls parancsolattyára lett exmissiojából a T. N. Ugocsa Vgjenek kijövén processusinkban bizonyos Inquisitiót kellett peragalmunk arrul, Hogj mind a Gorsasban mind az Óvárinál Szathmár ellen való sánczból kivezetett Had számára s tartására Váriban és Kölcsében minemü akarmiféle Elest administraltanak a Ugocsa Vgyei Faluk?

Mellyet az alább megnevezendő faluk és helységek Birái és Esküttjei hittel vallottak ez szerint : In possessione *Ujlak* Kati Istvan, Szabó András, Kozma János, Vincze János hitek után valljak : hogy Kölcsébe Kajdi ur hajduinak hatvan kenyeret, az Morius ur hajduinak Variban 2 vágót 52 kenyeret administraltanak. In possessione *Fancsika*, Kajdi ur hajduinak Kölcsében 50 kenyeret 1 vágót, Esze Tamás ur Hajduinak Váriban 50 kenyeret 2 vágót administraltanak. In oppo *Nagy Szöllös* Kovács István, Sonkolyós István, David Ferencz, Szaniszló István, vallják, hogy az Esze Tamás ur hajduinak Variban 4 Vágót és 80 kenyeret attanak. In possessione *Szöllös Vég Ardó* Kajdi István ur Hajduinak Kölcsében 2 köböl lisztet, 1 vágót, Esze uramének Variban 2 köböl lisztet, 6 köböl Abrakot, 1 jó vágót administraltanak stb.

e) Illustrissini stb. Essett értéssünkre, hogy *Szakmár* vára a Tavalyi Esztendőben, némelly interveniens impedimentumokra nézve, ugy mint kivantatott volna el nem rontatott; kihez képest a ns vgyének intimálni kivántuk, mint az Haza közönséges szolgalattyára, mind penigh maganos hasznára nézve is, ezen várnak végképpen és tovább való elrontását igyekezze a ns vgye (Ugocsa) mennél hamarébb és szorgalmatosan effectnálni; melly munkának véghezvitele iránt is, minthogy Ns vlő Kracsay Márton Districtualis Commissarius Hivünkk bövebb parancsolatunkat adtuk, alkalmaztassa a Ns. vgje ezen dologban magát eö kglme dispositioihoz. Dat. in Oppo Kövesd, die 29. Martij 1706. Praet. Dn. vrum ad officia paratissimus F. P. Rákóczy. Georgius Ráti.

Egyveleg.

A gyakori öngyilkosságok oka. Ugylátszik, hogy az öngyilkosok száma a művelődéssel bizonyos összefüggésben áll, s ennek előrehaladtával karöltve nagyobbodik. Legalább a következő tábla erre mutat :

A moszkaui kormányzóságban évenkint 1 öngyilkosság esik 55,108 lakosra, Szárdiniában 50,313, a pétersburgi kormányzóságban 29,475, Belgiumban 27,488, az északamerikai Egyesültállamokban 23,263, Csehországban 19,067, Angolországban 15,900, Franciaországban 13,461, Prágában 10,000, Uj-Yorkban 8,833, Poroszországban 8,081, Mecklenburg-Schwerinben 7,353, Szászországban 5,684, Londonban 5,000, Hamburgban 5,000, Dánországban 5,000, Genfben 3,985, Párisban 2,175 lakosra.

Átalában tehát áll, hogy a művelődés előrehaladtával az öngyilkosságok is szaporodnak, mint ez az elmebetegeknél is tapasztaltatott. Azonban ezen szabály alól kivételek is vannak, milyen mindjárt Dánországban található fel. Ezen országban az elmebetegségek és az öngyilkosságok gyakorisága korántsem a magasabb müvelődésnek tulajdonitandó, hanem inkább a pálinka szertelen élvezetének, mi a dánok egyik legnagyobb betegsége. — *Dr. B. L.*

Hogy készitik az indiánok a szagos olajat? A keletindiai bennszülöttek az olajat az illatos növényekből nem destillatio által készitik, hanem az illatesszenciát akkép vonják ki, hogy azt valamely alkalmas olajtartalmu mag által a szagos növényből kiszivatják és az olajmagot azután a maga rendes módja szerint kisajtolják. Az ily módon nyert olaj mindenben tökéletesen azon illattal bir, melylyel az elhasznált virág birt. Az eljárás lényegében következő. Egy alkalmas edényben két □ lábnyi területben 4 hüvelyk vastagságra rakják a virágleveleket. E rétegre két hüvelyk vastagságban megnyirkositott sesám — vagy más alkalmas olaj-növény magot hintenek, a virágleveleknek megfelelő kiterjedésben. Erre megint egy oly réteg virágleveél következik, mint az előbbeni, és most a készület egy kendővel betakartatik, melynek széleire és szögleteire nehezékek alkalmaztatnak, hogy a kendő feszesen maradjon. A készület ily állapotban marad 18 óráig. Ennek eltelte utan a virágok elszedetnek, és az emlitett módon friss rétegek rakatnak, a sesánmag pedig ugyanaz marad. Midőn ezen második készület is 18 óráig állott, ha azt akarják, hogy a nyerendő olajnak igen erős illata legyen, a műtétel a friss virágokkal mégegyszer ismételtetik. Ezen utolsó elbánás után a sesánmag a virágok közől kivétetik, felpuffadt állapotában a malomba vitetik és az olaj belőle kisajtoltatik. Az illat a fölhasznált virágéhoz tökéletesen hasonló. Az ekkép nyert olaj aztán jól zárható üvegecskékbe tétetik és gondosan elzáratik. A legjobb illatu olajat a jazminból és bélából készitik. A jazmin olajat az indiánnők különösen kedvelik, és sokat fogyasztanak el belőle, melylyel nemcsak hajukat, de testüket is szorgalmasan kenik. — *Dr. B. L.*

** *(A lengyel fölkelés áldozatai.)* A lengyel fölkelés kitörése óta hozzávető számitás szerint több mint 40,000 emberélet veszett el. Ezek közől azonban a csatatéren négyezernél több alig maradt; a többi részint a kegyetlenség áldozata lett, részint a nagy nyomor miatt halt el.

** *(Sör-pusztitás.)* A lipcsei torna-ünnepek alkalmával egy napon 700 akó sört mértek ki. Nagyokat ittak egymás egészségére. Nevezetes azonban, hogy ennek daczára, a százezrek tolongása mellett, semmi jelentékenyebb baj vagy lopás nem történt.

** *(Az elmebetegek száma Franciaországban)* az utóbbi évtizedben szembetünőleg szaporodott. Tiz évvel ezelőtt 12,000 volt, s jelenleg, a hiteles kimutatások szerint ott 60,000 elmebeteg van.

** *(Furcsa kis kaland.)* Egy kis városban, Pozsony mellett, valami csekély vétségért egy iparost egyheti fogságra itéltek. A jó polgár a kitüzött napon elindult a városháza felé, de utközben egy korcsmába betért sziverősitőre. Ott jó társaságra találván, estig mulatott, s megkérte a korcsmárost, hogy adjon neki az éjjelre szállást; majd holnap aztán elmegy a fogházba. A korcsmáros adott neki. Azonban a városháznál meg nem jelenése gyanut ébresztett, s a törvény-szolgákat keresésére küldék. Azok a polgár házához mentek, s hosszan tartó dörömbölés után a félig felöltözött nő bebocsátá őket. A nő zavartan hiában erősité, hogy férje nincs honn, mert a törvényszolgák a házat felkutatták, s meg is találtak egy férfiut — levetkőzve a pamlag alatt. Esküdözött ugyan, hogy ő nem az a kit keresnek, de azért fel kellett öltöznie, s bevitték a fogházba. Midőn másnap az igazi férj megjelent, hogy bezárassa magát, elutasiták, azt állitván, hogy az illető már be van zárva. Erre ez nagy tünődéssel hazament, de a városszolgák csakhamar érte mentek és bevitték, mert képviselője azalatt földerité, hogy tévedés van a dologban.

** *(Egy szinésztársulat föloszlott.)* A lippai tüzvész alkalmával *Bercsényi* szinigazgató, társulatával épen ott működvén, a társaságnak majdnem mindene ott égett, a miért a társulat előadásait tovább nem folytathatván, föloszlani volt kénytelen.

Vas. Ujs. 1868.

czentralista volt, de mindig szabadelvü, és kiméletlen. Szónoklata erejét kivált a csehekkel érezteté, kik őt gyülölték, és Degenfeld és Frank hadügyminiszterekkel, kiknek budgetjeikkel kegyetlenül bánt el. 1865-ben polgármester lett Brünnben, s a kitört háboruban példás rendet tartott a városban, ugy hogy uralkodója kitüntetését és egyszersmind Bismark elismerését nyerte meg. Most hogy miniszter lett, első tette volt, hogy az alkotmányra megesketteté a hivatalnokokat, és hogy szigoru rendeleteket bocsátott ki az ultramontánok agitatiói ellen.

Mellette legkitünőbb ember a miniszteriumban *Herbst*, az igazságügyér. Pénzügyérré akarták tenni, de azt mondta, hogy ő nem tudna egyebet, mint bankrótot mondani, azt pedig tenni nem akarja, tegye más. Ez jellemzi. Ő a reichsrath legjobb logikusa. Hanem soha sem határozott. Tele van cautelákkal és ravasznak tartják. Nagy tudós s nagyon büszke német tudósságára. Mégis szeretik, mert mély gondolkozása által imponál. A cseh tartománygyülésen ő a német párt vezére, s ezért a csehek neki macskazenéket rendeznek. A reichsrathban is volt pártfőnök, de nem sok sikerrel. Bécsben született s Prágában volt tanár. Nekünk magyaroknak nem barátunk, még kényszerüségből sem.

De még kevésbbé barátunk *Plener* a kereskedelmi miniszter, ki irányunkban még méltányos sem tud lenni. Erről mit mondjunk? Hivatalnok volt, 1860-ban pénzügyminiszter lett. Csinálta az adósságot, mint elődei. Senki sem szivelte. Mostani kartársai gúnyolták, ostromolták. Megbukott. Ekkor dühös oppositió lett. Névszerint Beckére mindig zsémbelt s szidta a dualismust, aztán betették ebbe a hivatalba, hogy ne zsörtölődjék.

Hasner sem különb, a philosophus, ki lehet igen jó oktatásügyér, s nagyon mérges a konkordatumra, de kiből soha sem politikus, sem liberalis ember nem fog lenni, ha még úgy k játsza is Rauschert. Mint nagy tudós az urak házának tagja. Mi ugy ismerjük mint magyar-falót. Ha csak a szél meg nem forditotta?

Még három emberünk van. Az egyik *Berger*, kinek nincs tárczája. Tárczája azért nincs, mert beteges, miniszter pedig azért, mert Bécsben népszerü ember, nagyhirü ügyvéd, és mert kitünő szónok. Ez is mellőzhetetlen. Mikor Frankfurtban feltételként kötötték ki miniszterségét, ha Beust azt kivánja, hogy a kiegyezést megszavazzák és a reichsrathban bennmaradjanak.

Rangra utolsó, de nem tehetségre az osztrák miniszterek között Dr. *Brestel* a pénzügyér. Csak a hitelintézet titkára volt. Innen lett követ és utóbb miniszter. Övé a legfontosabb és mégis legüresebb tárcza. Most azon töprenkedik, hogyan töltse meg. Öröklött 50 millió deficitet. Fog-e tudni csinálni a minusból plust? Aligha, mert ehez nem földi hatalom kell. Most nagyon szeretik, de ha uj adót vet ki, mint készül, akkor vége leend a népszerüségnek. En bizony nem szeretnék az utóda lenni! △

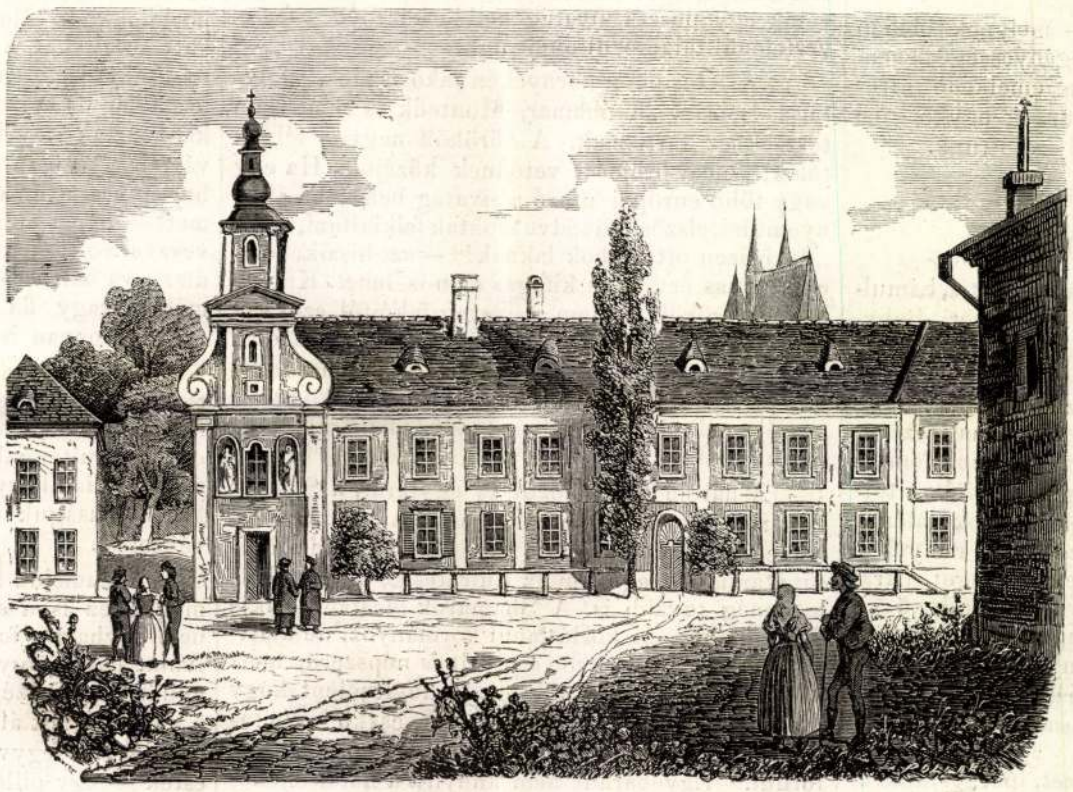

Irgalmasok zárdája Szepes-Váralján.

Szepes-Váralja.

Egyike azon tizenhat városnak, melyeket Zsigmond király elzálogositott a lengyeleknek, és Mária Terézia királyasszony váltott vissza 1772-ben. Régi csinos város, mintegy három ezer lakossal. Egyik kitünő épületét mutatja *k* épünkön az irgalmas szerz et temploma és zárdája, mely még a lengyel uralom korában az akkori földesur, herczeg *Lubomierszky* Szaniszló által 1650-ben alapittatott. Az időben a zárda szerzetesei is a lengyel szerzeti kerülethez tartoztak, csak a visszacsatolás után jutottak az osztrák tartományba, mig végre 1856-ban a rend magyar tartományi főnökséget nyert. A zárda, a szerzet szent hivatásához mérve, bete-

Vázlatok Babiloniából: 1. Bőrkereskedő arabok.

régi szepesi káptalan székhelye, melynek élére Mária Terézia által 1776-ban püspökség állitatott. Az alsó kaputól kezdve emelkednek a káptalani urak emeletes lakhelyei, a felső kapunál a püspöki palota diszeleg pompás kerttel és a székesegyházzal. Ugyanitt van a történelmi tekintetben nevezetes káptalani levéltár is.

A gyönyörü vidéknek, — melynek ölében fekszik Szepesváralja is, — regényességét emeli a közel fekvő gránit-sziklákon emelkedő hires Szepesi vár, a Szapolyaiak, Thurzók egykori ősi fészke, melyről más alkalommal szólottunk.

Vázlatok Babyloniából.

A ki a világtörténelem lapjait forgatja, bámulva áll meg azon a helyen, hol az egykori Babylonia fényét, hatalmát és gazdagságát s világhirü fővárosának, az ős Babylonnak, csodás, óriási épitményeit találja vázolva. Az emberi ész megdöbben e csaknem hihetetlen, mesés nagyszerüségre gondolva, s a legmerészebb képzelem is csak sejteni meri azt, mit a hagyományok, a történelem tanusága és a mérhetetlen romok valónak állitanak. A nagyszerü vizvezetékek, melyek a különben homokos, terméketlen sikságot paradicsommá varázsolták, Szemiramis királynő világhirü „függő kertjei“, a pompás paloták, a nap templomának felhőkig érő tornya — egy szóval minden romban hever, de ez óriási temető az egykori nagyságnak mégis világosan szóló tanubizonysága.

A tudományosság, művészet, ipar, földmivelés, kereskedés a hajdankorban oly virágzó lábon állottak e vidéken, hogy csaknem bámulnunk kell az idő, az emberi kezek, és az emberi hanyagság romboló hatalmát, mely mindezeket semmivé tette, a föld szinéről nyomtalanul elseperte. Mindenfelé vizvezetékek, termékeny szántóföldek, gyönyörü kertek s városok és falvak szakadatlan láncolata volt látható; mindenütt az élet és tevékenység fölemelő látványa mosolygott az utazó felé és a sivatag pusztaság mindenütt megelevenülve volt. A népesség, főkép a folyók és csatornák mentében oly tömött vala, hogy a lakhelyek félbeszakadás nélkül következtek egymásután 5—6 órányi ut hoszszában.

Ez volt Babylonia régen. A mi a jelent illeti: elég sajnosan beszél az saját magáról. Egy mérhetetlen homok pusztaság, romhalmokkal fedve, s minden irányban kiszáradott csatornáktól keresztül barázdálva; nehány szegényes, nyomorult *fellah* falu a folyók mentében, a távolban imittamott néhány sátorcsoportozat, melyekben a külön féle törzsü arabok tartózkodnak, a kik magok is, mint a föld felszine, sárgás halványak, s ide s tova kóborolnak, mint a sivatag futó homokja: ime ilyen ma Szemiramis öröksége. A kalifák idejében az ország hajdani virágzása nem szünt volt meg egészen, de eljöttek a törökök, s a keleti példabeszéd nem ok nélkül mondja, hogy *a hol egyszer a törökök megfordultak, ott többé fü nem nő.* A bedugult csatornák megszüntek folyni, a lakosok elmenekültek a törökök elől, mert a zsarnok kormányt nem türhették. Az Eufrates magára hagyatva, évenkinti áradásaival elöntötte s mérges gőzü mocsárokkal vonta be a keleti lapályokat.

A hajdani nagyságnak, mind a népességet, mind annak nagyszerü müveit illetőleg, most már csak romjaira lelünk. E romokból szándékozunk nehány érdekes részletet bemutatni olvasóinknak.

I. Az arabok.

Mohamed utódai korában az arabok Elő-Ázsia többi országaival együtt Babyloniát is elfoglalták és Irak-Arabi-nak nevezték el. A Tigris és Eufrates között és mellett elterülő sikságon jelenleg is arabok laknak, de azok csak gyönge árnyékai a hajdani dicső és müvelt arab nemzetnek, s nagyobb részt rablásból és pusztitásból élve, csak csekély részök adja magát jú- vagy marha tenyésztésre és kereskedésre.

Egy tudós franczia utazó, Lejean Vilmos, ki már Kelet-Afrika nagyobb részét is beutazta, igen érdekes leirást közöl a babyloniai arabokról. „Babylon romjai közelében,“ irja a többi között, „egy téres lapályon egy arab tábor ütötte fel sötétlő sátrait. E beduinok (Bed wem = puszták lakói) betöltik az egész sikságot, mely a persa határhegyek aljáig terjed. Gyakran lehet látni e sovány nomádokat Bagdádban, hová azért járogatnak el, hogy nyájaik gyapját s egyéb véletlen szerzeményeiket, mint pl. a párduczok s más vadállatok bőreit, eladhassák, de rendszerint kerülni szokták a városokat s elvárják, hogy a ki kereskedni akar velök, a sivatag közepében keresse fel őket.“

Képünk ily bőrkereskedő arabokat mutat, kik a nyakukba vetett párduczbőrökkel meglehetősen ijesztő látványt nyujtanak, s külsejök egyátalában elveszi minden kedvünket attól, hogy velök egy puszta sivatag kellős közepében fegyvertelenül találkozni ohajtsunk.

„A Ktesiphon környékén lakó arabok,“ folytatja Lejean, „a Shamar, Montefik és Béni-Lam törzsekhez tartoznak. A törökök nagyon félnek tőlök, s nem örömest vetődnek közéjök. Ha egy vagy több európai utazó a sivatag belsejébe akar nyomulni, elszörnyüködve szoktak felkiáltani, hogy „de hiszen ott arabok laknak!“ — azt hiszik, hogy e hatalmas érv ellen kifogás nem is lehet. Különben a törökök félelme a sivatag lakóitól ezeknek vad, féktelen rablási vágya által eléggé igazolva van. Sem egyes utazók, sem karaván nem indulhatnak utra a bediunok tanyáin keresztül azon veszély nélkül, hogy valamelyik czirkáló rablócsapat kirabolja őket.

A három törzs közül az egyikről, a Shamar törzsről, következőleg ir Lejean: „A Shamar törzs nemcsak Babylonia nagy részét lakja, hanem Mesopotamiát is egészen az Eufratesig, s valószinüleg még tovább is. A Shamarok mostani seikje fiatal ember, ki korlátlanul kormányoz, de alattvalóinál mégis nagyon kedvelt és népszerü, mert *nyilt keze van,* mi az araboknál annyit jelent, hogy lop és rabol kénye, kedve szerint, csakhogy mindenkit megajándékozhasson, a ki valamiért hozzá fordul.“ Egyébaránt nem annyira a fiatal fejedelem, mint inkább az ő neve alatt anyja uralkodik jelenleg a Shamarokon. Ő kezeli fia minden levelezését, mert a fiatal seik csak lándzsavetésre és kardforgatásra termett vad, harczias ember, mig anyját első rendü diplomatának tartják. Irni ugyan nem tud, hanem van egy *kiatib*-ja (titkár), ki mindenben megbizható, — vele olvastatja fel a fiainak irt leveleket s ő maga diktálja a választ kiatib-ja tolla alá.“ A női befolyás példái a közügyekre a letelepült muzulmánoknál nagyon ritkák, de annál gyakoribbak a beduinoknál.

A Shamarok északfelé az Orfától Mardinba vezető országutig terjednek, melyet szüntelenül háborgatnak. A török kormány, mivel sokkal gyengébb, minthogy féken tarthatná őket, adót fizet nekik, vagyis helyesebben mondva: szabad kezet enged Orfa, Mardin, Mossul és Diarbekir városaiban s kétségkivül másokban is, melyek aztán évi adót kénytelenek a beduinoknak fizetni, hogy karaván jaikat az uton ki ne fosztogassák.

Sámi Lajos.

A mamelukok legyilkoltatása.

(Vége.)

A végzetes nap délelőtti óráiban a mamelukok szine négyszáz hetven főnyi csapatban, aranytól, ezüsttől ragyogó ünnepies öltönyökben dobpergés és trombitaharsogás között vonult végig Kairo utczáin a fellegvárba fel. Saim bey élükön lovagolt, s midőn a várkapu alá értek török és nubiai katonaság ünnepélyes tisztelgéssel fogadá őket s kisérte fel a palota elébe, az ágyukkal megrakott bástyák között. Odaérve, a négyszáz hetven bajnok leszállt, lerázogatá a port, helyreigazitá a kardot és pisztolyokat, és bátran, bizalommal belépett a kitüzött helyiségbe.

A három fő beyt azonnal Mohamed elfogadó termébe vezették, hol őket a basa derült komolysággal, nyiltszivüséggel fogadta; sok nyájas szó és udvariasság közt megvitatták a Vahabiták elleni hadjáratot és részleteit, aztán Mohamed intésére a rabszolgák fekete kávét szolgáltak fel, mások ismét hosszu száru pipákat nyujtának; ekkor Mohamed, mintha ezeknek élvezete közben nem akarná vendégeit háborgatni, hirtelen felkelt és eltávozott.

A mint azonban a szolgálattevő tisztek terméhez ért, arcza elsötétedék s lázasan markolá meg kardja aranyos fogantyuját, mint az ugrásra készülő tigris.

— Ez álnok mamelukok — kiáltott fel — összeesküvének, hogy elfoglalják a fellegvárat, midőn a hadak távol leendenek; s engemet is kezeikre keritenek majd, ha Suez felé indulok. A Próféta nevére esküszöm, ezért halállal bünhödnek valamennyien!

A várparancsnok rendeletet kapott becsukni a kapukat s felállitani a katonákat; midőn Saim bey lóra ül, tüzelni kell s leölni minden mamelukot; ugyan ily tartalmu parancs küldetett szét a tartományokban szerte élő mamelukok iránt is.

A három mameluk főnök sokáig várakozék s látván, hogy Ali nem tér vissza, sőt tudtul vevén, hogy a hárembe vonult, (mi azon napra véget vet minden tárgyalásnak,) illendőnek gondolák távozni. Alig ültek nyeregbe, midőn sürü golyózápor omlott le rájok, s mindenfelé ritkitgatá soraikat; nagy lőn a zavar és rémület, fegyverhez nyultak, pisztolyaikat sütögették a bástyák ellen; hasztalanul; százanként hullottak el, s hiába sarkantyuzták lovaikat mindenfelé a tekervényes várfalak között; mindenhol halál várt reájok. Saim bey gyors lován egy pillanat alatt a kapunál termett — de ezt már csukva találta, s mint a többiek veszve volt menthetetlenül; számtalan golyótól átszurva halva rogyott le. Némelyek a basa háremében vagy fia lakában kerestek menedéket; azonban onnan is kihurczoltattak és lefejeztettek.

Saim bey holt teste kötélre füzve hurczoltatott végig Kairo utczáin; azután feje a többi főbbekével bebalzsamoztatván, mint kedves ajándék a szultánnak küldetett. — Csupán nehány nagyon fiatal gyermek menekült meg közülök, kiket ifjuságuk és szépségök megóvott a kora végzettől.

A mameluk főnökök közül csak egy menekült meg, s ez is a csodával határos módon, melyet nem egyhamar fognak feledni a nilusparti lakók. Anim bey — igy hivták — elkésett a menettől, s midőn odaérkezék, Saim már benn volt s ez okból ő kiebb foglalt állást. Midőn látta, hogy a kapukat csukják, a fegyverek ropognak, s igy ők tőrbe estek — egy pillanat alatt lován termett s nyargalt eszeveszetten maga sem tudta merre. A várfalak alatt volt, közel a nagy mosékhoz, hol a tüzelés kevésbbé hevesen folyt; a falban itt nagy repedés nyilt, mely évek óta folyvást omolván, mindig nagyobb lön; a golyózápor mindig sürübb lett. Animnak nem volt választása; megsarkantyuzá paripáját és kiugrott a nyiláson negyven láb magasságból. És valamely „peri“ óvta, mert sértetlenül kelt fel: az omolvány felfogta az esést, bár szép lova áldozatul esett. Ő maga odább bujdosott, s nem messze egy arabot talált, kinek lakába lépve, az arab szent szokás szerint igénybe vette oltalmát és vendégszeretetét, mi örömmel megadatott. Midőn Mohamed rájött Anim menekvésére és keresteté, gazdája Syriába szöktette, hol később Suleyman basa udvarában látták.

Kairo városának minden zugát felkutatták a menetben részt nem vett mamelukok után; minden utcza megtelt jajveszékeléssel, mert a mészárlás borzasztó rablás és pusztitásnak is alkalmul szolgált, melynél számtalan ártatlan veszté életét és vagyonát. Nehány mameluk még házakban rejtőzve és eltorlaszolva lappangott, s némely helyen, hol kétségbeesett védelemtől tartottak, felgyujták a házakat s hamuvá égeték a bennlevőkkel és minden kincsekkel együtt, mely uton ötszáz ház lön semmivé. Máshol a katonák koczkáztatták életüket a zsákmány kedveért s ily módon hat napig tartott a zsákmánylás.

Az ugyanakkor kiadott parancs folytán, hogy a vidéken szétszórt mamelukok egy hó alatt mind legyilkoltassanak, mindennap százanként érkezének a lemészároltak fejei, melyeket a város kapui előtt közszemlére kitettek. — Nehezebb volt az Ibrahim bey alatt Felső-Egyiptomban táborozott kilenczszáz főnyi csapattal elbánni; ezek ellen egész hadtest küldetett ki, mely aztán éjjel meglepvén őket teljes lemészárlásukkal az utolsó maradványt is megsemmisité.

Mohamed Ali oly kevés lelkifurdalást érzett e tette miatt, hogy midőn franczia utazóknak roszalását hallotta a mészárlás felett, hideg vérrel felelé, hogy szeretné lefestve látni e jelenetet — Enghien herczeg meggyilkoltatásával együtt s aztán mindkettőt az utókor itéletére bizni.

És ekként szünt meg a mamelukok hatalma Egyiptom felett; s bár a módot kárhoztatnunk kell, magát a tényt sajnálni nem lehet. Nemzedékek során át kegyetlen elnyomói valának az országnak, mint farkasok és hyenák, marczangolták egymás között a szegény népet, élettelen hullává tevék s bünhödésük teljesen érdemelt volt. Mohamed Ali önkényes uralma sem volt ugyan szelid, de felvilágosult intézkedései alatt a mumia-nemzet lassanként kezdett magához jönni, s azóta, habár lassan, azon uton halad, mely a világosság és szabadság felé vezeti a népeket. Adja az ég, hogy minél hamarább érjen a boldogitó révbe.

Szepesváraljai (Szepesi) Szekesegyház

Sodronyzománcos kehely XVI. sz.

l. Arch. Ért.

1887. 128, 129. l.

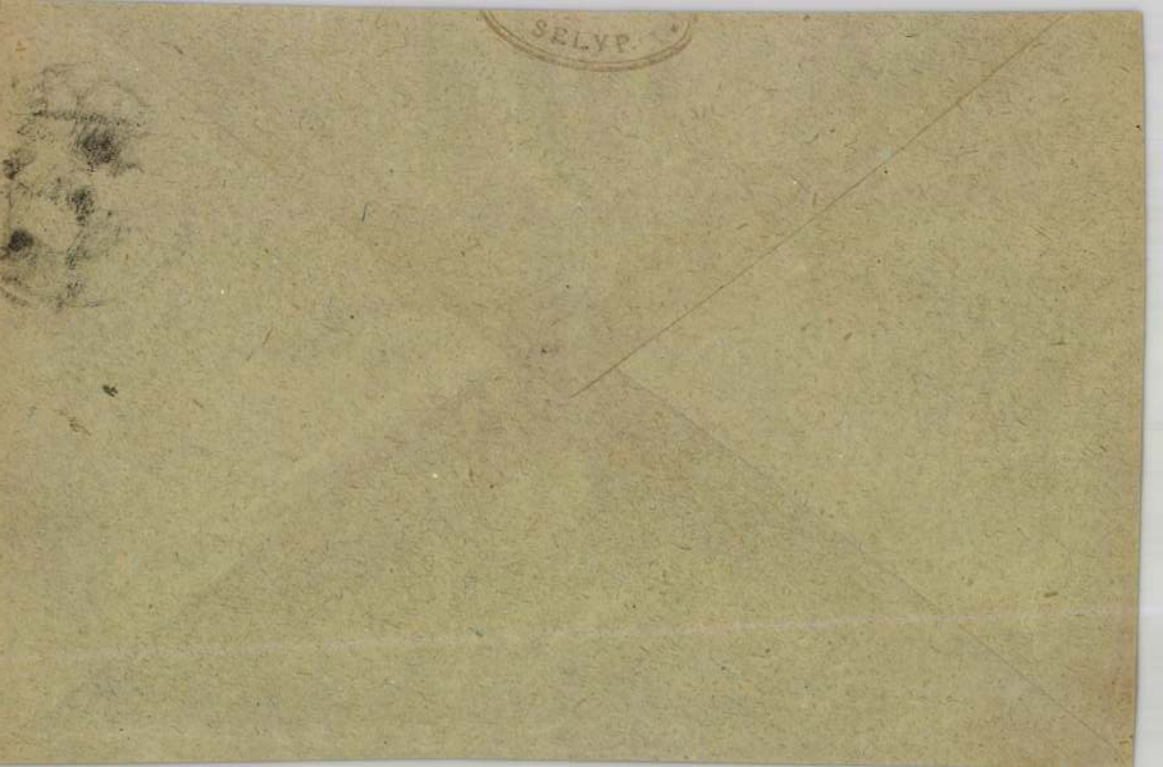
SELYP.

Szepesváraljai

nékesegház

Pethe Márton-féle

Adronyromancos

Nehely I.

XV. sz

l.

Arch. Ert

1887. 128. l.

u. ott.

Pethe Márton féle

nehely II.

u. o. 129. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szepesváraljai szé-
kesegyház
Sodrony Romancos
kehely

l. Arch. Ert. 1887
111. l. kepet
128. l.

Szepesváraljai szárnyképek

a Szépm. Múzeumban.

Repr.

Szépm. Múz. Évk

VIII. 43. l.

A m. postatakarékpénztár[illegible]

BUDAPEST
16 VII. 22 18
54 K

16 1[illegible]

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest

IX. Hőgyes Endre u. 10.

Hivatalból
Díjátalányozv[illegible]

Kepesváraljai

templom
egykori főoltárának
vármykopei
repr.

Képm. Mecz. Évk

VIII. 31. l. 32, 33,
34, 35, 36, 37. l.
38, 39. l.

IX.Hőgyes E.-u.10.
Telefon:186-556

373/1948

22.352 Okk.körlevelükre küld
lólag még a könyvtárunkban l
tait közöljük.

R e c h e r c h e . Dentre i
Art Archeologie Ethnologie I

L'Appauvrissement Monumental
Guerre Mondiale.Inventaire I
national des Musées.Paris,19

Journal des Arts.Zürrich,194

Mouseion.Office Internationa

Les Musées de Geneve. Bullet

Budapest,1948 julius 27.

Szepesváraljai Bernárd

Máté

nyomdász

l.

Könyvkiáll. emlék

146.l.

cikkel miatt a Magyar Asszony egy számát.

Szives köszöntéssel

Dr Szőregi János

muzeumigazgató

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS DÉRI MÚZEUMA

Szepesvároljai mester

1490-ből származó művén három angyalka tartja a palástot, melyen az Ujszülött nyugszik.

Radocsay Dénes: The Nativity in Hungarian Mediaeval Painting. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 28. k. 193-97 l. 196 l.

<Szepesváraljai XIV

száradi történeti

falfestmény.>

Ipolyi Arnold: A

középkori magyar fes-

tészet emlékeiből.

A <>. 4-r 19 l.

Pest 1864

Gent (1066)

si igazolvány.

láthatólag a mátraverebélyi faanyag

em a szállitási igazolványnak megszer-

ésüket, hogy a szállitandó faanyagot

ktalanul leszállithassam.

intézkedésüket vagyok

teljes tisztelettel:

LEIMDÖRFER NÁNDOR

Szepesváraljai mester MDK

Az 149o körül készült szepesváraljai egykori főoltárra vonatkozó adatok az Adattárban. Képek:1.Angyali üdvözlet.2.Királyok imádása. 3.Krisztus születése.4.Mária halála.5.Joachim áldozata.6.Találkozás az aranykapunál.7. Az angyal megjelenik Annának és Joachimnak. 8.Jessze fája.9.Szt.Orsolya vértanusága.lo. Menekülés Egyiptomba.ll.Mária templombamenetele.12.A 12 éves Jézus a templomban.lo,12. tábla Szepesváralján, a többi a szepeshelyi muzeumban.A szepeshelyi muzeum képeit B.Slansk 1937-ben restaurálta.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.45o-451.l.

Szepsváraljai mester I.tanitványa MDK

A Szépmüvészeti Muzeumban őrzött táblákra vonatkozó adatok és irodalom az Adattárban.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.442.l.

Szepesváraljai mester MDK

A liptószentandrási Mária-oltár/148o körül, két belső szárnylapjának repr. könyvben CXLVIII.tábla/ képein Szepesváraljai mester művészetének hatása érezhető.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.129.l.

Szepesváraljai mester MDK

Szepesváraljai főoltár /149o körül/ reprodukciói könyvben:

	tábla
~~CXXXVIII~~	
A főoltár két külső szárnyképe	CXXXVIII
A főoltár két szárnyképe	CXXXIX.
A menekülés Egyiptomba részlete	CXL.
A 12 éves Jézus a templomban részlete	CXLI.

- Mester művészetének jellemzése.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 126.l.

Szepesváraljai mester MDK

Mester két közelebbi tanitványa ismert. Az egyiknek 6 táblája a gyöngyösi ferencesek letéteként került a Szépmüvészeti Muzeumba, a másik a Csütörtökhelyi mester. A szepesváraljai mesterhez közelálló müvészként került szóba ujabban a lőcsei Szent Erzsébet-oltár festője, de az arctipusok távoli rokonságán kivül a két festő stilusát több vonás nem kötötte össze.

Szepesváralajai mester közelében keletkeztek azok a képek is, amelyeket Csánky Miklós Márton pictor müvei közé sorolt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.127.l.

Szepesváraljai mester II. tanítványa MDK

Lásd Csütörtökhely/Mária oltár mesterét.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképi.Bp.1955.127.l.

2 Szepesváraljai mester I. tanitványa MDK

Hat táblája a gyöngyösi ferencesek letéteként került a Szépmüvészeti Muzeumba /Mária a kis Jézussal és Katalinnal, Krisztus a pokol tornácán, Szent Zsófia, Mennybemenetel, Madonnal Szent Ferenccel, Keresztlevétel/.
Négy szárnykép /149o-15oo/ reprodukciója könyvben CXLII. tábla.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei, Bp.1955.127.l.

Szepesváraljai Bernárd Máté MVK

1619-ben Németújvárott nyomdászkodik, majd átköltözik Pápára hol jó nevű műhelyét 1624-től 1632-ig vezeti.

Fittinger Károly: Hazánk könyvnyomdászai stb.
Grafikai Szemle 1892. 12f. 200l.

SZEPES-VARALJAI BERNHARD MATE, typografus

A csepregi nyomda Farkas halala utani mukodéséról is vannak,bar nem egészen megbizható adataink.Igy az ellen reformáció alatt Vas megyében nem volt nyomda,de Sopron megyében kettö is.Az egyik Sopronban.a masik Csepregen ahol Szepes-Váraljai Bernhard Maté dolgozott. 141.old 23.jegyz.

KATONA IMRE: Farkas Imre csepregi nyomdája 134.old

VASI SZEMLE, XXVII.évf. 1973. 1.sz. Szombathely

<Szepesvármegye kö-
zépkori falképei>

Jendrassik Borbála:

<> 8-r, 23 kép, 72 l.
Bp. 1938

Gent (1105).

Ó G V E T É S

ága tekintetes Igazgatóságának,

B u d a p e s t .

Hőgyes Endre u.2.

gas, 35 cm mély

35 "

35 "

litható polcok-

lucfenyőből,

l tölgy furnér-

al boritva,

, elsőrendü munká-

olccal, natur szin-

Egy kurzusról két vizsgát kell tenni. Mindenik tárgyból kitünően kell felelni. Helén e vizsgáit két csoportban tette le, egyiket februárban, másikat juniusban, de mindenik három órát tartott, s mindeniket egészen magára végezte. Csak a dékán és a vakok intézetének egy tanárnője volt jelen, a ki Helén mellé volt rendelve a vizsgák idejére. Ez a tanárnő, Miss Spooner, a vizsgai tételeket átirta braille-jegyekkel és igy adta át Helénnek. Ezután három óra hosszat senki sem beszélt vele.

Nagy nehézséget okozott, hogy a kérdések átirása sok időbe került, sokat elvett a kidolgozásra szánt három órából. A rendes tanuló az első negyedben átolvassa a feladatokat, ellenben Helén csak sok idő mulva jut abba a helyzetbe.

Az ember föllelkesül, midőn látja, hogy a próbára tett lélek a teher sulya alatt mennyire megerősödik, mennyire keresi a módot, hogy ha nem tud is babért biztositni, ne szenvedjen vereséget. Ilyen Helén lelke is. Az a nő, a ki 24 éves korában a lehetetlent megvalósitotta, tudja, mi várható a lélektől, s minden nagy és páratlan szerénysége mellett is éreznie kell, hogy benne legyőzhetetlen tehetség van.

Helén az angol irodalom tanárait arról győzte meg, hogy a Haward-egyetemen és a Radcliff College-ban a vele egykorúak között a legszebb irálylyal birt. Egyetemi élete második évében megirta önéletrajzát, a melyet elfogadtak irodalmi dolgozat gyanánt. Az egész világ ismeri, milyen munka ez.

A müveltség önmagában még nem biztosit zengzetes és jól szerkesztett prózai irályt. Keller Helén titka és sikerének kulcsa a kitartó munka. A beszélgetésben élénk és könnyed, de a mikor iráshoz fog, nem dolgozik sebesen. Azért ir jól, mivel aprólékosan birálja önmagát, türelmesen gondolkozik, s szorgalmasan megfigyeli tanitói és Miss Sullivan utasításait.

Vizsgai dolgozatára az alkotmánytanból azt irta a biráló, hogy benne a tárgy teljes ismeretét tanusítja. Kiváló jelességet tanusított a filozofia történetében és a metafizikai eszmék felfogásában. Ennek a tanulmányának eredménye az «Optimizmusról» irt essay-je.

Tanulói életének megvoltak társadalmi élvezetei és teendői. Osztálytársai alelnökké és osztálybiróvá választották.

Az egyetemi évek alatt nemcsak tanulással foglalkozott. A négy év alatt kétszer beszédet tartott a vakok számára készült két új intézet megnyitásakor. Két beszédet tartott a Massachusetts államban levő felnőtt vakok érdekében, mint a kiknek sorsa addig nagyon mostoha volt, de azóta már lényegesen javult. Két nagyobb dolgozatán kivül irt rövid czikkeket. Ezek mellett nagyszámú választ irt a hozzá érkezett sok levélre.

Keller Helén nemcsak a siket-vakok, hanem a vakok ezrei közül is magasan kiemelkedik. Az övéhez hasonló sikert még eddig egyetlen vak sem mutatott fel. Életének az az eredménye kétségtelen, hogy nemcsak a siketek, hanem az egész világ előtt olyan új minta áll, a melynél különbet a munka és a hit ébresztésére találni nem lehet. Keller Helén élettörténete az összes müvelt nemzetek érdeklődését fölébresztette, az elhagyottak iránti rokonszenvet működésbe hozta s meggyőzte arról, hogy a vakok és siketek tehetsége nincsen eltemetve, hanem nagyra növelhető. El lehet tehát mondani, hogy Keller Helén hatása nagyszabású mind a vakokra, mind az épérzéküekre.

Csaknem bizonyosra vehető, hogy Keller Helén munkája nincsen befejezve az egyetemen elnyert fokozattal. Tudásszomja még korán sincsen kielégitve, s a közönség érdekében teendő szolgálatainak még csak a kezdetén van. Ezelőtt egy évvel ilyen kijelentéseket tett a Radcliff-college hallgatói előtt:

«A tanulásban az élvezetnek és érdeklődésnek előttem nincsen határa. Oly mohó vágygyal nyúlok minden új könyv után! A könyv az élettel szorosabban összeköt. A mint olvasok, mintha hang csengne a fülembe — ez a képzelődés hangja; világosságot látok magam előtt — ez a költészet fénysugara.

«Az iskola új életet lehelt lelkembe, új nézetet nyújtott a dolgok felől, új fogalmat az igazságról s a régi dolgokról. Hova-tovább mind jobban meggyőződöm, hogy bármi jó és helyes dolgot megvalósithatunk, ha erős akarattal fogunk hozzá.

«Az a tudat, hogy iskolai életem vége felé közeledik, szép terveket ébreszt bennem. A nagy világ ajtai megnyilnak előttem s egy fénysugár lövell derült arczomra, s ez a fény abból a gondolatból származik, hogy majd még az iskola küszöbén túl is tehetek valamit.

«S valóban ebben a világban minden felsőbb intézetet végzett egyén előtt nagy munka áll, a melyet szelid és nem kihivó módon elvégezhet. Sok durva szokás uralkodik, melyet szeretettel meg lehet szelidíteni, sok sziv, a melyben a türelem és szeretet érzetét föl kell ébreszteni; sok olyan régi szokás és előitélet, a melyet le kell győzni. Egyik nagy baj, a melyet el kell hárítani, az, hogy a tanult és müvelt emberek nem eléggé ismerik a szivnek egyszerű és őszinte nyelvét, holott ez sokkal többet ér minden latin és görög tudománynál. Én már átvergődtem az iskolai életen s eljutottam a bölcseség, barátság és a munka még eddig sötét ösvényére. Eddig is találtam munkát bőven, barátságot teljes mértékben s némi bölcseséget is, s ennyi áldással meg leszek elégedve a jövőben is.»

Dr. Boros György.

KERESZT ÉS KOSZORÚK AZON A HELYEN, HOL SZERGIUSZ NAGYHERCZEGET MEGÖLTÉK.

SZEPESVÁRMEGYEI ÉPÜLETEK.

A «Vasárnapi Ujság» szerkesztőségének fölszólitására irom e sorokat magyarázó szövegül azokhoz a képekhez, a melyeket legújabb könyvemből mutatványnak közölni méltónak talált s a melyek Szepesvármegye épitészetének legeredetibb emlékei közül ábrázolnak néhányat.

A leibiczi templom a Szepesvármegyére nézve oly jellegzetes kéthajós csúcsiveskori templomok legszebb példája. A templom szentélyét még a XIV. században boltozták be, hajója is ekkor épült, bár csupán deszkamennyezettel. Ez utóbbit csak a XV. században pótolták boltozatokkal s minthogy a deszkamennyezetűnek tervezett hajó sokkal szélesebb volt, semhogy egy sor keresztbolttal tetőzhették volna be, három sorban pedig a keresztboltozatok nagyon aránytalanná tették volna belsejét, — a két sorban rakott csúcsives keresztboltozatú szakaszt egyetlen oszloprendre falazták, mely épen közepén metszi a hajót. A XVIII. században e templomunkat véges-végig rokokó stilü festéssel diszitették. Ez élénk színeivel és és aranyozásával kissé bizarr hatást ad az ódon architekturának, de távolról sem rontja meg; sőt van valami kedves varázs abban, a hogy a játszi rokokó czikornyák pajzán könnyedséggel szanaszéjjel szaladnak a boltozatok komoly ivein, akár csak a vadszőlő frissen zöldelő indái egy-egy omladozó rom komor falán.

A lőcsei városháza már a renaissance világába vezet, a melynek legrégibb épitészeti emléke Szepesvármegyében 1530-ból maradt ránk. A szépirodalmunkban is sürün emlegetett lőcsei városháza hatalmas árkádjait 1550 után falazták a magvában még szintén középkori épülethez, XVI. századbeli emlék a városháza érdekes tornya is, a melynek felső részét azonban, mintegy másfélszáz év előtt kivetköztették eredeti alakjából. A torony mostani teteje s a városháza második emelete új és Schulek Frigyes tervei szerint épült.

A XVI. században kapott lábra e vármegye területén a renaissance épitészetnek az az új változata, a melyet általában felsőmagyarországi renaissance stilnek nevezünk. Emeletnyi magas oromfalak, ezek párkányán sorakozó czifra ormok s a homlokzat sgraffito diszitése, jellemzik általában a renaissance e változatát.

Legszebb s régi irodalmunkban talán legtöbbször magasztalt emléke a Szepességben a *Thökölyek családi fészke*, a *késmárki várkastély volt*, mely azonban mai alakjában siralmasan megviselt romnál egyébnek nem igen tekinthető. A várkastélyt pazar fénynyel a XVI. és XVII. században épitették s bástyás falaihoz simuló épületei tojásdad alakú udvart zártak körül. Mint képünkön is észrevehetjük, a bástyákat a fal vakolatába karczolt és stilizált liliomokat ábrázoló sgraffitók diszitik. Az ormokkal koronázott hengeres bástya mellett levő négyszögletes torony későbbi toldalék. Magát a bástyát is sokáig falaihoz ragasztott apró viskók éktelenitették el, a melyeket csak pár évvel ezelőtt bontottak le.

A *lublói vár* kapuja szintén ilyen éktelenitett felsőmagyarországi renaissance-stilü részlet.

Sokkal jobb karban maradt ránk a *nagy-előri harang-torony*, a melynek párkánya alatt gyönyörü sgraffito-friz húzódik végig. Az 1629-ből való diszités pompás renaissance-indái közé nehány groteszk emberi alak is szövődik. A friz

A MOSZKVAI HADAPRÓDISKOLA NÖVENDÉKEINEK FÖLVONULÁSA A CSUDOV-KOLOSTORBA, SZERGIUSZ NAGYHERCZEG RAVATALÁHOZ.

képünkön látható része fölött ez a fölirat van: Soli Deo Gloria.

A protestánsok kedvencz jelmondata volt ez akkoriban s általában a felső-magyarországi renaissance építészetet is a protestáns kor jellegzetes stiljének tarthatjuk. Templomaink a protestánsok kezén voltak, a midőn tornyaikat rendre e stilben alakították át, vagy szintén ily stilű új harangtornyokat építettek ezek mellé. Az ilyen harangtornyok egyszerűbb példájával a menhárdi képén ismerkedünk meg. E torony oromfalának nyilásán vizcsatorna ugrik ki, a mely az oromfalak közé rejtett s árkot formáló, kettős féleresű tető esővizének levezetésére szolgál és díszesebb alakban ugyan, hajdan valamennyi ily stilű épületünknek jellemző vonása volt.

A felsőmagyarországi építőművészet a legszebb virágzást a városi lakóházakon érte el. Ilyen emléke azonban a Szepességen alig egy kettő maradt csak fönn. Annál több itt az udvar, mely még ma is a renaissance tiszta stiljében pompázik. A képünkön látható renaissance udvar hátsó szárnyának loggiájából a szemben sötétlő kapualj nyitott ajtaján keresztül, szinte az utcáig pompás perspektiva tárul elénk. Az oldalsó épületszárnyak kiugró eresze alatt egy-egy formás gyámkövekre épített vasrácsos folyosó fut végig. A főszárny udvari homlokzatán hajdan két sor igen derűs hatású oszlopos folyosó volt; az alsót alig harmincz évvel ezelőtt falazták be s az értelmetlenül tervezett csúcsives ablakok is akkor kerültek ide.

Divald Kornél.

KATONAI SKI-GYAKORLATOK A MAGAS-TÁTRÁBAN.

A *ski* (magyarul hóczipő, vagy hótalp), mely az éjszaki országokban már a legrégibb idők óta közlekedési eszköz gyanánt szolgált, az elmúlt század folyamán ott nemzeti sporttá fejlődött. E szép és különösen egészségi szempontból igen hasznos sport, az utolsó évtizedben tért hódított a középeurópai államokban is.

A ski-futás harczászati előnyeit felismerték a modern katona-államok s ezek között hadvezetőségünk is, mely utóbbi minden lehetőt megtesz, hogy a ski-sportot a hadseregben tökéletesítse.

Képeink egyike több magyar ezred skifutó tisztjeit ábrázolja, a másik pedig bemutatja a 67-ik gyalogezred és az iglói honvédzászlóalj egyesített skifutó osztályát, mely Széll Árpád 67-ik gyalogezredbeli főhadnagy vezetése alatt befutotta két nap alatt a Magas-Tátrát.

A poprádi állomásról indulva elfutottak Alsó-Tátrafüreden keresztül Ó-Tátrafüredre, a hol

Vojnich Gusztáv amateur fölvétele.

KÖZEL A CZÉLHOZ.

ski-versenyt is rögtönöztek, a melynek folyamán *óránkint 60 kilométer sebességet értek el.*

Ugyanaz nap bejárták a tarpataki vizeséseket, közben olyan helyeket is, a hová ember gyalogszerrel ez időben a nagy hó miatt el nem juthatna.

A ski-osztály Tátrafüreden eltöltött éjszaka után Széplakon és Hágin keresztül óriási hótömegben, melyből még a Klotild-út sürgönypóznái is alig látszottak ki, — a poprádi, majd a csorbai tóhoz futott, honnan tiz percz alatt a vasúti állomáshoz értek le.

Ha ezen sport — a mi igen valószinű — tért tud hódítani magának Magyarországon is, hozzáférhetővé válna a téli Tátra, mely természeti szépség tekintetében szinte páratlannak mondható.

T. Gy.

EGYVELEG.

* **Az orosz udvari méltóságok,** számszerint hatvanan, évenként kétmillió 400 ezer rubel fizetést húznak, azonkívül ingyen lakást, ellátást s fogatokat is kapnak. Viszont a legjobban fizetett falusi pópa évenként alig kap többet, mint 100 rubelt, s így a legnagyobb nélkülözések közt csak úgy élhet meg, ha családjával együtt földjét míveli s egyéb nehéz munkát végez.

* **II. Miklós czár istállói** egy orosz, egy angol, egy franczia s egy külön díszosztályból állnak. Minden egyes osztályban 50 telivér lovat tartanak. Az orosz fogatok a czárt mindenhová követik. Gacsinában felváltva angol fogatot is használtak. A franczia, valamint a díszfogatok folyton a Szentpétervári téli palotához tartozó istállókban vannak elhelyezve. A díszfogatokhoz 50 hannoveri világos szürke ló tartozik.

* **Az angol hajóhad** bármily nemű és nagyságú kötél gyártmányainak közepén egy vékony vörös fonal huzódik végig, mely az egész kötél szétbontása nélkül el nem távolítható. A vörös fonal arra való, hogy lopott hajókötelet senki ne vehessen. Ezt még IV-ik György király uralkodása alatt hozták be, a mikor az állam kötélgyáraiból roppant mennyiségű kötelet loptak el a nélkül, hogy a tolvajoknak nyomára jöhettek volna.

* **Merész utazás.** A Margate melletti Themse torkolatához ezelőtt két héttel egy Wise nevű tengerész-kapitány érkezett meg, ki a Csendes oczeán partján fekvő Kolumbia gyarmatból a 64 ezer kilométernyi utat egy lélekvesztő csónakban tette meg. A vakmerő bátorsággal végzett utazás három esztendőt, három hónapot és tizenkét napot vett igénybe.

* **Bismarck-szobor** idáig Németországban 194 készült, 48 szobor pedig most készül. Vannak aztán még Bismarck emlékszobrok a déli-tenger szigetein Dél-Afrikában s egy Csehországban is.

* **Az orosz államvasutak vonalain** jelenleg nem kevesebb, mint 22 ezer nő van alkalmazva, kik távirdai, irodai s részben váltóőri szolgálatot végeznek.

* **Különös khinai szokás.** Ha a khinai családfő 55-ik születése napját elérte, fiai és leányai egy-egy koporsót vesznek számára, melyet aztán szerencsekivánataikkal ünnepélyesen átadnak. A legtöbb khinai háztartásban az ily koporsót ruhatartónak használják.

* **Kenyérrel** a világ lakóinak csak egy harmadrésze él; két harmadának főtápláléka a rizs.

* **A hullaégetés költségei** Éjszak-Amerikában 340 koronára, Londonban 144 koronára, Skócziában pedig 48 koronára rugnak. Oly országokban, hol a hullaégetés már jobban elterjedt, mint például Németországban, Svájczban, Olaszországban és Japánban, a költségek még ennél is kisebbek.

* **Mauracsin khinai város** az egyedüli hely a világon, melyben kizárólag férfiak laknak, kik mindannyian kereskedők. A város területén aszszonynak nem szabad letelepednie.

* **A százszoros milliomos Armour** chicagói disznóhús és szalonna kiviteli telepén naponta háromezer hizott disznót dolgoznak fel. A munkát, mely a gyárban soha sem szünetel, 2800 ember végzi. A telep értékét most négymillió dollárra becsülik, holott Armour ezelőtt huszonöt évvel mindössze kétezer dolláron vette.

* **Londonban a zenészek száma** nem kevesebb, mint 10 ezerre megy, közülök mintegy hatezer nő, kik részint zenekarokban vannak alkalmazva, részint pedig leczkéket adnak.

Burián László amateur fölvételei.

SKI-FUTÓ TISZTI CSOPORT. A 67-IK GYALOGEZRED ÉS AZ IGLÓI HONVÉDZÁSZLÓALJ EGYESÍTETT SKI-FUTÓ OSZTÁLYA.

KATONAI SKI-GYAKORLATOK A MAGAS-TÁTRÁBAN.

tak a zajra s észrevéve a leselkedőket, a kilincsnél termettek. Lett hadd el hadd, visszaűzték s ugyancsak megkergették a sikoltozó leánysereget a kertben.

II.

Csokonai meg Bédiné magukra maradtak.

A fiatal asszony elmosolyodott s aztán anyáskodó gonddal, hosszan nézett a költőre. Édes örömét lelte benne, hogy vigyázzon rá s ápolgassa a bujdosó ifjút, a kit amúgy is bizony betegesnek tudott. Szó sincs róla, eszményi nemes hév lakozott Fábián Juliánnában s Csokonaiban a poéta ihletéért rajongott ő csupán. De hát hiába! asszony volt ő is . . . és öntudatlanúl is lehetett azért valami kaczérság ebben az ő anyáskodó viseletében. Méltatlankodva szólt:

— Megzavartak azok az ostoba leányok!

Úgy tett, mintha boszankodnék, pedig titokban inkább tán örült, hogy azok a fiatal leányok nem tudják elcsalni tőle a poétát s Vitéz Mihály mégis csak jobban szeret vele beszélgetni, mint amazokkal cziczázni.

— No, mondja tovább, Mihály öcsém.

Csokonai felriadt merengéséből és keserűen tört ki:

— Eh asszonynéném, minek mondanám tovább? Hát elszöktem Debreczenből, megcsömörlöttem attól a deákhinárral zavart viztől, a melylyel a kollégium itatott; Sárospatakra mentem juristának, gondoltam: ti tán meg nem martok, ti, kik a törvényléből moslékot habartok! Csalódás! bujdosnom kellett tovább. Azt hittem, Pozsonyban révbe érek; «Diétai Magyar Muzsát» szerkesztettem a Tekintetes Karok és Rendek számára: belébuktam! Eh, szegénységnek anyja és dajkája a poézis! Én vagyok az a méla Tempefői s azt mondom: bolond az, a ki poétává lesz Magyarországon! Verseimet pipára rakhatom, meg vajas fazékra.

— No, ne emészsze magát Mihály öcsém, — csitította Bédiné, — lesz még jobban is.

De Csokonait tovább ragadta keserűsége:

— Nem lesz! Hisz nem ért meg engem itt senki; az imént is, hogy leszólt tudós Kazinczy uram. De nem is a külső világban leledzik a fő baj, hanem bensőmagamban. Hallgasson meg, asszonynéném! Benső tragédiám nekem az, hogy szivem és elmém szerető testvérként együtt nem haladhatnak, hogy érzésim és gondolatim elszakadtak és többet egymásra nem ismernek! Szivem itt maradt e drága földön, itt vérzik

A KÉSMÁRKI THÖKÖLY-VÁRKASTÉLY BÁSTYATORNYAI.

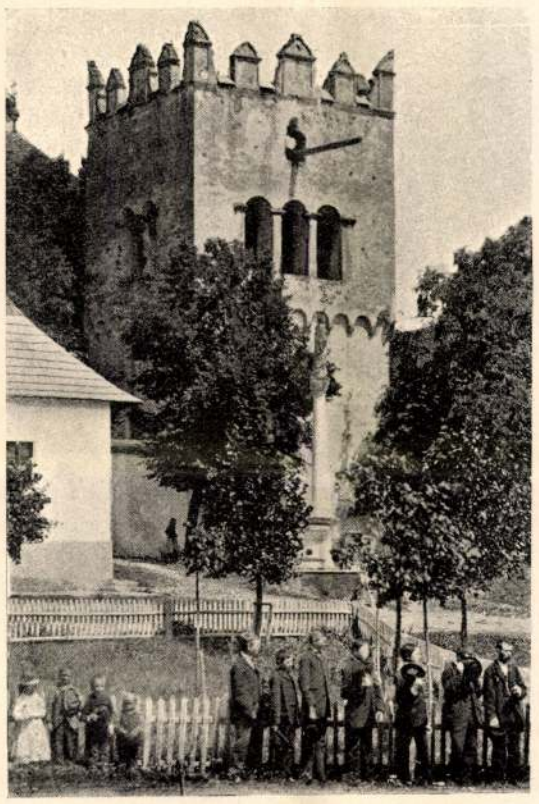

A MENHARDI HARANGTORONY.

nemzetemmel, de gondolatim nem kapva itthon táplálékot, messze külső országokba menekültek s eget ott kértek maguknak. Német és angliai, gallus és itáliai géniuszok révén szivtam magamba a nagyobb eszmények utáni vágyat. Nézze asszonynéném, — tette hozzá lelkesen s két könyvet huzott ki dolmánya zsebéből, — imhol az én két barátom: a pásztor Metastasio és Rousseau, a genfi bölcs. Messze, ott a Lemán tó partján, az ő rajongásának kertjében lakom én, ott álmodok Otahitiről, a boldogság elérhetetlen szigetéről.

Bédiné a csalódott érzékeny lelkek bánatával sóhajtott föl:

— A durva valóság elől én is messzire menekülök. A Werther gyöngédebb világába.

Csokonai felkelt. Hévvel ragadta meg a Fábián Julianna kezét:

— Lássa — szólt, — senkivel se tudok így társalkodni, mint kegyelmeddel! Gondolatink szeretettel együtt haladnak.

A fiatal asszony összerezzent. Az jutott eszébe: gondolataik együtt haladnak. Hát érzéseik? Szerelmes volna beléje Vitéz Mihály? . . . Csokonaira nézett, de a költő arcza ismét elborult. Igy töprengett:

— De ha aztán rajongásomból visszabukom a földre, semmi kedves nincs előttem a magam kedvetlenségén kívül. Csak a megsemmisülésre vágyom.

Leült a spinett-zongorához s újjai gyakorlottan futottak végig a billentyűkön. Halk tenorban egy kis dal jött ajkaira, mely halott szerelmesét, a debreczeni kis Rózsikát siratta.

Bédiné merengve hallgatta. Aztán vigasztalóan így szólt:

— Ne busuljon... Kell még kegyelmednek szeretnie. S a boldogság tán már is közelebb van, semmint maga gondolja.

*

Tulajdon ebben a perczben rontott be a szobába a kaczagó leánysereg. Vitéz Mihály boszús zavarral szökött fel a zongora mellől, de aztán egyszerre döbbenésszerű meglepetéssel állt meg. Csak azt látta, hogy a mókázó kisasszonyok egy bübájos teremtést tuszkolnak eléje, ki nyiló piros rózsával kezében szégyenkezve csinál komplimentet előtte:

— Vitéz uram, a komáromi leányok küldik ezt a rózsát Kegyelmednek. De most aztán jöjjön. Mulasson már velünk is egy kicsit!

Csokonai csak nézte: mintha tulajdonmaga a szivébresztő tavasz lépett volna be e leánynyal.

A LŐCSEI VÁROSHÁZA MAI ALAKJÁBAN.

ÉPÍTÉSZETI EMLÉKEK SZEPES VÁRMEGYÉBŐL.

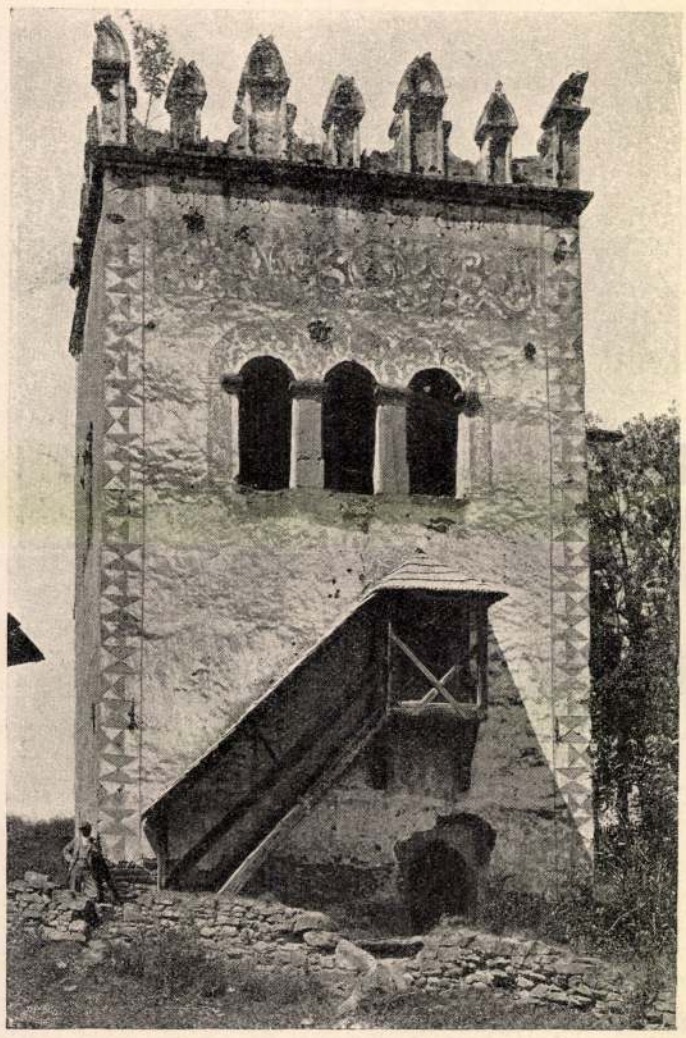

A NAGY-EÖRI HARANGTORONY SZEPESMEGYÉBEN.

Verőfény volt a mosolya és csábító életöröm telt alakja minden mozdulatja. A csalóka április nevetett elő kökényszeméből, s a költő úgy érezte: szája magára nyitja az ő száját, szemét, s a mennyekbe andalítja lelkét. Fonákul vette át a rózsát; felelni akart volna, de nem tudott.

A leány várt még egy perczig, mindjobban irult-pirult s aztán hirtelen kifutott a nevető leányhaddal.

Vitéz Mihály, mint a ki álomból ébred, simította végig a homlokát. Mi történt vele? A fellegek egyszerre eloszlottak élte egén, s a mosolygó kék boltról új tűzzel kápráztatta el őt a szerelem aranynapja.

— Mihály öcsém, — szólt Bédiné ijedten, — mi lelte?

A poéta csak hévvel szorította ajkaihoz a rózsát. Végre megszólalt halkan:

— Kicsoda ez a leány?

— Kicsoda? Hát Vajda Julis . . . Lilla . . . Nevetve tette hozzá: tán csak nem szeretett bele így hamarjában ebbe a kis libába?

De Csokonai nem felelt, bámúlt maga elé, mint a kit megigéztek. Fábián Juliánna pedig nem hitt a szemének: hogyan, ez az ő poétája, ki vele még az imént olyan okos és fenkölt dolgokról tudott beszélgetni, most egyszerre egy ilyen ostoba gyerekhez tudna pártolni tőle? Hihetetlen! Vajda Lilla? Elképedve töprengett: mi lesz a Csokonai költészetéből, ha egy ilyen tudatlan teremtéshez szegődik?

— No, — gondolta magában, — majd teszek én róla, hogy hamarosan kigyógyuljon ebből a szeszélyből. Csak három napig legyenek együtt, tudom, kiábrándul belőle. (Vége köv.)

KELLER HELÉN MINT BACCALAUREUS.

Lapunk múlt évi folyamában közöltük *Keller* Helén amerikai siket-néma-vak leány önéletrajzát, a mely igen érdekesen és valóban meghatóan számolt be arról, hogy miként szerezhetett egy leány, a ki kis korában szenvedett betegsége miatt elvesztette ép a legfontosabb érzékeit — látását, hallását és beszélőképességét, — olyan míveltséget, a mely becsületére válnék bármely ép érzékű nőnek, sőt férfinak is. Olvasóinkat, kik Keller Helénnek szép és nagyon tanulságos elbeszélését figyelemmel olvasták, bizonyára érdekelni fogja további haladása is a tudományban.

Egy amerikai barátunk szivességéből most bemutatjuk Keller Helén újabb arczképét, mely mint egyetemi tanulót ábrázolja, az egyetemi sapkával, 1904 junius havában tett vizsgája idejéből. Ez utolsó vizsgája alkalmából a «Youths Companion» érdekes közleményt ad róla.

Keller Helén 1899/900-ban lett egyetemi hallgató. A legfőbb érzékek teljes hiányával vállalkozni merészelt nemcsak egyetemre járásra, hanem az egyetemi vizsgák letevésére is.

A vizsgákon semmi kedvezményben nem részesült társaival szemben, s mégis kitüntetéssel állotta ki több tárgyból. Diplomájában többek közt ott van, hogy «nemcsak az egész akadémiai tanfolyamot sikerrel kiállotta, hanem az angol irodalomból kitűnő (excellent) volt.»

Helén nem volt első az osztályában. Talán akkor sem lett volna az, ha látni és hallani tudna. De a rendes tanulók mértékével mérve is kitűnő tanulónak itélhetjük; ha pedig tekintetbe veszszük, hogy süketen és vakon érte el ezt az eredményt, akkor sikerét páratlannak kell mondanunk.

Helén az egyetemen tizenhét és fél kurzust végzett. Ennyi kell a baccalaureatust megelőzőleg. Egy kurzus heti három előadásból áll egy tanéven keresztül.

Az intézeti értesítő szerint Keller Helén végezett két kurzust francziából, egyet németből, kettőt angol fogalmazásból, felet Miltonból, hármat latinból, egyet alkotmánytanból, egyet államgazdaságtanból, egyet Európa középkori történetéből, kettőt Shakespeareből, egyet az Erzsébet-kori irodalomból, egyet az angol bibliából, egyet a XIX. század angol irodalmából, egyet a filozofia történetéből.

Az egyetemen előadott tárgyak némelyikét lehetetlen vakoknak tanúlni, vagy épen siket vakoknak. Keller kisasszony tanúlmányai között nem fordúlt elő olyan, a melynél önálló vizsgálódás és gyakorlatok szükségesek. Ennek következtében nem tanúlt szépművészetet, zenét, rajzot, khémiát, növénytant, állattant, ásványtant, csillagászatot, természettant. A számtant sem tanulta az egyetemen, habár megvolt rá a fölvételi vizsgája, s választhatta volna egyenesen tárgyául. Az irodalmat, történelmet és a bölcsészetet még tovább is folytathatja.

Hogy a vakság és siketség mily nagy és legyőzhetetlen akadályokat gördít még egy törhetlen lelkű egyén útjába is, mindenki előtt ismeretes, a ki valaha laboratoriumban, vagy a természetben, vagy a vizsgálati teremben dolgozott.

1904. évi fénykép után.

KELLER HELÉN MINT EGYETEMI HALLGATÓ.

Nyilvánvaló az is, hogy önálló tanúlmányt, a mihez számos könyv és irat áttanulmányozása kivántatik, vak tanuló csak roppant nagy fáradsággal végezhet, s csakis olyan egyén segitségével, a ki lát, de hát ha még siket is, mily szörnyű sok időt, áldozatot kell ráfordítnia neki is, s kitűnő társának is, a milyen Miss Sullivan, ki gyermekkorától fogva önfeláldozó tanítónője volt s kit az általa elért sikerekből a legtöbb rész illet meg.

Ezeken a korlátokon Keller Helén át nem léphetett, s azokon belül is csak nagy tehetsége és Miss Sullivan kitartó munkássága segíthette sikerhez.

A rendes tanuló föladata az előadások hallgatása s a könyvek olvasása. A tanár szavait és gondolatait meghallgatja, följegyzi. Keller Helénhez a tanár beszédét Miss Sullivan újjai juttatták el. De jegyzetet nem készíthettek.

Előadás után Keller Helén otthon emlékezetéből kellett, hogy jegyzetet készítsen a braille-gépen. Kitűnő módja az emlékezet erősítésének, de roppant hosszadalmas. Rendesen késő éjszakáig eltartott egy-egy előadás megtanulása. Ámde így is mennyit elveszített abból, a mit a tanár hangjának, egy-egy észrevételének, fogásának finomsága csak a gondosan oda figyelőnek juttat lelkébe!

Bármily remekül tudott is betűzni Miss Sullivan, gyakran megeshetett, hogy egy-egy szót kihagyott. De mennyivel gyakrabban történhetett meg, hogy több szót elfelejtett, vagy nem jól értett meg. A tanulótársak jegyzeteit, némelyik tanár szives utasítását néha igénybe vették, de mégis nagyobbára mindig önmagára volt utalva Helén.

Roppant nagy föladat várt rá az olyan tárgyaknál, a melyekben — mint pl. fordításoknál, — valamely nyomtatott szöveget is kisérni kellett. Ekkor a szöveget ölébe tette, egyik kezével kisérte a sorokat s a másikkal hallgatta Miss Sullivan betűzését.

A colloquiumokra előkészülés hosszas, nehéz munka volt, a mit el lehet képzelni, mert nem mindenik könyv volt meg domború betűvel, a melyet vakok is el tudnak olvasni. Nagyon sok könyvet egyenesen Keller Helén kedvéért készíttettek, de nem mindeniket, habár a jószivű emberek áldozatkészsége meglepő mértékben nyilvánult. Különösen Wade Vilmos tett rendkívül sokat a siket-vakokért. Csak az angol irodalomból egész kis könyvtárra menő könyvet készíttetett Helén számára. S mégis nagyon sok fölötte szükséges könyvet, milyenek: a franczia, német, görög szótárak, mindig nélkülöznie kellett. Az ilyen könyvekből tanítója kereste ki a szavakat részére. Így hát Helén nagyon sokszor kénytelen volt évődni a szövegen, míg nagy nehezen ki tudta találni értelmét.

Helén hátrányban volt a többi tanulókkal szemben, különösen a nyelvek dolgában. Vegyük például a latint, melynél szótárt, jegyzetet és szöveget kell maga előtt tartani, melyekből csak egyik, vagy a másik van meg braille-pontokkal.

Képzeljük csak, hogy tanulja a latint. Körülte hevernek a nagy könyvek, végig fut újjaival a szövegen, lefordítja, megvizsgálja, a menynyire csak tudja. Azután fölkeresi a kiadó jegyzeteit, ha braille-irásban megvannak, ha pedig nincsenek meg, Miss Sullivanhoz fordúl segítségért.

Más tárgyak másféle nehézséggel járnak. A történelemben hetenként százötven lapot kellett utána olvasni a segédkönyvekből és életrajzokból. Miss Sullivan betűzte a kezére ezeket a könyveket, vagy a szükséges kivonatokat. Ez utóbbi tekintetben Miss Sullivan páratlan volt.

Az államgazdaságtant Stuart Mill könyveiből tanulta. Ezek közűl egy sem volt meg domború betűkkel. Ez a tárgy különben is új volt a tanítvány előtt is, a tanító előtt is. Miss Sullivan úgy segített a bajon, hogy előre olvasta a könyveket, elkészítette a kivonatot s azt olvasta föl, a mi Helénnek leginkább megfelelt.

Helén nevelése sem gyermekkorában, sem most nem lett volna lehetséges Miss Sullivan nélkül, a ki az egyetemi tanulmányokon kivül mindenben, sőt ennek a melléktárgyaiban is, Helén legjobb tanítója volt.

portositsuk, emiatt és az áttekinthetőség kedvéért gyakra
danunk a kronológiai sorrendről. A XV. század utol
emlékanyaga két nagy ágra szakad: a nyugodt és a n
emlékeire. Az elsőnek legkiemelkedőbb mestere a já
az utóbbinak centrális helyzetű emléke a kassai főoltá
fejlődik egymástól elzárva, a kölcsönhatásnak halvány
képeken felfedezhetők.

A nyugodt stil

Kevéssel a század közepe után a német piktúra fej
tős változás köszönt be. Németalföld felől újabb hullá
amely végig hömpölyög Középeurópa művészeti centru
van der Weyden új stilusa ez: Németországban a
alföldi hatás kora. Konrad Witz és a grafikus E. S. m
szellem szoritja ki. A tipusok realisztikus kiélezésének, a
nulmányoknak ideje lejárt, helyébe a nagyvonalú lirais
realizmus lép, amely a nyugodt kompoziciót miniaturasz
mély háttér elé állitja. A vezető festőket a drámai eff
jellemzi, ebben a nürnbergi Hans Pleydenwurff mege
életének kölni mesterével vagy a bécsi, u. n. redemp
mesterrel. A változás Magyarországon is megérezhető
emlék maradt ebből a rövid ideig tartó periodusból,
nyire igen jelentékenyek.

Szepesváralja

Képsorozat.

Genthon István

A régi magyar festő-
művészet. Vác, 1932

52. l.

Lásd a kiválasztott
művet.

A *szepesváraljai* sorozat 12 hatalmas méretű képből áll, melyek mindezideig nem részesültek kellő méltatásban és sajnos, kielégítő felvételek hijján e sorok irójának is le kellett mondania reprodukálásukról.[1] A hosszabb oldalára fektetett téglaalap alakú képek egy nagyméretű oltár maradványai, ami abból is látszik, hogy mustrás aranyalapú belső és sima hátterű külső képekre oszlanak. Stilusuk tisztán mutatja a Pleydenwurff-generáció monumentális felfogását. Például idézhetjük az egyik belső képet, melynek alján az alvó Jessze fekszik, mögötte a Madonna áll szentek csoportjával körülvéve, vagy az Angyali üdvözletet és Mária halálát ábrázoló külső képeket. A Madonna arca tojásdad, apró szemeit szinte kiugróan domború szemhéjj takarja, orra lapos és rendkivül hosszú. Ez a sajátságos, kissé torz tipus rendkivül jellemzi a mestert és közeli rokonságba hozza a bécsi, redemptorista-kolostori mesterrel, anélkül, hogy közvetlen kapcsolatra gondolnánk : mindketten a kifejezés érdekében deformálnak. A magyar mester férfitipusai kevésbé markánsak, felfogása azonban néhány apró részlet ügyes felhasználása mellett is rendkivül előkelő és nagyvonalú.

A másik festő, aki ugyancsak az 1460-as évek modorában, de alighanem megkésve, 1470—1480 körül működött, a *szepeshelyi szé-*

[1] A sorozat egyik képének, Mária halálának képét Divald Kornél közli (Szepesvármegye művészeti emlékei, II. kötet, Bp. 1906, 58 l.) rossz, átretusált fénykép alapján.

Szepesváraljai székesegyház

Háry Gyula rajza

Repr.

Om V. 57. l.

Sopron, múz

29-44

(12 kép)

Szepesváraljai

templom Egeszteló-

medencéje

XIV. sz.

A mester neve

ismeretlen.

Pajdussák 30, 31. l.

Képe repr.

u.o. 32. l.

mellékletbe

Védnökök:

VITÉZ SIMON ELEMÉR DR.
Sopron vármegye, Sopron sz. kir. város főispánja

THURNER MIHÁLY DR.
Sopron sz. kir. város polgármestere

A kiállítás elnöke:

Szepesváraljai XIV-
sz. falfestmény.

l. Ipolyi Arnold

A középkori magyar festészet emlékeiből.

A szepesváraljai XIV. századi történeti falfestvény.

Pest
1864.

e:

		Ma jelentett				El
		v	é	t	e	l e
ben vásárolt bab		q		kg-ról		
ab	vételi jegy	„		„		
iktória borsó	„	„		„		
xpressz borsó	„	„		„		
sicseri borsó	„	„		„		
zeges borsó	„	„		„		
ölden fogyasztott orsófajták vetőmagjai	„	„		„		
gyéb borsó (őszi és hoki borsó kivételével)	„	„		„		
ncse	„	„		„		
bab	„	„		„		
des csillagfürt	„	„		„		
eserű „	„	„		„		
opasz árpa	„	„		„		
eprőcirókmag	„	„		„		
ák	„	„		„		
kete mustármag	„	„		„		
hér „	„	„		„		
öménymag (fűszerömény)	„	„		„		
deskömény	„	„		„		
oriandermag	„	„		„		
vételi jegy						

Globus Budapest

Szepesváraljai falkép

1317

Ipolyi. A közép-
kori magyar festé-
szet emlékeitől.
Pest 1864.

Szepesváraljai rk.
pléb. templom

Div Felsőm

369. 1-

Copaifera

Kopaïfa

Szepesváraljai városháza

Div Felsőm

368. l.

Copaiba officinalis

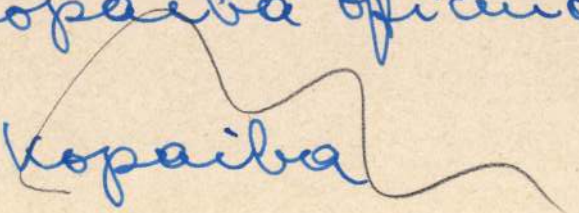

Szepesváraljai irgalmasok temploma

Div Felsőm

367. l.

Commiphora opobalsamum

mekkai balzsamfa

<Szepesváraljai
XIV. Háradi
történeti falfestvény>

Ipolyi Arnold:
A középkori magyar
festészet emlékei-
ből. A < >.
Pest 1864.

anonkívül még 10 vagy 20 fillért ad melyet
a szegény gyerekek nyaralására fordítunk.
Mindennap imádkozunk egymásért. Mindennap
olvasunk (egymásért) Bibliát. Egymást támogat-
juk a munkában. Osztálytársainkat tanulási
nehézségeikben is megsegítjük. Ha csak tehetjük.
Minden hónapban egy bizonyos kis összeget félre
teszünk a külmissziónak melyet félévenként beküldünk.

Szepervár aljai
ágostonrendi
kolostor

l.

Fallenbüchl Ágost.
53. l.
54. l.

…MÁJ 15. 21.

…emlékek Országos Bizottságának,

FEJER VÁRMEGYE ALISPÁNI PECSÉTJE

Budapest,

VI., Állatkerti ut 1. sz.

…lból.

…yozva.

Szepesváraljai

kékeseggház

l.

Szabóárpép

101 – 107. l

kepékkel

Szepesváraljai kehely

l.

Arch. Ért. 1901.

104, 105, 106. l.

umgebaut. Die Kirche blieb aber trotzdem nicht mehr lange bestehen, denn als die damals neu angesiedelten Minoriten ganz in der Nähe eine neue Kirche erbauten und auch die Pfarre der alten Kirche erhielten, wurde das Gebäude der *St. Georg-Kirche* zu einer Schule umgebaut. Als man dann in neurer Zeit eine neue an Stelle der alten Schule baute, wurden auch die letzten Reste der alten Kirche, so unter anderem der umbaute alte Turm, vernichtet.

Als einzige Kirche des Mittelalters besteht heute in Szeged die grosse Klosterkirche der Franziskaner Mönche *Hl. Maria-Schnee*, in der Unterstadt. Dieser höchst einfache und prunklose Backsteinbau zeichnet sich durch seine bei uns ungewöhnlich großen Maße aus. Das Schiff der Kirche stammt noch von der alten Pfarrkirche der Unterstadt, *St. Peter*, welche wahrscheinlich unter Leitung der Johanniter stand. Zu Ende des 15. Jahrhunderts übernahmen die Franziskaner die Kirche und die Pfarre der Unterstadt, bauten einen neuen Chor an das aus dem 14. Jh. stammende Schiff, eine Sakristei, und den unteren Teil des Turmes in den Jahren 1494—1503. Während der Türkenherrschaft war sie die einzige christliche Kirche der Stadt, litt viel unter Brand

Szepesváraljai keresztelő-
medence 1360. körül

SZTELŐMEDENCÉK
360 körül Szepesváralja, r. kat. templom

XXII

Dercsényi: Nagy Lajos Kora
22. tábla

Szepességmegye

művészeti emlékei.

Iparművészeti emlékek.

Írta Divald Kornél

ism. dr Éber László

Arch. Ért. 1907.

435—445. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezek
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivein
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz.
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhete
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

< Szepesvármegyei templomok >

Kemény Lajos

< > Arch. Ért.

1904. 341–343. l.

A szorosan vett üzemi és

tal szemben az alábbi eltéréseket

összefoglalva mutatjuk ki az álta

elosztás, az értékesitás rovatban

kabéreket, anyagszükségletet, kar

KIADÁS	Összehasonli 1939. Előirány- zat
1. Illetmények ...	2,028.009.-
2. Munkabérek	1,167.967.-
3. Anyagszükséglet	1,600.000.-
4. Karbantartás ..	1,176.312.-
5. Vegyesek	1,197.601.-
Összesen: ..	7,169.889.-

Az eltéréseket a jelentés

toknál indokoljuk.

< Szepesvármegye középkori

falképei >

Jendrassik Borbála:

< >. Szp. 1938.

Könyvtár amban

RAVENNA 96, 131, 149, 158, 169
— S. Apollinare in Classe 28, 29
— — torony 37
— — oszlopfő 90, 149
— S. Spirito, oszlopfő 136
— ókeresztény szarkofágok 157
— díszítő szobrászat 161
— magyar zarándokház 23
REGENSBURG 114, 145
— Jakobskirche 152
— — északi kapu 91, 101, 145
— — oszlopfő 143
— — timpanon 182
— Szt. Emmerán-templ. 10
— Gallus-kápolna 152
— — kapu 91
— Niedermüster, Gizella királyné anyjának sírja 238
—i alaprajz 25
—i kőfaragóműhely 133
—i miniatúra-iskola 235
—i pénzek 213
REINHARDSBRUNN *(Thüringen)*
— — sz
155
— S. Ma
lagfo
— S. M
szent
— S.
218
— SS.
Silve
fresk
— S.
motí
— Traj
— Vati
Aure
— Vati
lis p
je 3
— — F
159
— benc
— magy
RUREM
apáts
RUVO
gyám
— San
RYES

Szepes vármegye Művészeti emlékei

Csánki Elemér: Divald Kornél: Szepes vármegye iparművészeti emlékei. Századok. 1907. 842. l.

U. az: Építészeti emlékek. Századok. 1905. 672. l.

U. az: Szobrászat és festészet. Századok 1906. 660. l.

Könyvismertetések.

Divald Kornél: Szepesvármegye művészeti emlékei.

I–III. kötet
40, 340 K, 306 L, Budapest, 1906.

Szepesvármegye
Művészeti emlékei

Zendrassik Berbála: Szepes vármegye középkori falképei

8°, 23K, 72L, Budapest, 1938.

Szepesvármegyei
középkori falképek

Szepesváry László
népi iparművészt, Szerencs. nivodijjal
jutalmazta a Népművelési Intézet.

Nivódijak.

Népművelés 1974/1 37 old.

SZEPESVARY LASZLÓNÉ, népi iparmüvész

Ugy tünik -orszagosan is jelzi a tevékenykedők aranyat a legnépszerübb "müfaj",a homzés-szövés.Ebben a kategóriaban méltan kapta a legmagasabb dijat/Granataíma/, nivódij/,Szepesvary Laszlóné népi iparmüvész ~~ó~~ szerencsi szakkörvezető,s a tarsszerző kivitelezők:Korompai Janosné,Nyiri Józsefné,Ratkó Bélané Zsak Istvanné. 87.old

MURAKÖZI ÁGOTA: Országos népmüvészeti kiállitás 1973, 86.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1973. VIII. 4.sz.

SZEPESVÁRY LÁSZLÓNÉ, népi iparművész

Kitünő ismerője a sarközi, s matyó, a rabaközi stb. motivumanyagnak és ezek birtokában jó komponáló készséggel és érzékeny szinkulturával tervezi meg himzett teritőit, parnait, futóit. . 87.old

RUBAKÖZI ÁGOTA: Országos népművészeti kiállitás 197 . 86.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 197 . VIII. 4.sz.

Szepesvári Lászlóné

Dolgoznak a szerencsi járásban is. Vezetőjük Szepesvári Lászlóné a matyó hímzések gazdag változatára tanítja a körvezetőket. Más tájegységek hímzésanyagát is szívesen veszi át.

Varga Marianna: A népművészeti szakkörök kamarakiállítása.

Népművelés 1970/6 39 old.

Szepesvári Lászlóné iparművész

SZEPESVÁRI LÁSZLÓNÉ népi iparművész munkáiból látható kiállítás Miskolcon, a Diósgyőri Vasas Művelődési Központ galériájában. A tárlat március 28-ig tart nyitva.

Népszabadság, 1985. III. 8.

Szepesváralja rk.

templom

(Szepes vm.)

l. Arch. Ért

1904. 343 l.

ciós költségét, a magántüzivezeté-

vizvezetékek tömitetlensége és a

sztás kivizsgálásának, valamint a

erelésének költségeit.

m kaliberü vizmérő átalakitását

ők harminc évvel ezelőtt készült

zerkezete már nem felelt meg a

zelők, végrehajtó- és segédszer-

se stb.

zám

1939.év

előirányzat: 19[illegible] tényleges: [illegible]

Előirányzat	Zárószámadás
szerint	
837.061.- P	826.149.[illegible] P

Szepesvéghelyi rk.
pléb. templom

Div Felsőm
366 l.

Cochlospermum gossypium

Kutera-fa

Szepesy MDK

Zsinagóga terve, ceruza

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

M. D. K.

Szepesy építén

Terverte Cartier Jaqueline grófnő „hotel-kastély"-át, amelyet a lap öt fényképfelvételen mutat be.

Feiks Jenő: „Családi hotel" c. szinkári élet Bp. 1937. juli 11-17. XXVII. cöf. 29. sz. 72-73. lap.

Szepesy Béla

1863–68. a pesti
József fiárvaházban
nevelkedett.
Hangszerész mester-
ségre adatott.

Schmáll fiárvaház
108. l.

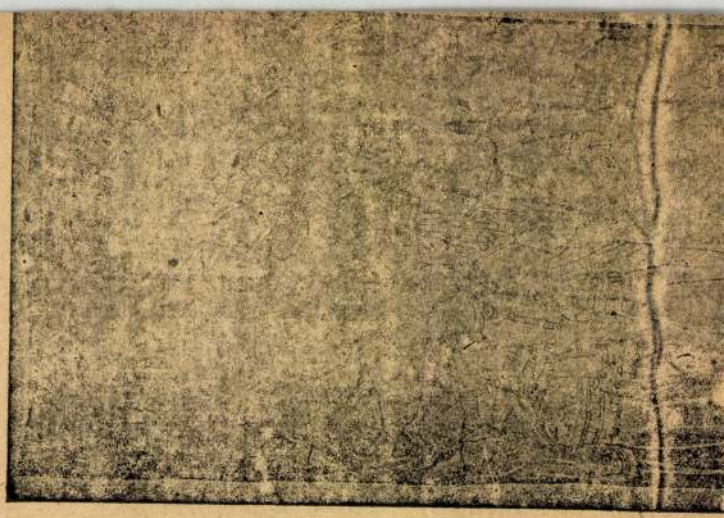

MDK

Szepesy Freund Lajos

Rabságból a szabadság felé, ceruzarajz

Közös utjaink az örök béke felé, "

Pécsi kiáll. 1948 márc.

MDK

Szepesyné Hrabovszky V.

Tenger, of.

Müterem őszi kiáll. 1938. okt.

Szepetki rk. templom

(Zala vm.)

1756-ban építtette Bíró Márton püspök.

Pehm. 461. l.

Ezzaf!

9. Marco-levél 1 sor, sorok

Szepezdi rk. templom

(Zala vm.)

Szt Pál tiszt. építtette
Biró Márton püspök
XVIII. a.

Pehm. 462. l.

Szepezdi templom

kepe repr.

Malmagyépítő IV.

193. l.

Brassica oleracea var. capitata
fejeskaposzta

NENDTVICH ÉS SZEPESY
okl. építészek, műegy. tanársegédek irodájából
BUDAPEST, I. MŰEGYETEM Somjanich a. 33.
Telefon József 4-95.

A Műemlékek Orsz. Bizottsága T. Elnökségének

Helyben.

Alúlírott azon tiszteletteljes kérelemmel járulok a Nagytekintetű Bizottság elé, hogy 12db. vízfestéses kiállításu budai tárgyú felvételemet, melyeknek mintegy fele az idén tavasnal tartott előadásokban is bemutatásra került, a M. M. É. E. közlönyében melléklet képen megjelentetni szíveskedjék.

E 4 oldalt kitévő melléklet költségeinek vállalása fejében vajraimat és a vóluk készült klisséket a. M. O. B. nak engedném át.

A közlés költségei Németh J. ajánlata szerint nyomással együtt 3.500,000 K-t, tenne ki.

Weinwurm ajánlata az 1450 cm² klissére 1.885,000 K-t

Barát és Freund" pedig az 1050 db. műnyomó papírra 1.600,000-t tesz ki.

Kérésemet az igen tisztelt Elnökség szíves joindulatába ajánlva, maradtam kiváló tisztelettel

Budapest 1924 IX. 11-én

ilj. Szepesy Sándor

3500000
1885000
1600
6.985.0

MÜ[illegible] ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
230 1924. szám
Érk. 1924. év szept hó 13. n.

Szepesy Sándor
épitsz

Kiselejtezett vál.

BAKOS GÁBOR
BENCZÚR EMESE
BEÖTHY BALÁZS
BRAUN ANDRÁS
EIKE
ERDÉLYI GÁBOR
GERHES GÁBOR
GYENIS TIBOR
HAJDÚ KINGA
KOMORÓCZKY TAMÁS
KORONCZI ENDRE
KÓSA JÁNOS
LAKNER ANTAL
NAGY GÁBOR GYÖRGY
NAGY KRISZTA
NEMES CSABA
NÉMETH HAJNAL
SZACSVA Y PÁL
SZARKA PÉTER
SZÉPFALVI ÁGNES
SZŰCS ATTILA
WÄCHTER DÉNES
A Pécsi Galéria és a
Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület
bemutatja a AEMIX című kiállítást
1999. március 12-én 17 órakor
köszöntőt mond Dr. Toller László
Pécs Megyei Jogú Város polgármestere
a Tavaszi Fesztivál megnyitása alkalmából
megnyitja Horányi Attila művészettörténész
kurátor: Timár Katalin
A kiállítás megtekinthető:
1999. március 12-től április 5-ig,
kedd kivételével naponta 12-18 óráig,
szombaton 10-18 óráig.
Pécsi Galéria, Pécs, Széchenyi tér

SLÈPFALVI ÁGNES

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

Szépfalvi Ágnes
festőművész kiállítására, amelyet

Deák Erika
nyit meg

1998. szeptember 19-én,
szombaton délelőtt fél 12 órakor
a múzeum Országzászló téri épületében.

Megtekinthető: 1998. október 18-ig
hétfő kivételével, naponta 10-14 óráig

Fk.: Dr. Fülöp Gyula

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

Szépfalvi Ágnes (1965–)
Nyugalom 1999
v. o. 60×80 cm
Fotó: Lugosi Lugo László

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Szépfalvi Ágnes (1965–)
Tájkép 1999
v. o. 40×70 cm
Fotó: Lugosi Lugo László

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Szépfalvi Ágnes (1965–)
Angyali üdvözlet 1999
v. o. 80×120 cm
Fotó: Lugosi Lugo László

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Szépfalvi Ágnes (1965–)
Terepasztal 1999
v. o. 90×120 cm
Fotó: Lugosi Lugo László

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

SZÉPFALVI ÁGNES

A Ludwig Múzeum Budapest –
Kortárs Művészeti Múzeum tisztelettel meghívja Önt

The Ludwig Museum Budapest –
Museum of Contemporary Art cordially invites you
to the opening of the exhibition of

SZÉPFALVI ÁGNES

kiállításának megnyitójára
2003. december 11-én, csütörtökön 18 órára
Megnyitja: Nagy Gabriella
költő, kritikus

On Thursday December 11, 2003 at 6 pm
Opening speech by Gabriella Nagy
poet, critic

A kiállítás megtekinthető 2004. február 1-ig
Nyitvatartási idő: hétfő kivételével naponta 10–18-ig

The exhibition will be on view until February 1, 2004
Opening hours: daily 10 am–6 pm, except Mondays

LUDWIG MÚZEUM BUDAPEST – KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM
Budavári Palota „A" Épület ◦ Tel: +36 1 375 91 75 ◦ Fax: +36 1 212 25 34 ◦ www.ludwigmuseum.hu

Magyarországi Ludwig Alapítvány

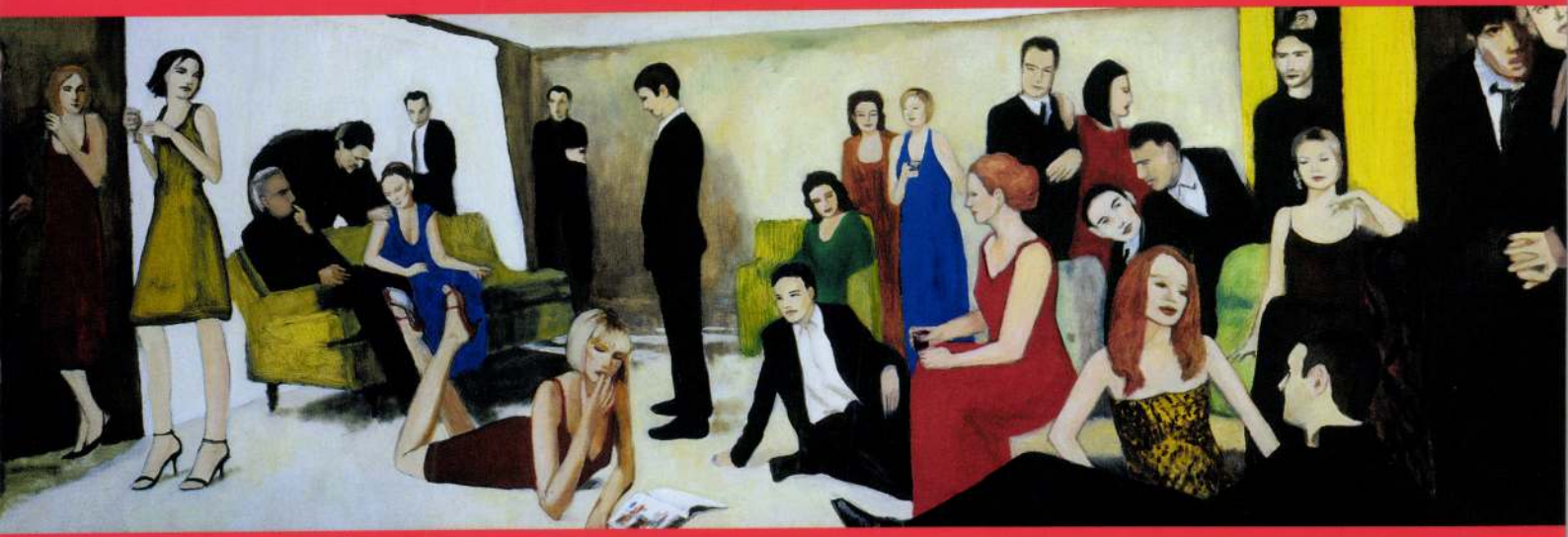

Társaság / Party, 2003, 80 x 250 cm

SZÉPFALVI ÁGNES

ÚJ MŰVÉSZET

1998/aug.

P - 9396

21.0.
24.0.

859.FÜLEP LAJOS - B

Z

Kedves Barátom,

igen köszönöm szives soraid s
Nem is volt okom kételkedni be
taltam. S még mielőtt irtál, t
sulyos okokkal, melyek segités
el végtelenül restellem is, ho
héz helyzetben vannak, én is j
nálam is a bajok olyan légiója
tudok megbirkózni. Bizonyára é
ról 2 s a magam nyavalyás állapo
Bizalommal várom az áprilisi t

SZÉPFALVI ÁGNES

Technorealizmus és „posztmodern kereslet"

Az elmélet allegóriái

Jó lenne, ha egyszer valaki megírná az Aknai Katalin által megpendített történetet (Szűcs Attila metafizikus naturalizmusától Győrffy László technorealizmusáig). E történet híján és már csak Paul de Man (20 éve nincs az élők sorában) apropóján is én inkább Aknai és Rieder Gábor szövegeinek (Műértő, 2003. június és szeptember) retorikájára összpontosítanék, ami allegorikus metanarratívaként inkább az értelmezés elméletéről, mint a festészet gyakorlatáról szól.

Kezdjük rögtön a „generációs olvasat"-ként tálalt avantgárdvérváddal. Az „allegorizáló festészet" Aknai által (talán egy kicsit reflektálatlanul) használt toposza arra indította Riedert, hogy Paul de Manra hivatkozva Aknait a neoavantgárd vasbeton tornyába helyezze. Mielőtt amellett érvelnék, hogy e vád nem teljesen megalapozatlan, Rieder egyik vakfoltjára hívnám fel a figyelmet. A posztmodern allegória versus modern szimbólum igen tetszetős ellentétpár, de aki dekonstrukciót emleget, az jól teszi, ha tudatosabban és figyelmesebben olvas. Aknai „formai élmények után kiáltozó", (és nem minden irónia nélkül) „derekas avantgárd"-ot emlegető és a festészet műfaji specifikumát („a vászon érdes felülete, az ecsetnyomok olajos pászmái") számon kérő retorikája könnyen beilleszthető lenne az avantgárd Clement Greenberg-féle értelmezési tradíciójába, különösen

Király András: Stílus, 2001
olaj, vászon, 140x200 cm

akkor, ha a populáris kultúrába is rúgna egyet-kettőt a szerző. Aknainak azonban elsősorban nem az akadémikus hiperrealizmus tematikájával vannak problémái, hanem a festészet festőiségét hiányolja, de ezt sem egy új Lessingként teszi, hiszen szívesen látna ő akciódús festményeket, csak nézzenek azok ki úgy, ahogy egy festménynek à la Caravaggio, Vermeer vagy Menzel ki kell néznie. Rieder oppozíciójával szólva Aknai nem szimbólumokat szeretne látni, hanem rendesen megcsinált allegóriákat. (Nem hinném, hogy Aknai nagyobb örömmel nézné Malevics, mint Manet festményeit.)

Ha már itt tartunk, akkor térjünk vissza Rieder vakságához: az allegória és a szimbólum tipikusan olyan kifejezések, amelyeknek igen eltérő jelentései lehetnek különböző értelmezési tradíciókban. Aknai retorikája alapján semmi okot nem látok arra, hogy szövegét akár a Goethe-, akár a Paul de Man-féle tradíció fényében értelmezzük. Ugyanilyen joggal olvashatnánk (félre) Walter Benjamin felől is, aki az allegóriát tekintette a modern világ adekvát kifejezési eszközének, vagy összeboronálhatnánk Craig Owensszel, aki Walter Benjamint (félre)értve az allegóriában a par excellence posztmodern képalkotó eszközt látta. Walter Benjamin és Craig Owens esete azt is megmutatná, hogy mennyire értelmetlen a modern és a posztmodern oppozicionális olvasata: ahogy Aknai nem tartja magát avantgárd kritikusnak, úgy Rieder se örülne annak, ha valaki a posztmodern apologétájának titulálná. Végül még egy szót az allegóriák olvasásáról (nem pedig az allegorikus olvasatról vagy esetleg az olvasás allegóriáiról). Ha már Aknai retorikáját mindenképpen kötni kellene valamihez, akkor az leginkább a művészettörténet jó öreg módszertana, a rejtvényfejtés Panofsky- vagy Warburg-féle ikonológiai tradíciója lehetne.

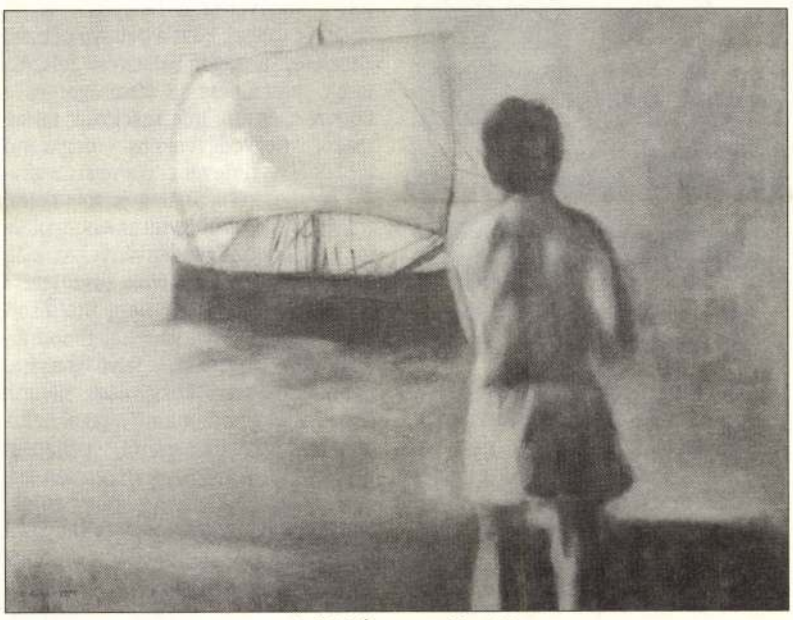

Szépfalvi Ágnes: Hajó, 1999
olaj, vászon, 108x133 cm

És itt lyukadunk ki végre-valahára a szövegekben rejlő ideológiai problémához: a technorealizmus befogadásához szükséges adekvát értelmezési stratégia hiányához. Olvasatomban Aknai és Rieder is egyfajta elméletéhséggel küzd: rendben van, hogy az érzékekre hatnak (vagy nem hatnak), az agy jobbik felét stimulálják (vagy nem stimulálják) a képek, de azért mégiscsak kellene valami teória, hogy legitimáljuk, ha nem is a képeket, de legalább a szövegünket. (Tom Wolfe óta tudható, hogy a krikszkrakszok és az üres vásznak szövegek híján hajlamosak krikszkraksznak és üres vászonnak tűnni.) A populáris kultúra oldalán harcba induló (és Aknait a magas kultúra védelmezői közé soroló) Rieder sem elégszik meg a festőmixerek szenzuális leírásával, hanem egy üdvtörténet keretében magát az üldözött allegória védelmezői közé sorolja. Aknai elméletéhsége kevésbé explicit, de azért a posztformalizmust rejtvényfejtéssel ötvöző retorikájában tetten érhető. E sorok szerzője persze pápább a pápánál, és lehet, hogy csak a maga baját olvassa mások fejére, de azért valamiféle homályos kiutat is lát az értelmezés (hiányának) útvesztőiből. Egyenesen kettőt is: az egyik a realizmusnak szól, a másik pedig a jelentés tételezésének. A hiper-, szuper-, ultra- és infrarealizmus (és egyéb elnevezések) apropóján Norman Brysonra utalnék, aki Gombrich festészetkoncepciója kapcsán arra hívta fel a figyelmet, hogy a realizmus nem pusztán a valóság minél tökéletesebb leképezéséről szól, hanem a leképezés kontextusáról is. A kódrendszer aktualitása mindig sokat elárul a festői praxis tágabb intellektuális környezetéről is. Így én Király András, iski Kocsis Tibor, Kupcsik Adrián vagy Győrffy László (vegyük észre: itt is szó lehetne két generációról: az egyik konceptuálisabb, a másik technósabb) kapcsán kitartanék a technorealizmus kifejezés mellett. Ugyan az akadémikus hiperrealizmust is jónak tartom – pláne ha e praxis keletkezésére (Képzőművészeti Egyetem) és inspirálóira (Kósa János, Szűcs Attila) gondolok –, de a „techno" zenei, high-tech és társadalomtudományi – a tudomány és a technika technoscience-nek nevezett összeolvadására gondolok – asszociációi talán gazdagabbak és kevésbé pejoratívak egy avantgárd értelmezői közösségben.

A mélyebb jelentés és a fennebb stíl hiányára W. J. T. Mitchell kérdésével válaszolnék: mit is akarnak valójában a képek? Adekvát befogadásuk vajon magában foglalja-e a rejtvényfejtés vagy a rejtett szimbolizmus (figyelem: Panofsky szimbóluma nem ugyanaz, mint Goethéé) értelmezői hagyományát? A kulcs talán nem a megfejtésükben rejlik, hanem abban, amit Svetlana Alpers Vermeer és a holland zsáner kapcsán egy kor vizuális kultúrájának nevezett. Vermeer elsősorban nem mondani akart valamit, hanem láttatni: a festészet allegóriája a festészet vizualitásának allegóriája. Vermeer esetében Alpers teóriája (kartográfiai és optikai párhuzamai) természetesen működik. A kérdés az, hogy vajon korunk technorealistái tudnake valami újat és revelatívat mondani a festészet tradicionális nyelvén az ezredforduló digitális képkultúrájáról. Vajon a Mátrix korában nem túl atavisztikus ez a műfaj ahhoz, hogy a „posztmodern kereslet" igényeinek kielégítésén túl is mondjon valami izgalmasat? Persze a puszta applikáció is érdekes lehet, de senki ne gondolja, hogy a közönség Madonna klipjei vagy Guy Ritchie filmjei helyett Kupcsik- vagy Győrffy-képekért fog rajongani. Az előbbieken szocializálódó fiatalok persze örömmel nézik meg a képeket is, de az idősebbek (nem Aknaira gondolok) fanyalgásán nincs mit csodálkozni. Lessing kérdése (kicsit átfogalmazva) ennyiben még mindenképpen aktuális: tud-e a festészet a filmmel és a videóval szemben valami specifikusat nyújtani?

HORNYIK SÁNDOR

Beszélgetés Frédérique Gontier-vel, a Louvre Barátainak Társasága titkárával

Hatvanötezer mecénás

– A Louvre látogatói számos olyan műtárggyal találkozhatnak, amely mellett tábla hirdeti: a Louvre Barátainak Társasága (Société des Amis du Louvre) ajándéka. Ez az állami múzeumot támogató, igen jelentős és nagy létszámú társaság magánvállalkozásként működik. Milyen forrásból tudják fedezni a többnyire igen nagy értékű darabok megvásárlását?

– Éves keretünk, amely körülbelül 3 millió eurót tesz ki, kizárólag a tagdíjakból származik. A társaság semmilyen állami vagy egyéb támogatást nem élvez. Jelenleg 65 ezer a tagjaink száma, de volt olyan időszak, amikor elérte a 80 ezret. Az aktuális gazdasági helyzet függvényében gyakorlatilag ezen a két határon belül mozog a taglétszám. Az éves hozzájárulás személyenként 50 euró, a családtagoknak 25; 50 euró esetében az adóból 20 levonható. Az úgynevezett „sociétaire"-ek (támogatók) évi hozzájárulása 100 euró, a „bienfaiteur"-öké (jótevőké) pedig 650.

– És milyen előnyöket élveznek a Louvre barátai?

– Mindenekelőtt ingyen látogathatják a múzeumot. Akik nagyobb összeget fizetnek, azok számára kiscsoportos látogatásokat szervezünk a Louvre-ban és más intézményekben, ingyen kapnak bizonyos katalógusokat, valamint előfizetést a franciaországi múzeumok folyóiratára. Azt tapasztaljuk, hogy míg korábban a tagok elsőrendű indíttatása a mecenatúra, a múzeum támogatása volt, ma egyre inkább az ingyenes látogatás lehetősége készteti az embereket arra, hogy a társasághoz csatlakozzanak. Ezért igyekszünk pontosan és rendszeresen tájékoztatni tagjainkat arról, hogy segítségük révén milyen új alkotásokkal sikerült gazdagítanunk a Louvre-t. Meg szeretnénk értetni velük, hogy a tagsági díjjal elsősorban nem egész éves belépőt vásárolnak, hanem sokkal komolyabb ügy megvalósításában vesznek részt: mecénásai lesznek a múzeumnak, amelyet azután köszönetképpen ingyen látogathatnak. Ezért is lényeges, hogy az általunk vett és kiállításra kerülő darabok mellett ott szerepeljen az ön által említett felirat.

– Hogyan döntik el, hogy mit vásároljanak meg?

– A tagok négyévente megválasztanak egy 32 tagból álló igazgatótanácsot, amelynek fő feladata a vásárlásokat érintő döntéseket meghozni. Amikor a Louvre valamelyik muzeológusa javaslatot tesz egy műtárgy megvételére, a testület összeül és titkos szavazással eldönti, hogy ehhez hozzájárul-e. Ha például egy árverésen kívánnak valamit megvenni, akkor a vételár felső határát is megszavazzák. Többségi (50 százalék feletti) szavazat elegendő, de a döntést sokszor kemény vita előzi meg. Igyekszünk azt is figyelembe venni, hogy a Louvre valamennyi szekciója nagyjából azonos mértékű lehetőséget kapjon a gyarapításra. A testületen kívül azonban létezik még egy bizottság. Ez a múzeum munkatársaiból áll, akik arról döntenek, hogy valóban szükség van-e a vásárlásra kijelölt műre.

– Ezek szerint az „egyszerű" tagok nem vehetnek részt egy-egy mű megvételének megvitatásában.

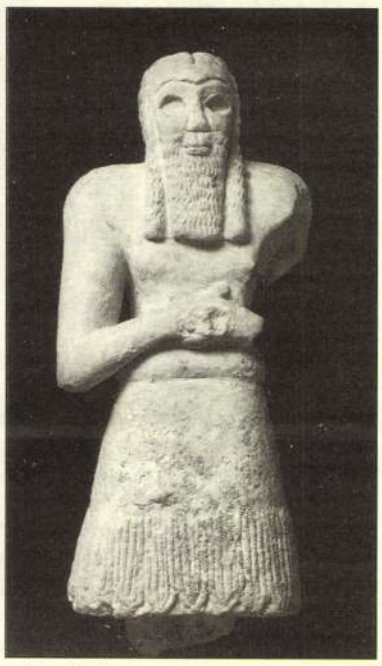

Prince d'Ediné, Mezopotámia, i. e. 2700 k.
ajándékozás, 1951

David: Juliette de Villeneuve, 1824
vásárlás a modell családjától, 1997

– Valóban nem. Egyrészt azért, mert a vásárlások bizonyos diszkréciót igényelnek, így többnyire nem kerül nyilvánosságra, hogy mit szándékozunk megvenni. Másrészt ilyen létszámú tagság mellett lehetetlen lenne döntést hozni, márpedig ha valami ritkaság felbukkan, arról gyorsan kell határozni. Ebből a szempontból egyébként nagyon jó a hírünk: gyorsan döntésképesek és azonnali fizetők vagyunk. A múzeumok esetében általában ez sokkal nehézkesebb, hosszadalmasabb, mivel több hatóság engedélyét kell beszerezniük. Ezért is fordulnak hozzánk szívesen nemcsak a kereskedők, de a magánszemélyek is. De mi más módokon is segítjük a Louvre-t. Amikor a múlt század elején ellopták a Mona Lisát, a társaság komoly összeget ajánlott fel a nyomravezetőnek, és végül ennek a pénznek köszönhetően sikerült olyan információkhoz jutni, amelyek alapján rátaláltak a képre. A háború alatt meleg egyenruhát vásároltunk az őröknek, de hozzájárultunk a múzeum fűtésének korszerűsítéséhez is, legutóbb pedig egy munkahelyi ebédlő kialakításához, hogy csak néhány példát említsek.

– Mi a státusa a megvásárolt műveknek? A társaság tulajdonát képezik és a Louvre-ban csak letétbe helyezik ezeket, vagy a tulajdonjogot is átruházzák a múzeumra?

– A műtárgyakat a vásárlást követő legrövidebb időn belül a múzeum tulajdonába engedjük át.

– Minden évben elköltik a rendelkezésre álló pénzt?

– Ez attól függ, hogy milyen vásárlási lehetőségek kínálkoznak. Ami megmarad, az átkerül a következő évre, de sohasem költünk többet, mint amennyi a kasszában van. Fennállásunk 100 éves jubileumára, 1997-ben valami különösen értékes alkotást akartunk a múzeumnak ajándékozni. Tudomásunkra jutott, hogy eladó David utolsó, brüsszeli száműzetése alatt készített festménye, Juliette de Villeneuve portréja. Szerettük volna az évfordulóra megvenni, de nagyon magasan szabták meg az árát, annyi pénzünk pedig nem volt. Ekkor különtámogatásért fordultunk tagjainkhoz, akik olyan nagylelkűen válaszoltak felhívásunkra, hogy az összegyűlt pénzből még egy egyiptomi szoborra és egy rendkívül szép Watteau-rajzra is futotta.

– Ilyen nagy létszámú és tekintélyes összeggel gazdálkodó szervezet működtetése komoly adminisztrációt igényel. Hány alkalmazottal dolgoznak és mi mindent csinálnak?

– Három teljes és négy részidőben dolgozó fizetett alkalmazott látja el a működéshez szükséges összes feladatot, a könyvelést is beleértve. A mi dolgunk többek közt a befolyó pénzek kezelése, a tagdíj-befizetési felszólítások szétküldése, a társaságot és a Louvre-t érintő információkat tartalmazó, negyedévenként megjelenő többoldalas hírlevél cikkeinek megírása, szerkesztése, új tagok toborzása, egy-egy rendkívüli gyűjtés lebonyolítása, a különböző rendezvényekre, kiállításokra szóló meghívók készíttetése és szétküldése, végül nem utolsósorban a személyesen vagy telefonon érdeklődők fogadása, felvilágosítása. Évente egyszer közgyűlést hívunk össze, ahol beszámolunk a tagoknak a társaság gazdálkodásáról, pénzügyi helyzetéről. A tagok rendszeresen fordulnak hozzánk azzal is, hogy érdeklődésünkre számot tartó műtárggyal találkoztak. A mi feladatunk, hogy ezeket az információkat a megfelelő szakértőkhöz, a múzeum megfelelő szekcióihoz továbbítsuk. Társaságunk jogosult hagyatékok elfogadására, és az ajándékozási felajánlások is rajtunk keresztül történnek.

– Bár kisebb költségvetéssel, jóval kevesebb taggal, de az önök társaságához hasonlóan más múzeumok is rendelkeznek baráti körrel. Ezek is hasonló módon munkálkodnak?

– Valamennyi francia állami múzeum mellett alakult baráti társaság, és van egy szövetség, amely ezeket összefogja, jogi, pénzügyi tanácsokat ad számukra, és más szolgáltatásokkal is segít. Ha egy vidéki múzeum tulajdonosa, a város nem ad engedélyt – vagyis pénzt – egy szakmai szempontból fontosnak ítélt mű megvételére, erre a múzeum barátainak támogatásával mégis lehetőség nyílhat. A társaságok létezése biztosítja, hogy az intézmények valamennyire mindig megőrizzék szakmai függetlenségüket.

CSERBA JÚLIA

Festmény és műtárgyfotózás
Budapest, V., **Falk Miska** utcai **műteremben** - vagy akár **Önnél**!
Film mérete kívánsága szerint: 24x36 mm, 6x7 cm és 4x5 inch
Bipolár technika is.
Mike Károly fotográfus, H.P.D.C.
Időpont egyeztetés:
T:**31 21 328** • mikefoto@axelero.hu

„Füstölgés"
ALFÖLDI RÓBERT KIÁLLÍTÁSA
a Szalóky A. Galériában, a Bank Center Átriumban
(1054 Budapest, Szabadság tér 7.).
Megtekinthető: október 20-tól november 16-ig, Bank Center Passage 3–5.
Nyitva: hétfőtől péntekig 12-től 18 óráig.
Tel.: 302-9040, mobil: 06-30-233-7348, e-mail: szaloky.anna@freestart.hu

SZÉPTALVI ÁGNES

Új művészet

1996/nov

41.o.

```
katg= 4
9900= 20020719
9990= ex?
revi= 10 Jul 2000/BRANDT
created 4 Jul 2000/BRANDT
knde= knd1
```

Seiffert
1978

Robert Lacombe
Directeur adjoint de l'Institut Français
a le plaisir de vous inviter

au vernissage de l'exposition des oeuvres de

Ágnes Szépfalvi

intitulée

Héritage

le vendredi 4 décembre 1998
à 18h30
à l'Institut Français.

L'exposition sera inaugurée par **László Lator**.

L'exposition est ouverte jusqu'au 8 janvier 1999,
de lundi à vendredi de 10h à 19h
(Institut Francais, 1011 Budapest, Fő utca 17., Galerie)

Robert Lacombe
a Francia Intézet igazgatóhelyettese
tisztelettel meghívja Önt

Szépfalvi Ágnes

Örökség

című kiállítására, amely
1998. december 4-én pénteken
18h30-kor nyílik
a Francia Intézetben.

A kiállítást **Lator László** nyitja meg.

A kiállítás megtekinthető 1999. január 8-ig,
hétfőtől péntekig 10h-tól 19h-ig.
(Francia Intézet, 1011 Budapest., Fő u. 17., Galéria)

SZÉPFALVI ÁGNES

SZÉPFALVI ÁGNES
NEMES CSABA

MAGYAR HÍRLAP

2004. április 17–18.

Szépfalvi Ágnes
Nemes Csaba
[common name production]

Időnkívüli
storyboard 2001

Időnkívüli

Mi bosszant?

A kor, amelyben élek.

Ha valaki haragszik a korára, kezdheti letölteni büntetését.

Hú, ez fájt!

Akarsz mesélni róla?

Mindig siettetnek...

De te állóképeket készítesz, nem?

A művészet önbecsülése nap mint nap csökken.

A művészek térdre borulnak a külső világ előtt.

A megfelelni akarás kényszere?

Igen, az egy örökös csapda. Az anyámmal kezdődött.

Hibáztatod?

Nem. Ő is a körülmények foglya.

Miért nem hallgatsz a testedre?

Ilyen tempóban nehéz figyelni.

Mit szeretnél?

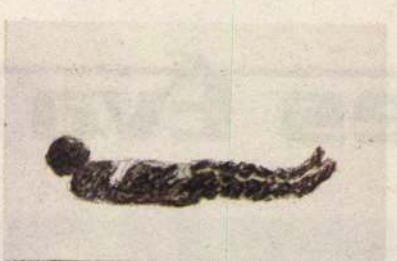

Elismert művész lenni.

Mi kell ahhoz?

A mű gyors legyen, minél több példányban, minél több helyen.

Olyan, mint a kenyér az áruházakban?

Igen, gyorsan hat és gyorsan felejthető.

Gyorsan leszel újra éhes.

Panem et circenses.

A cirkusz az művészet?

Az emberek illúziók és álmok közé menekülnek, amire fel lehet cserélni a valóságot.

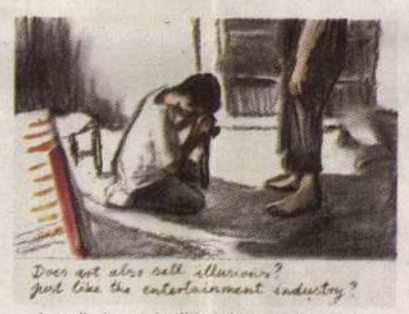

A művészet is illúziókat árul, mint a szórakoztató ipar?

A nagy része igen.

És te?

Várnom kell és figyelnem.

A dolgok nem tehetik meg, hogy előbb utóbb ki ne teljesedjenek.

A múltat át kell formálni.

A jelent ki lehet cserélni.

A jövőt meg lehet idézni.

KOGART

Kovács Gábor Művészeti Alapítvány

Szilágyi Lenke

Műcsarnok
(háttérben: Kocsis Imre:
Lakodalom c. festménye) 2002

Lánchíd presszó
1999

Zazi – Soma
1995

Köves Éva

Csendélet
fotó, olaj, vászon,
100 x 120 cm, 2002
Deák Erika Galéria közreműködésével

Csendélet
fotó, olaj, vászon,
100 x 120 cm, 2002

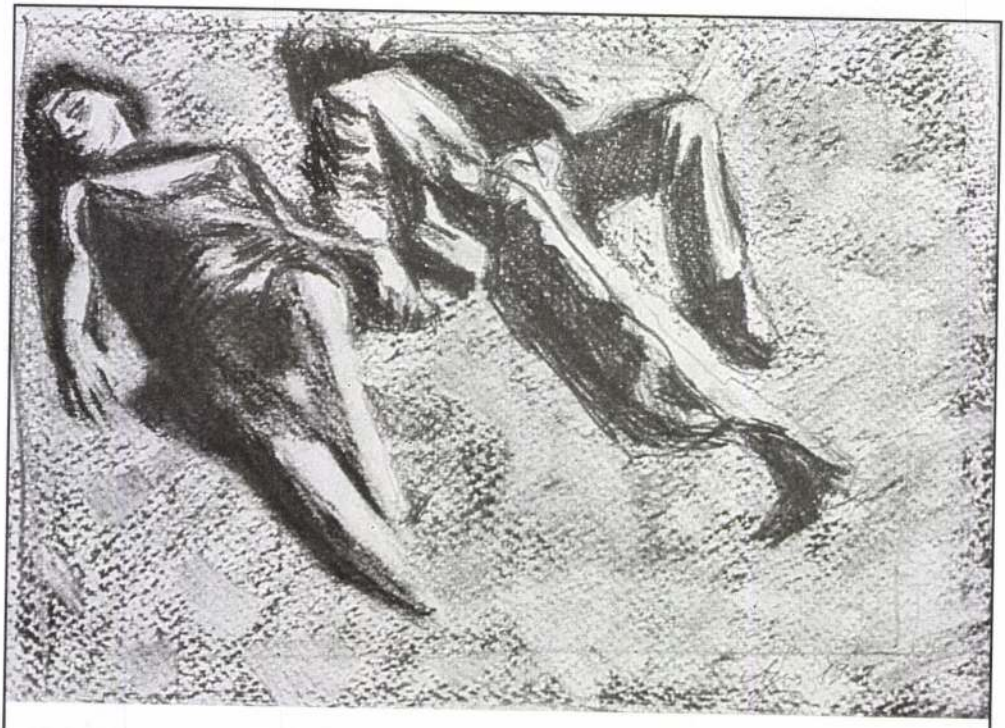

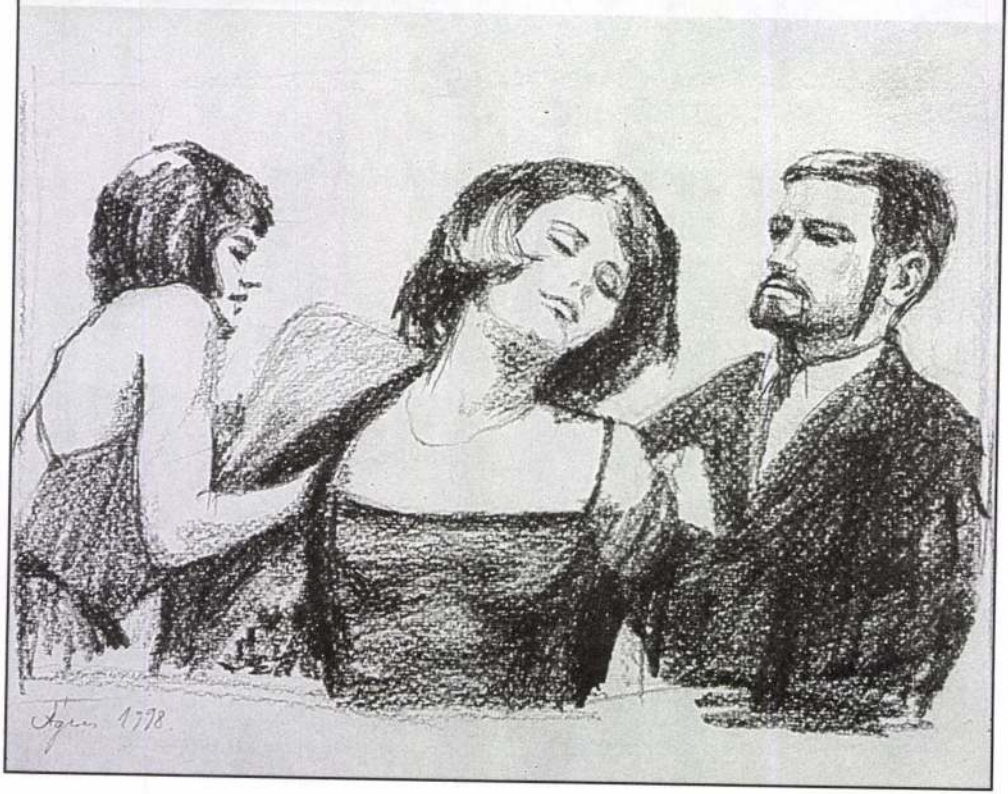

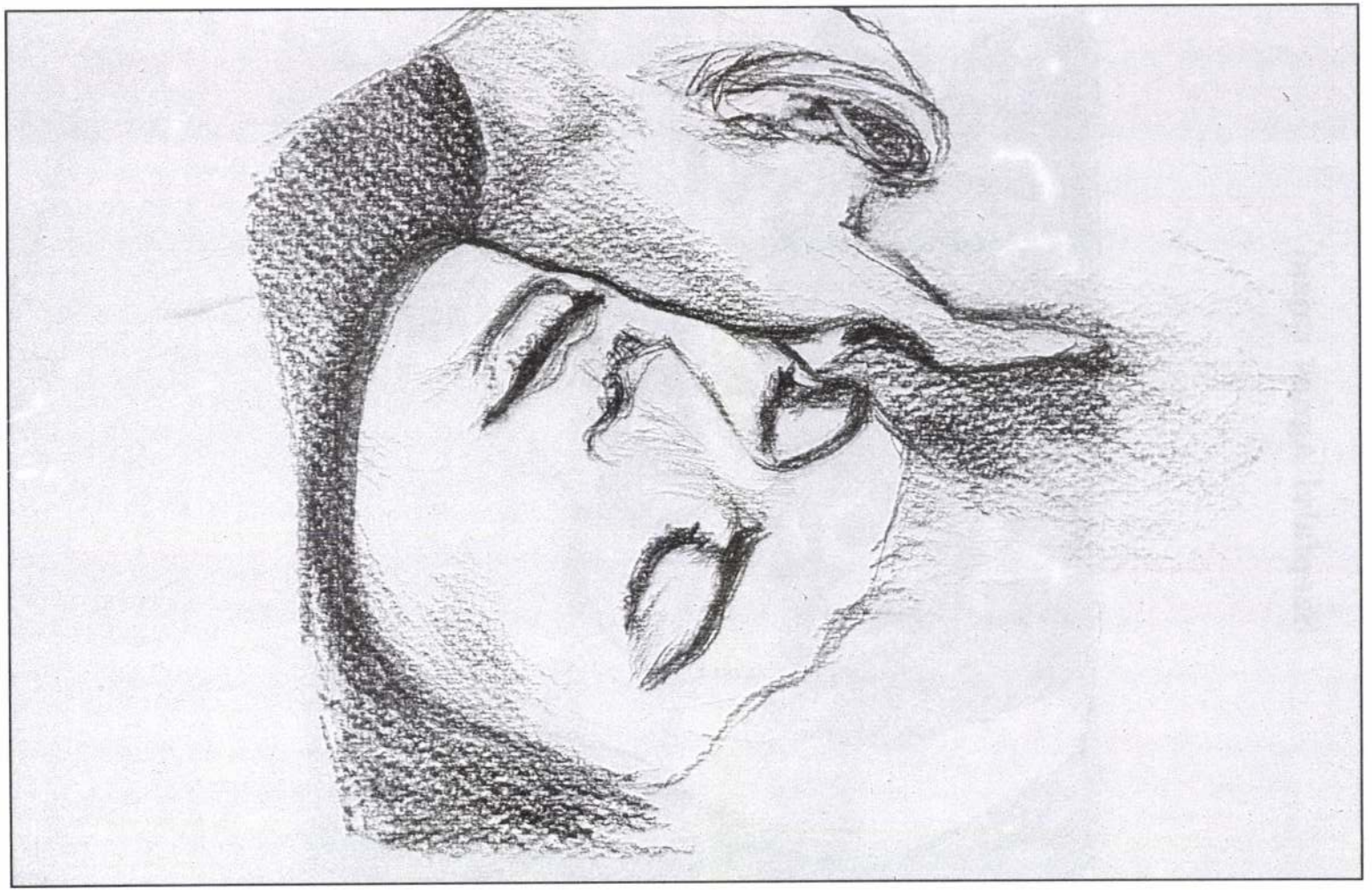

Szépfalvi Ágnes rajzai

Az előző rész tartalma

/ Szépfalvi Ágnes munkáiról /

SZÉPFALVI ÁGNEST nem érheti oly vád, mintha épp a közbeszédi rögtönzés társított mértéke szerint bánna el nézőivel.

Sokkal inkább a kivonás jegyében különítő értelem s a kora-Godard-i stilizáltság finom áthatása jellemzik epikai dúcon nyugvó képsorait, illetve azt az értekezési módot, mely könnyű tájékozódást igér az utastéri algebrában.

Prózai jelfogó-kellékeink mintegy a fogyatéki mulatság komplexumaként érzékelik
66 azt az erőt, ami SZÉPFALVINÁL a tételezett párbeszéd utáni szünet intenziv Lenyomata.

A janzenista bérmapadon fenyítővakációját töltő személy profán okkultizmusának szép leckéje lehet a tartalmi kivonat határmezejében való tévelygés révén felgyűlt mozgások fonetikai megfejtése.

(Pl.: „Pierre fölnassolta a Thérèse-től két éve kapott marcipánmikulást, így úton van a Rókus-kórházba. Tintin, aki bábavizsgára készül, ezalatt egy műkörömszalonban összefut Pergő Celesztinnel.")

Szemethy Imre

Szénfalvi Ágnes MV 1999/5

ami állandó dinamikát kölcsönzött a színpadképnek. Ma már elesik az olyan balos ellenvetés, hogy Jancsó Miklós a párt ábrázolásában csak fekete színeket használt, de Bacsó Péter „megvédése" is, akinek a neve a színpadon, mint a Sztálin-kantáta szövegírója, konkrétan is elhangzik. Mindezt mára elsodorta az idő. Azt azonban nem, hogy Jancsó Miklós a figyelmes néző döbbenetére az 1956-os korszakhatárt elmosta, és a „konszolidáció" ábrázolásában ugyanazokat az eszközöket alkalmazta, mint a megelőző időszakban. Ez akkor értetlenséget váltott ki, ma ez lenne a természetes.

S most ugorjunk nagyot. Szöul, Dél-Korea fővárosa az olimpia esztendejében. Ez az év, 1988 azonban Magyarországon már más események miatt vált emlékezetessé: az MSZMP májusi pártértekezlete formálisan is rögzítette, amit mindenki tudott: a Kádár-korszak véget ért.

Mellőzve a hosszú és kalandos történetet, hogyan került Jancsó Miklós Szöulba, rögzítsük a nem mindennapi tényt: koreai nemzeti drámát, amolyan helyi (de jelenkori szerzőtől való) *Bánk bánt* állított szabadtéri színpadra. Fantasztikus próbafolyamat végén, ugyanis Jancsó Miklós és bevált segítőtársai első ténykedésként kiválogatták azokat a szereplőket, akiket alkalmasnak láttak megtanítani a csoportos-egyéni színjátszás fogásaira. Ami nem is volt olyan idegen a testük felett minden tekintetben fölöttébb jól uralkodó dél-koreai színészek számára. Akik hamar megértették, életük egyszeri és emlékezetes eseménye történik meg velük.

Az előadás Magyarországon várja föltámadását, mivel a Magyar Televízió koprodukciós partner volt, és Kende János kamerája nemcsak megörökítette – színházi közvetítés formájában – az eseményt, hanem Jancsó Miklós igényei szerint „feldolgozta". De hát a terjedelem, de hát a nyelv, és egyébként is...

Ezzel az előadással azonban véget ért Jancsó Miklós színházi rendezéseinek története. (Egy-egy polgári esemény „megrendezése" nem ennek a fejezetnek a tárgya.) A tanulságokat menet közben rögzítettük. Az ellenérzéseket megértettük, de nem helyeseljük. A magyar színházi életből hiányzik az az *eredeti* dekompozíciós struktúra és szellemiség, amit Jancsó Miklós (és Hernádi Gyula) képviselt.

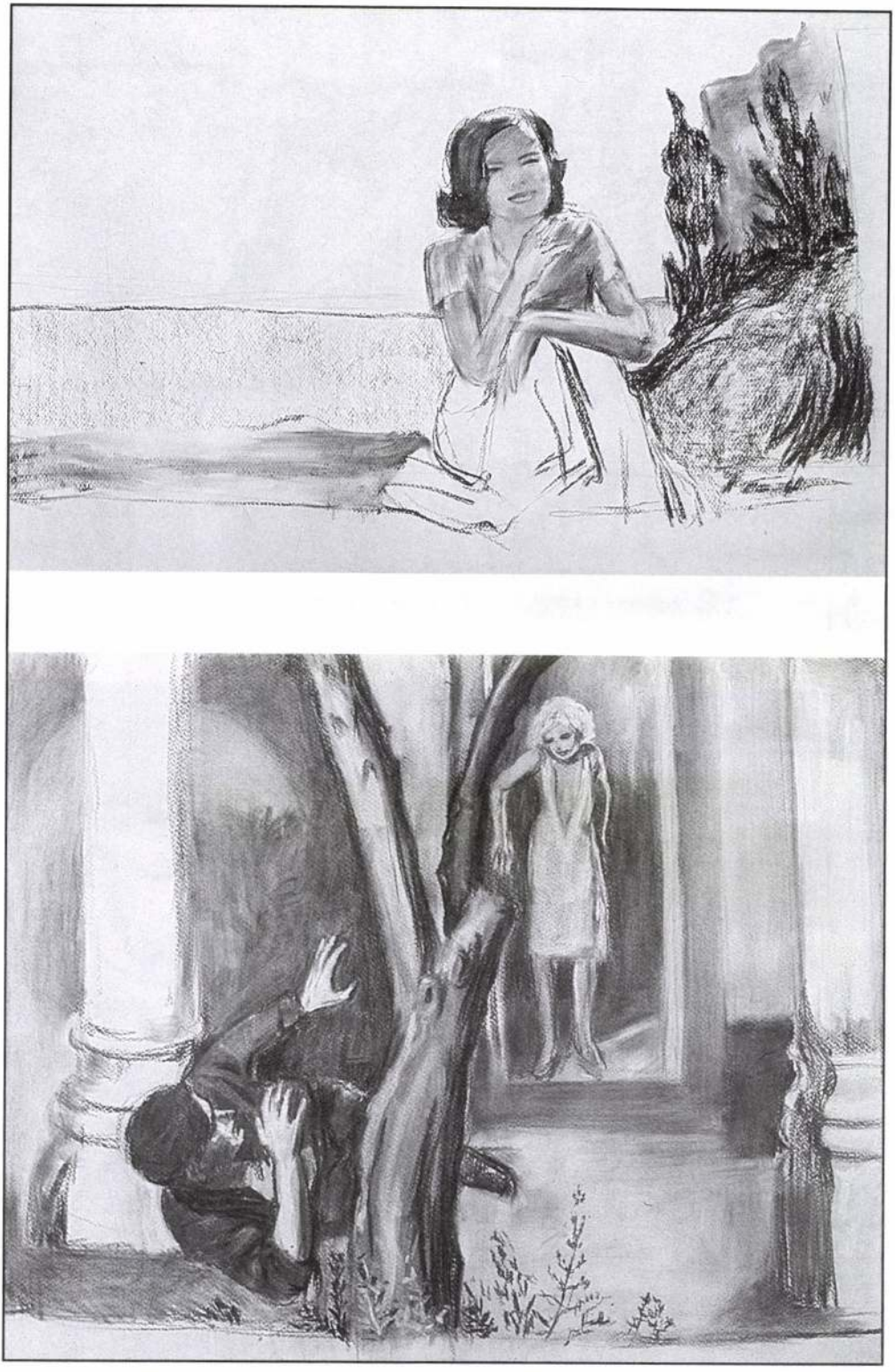

Szépfalvi Ágnes rajzai

Az előző rész tartalma

/ Szépfalvi Ágnes munkáiról /

SZÉPFALVI ÁGNEST nem érheti oly vád, mintha épp a közbeszédi rögtönzés társított mértéke szerint bánna el nézőivel.

Sokkal inkább a kivonás jegyében különítő értelem s a kora-Godard-i stilizáltság finom áthatása jellemzik epikai dúcon nyugvó képsorait, illetve azt az értekezési módot, mely könnyű tájékozódást igér az utastéri algebrában.

Prózai jelfogó-kellékeink mintegy a fogyatéki mulatság komplexumaként érzékelik
66 azt az erőt, ami SZÉPFALVINÁL a tételezett párbeszéd utáni szünet intenziv lenyomata.

A janzenista bérmapadon fenyítővakáció́ját töltő személy profán okkultizmusának szép leckéje lehet a tartalmi kivonat hatómezejében való tévelygés révén felgyűlt mozgások fonetikai megfejtése.

(Pl.: „Pierre fölnassolta a Thérèse-től két éve kapott marcipánmikulást, így úton van a Rókus-kórházba. Tintin, aki bábavizsgára készül, ezalatt egy műkörömszalonban összefut Pergő Celesztinnel.")

Szemethy Imre

Szőllősi Ágnes MV 1999/5

ami állandó dinamikát kölcsönzött a színpadképnek. Ma már elesik az olyan balos ellenvetés, hogy Jancsó Miklós a párt ábrázolásában csak fekete színeket használt, de Bacsó Péter „megvédése" is, akinek a neve a színpadon, mint a Sztálin-kantáta szövegírója, konkrétan is elhangzik. Mindezt mára elsodorta az idő. Azt azonban nem, hogy Jancsó Miklós a figyelmes néző döbbenetére az 1956-os korszakhatárt elmosta, és a „konszolidáció" ábrázolásában ugyanazokat az eszközöket alkalmazta, mint a megelőző időszakban. Ez akkor értetlenséget váltott ki, ma ez lenne a természetes.

S most ugorjunk nagyot. Szöul, Dél-Korea fővárosa az olimpia esztendejében. Ez az év, 1988 azonban Magyarországon már más események miatt vált emlékezetessé: az MSZMP májusi pártértekezlete formálisan is rögzítette, amit mindenki tudott: a Kádár-korszak véget ért.

Mellőzve a hosszú és kalandos történetet, hogyan került Jancsó Miklós Szöulba, rögzítsük a nem mindennapi tényt: koreai nemzeti drámát, amolyan helyi (de jelenkori szerzőtől való) *Bánk bánt* állított szabadtéri színpadra. Fantasztikus próbafolyamat végén, ugyanis Jancsó Miklós és bevált segítőtársai első ténykedésként kiválogatták azokat a szereplőket, akiket alkalmasnak láttak megtanítani a csoportos-egyéni színjátszás fogásaira. Ami nem is volt olyan idegen a testük felett minden tekintetben fölöttébb jól uralkodó dél-koreai színészek számára. Akik hamar megértették, életük egyszeri és emlékezetes eseménye történik meg velük.

Az előadás Magyarországon várja föltámadását, mivel a Magyar Televízió koprodukciós partner volt, és Kende János kamerája nemcsak megörökítette – színházi közvetítés formájában – az eseményt, hanem Jancsó Miklós igényei szerint „feldolgozta". De hát a terjedelem, de hát a nyelv, és egyébként is...

Ezzel az előadással azonban véget ért Jancsó Miklós színházi rendezéseinek története. (Egy-egy polgári esemény „megrendezése" nem ennek a fejezetnek a tárgya.) A tanulságokat menet közben rögzítettük. Az ellenérzéseket megértettük, de nem helyeseljük. A magyar színházi életből hiányzik az az *eredeti* dekompozíciós struktúra és szellemiség, amit Jancsó Miklós (és Hernádi Gyula) képviselt.

It's amusing to see what money does.

SZÉPFALVI ÁGNES

NEMES CSABA

Mulatságos látni, hogy mit tesz a pénz

(story-board)

NEMES CSABA SZÉPFALVI ÁGNES KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET bemutatják present **MULATSÁGOS LÁTNI, HOGY MIT TESZ A PÉNZ IT'S AMUSING TO SEE WHAT MONEY DOES** című kiállítást exhibition MEGNYITÓ opening 2000. 02. 11., 17.00 MEGNYITJA opening speech by BÁNKI GYÖRGY NYITVA open 2000. 02. 11 - 03. 17. NAPONTA daily 10.00 - 18.00 ZÁRVA closed hétfőn és március 15-én mondays and 15th March **STORY-BOARD** Egyes filmek előkészületi fázisában készülő rajzsorozat, a jelenetek látványtervének és dialógusainak vázlata a forgatókönyv alapján. Szépfalvi és Nemes művészetében mint önálló képzőművészeti műfaj szerepel e képregényhez hasonló forma. A bemutató az elmúlt 3 év terméséből válogat. Story-board: Workig phase in film-making. A series of drawings and dialogues based on the script. Szépfalvi and Nemes use it as a form of fine art. This show presents a selection of story-boards from the last 3 years.

INSTITUTE OF CONTEMPORARY ART
KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET
Modern Művészetért Közalapítvány
VASMŰ U. 12. DUNAÚJVÁROS H-2400 HUNGARY
VOX / FAX +36 25 412 220 VOX +36 25 404 690
ica-d@dunanet.hu http://www.ica-d.hu

It's amusing to see what money does.

SZÉPFALVI ÁGNES NEMES CSABA

Mulatságos látni, hogy mit tesz a pénz

(story-board)

NEMES CSABA SZÉPFALVI ÁGNES KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET bemutatják present **MULATSÁGOS LÁTNI, HOGY MIT TESZ A PÉNZ IT'S AMUSING TO SEE WHAT MONEY DOES** című kiállítást exhibition MEGNYITÓ opening 2000. 02. 11., 17.00 MEGNYITJA opening speech by BÁNKI GYÖRGY NYITVA open 2000. 02. 11 - 03. 17. NAPONTA daily 10.00 - 18.00 ZÁRVA closed hétfőn és március 15-én mondays and 15th March **STORY-BOARD** Egyes filmek előkészületi fázisában készülő rajzsorozat, a jelenetek látványtervének és dialógusainak vázlata a forgatókönyv alapján. Szépfalvi és Nemes művészetében mint önálló képzőművészeti műfaj szerepel e képregényhez hasonló forma. A bemutató az elmúlt 3 év terméséből válogat. Story-board: Workig phase in film-making. A series of drawings and dialogues based on the script. Szépfalvi and Nemes use it as a form of fine art. This show presents a selection of story-boards from the last 3 years.

INSTITUTE OF CONTEMPORARY ART
KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET
Modern Művészetért Közalapítvány
VASMŰ U. 12. DUNAÚJVÁROS H-2400 HUNGARY
VOX / FAX +36 25 412 220 VOX +36 25 404 690
ica-d@dunanet.hu http://www.ica-d.hu

project room
kis.terem

Szépfalvi Ágnes – Nemes Csaba

A fény háza / House of Light

Megnyitó: Kortárs Művészeti Múzeum – Ludwig Múzeum Budapest, 2000. szeptember 21. csütörtök, 17 óra
Opening: Ludwig Museum Budapest – Museum of Contemporary Art, 21 September, 2000, Thursday, 5 p.m.

A kiállítás megtekinthető 2000. október 29-ig
The exhibition is open until October 29, 2000

Kortárs Művészeti Múzeum – Ludwig Múzeum Budapest
Ludwig Museum Budapest – Museum of Contemporary Art

1014 Budapest, Szent György tér 2.
Budavári Palota 'A' épület / *Royal Palace, Building 'A'*
tel: (36 1) 375 9175 • fax: (36 1) 212 2534
e-mail: ludwig@c3.hu
nyitva tartás: hétfő kivételével 10–18 óráig
open 10 a.m. to 6 p.m., except Mondays

A múzeum fenntartója a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
The proprietor of the museum is the Ministry of Cultural Heritage

Szépfalvi Ágnes

Sinkovits Péter
Új Művészet
Budapest
Báthori u. 10. VII/702
1054

DEÁK ERIKA
GALÉRIA

Szépfalvi Ágnes festmények

1999. Április 1. - Május 1.

Megnyitó: 1999. Április 1., csütörtök, 18-20 óra

19 óra: Csejdy András, író, kritikus köszöntője

1013 Budapest, Atti'a u. 35. III-9 tel./fax: 361.375 6015 email: deakgal@c3.hu

Nyitva: csütörtök-szombat 14-18 óra között és megbeszélés alapján

project room
kis.terem

Szépfalvi Ágnes – Nemes Csaba

A fény háza / House of Light

Megnyitó: Kortárs Művészeti Múzeum – Ludwig Múzeum Budapest, 2000. szeptember 21. csütörtök, 17 óra
Opening: Ludwig Museum Budapest – Museum of Contemporary Art, 21 September, 2000, Thursday, 5 p.m.

A kiállítás megtekinthető 2000. október 29-ig
The exhibition is open until October 29, 2000

Kortárs Művészeti Múzeum – Ludwig Múzeum Budapest
Ludwig Museum Budapest – Museum of Contemporary Art

1014 Budapest, Szent György tér 2.
Budavári Palota 'A' épület / *Royal Palace, Building 'A'*
tel: (36 1) 375 9175 • fax: (36 1) 212 2534
e-mail: ludwig@c3.hu
nyitva tartás: hétfő kivételével 10–18 óráig
open 10 a.m. to 6 p.m., except Mondays

A múzeum fenntartója a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
The proprietor of the museum is the Ministry of Cultural Heritage

SZÉPFALVI ÁGNES

MEGHÍVÓ

A **Kálvária Galéria** (Szeged, Dr. Boross J. u. 27.)
tisztelettel meghívja az V. szegedi Művésztelep
kiállításának megnyitójára.

A Művésztelep résztvevői:

Bereznai Péter
Huszár Imre
Imre Mariann
Kovács Dénes
Kovács Keve János
Kótai Tamás
Nagy Attila
Nagy Gábor György
Nemes Csaba
Szabics Ágnes
Szépfalvi Ágnes

1999. augusztus 13., péntek 17 óra
megnyitja: **Szűcs Tibor**, esztéta, fotóművész

A kiállítás megtekinthető:
1999. augusztus 13 - szeptember 3.
Nyitvatartás:
hétfőtől - péntekig 10 és 17 óra között

támogatók: Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata, Nemzeti Kulturális Alap, SZOG-ART Egyesület, MOL Rt. Szegedi Bányászati Üzem, Kálvária Galéria

Szépfalvi Ágnes: *echo*

SZÉPFALVY ÁGNES

FESTŐNŐ

Csoportkép nővel

Szépfalvi Ágnes Közeli című képe a kiállításról

Csoportkép nővel címmel kiállítás nyílik a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében a Sziget Galériában (V. kerület, Váci utca 63.).

Hétfőn, a délután hatkor kezdődő megnyitón *Kukorelly Endre* író köszönti a kiállítást. A tárlat kortárs képzőművészek alkotásaiból mutat be válogatást, de klasszikus műveket is láthatunk. A képek, a szobrok témája a nő – mint a vágy titokzatos tárgya. A látogatók betekinthetnek a gyengébb nem világába, megismerkedhetnek különböző művészek ábrázolási technikáival.

A több mint harminc kiállító művész között szerepel *feLugossy László, Scheiber Hugó, Vén Emil, Szépfalvi Ágnes, Frank Frigyes, Vértes Marcell, Tallós Ilona.* A képzőművészeti alkotások a helyszínen megvásárolhatók. A tárlat április elsejéig tart nyitva.

B. T. B.

Már csak 1-et kell aludni!

XVII. kerület: csatornaépítés?

A XVII. kerület vendége volt *Demszky Gábor* főpolgármester. *Devánszkiné Molnár Katalin* polgármester asszony szerint a városvezető jó híreket hozott. A városrész mintegy negyven százaléka csatornázatlan, kétszáz kilométernyi a földút, a tömegközlekedés összeomlóban. A csatornahálózat kiépítéséhez elengedhetetlen az úgynevezett elkerülő főgyűjtőcsatorna megépítése, melyhez ötvenszázalékos állami céltámogatást igényelhet a kerület. A fennmaradó összeget a főváros, illetve a kerület állja. Demszky Gábor ígéretet tett arra: ha nem kapják meg a fele rész állami támogatást, a főváros vállalja a beruházás felének finanszírozását. A fennmaradó összeghez az önkormányzatnak hitelt kell felvennie. Ígéretet kaptak arra is, hogy a főváros segítséget nyújt a Péceli út és környéke felszíni vízelvezetéséhez, valamint idén befejezik a Pesti út–Cinkotai úti csomópont kialakítását. Lámpás kereszteződés épül a Péceli út–Szabadság út találkozásánál, várhatóan felújítják a Jászberényi úti felüljárót is. Rendeződni látszik a kerület és a főváros között 1992 óta húzódó vita is. Tisztázzák a vitatott terület tulajdonjogát, és a hozzá kapcsolódó feladatokat is.

Ty. K.

ÉVFORDULÓK

Kabos Gyula, színművészetünk kiemelkedő komikusa 1881. március 20-án Budapesten született. Nagy népszerűséget hoztak számára a harmincas évek filmjei. Az első magyar hangosfilmben (Hyppolit, a lakáj) a parvenü pesti kispolgárt tette nevetségessé. A fasizmus elől Amerikába emigrált, New Yorkban halt meg.

Hirtling István Jászai Mari-díjas színész 1958-ban ezen a napon született Budapesten. Szerepei közül idézzük: Boldizsár–Prády, Szörényi: István, ...

Kiáltvá

Harc a v

A főpolgármester, valamint kerületi képviselők a napokl kézhez azt a kiáltványt, a Thököly út megmentésére program elfogadását és meg kéri több civil szervezet Zöld Gyűrű Alapítvány. A 2000 program megfogalr pontba foglalták a villamos cióját és a Pólus bevásárló történő meghosszabbítását is zó elképzelésüket.

Meg kell menteni a Thök környezetet mérgező gépkoc vissza kell állítani a villamosk az útvonalat és környékét ped valamint a főváros körny mintaterületévé kell fejleszt mazták meg a forgalmas szak aggódó környezet- és városv a kiáltványban, amelyet má *Demszky Gábor* főpolgárme lamennyi városházi és az érin képviselőknek.

A Thököly úton öt buszjá hatezer utast szállít a Baross lota között. Állandó a forgalmi dugó, elviselhetetlen a zaj és a levegőszennyezés – mondta *Jancsó Gábor,* a Zöld Gyűrű Alapítvány kuratóriumi elnöke, aki az út túlterhelésével, az itt zajló hatalmas teherforgalommal, és a közlekedési út elhanyagoltságával magyarázza az ott élők számára elviselhetetlennek tűnő áldatlan állapotokat.

– Nem hiszem, hogy Budapestnek több, ehhez hasonló kétszer egy-, illetve kétszer kétsávos főútja le buszjáratok mellett állandó her- és személygépkocsi-fo panaszolta egy környéken é *Sz.-né K. Ágnes.* – Kibírhata vek zaja a rendkívül rossz ál kaköveken, valamint az elh ... A folyamatos

SZÉPFALVI Ágnes

Tendenciák napjaink
képzőművészetében. Bp.
Vízivárosi G. 1997/
1998

Szépfalvi Ágnes (Budapest)
Cím nélkül, 1997.
olaj, vászon, 60 x 40 cm

parkrészletet. Egy idős szemtanú szerint ez a festmény az egyk
télyt és a parkját ábrázolta. A helyszínt ma már nem lehet rekon
ció hiteles. A kisméretű kép kissé borús tónusaival az Esthajnalcs
hangulatát idézi. Szinyei Merse ezen a képen nem törekedett a p
sára, célja valószínűleg az volt, hogy a park struktúráját, téri elre
széles foltokban festett motívumok ezt a célt látszanak bizonyíta
egy erdőrészlet látható, mely valószínűleg egy nagyobb kompozíciób

Szirmabesenyőn festette a kerti padon ülő fehérruhás nőt
pét. Az alak vonásai nem részletezettek, csak sejteni lehet, hog
kép modellje. A kép feloldódik a zöld lombok között átszűrődő f
nyei Merse közel került az impresszionizmus egyik nagymesteré
gásához, aki a hetvenes években hasonló megoldásokra tö
szerette ezt a képet, mely szerinte Kerti pad című alkotására ins

Lehetséges, hogy egy gesztenyefát ábrázoló tanulmánysz
mabesenyőn festette. Erre utal a mű színvilága. A kép keletke
bizonyított.

A nyolcvanas években is több ízben megfordult a művé
időből való gróf Szirmay Alfrédot és feleségét ábrázoló két po
portréhűségre törekedhetett, de sógornőjének arcmását mesteri
hölgy arckifejezésének sokatmondó megragadásán túl a festői m
formafegyelme bűvöli el a nézőt. Jogosan hasonlíthatta Hoffm
Renoir java portréihoz.

A nyolcvanas évek tragikus eseményei, két kisgyermekén
kertelensége, Kelety Gusztáv lesújtó kritikája, a „delirium k

SZÉPFALVI ÁGNES

BARÁTNŐK

Illárium

Művészeti Galéria

H-1081 Budapest, Köztársaság tér 15.

Tel/Fax: 210-4883

Az Illárium Művészeti Galéria tisztelettel meghívja
Önt és kedves családját

Szépfalvi Ágnes

festőművész

Barátnők

című kiállításának megnyitójára
1997 november 13-án csütörtökön 18 órára.

A kiállíást megnyitja:

Merhán Orsolya

művészettörténész

A kiállítás december 6-ig tart nyitva, vasárnap és hétfő kivételével 10 és 18 óra között.

A galéria támogatói:

SCHERMANN Villanyszerelőipari és Kereskedelmi Bt.
H-1089 Budapest, Vajda Péter Utca 13. Tel/fax: 210-2866

THE LONDON STORE Budapest V. Semmelweis U. 14. Tel: 137-7453
STORM Budapest V. Hari Köz 6. Tel: 138-3893
INFO: 457-1034

by pink

SZÉPFALVI ÁGNES

festmények

Megnyitó: 1996. január 9-én,
csütörtökön este 6 órakor

Megnyitja: SUZANNE MÉSZÖLY

SZÉPFALVI Ágnes

Megtekinthető: 1997. január 9 – január 30.
keddtől-péntekig 13-18 óráig szombaton 10-17 óráig

A galéria támogatói:
Nemzeti Kulturális Alap
Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága
II. kerületi Önkormányzat
Budapest Art Expo Alapítvány

BUDAPEST ART EXPO – VÍZIVÁROSI GALÉRIA
1027 Budapest, II., Kapás u. 55. Tel.: 201 6925

Mindenki adós, bűnös, vétkes!
Ein jeder ist schuldig, schuldig, schuldig!

SZÉPFALVI Ágnes

meghívó

Szépfalvi Ágnes kép
Mátrai Péter hang
Szoboszlai János szöveg

kiállítására

1996 január 5-21
megnyitó január 5-én,
18.00 órakor

nyitva 14.00-18.00-ig
kedd szünnap
1146 Budapest
Ajtósi Dürer sor 5.

LIGET GALERIA
BUDAPEST
ALTÓSI DÜRER SOR 5
1146-HUNGARY

KÉSZPÉNZZEL BEFIZETVE
1995 12 27
BUDAPEST

Óbudai Társaskör

Bp. Kiskorona u. 7.
1036

Tisztelettel meghívom Önt a SPIRITUSZ GALÉRIÁBA
1997. november 27-én, csütörtökön 18.30 órától 20 óráig

SZÉPFALVY ÁGNES

kiállítására.
A kiállítás bevezetésére szánt szöveget felolvassa NÉMETH HAJNAL
A kiállítás december 13-ig tart nyitva, keddtől szombatig 11 és 18 óra között.
Szünnap: vasárnap és hétfő

SPIRITUSZ GALÉRIA
H–1012 Budapest, Várfok u. 14. fszt. 3.
Tel./fax: 213-5155
E-mail: szalokyk@mail.matav.hu
Szalóky Károly
/Támogatók: ÁLLAMI NYOMDA RT., BUDAPEST BORTÁRSASÁG/

SZÉPFALVY ÁGNES

SPIRITUSZ GALÉRIA

Modern Művészetért Közalapítvány
Kortárs Művészeti Intézet
Dunaújváros
2000 JAN 25.
szám 01-30
melléklet:

HÍRLEVÉL

A Kortárs Művészeti Intézet következő kiállítása:

1.

Mulatságos látni, hogy mit tesz a pénz

SZÉPFALVI ÁGNES
NEMES CSABA

(story-board)

STORY-BOARD

Egyes filmek előkészületi fázisában készülő rajzsorozat, a jelenetek látványtervének és dialógusainak vázlata a forgatókönyv alapján. Szépfalvi és Nemes művészetében mint önálló képzőművészeti műfaj szerepel e képregényhez hasonló forma. A történetek egyszerre humorosak és filozofikusak, a grafikai megjelenés pedig vázlatszerű. A bemutató az elmúlt 3 év terméséből válogat. A sorozatok számos nemzeközi kiállításon szerepeltek (pl. Sao Paulo-i Biennálé).
Megnyitja: Bánki György

2.

új szerzemények

a modern művészetért közalapítvány gyűjteményéből

és letét a TNPU archivumából

Csörgő Attila
Havas Bálint
iski Kocsis Tibor
Keserue Zsolt
Komoróczky Tamás
Szűcs Attila
TNPU/IPUT

A Modern Művészetért Közalapítvány gyűjteménye a '90-es évek és a századforduló művészetét kívánja áttekinteni, különös tekintettel arra a nemzedékre, amely a '90-es évek elején kezdte művészi pályafutását. A művek adományozás, illetve vásárlás útján kerültek gyűjteményünkbe. Köszönjük a művészeknek és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának a támogatást. A TNPU* archivuma tartós letétbe helyezte a kiállított műveket.
Megnyitja: Szoboszlai János

*A Telekommunikáció Nemzetközi Paralel Uniója

3.

"LELKI FÜLEIM ELŐTT"

-IN CONCRETO-

Bolcsó Bálint
El-Hassan Róza
Fekete Balázs
Keserue zsolt
Pintér Gyula
Szigeti István
kurátor:
Várnai Gyula

Megnyitja: Ujházy László hangmérnök, a Szent István Király Konzervatórium tanára
Támogatók: NKA, Fővárosi Közgyülés Kulturális Bizottsága, Magyar Rádió Rt.
Eredeti projekt: TRAFÓ, Budapest, 1999
Hangmérnök: Horváth István, Keresztes Szabolcs

Az új médiumokat a következő évezredben nemcsak képernyővel, billentyüzettel fogjuk kezelni, hanem a hang is egy központi interface lesz, amitől komplexebbé válik az eszközök input képessége is. Ettől, feltételezhetően gondolkodásmódunk is alapvetően megváltozik. E jelenség előjeleit kíséreljük meg projektünkkel láthatóvá tenni. A kiállításon a képzőművészetet új oldaláról szeretnénk bemutatni. Képzőművészeket és kortárs zeneszerzőket hívtunk meg erre a kísérletre, melynek az a célja, hogy kizárólag akusztikai eszközök segítségével láttassanak eseményeket. Olyan rövid darabok megkomponálására kértük fel a művészeket, melyek 5–10 percbe sürítve, a hangzó struktúrák segítségével vizuális tér képzetét keltik. A hanganyag a Magyar Rádió HEAR stúdiójában készült. A technikai berendezés egy négycsatornás kvadro, valamint egy surround hangrendszerből áll. A látogatók a „hangzó műveket" a sötét galériában, az akusztikai tér közepén elhelyezett székekből hallgathatják. Ez a korlátozott példányszámban sokszorosított CD a kiállítás sztereo hanganyagát tartalmazza.

MINDHÁROM KIÁLLÍTÁS

megnyitója: 2000. 02. 11., 17.00
nyitva: 2000. 02. 11 - 03. 17., naponta: 10.00 - 18.00
zárva: hétfőnként és március 15-én

INSTITUTE OF CONTEMPORARY ART
KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET
Modern Művészetért Közalapítvány
VASMŰ U. 12, DUNAÚJVÁROS H-2400 HUNGARY

Szépfalvi Ágnes – Veress Izolt

Meghívó: Sent I Menhal Blue
(Szentimentális kék)

Svájci magyar művészek kiállítása
Fiatal Képző művészek Stúdió Egyesület
Budapest Galéria
1996 dec 11 – 97 jan 19
Lásd: Eperjes Ágnes

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

Szépfalvi Ágnes
festőművész kiállítására, amelyet

Deák Erika
nyit meg

1998. szeptember 19-én,
szombaton délelőtt fél 12 órakor
a múzeum Országzászló téri épületében.

Megtekinthető: 1998. október 18-ig
hétfő kivételével, naponta 10-14 óráig

Fk.: Dr. Fülöp Gyula

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

Szépfalvi Ágnes
1997. XI. 18.

Magyar Nemzet 11

NAPLÓ

JÁKÓ VERA halálának tizedik évfordulója alkalmából ma este emlékműsort rendez a Budapest Kongresszusi Központban a Jákó Vera Alapítvány az ország egyik legnépszerűbb dalénekesének tiszteletére.

PAPP SÁNDOR gitárművész Fernando Sor, Mauro Giuliani, Augustin Barrios Mangoré és J. S. Bach műveiből játszik azon a CD-n, amely a napokban jelenik meg az OperaPress Kiadó gondozásában.

A GAZDASÁGORIENTÁLT FELSŐOKTATÁSRÓL rendeztek konferenciát hétfőn a budapesti Francia Intézetben. A művelődési minisztérium, valamint a francia közoktatási, illetve kutatási és technológiaügyi minisztérium által szervezett tanácskozás a nyitánya volt a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem mai, Francoforum '97 című rendezvényének.

SZÉPFALVI ÁGNES Barátnők című kiállítása az Illárium Művészeti Galériában (Budapest VIII., Köztársaság tér 15.) látható.

A BUDAPESTI TUDOMÁNYEGYETEMEK BARÁTI EGYESÜLETE november 20-án délután négy órakor nyitja meg a Prohászka Lajos professzor emlékére rendezett kiállítást az ELTE tanári klubjában (V. kerület, Szerb utca 21–23.).

A SZENTGYÖRGYI ISTVÁN SZÍNMŰVÉSZETI DÍJAT, amelyet az erdélyi színművészek jutalmazására hoztak létre, november 20-án este hét órakor adja át Ablonczy László a Fészek Művészklubban (Budapest VII., Kertész u. 36.).

A SOMOGYI-VONÓSNÉGYES (Somogyi Péter, Tfirts Péter, Bársony Péter és Kazanyitzky András) ad hangversenyt november

MTV 1

5.50–9.00 Nap-kelte 9.05 Bor és hatalom 9.35–11.05 Még egyszer! 9.35 Veszélyes szomszédság: az ausztrál krokodil – am. ismeretterj. film 10.25 „Itt artunk" 11.10 Sportakadémia – francia filmsor. 12.00 Déli harangszó 12.05–13.00 Dallamról dallamra 13.00 Híróra, Híradó, Gazdasági, kulturális és tudományos hírek 13.40 Öt perc tőzsde 14.00 Unser Bildschirm 14.25 Hrvatska kronika 14.50 NATtól tartok 15.25 Bor és hatalom 15.55 Legkedvesebb kísérleteim 16.10 Az éneklő kakas 16.20 Zenelánc 16.30 A szerelem jogán 17.00 Segítőtárs 17.15 Tipp-Hopp! 17.45 Körzeti híradók 18.00 Katolikus krónika 18.20 Magyar népmesék 18.30 A pampák királya 19.30 Híradó 20.00 Hélene szeme – Megperzselt szívek 20.50 Kriminális 21.25 Publikum 22.00 Magyarok cselekedetei 22.05 Keleti pu. – Mi, húszévesek: Egy szöszi szerelme – csehszlovák film 23.25 Szenes Andreával… 0.10 Híradó

MTV 2

5.50–8.25 Nap-kelte 8.30 Közvetítés a parlament üléséről 16.20 Alpok–Duna–Adria magazin 16.50 Híradó 17.00 Mérce 17.30 Derrick – német bűnügyi film 18.40 Malek Miklós: Trombitaverseny 19.00 Mesterművek – angol képzőműv. sor. 19.10 Mikrobi 19.30 Az Onedin család – angol filmsor. 20.00 Szabad verseny 20.35 Ombudsnő – Nőmagazin 20.55 HT 21.25 Államháztartási reform 21.30 Mindent vagy semmit! 22.00 Aktuális 22.25 Híradó 22.45 Universitas

DUNA TV

8.00 Reggeli muzsika, Segítség! Tanulok?! 8.30 Olasz nyelvlecke kezdőknek 8.45 Oktatási híradó 9.00 Képes krónika 10.55 Európai ablak 11.30 Harmónia 12.00 Déli harangszó, Vers, Lapozó 12.25 Esti kérdés 12.40 Popeye, a tengerész 13.15 Virtus 13.40 Az Ázsia-sztráda

Széplaki Bori 2000/15

DÉLFRANCIA GYALOGTÁRLAT

/CÉZANNE-COM**AIX**/

Széplaki Bori képregénye

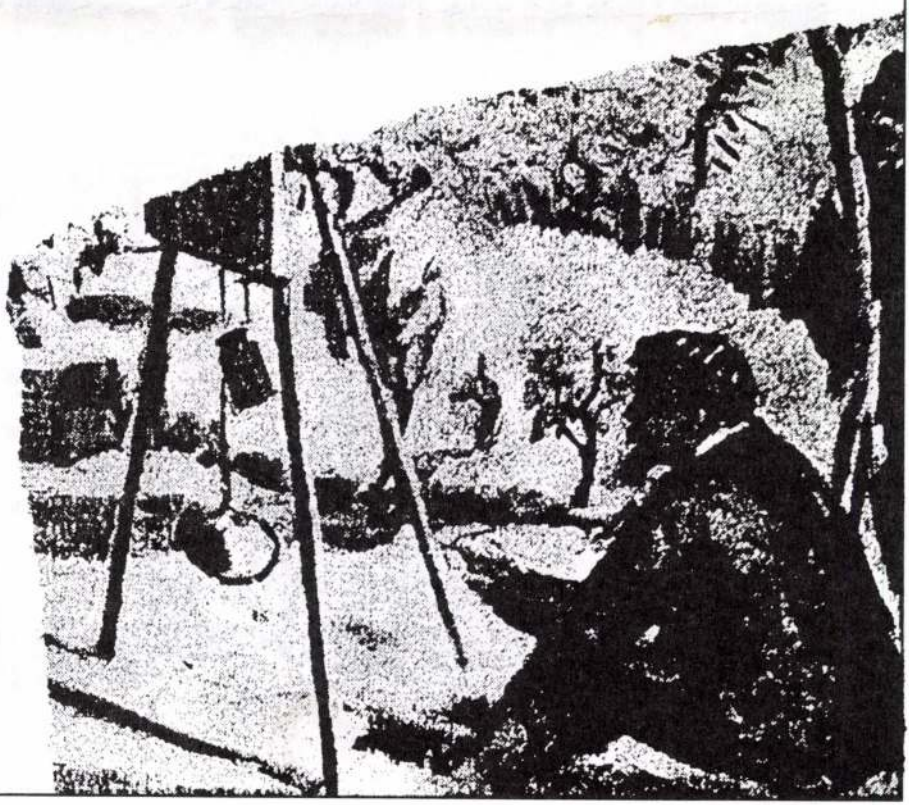

ANYA ?
VAGY A MINDENSÉG ?

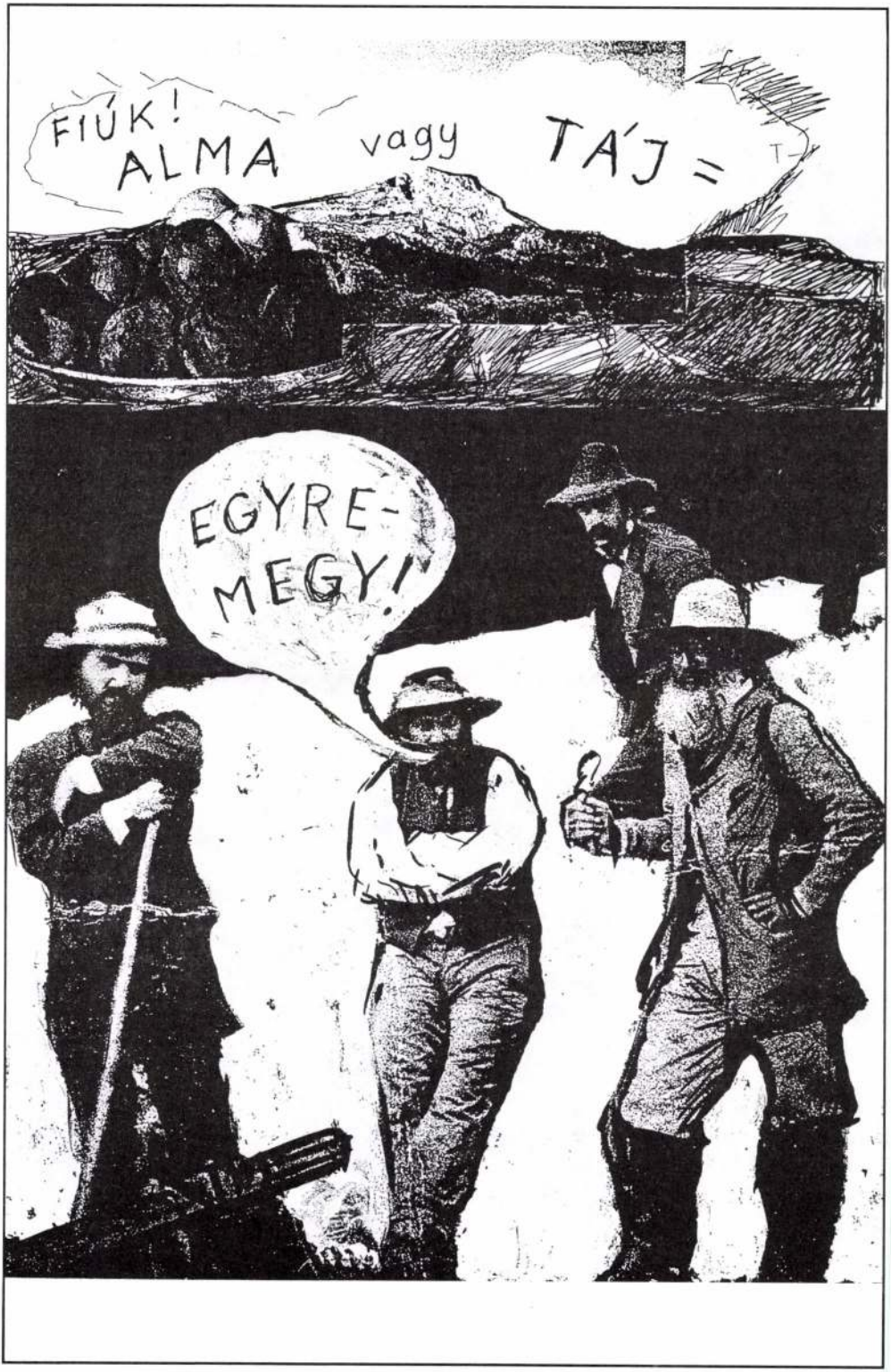
FIÚK!
ALMA vagy TÁJ =
EGYRE-
MEGY!

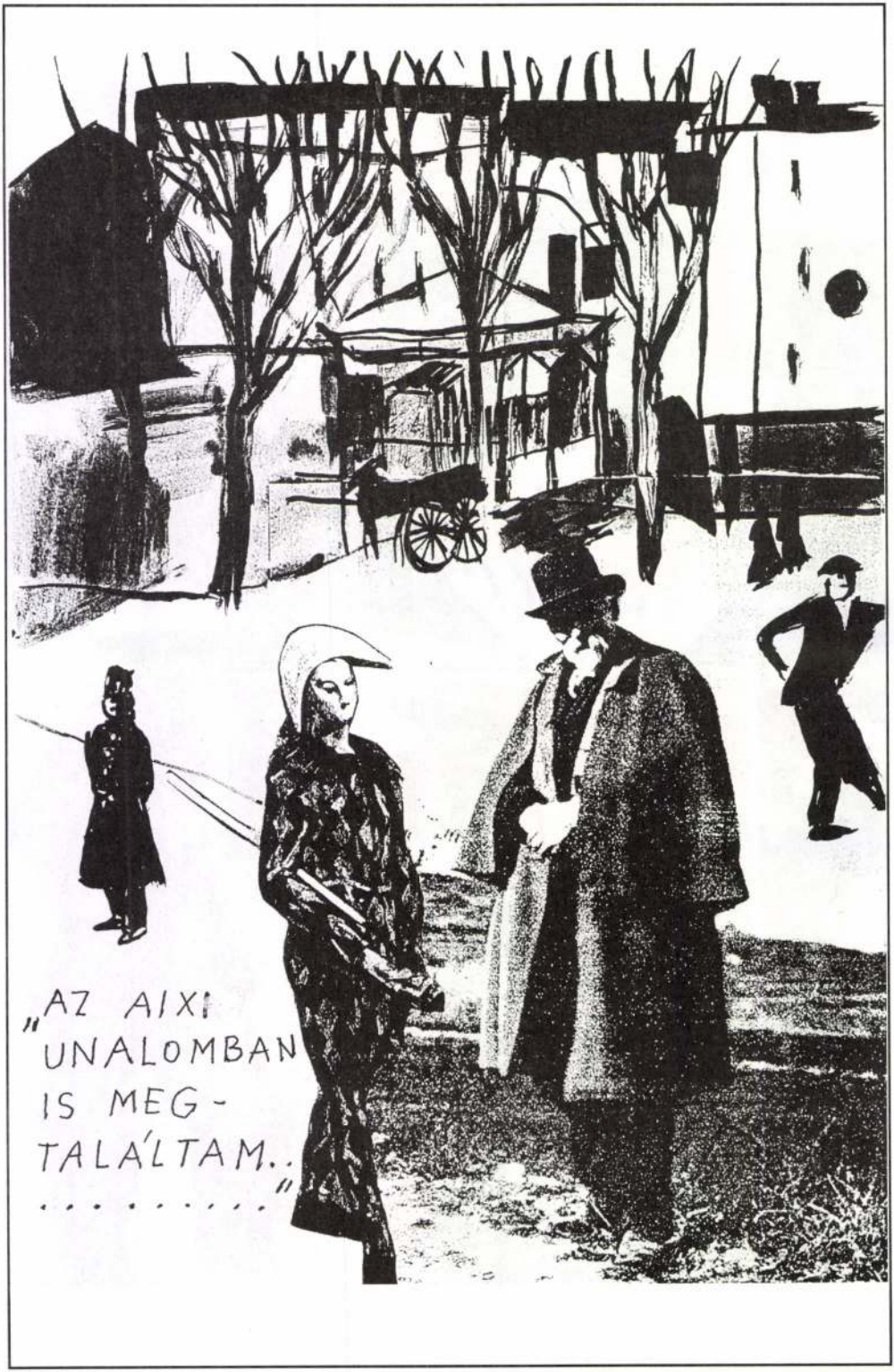
„AZ AIXI
UNALOMBAN
IS MEG-
TALÁLTAM..
.....”

HÚ, MEKKORA EGY TÖRPE!

NINCS KEDVEM T
LEVELET ÍRNI Z
NAK! BÁRHOL LE
NÉK, BÁRKIVEL, M
ITT VAGYO

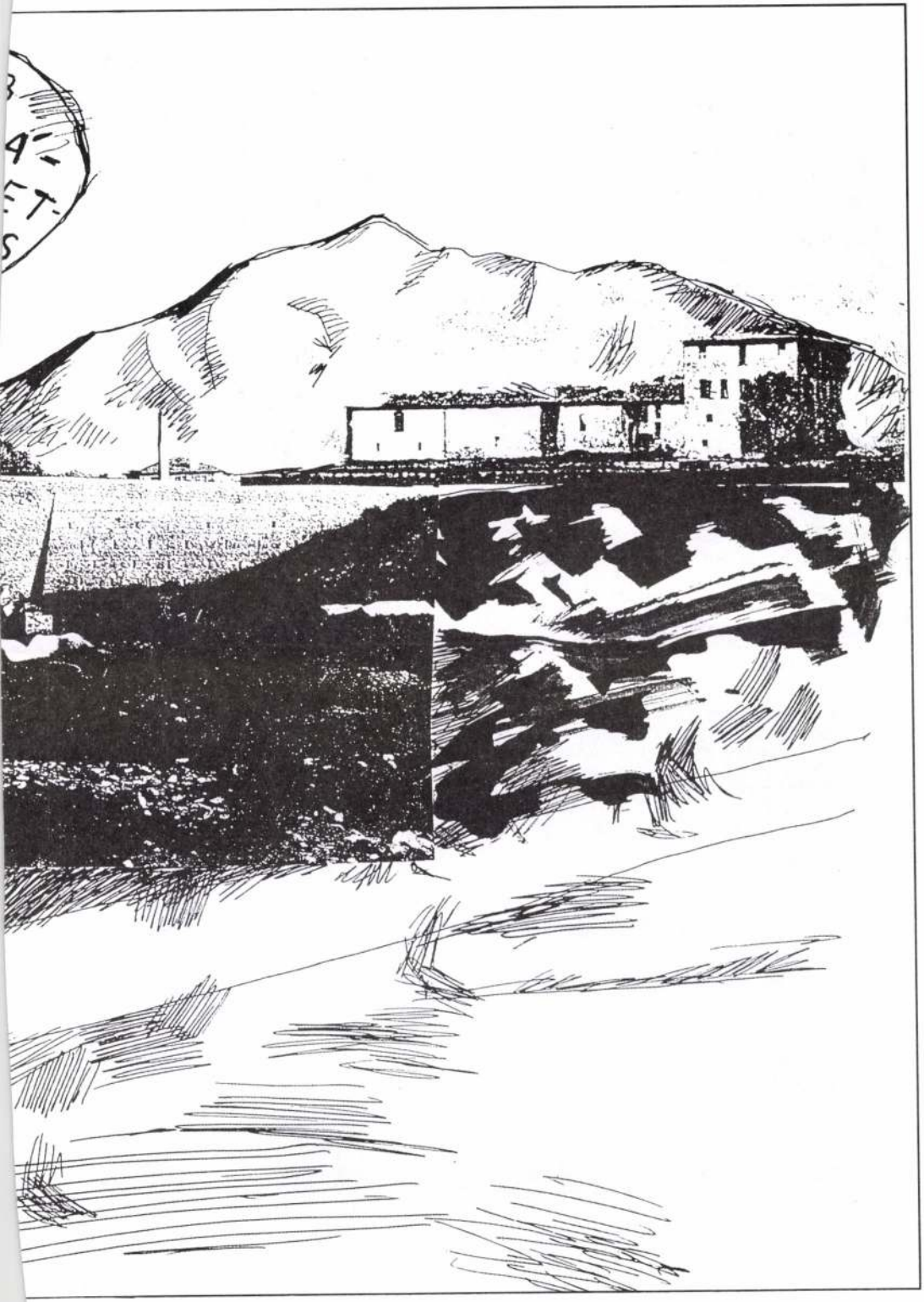

-HA VESZTEK, KINYÍROM EZT A KIBICET!

-NEKEM BEGÖRCSÖLT A NYAKAM.

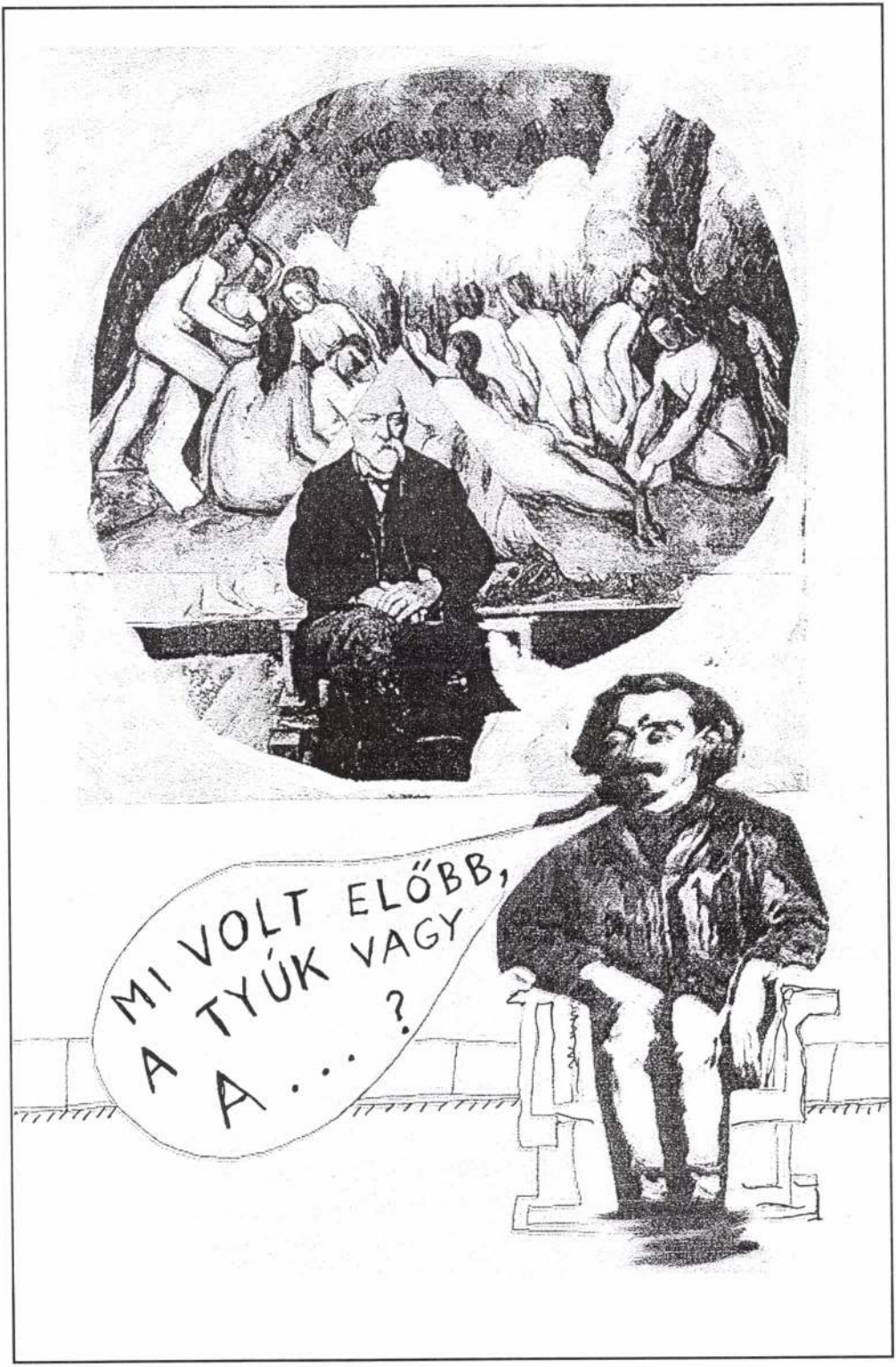
MI VOLT ELŐBB,
A TYÚK VAGY
A . . . ?

VINCE

Újdonságaink az Ünnepi Könyvhétre

Marx József: Jancsó Miklós két és több élete

„Két évtizeden át nem úgy ültem az asztalánál, hogy kezem ügyében jegyzetfüzet vagy magnetofon lett volna. A rá vonatkozó adatok, történetek döntő többsége mégis közvetlenül tőle származik." Az életrajzi esszé árnyalt képet ad egy filmművészetünk arculatát meghatározó személyiségről és koráról.

Keménytáblás, kb. 450 oldal, 60 fekete-fehér kép, 2495 Ft

Balogh Ernő–Stébel Éva: Ausztrália

Tények és élmények

A valóságos nagy utazást kiegészíti a virtuális, a szellemi kalandozás az ausztrál történelemben, a társadalmi tudatban, az „aussi"-k mentalitásának, kultúrájának rejtelmeiben. A könyv nem hagyományos bédekker, a szerzők ötvözik személyes benyomásaikat a tárgyszerűség kívánalmaival.

Keménytáblás, kb. 300 oldal, 2495 Ft

Kéki Béla: Az írás története

A kezdetektől a nyomdabetűig

Két könyv – Az írás története; A latin nyomdabetű fejlődése – egy kötetben. Az írás-, könyv- és könyvtártörténész számára az írás érzés és gondolat tükre, a nyomdabetű, a tipográfia dallam és ritmus megtestesülése. A laikus olvasó számára a gazdagon illusztrált könyv az írás változatos történetének eddigi legteljesebb összefoglalása.

Keménytáblás, kb. 200 oldal, 1495 Ft

TUDOMÁNY – EGYETEM: művelődéstörténet

Szeretettel várjuk, idén is keresse fel standunkat a Vörösmarty téren!

Könyveinket keresse a jobb könyvesboltokban
vagy rendelje meg a kiadótól.
1027 Budapest, Margit körút 64/b.
Tel.: 375-7288, fax: 202-7145

dr. Szépfalvi F. György

Stílus, Műalkotás, Interpretáció

József Attila Szakkollégium

dec. 12-én 18-kor Az ikonológia kutatás I. (Warburg):

Előadó: dr. Szépfalvi F. György.

Miskolc-Lillafüred,
1985. dec.

Szépkenyerűszentmárton

ref. templom

Klenodiumok leírása,
rajza.

Debreczeni László

1929. 61. l.

A régi templom,
amely gótikus volt,
úgy látszik elpusz-
tult, mert az idézett
helyen fényképp után
adja vázlatrajzát
Debreczeni.

BUDAPEST, IX., HÖGYES ENDRE-U. 10.

....szám

Petrás István

Urszula

Szépiakapáti

l.

Csikvári Ábrahám

208. l.

Széplaki Károly, [grafikus] MDK

Egy szénrajz tanulmányt mutat be.
(Az Óbudai Hajógyár Képzőművész szakkörének tagja.)

Cs. M.: Nem hivatásosak szép kiállítása 2.

ESTI HIRLAP

Bp. 1964. jún. 15.

M.D.K.

Széplaki László műszaki segédtiszt

Csendéleteivel szerepelt a miskolci vasutas képzőművészek kiállitasan.

Cikk: Vasutas művészek kiállitása.(hb.)

Eszakmagyarország.Miskolcz.1948.dec.5.

Széplaky Pál

vimaszombati

Hurszabó

l.

Görffy Hur

161. l.

Szépmezői kehely

l.

Balogh Erdélyi ren

nevm.

11½ : 13	11½ : 13¼		12½ : 13
1·—	1·—	1·—	—
12½ : 13½	13 : 13½		
1·—		1·—	1
—·50	1·20	—·50	—
			13½

SZÉPHEGYI Zsuzsa

OMIK 1909-1944 234

A társadalom
működésének szinte minden
területére, de különösen
a humán szférára jellemző
értékválsággal, a hagyományok diktálta
elkötelezettség tagadásával
fordult szembe 1988-ban
21 művész, és alapította meg a
Magyar Szépmíves Társaságot.
Építészek, festők, szobrászok,
iparművészek, fotóművészek,
- de velük együtt írók
és restaurátorok is, -
fogtak össze azért, hogy megmutassák:
még mindig van értéke a lélekkel
alkotott, műves tisztességgel
megvalósított és ténylegesen szépnek
és hasznosnak szánt műnek.
A cél a különös és meghökkentő hatást
mellőző, de tisztes szándékú és valós
minőséget megteremtő
alkotómunkához szükséges baráti
társaság, alkotóközösség, vitafórum
megteremtése volt. A ma már 40 tagú
társaság több kiállítással igyekezett
bizonyítani szándékait.
E kiállítással is az a célunk, hogy
bizonyítsuk: itt vagyunk, és munkánk
minősége az , amivel a magunk módján
és lehetőségeivel igyekszünk egy
újraépülő társadalom hasznára lenni.

Dr. Müller Ferenc
elnök

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Budapest Bank
Magyar Alkotóművészek Országos
Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány
"Carpe Diem" Borszerviz

MT Reklámiroda

* MAGYAR SZÉPMÍVES TÁRSASÁG *
SOCIÉTÉ HONGROISE DES BEAUX-ARTS

Arató András
Balázs József Róbert
Baska József
Bicsár Vendel
Blaskó János
Dr. Callmeyer Ferenc
Csáji Attila
Dr. Csák Máté
Csík István
Cs. Tóth János
Feledy Balázs
Dr. Finta József
Gerzson Pál
Hock Ferenc
Hofer Miklós
Jeney Lajos
Józsa Bálint
Kántor Lajos
Kántor Zsolt
Király Sándor ✝
Kiss István
Kiss Nagy András ✝
Konok Tamás
Kovács Gyula
Markovics Ferenc
Mészáros Mihály
Miskei László
Molnár Edit
Dr. Möcsényi Mihály
Dr. Müller Ferenc
Dr. Nemcsics Antal
Németh Géza
Pál Mihály
Dr. Polónyi Károly
Prókai Gábor
Tari Gábor
Thury Levente
Varga Győző
Veress Sándor László

A
VIGADÓ GALÉRIA
(Budapest V., Vigadó tér 2.)

meghívja Önt és barátait

A MAGYAR SZÉPMÍVES TÁRSASÁG KIÁLLÍTÁSA

ünnepélyes megnyitójára

1999. május 27-én 18 órára.

Megnyitó beszédet mond:

PRÖHLE GERGELY

a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma államtitkára

VIGADÓ GALÉRIA

Megtekinthető:
1999. május 27-től június 13-ig,
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.